BESTSELLER INTERNAȚIONAL

ABRAHAM VERGHESE

Să tai în piatră vie

Cuprins

PROLOG SOSIREA
PARTEA ÎNTÂI
- CAPITOLUL I STAREA TIFOIDĂ
- CAPITOLUL 2 DEGETUL LIPSĂ
- CAPITOLUL 3 POARTA LACRIMILOR
- CAPITOLUL 4 REGULA CELOR CINCI F
- CAPITOLUL 5 ULTIMELE CLIPE
- CAPITOLUL 6 ABISINIA MEA
- CAPITOLUL 7 FETOR TERRIBILIS
- CAPITOLUL 8 OAMENII DE LA MISSING
- CAPITOLUL 9 CE ÎŢI CERE DATORIA
- CAPITOLUL 10 DANSUL LUI SHIVA

PARTEA A II-A
- CAPITOLUL 11 DESPRE LIMBAJUL DE LA CĂPĂTÂIUL BOLNAVULUI ŞI CEL DIN DORMITOR
- CAPITOLUL 12 CAPĂTUL PĂMÂNTULUI
- CAPITOLUL 13 SORA ÎN BRAŢELE LUI IISUS
- CAPITOLUL 14 CUNOŞTINŢE DESPRE MÂNTUITOR
- CAPITOLUL 15 STRÂMBĂTATEA ŞARPELUI
- CAPITOLUL 16 MIREASĂ PENTRU UN AN

PARTEA A TREIA
- CAPITOLUL 17 TIZITA
- CAPITOLUL 18 PĂCATELE TATĂLUI
- CAPITOLUL 19 SĂ LE DĂM CÂINILOR CEEA CE LI SE CUVINE
- CAPITOLUL 20 BABA-OARBA
- CAPITOLUL 21 CÂND ŞTII CE VEI AUZI
- CAPITOLUL 22 ŞCOALA SUFERINŢEI
- CAPITOLUL 23 PLĂCINTA REŢINUTĂ ŞI ALTE DELICATESE
- CAPITOLUL 24 IUBIREA PENTRU MURIBUNZI
- CAPITOLUL 25 MÂNIA CA FORMĂ DE IUBIRE
- CAPITOLUL 26 CHIPUL SUFERINŢEI
- CAPITOLUL 27 CHEMAREA MEDICINEI
- CAPITOLUL 28 BUNUL DOCTOR
- CAPITOLUL 29 PAPUCII LUI ABU KASSEM
- CAPITOLUL 30 CUVÂNT PENTRU CUVINTE
- CAPITOLUL 31 SUVERANITATEA CĂRNII
- CAPITOLUL 32 VREMEA SĂDIRII
- CAPITOLUL 33 O FORMĂ DE NEBUNIE
- CAPITOLUL 34 VREMEA CULESULUI
- CAPITOLUL 35 DINTR-O FEBRĂ ÎN ALTA

CAPITOLUL 36 SEMNELE PROGNOSTICULUI
CAPITOLUL 37 EXODUL
PARTEA A PATRA
CAPITOLUL 38 COMITETUL DE PRIMIRE
CAPITOLUL 39 LEAC PENTRU DURERILE DUMNEAVOASTRĂ
CAPITOLUL 40 SARE ŞI PIPER
CAPITOLUL 41 CÂTE UN NOD, PE RÂND
CAPITOLUL 42 VOCEA SÂNGELUI
CAPITOLUL 43 MARILE RUNDE
CAPITOLUL 44 SĂ ÎNCEPI CU ÎNCEPUTUL
CAPITOLUL 45 O CHESTIUNE DE TIMP
CAPITOLUL 46 O CAMERĂ CU VEDERE
CAPITOLUL 47 SCRISORI DISPĂRUTE
CAPITOLUL 48 CINCI DEGETE
CAPITOLUL 49 MUTAREA REGINEI
CAPITOLUL 50 BEREGATA TĂIATĂ
CAPITOLUL 51 ALEGEREA DIAVOLULUI
CAPITOLUL 52 O PERECHE DE ORGANE FĂRĂ PERECHE
CAPITOLUL 53 CEA CARE VINE
CAPITOLUL 54 ÎNTÂMPLĂRI DE ACASĂ
CAPITOLUL 55 PLĂCINTA REŢINUTĂ
MULŢUMIRI
Bibliografie

„O operă remarcabilă."

John Irving

„Magistral... Verghese creionează un tablou viu al locurilor, al practicilor medicale și al conflictelor interioare ale personajelor sale."

The Washington Post Book World

„Mai mult decât o saga de familie, o încântătoare odă închinată profesiei de medic."

Entertainment Weekly

„Sângele apă nu se face în acest vast roman despre doi gemeni identici născuți în 1954 și rămași orfani prin moartea mamei și dispariția tatălui."

The New Yorker

„... o carte despre felul în care istoria, mediul și accidentele provocate de naștere și de moarte conspiră la alcătuirea poveștii unei vieți unice."

Los Angeles Times

„Un roman puternic și emoționant, despre abandon, trădare și dragoste: vindecătoare, dar și distructivă."

San Francisco Magazine

premium

ABRAHAM VERGHESE

SĂ TAI ÎN PIATRĂ VIE

Traducere din limba engleză ADRIANA BĂDESCU
Titlul original: *Cutting for Stone,* 2009

Editura LITERA, 2011

Versiune ebook: v1.0, martie 2017

Pentru George şi Mariam Verghese
Scribere jussit amor

Şi pentru că iubesc această viaţă
Ştiu că deopotrivă şi moartea voi iubi.
Căci pruncul plânge atunci când mama
Îl trage de la sânul drept,
Doar pentru ca-n clipa ce vine
Să-şi găsească în cel stâng
Mângâierea.

Rabindranath Tagore,
fragment din *Gitanjali*

PROLOG
SOSIREA

După opt luni petrecute în întuneric în pântecele mamei noastre, eu şi fratele meu, Shiva, am venit pe lume într-o după-amiază târzie, pe 20 septembrie, în anul de graţie 1954. Am luat prima gură de aer la o altitudine de 2.400 de metri, în atmosfera rarefiată din Addis Abeba, capitala Etiopiei.

Miracolul naşterii noastre s-a produs în sala de operaţii nr. 3 a spitalului Missing, aceeaşi încăpere în care mama, sora Mary Joseph Praise, îşi petrecuse cea mai mare parte a zilelor de lucru, cea în care se simţise cu adevărat împlinită.

Atunci când mama noastră, călugăriţă a Ordinului Diecezan al Carmelitelor din Madras, a fost prinsă pe neaşteptate de durerile facerii în dimineaţa aceea de septembrie, sezonul ploilor în Etiopia se sfârşise, iar răpăitul stropilor pe acoperişurile de tablă ondulată ale spitalului încetase brusc, aidoma unei cumetre vorbăreţe întrerupte în mijlocul frazei. Peste noapte, în liniştea aceea molcomă, florile de *meskel*[1] se deschiseseră, transformând în aur colinele din Addis Abeba. Pe pajiştile din jurul spitalului Missing, rogozul ieşise învingător din bătălia cu nămolul, şi un covor strălucitor se întindea chiar până în pragul pavat al clădirii, purtând în el făgăduinţa a ceva mai substanţial decât jocurile de cricket, croquet şi badminton.

Spitalul era amplasat pe o colină înverzită, mănunchiul său de clădiri văruite în alb, cu unu şi două etaje, lăsând impresia că a ţâşnit direct din sol în aceeaşi frământare geologică din care se născuseră şi munţii Entoto. Paturi de flori ca nişte albii, alimentate de apa scursă de la streşini, înconjurau clădirile joase aidoma unor şanţuri de apărare. Trandafirii sorei-şefe Hirst acoperiseră zidurile, florile lor stacojii încadrând fiece fereastră şi întinzându-se până la acoperiş. Atât de fertil era solul acela argilos, încât sora-şefă – înţeleapta şi înţelegătoarea mână forte care conducea spitalul Missing – ne avertiza să nu păşim pe el cu tălpile goale, fiindcă riscam să ne crească noi degete la picioare.

De la clădirea principală a spitalului porneau cinci alei mărginite de tufişuri înalte de un stat de om, ca spiţele unei roţi, ducând la cinci căsuţe cu acoperiş de stuf, aproape ascunse de arbuşti, garduri vii, pini şi eucalipţi sălbatici. Aşa îşi dorise sora-şefă, ca Missing să semene cu un crâng, cu un colţ al Grădinilor Kensington (pe unde, tânără călugăriţă fiind, obişnuia să se plimbe înainte de a veni în Africa) ori

cu grădina raiului înainte de păcatul originar.

Missing era, de fapt, Spitalul *Misiunii*{2} un cuvânt pe care etiopienii îl rosteau cu un şuierat, astfel încât se auzea „Missing”. Un funcţionar de la Ministerul Sănătăţii, un proaspăt absolvent de liceu, dactilografiase pe licenţa de funcţionare „SPITALUL MISSING” – o ortografiere corectă din punct de vedere fonetic, după părerea lui. Un reporter de la *Ethiopian Herald* preluase greşeala şi o dusese mai departe. Când sora-şefă Hirst i se adresase funcţionarului de la minister pentru a o corecta, acesta îi arătase documentul scris de el iniţial. „Vedeţi şi dumneavoastră, doamnă. *Quod erat demonstrandum,* este Missing”, declarase el, de parcă tocmai ar fi demonstrat teorema lui Pitagora, poziţia centrală a Soarelui în Sistemul Solar, faptul că Pământul e rotund şi amplasarea exactă a spitalului în colţul său de lume. Aşa că Missing rămăsese.

Niciun strigăt ori un geamăt nu ieşise de pe buzele sorei Mary Joseph Praise cât ţinuseră chinurile cataclismice ale travaliului. Dar, chiar lângă uşa batantă, în cămăruţa lipită de sala de operaţii nr. 3, autoclava uriaşă (donată de Biserica Luterană din Zürich) se căina şi plângea pentru mama, în vreme ce aburul ei opărit steriliza prosoapele şi instrumentele chirurgicale care aveau să fie folosite pentru a o ajuta să nască. La urma urmei, în colţul cămăruţei cu autoclava, chiar lângă monstruozitatea aceea din oţel inoxidabil, se afla micul sanctuar pe care mama îl păstrase numai pentru ea în cei şapte ani petrecuţi la Missing, înainte de brutala noastră venire pe lume. Acolo, cu faţa la perete, era pupitrul ei cu scaun, salvat de la o defunctă şcoală a misionarilor şi purtând urmele vizibile ale frustrărilor resimţite de generaţii de elevi. Cardiganul ei alb, pe care – mi s-a spus – obişnuia să şi-l pună pe umeri între două operaţii, era aşezat pe spătarul scaunului.

Pe perete, deasupra pupitrului, mama prinsese în piuneze un calendar cu o reproducere a celebrei sculpturi a lui Bernini înfăţişând-o pe Sfânta Tereza din Avila. Trupul sfintei pare moale, ca şi cum ar fi leşinată, cu buzele uşor depărtate, ca în extaz, cu privirea pierdută şi cu pleoapele pe jumătate închise. De o parte şi de alta a ei, un grup de curioşi priveşte în jos de pe taburetul de rugăciune. Cu un zâmbet vag şi cu un trup mai musculos decât s-ar potrivi cu faţa lui tinerească, un îngeraş veghează asupra sfintei şi voluptuoasei călugăriţe. Cu vârfurile degetelor de la mâna stângă, el ridică marginea ţesăturii care îi acoperă sânul. În mâna dreaptă, îngerul ţine o săgeată, la fel de delicat ca un violonist care îşi manevrează arcuşul.

„De ce imaginea asta? De ce Sfânta Tereza, mamă?”

Pe când eram un băieţel de patru ani, intram în cămăruţa aceea fără ferestre pentru a privi imaginea. Curajul singur nu m-ar fi putut

convinge să păşesc dincolo de uşa grea, dar impresia mea că ea era acolo şi obsesia de a o cunoaşte pe călugăriţa care îmi fusese mamă îmi dădeau putere. Mă aşezam lângă autoclava care pufăia şi şuiera aidoma unui balaur ce se trezea, de parcă bubuitul inimii mele îi alungase somnul. Treptat, în vreme ce şedeam la pupitrul mamei, un val de pace mi se aşternea în suflet, un sentiment de comuniune cu ea.

Am aflat mai târziu că nimeni nu îndrăznise să ia cardiganul de pe spătarul scaunului. Era un obiect sacru. Dar, pentru un ţânc de patru ani, totul era sacru şi banal deopotrivă. Mi-am pus în jurul umerilor veşmântul acela mirosind a săpun medicinal. Mi-am plimbat unghia pe buza călimării de mult uscate, urmând aceeaşi cale pe care o trasaseră degetele ei. Ridicându-mi ochii spre fotografia din calendar, aşa cum trebuie să fi făcut şi ea în vreme ce şedea în cămăruţa fără ferestre, mă simţeam ca hipnotizat de acea imagine. Mulţi ani mai târziu, am aflat că repetatele viziuni ale îngerului pe care le avusese Sfânta Tereza purtau numele de transverberaţii – cuvânt pe care dicţionarul îl definea prin a avea sufletul „înflăcărat" de iubirea pentru Dumnezeu şi inima „străpunsă" de dragostea divină; metaforele credinţei ei erau totodată metafore ale medicinei. La cei patru ani ai mei însă, nu aveam nevoie de termeni ca „transverberaţie" pentru a nutri un sentiment de veneraţie faţă de imaginea aceea. Cum nu aveam nicio fotografie a ei, nu puteam decât să-mi imaginez că femeia din poză era chiar mama, ameninţată şi pe punctul de a fi străpunsă de îngerul cu suliţă. „Când o să vii, mamă?" întrebam, iar vocea-mi subţirică reverbera, lovindu-se de gresia rece. „Când o să vii?"

Şi îmi şopteam singur răspunsul: „Pentru numele lui Dumnezeu!" Fiindcă asta era tot ce aveam: declaraţia doctorului Ghosh atunci când mă aventurasem prima dată în mica încăpere, iar el venise să mă caute şi se uitase la imaginea Sfintei Tereza peste umărul meu; mă ridicase în braţele lui puternice şi îmi spusese cu vocea aceea care imita la perfecţie şuierul autoclavei „VIIIINE, pentru numele lui Dumnezeu!"

Patruzeci şi şase de ani şi încă patru au trecut de la naşterea mea şi, printr-o minune, mi s-a oferit prilejul de a mă întoarce în cămăruţa aceea. Constat că sunt prea mare acum pentru scaun, iar cardiganul îmi stă pe umeri ca amictul{3} unui preot. Dar şi scaunul, şi cardiganul, şi imaginea din calendar sunt tot acolo. Eu, Marion Stone, m-am schimbat, însă nu şi lucrurile din jurul meu. Faptul că mă aflu în încăperea aceea mă îndeamnă să-mi trec în revistă trecutul şi amintirile. Fotografia deloc decolorată a sculpturii cu Sfânta Tereza a lui Bernini (acum înrămată şi protejată cu un geam), pare a-mi cere asta. Sunt nevoit să pun puţină ordine în întâmplările vieţii mele, să spun că totul a început aici şi, ca urmare, s-a întâmplat asta, şi că aşa se leagă sfârşitul de început. Deci să purcedem!

Venim pe lume nepoftiţi şi, dacă suntem norocoşi, ne găsim în viaţă un ţel dincolo de suferinţe, înfometare şi de moartea timpurie care, să nu uităm, sunt datul nostru comun. Eu am crescut şi mi-am găsit menirea – aceea de a deveni medic. Nu doream atât să salvez lumea, cât mai degrabă să mă vindec pe mine însumi. Puţini medici ar recunoaşte asta, şi cu siguranţă nu cei tineri, dar, în subconştient, atunci când ne alegem această profesie, ne închipuim că, îngrijindu-i pe ceilalţi, ne tămăduim propria noastră durere. Şi poate că aşa şi este. Dar la fel de bine se poate ca asta să ne adâncească rana.

Am ales chirurgia datorită sorei-şefe, acea prezenţă neclintită din perioada copilăriei şi a adolescenţei mele.

— Care este cel mai greu lucru pe care l-ai putea face? m-a întrebat ea atunci când, în cea mai neagră zi a primei jumătăţi a vieţii mele, m-am dus să-i cer sfatul.

M-am foit stingherit. Cât de uşor îi era sorei-şefe să sondeze abisul acela dintre ambiţie şi oportunitate!

— De ce trebuie să fac ce e mai greu?

— Fiindcă, Marion, tu eşti un instrument al Domnului. Nu lăsa instrumentul să zacă în caseta sa, fiule! Cântă la el! Nu lăsa neexplorată nicio părticică a lui. De ce să te mulţumeşti cu cântecele pentru copii, când poţi să interpretezi *Gloria?*

Ce nedrept din partea sorei-şefe să amintească de acea corală înălţătoare, care întotdeauna mă făcuse să simt că stăteam alături de fiecare muritor îndreptându-mi privirea spre ceruri cu o uimire mută. Ba îmi cunoştea şi-mi înţelegea caracterul încă neformat.

— Dar, soră-şefă, nici nu pot visa să cânt Bach, *Gloria*… am răspuns abia auzit. N-am cântat niciodată la un instrument de suflat sau cu coarde. Nici nu ştiu să citesc notele muzicale.

— Nu, Marion, a replicat ea cu o privire blândă, atingându-mi obrazul cu mâna ei ofilită şi aspră. Nu *Gloria* lui Bach, ci a ta! „Gloria” ta trăieşte în tine. Cel mai mare păcat este acela de a nu o găsi, de a ignora ceea ce Dumnezeu a sădit în propria-ţi fiinţă.

Temperamental, eram mai înclinat spre disciplinele cognitive, spre un domeniu introspectiv – medicina internă sau poate psihiatria. Transpiram la simpla vedere a unei săli de operaţii. Ideea de a ţine bisturiul în mână îmi dădea noduri în stomac. (Şi încă-mi mai dă.) Chirurgia era cel mai greu lucru la care mă puteam gândi.

Şi astfel am devenit chirurg.

Treizeci de ani mai târziu, nu sunt renumit pentru rapiditate, pentru cutezanţă ori pentru abilităţi tehnice. Puteţi spune că sunt echilibrat, că sunt meticulos; puteţi spune că adopt tehnica şi stilul care sunt mai potrivite pentru pacientul în cauză şi pentru situaţia respectivă, iar eu voi considera asta o înaltă apreciere. Mă bucură să văd cum colegii

mei medici apelează la mine atunci când au ei înşişi nevoie de o operaţie. Fiindcă ei ştiu că Marion Stone se va implica la fel de mult după operaţie cum a făcut-o înaintea şi în timpul ei. Ei ştiu că nu mă ghidez după aforisme chirurgicale de genul: „Atunci când ai dubii, taie şi scoate" sau „De ce să aştepţi, când poţi să operezi?" decât pentru a sublinia cât de bine reflectă ele cele mai superficiale minţi din profesia noastră. Tatăl meu, pentru ale cărui abilităţi de chirurg am cel mai profund respect, obişnuieşte să spună: „Operaţia cu cele mai bune rezultate este aceea pe care decizi să n-o faci". Faptul că ştiu când să nu operez, că-mi dau seama când suni depăşit de situaţie şi când trebuie să solicit ajutorul unui chirurg de talia tatălui meu – acest fel de talent, acest tip de „excelenţă", trece deseori neobservat.

La un moment dat, când aveam un pacient în mare pericol, mi-am implorat tatăl să-l opereze. El a rămas tăcut lângă pat, cu degetele pe încheietura bolnavului, mult timp după ce îi luase deja pulsul, de parcă ar fi simţit nevoia ca atingerea pielii, acel firav semnal în artera radială, să-i influenţeze decizia. În expresia încordată de pe chipul lui am citit concentrare deplină. Mi-am imaginat că văd rotiţele învârtindu-i-se în minte; mi-am imaginat că-i văd licărul lacrimilor în ochi. Cu desăvârşită grijă, cântărea opţiunile. Într-un târziu, a clătinat din cap şi s-a întors să plece.

L-am urmat.

— Doctore Stone, am spus, folosind această formulare oficială, deşi tânjeam să strig „Tată!" în urma lui. Operaţia este unica lui şansă!

În sufletul meu ştiam că această şansă era mică, infinitezimală, şi că primul strop de anestezie ar fi putut să însemne sfârşitul. Tata şi-a pus mâna pe umărul meu şi mi-a vorbit pe un ton blând, ca şi cum aş fi fost un coleg mai tânăr, nu fiul său.

— Marion, aminteşte-ţi de a unsprezecea poruncă. Să nu operezi în ziua în care pacientul moare.

Îmi revin în minte cuvintele lui în nopţile cu lună plină din Addis Abeba, când cuţitele scânteiază, când gloanţele şi pietrele zboară în jur şi când am senzaţia că mă aflu într-un abator, nu în sala de operaţii nr. 3, cu trupul înspicat de praf şi de sângele unor necunoscuţi. Îmi amintesc. Însă nu ştii întotdeauna răspunsul înainte de a opera. Fiindcă operezi acum, în momentul prezent. Mai târziu, privind retrospectiv, acel util instrument al isteţilor şi al învăţaţilor, al autorilor farsei pe care o numim M&M – morbiditate şi mortalitate –, va hotărî dacă decizia ta a fost justă sau nu. La fel se întâmplă şi cu viaţa, în general. O trăieşti îndreptându-te înainte, însă o înţelegi privind înapoi. Şi doar atunci când te opreşti şi te uiţi în urmă observi cadavrul prins sub roată.

Acum, în al cincizecilea an al vieţii mele, venerez imaginea abdomenului sau a toracelui deschis. Mi-e ruşine de capacitatea

noastră de a ne răni şi de a ne schilodi unii pe ceilalţi, de a pângări trupul omenesc. Şi totuşi, ea îmi permite să sesizez armonia cabalistică a inimii zărindu-se pe după un plămân, a ficatului şi a splinei consultându-se reciproc sub bolta diafragmei – toate aceste lucruri mă lasă fără grai. Degetele mele „pipăie maţul" în căutarea găurilor făcute de cuţit ori de glonţ, ansă după ansă licărind umedă, şapte metri de intestin împachetaţi într-un spaţiu atât de mic. Puse cap la cap, intestinele care mi-au trecut prin mână în noaptea africană ar ajunge acum până la Capul Bunei Speranţe, şi totuşi, încă n-am zărit ţeasta şarpelui. Dar văd miracolele banale de sub piele, de sub coaste şi muşchi, viziuni care pacientului îi sunt ascunse. Există oare un privilegiu mai mare pe lumea aceasta?

În asemenea momente, îmi amintesc să-i mulţumesc fratelui meu geamăn, Shiva – dr. Shiva Praise Stone –, să-l caut, să-i găsesc imaginea reflectată în geamul care separă cele două săli de operaţie şi să-mi înclin capul în semn de recunoştinţă, fiindcă el îmi permite să fiu ceea ce sunt astăzi. Chirurg.

După părerea lui Shiva, scopul ultim al vieţii este astuparea găurilor. Şi nu vorbeşte metaforic. Fiindcă exact asta face el: astupă găuri. Şi totuşi, metafora este una potrivită pentru profesia noastră. Dar mai există un fel de gaură: rana care desparte o familie. Uneori, rana aceasta se produce la naştere; alteori, apare mai târziu. Şi cu toţii reparăm ceea ce s-a rupt. Este o misiune de o viaţă întreagă. Deseori o lăsăm în mare parte neterminată, pentru generaţia următoare.

Născut în Africa, trăind în exil în America şi revenind în sfârşit pe pământ african, eu sunt dovada că geografia este egală cu destinul. Destinul m-a adus înapoi, exact acolo unde m-am născut, în aceeaşi sală de operaţii în care am venit pe lume. Mâinile mele înmănuşate ocupă acelaşi spaţiu, deasupra mesei din sala de operaţii nr. 3, pe care l-au ocupat odinioară mâinile mamei şi ale tatălui meu.

În unele nopţi, greierii strigă *cri-cri, cri-cri,* acoperind cu miile lor de glasuri mârâielile şi icnetele hienelor de pe dealuri. Brusc, natura devine tăcută. E ca şi cum apelul s-ar fi sfârşit şi a venit vremea să-ţi găseşti perechea în întuneric şi să te retragi. În vidul de tăcere care se aşterne aud zumzetul ascuţit al stelelor şi mă simt euforic, recunoscător pentru locul meu nesemnificativ în univers. În astfel de momente, ştiu cât îi sunt de îndatorat lui Shiva.

Gemeni fiind, am dormit în acelaşi pat până în adolescenţă, cap lângă cap, cu trunchiul şi picioarele îndreptate într-o altă margine a patului. Am depăşit acum acea intimitate, însă mie încă-mi lipseşte, încă-mi doresc să-i simt capul lipit de al meu. Când deschid ochii către darul unui alt răsărit de soare, primul meu gând este să-l trezesc şi să-i spun: „Ţie-ţi datorez priveliştea dimineţii".

Dar cel mai mult îi datorez lui Shiva asta: să spun povestea. Este o

poveste pe care mama mea, sora Mary Joseph Praise, nu a dezvăluit-o, de care neînfricatul meu tată, Thomas Stone, a fugit şi pe care eu trebuie s-o încheg din frânturi. Numai spunând-o pot umple prăpastia care ne separă, pe mine şi pe fratele meu. Da, am o încredere neţărmurită în meşteşugul chirurgiei, dar niciun chirurg nu poate tămădui rana care separă doi fraţi. Acolo unde oţelul şi firul de mătase eşuează, povestea reuşeşte. Să începem cu începutul…

PARTEA ÎNTÂI

…căci secretul îngrijirii pacienţilor este acela de a-ţi păsa de ei.

Francis W. Peabody, 21 octombrie 1925

CAPITOLUL I
STAREA TIFOIDĂ

Sora Mary Joseph Praise venise din India la spitalul Missing cu şapte ani înainte de naşterea noastră. Ea şi sora Anjali au fost primele novice ale Ordinului Carmelitelor de Madras care au urmat solicitantul curs de asistente medicale organizat la Spitalul General Guvernamental din Madras. În ziua absolvirii, mama şi Anjali şi-au primit insignele de asistente şi, în aceeaşi seară, au depus legămintele finale de sărăcie, celibat şi supunere. De acum nu li se mai spunea „stagiare" (în spital) şi „novice" (în mănăstire), ci „surori" în ambele locuri. Bătrâna şi cucernica stareţă Shessy Geevarughese, numită de toţi, cu dragoste, Cucernica Amma, se grăbise să le dea celor două tinere binecuvântarea ei şi o misiune surprinzătoare: Africa.

În ziua în care urmau să plece pe mare, toate novicele au pornit din mănăstire spre port, într-o caravană de ricşe pe roţi, pentru a le petrece pe cele două surori. Cu ochiul minţii mi le pot imagina pe novice înşirându-se pe chei, vorbind între ele şi tremurând de emoţie, cu veşmintele fluturându-le în adierea vântului, în timp ce pescăruşii ţopăie pe lângă picioarele lor încălţate în sandale.

De multe ori m-am întrebat ce gânduri va fi avut mama când, alături de sora Anjali, care, la fel ca ea, de-abia împlinise nouăsprezece ani, a făcut ultimii paşi pe pământul Indiei şi s-a îmbarcat pe *Calangute*. Probabil că auzea suspine înăbuşite şi urări de „Dumnezeu să fie cu voi" în urma ei. Îi era oare teamă? Avea cumva ezitări? Înainte de asta, când intrase în mănăstire, se rupsese pentru totdeauna de sânul familiei ei biologice din Cochin şi se mutase la Madras, departe de casă, la o zi şi o noapte de drum cu trenul. Pentru părinţii ei, putea la fel de bine să fie în celălalt capăt al lumii, fiindcă nu aveau s-o revadă niciodată. Iar acum, după trei ani petrecuţi în Madras, se rupea de familia ei spirituală, de data aceasta pentru a traversa oceanul. Nici de data asta nu mai era cale de întors.

Cu câţiva ani înainte de a începe să scriu aceste rânduri, am plecat la Madras pe urmele poveştii mamei. În arhiva Ordinului Carmelitelor nu am găsit nimic despre ea, însă am dat peste jurnalele Cucernicei Amma, în care stareţa consemnase evenimentele de zi cu zi. Când *Calangute* s-a desprins de la chei, Cucernica Amma a ridicat mâna stângă, asemenea unui agent de circulaţie şi, „cu glasu-mi de predică, despre care mi se zice că nu mi-ar trăda vârsta", a rostit cuvintele: „Lăsaţi-vă în urmă ţara, pentru mine", deoarece Facerea era cartea ei preferată. Cucernica Amma cugetase îndelung la misiunea aceasta: era adevărat că India avea nevoi greu de cuprins cu mintea. Dar asta nu avea să se schimbe niciodată şi nu putea fi o scuză; cele două tinere

călugăriţe – cele mai dăruite dintre toate – urmau a fi deschizătoare de drumuri. Indience care să ducă dragostea de Hristos în cele mai întunecate regiuni ale Africii: aceasta era marea ei năzuinţă. În jurnalele lăsate, stareţa îşi dezvăluie gândurile: aşa cum au descoperit misionarii englezi când au venit în India, nu există o cale mai bună de a împărtăşi iubirea lui Hristos decât prin prişniţe şi cataplasme, pomezi şi pansamente, curăţenie şi alinare. Ce slujire poate fi oare mai bună decât aceea a tămăduirii? Cele două măicuţe ale ei vor traversa oceanul, şi acesta va fi începutul Misiunii Madras a Carmelitelor Desculţe din Africa.

Privind cum cele două siluete de pe puntea vasului se micşorau în zare până ce deveniră două punctişoare albe, buna stareţă simţi o înţepătură de îngrijorare. Dacă, prin supunerea lor oarbă la cerinţele marelui ei plan, cele două vor fi condamnate la o soartă cumplită? „Misionarii englezi au atotputernicul imperiu în spatele lor… dar cum rămâne cu fetele mele?" Scria mai departe că ţipetele pescăruşilor şi stropii de găinaţ împroşcaţi în aer tulburaseră marea despărţire pe care o plănuise. Fusese distrasă de mirosul înţepător de peşte stricat şi de lemn putred, dar şi de hamalii cu pieptul gol, ale căror guri pătate de betel{4} salivau de poftă sângeroasă la vederea tinerelor ei fecioare.

„Tată, ţi le încredinţăm Ţie pe surorile noastre, să veghezi asupra lor", spusese apoi Cucernica Amma, lăsând povara pe umerii Lui. Încetase să mai facă semne de rămas-bun, iar mâinile ei îşi găsiseră adăpost în mâneci. „Te rugăm să Te înduri şi să le ocroteşti în această încercare pe Carmelitele Desculţe…"

Era anul 1947, iar britanicii se retrăgeau în sfârşit din India; mişcarea „Părăsiţi India" reuşise imposibilul. Cucernica Amma răsuflase adânc. Era o lume nouă şi se impuneau acţiuni curajoase – sau aşa credea ea.

Mormanul de dezolare vopsit în roşu şi negru care se voia a fi un vas cu aburi îşi urma drumul pe apele Oceanului Indian, spre destinaţia sa, Aden. În cală, *Calangute* transporta lăzi peste lăzi de bumbac tors, orez, mătase, seifuri Godrej, dulapuri Tata, plus treizeci şi una de motociclete Royal Enfield Bullet, cu motoarele învelite în muşama. Nava nu fusese construită pentru a transporta pasageri, dar căpitanul grec exact asta făcea, găzduind la bordul ei „oaspeţi plătitori". Erau mulţi cei dispuşi să călătorească pe o navă de mărfuri pentru a economisi bani, iar el se arăta gata să le facă pe plac, zgârcindu-se la numărul de membri ai echipajului. În această călătorie, de pildă, transporta două călugăriţe din Madras, trei evrei din Cochin, o familie din Gujarat, trei inşi cu figuri dubioase din Malaya şi câţiva europeni, printre care doi marinari francezi care se întorceau la nava lor, în Aden.

Calangute avea o punte lată, cu o suprafaţă mai întinsă decât s-ar fi aşteptat cineva să găsească pe mare. La un capăt al ei, ca un tăun pe spinarea unui elefant, se afla structura pe trei niveluri care găzduia pasagerii şi echipajul, cu puntea de comandă la ultimul nivel.

Mama, sora Mary Joseph Praise, era o malayali{5} din Cochin, oraş din statul Kerala. Creştinii malayali susţin că şi-au primit credinţa odată cu sosirea Sfântului Toma în India, venind din Damasc, în anul 52 d. Hr. Toma „Necredinciosul" a înălţat primele biserici în Kerala cu mult înainte ca Sfântul Petru să fi ajuns la Roma. Mama era o fata cu frica lui Dumnezeu şi obişnuia să meargă la biserică în mod regulat; în liceu a fost puternic influenţată de o măicuţă carmelită cu har, care lucra cu cei săraci. Cochin, oraşul în care s-a născut mama, este aşezat pe cinci insule dispuse aidoma pietrelor pe un inel, care se scaldă în Marea Arabiei. Neguţătorii de mirodenii au navigat vreme de secole spre Cochin, căutând cardamom şi cuişoare, printre ei aflându-se şi un anume Vasco da Gama, în 1498. Portughezii au izbutit să-şi încropească o colonie în Goa, torturând populaţia hindusă şi obligând-o să se convertească la catolicism. Preoţii şi călugăriţele catolice au ajuns în cele din urmă şi în Kerala, de parcă n-ar fi ştiut că Sfântul Toma le adusese locuitorilor de acolo credinţa cea adevărată a lui Iisus cu o mie de ani înainte de sosirea lor. Spre mâhnirea părinţilor ei, mama a devenit călugăriţă carmelită, renunţând la străvechea tradiţie creştină siriană a Sfântului Toma pentru a se alătura acestei secte de papistaşi întârziaţi (aşa cum o considerau ei). N-ar fi fost mai dezamăgiţi nici dacă ar fi trecut la mahomedanism sau la hinduism. Bine că n-au mai aflat şi că devenise asistentă medicală, ceea ce pentru ei ai fi însemnat că-şi pătează mâinile ca una din casta celor de neatins.

Mama a copilărit la ţărmul oceanului, aproape de străvechile plase de pescuit chinezeşti, prinse de tulpini lungi de bambus, atârnând deasupra mării ca nişte uriaşe pânze de păianjen. Marea le asigura semenilor ei proverbiala „pâine cea de toate zilele", sub forma creveţilor şi a peştelui. Acum însă, pe puntea de pe *Calangute,* fără linia de reper a ţărmului din Cochin, nu mai recunoştea acea sursă de hrană. Se întreba dacă, în adâncul lui, oceanul fusese întotdeauna aşa: întunecat, răuvoitor şi învolburat. Apele lui chinuiau bătrânul vas cu aburi, făcându-l să scârţâie, să se încline şi să alunece într-o parte, vrând nici mai mult, nici mai puţin decât să-l înghită pe de-a-ntregul.

Mama şi sora Anjali se închiseră în cabină, zăvorând uşa în urma lor, în faţa oamenilor şi a mării deopotrivă. Şuvoiul de rugăciuni revărsat de pe buzele lui Anjali o uimi pe mama. Citirea ritualizată a Evangheliei după Luca fusese ideea surorii Anjali, care susţinea că aşa vor da aripi sufletului şi disciplină trupului. Cele două călugăriţe treceau fiecare literă, fiecare cuvânt, verset şi paragraf prin procesul

de *dilatatio, elevatio* şi *excessus* – contemplare, elevare şi extaz. Respectarea vechilor practici monastici ale Sfântului Victor se dovedi utilă pentru traversarea oceanului. În a doua seară deja, după zece ore de lectură profundă şi de meditaţie, sora Mary Joseph Praise simţi deodată cum pagina şi textul tipărit se dizolvă, iar graniţele dintre Dumnezeu şi sinele ei se dezintegrează. Cititul avusese acest efect: o capitulare ferice a trupului în faţa sacrului, a eternului şi a infinitului.

La vecernia din a şasea seară (fiindcă erau hotărâte să respecte rânduielile din mănăstire indiferent de circumstanţe) sfârşiseră un imn, doi psalmi şi antifoanele lor, doxologia şi intonau un *Magnificat,* când un sunet asurzitor le readuse cu picioarele pe pământ. Îşi înşfăcară vestele de salvare şi se grăbiră afară. Dădură cu ochii de o porţiune a punţii care părea că se cabrase şi se ridicase ca o piramidă, aproape ca şi cum, i se păru sorei Mary Joseph Praise, *Calangute* ar fi fost construit din carton ondulat. Căpitanul stătea cu pipa aprinsă, şi strâmbătura pe care o afişa părea să spună că pasagerii săi reacţionaseră în mod exagerat.

În cea de-a noua noapte, patru dintre cei şaisprezece pasageri şi un membru al echipajului căzură pradă unei febre ale cărei semne exterioare erau petele rozalii ce apăreau în a doua zi de boală şi formau un fel de puzzle chinezesc pe piept şi pe abdomen. Sora Anjali suferea cumplit, iar pielea ei ardea la atingere. A doua zi deja începuse să delireze din cauza febrei.

Între pasagerii de pe *Calangute* se afla şi un tânăr chirurg – un englez cu ochi de şoim, care părăsise Serviciul Medical Indian pentru tărâmuri mai bune. Era înalt şi puternic, iar trăsăturile lui neregulate îi dădeau o înfăţişare mereu flămândă; şi totuşi evita sala de mese. Sora Mary Joseph Praise dăduse peste el, la modul literal, în a doua zi a călătoriei, când alunecase pe treptele ude de metal care duceau de la cabina lor la sala comună de pe vas. Englezul, care urca în spatele ei, o prinsese de unde izbutise – din regiunea coccisului şi din partea stângă a toracelui – şi o aşezase drept pe scară, de parcă ar fi ajutat un copil mic. Când ea bâiguise câteva mulţumiri, englezul roşise ca racul; fusese chiar mai stânjenit decât ea de această neaşteptată intimitate. Sora Mary Joseph Praise simţise cum i se învineţea locul de unde o apucaseră mâinile lui, însă era un disconfort care nu o deranja. Trecuseră apoi câteva zile în care nu îl mai văzuse pe englez.

Acum, aflată în căutarea unui ajutor medical, sora Mary Joseph Praise îşi adună curajul şi ciocăni la uşa cabinei lui. O voce slabă o pofti să intre. Înăuntru o întâmpină un miros amărui, de acetonă.

— Sunt eu! strigă ea. Sora Mary Joseph Praise.

Medicul şedea întins pe o parte în pat, cu ochii strâns închişi, iar pielea lui avea cam aceeaşi nuanţă cu a pantalonilor kaki.

— Domnule doctor, reluă ea cu o ezitare în glas, şi dumneata ai

febră?

Când încercă să se uite la ea, ochii i se învârtiră în orbite ca bilele de sticlă pe o farfurie înclinată. Se întoarse şi vomită deasupra unei găleţi de pompieri, dar greşi direcţia – ceea ce oricum nu conta, fiindcă găleata era deja plină ochi. Sora Mary Joseph Praise se grăbi spre el şi îi puse palma pe frunte. Era rece şi asudată, nicidecum fierbinte. Bărbatul avea obrajii traşi, iar trupul lui părea să se fi micşorat pentru a se potrivi mai bine în cabina neîncăpătoare. Niciunul dintre pasageri nu fusese ocolit de răul de mare, însă pe englez îl afectase mai tare decât pe ceilalţi.

— Domnule doctor, vreau să vă atrag atenţia asupra unei febre care a cuprins cinci pacienţi. Este însoţită de o erupţie, de frisoane, transpiraţie, puls rar şi pierderea poftei de mâncare. Toţi sunt stabili, cu excepţia surorii Anjali. Doctore, sunt foarte îngrijorată pentru Anjali…

Se simţi mai bine după ce spuse ce avea pe suflet, chiar dacă englezul nu reacţionă decât printr-un geamăt. Privirea îi căzu asupra unui fir de catgut înfăşurat pe balustrada patului, în dreptul mâinilor lui. Pe el se vedeau noduri peste noduri, probabil vreo optzeci. Atât de multe erau, încât firul stătea ţeapăn în sus, ca un soi de stâlp îmbârligat. Aşa ţinea el socoteala orelor scurse, ori a acceselor de vomă.

Sora Mary Joseph Praise goli găleata şi o puse la loc, la îndemâna lui. Şterse mizeria de pe jos cu un prosop, pe care îl spălă apoi şi îl atârnă la uscat. Îi lăsă apă alături şi se retrase, întrebându-se câte zile trecuseră de când nu mai mâncase nimic.

Spre seară, el se simţea chiar mai rău. Sora Mary Joseph Praise îi aduse aşternuturi, prosoape şi puţină supă. Îngenunchind, încercă să-i dea câteva linguri, însă mirosul de mâncare îi declanşă alte spasme. Ochii îi erau afundaţi în orbite. Limba lui, chircită parcă, arăta ca aceea a unui papagal. Ea îşi dădu seama că mirosul fructat din cabină era de fapt duhoarea înfometării. Când îi prinse între degete un pliu de piele de pe antebraţ, acesta rămase ridicat ca un cort, aidoma punţii îndoite. Găleata era pe jumătate plină cu un lichid transparent. El bolborosea ceva despre câmpii înverzite, fără a fi conştient de prezenţa ei. Oare răul de mare putea fi fatal? Sau poate că doctorul suferea de o formă atipică a febrei care o afectase pe sora Anjali? Erau atât de multe lucruri pe care nu le ştia despre medicină! În mijlocul oceanului, înconjurată de suferinzi, era apăsată de povara neştiinţei.

Dar ştia cum să îngrijească bolnavi. Şi ştia cum să se roage. Aşa că, rugându-se, îi scoase cămaşa, ţeapănă de la saliva şi de la voma scurse pe ea, şi îi trase în jos pantalonii scurţi. În vreme ce-i ştergea trupul cu o cârpă udă, era foarte conştientă de propriile-i simţiri, fiindcă până atunci nu îngrijise niciun bărbat alb sau vreun medic. La atingerea

cârpei, pielea lui se făcea ca de găină. Însă nu se zărea nici urmă din erupţia pe care o văzuse la cei patru pasageri şi la musul care se îmbolnăvise de febră. Muşchii fibroşi ai braţelor lui se îmbinau vânjoşi la umăr. De-abia acum observă că partea stângă a pieptului său era mai mică decât cea dreaptă; în adâncitura de deasupra claviculei stângi ar fi încăput o jumătate de ceaşcă de supă, pe când cea din dreapta ar fi putut ţine doar o linguriţă. Şi imediat sub sfârcul lui stâng, întinzându-se spre subsuoară, se vedea un şanţ adânc. Pielea de deasupra lui era lucioasă şi încreţită. O atinse şi sughiţă de uimire când degetele i se afundară, neoprite de os. Da, se simţea ca şi cum i-ar fi lipsit două sau poate chiar trei coaste alăturate. În depresiunea aceea, inima lui bătea ferm sub mâna ei, unica barieră dintre ele fiind un strat subţire de epidermă. Când îşi retrase degetele, văzu cum ventriculul îi pulsa chiar sub piele.

Puful de păr fin şi translucid de pe piept şi de pe abdomen părea să fi migrat acolo desprinzându-se de baza lui pubiană. Îi şterse cu calm membrul viril necircumcis, apoi îl dădu într-o parte şi trecu la săculeţul zbârcit şi neajutorat de dedesubt. Îi spălă picioarele şi plânse, gândindu-se fireşte la Dulcele Iisus şi la ultima Lui noapte pământească, petrecută în mijlocul ucenicilor Săi.

În cuferele lui găsi cărţi de medicină. Scrisese pe marginile lor nume şi date, şi de-abia mai târziu îi trecu prin minte că acelea trebuie să fi fost numele pacienţilor lui, hinduşi şi britanici deopotrivă, însemnări despre o maladie pe care o întâlnise prima dată la un oarecare Peabody ori la un anume Krishnan. Crucea desenată în dreptul unui nume indica, probabil, că pacientul decedase. Găsi unsprezece carnete pline cu un scris mărunt, cu tuşe acut descendente, textul jucând imediat deasupra liniilor, fără a respecta vreo altă margine în afară de cea a paginii în sine. Pentru un om tăcut, scrisul lui reflecta o neaşteptată volubilitate.

În cele din urmă, găsi un maiou şi o pereche de pantaloni scurţi curaţi. Oare ce spunea despre un bărbat faptul că avea mai puţine haine decât cărţi? Întorcându-l mai întâi pe o parte, apoi pe cealaltă, izbuti să schimbe aşternutul de pe pat şi să-l îmbrace.

Ştia că îl cheamă Thomas Stone, fiindcă aşa scria pe manualul de chirurgie aşezat la capul patului. Găsi prea puţine în carte despre febra cu erupţie cutanată şi nimic despre răul de mare.

În noaptea aceea, sora Mary Joseph Praise străbătu culoarele vaporului, alergând de la un bolnav la altul. Umflătura punţii, acolo unde se curbase, aducea cu o siluetă în linţoliu, aşa că evita să o privească. O dată văzu un val ca un munte negru, înalt de câteva etaje, şi *Calangute* păru pe punctul de a se prăbuşi într-un hău. Perdele de apă trecură peste bord, zgomotul lor fiind mai înfricoşător decât imaginea în sine.

În mijlocul oceanului agitat, ameţită din cauza lipsei de somn, confruntată cu o teribilă criză de ordin medical, lumea ei căpătase accente simpliste. Era împărţită acum între cei cu febră, cei cu rău de mare şi cei sănătoşi. Şi era foarte posibil ca toate aceste distincţii să nu mai conteze, pentru că, în curând, poate că aveau să se înece cu toţii.

Nu îşi amintea unde aţipise, dar când se trezi era lângă Anjali. În clipa următoare i se păru că se trezeşte din nou, însă de data aceasta se afla în cabina englezului, unde adormise în genunchi, lângă pat, cu capul pe pieptul acestuia, cu braţul odihnindu-i-se pe umăr. Nu apucă bine să-şi dea seama unde era, că adormi la loc, pentru a se trezi la ivirea zorilor şi a constata că e întinsă chiar pe marginea patului, lipită de Thomas Stone. Se grăbi să se întoarcă la Anjali şi o găsi într-o stare mai gravă; respiraţia i se transformase într-un şuierat accelerat. Pe piele i se vedeau pete mari, purpurii, aproape atingându-se între ele.

Chipurile neliniştite şi obosite ale marinarilor şi faptul că unul dintre ei îngenunchease în faţa ei, spunându-i: „Soră, iartă-mă, căci am păcătuit!", îi arătau că vasul era încă în pericol. Echipajul îi ignoră însă apelurile de ajutor.

Frustrată şi aproape isterică, sora Mary Joseph Praise luă un hamac din sala comună, ca urmare a unei viziuni pe care o avusese în starea aceea incertă dintre veghe şi somn, şi îl atârnă în cabina doctorului, între hublou şi stâlpul patului.

Doctorul Stone era greu ca o piatră de moară, şi numai mijlocirea Sfintei Caterina o ajută să-l tragă de pe pat pe podea şi de acolo să-l urce încetul, bucată cu bucată, în hamac. Răspunzând mai degrabă la atracţia gravitaţională decât la tangajul vasului, hamacul reuşi să ajungă în poziţie orizontală. Îngenunche lângă el şi se rugă, vărsându-şi preaplinul inimii în faţa lui Iisus, sfârşind Magnificatul pe care îl începuse în seara în care puntea se curbase.

Culoarea reveni mai întâi pe gâtul lui Stone, apoi şi pe obraji. Ea îi dădu apă cu linguriţa. Într-o oră, izbuti să înghită şi supă, fără a o voma. Acum ţinea ochii deschişi, şi lumina revenea încet în ei. Pupilele lui îi urmăreau fiecare mişcare. Apoi, când ea ridică lingura, degetele lui puternice o prinseră de încheietură, îndreptând mâncarea spre gura lui. Sora Mary Joseph Praise îşi aminti versetul pe care îl cântase cu doar câteva clipe înainte: „Pe cei flămânzi i-a săturat de bunătăţi şi pe cei bogaţi i-a scos afară cu mâinile goale".

Dumnezeu îi ascultase rugăciunile.

Un Thomas Stone palid şi clătinându-se pe picioare o însoţi la căpătâiul surorii Anjali. Scoase un icnet scurt la vederea călugăriţei cu ochii larg deschişi, delirând, cu chipul supt şi înspăimântat, cu nasul ascuţit ca un vârf de creion, cu nările fremătând la fiece răsuflare, aparent trează şi totuşi fără a le observa prezenţa.

Îngenunche lângă ea, dar privirea sticloasă a măicuţei păru să treacă drept prin el. Sora Mary Joseph Praise privi cum îi trage în jos pleoapele, cu mişcări experte, pentru a-i examina conjunctiva, şi observă felul în care îi plimba fasciculul lanternei prin faţa ochilor. Gesturile lui erau uşoare şi fluide când împinse capul lui Anjali în jos, spre piept, pentru a vedea dacă avea gâtul rigid, când palpă nodulii limfatici, îi mişcă membrele şi îi lovi tendonul de sub genunchi cu un deget îndoit în locul ciocănelului. Stânjeneala pe care sora Mary Joseph Praise o remarcase când îl văzuse înainte, ca pasager şi apoi ca pacient, dispăruse.

Thomas Stone scoase hainele de pe trupul lui Anjali şi, ignorând prezenţa lui Mary Joseph Praise, îi examină cu o răceală profesională spatele, coapsele şi fesele. Degetele lungi, frumos modelate, care palpară abdomenul lui Anjali în dreptul splinei şi al ficatului păreau a fi fost create exact în acest scop; nu şi le putea imagina făcând altceva. Cum nu avea stetoscopul la el, îşi lipi urechea de pieptul bolnavei, apoi de pântecele ei. După aceea o întoarse pe o parte şi îi ascultă la fel plămânii. Evaluă situaţia şi şopti:

— Respiraţia se aude mai slab pe partea dreaptă… parotidele sunt mărite… glandele de la gât… de ce? Pulsul e slab şi rapid…

— Când a început febra, pulsul era rar, interveni sora Mary Joseph Praise.

— Da, mi-ai spus, replică el iute. Cât de rar? întrebă, fără să ridice privirea.

— Între patruzeci şi cinci şi cincizeci.

Avea impresia că el a uitat de boala lui, că nu-şi mai dădea seama nici măcar că se afla pe un vas. Devenise una cu trupul surorii Anjali, pe care îl examina în căutarea inamicului din interior. Sora Mary Joseph Praise se simţea atât de încrezătoare în el, încât orice teamă pentru Anjali i se spulberă. Îngenunchind alături, se simţi euforică, de parcă de-abia atunci devenise cu adevărat asistentă medicală, fiindcă era prima dată când întâlnea un asemenea medic. Îşi muşcă buzele, pentru că ar fi vrut să-i spună şi lui toate astea, şi încă multe altele.

— *Coma vigil,* declară el, şi sora Mary Joseph Praise bănui că i se adresa ei. Observi cum ochii ei se mişcă tot timpul, ca şi când ar aştepta ceva? E un semn grav. Şi uită-te cum strânge aşternutul în mână – asta se numeşte carpologie, iar spasmele acelea musculare mici sunt *subsultus tendinum.* Asta e „starea tifoidă”. O vei vedea în ultimele stadii ale multor tipuri de intoxicaţii ale sângelui, nu doar în cazul febrei tifoide… Dar, ca să vezi – aici el ridică privirea şi se uită la ea cu un zâmbet scurt, care contrazicea cuvintele pe care avea să le rostească – eu sunt chirurg, nu internist. Ce ştiu eu despre chestiunile medicale? Ştiu doar că asta *nu* e o problemă chirurgicală.

Prezenţa lui nu izbutise doar s-o liniştească pe sora Mary Joseph

Praise, ci calmase chiar şi marea. Soarele, până atunci ascuns, se ivi deodată în spatele lor. Cheful bahic pe care îl încinsese echipajul pe punte le confirma cât de gravă fusese situaţia cu numai câteva ore înainte.

Cu toate că ea refuza să creadă aşa ceva, Stone nu putea face prea multe pentru sora Anjali – şi nici nu ar fi avut ce. Trusa de prim-ajutor din cambuză nu conţinea decât un gândac mort; conţinutul ei fusese amanetat de cineva din echipaj în ultimul port în care acostaseră. Dulăpiorul cu medicamente pe care căpitanul îl folosea pe post de scaun în cabina sa părea a fi o moştenire din Evul Mediu. O foarfecă, un fierăstrău de oase şi un forceps rudimentar erau singurele obiecte utilizabile din cutia aceea împodobită. Ce putea face un chirurg ca Stone cu nişte cataplasme ori cu câteva mici recipiente cu pelin, cimbru şi salvie? Stone izbucni în râs citind eticheta de pe ceva care se numea *oleum philosophorum* (era prima dată când sora Mary Joseph Praise auzea sunetul acela vesel, chiar dacă în ecoul lui stins se desluşea o notă tensionată).

Ascultă aici, citi el: „Conţine argilă veche şi praf de cărămidă pentru constipaţie cronică”.

Şi, cu aceste cuvinte, aruncă trusa peste bord. Păstră doar instrumentele şi o sticluţă chihlimbarie cu *laudanum opiatum paracelsi.* O lingură din acel remediu străvechi păru să ostoiască setea teribilă de aer a surorii Anjali, să-i „deconecteze plămânii de creier”, aşa cum îi explică el lui Mary Joseph Praise.

Căpitanul îşi făcu şi el apariţia, nedormit, negru de furie, împrăştiind stropi de salivă şi damf de brandy în jurul său atunci când vorbi:

— Cum îndrăzneşti să arunci o proprietate a vasului?

Stone sări în picioare şi, în clipa aceea, sora Mary Joseph Praise îşi spuse că semăna cu un şcolar gata să sară la bătaie. Sub privirea lui furibundă, căpitanul înghiţi greu şi se trase un pas înapoi.

— Faptul că am aruncat cutia aia a fost o binefacere pentru omenire şi o catastrofă pentru peşti. Încă un cuvânt din partea dumitale şi îţi fac raport pentru că transporţi pasageri fără să ai la bord niciun fel de materiale medicale.

— S-a făcut.

— Iar dumneata o să ai un mort pe conştiinţă, replică Stone, arătând spre Anjali.

Figura căpitanului păru să-şi piardă soliditatea – sprâncenele, pleoapele, nasul şi gura luând-o la vale ca o cascadă.

Thomas Stone preluă controlul, făcându-şi „tabăra” la căpătâiul surorii Anjali, dar ducându-se să-i examineze pe toţi cei de la bord, fără a le cere acordul. Îi izolă pe cei cu febră de cei fără. Îşi luă notiţe pe larg; desenă o hartă a zonelor locuibile ale vasului, marcând cu

câte un X fiecare loc în care apăruse un caz de febră. Insistă ca toate cabinele să fie dezinfectate prin fumigaţie. Modul în care le dădea ordine membrilor sănătoşi ai echipajului şi pasagerilor îl scoase din sărite pe căpitan, însă chiar dacă observă acest lucru, Thomas Stone alese să nu-i acorde nicio atenţie. În următoarele douăzeci şi patru de ore nu închise ochii, examinând-o din nou pe sora Anjali la intervale regulate şi verificând starea celorlalţi: în stare de veghe. Doi vârstnici, soţ şi soţie, erau de asemenea foarte bolnavi. Sora Mary Joseph Praise rămase tot timpul alături de el.

La două săptămâni după ce ridicase ancora din Cochin, *Calangute* intră târâş-grăpiş în portul Aden. Căpitanul grec îi ordonă timonierului din Madagascar să înalţe drapelul portughez, sub care era înregistrat vasul, dar *Calangute* fu imediat pus în carantină din cauza febrei de la bord. Vasul rămase ancorat la distanţă de ţărm, de unde, aidoma unui lepros, nu putea decât să privească spre oraş. Stone se dezlănţui asupra căpitanului de port scoţian, a cărui ambarcaţiune trăsese alături, ameninţându-l că, dacă nu-i aduce o trusă medicală, flacoane cu soluţie Ringer pentru administrare intravenoasă şi sulfamide, el, Thomas Stone, îl va declara răspunzător pentru decesul tuturor cetăţenilor Commonwealth-ului aflaţi la bord. Sora Mary Joseph Praise era uimită de atitudinea lui directă, însă el vorbea deopotrivă în numele ei. Era ca şi când Stone i-ar fi luat locul lui Anjali, ca unic aliat şi prieten al ei în această călătorie nefericită.

Când primi produsele solicitate, Stone se duse mai întâi la sora Anjali. Fiind nevoit să opereze cu cea mai rudimentară antisepsie, dintr-o singură mişcare a scalpelului expuse vena safenă mare, de pe partea interioară a gleznei. Introduse un ac în vasul sanguin subţiat, care ar fi trebuit să aibă grosimea unui creion, şi îl fixă cu ligaturi, iar mâinile sale se mişcau cu o asemenea rapiditate în vreme ce făcea nod după nod, încât cu greu se mai vedeau. În ciuda perfuziei cu soluţie Ringer şi sulfamidă, Anjali nu elimină niciun strop de urină şi nu dădu semne că şi-ar reveni. Muri spre seară, într-o ultimă criză paroxistică, la fel ca alţi doi bolnavi, soţii vârstnici, la numai câteva ore distanţă unul de celălalt. Pentru sora Mary Joseph Praise, aceste morţi surveniră ca un şoc, neprevăzute. Euforia pe care o simţise atunci când Thomas Stone se însănătoşise şi venise s-o examineze pe Anjali o orbise. Iar acum, ea tremura incontrolabil.

La asfinţit, sora Mary Joseph Praise şi Thomas Stone aruncară peste bord cadavrele înfăşurate în linţolii, fără niciun ajutor lin partea marinarilor care, din superstiţie, nici măcar nu se uitară spre ei.

Tânăra călugăriţă era distrusă, aparenta bravură pe care încerca să o afişeze se frânse la vederea trupului mort al prietenei sale dispărând în mare. Stone rămase alături de ea, neştiind bine ce să facă. Chipul îi era negru de mânie şi de ruşine, fiindcă se dovedise incapabil s-o

salveze pe sora Anjali.

— Cât o invidiez! spuse într-un târziu sora Mary Joseph Praise printre lacrimi, odată ce oboseala şi nesomnul îi dezlegară limba. Acum e cu Domnul. Fără îndoială, s-a dus într-un loc mai bun decât acesta.

Stone îşi înăbuşi un hohot de râs. Pentru el, un asemenea sentiment era simptomul de debut al unei stări de delir. O luă de braţ şi o duse în cabina lui, o întinse pe pat şi îi spuse că trebuia să se odihnească – ordinul doctorului. El se aşeză în hamac şi privi cum o cuprinse unica binecuvântare certă a vieţii, somnul; apoi plecă în grabă să-i examineze pe membrii echipajului şi pe toţi ceilalţi pasageri. Doctorul Thomas Stone, chirurg, nu dormi.

Două zile mai târziu, cum nu se mai înregistrară alte cazuri de febră, primiră în sfârşit permisiunea să coboare de pe *Calangute*. Înainte de a debarca, Thomas Stone o căută pe sora Mary Joseph Praise. O găsi cu ochii roşii de plâns în cabina pe care o împărţise cu Anjali. Faţa ei şi rozariul pe care îl strângea în mână erau ude. Cu uimire, observă ceva ce nu remarcase până atunci: că era extraordinar de frumoasă, cu ochi mari, vii şi mult mai expresivi decât ar fi avut dreptul să fie. Trăsăturile chipului i se îndulciră, dar limba lui refuză cu desăvârşire să se mişte. Thomas Stone îşi îndreptă privirea spre podea şi apoi spre geanta ei de călătorie. Când, în sfârşit, deschise gura să vorbească, nu spuse decât:

— Tifos.

Căutase în cărţile lui şi se gândise mult. Văzând nedumerirea din ochii ei, adăugă:

— Indubitabil, tifos.

Sperase că termenul, diagnosticul, o va ajuta să se simtă mai bine, dar, în realitate, îi aduse în ochi alte lacrimi.

— Cel mai probabil, tifos, continuă el, bâlbâindu-se. Desigur, un test seric ar fi putut confirma.

Făcu doi paşi, îşi încrucişă mâinile, apoi le lăsă să cadă la loc.

— Nu ştiu unde mergi tu, soră, dar eu mă duc la Addis Abeba… în Etiopia, murmură el în barbă. La un spital… care ţi-ar aprecia serviciile, dacă ai veni.

Se uită la ea şi roşi din nou, fiindcă, de fapt, nu ştia nimic despre spitalul la care se ducea, nici dacă acesta avea nevoie de serviciile ei, dar şi pentru că i se părea că ochii aceia întunecaţi şi umezi ai ei îi puteau citi toate gândurile.

Dar sora Mary Joseph Praise era tăcută din cauza propriilor ei gânduri. Îşi amintea cum se rugase pentru el şi pentru Anjali, şi cum Dumnezeu îi ascultase doar una dintre rugi. Revenit la viaţă aidoma lui Lazăr, Stone se dedicase apoi pe deplin încercării de a înţelege

febra aceea. Dăduse buzna în cabinele echipajului, îl luase la refec pe căpitan, strigase şi ameninţase. Nu se purtase prea frumos, după părerea ei, însă avusese un scop bun. Patima lui înverşunată fusese o revelaţie pentru ea. La spitalul colegiului medical din Madras, unde făcuse practica de asistentă, chirurgii civili (pe atunci, în majoritate, englezi) păreau a pluti senini şi netulburaţi, detaşaţi de pacienţii lor, urmaţi ca un cârd de raţe de asistenţi, de stagiari şi de interni (toţi indieni). Uneori avea impresia că ei erau atât de concentraţi asupra bolii, încât pacienţii şi suferinţele lor constituiau doar o chestiune tangenţială în profesia lor. Thomas Stone era altfel.

Simţea că invitaţia lui de a-l însoţi în Etiopia nu fusese studiată. Cuvintele îi scăpaseră înainte de a le putea opri. Oare ce ar fi trebuit să facă ea? Cucernica Amma aflase despre o călugăriţă belgiană care se separase de ordinul ei şi clădise o foarte şubredă misiune în Yemen, la Aden – o misiune în pericol acum, deoarece călugăriţa se îmbolnăvise. Cucernica Amma plănuise ca sora Anjali şi sora Mary Joseph Praise să înceapă acolo, la înălţime, deasupra continentului african, şi să înveţe tot ce puteau de la călugăriţa belgiană despre funcţionarea în climatele ostile. De acolo şi după corespondenţa cu Amma, cele două tinere ar fi urmat să se îndrepte către sud, nu spre Congo (unde se aflau deja francezii şi belgienii), nici spre Kenya, Tanganyika, Uganda sau Nigeria (anglicanii îşi întinseseră braţele asupra tuturor sufletelor de acolo şi nu le plăcea deloc concurenţa), ci mai degrabă spre Ghana sau Camerun. Sora Mary Joseph Praise se întrebă ce părere ar fi avut Cucernica Amma despre Etiopia.

Ideile maicii stareţe i se păreau acum fantasmagorice, un evanghelism la mâna a doua, atât de slab documentat, încât se jena să-i vorbească lui Thomas Stone despre ele. Cu glas treimurat şi plin de deznădejde, îi spuse:

— Am ordin să mă duc la Aden, doctore. Dar vă mulţumesc. Vă mulţumesc pentru tot ce-aţi făcut pentru sora Anjali.

El protestă, declarând că nu făcuse nimic.

— Aţi făcut mai mult decât ar fi putut face orice fiinţă omenească, replică ea, luându-i mâna în mâinile ei. Apoi, privindu-l în ochi, adăugă: Dumnezeu să fie cu dumneata şi să te binecuvânteze.

El simţea rozariul printre degetele ei, îi simţea moliciunea pielii ude de lacrimi. Îşi aminti de mâinile ei pe trupul lui, spălându-l, îmbrăcându-l şi ţinându-i fruntea când vomita. Vedea în faţa ochilor chipul ei ridicat spre ceruri, cântând şi rugându-se pentru însănătoşirea lui. Îşi simţea gâtul fierbinte şi îşi dădea seama că roşeaţa îl trăda pentru a treia oară. Privirea ei oglindea suferinţă, un strigăt îi scăpă de pe buze, şi abia atunci îşi dădu el seama că o strângea prea tare de mâini, presându-i rozariul în carne. Îi dădu drumul imediat. Deschise uşor gura, dar nu spuse nimic. Brusc, se

întoarse şi plecă.

Sora Mary Joseph Praise nu se putea mişca din loc. Vedea că mâinile i se înroşiseră şi începuseră să-i zvâcnească. Durerea părea un dar, o binecuvântare palpabilă, care îi urca pe braţe, până în piept. Ceea ce nu putea suporta era faptul că ceva vital fusese smuls din inima ei atunci când el plecase. Ar fi vrut să se agaţe de el, să-i strige să nu plece. Înainte crezuse că viaţa ei în slujba Domnului era împlinită. Acum constata că exista în ea un gol despre care nu ştiuse niciodată.

În clipa în care coborî de pe *Calangute* şi păşi pe pământul Yemenului, sora Mary Joseph Praise îşi dori să n-o fi făcut. Cât de absurd fusese să jinduiască atât de mult să ajungă pe ţărm în zilele acelea în care fuseseră în carantină. Aden, Aden, Aden – nu ştiuse nimic despre oraşul acesta înainte de a pleca la drum, şi nici acum el nu era mai mult decât un nume exotic. Dar de la marinarii de pe *Calangute* înţelesese că nu te puteai duce nicăieri în lume fără a trece mai întâi prin Aden. Poziţia sa strategică se dovedise utilă pentru armata britanică. Acum, graţie statutului său de zonă scutită de taxe, era locul potrivit atât ca să faci cumpărături, cât şi ca să-ţi găseşti un mijloc de transport pentru a-ţi continua călătoria. Aden era poarta către Africa; iar din Africa, era poarta către Europa. Pentru sora Mary Joseph Praise însă, era mai degrabă poarta către iad.

Oraşul părea mort şi totodată într-o continuă mişcare, ca un strat de viermi care colcăie pe un cadavru în putrefacţie. Tânăra călugăriţă fugi de strada principală şi de căldura sufocantă, retrăgându-se la umbră pe aleile înguste. Clădirile păreau cioplite în rocă vulcanică. Printre trecători şerpuiau cărucioare pline ochi cu banane, cărămizi, pepeni, unul ducând chiar doi leproşi. O bătrână cocârjată, cu faţa acoperită de văl, trecu pe lângă ea ducând pe cap o tavă cu jăratic aprins. Nimeni nu-i acordă atenţie, toate privirile se îndreptau spre călugăriţa cu ten măsliniu care trecea prin mulţime. Faptul că avea chipul neacoperit îi dădea senzaţia că era în pielea goală.

După o oră în care îşi simţi faţa umflându-i-se ca pâinea în cuptor, după ce se văzu îndrumată când încolo, când încoace, sora Mary Joseph Praise ajunse în faţa unei uşi micuţe, la capătul unui gang îngust. Pe zidul de piatră se vedea urma unei plăcuţe recent îndepărtate. Rosti în gând o rugăciune, trase adânc aer în piept şi ciocăni. Un bărbat strigă ceva cu o voce răguşită, iar ea interpretă strigătul lui ca pe o invitaţie de a intra.

Un arab cu pieptul gol şedea pe jos, lângă o balanţă strălucitoare. Peste tot în jurul lui se aflau baloţi de frunze înalţi până în tavan. Mirosul din seră era sufocant. Era un miros nou pentru ea, de *khat*{6} – semăna cu cel de iarbă cosită, dar cu un iz condimentat.

Barba arabului era vopsită cu henna într-un roşu atât de aprins, încât ea crezu iniţial că era plină de sânge. Ochii îi erau desenaţi cu negru, ca ai femeilor, amintindu-i de reprezentările lui Saladin, cel care îi împiedicase pe cruciaţi să cucerească Ţara Sfântă. Omul îi privi chipul tânăr înfăşurat în capişonul alb şi apoi ochii lui umbriţi se opriră asupra genţii Gladstone din mâna ei. Cu o zvâcnire a corpului, scoase un hohot vulgar de râs printre dinţii îmbrăcaţi în aur, un hohot pe care şi-l înghiţi când văzu că tânăra călugăriţă era pe punctul de a leşina. O ajută să se aşeze şi trimise după apă şi ceai. Mai târziu, într-un amestec de limbaj al semnelor şi engleză scâlciată, îi spuse că măicuţa belgiană care locuise acolo murise pe neaşteptate. La auzul veştii, sora Mary Joseph Praise începu din nou să tremure, cuprinsă de o neagră presimţire, ca şi când ar fi auzit paşii morţii foşnind printre frunzele din sera aceea. În Biblia ei avea o fotografie a surorii Beatrice, iar acum, cu ochii minţii, îi putea vedea figura transformându-se întâi într-o mască mortuară şi apoi în chipul lui Anjali. Se strădui să privească în ochii arabului, pentru a-i cerceta spusele. *De ce ai murit? Cine întreabă în Aden „de ce”? Într-o zi ţi-e bine, n-ai datorii, nevestele-ţi sunt fericite, Allah fie lăudat, iar a doua zi te loveşte febra şi, dacă asta-ţi lasă pielea pradă fierbinţelii de care s-a ferit atâta amar de ani, eşti mort. De ce? Nu contează de ce. De piele proastă! De ciumă! De nenoroc, dacă vrei. Sau chiar de noroc.*

Clădirea era a lui. Tulpini de ceai verde i se zăreau în gură în vreme ce vorbea. Dumnezeul bătrânei călugăriţe nu fusese în stare s-o salveze, îi spuse arabul ridicând privirea către tavan şi arătând cu degetul în sus, de parcă El ar fi fost undeva acolo, ghemuit. Fără voia ei, îi urmări privirea, dar apoi îşi dădu seama. Între timp, ochii lui noroioşi coborâseră din tavan spre faţa ei, spre buzele şi spre pieptul ei.

Amănuntele despre călătoria mamei le ştiu fiindcă s-au scurs de pe buzele ei în urechile altora şi apoi în ale mele. Dar povestea ei s-a terminat brusc, odată cu sosirea în strania seră din Aden.

Limpede este faptul că a pornit în călătorie cu credinţa că Dumnezeu era de acord cu misiunea ei şi că El avea să o apere şi să o ajute. Dar în Aden i s-a întâmplat ceva. Nimeni nu ştie exact ce anume. Acolo a aflat că Dumnezeu era totodată aspru şi răzbunător, şi că putea fi aşa chiar şi cu cei mai smeriţi dintre slujitorii Lui. Diavolul se înfăţişase sub forma rictusului mortuar, vineţiu, al surorii Anjali, iar Dumnezeu îngăduise asta. Pentru ea, Aden era un oraş malefic, în care Dumnezeu se folosise de Satan pentru a-i demonstra ei cât de fragilă şi de fragmentată era lumea, cât de delicat era echilibrul între bine şi rău şi cât de naivă fusese în credinţa ei. Tatăl ei spunea adesea: „Dacă vrei să-l faci pe Dumnezeu să râdă, destăinuieşte-i planurile tale”.

Simţea compătimire pentru Cucernica Amma, al cărei vis de lumânare a Africii fusese o vanitate pentru care sora Anjali plătise cu viaţa.

Multă vreme nu am ştiut decât atât: după o perioadă nelămurită, poate câteva luni, poate un an, mama, în vârstă de nouăsprezece ani, a izbutit să scape cumva din Yemen, a traversat Golful Aden şi a străbătut apoi uscatul, probabil spre vechea cetate fortificată Harer, ori poate spre Djibouti, şi de acolo a ajuns în Etiopia cu trenul, prin Dire Dawa, pentru a se opri în Addis Abeba.

Ştiu ce a urmat după ce a ajuns la spitalul Missing. În uşa sorei-şefe au răsunat trei bătăi rare. „Intră", a spus ea şi, cu acest unic cuvânt, soarta spitalului s-a schimbat aşa cum nimeni nu şi-ar fi imaginat vreodată. Începuse sezonul ploilor scurte{7}, când Addis Abeba era copleşit de umiditate şi când, după ore şi zile în care auzi ploaia şi o vezi, începi să vezi şi să auzi lucruri bizare. Sora-şefă se întrebă dacă aşa se explica imaginea călugăriţei frumoase, cu piele măslinie, care stătea în pragul uşii, ţinându-se cu greu pe picioare.

Ochii căprui, adânciţi în orbite, ai călugăriţei priveau fără a clipi, iar sora-şefă îi simţi ca pe o mână caldă care îi mângâia obrazul. Pupilele îi erau dilatate, ca şi când – avea să-şi spună mai târziu femeia – ororile călătoriei ar fi fost încă proaspete în mintea ei. Buza de jos îi era umflată, lăsând impresia că avea să se spargă dacă era atinsă. Capişonul, strâns bine sub bărbie, îi închidea trăsăturile în ovalul lui, însă niciun veşmânt n-ar fi putut zăgăzui fervoarea de pe chipul acela, nici ascunde durerea şi deruta resimţite. Rasa, acum cenuşiu-maronie, fusese odinioară albă, probabil. Dar când sora-şefă îşi coborî privirea pe silueta ei, zări o pată de sânge proaspăt acolo unde picioarele se uneau.

Apariţia dureros de slabă se clătina în prag, dar era fermă şi păru un adevărat miracol că putea vorbi, atunci când spuse cu o voce îngreunată de oboseală şi de tristeţe:

— Doresc să încep vremea discernerii, vremea ascultării de Dumnezeu, care vorbeşte în şi prin Comuniune. Rugaţi-vă pentru mine, ca să-mi petrec restul vieţii în Prezenţa Lui Euharistică şi să-mi pregătesc sufletul pentru ziua cea mare a unirii dintre Mire şi mireasă.

Sora-şefă recunoscu litania intonată de o novice care se alătură ordinului, aceleaşi cuvinte pe care ea însăşi le rostise cu atât de mulţi ani în urmă, şi răspunse în mod automat, aşa cum îi răspunsese şi ei Maica Superioară, atunci:

— Intră în bucuria pe care ţi-o dă Domnul.

Abia atunci când necunoscuta se împiedică de pragul uşii, sora-şefă izbuti să iasă din transă şi dădu fuga pe după birou ca s-o prindă. Foame? Istovire? Hemoragie menstruală? Ce să fi fost? Sora Mary Joseph Praise părea uşoară ca un fulg în braţele ei. O duse astfel până la un pat. Sub văl, capişon şi rasă, văzu un piept slăbuţ, ca un coş din

nuiele, şi un abdomen supt. O fată! Nu o femeie. Da, o fată care abia îşi luase adio de la copilărie. O fată al cărei păr nu era tuns scurt, ca al majorităţii călugăriţelor, ci era lung şi des. O fată cu sâni (şi cum ar fi putut să nu observe asta?) înmuguriţi precoce.

Instinctele materne ale sorei-şefe se deşteptară, astfel că femeia rămase de veghe la căpătâiul nou-venitei. Era lângă ea când tânăra călugăriţă se trezi în miez de noapte, îngrozită, pradă delirului, agăţându-se de trupul ei când îşi dădu seama că se afla în siguranţă. „Copilă, copilă, ce ţi s-a întâmplat? Gata, gata, acum eşti în siguranţă." Cu asemenea cuvinte mângâietoare o alină sora-şefă, dar trecu o săptămână înainte ca tânăra să poată dormi singură şi încă una până când culoarea îi reveni în obraji.

Când sezonul ploilor se sfârşi, când soarele îşi întoarse faţa spre oraş, ca pentru a-l săruta, pentru a-l împăca şi a-i spune că, la urma urmei, era oraşul lui cel mai iubit, pentru care păstrase cea mai senină şi mai binecuvântată lumină, sora-şefă o conduse pe sora Mary Joseph Praise afară, în curte. Avea s-o prezinte tuturor celor de la spitalul Missing. Intrară împreună în sala de operaţii nr. 3 pentru prima dată, şi sora-şefă văzu cu uimire cum expresia severă şi serioasă a noului lor chirurg, Thomas Stone, se transformă în ceva ce aducea cu fericirea când o zări pe sora Mary Joseph Praise. Roşi, îi luă mâna în palma lui şi i-o strânse până ce în ochii tinerei călugăriţe se iviră lacrimi.

Probabil că mama a ştiut de atunci că va rămâne pentru totdeauna în Addis Abeba, că va rămâne la Missing, alături de acest chirurg. Să lucreze pentru el, pentru pacienţii lui, să-i fie asistentă era pentru ea o ambiţie suficient de mare, una lipsită de mândrie deşartă, şi, dacă aşa era voia lui Dumnezeu, era un lucru pe care se simţea în stare să-l facă. Însă călătoria înapoi în India prin Aden era ceva prea dificil de imaginat.

În cei şapte ani care au urmat, cât a trăit şi a lucrat la spitalul Missing, sora Mary Joseph Praise a vorbit rareori despre drumul ei până acolo şi niciodată nu a amintit despre timpul petrecut în Aden. „Ori de câte ori aduceam vorba despre Aden", îmi povestea sora-şefă, „mama ta arunca o privire peste umăr, ca şi când ceea ce lăsase în urmă acolo s-ar fi apropiat ca s-o înhaţe. Spaima şi groaza din privirea ei mă împiedicau să repet întrebarea. Dar pe mine, una, mă speria, îţi spun. Tot ce-mi răspundea era: «A fost voia lui Dumnezeu să vin aici, soră-şefă. Necunoscute ne sunt căile Lui.» Nu era nimic lipsit de respect în cuvintele ei, să ştii. Credea că avea menirea să facă din viaţa ei ceva bun şi frumos pentru Dumnezeu. Şi mai credea că El o adusese la Missing."

Un asemenea gol uriaş în povestea unei vieţi, mai cu seamă a uneia atât de scurte, nu poate să nu-ţi stârnească interesul. Un biograf sau un fiu trebuie să cerceteze mai îndeaproape. Poate a ştiut că un efect

secundar al cercetărilor mele avea să fie acela că voi învăţa medicină, ori că îl voi găsi pe Thomas Stone.

Sora Mary Joseph Praise îşi începu misiunea ultimilor ei ani de viaţă în ziua în care intră în sala de operaţii nr. 3. Spăla, freca, punea mănuşi şi halate şi stătea de cealaltă parte a mesei, în faţa doctorului Stone, ca asistentă principală, aplicând micul retractor când el avea nevoie de mai multă expunere, tăind catgutul unei suturi când el îi arăta capetele şi anticipându-i nevoia de irigare sau de sucţiune. Câteva săptămâni mai târziu, când infirmiera care se ocupa de instrumentar a lipsit, mama i-a luat locul, fiind totodată şi asistentă principală. Căci cine putea şti mai bine decât o asistentă principală când voia doctorul Stone un scalpel pentru o incizie, ori când era suficient puţin tifon înfăşurat pe degetul lui? Parcă ar fi avut o minte bicamerală, cu jumătate fiind infirmieră şi oferindu-i lui instrumentele necesare, iar cu cealaltă servind drept al treilea braţ al lui Stone, ridicând un ficat, trăgând într-o parte omentumul, „pledul” gras care protejează intestinele, sau apăsând cu un deget ţesutul edematos, doar atât cât să poată vedea Stone unde să împungă cu acul.

Sora-şefă intra uneori să arunce o privire. „Balet pur, dragul meu Marion”, îmi spunea ea. „Formau o pereche divină. Nimeni nu vorbea. Nu-şi cereau instrumente, nu ziceau «Şterge», «Taie» sau «Sucţiune». Ea şi Stone… Nu exista nimic mai rapid decât ei. Cred că noi îi încetineam, fiindcă nu puteam urca şi coborî pacienţii de pe masă suficient de repede.”

Timp de şapte ani, Stone şi sora Mary Joseph Praise urmară aceeaşi rutină. Când el opera noaptea târziu ori dimineaţa devreme, ea era vizavi de el, urmându-l mai îndeaproape decât umbra lui, conştiincioasă, competentă, niciodată plângându-se, niciodată lipsind. Până când eu şi fratele meu ne-am anunţat prezenţa în pântecele ei şi irepresibila dorinţă de a renunţa la hrana prin placentă în schimbul sânilor ei.

CAPITOLUL 2
DEGETUL LIPSĂ

La Missing, Thomas Stone avea reputaţia că era o fire tăcută, însă profundă şi chiar misterioasă, deşi doctorul Ghosh, specialistul în medicină internă al spitalului şi totodată omul bun la toate, nu era de acord cu ultimul epitet, susţinând că: „Dacă un om e un mister pentru el însuşi, cu greu poţi să-l consideri misterios”. Colegii lui învăţaseră să nu acorde prea mare atenţie atitudinii lui Stone, pe care un străin ar fi interpretat-o ca morocănoasă, când, de fapt, doctorul era doar foarte timid. Pierdut şi neîndemânatic în viaţa de zi cu zi, când se afla în sala de operaţii nr. 3 devenea concentrat şi dezinvolt, de parcă doar în încăperea aceea sufletul şi trupul său ar fi fost una cu adevărat şi numai acolo activitatea din mintea lui se potrivea cu mediul înconjurător.

În calitate de chirurg, Stone era celebru pentru rapiditatea lui, pentru curaj, îndrăzneală, bravură, inventivitate, pentru economia de mişcări de care dădea dovadă şi pentru calmul pe care şi-l păstra în momentele tensionate. Erau calităţi pe care şi le cizelase exersându-le pe nişte oameni încrezători şi răbdători, mai întâi în India şi apoi în Etiopia. Dar când sora Mary Joseph Praise, asistenta lui în ultimii şapte ani, intră în travaliu, toate aceste calităţi se spulberară.

În ziua în care ne-am născut, Thomas Stone stătea în faţa unui băieţel căruia se pregătea să-i deschidă abdomenul. Întinse mâna, cu palma în sus şi cu degetele deschise pentru a primi scalpelul, cu gestul acela care avea să fie pentru totdeauna laitmotivul activităţii sale de chirurg. Dar, pentru prima dată în şapte ani, oţelul nu-i ateriză în palmă în clipa în care degetele i se deschiseră; de fapt, atingerea aceea rezervată îi demonstra că altcineva, nu sora Mary Joseph Praise, se afla în faţa lui, de cealaltă parte a mesei.

— Imposibil! exclamă el când o voce îi spuse, pe un ton plin de regret, că sora Mary Joseph Praise era indispusă.

Niciodată în cei şapte ani care se scurseseră nu se aflase în sala aceea fără ea. Absenţa ei era la fel de enervantă şi de sâcâitoare ca un bob de sudoare ce stătea să-i cadă în ochi în timp ce opera.

Stone nu ridică privirea în timp ce făcea incizia minusculă. Piele. Grăsime. Fascie. Secţionă muşchiul. Apoi, tăind, expuse peritoneul lucios, pe care-l inciză. Degetul său se strecură în cavitatea abdominală prin această deschizătură şi căută apendicele. Şi totuşi, la fiecare pas se vedea nevoit să aştepte o fracţiune de secundă ori să refuze printr-un semn instrumentul întins, cerând altul. Îşi făcea griji pentru sora Mary Joseph Praise, chiar dacă nu-şi dădea seama ori nu voia s-o recunoască.

O strigă pe stagiară, o tânără timorată din Eritreea. Îi ceru s-o caute pe sora Mary Joseph Praise şi să-i aducă aminte că medicii şi asistentele nu-şi pot permite luxul de a se simţi rău.

— Întreab-o – buzele stagiarei speriate se mişcau uşor, încercând să memoreze mesajul – te rog s-o întrebi dacă… Îşi îndreptă privirea spre stagiară, dat fiind că degetul lui putea verifica măruntaiele copilului mai bine decât orice pereche de ochi, şi continuă: …dacă-şi aminteşte că eu am revenit în sala de operaţii chiar a doua zi după ce mi-am amputat propriul deget.

Amputarea survenise cu cinci ani în urmă şi constituise un eveniment marcant în viaţa lui Stone. Acul curbat pe care îl manevra îi zgâriase arătătorul mâinii drepte în vreme ce opera un abdomen plin de puroi. Imediat îşi scosese mânuşa şi, cu un ac hipodermic, îşi injectase acriflavină, exact un mililitru de soluţie cu diluţia de 1:500, în minuscula urmă lăsată de acul problematic. Apoi infiltrase medicament şi în ţesutul înconjurător. Lichidul portocaliu îi transformase degetul într-un fel de acadea supradimensionată. Şi totuşi, după numai câteva ore, o undă roşie începuse să se întindă de la vârful degetului spre tendoanele din palmă. În ciuda tabletelor de sulfamidină pe care le înghiţise şi a preţioaselor doze de penicilină injectate – la insistenţele doctorului Ghosh – în fesele lui, dâre stacojii (indicii ale unei infecţii streptococice) îi apăruseră la încheietură, iar nodulul limfatic epitroclear de la cot devenise mare cât o minge de golf. Din cauza frisoanelor, dinţii începuseră să-i clănţăne, iar patul i se zgâlţâia. (Mai târziu, acest aforism – un stonism, cum îl numeau cititorii – avea să fie inclus în celebrul său tratat: „Dacă dinţii clănţăne este un frison obişnuit, dar dacă se zgâlţâie patul este unul septicemic”.) Şi atunci luase o decizie rapidă: avea să-şi amputeze chiar el degetul înainte ca infecţia să se răspândească.

Stagiara aşteptă şi restul mesajului, în vreme ce Stone scoase apendicele în formă de viermişor prin incizie şi îl îndreptă aidoma unui pescar care-şi trage peştele pe punte. Opri cele câteva sângerări cu pense hemostatice, ca un ţintaş care trage în nişte raţe mecanice, prinzând totodată în cleme vasele sanguine ale apendicelui. Pe acestea le legă cu catgut, iar mâinile i se mişcară cu o rapiditate uluitoare până ce toate pensele fură îndepărtate.

Stone ridică mâna dreaptă, pentru a-i fi inspectată de stagiară. La cinci ani după amputare, mâna arăta înşelător de firesc, deşi la o privire atentă se vedea că arătătorul lipseşte. Explicaţia acestui rezultat estetic era aceea că încheietura degetului retezat al capul metacarpian – fusese şi ea tăiată, astfel că, în adâncitura în formă de V dintre degetul mare şi cel mijlociu, nu era vizibil niciun ciot. Era ca şi cum degetele lui se deplasaseră pur şi simplu un centimetru. Mănuşile cu patru degete, confecţionate special pentru el, sporeau iluzia

normalităţii. Departe de a fi un dezavantaj, mâna lui continua să abordeze unghere şi planuri tisulare imposibile pentru altele, iar degetul lui mijlociu dezvoltase în timp dexteritatea unui arătător obişnuit. Acest lucru, împreună cu faptul că mijlociul era mai lung decât fusese arătătorul, îi permitea să extragă un apendice din ascunzişul său de după cecum (partea anterioară a intestinului gros) mai eficient decât oricare alt chirurg în viaţă. Putea face un nod în cel mai îndepărtat colţ al fosei hepatice folosindu-şi doar degetele, în vreme ce alţi medici erau nevoiţi să recurgă la un port-ac. Peste ani, în Boston, avea să-şi întărească faimosul sfat adresat rezidenţilor: *„Semper per rectum, per anum salutem,* dacă nu bagi degetul înăuntru, rişti s-o dai în bară", printr-o ridicare în aer a fostului său deget mijlociu, înălţat între timp la rangul de arătător.

Cei care se pregăteau cu Stone nu omiteau niciodată examenul rectal la consultarea pacientului, nu numai fiindcă el le repetase că majoritatea cancerelor de colon apar la nivelul rectului sau al sigmoidului, de multe ori acolo unde degetul poate ajunge, ci şi pentru că ar fi fost concediaţi dacă ar fi sărit peste el. Mai târziu, a circulat în America o poveste despre unul dintre rezidenţii care se pregăteau cu Stone, un tip pe nume Blessing, care, după ce examinase un pacient beat la Urgenţă şi se ocupase de problema care îl supăra, se întorsese în camera de gardă. Aflat pe punctul de a adormi, omul îşi amintise că nu făcuse examenul rectal. Sentimentul de vinovăţie şi teama că şeful lui va afla îl făcuseră să se ridice şi să plece în miez de noapte în căutarea beţivului. Îl găsise într-un bar, unde, în schimbul banilor de o bere, acesta acceptase să-şi dea pantalonii jos şi să fie examinat cu degetul – să fie „binecuvântat", aşa cum ajunsese să fie numită procedura{8}; de-abia atunci şi-a simţit tânărul medic conştiinţa împăcată.

În ziua în care a început travaliul sorei Mary Joseph Praise şi am venit noi pe lume, stagiara din sala de operaţii nr. 3 era o tânără drăguţă – ba nu, *frumoasă* – din Eritreea. Din păcate, încordarea ei lipsită de umor şi devotamentul pe care îl arăta pentru pregătirea medicală îi făceau pe cei din jur să uite de tinereţea şi de înfăţişarea ei.

Fata a fugit s-o caute pe mama, fără a se gândi o clipă la oportunitatea mesajului pe care trebuia să i-l transmită sorei Mary Joseph Praise. Fireşte, Stone nu putea să-şi închipuie cât de dureros aveau să fie percepute cuvintele lui. Şi, aşa cum se întâmplă deseori în cazul persoanelor timide, însă talentate, acest retard social – cum îl numea doctorul Ghosh – îi era în general iertat. Găurile evidente, care în cazul unei intervenţii pe intestin ar fi fost fatale, erau trecute cu vederea la un om cu o asemenea personalitate; pentru el nu

constituiau un impediment, doar un motiv de iritare pentru ceilalţi.

Atunci când ne-am născut noi, stagiara nu avea încă optsprezece ani şi tindea să confunde caligrafia frumoasă şi păstrarea unor evidenţe medicale corecte (fiind deci pe placul sorei-şefe) cu îngrijirea efectivă a pacienţilor.

Faptul că era decană de vârstă printre cele cinci stagiare de la şcoala de asistente medicale din spitalul Missing fusese o mândrie pentru ea şi de cele mai multe ori izbutea să-şi alunge într-un ungher îndepărtat al minţii ideea că era cea mai în vârstă numai fiindcă repeta anul sau, aşa cum glumea doctorul Ghosh, fiindcă era „un proiect pe termen lung”.

Rămasă orfană de mică din cauza variolei, boală care îi lăsase totodată un vag peisaj lunar pe obraji, fata devenise de la o vârstă foarte fragedă excesiv de studioasă – trăsătură încurajată de Surorile din Nigrizia (Africa), măicuţele italiene care o crescuseră în orfelinatul din Asmara. Tânăra stagiară îşi afişa caracterul studios ca şi când ar fi fost nu doar o virtute, ci un dar de la Dumnezeu, ca o aluniţă bine plasată sau un deget în plus la picior. Şi se arătase cu adevărat promiţătoare în anii aceia de început, în şcoala din Asmara, absolvind mai multe clase într-un an, vorbind fluent italiana cultă (spre deosebire de varianta aceea de bar şi cinema pe care o vorbeau mulţi etiopieni, lipsită de pronume şi de prepoziţii) şi ştiind pe de rost chiar şi tabla înmulţirii cu nouăsprezece.

S-ar putea spune că prezenţa ei la Missing era un accident al istoriei. Oraşul ei natal, Asmara, era capitala Eritreei, colonie italiană încă din 1885. Sub conducerea lui Mussolini, în 1935, italienii invadaseră Etiopia venind din Eritreea, iar puterile lumii nu se arătaseră dispuse să intervină. Când se declarase de partea lui Hitler, soarta lui Mussolini fusese pecetluită, astfel că, până în 1941, Forţele Gideon conduse de colonelul Wingate îi înfrânseseră pe italieni şi eliberaseră deja Etiopia. Aliaţii îi oferiseră împăratului Haile Selassie{9} al Etiopiei un cadou cu totul neobişnuit, declarând vechea colonie italiană a Eritreei protectorat al recent eliberatei Etiopia. Împăratul făcuse demersuri insistente în acest scop, pentru ca ţara sa fără ieşire la mare să poată dispune de portul maritim Massawa şi, mai ales, de încântătorul oraş Asmara. Poate că britanicii au vrut să-i pedepsească pe eritreeni pentru îndelungata lor colaborare cu italienii; soldaţii locali, *askari,* făceau parte cu miile din armata italiană, luptând împotriva vecinilor de culoare şi dându-şi viaţa în bătălie alături de stăpânii lor albi.

Pentru locuitorii din Eritreea, faptul că patria lor fusese cedată Etiopiei constituia o jignire inimaginabilă, aşa cum ar fi fost dacă Franţa recent eliberată ar fi fost dăruită Angliei pentru simplul motiv că populaţia ambelor ţări era albă şi mânca varză. Iar câţiva ani mai

târziu, când împăratul a anexat Eritreea, localnicii au început imediat un război de gherilă pentru a şi redobândi libertatea.

Dar faptul că Eritreea devenise parte integrantă a Etiopiei avea şi unele avantaje: stagiara câştigase o bursă la unica şcoală de asistente medicale din ţară, aceea de la spitalul Missing din Addis Abeba, fiind prima tânără eritreeană recompensată astfel. Parcursul ei educaţional fusese unul spectaculos, fără precedent – un model pentru toţi tinerii; totodată însă, era şi o invitaţie la adresa destinului de a face un pas în faţă şi de a-i pune o piedică.

Şi totuşi, nu destinul fusese cel care i se arătase potrivnic atunci când tânăra stagiară îşi începuse anii de practică clinică, şi nici lipsa cunoştinţelor de amharică ori de engleză – obstacol pe care îl depăşise curând, învăţând să vorbească fluent ambele limbi. Descoperise însă că memorarea (învăţarea pe dinafară, cum spunea sora-şefă) nu-i era de niciun ajutor la patul bolnavului, unde îi venea foarte greu să facă deosebirea între ceva banal şi un pericol letal. O, da, putea recita numele nervilor cranieni, şi o făcea adesea, ca pe o mantră liniştitoare. Putea turui ingredientele unei *mistura carminativa (un* gram bicarbonat de sodiu, câte *doi* mililitri de amoniac soluţie şi tinctură de cardamom, *zero virgulă şase* mililitri de tinctură de ghimbir, *un* mililitru de cloroform soluţie, plus apă mentolată până la *treizeci* de mililitri) pentru dispepsie. Dar ceea ce nu putea ea să facă, şi o frustra să vadă cât de uşor se descurcau celelalte stagiare, era să-şi dezvolte acea abilitate despre care sora-şefă spunea că-i lipseşte: un solid simţ clinic. Unica menţionare a acestuia în manualul ei era o frază atât de criptică – cu atât mai mult după ce o învăţase pe de rost –, încât i se părea că a fost scrisă acolo numai ca s-o chinuiască pe ea:

> *Un solid simţ clinic este mai important decât cunoştinţele teoretice, deşi acestea din urmă îl sporesc. Simţul clinic solid este o calitate care nu poate fi definită, fiind însă de nepreţuit atunci când este prezentă şi foarte uşor de observat atunci când lipseşte. Pentru a-l parafraza pe Osler, o asistentă medicală cu bune cunoştinţe teoretice, însă fără un solid simţ clinic, este aidoma unui marinar pe un vapor bine construit, însă lipsit de hartă, busolă ori sextant. (Desigur, o asistentă care nu deţine cunoştinţele teoretice necesare nu are ce să caute pe mare!)*

Stagiara pornise cel puţin pe mare, de asta era sigură. Şi era hotărâtă să demonstreze că avea şi hartă, şi busolă, aşa că privea fiece însărcinare ca pe o testare a aptitudinilor ei, ca pe o oportunitate de a-şi dovedi solidul simţ clinic (sau de a ascunde lipsa lui).

O luă la fugă de parcă ar fi fost urmărită de *jinni,* străbătând aleea acoperită care lega sala de operaţii de restul spitalului. Pacienţi şi rude

ale celor operaţi în ziua aceea şedeau de o parte şi de alta a aleii, ghemuiţi pe vine ori cu picioarele încrucişate. Un bărbat desculţ, soţia lui şi doi copii mâncau, înmuindu-şi degetele într-un bol cu *injera*{10} peste care fusese turnată linte cu sos de curry, în vreme ce un bebeluş, abia vizibil din *slutma*{11}, sugea la sânul mamei. Oamenii se întoarseră speriaţi când stagiara trecu pe lângă ei în goană, ceea ce îi dădu acesteia un sentiment de importanţă. În celălalt capăt al curţii se vedeau femei în *shama* albe, cu baticuri portocalii şi roşii, înghesuite pe bănci, semănând de la distanţă cu nişte găini în coteţ.

Când ajunse în corpul de clădire al asistentelor, urcă în fugă treptele spre camera mamei mele. Ciocăni, dar nu-i răspunse nimeni. Uşa era deschisă. În încăperea întunecată o zări pe sora Mary Joseph Praise sub cearşaf, cu faţa întoarsă spre perete.

— Soră! strigă ea încet şi, când mama gemu, înţelese că nu doarme şi continuă: M-a trimis doctorul Stone să-ţi spun…

Era bucuroasă că-şi amintise tot mesajul. Aşteptă un răspuns şi, văzând că mama nu spunea nimic, îşi închipui că poate o supărase.

— Am venit doar fiindcă m-a trimis doctorul Stone, adăugă ea. Îmi pare rău că te deranjez. Sper să te simţi mai bine. Ai nevoie de ceva?

Aşteptă mai departe, îndatoritoare, şi, după un timp, se retrase. Cum nu i se dăduse un răspuns pentru doctorul Stone, iar ora de pediatrie trebuia să înceapă, nu se mai întoarse în sala de operaţii nr. 3.

Trecuse de amiază când Stone se duse în corpul de clădire al asistentelor. Terminase apendicectomia, apoi două gastrojejunostomii pentru ulcer peptic, reparase trei hernii, un hidrocel, rezecase parţial o tiroidă şi făcuse o grefă de piele, însă, după standardele lui, totul decursese frustrant de lent. Un chin. Cu fruntea încruntată, urcă treptele. Îşi dădea seama că rapiditatea sa în sala de operaţii depindea în mare măsură – mai mare decât şi-ar fi închipuit – de priceperea sorei Mary Joseph Praise. Dar de ce trebuia el să se gândească la lucrurile astea? Unde era ea? Asta era întrebarea. Şi când avea să revină?

Nimeni nu-i răspunse când bătu la uşă. Era camera de pe colţ, la etajul al doilea. Soţia preparatorului veni în grabă să protesteze faţă de prezenţa unui bărbat acolo. Deşi sora-şefă şi sora Mary Joseph Praise erau singurele călugăriţe de la Missing, femeia se purta de parcă tocmai şi-ar fi descoperit adevărata vocaţie. Cu un batic tras pe frunte până la sprâncene, purtând la gât un crucifix mare cât un revolver, chiar arăta a călugăriţă. Se considera un fel de supraveghetoare a căminului asistentelor, o apărătoare a fecioarelor de la Missing. Avea un simţ deosebit, ascuţit ca al unui păianjen la vânătoare, care-i permitea să detecteze paşii masculini şi prezenţele

nedorite pe teritoriul ei. Acum însă, văzând cine era, se retrase.

Stone nu mai fusese niciodată în camera sorei Mary Joseph Praise. Atunci când dactilografia sau lucra la ilustraţiile pentru manuscrisele sale, venea ea în apartamentul lui sau în biroul lui de lângă clinică.

Apăsă pe clanţă şi strigă:

— Soră! Soră?

Înăuntru îl întâmpină o miasmă deopotrivă familiară şi îngrijorătoare, însă nu-şi putea da seama ce era. Pipăi în căutarea întrerupătorului şi înjură când nu-l găsi. Merse pe bâjbâite până la fereastră, lovindu-se în drum de o comodă. Deschise geamul şi împinse obloanele de lemn. Lumina zilei năvăli în cămăruţa îngustă.

Pe comodă se afla un borcan greu, învăluit în razele soarelui. Lichidul chihlimbariu din interior ajungea până la capacul sigilat cu ceară. Iniţial, Stone îşi spuse că în vas era, probabil, o relicvă. Deodată, simţi cum i se face pielea de găină pe braţe, ca şi cum trupul său ar fi recunoscut adevărul înaintea creierului. Acolo, suspendat în lichid, cu unghia pivotând delicat pe fundul din sticlă al borcanului, ca o balerină pe poante, era degetul său. Pielea de sub unghie avea aspectul pergamentului vechi, partea de dedesubt prezentând colorarea violacee dată de infecţie. Stone simţi un jind, un gol, o mâncărime în palma dreaptă, pe care numai degetul acela lipsă o putea ostoi.

— N-am ştiut… rosti el întorcându-se spre pat, însă în aceeaşi clipă uită ce voise să spună.

Sora Mary Joseph Praise zăcea în agonie pe patul îngust. Avea buzele vineţii. Ochii ei lipsiţi de strălucire priveau undeva dincolo de el. Era galbenă ca un mort. Îi căută pulsul; era slab şi rapid. Amintirile călătoriei pe *Calangute,* cu şapte ani în urmă, îl năpădiră, nepoftite: imaginea sorei Anjali, febrilă şi comatoasă, îi reveni în minte. O gheară îngheţată i se întinse din abdomen spre piept. Era copleşit de o emoţie pe care, chirurg fiind, o resimţise rareori: frica.

Picioarele nu-l mai ţineau. Căzu în genunchi, lângă pat.

— Mary?

Nu putea face altceva decât să-i repete numele. Pe buzele lui, numele sorei Mary Joseph Praise ieşi mai întâi întrebător, apoi cu un termen de alint şi, în cele din urmă, ca o declaraţie de dragoste concentrată într-un singur cuvânt. *Mary? Mary, Mary!*… Dar ea nu răspundea, nu putea răspunde.

Un tremur necontrolat îi cuprinse mâinile când le întinse spre faţa ei. Îi sărută fruntea. Şi din acest gest extraordinar şi imperios înţelese, nu fără un dram de mândrie, nu doar că el, Thomas Stone, era capabil să iubească, ci şi că era îndrăgostit de ea. Şi dacă până acum fusese orb faţă de această dragoste, motivul era, probabil, acela că se întâmplase atât de curând după ce o întâlnise pe treptele acelea

lunecoase, se întâmplase când ea îl îngrijise, când îl spălase şi încercase să-l readucă în simţiri acolo, pe *Calangute.* Se întâmplase atunci când îl luase în braţe şi îl trăsese, şi se luptase să-l aşeze în hamac, şi când îi dăduse să mănânce cu linguriţa până ce viaţa revenise în trupul lui. Se întâmplase în vreme ce şedeau amândoi aplecaţi asupra sorei Anjali. Dar dragostea lui atinsese apogeul când sora Mary Joseph Praise venise să lucreze alături de el în Etiopia, iar de atunci nu slăbise nicio clipă – o dragoste atât de puternică, fără suişuri şi coborâşuri, fără flux şi reflux, lipsită de orice fel de mişcare, încât fusese invizibilă pentru el în toţi aceşti şapte ani, parte a ordinii fireşti a lucrurilor exterioare lui, pe care le luase ca de la sine înţelese.

Oare Mary îl iubea? Da. Era sigur de asta. Îl iubea, însă urmându-i exemplul – ca întotdeauna, urmându-i exemplul – nu spusese nimic. Iar el ce făcuse în toţi aceşti ani? O luase ca pe un dat firesc, mereu acolo. *Mary, Mary, Mary…* Chiar şi sonoritatea numelui ei era o revelaţie acum, fiindcă niciodată nu-i spusese altfel decât „soră". Plângea în hohote, îngrozit că o va pierde, însă şi în asta recunoştea o dovadă a egoismului său, a faptului, din nou manifestat, că avea nevoie de ea. I se va da oare ocazia de a-şi repara greşeala? Cât de prost putea fi un bărbat?

Sora Mary Joseph Praise abia dacă îi sesiza atingerea. Obrazul îi era fierbinte, lipit de al lui. Thomas Stone ridică cearşaful. O rotunjime generoasă a abdomenului îi sări în ochi.

O axiomă a profesiei medicale susţinea că orice mărire în volum a pântecelui feminin era o sarcină, până la proba contrarie. Dar mintea lui ocoli gândul, refuzând să-l ia în seamă – la urma urmei, ea era călugăriţă. Şi puse imediat diagnosticul de ocluzie intestinală… sau fluid scurs în cavitatea peritoneală… ori pancreatită hemoragică… un fel *oarecare* de catastrofă abdominală…

Trecând pragul a având grijă să nu-i lovească picioarele de balustrada scării, cu hohotele de plâns transformate în icnete de efort, o transportă spre sala de operaţii. Îi părea mai grea decât ar fi trebuit să fie.

Când compăruse în faţa Colegiului Regal de Chirurgie, examinatorul principal îi pusese o întrebare: „Ce tratament de prim ajutor în caz de şoc este administrat prin intermediul urechii?" Răspunsul lui, „vorbe de alinare", îi impresionase pe toţi. Acum însă, în locul cuvintelor de mângâiere omeneşti şi tămăduitoare, Stone striga din tot sufletul după ajutor.

Ţipetele lui, preluate de vajnica apărătoare a fecioarelor, atraseră atenţia tuturor, inclusiv a paznicului Gebrew, care veni în fugă de la poartă, însoţit de Koochooloo şi de alţi doi câini fără nume.

Imaginea lui Stone bâlbâindu-se neajutorat fu pentru sora-şefă un şoc la fel de mare ca acela pe care i-l provocă starea teribilă a sorei

Mary Joseph Praise.

„Doamne, iar a făcut-o!” îşi spuse ea în primele secunde.

Era un secret bine păstrat: de când venise la Missing, Thomas Stone avusese trei sau patru accese de beţie. Pentru un om care bea rareori şi care îşi iubea munca, un om care considera somnul o distracţie şi care avea nevoie să i se reamintească să se ducă la culcare, aceste episoade erau de neînţeles. Se abăteau asupra lui pe neaşteptate, ca o gripă, cu teroarea unei posedări. Primul pacient de pe lista de dimineaţă era deja pe masă, gata să fie anesteziat, însă nu se zărea nici urmă de Stone. Prima dată când s-au dus să-l caute, l-au găsit într-o stare jalnică, bolborosind şi plimbându-se de colo-colo în apartamentul lui. În cursul acestor episoade nu mânca şi nu dormea, furişându-se afară în miez de noapte pentru a-şi reface proviziile de rom. Ultima dată, creatura în care se transforma se cocoţase în copacul din faţa ferestrei şi rămăsese acolo ore întregi, ca o găină oţărâtă. Dacă ar fi căzut de la acea înălţime, şi-ar fi spart capul. Când văzuse ochii aceia injectaţi, ca de mangustă, holbându-se la ea din copac, sora şefă o luase la fugă, lăsându-i pe sora Mary Joseph Praise şi pe doctorul Ghosh să-l vegheze şi să-l convingă să coboare, să mănânce şi să nu mai bea.

La fel de brusc cum debuta, în două, cel mult trei zile, criza se sfârşea şi, după un somn lung, Stone revenea la lucru ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat, fără a pomeni vreodată de neplăcerile pe care le crea spitalului, cu memoria parcă ştearsă complet. Nimeni nu vorbea în faţa lui despre aceste episoade, fiindcă celălalt Stone, care rareori bea, s-ar fi simţit rănit şi insultat de asemenea acuzaţii. Celălalt Stone muncea cât trei chirurgi la un loc, aşa că respectivele crize erau un preţ prea mic de plătit.

Sora-şefă mai făcu un pas înainte. Ochii lui Stone nu erau injectaţi, iar el nu duhnea a alcool. Nu, ceea ce-l tulburase era starea sorei Mary Joseph Praise, şi pe drept cuvânt. Când îşi întoarse privirea de la el la tânăra călugăriţă, sora-şefă simţi o umbră de satisfacţie: în sfârşit, bărbatul îşi dezvăluia adevăratele sentimente pentru asistenta lui.

— Să mergem în sala de operaţie, spuse ea, nebăgând în seamă turuiala lui despre volvulus sau ileus, pancreatită sau peritonita tuberculoasă, iar când ajunseră acolo, adăugă: Aşaz-o pe masă.

El se conformă şi, în clipa aceea, sora-şefă văzu ceva ce mai văzuse şi cu şapte ani în urmă: o pată de sânge pe veşmântul sorei Mary Joseph Praise, în zona pubiană. Gândurile i se întoarseră la ziua în care călugăriţa sosise din Aden, iar pata aceea îi trezise o îngrijorare similară. Niciodată n-o întrebase pe tânăra de nouăsprezece ani ce anume îi provocase sângerarea. Forma neregulată a petei de atunci constituise pentru observator o invitaţie de a citi ceva în contururile ei. Imaginaţia sorei-şefe construise nenumărate scenarii în încercarea

de a explica misterul. În anii care au urmat, memoria ei transformase evenimentul dintr-unul misterios într-unul mistic.

Aşadar, privirea sorei-şefe se îndreptă acum spre palmele şi sânii sorei Mary Joseph Praise, ca şi când s-ar fi aşteptat să zărească acolo stigmate sângerânde, ca şi când primul mister ar fi născut acum un altul. Dar nu, unica pată de sânge era cea din dreptul vulvei. Şi era mult sânge. Cu cheaguri negre şi cu râuleţe de un roşu-aprins care se scurgeau pe coapse. Sora-şefă nu mai avu nicio îndoială, văzând picăturile care cădeau pe podea: de data asta era o sângerare cât se poate de laică.

Sora-şefă se poziţionă între picioarele călugăriţei, ignorând în mod voit abdomenul umflat din faţa ei. Labiile erau albăstrui, congestionate, iar când introduse înăuntru un deget înmănuşat, constată o dilatare completă a colului uterin.

Sângele era mult prea mult. Tamponă şi trase în jos peretele vaginal posterior, pentru a vedea mai bine. Când un suspin adânc scăpă din pieptul pacientei, sora-şefă aproape că scăpă din mână speculul. Îşi simţea inima bubuindu-i în piept, iar degetele îi tremurau. Se aplecă şi îşi înclină capul, pentru a vedea mai bine. Şi acolo, în interior, ca o piatră pe fundul unui puţ noroios, zări capul unui copil.

— Doamne, dar e.. izbucni sora-şefă când izbuti să vorbească, icnind înaintea cuvântului spurcat care ameninţa s-o sufoce, dar pe care nu-l putea opri: E însărcinată!

Fiecare persoană care a fost acolo şi cu care am vorbit ulterior îşi amintea de momentul acela în care aerul a părut a încremeni, când ceasul de pe perete a amuţit şi a urmat o lungă tăcere.

— Imposibil! exclamă Stone pentru a doua oară în ziua aceea şi, cu toate că era greşit şi total nepotrivit, cuvântul le permise tuturor să răsufle din nou.

Dar sora-şefă ştia că are dreptate. Şi că ea va fi nevoită să aducă pe lume copilul. Doctorul K. Hemlatha – Hema, pentru ei toţi – lipsea.

Sora-şefă adusese pe lume sute de copii. Îşi aminti de asta acum şi se strădui să nu intre în panică. Dar cum să-şi astâmpere nu doar temerile, ci şi confuzia? Una din tagma ei, o mireasă a Domnului… însărcinată! Era de neconceput. Mintea ei refuza să accepte aşa ceva. Şi totuşi, dovada – capul copilului – era acolo, în faţa ochilor ei.

Acelaşi gând îi tulbura pe infirmieră, pe sanitarul desculţ şi pe sora Asqual, asistenta anestezistă. Se împiedicau unii de alţii şi, alergând în jurul mesei pentru a pregăti pacienta, dădură jos o perfuzie. Numai stagiara, consternată de faptul că în dimineaţa aceea, când trecuse pe la ea, nu-şi dăduse seama de problemă, nu se opri o clipă să se întrebe cum se putea ca sora Mary Joseph Praise să fie însărcinată.

Inima sorei-şefe bubuia de parcă voia să-i sară din piept.

— Doamne, cum ai putea concepe o situaţie mai rea pentru o

naştere, decât asta? O sarcină care este un păcat de moarte. O viitoare mamă care-mi este ca o fiică. Sângerare abundentă, paloare cadaverică…

Şi toate astea când Hema, unicul ginecolog de la Missing – nu doar cel mai bun din ţară, ci şi cel mai priceput pe care îl întâlnise ea vreodată – lipsea.

Bachelli, din Piazza, era cât de cât competent în chestiuni de obstetrică, însă nu mai puteai pune bază pe el după ora două a după-amiezii, iar amanta lui eritreeană devenea foarte bănuitoare când se punea problema unor „vizite la domiciliu". Jean Tran, tipul franco-vietnamez de la Casa Popolare, făcea câte puţin din toate şi zâmbea mult. Dar, presupunând că ar fi putut fi contactaţi, urma să treacă mult timp până când unul dintre ei avea să ajungă la Missing.

Nu, sora-şefă trebuia să se descurce singură. Trebuia să uite de implicaţiile sarcinii. Să respire adânc şi să se concentreze. Trebuia să se ocupe de o naştere normală, ca oricare alta.

Numai că, în după-amiaza şi în seara aceea, normalitatea avea să le ocolească.

Stone stătea alături, cu gura căscată, privind spre sora-şefă în speranţa că i se va spune ce să facă, în vreme ce aceasta şedea în faţa vulvei, aşteptând copilul să coboare. Medicul îşi încrucişa braţele la piept şi apoi le lăsa iar să-i cadă pe lângă corp. Vedea cum paloarea sorei Mary Joseph Praise se accentua. Iar când asistenta Asqual anunţă, pe un ton panicat, valoarea tensiunii arteriale – „sistolica optzeci, palpabilă" – se clătină ca şi când ar fi fost pe punctul de a leşina.

În ciuda contracţiilor uterine pe care sora-şefă le simţea prin pântece şi le vedea pe chipul contorsionat al sorei Mary Joseph Praise, şi cu toată deschiderea largă a colului, nimic nu se întâmpla. Capul unui făt avansat în canalul de naştere, cu colul aplatizat ca o garnitură în jurul lui, îi amintea întotdeauna de ţeasta rasă a unui episcop. Dar episcopul de aici nu se clintea. Iar între timp, curgea atâta sânge! O baltă întunecată se formase pe masă şi vălurele roşii se revărsau din vagin. Pentru sălile de naştere şi pentru cele de operaţii, sângele era exact ceea ce sunt fecalele pentru fabricile de cârnaţi, şi totuşi sorei-şefe i se părea că acum e mult prea mult.

— Dr. Stone, spuse ea, şi buzele îi tremurară.

Năuc. Stone se întreba de ce îl striga.

— Stone!

Pentru sora-şefă, un solid simţ clinic însemna că o asistentă trebuia să-şi cunoască limitele. „Pentru numele Domnului, are nevoie de o cezariană!" Dar nu rosti cuvintele, fiindcă în cazul lui Stone, ar fi putut avea un efect opus celui dorit. Aşa că, plecându-şi capul, se

sprijini cu mâinile pe coapse pentru a se ridica şi a elibera locul dintre picioarele desfăcute ale sorei Mary Joseph Praise.

— Dr. Stone, pacienta îţi aparţine, îi spuse apoi celui pe care toată lumea îl credea tatăl meu, punând în mâinile lui nu doar viaţa femeii pe care el a ales s-o iubească, ci şi vieţile noastre, a mea şi a fratelui meu – copiii pe care el a ales să-i urască.

CAPITOLUL 3
POARTA LACRIMILOR

Când sora Mary Joseph Praise a simţit primele dureri ale facerii, dr. Kalpana Hemlatha, femeia căreia aveam să-i spun „mamă”, se afla la opt sute de kilometri depărtare şi la trei mii de metri în aer. Dincolo de aripa din dreapta a avionului se zărea priveliştea splendidă a strâmtorii Bab el-Mandeb – Poarta Lacrimilor – numită astfel ca urmare a nenumăratelor corăbii care îşi găsiseră sfârşitul în felia îngustă de mare ce despărţea Yemenul şi restul Peninsulei Arabice de Africa. La această latitudine, din continentul african nu se vedea decât cornul său, alcătuit din Etiopia, Djibouti şi Somalia. Hema privi cum Poarta Lacrimilor se lărgea, de la o fisură cât un fir de păr, pentru a se deschide în Marea Roşie, spre nord.

Pe când era elevă şi învăţa geografia la Madras, în India, Hemei i se ceruse la un moment dat să marcheze pe harta Insulelor Britanice locurile în care se obţin cărbuni şi lână. În manuale, Africa figura ca un teren de joacă al Portugaliei, Marii Britanii şi Franţei, ca locul în care Livingstone{12} descoperise spectaculoasa cascadă pe care avea s-o boteze în cinstea reginei Victoria, şi totodată locul în care Stanley îl descoperise pe Livingstone. În anii de mai târziu, când, împreună cu fratele meu, Shiva, am refăcut călătoria alături de Hema, ea a folosit prilejul pentru a ne învăţa geografia în mod practic, la fel cum o deprinsese în copilăria ei. Ne arăta în jos, spre Marea Roşie, şi ne spunea: „Imaginaţi-vă panglica aceea de apă care înaintează ca un pliu de fustă, separând Arabia Saudită de Sudan, şi apoi mai departe, despărţind Iordania de Egipt. Eu cred că Dumnezeu a vrut să desprindă Peninsula Arabică de Africa. Şi de ce nu? Ce au oare în comun oamenii de aici cu cei aflaţi de partea cealaltă?”

În capătul cutei, un istm îngust, Sinaiul, zădărnicea intenţia lui Dumnezeu şi păstra legătura pământească dintre Egipt şi Israel. Canalul Suez, săpat de mâna omului, desăvârşise despicătura şi îi permisese Mării Roşii să se împreuneze cu Mediterana, scutind vapoarele de un ocol până după Capul Bunei Speranţe. Hema obişnuia să ne spună adesea că acolo, deasupra Porţii Lacrimilor, avusese loc acea deşteptare care îi schimbase viaţa. „Am auzit o chemare când eram în avion. Dacă stau să mă gândesc, probabil că voi aţi fost.” Şi totuşi, coşciugul acela zburător mi s-a părut întotdeauna un loc improbabil pentru revelaţia ei.

Hema şedea pe una dintre băncile de lemn ce mărgineau ambele laturi ale fuselajului neregulat al aeronavei DC-3. Nu ştia cât de necesară şi de urgentă ar fi fost prezenţa ei în clipele acelea la

Missing, spitalul la care lucra de opt ani. Huruitul celor două motoare era atât de puternic şi de neiertător, încât, la o jumătate de oră de la decolare, avea impresia că face parte din însăşi fiinţa ei. Banca tare şi zborul zdruncinat aveau să-i facă, probabil, băşici pe fund. Ori de câte ori închidea ochii, se simţea ca şi când ar fi fost hurducată într-o căruţă trasă de boi, pe un drum de ţară accidentat.

În acest zbor de la Aden la Addis Abeba avea tovarăşi de călătorie vorbitori de gujarati şi malayalam, francezi, armeni, greci, yemeniţi şi alţi câţiva pasageri ale căror veşminte şi vorbe nu le trădau originile. Ea purta un sari din bumbac alb, o bluză alburie fără mâneci şi un diamant pe nara stângă. Avea părul pieptănat cu cărare pe mijloc, strâns la spate într-o clamă şi împletit mai jos într-o coadă lejeră.

Şedea uşor întoarsă, pentru a se uita pe geam. Zări dedesubt o săgeată cenuşie – umbra avionului pe suprafaţa oceanului. Un peşte uriaş, imaginar, înotând imediat sub suprafaţa apei, ţinea pasul cu ea. Marea părea răcoroasă şi ademenitoare, spre deosebire de interiorul avionului, unde nu mai era chiar înăbuşitor, însă aerul era îmbibat cu mirosurile amestecate ale încărcăturii sale umane. Arabii emanau un iz sec şi mucegăit de hambar; asiaticii aduceau un damf de usturoi şi de ghimbir, iar dinspre albi se revărsau efluvii de baveţică udă de lapte.

Prin perdeaua pe jumătate trasă dintre pasageri şi cabina de pilotaj zărea profilul pilotului. De fiecare dată când omul se întorcea să se uite la încărcătura lui umană, ochelarii de soare cu lentile verzi păreau să-i înghită complet faţa, lăsând să i se vadă numai nasul. Când se îmbarcaseră, pilotul îşi purtase ochelarii ridicaţi pe frunte, iar ea remarcase că avea ochii roşii, ca ai unui rozător. Mirosul de ienupăr pe care îl răspândea răsuflarea lui îi trăda dragostea pentru gin. Dezvoltase o aversiune pentru el chiar înainte ca omul să deschidă gura şi să-şi mâne pasagerii la bord, răstindu-se la ei – *Allez!* – de parcă ar fi fost animale, nu oameni. Hema îşi muşcase limba, abţinându-se fiindcă el urma să-i ducă la destinaţie.

Faţa lui şi urechile clăpăuge aminteau de chipurile pe care le desenează copiii cu creionul pe o hârtie de ambalaj, însă detaliile depăşeau competenţele unui copil: fina reţea de capilare de pe obraji, favoriţii stufoşi, vopsiţi într-un negru ca de fund de tuci, inelul alb din jurul irisului, sprâncenele cărunte care îi dădeau de gol dorinţa deşartă de a părea mai tânăr. Hema se întrebă cum se putea ca bărbatul acela să se uite în oglindă şi să nu-şi dea seama cât de ridicol arăta.

Îşi studie apoi propria imagine reflectată în sticla hubloului. Şi ea avea faţa rotundă, cu ochi depărtaţi şi un nas cârn, de păpuşă. Punctul roşu, *pottu*{13} din mijlocul frunţii ieşea în evidenţă. Obrajii îi erau poleiţi într-o nuanţă nepământească, marţiană, din cauza apei albastre

de dedesubt, iar tuşa de verde din ochii ei – neobişnuită pentru o indiancă – era accentuată. „Privirea ta îi învăluie pe toţi bărbaţii şi face ca orice uitătură a ta să pară intimă, carnală", declarase doctorul Ghosh la un moment dat, „ca şi cum m-ai fermeca din priviri!" Însă doctorul Ghosh era glumeţ de felul lui şi uitase ce-i spusese chiar în clipa în care rostise cuvintele. Dar ea nu-i uitase vorbele. Se gândi la braţele şi la picioarele păroase ale lui Ghosh şi o trecu un fior. Pilozitatea corporală era unul dintre lucrurile care îi displăceau cel mai mult – sau aşa credea ea. Ştia că, pentru o indiancă, asta era o prejudecată distrugătoare. El părea de-a dreptul o gorilă, cu firele de pe piept iţindu-i-se prin deschizătura cămăşii ori pe deasupra gulerului. „Ca şi cum te-aş fermeca? Ai vrea tu, destrăbălatule", şopti ea surâzând, ca şi cum Ghosh s-ar fi aflat în faţa ei.

Un lucru trebuia, totuşi, să recunoască: dacă se uita puţin prea îndelung la un bărbat, îi atrăgea atenţia mai mult decât şi-ar fi dorit. Era unul dintre motivele pentru care purta ochelari cu rame mari, de sârmă, Fiindcă avea impresia că astfel ochii ei par mai apropiaţi. Îi plăcea arcuirea marcată a buzei ei de sus, care amintea de arcul lui Cupidon, dar nu şi obrajii, pe care îi considera prea bucălaţi. Dar ce putea să facă? Era o femeie masivă. Nu grasă, ci mare… Mă rog, poate doar puţintel cam grasă şi, fără îndoială, mai pusese un kilogram sau două, ori poate trei, cât fusese în India, dar cum să n-o facă, dacă mama ei gătea atât de bine? „Dar, cum sunt înaltă, nu se observă", îşi spuse ea. Iar faptul că purta sari ajuta şi el, fireşte.

Pufni, amintindu-şi că doctorul Ghosh inventase un cuvânt special pentru ea: *magnifiată.* Peste ani, când filmele indiene, cu muzica şi cu dansul lor, făceau furori în Africa, sanitarii din Addis Abeba obişnuiau să-i spună Mama India, nu în batjocură, ci din pasiune pentru filmul lacrimogen cu acelaşi titlu, având o pe Nargis în rolul principal. *Mama India* rulase timp de trei luni fără pauză la sala Empire, după care se mutase la cinema Adowa – şi acolo tot fără subtitrare. Sanitarii cântau de zor *Duniya Mein Hum Aaye Hain* – „Am sosit pe această lume" – deşi nu înţelegeau o iotă în hindustani.

„Şi dacă eu sunt *magnifiată,* ţie cum să-ţi spun?", rosti în sinea ei, continuându-şi conversaţia imaginară şi studiindu-şi prietenul din cap până-n picioare. Ghosh nu era ceea ce s-ar putea numi un bărbat arătos. „Ce părere ai de «bizar»? Şi o spun ca pe un compliment. Zic «bizar» fiindcă eşti atât de puţin conştient de tine însuţi, de înfăţişarea ta. Pentru ceilalţi, asta poate fi o atitudine seducătoare. Bizareria devine frumuseţe. Îţi spun toate astea fiindcă acum nu eşti aici. Să te afli în preajma cuiva a cărui încredere în sine depăşeşte ceea ce am putea citi la prima vedere este seducător."

În mod ciudat, în timpul concediului, numele lui Ghosh apăruse foarte des în discuţiile cu mama ei. Deşi pe ea n-o interesa câtuşi de

puţin ideea căsătoriei, mama era îngrozită de perspectiva ca fiica ei să ajungă alături de cineva dintr-o castă inferioară, adică un nonbrahman, aşa cum era Ghosh. Şi totuşi, cum Hema se apropia de treizeci de ani, mama ei începuse să-şi spună că orice soţ e mai bun decât niciunul.

— Zici că nu e arătos? Are o culoare bună?

— Mamă, are tenul deschis la culoare… mai deschis decât mine, şi are ochi căprui. În ochii lui sunt influenţe bengaleze, parse şi Dumnezeu mai ştie de ce fel.

— Şi ce e?

— El îşi zice corcitură de castă superioară din Madras, replicase ea, râzând.

Mama ei se încruntase atât de tare, încât părea că fruntea o să-i coboare peste vârful nasului, aşa că Hema schimbase subiectul.

Şi pe urmă, era imposibil să i-l descrii pe Ghosh unei persoane care nu îl văzuse niciodată. Ar fi putut să spună că avea părul pieptănat cuminte, cu cărare pe mijloc, că părea elegant şi îngrijit preţ de vreo zece minute dimineaţa, după care perii aceia se dezlănţuiau, aidoma unor copii neastâmpăraţi. Ar fi putut să spună că, la orice oră din zi, chiar şi după ce abia se răsese, sub bărbie i se vedeau fire negre. Ar mai fi putut să spună că avea un gât inexistent, strivit sub capul ca un dovleac. Şi că părea scund din cauza burticii, al cărei volum era accentuat de felul în care el se lăsa pe spate şi se legăna într-o parte şi în alta în timp ce mergea. Apoi mai era şi vocea lui, lipsită de inflexiuni şi surprinzătoare, ca şi cum butonul de volum ar fi rămas blocat la poziţia de maxim. Dar cum să-i explice mamei ei că toate acestea nu-l făceau să fie urât, ci îi confereau o stranie frumuseţe?

În ciuda erupţiei de pe dosul palmelor lui – o arsură, de fapt – avea degete senzuale. Arsura fusese cauzată de vechiul aparat cu raze X, un Kelley-Koett. Hemei îi fierbea sângele în vine numai când se gândea la „Koot”. În 1909, împăratul Menelik importase un scaun electric, după ce auzise că invenţia îl va ajuta să scape neîntârziat de duşmani. Dar, când descoperise că avea nevoie de curent electric, începuse să-l folosească doar ca pe un simplu tron. Tot la fel, masivul Kelley-Koett sosise în anii 1930, împreună cu un grup de misionari americani entuziaşti, care în scurt timp îşi dăduseră seama că, deşi electricitatea ajunsese şi în Addis Abeba, funcţiona cu intermitenţe, iar voltajul era insuficient pentru o asemenea fiară temperamentală. Când misionarii plecaseră, preţioasa maşinărie, încă nedespachetată, fusese lăsată în urmă. Spitalul Missing nu dispunea de un aparat radiologic, aşa că Ghosh o reasamblase şi o conectase la un transformator.

Nimeni în afara lui Ghosh nu îndrăznea să atingă maşinăria. Uriaşul său redresor era conectat prin cabluri de tubul Coolidge, care era amplasat pe o şină pentru a putea fi deplasat. Ghosh manevra

butoanele şi manetele de voltaj până când între cei doi conductori de alamă apărea o scânteie, cu un bubuit ca de tunet. Izbucnirea înflăcărată îl speriase atât de tare pe un pacient paralizat, încât omul sărise de pe targă şi o luase la fugă. Ghosh numise acest efect „cura Sturm und Drang{14}". El ora custodele aparatului, pe care îl repara şi îl îngrijea într-o asemenea măsură, încât la trei decenii după ce firma producătoare dispăruse, Koot era încă funcţional. Cu ajutorul ecranului radioscopic, medicul studia bătăile inimii sau identifica exact locul în care se alia o cavernă în plămân. Presând un abdomen, el îşi putea da seama dacă o tumoră era fixată de intestin sau lipită de splină. În primii ani de activitate, nu se obosise să poarte mănuşi, nici şorţul cu ecran de plumb. Iar pielea mâinilor lui sensibile plătise un preţ vizibil.

Hema încercă să şi-l imagineze pe Ghosh povestindu-le rudelor *lui* despre ea. *Are douăzeci şi nouă de ani. Da, am fost colegi de clasă la Şcoala Medicală din Madras, dar e cu câţiva ani mai tânără decât mine. Nu ştiu de ce nu s-a măritat până acum. N-am apucat s-o cunosc mai bine până când n-am lucrat amândoi ca interni la salonul septic. Ea e obstetrician. Din casta brahmanilor. Da, din Madras. O expatriată care de opt ani trăieşte şi munceşte în Etiopia.* Acestea erau etichetele care o defineau pe Hema, etichete care dezvăluiau prea puţine şi nu explicau nimic. „Trecutul se îndepărtează de cel care se deplasează", îşi spuse ea.

Aşezată pe banca tare din avion, Hema închise ochii şi se revăzu pe sine elevă, cu codiţe, fustă albă şi lungă, bluză albă şi semisariul violet pe deasupra. Toate elevele de la Şcoala Secundară a doamnei Hood erau obligate să poarte acel semisari, de fapt, un dreptunghi de pânză care se înfăşura o dată în jurul fustei şi era prins pe un umăr. Ea nu-l putea suferi, fiindcă aşa, cu el, nu era nici copil, nici adult, ci doar o semifemeie. Profesoarele purtau sariuri întregi, iar venerabila directoare, doamna Hood, îmbrăca fustă. Protestele îi atrăseseră un perdaf din partea tatălui ei: *Nu ştii cât de norocoasă eşti să înveţi la o şcoală care are o directoare britanică? Nu ştii câte sute de fete au încercat să fie primite acolo, câte au oferit de zece ori mai mulţi bani decât suma cerută, dar au fost refuzate de Miz-Iz-Ood{15}? Fiindcă pentru ea nu contează decât meritele. Ai prefera cumva şcoala profesională din Madras?* Aşa că, în fiecare zi, îşi punea uniforma pe care o detesta, simţindu-se doar pe jumătate îmbrăcată şi având senzaţia că îşi vindea o părticică din suflet.

Velu, Fiul vecinului, care-i fusese odată cel mai bun prieten, dar care la vârsta de zece ani devenise un nesuferit, stătea cocoţat pe gard şi o tachina:

Fetelor de la Miz-Iz-Ooz, parlez-vous?
Fetelor de la Miz-Iz-Ooz, parlez-vous?
Fetele de la Miz-Iz-Ooz,
N-au ajuns încă femei,
Inky Pinky parlez-vous!{16}

Ea nu îl băgă în seamă. Velu, care avea pielea tot atât de închisă la culoare pe cât de deschisă era a ei, îi spusese la un moment dat: „Ce mândră eşti de pielea ta albă! Maimuţele ţi-ar ronţăi-o crezând că-i o banană, ascultă la mine!" Iat-o deci la unsprezece ani, în drum spre şcoală, parcă şi mai mică alături de bicicleta Raleigh, schimbând replici acide cu Velu. Îşi ducea cărţile într-un *sanji* hătănit, atârnat pe umăr, a cărui curea îi trecea printre sâni. Deja în postura ei şi în felul ritmic în care pedala se întrezăreau semnele unei anume inflexibilităţi.

Bicicleta, odinioară atât de mare şi de primejdioasă, se micşora sub ea văzând cu ochii. De o parte şi de alta a curelei de la *sanji,* sânii i se împliniseră, iar în zona pubiană îi răsăriseră fire de păr. (Dacă la asta se referea Velu când spunea că n-a ajuns încă femeie, ei bine, părul acela demonstra că se înşela.) Era o elevă bună, căpitan al echipei de netball, şefă de clasă, şi se descurca promiţător la dansul tradiţional Bharatnatyam, descoperindu-şi talentul de a reproduce o secvenţă complicată de paşi după ce îi fusese arătată o singură dată.

Nu se simţea obligată să meargă cu turma, dar nici nu ţinea morţiş să iasă în evidenţă. Când o bună prietenă îi spusese că pare mereu arţăgoasă, fusese surprinsă, dar şi uşor emoţionată la gândul că putea atât de uşor să joace teatru. Ajunsă la şcoala medicală (îmbrăcată acum în sari întreg şi călătorind cu autobuzul), această trăsătură i se accentuase – nu faptul că era arţăgoasă, ci caracterul independent şi înşelător. Unii colegi o considerau arogantă. Pe alţii îi atrăgea de partea ei, părând că şi-i face complici, însă aceştia descopereau curând că ea nu avea nicidecum intenţia să-i racoleze. Băieţii îşi căutau prietene supuse, iar ea nu reuşea să se prefacă sfioasă ori prostuţă de dragul lor. Cuplurile care se îmbrăţişau prin bibliotecă, în spatele uriaşelor atlase de anatomie, şi îşi şopteau vorbe dulci o amuzau.

Eu n-am timp pentru asemenea prostii. Dar avea timp pentru romane de doi bani, cu eroine pe nume Bernadette, a căror acţiune se petrecea prin castele ori prin conace. Visa la bărbaţi cuceritori din Chillingforest, Lockingwood sau Knottypine. Asta era problema ei pe atunci, că visa la o dragoste mai *cuprinzătoare* decât cea pe care o vedea la bibliotecă. Era însă mânată şi de o ambiţie care nu avea nimic de-a face cu dragostea. Ce anume voia, mai exact? Era o ambiţie care o determina să caute şi să năzuiască la altceva decât toţi ceilalţi.

Mai târziu, studentă la Colegiul Medical din Madras fiind, Hema constatase că îl admira pe profesorul de terapeutică (unicul cadru

didactic indian într-o instituţie în care, chiar dacă Independenţa nu era departe, majoritatea profesorilor erau britanici), se simţise mişcată de umanismul lui şi de felul în care îşi stăpânea materia de curs (Recunoaşte, Hema, făcuseşi o pasiune pentru el), îşi dăduse seama că îşi dorea să fie ca el, iar el se arătase încurajator, însă, cu toate acestea, alesese în mod deliberat un alt domeniu. Nu-i plăcea să-i confere altcuiva atâta putere asupra ei. Preferase obstetrica şi ginecologia specializării lui, medicina internă. Dacă domeniul profesorului era unul aproape infinit, necesitând cunoştinţe vaste, de la insuficienţa cardiacă până la poliomielită şi la nenumărate alte afecţiuni, ea îşi alesese o specializare ce avea graniţe bine delimitate şi o componentă mecanică: operaţiile. Iar în rândul acestora din urmă, repertoriul era unul limitat: cezariene, histerectomii, remedieri de prolaps uterin.

Îşi descoperise un veritabil talent pentru obstetrica manipulativă, devenind expertă în ghicirea poziţiei fătului în pelvis. Ceea ce pentru alţi obstetricieni constituia probabil o dificultate, pe ea o încânta. Chiar şi legată la ochi putea distinge între forcepsul de stânga şi cel de dreapta şi îl putea folosi pe fiecare dintre ele chiar şi în somn. Putea vedea cu ochiul minţii geometria curburii pelviene a fiecărei paciente şi o putea suprapune peste cea a capului copilului când introducea forcepsul, articulând mânerele şi extrăgând bebeluşul fără ezitări.

Plecase peste ocean dintr-o toană. Dar îşi simţise inima frântă când părăsise Madrasul. Încă mai plângea uneori seara, imaginându-şi cum părinţii ei îşi scoteau scaunele afară şi aşteptau briza mării, care adia întotdeauna la asfinţit, chiar şi în cele mai fierbinţi şi mai liniştite zile. Plecase fiindcă, mai cu seamă în Madras, ginecologia era încă un domeniu al bărbaţilor şi al britanicilor, cu toate că Independenţa se apropia cu paşi repezi, aşa că nu avea nicio şansă să obţină un post la spitalul universitar de stat. Era ciudat şi totuşi îi făcea plăcere să se gândească la faptul că şi ea, şi Ghosh, şi Stone, şi sora Mary Joseph Praise se pregătiseră sau lucraseră la un moment dat în Spitalul General Guvernamental din Madras. Cu o mie cinci sute de paturi şi încă de două ori pe atâtea locuri sub şi printre ele, spitalul era un oraş în sine. Acolo fusese sora Mary Joseph Praise novice şi stagiară; poate chiar trecuseră cândva una pe lângă cealaltă. Şi, incredibil, Thomas Stone lucrase pentru scurt timp la acelaşi spital, dar, cum maternitatea era separată de restul instituţiei, cu el probabil că nu se întâlnise niciodată.

Lăsase în urmă Madrasul şi noţiunile de castă, plecase atât de departe, încât termenul „brahman” nu mai avea niciun sens acum. De când muncea în Etiopia, încercase să dea câte o fugă acasă la fiecare trei sau patru ani. Acum se întorcea după a doua astfel de vizită. Aşezată în avionul zgomotos, începu fără să vrea să-şi reevalueze

alegerile făcute. În ultimii ani, aproape că izbutise să definească ambiţia aceea fără nume care o îmboldise să ajungă atât de departe: *să evite cu orice preţ viaţa de oaie în turmă.*

Când ajunsese acolo, spitalul Missing i se păruse familial – semăna oarecum cu cel general guvernamental din India, numai că la o scară mai mică: oamenii stăteau la rând, familiile şedeau pe iarbă sub copaci, cu infinita răbdare a celor care nu au alta şansă decât aşteptarea. Avusese tot timpul de lucru, încă din prima zi. Ca să fie pe deplin sinceră, în secret agrea urgenţele, situaţiile în care inima îi stătea în gât, în care secundele contau, în care viaţa unei mame era în cumpănă, ori în care un făt în uter, lipsit de oxigen, avea nevoie de o salvare eroică. În acele momente nu era chinuită de dubii existenţiale. Viaţa devenea concentrată, intensă, şi căpăta înţeles tocmai în clipele în care ea nu se gândea la înţelesuri. Mamă, soţie, fiică – deodată pacienta nu mai era nimic din toate astea, reducându-se la o simplă fiinţă umană în pericol. Iar Hema devenea şi ea un simplu instrument necesar pentru a-i salva viaţa.

Dar în ultima vreme resimţea prăpastia adâncă dintre munca ei din Africa şi centrul cercetării medicale, întruchipat de Anglia şi de America. Chiar în acel an, în Minneapolis, C. Walton Lillehei deschisese o nouă eră în chirurgia cardiacă, descoperind o modalitate de a menţine circulaţia sângelui în vreme ce inima era oprită. Fusese, de asemenea, descoperit un vaccin împotriva poliomielitei, însă acesta nu ajunsese încă în Africa. La Harvard, în Massachusetts, un anume doctor Joseph Murray efectuase primul transplant renal reuşit între doi fraţi. Fotografia sa din *Time* înfăţişa un tip banal, deloc ieşit din comun. Pe Hema acest lucru o mirase, îndemnând-o să-şi închipuie că asemenea descoperiri erau la îndemâna oricărui medic, la îndemâna ei.

Întotdeauna îi plăcuse povestea despre felul în care Pasteur descoperise microbii sau aceea despre experimentele lui Lister cu antisepsia. Orice elev din India visa să devină un al doilea Sir C.V. Raman, ale cărui experimente simple cu lumină îi aduseseră un Premiu Nobel. Dar acum, ea trăia într-o ţară pe care nu mulţi oameni o puteau identifica pe hartă. („În Cornul Africii, în jumătatea lui de sus, pe ţărmul estic – partea aceea care seamănă cu un cap de rinocer şi parcă arată spre India", obişnuia ea să le explice.) Şi chiar mai puţini auziseră de împăratul Haile Selassie, sau, dacă îl ştiau de când revista *Time* îl desemnase „Omul Anului", în 1935, nu-şi aminteau de ţara a cărei cauză o pledase el la Liga Naţiunilor.

Dacă ar fi fost întrebată, Hema ar fi răspuns: „Da, fac ceea ce mi-am dorit, sunt mulţumită". Dar ce altceva ar fi putut spune? Când citea în *Sugery, Gynecology & Obstetrics*{17} (fiecare număr al revistei lunare îi parvenea, adus cu vaporul, la câteva săptămâni de la publicare, îndoit

şi pătat, în ambalajul său maro) despre inovaţiile medicale, acestea i se păreau literatură ştiinţifico-fantastică. Era incitant şi totuşi descurajator, fiindcă deja erau chestiuni vechi. Îşi spunea că munca ei, activitatea ei de pionierat în Africa, avea o oarecare legătură cu progresele descrise în *SG&O*. Dar, în adâncul sufletului, ştia că nu era aşa.

Un alt zgomot îi ajunse la urechi. Hârşâitul şi huruitul lemnului pe metal. La coada avionului erau aşezate două cuiere uriaşe din lemn şi teancuri de cutii cu ceai mai mici, legate cu benzi subţiri de aluminiu pe care erau imprimate cuvintele LONGLEITH ESTATES, S. INDIA. Plasele prinse de lonjeroane împiedicau mărfurile să cadă peste pasageri, dar nu şi să alunece într-o parte şi în alta. Picioarele ei şi ale celorlalţi pasageri se sprijineau pe saci de iută plini ochi. Embleme militare decolorate erau imprimate pe podea şi pe fuselajul argintiu. Cândva, pe aceste locuri stătuseră membrii trupelor americane în Africa de Nord, contemplându-şi soarta. Poate că şi generalul Patton însuşi zburase cu avionul acesta. Sau poate că aeronava era o relicvă rămasă de pe vremea coloniilor franceze din Somalia şi Djibouti. Transportul pasagerilor părea a fi preocuparea secundară a acestei noi companii aeriene, cu avioanele ei la mâna a doua şi cu piloţii ei troglodiţi. Îl vedea acum pe pilot spunând ceva în microfon, gesticulând, întrerupându-se pentru a asculta răspunsul şi apoi răstindu-se din nou. Pasagerii care stăteau aproape de carlingă se încruntară.

Încă o dată, Hema întinse gâtul în speranţa că-şi va vedea pachetul ei cu Grundigul, dar nu reuşi. De câte ori se gândea la achiziţia extravagantă pe care o făcuse simţea o înţepătură de vinovăţie. Dar cumpărarea combinei radio cu picup făcuse aproape suportabilă noaptea petrecută în Aden. Un oraş construit pe buza unui vulcan adormit, iadul pe pământ, asta era Adenul, însă cel puţin aici nu se plăteau taxe vamale. O, da, Rimbaud locuise aici odinioară… şi după aceea nu mai scrisese niciun vers.

Alesese deja locul unde va aşeza Grundigul în camera de zi. Fără îndoială, trebuia să-l pună sub fotografia alb-negru a lui Gandhi torcând bumbac. Nu-i va rămâne decât să găsească un colţ mai liniştit pentru Mahatma.

Şi-i imagină pe Ghosh cu paharul lui de brandy, pe sora-şefă, pe Thomas Stone şi pe sora Mary Joseph Praise bând câte un sherry sau o cafea. Aproape că îl văzu pe Ghosh ţâşnind în picioare la auzul primelor acorduri ameţitoare ale melodiei „Take the ’A’ Train” revărsându-se din Grundig, urmate de ritmurile sprinţare, ultimele din lume la care te-ai fi aşteptat. Dar acele prime acorduri… nu-i mai ieşeau din minte. Şi cât o iritau! Detesta şovinismul indienilor, care nu

admirau decât ceea ce era străin. Şi totuşi, ea auzea notele acelea şi în somn, se pomenea murmurându-le în timpul abluţiunilor. Le auzea şi acum, în avion. Erau ciudat de disonante, dar, adunate laolaltă îţi cereau să fii hotărât, şi reuşeau cumva să capteze spiritul Americii şi al ştiinţei, şi tot ce avea aceasta mai curajos, mai impetuos, mai îndrăzneţ şi mai incitant (cel puţin, aşa îşi închipuia ea America). Note muzicale revărsându-se din ţeasta unui ins de culoare pe nume Billy Strayhorn. Stray… horn!{18}

Ghosh îi deschisese gustul pentru jazz şi pentru melodia „Take the 'A' Train". „Stai puţin… fii atentă! Vezi?" spusese el după primele acorduri, prima dată când ascultase ea melodia. „Trebuie să zâmbeşti. Nu poţi să n-o faci!" Şi avea dreptate, melodia era atât de antrenantă şi de veselă! Ce noroc avusese ca primul ei contact cu muzica occidentală serioasă să fie acest cântec. Dar ajunsese să se gândească la el ca la melodia ei, invenţia ei, şi o deranja faptul că el fusese cel care i-l adusese în atenţie. Râse, amuzată de cât era de ciudat să-l placă pe Ghosh atât de mult, când ar fi vrut, de fapt, la fel de mult să-l deteste.

Chiar în clipa în care gândurile acestea îi treceau prin minte, anticipând sosirea ei în Addis Abeba… se surprinse brusc invocând numele bunului Shiva: avionul DC-3, loiala cămilă a cerurilor, se scutura de parcă tocmai primise o rană de moarte.

Se uită afară. Elicea de pe partea ei se poticni şi se opri; un fuior de fum ieşi din locaşul motorului.

Avionul se înclină spre stânga, iar ea se pomeni lipită de fereastră. În jurul ei, pasagerii ţipau; un termos se lovi de peretele cabinei şi se rostogoli, împrăştiind ceai. Pipăi în jur, căutând ceva de care să se ţină, dar avionul se redresă şi păru să încremenească în aer o clipă, înainte de a se lansa într-o coborâre abruptă. Stomacul ei o corectă însă: nu era o coborâre, ci o cădere. Gravitaţia îşi întinsese tentaculele şi înhăţase cilindrul argintiu cu aripi articulate. Iar acum le promitea o aterizare pe apă, o amerizare. Sau, mai bine zis, cum avionul avea roţi, nu patine, o prăbuşire în apă. Pilotul ţipa, mai mult mânios decât panicat, iar ea nu avu timp să se gândească la cât de ciudat era acest lucru.

Atunci când, peste ani, avea să privească înapoi la acest moment de transformare, examinându-l clinic („Exploatează istoria! Cum şi când a început, cu exactitate? Debutul este totul! În anamneză găseşti diagnosticul!" obişnuia să spună profesorul ei), avea să-şi dea seama că metamorfoza se petrecuse, de fapt, în răstimp de câteva luni. Dar de-abia în vreme ce cădea în picaj spre Bab el-Mandeb înţelese că sosise momentul schimbării.

Un băieţel indian îi căzu pe piept. Era fiul unicului cuplu malayali de la bord – fără îndoială, profesori în Etiopia, Hema putea ghici dintr-o singură privire. Puştiul cu picioarele în X, de cinci, poate şase ani, îmbrăcat în pantaloni scurţi prea mari pentru el, ţinuse în mână tot drumul un avion din lemn, strângându-l şi protejându-l de parcă ar fi fost din aur. Piciorul i se prinsese între doi saci de iută şi, când avionul se îndreptase, copilul căzuse peste Hema.

Ea îl ţinu. Privirea lui nedumerită se preschimbă într-una de durere şi de frică. Hema îi observă curbura gambei – ca o ramură tânără îndoită, osul era încă suficient de flexibil ca să nu se rupă de tot. Îşi dădu seama de toate astea chiar în vreme ce corpul ei sesiza că se prăbuşeau în gol, pierzând altitudine.

Un tânăr armean cu simţ practic, slavă Domnului, se repezi să elibereze piciorul copilului. Incredibil, omul zâmbea. Încercă să-i spună ceva, probabil s-o liniştească. Hema era şocată să vadă pe cineva mai calm decât ea, în timp ce în jur ţipetele pasagerilor nu făceau decât să înrăutăţească situaţia.

Ridică băieţelul şi îl aşeză pe genunchii ei. Gândurile îi erau limpezi şi detaşate. Piciorul s-a îndreptat deja, dar fără îndoială este fracturat, iar avionul cade. Îi opri pe părinţii înmărmuriţi ridicând mâna şi acoperi cu palma gura mamei care striga. Resimţea calmul familiar al situaţiilor urgente, însă înţelegea totodată cât de fals era sentimentul acum, când în joc se afla însăşi viaţa ei.

— Lăsaţi-l la mine, spuse ea, luându-şi palma de pe gura femeii. Aveţi încredere, sunt medic.

— Da, ştim, replică tatăl.

Se înghesuiră amândoi lângă ea, pe bancă. Băieţelul nu plângea, ci doar scâncea. Era palid – în stare de şoc – şi se agăţa de ea, lipindu-şi obrazul de pieptul ei.

Aveţi încredere, sunt medic. I se părea ironic că acestea aveau să fie ultimele ei cuvinte.

Prin hublou, Hemlatha vedea crestele albe ale valurilor tot mai aproape, semănând din ce în ce mai puţin cu o dantelă pe o pânză albastră. Întotdeauna îşi spusese că mai avea mulţi ani la dispoziţie pentru a înţelege sensul vieţii. Acum, se părea că îi mai rămâneau decât câteva secunde, iar acest gând îi aduse revelaţia.

Aplecându-se asupra copilului, îşi dădu seama că tragedia morţii consta în întregime în ceea ce rămânea neîmplinit. Şi se simţea ruşinată că acest adevăr simplu îi scăpase atâta amar de vreme. *Să faci din viaţa ta ceva bun şi frumos.* Oare nu acesta era principiul după care se ghida sora Mary Joseph Praise? Apoi îi trecu prin minte că ea, care adusese pe lume nenumăraţi copii, ea care refuzase genul de căsătorie la care visaseră părinţii ei, ea care era de părere că sunt oricum prea mulţi copii pe lume şi nu se simţea îndemnată să le mai sporească şi

ea numărul, înţelese pentru prima dată că a avea un copil însemna să păcăleşti moartea. Copiii erau aidoma piciorului înfipt în pragul uşii care se închide, licărul de speranţă că, la următoarea încarnare, vei avea o casă în care să te duci, chiar dacă vei veni din nou pe lume ca şoarece, câine sau ca un purice care trăieşte pe corpul omenesc. Dacă, aşa cum credeau sora-şefă şi sora Mary Joseph Praise, învierea morţilor există, atunci un copil face ca părinţii lui să revină. Desigur, cu condiţia ca respectivul copil să nu moară împreună cu tine într-un accident de avion.

Să faci din viaţa ta ceva bun fi frumos – băieţelul acesta smiorcăit, cu ochi strălucitori şi gene lungi, cu capul lui mare şi cu mirosul de căţeluş al părului ciufulit… era cel mai bun şi mai frumos lucru pe care putea să-l facă cineva.

Ceilalţi pasageri păreau tot atât de îngroziţi pe cât se simţea ea. Numai armeanul clătină din cap şi zâmbi, ca pentru a zice: „Asta nu-i ceea ce crezi tu că e”.

„Un idiot”, îşi spuse Hema.

Un armean mai vârstnic – tatăl lui, probabil – stătea impasibil, privind drept înainte. Omul fusese morocănos chiar de la îmbarcare, iar starea de spirit nu i se îmbunătăţise cu nimic, dar nici nu i se înrăutăţise. Hema era surprinsă că putea remarca asemenea detalii lipsite de importanţă într-un moment în care, în loc să analizeze chipuri, ar fi trebuit să se pregătească pentru impact.

În vreme ce marea năvălea în întâmpinarea avionului, ea se gândi la Ghosh. Şi resimţi un şoc când o năpădi un val de duioşie pentru el, ca şi cum *el* ar fi fost pe punctul de a muri într-un accident aviatic, ca şi cum marea *lui* aventură în medicină şi zilele *lui* lipsite de griji aveau să se sfârşească şi, odată cu ele, orice şansă de a-şi împlini cel mai drag vis: acela de a se căsători cu Hema.

CAPITOLUL 4
REGULA CELOR CINCI F

— Pacienta îţi aparţine, doctore Stone, repetă sora-şefă, ridicându-se de pe taburetul aflat între picioarele sorei Mary Joseph Praise.

Văzându-i chipul, se întrebă dacă avea de gând să azvârle cu ceva.

Lui Thomas Stone i se întâmpla din când în când să arunce cu instrumentele, deşi niciodată nu o făcuse în faţa sorei-şefe. Rareori se întâmpla ca sora Mary Joseph Praise să-i întindă un obiect greşit, dar uneori câte o pensă hemostatică nu se desprindea uşor din locaşul ei, ori vreun Metzenbaum nu era bine ascuţit. Şi nimerea bine; un loc de pe peretele sălii de operaţii nr. 3, aflat chiar deasupra întrerupătorului electric şi periculos de aproape de dulăpiorul din sticlă cu instrumente, era ţinta lui obişnuită.

Numai sora Mary Joseph Praise lua aceste manifestări ale lui cu titlu personal; era stupefiată, copleşită de deznădejde, chiar dacă ea însăşi verificase fiecare instrument înainte de a-l pune în autoclavă. Sora-şefă insista spunând că aruncarea era un lucru bun. „Mai dă-i câte o pensă hemostatică defectă din când în când", îi spunea ea sorei Mary Joseph Praise, „altfel o să adune frustrarea în el până ce-o să-nceapă să-i iasă pe urechi, şi atunci să vezi mizerie!"

Deasupra întrerupătorului, tencuiala era marcată de mici cratere şi zgârieturi, de parcă s-ar fi tras cu petarde acolo, Izbitura în perete survenea după cuvântul „COMPLET" şi înainte ca „INUTIL" să apuce să-i iasă de pe buze. Când şi când, i se întâmpla să-şi verse nervii pe asistenta Asqual, anestezista, dacă pacientul era prea slab anesteziat sau dacă i se administrase o doză prea mică de curara şi muşchii abdominali se strângeau pe mâna lui în vreme ce lucra în abdomen. Deja câtorva pacienţi slab adormiţi li se întâmplase să se trezească morţi de spaimă auzindu-l pe Stone cum strigă: „O să am nevoie de un baros, dacă nu-mi poţi asigura mai multă relaxare musculară aici!"

Dar acum, când în faţa lui era chiar sora Mary Joseph Praise, abia respirând, cu buzele vineţii, cu privirea pierdută în gol şi cu sângerarea care nu se oprea, acum, când sora-şefă îi predase lui frâiele, Stone era mut. Resimţea genul acela de neajutorare pe care îl resimt, probabil, rudele pacienţilor, şi nu-i plăcea deloc. Îi tremurau buzele şi era ruşinat de felul în care faţa lui udă îi trăda toate emoţiile. Dar, mai mult decât orice, îl copleşeau teama şi o uimitoare paralizie a gândurilor, care îi stârnea şi mai multă ruşine.

Când vorbi, în sfârşit, vocea îi tremura.

— Unde e Hemlatha? De ce nu s-a întors? Avem nevoie de ea, spuse încet – cuvinte care constituiau un act de modestie deloc caracteristic lui.

Îşi şterse ochii cu antebraţul, într-un gest copilăresc. Sora-şefă privi parcă fără a-şi crede ochilor: în loc să se aşeze pe taburetul oferit, el se retrase. Stone se apropie de peretele care purta urmele acceselor lui de nervi. Îşi izbi capul de zidul tencuit, cu o bufnitură demnă de o capră-de-munte. Picioarele îi tremurau. Se agăţă de dulapul cu instrumente. Sora-şefă se simţi obligată să murmure „Complet inutil", gândindu-se că, dacă ieşirea lui violentă avea vreun sens, nu trebuia să-l rateze nerostind mantra obişnuită.

Într-adevăr, Stone ar fi putut face o cezariană, deşi, în mod straniu pentru un chirurg, aceasta era una dintre operaţiile pe care nu le încercase până atunci. „Să vezi una, să practici una, să predai una" era titlul unui capitol din cartea lui, *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală.* Dar ceea ce nu ştiau cititorii, şi ceea ce eu am aflat abia după mulţi ani, era faptul că Stone nutrea o aversiune faţă de tot ce ţinea de ginecologie (ca să nu mai amintim de obstetrică). Atitudinea lui îşi avea originile în ultimul an de şcoală medicală, când făcuse un lucru nemaiauzit: îşi cumpărase propriul său cadavru, pentru a putea stăpâni la perfecţiune anatomia, pe care o învăţase atât de bine în primul an de studii pe un cadavru împărţit cu ceilalţi studenţi. Exemplarul de sex masculin, adus de la azil, pe care exersase în anul întâi, era antic şi chircit, cu muşchi şi tendoane fantomatice – la fel ca majoritatea celor din sălile de anatomie ale universităţii din Edinburgh. Împărţise cadavrul acela cu alţi cinci studenţi, dar avusese noroc cu cel pe care îl achiziţionase în ultimul an: o femeie de vârstă mijlocie, bine hrănită – un tip pe care el îl asocia cu fabricile de linoleum din Fife. Disecţia pe care Stone o realizase pe mâna acestui cadavru era atât de elegantă (pe degetul mijlociu expunând doar membrana tendonului şi incizând-o şi pe aceasta la inelar, pentru a da la iveală tendoanele muşchiului *flexor sublimis,* aidoma firelor unui pod suspendat, cu *profundus* trecând printre ele), încât profesorul de anatomie o păstrase pentru a o arăta studenţilor din anul întâi. Vreme de săptămâni, Thomas Stone trudise la cadavrul lui, petrecând cu el mai mult timp decât cu oricare altă femeie, cu excepţia mamei lui. Se simţea în largul lui alături de el, iar sentimentul de familiaritate deriva din acea cunoaştere intimă. Pe o parte, îi incizase obrazul până la ureche, fixând pielea cu suturi pentru a expune glanda parotidă şi nervul facial, ale cărui ramificaţii se întindeau ca o labă de gâscă – de unde şi numele de *pes anserinus.* Pe cealaltă parte a feţei, îndepărtase tot ţesutul subcutanat şi stratul de grăsime, pentru a expune numeroşii muşchi de expresie, ale căror contracţii concertate în timpul vieţii redaseră tristeţea, bucuria şi tot restul gamei de emoţii. Nu se gândea la femeia respectivă ca la o persoană. Era, pur şi simplu, o întruchipare a cunoaşterii, îmbălsămată şi personificată. În fiecare seară aşeza la loc muşchii şi flapsurile de piele ce atârnau pe muchii

înguste, după care întindea deasupra cârpe îmbibate în formol. Uneori, când o învelea cu foaia de pânză cauciucată şi îi aşeza bine marginile în jur, îşi amintea de ritualul de fiecare seară în care mama lui îl aşeza în pat, la culcare. De fiecare dată când se întorcea în camera lui, resimţea mai acut singurătatea care îl înconjura,

În ziua în care îndepărtase intestinele pentru a expune aorta şi rinichii, văzuse uterul. Nu era punguţa zbârcită pe care se aşteptase s-o vadă, afundată în deschiderea pelvisului, ci depăşea marginea bazinului. Câteva zile mai târziu, se oprise asupra pelvisului, cu manualul de disecţie *Cunningham* deschis la un nou capitol. Înaintase pas cu pas, minunându-se de explicaţiile detaliate din carte, în vreme ce îndepărta strat cu strat ţesuturile. Manualul sugera o incizie verticală în partea frontală a uterului, după care chirurgul urma să-l deschidă încet. Aşa făcuse şi el, şi din interior căzuse un făt, cu capul mai mare decât un grepfrut, cu pleoapele strânse şi cu membrele încrucişate, ca ale unei insecte. Atârna de cordonul ombilical ca un talisman obscen la cingătoarea unui vânător de capete. Se vedea colul uterin al mamei, înnegrit din cauza infecţiei şi a cangrenei. Catastrofa care o lovise pe femeia aceea fusese imortalizată în formol.

Stone abia dacă izbutise să ajungă la chiuvetă înainte ca mâncarea din seara aceea să-i vină înapoi. Se simţea trădat, ca şi când cineva îl spionase. În tot acest timp îşi închipuise că era singur cu ea. Acum nu mai putea continua. Nu se mai putea uita la ea, nici măcar nu mai putea să pună totul la loc sau s-o acopere cu ceva. A doua zi îl rugase pe asistentul nedumerit să ia cadavrul de acolo, cu toate că disecţia pelvisului era incompletă, iar membrele inferioare încă nu fuseseră atinse. Dar Thomas Stone terminase.

La spitalul Missing, datorită Hemei, Stone nu fusese niciodată nevoit să se aventureze pe teritoriul sistemului reproducător feminin. Era un domeniu pe care i-l cedase ei (deşi nu-i stătea în fire să cedeze nimic).

El şi Hemlatha se purtau respectuos, colegial, ba chiar prieteneşte în afara sălii de operaţii. La urma urmelor, la Missing nu existau decât trei medici – Hema, Stone şi Ghosh – şi ar fi fost neplăcut să nu se înţeleagă între ei. Dar în sala de operaţii nr. 3, Hema şi Stone se provocau reciproc. Hema avea un stil precis şi atent – era o exemplificare vie, după părerea sorei-şefe, a motivului pentru care chirurgii ar fi trebuit să fie mai degrabă femei. Uneori, sora-şefă avea impresia că Hemlatha mai întâi asculta şi *abia apoi* gândea atunci când discuta cu un pacient în clinică, în loc să încerce să le facă pe ambele deodată. Hema era un chirurg care făcea patru noduri acolo unde altul s-ar fi mulţumit cu trei. Niciodată nu ieşea din sala de operaţii înainte ca pacienta să se trezească din anestezie. Zona ei de lucru era clară şi ordonată asemenea unei demonstraţii anatomice, cu structurile vulnerabile atent identificate şi protejate, cu sângerarea meticulos

controlată. Sorei-şefe, zona i se părea statică şi totuşi vie, ca o pictură de Tizian sau de da Vinci. „Cum ar putea un chirurg să ştie unde se află", îi plăcea Hemei să spună, „dacă nu ştie pe unde a fost?"

Pentru Stone, ceea ce conta mai mult era manevrarea la minimum a ţesuturilor; el nu avea timp pentru estetica zonei de lucru. „Hema, dacă vrei lucruri drăguţe, disecă un cadavru", îi recomandase el la un moment dat. „Stone, dacă tu vrei sânge peste tot, fă-te măcelar", replicase ea. Atât de vastă şi de bogată îi era experienţa chirurgicală, încât cele nouă degete ale lui îşi puteau găsi drumul pe un teren plin de sânge, pentru alţii lipsit de puncte de reper; mişcările îi erau precise şi economice, iar rezultatele – excelente.

În rarele ocazii când în sală era adusă o femeie, încă murdară de pământ pe tălpi, cu o împunsătură de taur care se întindea spre pelvis, ori vreo fată de la bar cu o rană de cuţit sau de glonţ în apropierea uterului, Stone şi Hemlatha se spălau amândoi şi pătrundeau în abdomen în pereche, răţoindu-se unul la altul, izbindu-se cap în cap şi lovindu-şi reciproc degetele din când în când cu mânerul pensei hemostatice. Sora-şefă povestea că ţinea un registru în care nota cine a stat în partea dreaptă a mesei de operaţii la fiecare intervenţie în doi şi avea grijă ca data următoare să schimbe locurile. În vreme ce Hemlatha rezeca meticulos un uter sau cosea o ruptură de vezică, Stone, care n-avea deloc ureche muzicală, fluiera totuşi *God Save the Queen*{19}*,* ceea ce pe Hema o irita întotdeauna. Dacă Stone era cel care începea intervenţia, ea vorbea despre chirurgii renumiţi din trecut – Cooper, Halsted, Cushing – şi deplângea faptul că actualii chirurgi din regiunile tropicale nu aminteau prin nimic de acea splendidă moştenire medicală.

Stone nu credea în glorificarea chirurgilor sau a operaţiilor – „Chirurgia e chirurgie şi cu asta basta", îi plăcea să spună şi, din principiu, nu putea avea o părere mai bună despre un neurochirurg decât despre un ortoped. „Un bun chirurg are nevoie de curaj, iar pentru asta este obligatoriu să aibă o pereche de boaşe zdravene", scrisese el în manuscrisul manualului său, conştient că redactorul din Anglia va elimina fraza, dar savurând experienţa de a aşterne cuvintele pe hârtie. Stone demonstra în scris o volubilitate, un spirit combativ şi o forţă pe care nu le manifesta în exprimarea verbală. „Curaj?! Ce e chestia asta cu «curajul»?" întrebase Hema. „Ce, e viaţa *ta* în joc?"

O cezariană nu depăşea, tehnic vorbind, limitele abilităţilor lui Stone. Dar, în ziua aceea, simplul *gând* de a folosi scalpelul pe trupul sorei Mary Joseph Praise – asistenta lui în sala de operaţii, confidenta lui de încredere, dactilografa, muza lui şi femeia pe care îşi dăduse seama că o iubeşte – îl îngrozea. Ea era deja într-o stare teribilă, palidă şi asudată, cu pulsul atât de slab, încât avea impresia că orice

gest al lui ar fi trimis-o dincolo de prag. Pe o necunoscută pocite că nu ar fi evitat să încerce o cezariană. „Medicul care se tratează pe sine însuşi are un pacient zevzec" era o maximă pe care o cunoştea foarte bine. Dar ce se putea spune despre un chirurg care încerca o intervenţie nefamiliară pe o persoană care-i era dragă? Exista o maximă şi pentru asta?

După publicarea cărţii sale, Stone începuse să citeze din ea tot mai des, ca şi când, puse pe hârtie, cuvintele lui ar fi căpătat o legitimitate mai mare decât ideile nepublicate (şi nerostite până atunci). Scrisese în acel volum că „Medicul care se tratează pe sine însuşi are un pacient zevzec, *însă există circumstanţe în care nu are de ales…"* Şi continuase cu povestea degetului pe care şi-l amputase singur, pe urmă cu cea în care fusese nevoit să facă o blocare nervoasă pe propriul său cot drept şi apoi, cu „ajutorul" sorei Mary Joseph Praise, practicase o incizie în carne, mâna lui stângă preluând unele dintre acţiuni, în vreme ce sora Mary Joseph Praise îi servea drept mână dreaptă. Îşi dăduse seama atunci, privind-o cum secţionează ţesuturile, că, dacă ar fi vrut, ar fi putut face mult mai multe decât doar să-l asiste. Această poveste a amputării, împreună cu fotografia lui, cu cele nouă degete aşezate în evantai în faţa bărbiei, fusese cea care asigurase succesul volumului. Existau atâtea alte manuale de chirurgie, încât era de mirare cât de popular devenise *Chirurgul eficient* (sau *Scurt manual,* aşa cum ajunsese să fie cunoscută). Deşi era o carte de chirurgie tropicală, cele mai mari vânzări fuseseră înregistrate în ţări din alte regiuni geografice. Poate că explicaţia consta în stilul ei incisiv, în tonul alert şi în umorul deseori acid şi forţat. În scrierea ei se bazase exclusiv pe propria-i experienţă şi pe atenta interpretare a experienţei altora. Cititorii şi-l imaginau ca pe un tip revoluţionar, însă unul care prefera să-i opereze pe săraci în loc să susţină reformarea domeniului. Studenţii îi trimiteau scrisori elogioase, iar când răspunsurile lui conştiincioase (redactate de sora Mary Joseph Praise) nu reflectau acelaşi ton de spovedanie siropoasă, se îmbufnau.

Ilustraţiile din manual (toate desenele şi explicaţiile îi aparţineau sorei Mary Joseph Praise) aveau un stil simplu, ca şi când ar fi fost schiţate pe un şerveţel; fără vreo tentativă de a respecta proporţiile sau perspectiva corectă, însă de o claritate exemplară. Cartea fusese tradusă în portugheză, spaniolă şi franceză.

„Operaţii îndrăzneţe efectuate în cele mai negre regiuni ale Africii", aşa descrisese editorul cartea în textul de pe ultima copertă. Neştiind nimic despre „continentul negru", cititorul umplea singur spaţiile libere, imaginându-şi-l pe Stone într-un cort în care singura sursă de lumină era o lampă cu kerosen ţinută de un hotentot, cu elefanţii tropăind pe afară, în vreme ce bunul doctor recita din Cicero şi exciza părţi din el însuşi, la fel de nepăsător de parcă ar fi scos pietre din

trupul altcuiva. Ceea ce nici Stone, nici cititorii n-ar fi admis era că autoamputarea aceea fusese tot atât de mult un act de eroism, pe cât fusese unul de orgoliu.

— Pacienta îţi aparţine, doctore Stone, spuse sora-şefă pentru a treia oară.

Stone se aşează pe locul lăsat liber, între picioarele sorei Mary Joseph Praise, pe care sora-şefă era la fel de puţin dornică să i-l cedeze, pe cât era el să-l ocupe. Nu era obişnuit să stea în poziţia aceasta, cel puţin nu în cazul unei femei. La bărbaţi, se aşeza astfel pentru a repara un scrot perforat, iar la ambele sexe pentru a închide un abces rectal sau pentru a ligatura şi exciza hemoroizi ori fistule anale. În rest însă, rareori se aşeza în timpul operaţiilor pe care le efectua.

Când îndepărtă stângaci labiile, un nou val de sânge se scurse. Ajusta lampa cu braţ lung şi apoi se aplecă pentru a privi spre uter.

Încercă să-şi amintească regula citricelor, învăţată în anii studenţiei. Cum era? Lămâia verde, lămâia, portocala şi grepfrutul echivalau cu o dilatare a colului de patru, şase, opt, respectiv zece centimetri. Sau să fi fost oare doi, patru, şase şi opt? Oare nu mai era vorba şi despre un bob de strugure ori despre o prună pe acolo?

Ceea ce văzu îi alungă sângele din obraji: colul uterin era deja mai mare decât un grepfrut şi se apropia de dimensiunile unui pepene. Şi acolo, înăuntru, ca în fundul unui puţ însângerat, se afla capul unui copil, cu ţesuturile din jur aplatizate. Părul fin, negru şi umed, reflecta luminile din sală.

În clipa aceea, păru că cineva străin, care dormitase până atunci în adâncul lui Stone, preia controlul asupra situaţiei. Dacă exista o conexiune între el şi bietul prunc din pântecele femeii, Thomas Stone n-o sesiză. Imaginea acelui cap nu făcu decât să-l agite. Teama îi fu alungată de mânie, iar mânia avea propriul ei raţionament denaturat: Ce obrăznicie pe acest invadator, să-i pună în pericol viaţa lui Mary! Era ca şi cum ar fi zărit cadavrul unei cârtiţe care atacase corpul lui Mary, iar singura cale de a-i aduce ei alinare era aceea de a-l extrage de acolo. Vederea acelui cap lucios nu stârni în sufletul lui Thomas Stone sentimente tandre, ci doar repulsie. Şi îi dădu o idee.

„Găseşte inamicul şi lupta e câştigată”, obişnuia el să spună.

Iar acum găsise inamicul.

— Flatulenţă, fluide, fecale, false excrescenţe şi făt – toate îşi au locul mai bine afară decât înăuntru, rosti el cu glas tare, de parcă tocmai născocise fraza. În cartea sa o numise Regula celor cinci F. Şi astfel ajunse singur la o decizie cumplită. Mult mai bine era, hotărî el, să sape o gaură în capul cârtiţei – deja nu se mai gândea la el ca la un copil – decât să facă experimente pe sora Mary Joseph Praise cu o

cezariană, operaţie pe care n-o stăpânea bine şi care, aproape sigur, în starea ei, avea să-i fie fatală. Inamicul era mai degrabă o falsă excrescenţă, un corp străin, un cancer, nu un făt. Fără îndoială, creatura aceea era deja moartă. Da, va da o gaură în capul acela, îl va goli de conţinut, îl va strivi ca pe o piatră la fiere şi apoi va scoate craniul stâlcit care se afla acolo, în pelvis. La nevoie, va folosi foarfeca pentru clavicule şi bisturiul pentru coaste; va înşfăca, va tăia, va despica şi va zdrobi toate acele părţi ale corpului care blocau naşterea, fiindcă numai scoţând totul de acolo îi va putea opri chinurile şi sângerarea lui Mary. Da, da, mai bine afară decât înăuntru.

Conform logicii sale iraţionale, luase o decizie raţională. Făcea ceea ce nu trebuia pentru a face ceea ce trebuie, după cum ar fi spus sora Mary Joseph Praise.

Şocată şi oripilată, sora-şefă îşi spuse că bărbatul aşezat între picioarele sorei Mary Joseph Praise nu semăna câtuşi de puţin cu retrasul, energicul şi extrem de competentul Thomas Stone *al lor*. Bărbatul de aici nu avea nimic în comun cu Thomas Stone, MCRC, autor al *Chirurgului eficient*. Locul lui fusese luat de acest individ disperat, agitat, care nu aducea deloc cu un Membru al Colegiului Regal de Chirurgie, ci mai degrabă cu cineva pentru care acronimul MCRC însemna (aşa cum deseori susţinuse doctorul Ghosh) „Maimuţoi Caraghios Rătăcind pe Coclauri”.

Însufleţit de-acum de sentimentul că avea o misiune de dus la bun sfârşit, Stone aşează tratatul de *Chirurgie Obstetrică* de Munro Kerr{20} pe pântecele umflat a sorei Mary Joseph Praise, proptindu-l ca să stea deschis, ca o carte de bucate.

— La naiba, Hemlatha, al dracu’ moment ţi-ai ales să pleci! exclamă el cu glas tare, simţind cum îi revenea curajul.

Două blasfemii, remarcă sora-şefă.

— Stăpânirea limbii, murmură ea abia auzit.

Îşi luă singură pulsul, fiindcă, în ciuda credinţei în Domnul, o îngrijorau palpitaţiile care îşi făcuseră apariţia în cursul anului trecut, ca un oaspete nepoftit. Acum inima îi bătea cu întreruperi, iar ea simţea cum îi piereau puterile.

Bizarele instrumente pe care Stone le ceruse şi pe care sora-şefă i le dăduse după ce le scosese dintr-un dulap vechi refuzau să se lase îmblânzite de mâinile lui.

— Unde dracu’ e Ghosh? strigă el, fiindcă de multe ori Ghosh făcea echipă cu Hema la avorturi şi la ligaturarea trompelor şi, ca un băiat bun la toate, avea mai multă experienţă decât el în privinţa sistemului reproducător feminin. Sora-şefă trimise încă un mesager la apartamentul lui Ghosh, mai mult pentru a-l linişti pe Stone decât cu speranţa că internistul se întorsese. Poate că ar fi fost mai bine să trimită o slujnică la barul Nilul Albastru sau prin preajma acestuia, ca

să întrebe de doctorul *banya*{21}. Chiar şi beat, Ghosh tot ar fi putut să-i spună lui Stone că ceea ce avea de gând să facă nu era alegerea unui chirurg eficient, ci a unuia idiot, că decizia lui era una greşită şi că logica după care se conducea era ilogică. Sora-şefă simţea că sarcina şi naşterea aceasta erau, într-un fel, vina ei, că o lipsă de atenţie din partea ei se soldase cu un asemenea rezultat. Totuşi, văzând şuvoaiele de sânge care curgeau, presupunea că fătul era de mult mort. Dacă ar fi bănuit fie şi pentru o singură clipă că era viu (habar nu avea că sunt gemeni), ar fi intervenit.

Stone îşi lăsa capul când pe un umăr, când pe celălalt, după cum erau orientate desenele instrumentelor din tratatul lui Munro Kerr – perforator Smellie, cranioclast Braun, cefalotrib Jardine – încercând în acelaşi timp să manevreze şi el respectivele obiecte. Cele pe care le avea el păreau rude îndepărtate ale celor prezentate în carte, fiind însă proiectate în vederea aceluiaşi scop sinistru.

Cu două cleme Jacobs, prinse capul fratelui meu.

— Te văd în vizuina ta, creatură scormonitoare! Naiba să te ia fiindcă o chinuieşti pe Mary! murmură el.

Apoi, cu foarfeca, tăie pielea dintre cele două cleme şi-i dădu intrusului prima sa lecţie despre ceea ce însemna durerea.

Încercă apoi să aplice cefalotribul – zdrobitorul de ţeste – pe cap. Acest instrument medieval, straniu şi greoi, avea trei componente separate. Cea din mijloc era un pinten menit să pătrundă adânc în creier, făcând o incizie largă în craniu. În dreapta şi în stânga lui se aflau două piese asemănătoare cu forcepsul, având rolul de a prinde exteriorul capului. Odată asamblate, cele trei piese se îmbinau formând un mâner unic, cu indentaţii potrivite pentru degete. Stone avea să poată apuca *şi* strivi craniul, astfel încât să nu-i alunece din mână. Şi gata, afară cu intrusul!

Era răcoare în sala de operaţii, dar broboane de sudoare îi picurau de pe frunte, intrându-i în ochi şi udându-i masca.

Încercă să înfigă pintenul.

(Protejat vreme de opt luni şi deja rănit de foarfecă, fratele meu, Shiva, ţipă în pântece. L-am tras deoparte, în siguranţă, iar pintenul a alunecat pe lângă capul lui.)

Stone decise că-i va fi mai uşor dacă va aplica mai întâi cele două lame exterioare ale cefalotribului, pentru ca *apoi* să tragă capul mai aproape şi de-abia *după aceea* să înfigă pintenul. Mâinile lui se descurcau cu greu în spaţiul acela îngust. Sora-şefă se înfioră gândindu-se la vătămările pe care probabil că le sufereau ţesuturile sorei Mary Joseph Praise şi copilul, în timp ce Stone trecea fiecare piesă a instrumentului pe după câte o ureche, astfel încât, în sfârşit, prinse bine capul – sau aşa îşi închipuia el.

Sora-şefă era gata să leşine. „Este de datoria asistentei să anticipeze

orice nevoie a medicului.” Oare nu asta le tot repeta ea rezidentelor? Dar acum totul era anapoda, foarte anapoda, iar ea nu ştia cum să repare situaţia. Regreta chiar şi că scosese instrumentele acelea. Un obstetrician milostiv le inventase pentru mamele cu nevoi disperate, nu pentru medicii disperaţi. Chiar dacă are o unealtă, prostul tot prost rămâne. În mâinile lui Stone, instrumentele preluaseră controlul, ele gândeau acum în locul lui. Iar sora-şefă ştia că lucrurile nu aveau cum să se sfârşească bine.

CAPITOLUL 5
ULTIMELE CLIPE

Chiar în ultimul moment, când se pregătea să se izbească de suprafaţa apei, doctoriţa Hemlatha văzu cum oceanul dispare, făcând loc pământului sterp.

Şi, înainte de a putea procesa imaginea, avionul atinse panglica de asfalt într-o ploaie de scântei, cu scârţâituri de pneuri, scuturându-şi coada şi, după ce încetini, ţopăi pe pistă ca un câine scăpat din lesă.

Uşurarea resimţită de pasageri se transformă în uluire şi în stânjeneală, fiindcă până şi cei mai înverşunaţi atei se rugaseră pentru ajutorul divin.

Avionul se opri, însă pilotul continua să se certe cu turnul de control, trăgând în acelaşi timp din ţigară, cu toate că aprinsese cu mare ifos lampa cu FUMATUL INTERZIS după ce aterizaseră.

Băieţelul scâncea, iar Hema îl legănă în braţe cu o pricepere pe care nu ştia că o are.

— O să-ţi pun pe picior un bandaj mic-mititel, bine? Şi durerea o să treacă.

Armeanul cel tânăr găsise pe undeva un baston şi, împreună, ciopliră o atelă.

Când huruitul motorului încetă, Hema simţi cum liniştea din cabină îi apăsa timpanele. Pilotul se uită în jur cu un zâmbet superior pe faţă, ca şi când ar fi fost curios să vadă cum rezistaseră pasagerii lui. Aproape în treacăt, spuse:

— Facem o escală ca să luăm ceva bagaje şi nişte persoane foarte importante. Suntem în Djibouti! Zâmbi, arătându-şi dinţii stricaţi, şi continuă: Nu mi-ar fi dat permisiunea să aterizez dacă nu aş fi avut o urgenţă. Aşa că am simulat o cedare de motor.

Şi ridică din umeri, de parcă modestia l-ar fi împiedicat să accepte laudele.

Hemlatha îşi auzi cu surprindere propria voce spărgând tăcerea înconjurătoare.

— Bagaje? Mercenar nenorocit! Dar ce-ţi închipui că suntem noi? Capre? Ai oprit motorul şi ai lăsat avionul să cadă doar aşa, ca să aterizezi în Djibouti? Fără să ne previi? Aşa, pur şi simplu?

Poate că ar fi trebuit să-i fie recunoscătoare, să fie fericită că era încă în viaţă, dar în ierarhia ei emoţională, furia avea întotdeauna întâietate.

— *Nenorocit*?! exclamă pilotul, înroşindu-se la faţă. Nenorocit? repetă el, strecurându-se cu greu afară din cabină, cu genunchii albi lovindu-i-se unul de altul sub marginea pantalonilor scurţi.

Se proţăpi în faţa ei, gâfâind de efort. Se pare că apelativul

„nenorocit” îl irita mai mult decât „mercenar”. Simţea faţă de indianca aceea mai mult dispreţ decât mânie. Însă ridică o mână.

— Te debarc aici, femeie neruşinată, dacă nu-ţi convine.

Mai târziu avea să susţină că ridicase mâna doar aşa, ca un gest oarecare, fără intenţia de a o lovi – ferească Dumnezeu ca el, un domn, un francez, să lovească o femeie!

Dar era deja prea târziu, fiindcă Hemlatha îşi simţi membrele mişcându-se parcă de la sine, alimentate de furie şi de indignare. Avea impresia că urmăreşte acţiunile altcuiva, ale unei Hemlatha care nu existase anterior. Noua Hemlatha, al cărei permis pentru viaţă tocmai fusese reînnoit, cu un ţel bine definit, se ridică în picioare. Era la fel de înaltă ca pilotul. Îi vedea reţeaua de capilare de pe obrazul stâng. Îşi ridică ochelarii pe frunte şi îl privi în ochi.

Bărbatul se crispă. Văzu că era o femeie frumoasă. Se considera un cuceritor şi se întrebă dacă ratase ocazia de a bea ceva cu ea în seara aceea, la hotelul Ghion. Abia acum îi observă însă pe pasagerii aplecaţi deasupra copilului. Abia acum remarcă furia tatălui şi pumnii încleştaţi ai unora dintre cei strânşi în spatele femeii.

„Ce mai specimen”, îşi spuse Hema în vreme ce-l studia. Hemangioame pe întreaga suprafaţă vizibilă a pielii. Ochi afectaţi de icter. Fără îndoială că are sânii măriţi, subsuorile lipsite de păr şi testiculele sfrijite, de mărimea unor biete nuci – şi toate astea fiindcă ficatul lui nu mai elimină estrogenii produşi în mod normal în organismul masculin. Şi mirosul acela stătut, de ienupăr, al respiraţiei lui! „Ah, da”, îşi spuse ea, punându-i un diagnostic mai grav decât acela de ciroză: era un colonist îmbibat în gin, opunându-se realităţii din Africa postcolonială. „În India, localnicii încă se mai pleacă în faţa unora ca voi, au supuşenia asta în sânge. Dar într-un avion etiopian nu se ţine seama de asemenea reguli.”

Îşi simţea furia clocotind, o furie îndreptată nu doar spre el, ci spre *toţi* bărbaţii care, pe vremea când lucra la Spitalul General Guvernamental din India, o manipulaseră, o trataseră ca pe o persoană de mâna a doua, o pedepsiseră pentru simplul fapt că era femeie, se jucaseră cu programul şi cu timpul ei, o mutaseră când încolo, când încoace, fără un „mulţumesc” sau un „adio” măcar.

Faptul că se afla atât de aproape de el, că-i încălca spaţiul sacru, *bawana,* îl năucea şi îi distrăgea atenţia. Dar mâna lui era tot acolo, ridicată. Iar acum, de parcă abia atunci ar fi observat-o, pilotul o mişcă – nu pentru a o lovi pe ea, avea să susţină el ulterior, ci pentru a se convinge că era cu adevărat mâna lui şi că încă îi mai asculta comenzile.

Mâna ridicată era o insultă suficient de gravă, dar când o văzu că începe să se mişte, Hema reacţionă într-un fel care, mai târziu, când avea să-şi amintească momentul respectiv, îi adusese sângele în obraji.

Degetele ei ţâşniră spre şortul lui şi îi prinseră ca într-un cleşte testiculele, protejate doar de lenjeria de corp. Braţul ei se mişcase cu o lejeritate care o surprinsese, o lejeritate sesizabilă şi în felul în care distanţa dintre degetul mare şi arătător lăsa canalele spermatice care legau testiculele de corp să treacă nestingherite. Ani mai târziu, avea să-şi spună că purtarea ei de atunci fusese dictată de mediul în care se afla şi de obiceiul adoptat de *shifta*{22} şi de alţi infractori est-africani de a le reteza testiculele victime lor. Când eşti la Roma, te porţi ca romanii…

Ochii ei străluceau ca ai unui martir. Sudoarea îi transformase *pottu* din mijlocul frunţii dintr-un punct într-un semn de exclamare. Purta un sari din bumbac, mai răcoros, şi mai devreme, când stătuse pe banchetă, şi-l sumeţise până la genunchi la naiba cu buna-cuviinţă – iar acum, că se ridicase, pânza păstrase aceeaşi formă, conturându-i coapsele. Broboane de transpiraţie îi luceau pe buza de sus în vreme ce îşi strângea prada între degete, pentru a-i aplica francezului aceeaşi doză de frică şi de tensiune la care o supusese şi el pe ea.

— Ascultă, drăguţă, rosti ea (hotărând în sinea ei că avea într-adevăr de-a face cu o atrofie testiculară şi încercând în acelaşi timp să-şi amintească de *tunica albugineae,* de tunica nu-mai-ştiu-cum, de vasul deferent, desigur, şi de chestia aia crestată din spate, cum i-o fi zicând… epididim!). Îi văzu umerii strângându-se şi sângele scurgându-i-se din obraji, de parcă tocmai ar fi deschis robineţelul de acolo, de jos. Pe frunte îi apărură broboane diferite de cele de sudoare.

— Cel puţin, sifilisul nu ţi-a ajuns într-un stadiu prea avansat, fiindcă încă mai poţi să simţi durerea testiculară, nu-i aşa?

Mâna lui ridicată coborî încet şi apoi, aproape ca o mângâiere, se opri pe antebraţul ei, implorând-o parcă să nu strângă mai tare. O tăcere ca de catedrală se aşternuse în avion.

— Acum mă asculţi? întrebă ea (gândindu-se că totuşi nu aşa ar fi dorit să se familiarizeze cu anatomia masculină). Vorbim de la egal la egal acum? Viaţa mea în mâinile tale şi bijuteriile tale de familie în ale mele? Chiar crezi că ai dreptul să îngrozeşti oamenii în felul ăsta? Băieţelul de-acolo şi-a rupt piciorul din cauza cascadoriei tale.

Fără a-şi desprinde privirea de pe chipul franţuzului, se adresă celorlalţi pasageri:

— Are cineva un cuţit ascuţit? Sau o lamă?

Foşnetul pe care-l auzi era, probabil, contracţia involuntară a muşchilor cremasteri ai tuturor bărbaţilor de la bord, care îşi puneau la adăpost făbricuţele de spermă pendulante.

— Nu ni s-a permis… a trebuit să… bâigui pilotul.

— Scoate-ţi imediat portofelul şi plăteşte pentru copilul ăsta, spuse Hema, care nu credea în promisiuni financiare.

Când francezul dădu să numere bancnotele cu degete tremurătoare, tânărul armean îi smulse portofelul şi i-l întinse tatălui.

Unul dintre yemeniţi îşi regăsise glasul şi proferă un şir de înjurături, fluturându-şi un deget în faţa pilotului.

— Acum, continuă Hema, plăteşte şi biletele de zbor pentru copil şi pentru părinţii lui. Şi decolează cât mai repede. Altfel, nu numai că vei ajunge eunuc, dar eu, personal, îi voi cere împăratului să se asigure că nu vei mai obţine nici măcar un post în care să mâni cămilele.

Auziră trapa de încărcare a avionului deschizându-se, urmată de exclamaţiile mirate ale hamalilor care roboteau pe afară.

Francezul încuviinţă mut, cu ochii adânciţi în orbite. Franţa colonizase Djibouti şi unele regiuni din Somalia, şi chiar trăsese nişte sfori pe lângă englezi în India înainte de a se hotărî pentru o poziţie de forţă în Pondicherry. Dar, în după-amiaza aceea fierbinte, sufletul unei femei cu pielea de culoare, care nu avea să mai fie niciodată la fel ca înainte, şi care era susţinută de malayali, armeni, greci şi yemeniţi, dovedi că era liber.

— Ei bine, cum poate cineva să rămână sănătos la minte pe o vreme atât de caldă? spuse Hemlatha fără a i se adresa cuiva anume, descleştându-şi degetele şi plecând să se spele pe mâini în vreme ce-şi înăbuşea râsul.

CAPITOLUL 6
ABISINIA MEA

Hema stătea cu privirea aţintită spre pământul de dedesubt, aşteptând ca avionul să treacă de ţinutul deşertic şi mărăcinos şi să ajungă la povârnişul abrupt care anunţa platoul muntos şi înverzit al Etiopiei. Da, îşi spuse ea, aici e casa mea acum. Abisinia mea! Numele i se părea mult mai romantic decât „Etiopia".

Ţara era, în esenţă, un masiv muntos care se înălţa din cele trei deşerturi – somalez, Danakil şi sudanez. Chiar şi acum, Hema încă se mai simţea ca un David Livingstone ori un Evelyn Waugh{23} explorând această străveche civilizaţie, acest bastion al creştinismului care, până la invazia trupelor italiene ale lui Mussolini, în 1935, fusese unica ţară africană niciodată colonizată. În cartea sa şi în articolele trimise ziarului *Times* din Londra, Waugh îl numise pe Maiestatea Sa Haile Selassie Întâiul „Halal Scandal", considerând că împăratul dăduse dovadă de laşitate atunci când plecase din ţară la sosirea trupelor lui Mussolini. Cuvintele lui îi sugerau Hemei că Waugh nu putea accepta ideea regalităţii africane; nu putea accepta faptul că dinastia împăratului Selassie, avându-şi originile în vremea regelui Solomon şi a reginei din Saba, făcea ca marile familii regale precum Windsor sau Romanov să pară doar o adunătură de parveniţi. Ea, una, nu avea o părere bună despre Waugh ori despre cartea lui.

Noii pasageri care se îmbarcară în avion la Djibouti erau localnici sau somalezi. (Şi, de fapt, îşi spuse ea, ce deosebire exista între cele nouă naţii, alta decât linia trasată pe hartă de un cartograf occidental?) Toţi fumau şi mestecau khat şi, în ciuda ochilor înceţoşaţi, erau oameni veseli. Avionul, deja prea familiar pentru Hema, era plin de baloţi de khat transportaţi spre Addis Abeba. Era un lucru ciudat, dat fiind că planta urma de obicei drumul invers: cultivată în Etiopia, pe lângă Harer, era exportată pe calea ferată spre Djibouti şi apoi, cu avioanele, în Aden. Acest profitabil comerţ cu khat dusese la înfiinţarea Liniilor Aeriene Etiopiene. Hema auzise că o problemă oarecare ivită în transportul pe şosea şi pe calea ferată, cuplată cu nevoia de cantităţi mari de khat pentru o nuntă, determinase această inversare de direcţie şi escala neprevăzută în Djibouti. Khatul trebuia să ajungă la destinatar pentru a fi mestecat în circa o zi de la culegere, altfel îşi pierdea proprietăţile. Hema şi-i imagină pe negustorii somalezi, yemeniţi şi sudanezi în micile *souk*{24}-uri pe care le întâlneai pe fiecare stradă şi alee, şi pe proprietarii magazinelor mari din Merkato, în Addis Abeba, privindu-şi ceasurile Tissot şi răstindu-se la ucenici în vreme ce-şi aşteptau marfa. Şi-i imagină pe invitaţii de la nuntă cu gurile prea amorţite pentru a

scuipa, şi totuşi scuipând şi înjurând, spunându-şi unul altuia că mireasa era mai urâtă decât îşi aminteau şi că negul acela mare pe care-l avea pe ceafă nu putea să însemne decât că moştenise şi zgârcenia tatălui ei.

Hema îşi închipui apoi că-i povesteşte mamei ei întâmplarea cu pilotul. Îi veni să râdă, drept care somalezul din faţa ei, care abia urcase la bord, zâmbi.

În Madras fusese foarte cald şi umed în toate cele trei săptămâni cât stătuse ea acolo, însă în comparaţie cu Aden, păruse un paradis. Casa cu trei camere a părinţilor ei din cartierul Mylapore, foarte aproape de templu, se dovedise încăpătoare în copilărie, însă acum, în această vizită, îi dăduse o senzaţie de claustrofobie. Deşi le trimitea cecuri bancare în mod regulat părinţilor ei, constatase cu dezamăgire că nu făcuseră nicio îmbunătăţire de la ultima ei vizită. În interior, zugrăveala se cojise, formând pe pereţi desene abstracte, iar bucătăria, înnegrită de fum, semăna cu un beci. Străduţa îngustă, pe care înainte rar trecea câte o maşină se transformase acum într-o arteră aglomerată, iar zidul împrejmuitor nu mai avea nici urmă de var, căpătând culoarea pământului pe care fusese ridicat. Numai grădina avusese de câştigat de pe urma trecerii timpului, tufele de bougainvillea formând o perdea între casă şi stradă. Cei doi mangotieri crescuseră mult şi erau încărcaţi de fructe. Unul era de soi Alphonso, iar celălalt – un hibrid cu fructe care la prima muşcătură păreau de cauciuc, dar care ţi se topeau pe urmă în gură ca îngheţata.

Unica decoraţiune din camera de zi era, ca întotdeauna, calendarul-reclamă pentru laptele praf Glaxo, atârnat într-un cui. Bebeluşul alb, dolofan, nu crescuse de când îl ştia ea. Textul care însoţea fotografia anunţa: „Cu Glaxo, copiii cresc ososi şi sănătoşi”. Era suficient pentru ca orice mamă care îşi alăpta copilul la sân să se simtă vinovată fiindcă îşi înfometa sugarul. În copilărie, Hema nu dăduse aproape niciodată atenţie bebeluşului Glaxo. Acum, calendarul îi atrăsese privirile şi îi stârnise mânia. Ce prezenţă insidioasă fusese răzgâiatul acela în viaţa ei! Un băgăcios cu un mesaj mincinos. Hema luase calendarul din perete, însă dreptunghiul deschis la culoare rămas pe zid în urma lui îi atrăgea atenţia aşa cum bebeluşul n-o făcuse niciodată. Nu se îndoia că, imediat după plecarea ei, un alt copil Glaxo îi luase locul.

În cursul scurtei sale vacanţe, Hema angajase zugravi şi instalase ventilatoare de plafon. Sathyamurthy, tatăl acelui spin în coastă din copilăria ei, Velu, se uita peste gard, în vreme ce lucrătorii aduceau o toaletă în stil occidental, pe care urmau să o cimenteze pe locul vechiului closet indian. Omul pufnise şi clătinase din cap. „Nu e pentru mine, cârcotaş bătrân”, spusese Hema în engleză. „Mama are probleme cu şoldurile.” Iar Sathyamurthy răspunsese cu unicele

cuvinte în engleză pe care le ştia: „La naiba cu China, pupă-mă, Eisenhower!” Apoi zâmbise şi-i făcuse cu mâna, iar ea îşi fluturase la rândul ei degetele în aer.

Somalezul aşezat în faţa ei purta o cămaşă din poliester albastru lucios şi un ceas de aur care îi atârna lejer la încheietura subţire. Degetele de la picioare i se vedeau din sandale, strălucind ca abanosul lustruit. Figura lui i se părea cunoscută. Omul schiţă o plecăciune, zâmbi, îşi arătă degetele, ca şi când ar fi făcut o ofertă la o licitaţie, după care spuse:

— Trei copii, două focuri, o noapte!

Acum îşi amintea. Îl chema Adid.

— Ce zici, tot la dublu joci zilele astea?

Dinţii lui ca de fildeş luminară interiorul avionului. Bărbatul le spuse ceva prietenilor săi. Aceştia zâmbiră şi înclinară din cap, cu un aer înţelept. Ce dinţi sănătoşi au, remarcă Hema. Îi admira culoarea neagră a pielii, un negru atât de intens, încât părea că are o nuanţă purpurie. Directoarea de la şcoala ei, doamna Hood, avea un ten ca porţelanul fin, atât de alb, încât fetele credeau că, dacă ar atinge-o, li s-ar albi şi lor degetele; în cazul lui Adid, Hema îşi imagina că s-ar înnegri. Atitudinea regală a somalezului, schimbările calme de expresie de pe chipul lui, fiecare gând fiind marcat de o mişcare în tandem a buzei şi sprâncenei, îi dădeau Hemei senzaţia bizară că i-ar plăcea să-i sugă degetul arătător.

Ultima dată îl văzuse pe Adid în robă largă, cu turban pe cap, în sala de urgenţe de la Missing. Era impasibil, cu toate că soţia lui, însărcinată, era pradă convulsiilor. Când Hemlatha desfăcuse veşmintele de bumbac, găsise în interiorul lor o fetiţă palidă şi anemică. Tensiunea îi urcase până la cer. Eclampsie! În vreme ce Hemlatha, în sala de operaţii nr. 3, îi aducea pe lume primul născut prin cezariană, Adid dispăruse şi se întorsese cu o soţie mai vârstnică, tot în chinurile facerii, care era pe punctul de a naşte în căruţa trasă de cal, oprită în faţa ambulatoriului. Hema dăduse fuga afară la timp pentru a tăia cordonul ombilical. Apăsase apoi pântecele femeii, dar, în loc de placentă, apăruse un geamăn. Zâmbetul lui Adid când văzuse şi cel de-al doilea copil, al treilea în total, i se lăţise de la o ureche la alta. Hema îi sugerase să poarte la gât o pancartă pe care să scrie: O NOAPTE, DOUĂ FOCURI, TREI COPII. Adid râsese ca unul care nu auzise în viaţa lui cuvântul „griji”.

— Da, da, spuse acum, ridicând vocea pentru a acoperi huruitul motoarelor; vorbea cu accentul francez, repezit, al djiboutienilor. Bogăţia unui bărbat e dată doar de numărul copiilor pe care i-a zămislit. La urma urmei, ce altceva lăsăm pe lume în urma noastră, doamnă doctor?

Hema, căreia doar cu câteva minute înainte gândurile îi brodaseră pe o temă similară, decise că, din punctul acesta de vedere, ea era săracă lipită.

— Aşa e! replică ea. Înseamnă că tu eşti deja multimilionar,

O expresie ştrengărească îi trecu fugar pe chip şi, ridicând o sprânceană, Adid arătă cu privirea spre o femeie înfăşurată în bumbac roşu cu portocaliu, cu văl pe faţă, care stătea ceva mai încolo pe bancă. De sub ţesătura robei se ivea un picior deschis la culoare, pictat cu henna. Hemlatha bănuia că era yemenită. Sau o musulmană din India ori Pakistan.

— Şi ea e…? începu Hema, sperând că nu era nepoliticos să pună întrebări despre naţionalitatea ei.

Adid încuviinţă cu mişcări energice din cap.

— Da, mai are trei luni, cel puţin. Şi mai am încă una însărcinată acasă!

— Ştii ce? replică Hema, privind fix către pelvisul lui Adid. O să-l rog pe doctorul Ghosh să-ţi facă o reducere de preţ la vasectomie, două la preţ de una. E mai ieftin aşa decât să le legi trompele tuturor nevestelor.

Cei doi soţi gujarati de vizavi se uitară încruntaţi la Adid când acesta izbucni în râs, lovindu-şi coapsele cu palmele.

— De ce nu-ţi aduci soţiile la clinica antenatală? Un tip inteligent ca tine n-ar trebui să aştepte până ce dă de necaz. Doar nu vrei să le vezi suferind.

— Nu este alegerea mea. Ştii şi dumneata cum sunt femeile. Nu vin decât atunci când nu mai ştiu de ele, replică el cu simplitate.

„Adevărat", îşi spuse Hema. Cu ani în urmă, o arăboaică din Merkato fusese în travaliu vreme de câteva zile, iar soţul, un negustor bogat, îl adusese pe doctorul Bachelli s-o vadă. Dar ca să nu lase un medic bărbat să se uite la ea, femeia se proptise în spatele uşii de la dormitor, astfel că orice tentativă de a intra ar fi riscat s-o strivească. Murise de una singură după uşa aceea, faptă care stârnise admiraţia semenelor sale.

Fiindcă îi era foame şi ca să-i scoată din sărite şi mai tare pe soţii gujarati, Hema acceptă de la Adid câteva frunze de khat, pe care şi le îndesă în gură. Era un lucru pe care nici n-ar fi visat că-l va face vreodată, dar evenimentele din ultimele ore schimbaseră totul.

La început, frunzele de khat i se părură amare, dar pe urmă guguloiul acela deveni aproape dulce, chiar plăcut.

— Minunea minunilor! exclamă ea cu glas tare, cu obrazul umflat ca al unui hârciog, în vreme ce maxilarul i se angaja în ritmul acela leneş al miilor de mestecători de khat pe care îi văzuse în viaţa ei.

Ca o veritabilă profesionistă, îşi folosi geanta pentru a-şi sprijini cotul şi îşi ridică picioarele pe banca de lemn, unul întins, iar

genunchiul celuilalt ridicat sub bărbie. Se aplecă apoi spre Adid, care avea un chef de vorbă surprinzător.

— …şi ne-am petrecut aproape tot anotimpul ploios departe de Addis, în Aweyde, aproape de Harer.

— Cunosc foarte bine Aweyde, replică Hema, ceea ce nu era câtuşi de puţin adevărat. Condusese până acolo cu trei ani în urmă, într-o vacanţă, pentru a vedea vechea cetate Harer. Tot ce-şi amintea despre Aweyde era că întregul oraş semăna cu o piaţă de khat. Casele erau simple şi uniforme, fără urmă de var pe ziduri.

— Cunosc foarte bine Aweyde, repetă ea, şi sub efectul frunzelor de khat, chiar i se părea că îl cunoaşte. Oamenii de acolo sunt suficient de bogaţi pentru a conduce fiecare câte un Mercedes, însă niciunul nu vrea să cheltuiască un cent pentru a-şi vopsi uşa de la intrare. Am dreptate?

— Doamnă doctor, de unde ştiţi asta? întrebă Adid, uimit.

Hema zâmbi, ca pentru a spune: „Foarte puţine lucruri îmi scapă mie, prietene". Şi, în clipa următoare, gândurile îi zburară la testiculele francezului, la pliurile cutate, la creasta mediană care separa o mingiucă de alta, la ţesutul contractil, la celulele Sertoli… Mintea îi alerga, hiperactivă.

În cabină era mai răcoare şi faptul că mergea spre casă îi dădea o senzaţie de bine. Ar fi vrut să-i spună lui Adid: „Când eram studentă la medicină, trebuia să examinăm pacienţii în căutarea unor dureri *viscerale*. Durerea viscerală e diferită de cea de la genunchi, de exemplu. Ea vine din interior, de la organele interne. E o durere greu de caracterizat şi de localizat, şi totuşi chinuitoare. Ca studenţi, trebuia să presăm testiculele ca să verificăm existenţa durerii viscerale intacte, fiindcă boli precum sifilisul pot determina pierderea senzaţiilor de acest tip. Într-o zi, la patul unui bolnav de sifilis, profesorul m-a ales pe mine pentru a demonstra cum e cu durerea viscerală. Bărbaţii din grupul nostru râneau. Eram îndrăzneaţă pe atunci şi n-am ezitat. Am scos afară biluţele… scuze, testiculele. Pacientul avea sifilis în formă avansată. Când am strâns, omul mi-a surâs. Nimic. Nicio durere. Nicio reacţie. Aşa că am strâns mai tare, foarte tare. Tot nimic. Dar unul dintre colegii mei bărbaţi a leşinat!"

Adid râji, de parcă *i-ar fi spus* cu-adevărat povestea.

Avionul coborî, intrând şi ieşind din stratul de nori risipiţi deasupra Addis Abebei. Pentru câteva momente, pădurile dese de eucalipt ascunseră oraşul. Împăratul Menelik importase cu ani în urmă eucalipţi din Madagascar, nu pentru uleiul care putea fi extras din ei, ci pentru lemn, a cărui lipsă aproape că îl determinase să renunţe la capitală. Arborii se aclimatizaseră perfect pe solul etiopian şi crescuseră repede: doisprezece metri în cinci ani, plus douăzeci de

metri în alţi doisprezece ani. Menelik îi plantase pe hectare întregi. Eucalipţii erau indestructibili acum, revenind în forţă ori de câte ori erau doborâţi şi dovedindu-se ideali pentru construcţia caselor.

Printre arbori se zăreau luminişuri cu *tukul*-uri circulate, acoperite cu stuf, şi un ţarc înconjurat cu nuiele spinoase, să nu iasă animalele. Apoi, la marginea oraşului, zări o puzderie de case cu acoperişuri din tablă ondulată, strânse una în alta. O biserică cu o turlă nu prea înaltă se ivi în zare, urmată de oraşul propriu-zis. Iată Churchill Road, care pornea de la gară şi urca abrupt spre Piazza, pe care rulau încet câteva maşini şi autobuze. Imaginea zonei centrale, cu aspect atât de modern îi aduse aminte de împăratul Haile Selassie. În anii domniei lui, ţara trecuse prin mai multe schimbări decât în ultimele trei secole împreună. La nivelul străzii, portretul său – cu nas acvilin, buze subţiri, frunte înaltă – era expus în fiecare casă. Tatăl Hemei era cel mai înfocat susţinător al împăratului, fiindcă înainte de izbucnirea celui de-al Doilea Război Mondial, când Mussolini îşi pregătea invazia, Haile Selassie avertizase lumea întreagă cu privire la preţul de plătit dacă toţi ceilalţi stăteau deoparte şi îi permiteau Italiei să cotropească o ţară suverană precum Etiopia; o astfel de lipsă de acţiune, afirmase el, va alimenta nu numai pretenţiile teritoriale ale Italiei, ci şi pe cele ale Germaniei. „Dumnezeu şi istoria îşi vor aminti atitudinea voastră", declarase el în faţa Ligii Naţiunilor – şi aşa fusese. Aceste cuvinte îl transformaseră într-un simbol: mititelul care s-a opus tiranului (şi a pierdut).

— Vedeţi spitalul Missing, doamnă? o întrebă Adid, care privea peste umărul ei.

— Missing lipseşte{25}, replică ea.

În apropiere de aeroport, pantele unui deal se transformaseră într-o mare de un portocaliu înflăcărat, de la florile de *meskel,* sugerând că anotimpul ploios luase sfârşit. Un alt deal era acoperit de şoproane şi de barăci din tablă ondulată, de un maro ruginiu sau mai închise la culoare. Fiecare baracă avea un perete comun cu vecina ei, astfel că împreună aduceau cu un şir de vagoane de tren cu forme neregulate, care şerpuia de-a latul colinei, întinzându-şi ramurile şi ramificaţiile în toate direcţiile.

Francezul roti avionul deasupra pistei, pentru ca agentul vamal să aibă timp să urce pe bicicletă şi să alunge vacile rătăcite pe panglica de beton. Schiţă un cerc în aer şi apoi ateriză.

Automobile şi furgonete ale poliţiei etiopiene, de un verde ca fierea, se apropiară în viteză de avion, urmate de toţi funcţionarii Liniilor Aeriene Etiopiene. Trapa compartimentului de mărfuri se deschisese şi mâini febrile începură să descarce baloţii de khat. Oamenii îndesară marfa într-un VW Combi, apoi într-o camionetă şi, când şi aceasta se

umplu, înghesuim restul de baloţi în maşinile de poliţie, care porniră în goană, cu sirenele în funcţiune. Abia după aceea li se permise pasagerilor să coboare.

Motorul de şase sute de mililitri al Fiatului Seicento alb cu albastru şuiera în vreme ce se străduia să o ducă pe Hemlatha împreună cu Grundigul ei. Ea însăşi urmărise cu atenţie aşezarea cutiei masive pe portbagajul de pe capotă.

Era o după-amiază de vară perfectă în Addis Abeba, care o ajută să uite că revenea la Missing cu peste două zile întârziere. Lumina la această altitudine era foarte diferită de cea din Madras, părând să pătrundă în tot ce întâlnea în cale, în loc să se reflecte pe fiecare suprafaţă. În adierea vântului nu se simţea nici urmă de ploaie, deşi asta se putea schimba într-o clipă. Simţi în aer izul lemnos, medicinal, de eucalipt, un miros care nu şi-ar fi găsit locul în niciun parfum, însă care avea o notă revigorantă în aerul înconjurător. Putea sesiza totodată mirosul tămâii presărate de fiecare locuitor pe cuptorul cu cărbuni. Se bucura că era în viaţă, că se întorsese în Addis Abeba, însă nu ştia ce să facă cu valul de nostalgie care o copleşise, un dor şi o neîmplinire pe care nu le putea defini.

Odată cu sfârşitul ploilor, pe străzi apăruseră tarabe improvizate la care se vindeau ardei roşii şi verzi, lămâi şi porumb copt. Un bărbat cu o oaie aşezată pe ceafă, ca un fular behăitor, se chinuia să vadă drumul în faţa lui. O femeie vindea frunze de eucalipt folosite în chip de combustibil pentru a găti *injera,* un fel de clătite preparate din boabe de *tef*. Mai departe, o fetiţă turna aluat într-o tigaie uriaşă, aşezată pe trei cărămizi deasupra unui foc. Când *injera* era gata, fata o desprindea de tigaie ca pe o faţă de masă, o împăturea o dată, de două ori şi încă o dată, după care o aşeza într-un coş.

O bătrână în haine negre, de doliu se opri să ajute o mamă să-şi aşeze copilul în spate, într-o bocceluţă încropită din *shama* – bucata de bumbac alb pe care bărbaţii şi femeile o purtau deopotrivă în jurul umerilor.

Un bărbat cu picioare subţiratice, ghemuite la piept se târa de-a lungul trotuarului murdar. Avea în fiecare mână câte o bucată de lemn prevăzută cu mâner; aşeza bucăţile pe pământ şi apoi îşi împingea şezutul înainte. Se mişca surprinzător de bine, ca o literă M plimbându-se pe stradă. Scurta absenţă din oraş îi dădea Hemei impresia că toate aceste scene aveau un aer de noutate.

Câţiva catâri încărcaţi cu lemne mergeau agale, cu expresii docile şi angelice, în ciuda bicelor pe care le primeau de la stăpânul lor, care alerga desculţ alături de ei. Şoferul taxiului apăsă pe claxon. Cu tot şuierul motorului, maşina nu izbutea decât să se târască, la fel ca oricare dobitoc cu spinarea încărcată.

Un camion care transporta oi – bietele animale erau atât de

înghesuite, încât abia dacă mai puteau clipi – îi depăşi. Acestea erau animalele fericite, care erau *transportate* cu maşina la abator. Înainte de Meskel, sărbătoarea care celebra descoperirea crucii lui Iisus, uriaşe turme de oi soseau în capitală, bietele rumegătoare reuşind cu greu să se mai ţină pe picioare din cauza extenuării, ajunse la capătul puterilor după marşul spre masa de ospăţ. Apoi, în zilele de după Meskel, nu mai vedeai picior de oaie în oraş. Negustorii de piei colindau pe străzi şi pe alei strigând *Ye beg koda alle!* – „Piei de oaie, cine mai are!" Câte o gospodină îl chema pe câte unul şi, după puţină tocmeală, omul pleca mai departe cu încă o piele aşezată peste cele de pe umăr, strigându-şi în continuare mesajul.

Deodată, Hemlatha observă copii pretutindeni în jur, de parcă în toţi anii de până acum aceştia fuseseră invizibili. Doi băieţi alergau cu cercuri de metal, pe care le mânau înainte cu un băţ, şerpuind când încolo, când încoace şi imitând huruitul maşinilor. Un ţânc de vreo doi ani, cu dâre de muci de la nas până la buza de sus, îi urmărea cu invidie. Avea capul ras, îi rămăsese doar un smoc de păr în faţă; când venise prima dată în Etiopia, Hemei i se spusese că tunsoarea aceea ciudată îşi avea rostul ei: dacă Domnul voia să cheme copilul la el (şi îi chema pe prea mulţi dintre ei), îl putea apuca de smocul acela pentru a-l ridica la ceruri.

Mama ţâncului de pe stradă se zărea pe după perdeaua din mărgele a cafenelei – *buna bet* –, deşi localul era în realitate un bar, cu licori mai tari decât cafeaua. Noaptea, barul era învăluit în lumina neoanelor vopsite în verde, galben şi roşu, iar femeia, transformată deja la acea oră, le oferea clienţilor băuturi şi compania ei. Espressorul de pe tejgheaua zincată stabilea clasa localului: o moştenire din vremea ocupaţiei italiene. Privirea femeii se opri, ternă, asupra taxiului, apoi asupra Hemei, şi expresia i se aspri, de parcă ar fi văzut o rivală. Îşi ridică ochii spre ciudata cutie de pe capotă şi apoi afişă un aer nonşalant, parcă pentru a spune: „Nu mă impresionezi deloc". Poate era o amhara, îşi zise Hema, cu pielea aceea de culoarea nucii şi cu pomeţii înalţi. Era drăguţă. Probabil una dintre prietenele lui Ghosh. Avea un pieptene înfipt neglijent în păr, ca şi când ar fi luat o pauză în procesul aranjării lui. Picioarele unse cu Nivea îi luceau. Poate chiar înghiţea câte un pic de cremă când şi când, în speranţa că-i va mai albi pielea. „Din câte ştiu eu, funcţionează", îşi zise ea, deşi ideea o făcu să se scuture de repulsie.

Printre clădirile noi din beton se aflau căsuţe din chirpici, cu pereţii nevopsiţi, în structura cărora se zăreau paiele, crengile şi lutul. Tot ce trebuia era o prăjină înfiptă în pământ, cu o cutie goală răsturnată în vârf, pentru a spune: „Şi asta e o *buna-bet,* şi, cu toate că n-avem un espressor, cu toate că vindem *tej*{26} şi *talla*{27} în loc de bere St. George îmbuteliată, oferim aceleaşi servicii ca şi cealaltă".

Cea mai veche profesie din lume nu se izbea aici de nicio rezistenţă, nici măcar din partea Hemei. Aflase că n-ar fi avut niciun rost – ar fi fost ca şi când ai fi zis că te lipseşti de oxigen. Dar consecinţele unei asemenea toleranţe i se păreau evidente: abcese ovariene şi pe trompele uterine, infertilitate cauzată de gonoree, bebeluşi morţi la naştere sau născuţi cu sifilis congenital.

Pe strada principală, Hema văzu o echipă de muncitori de etnie gurage, toţi zâmbitori, cu pielea neagră şi oase mari, însoţiţi de un supraveghetor italian care râdea. Membrii acestei etnii proveneau din sud şi aveau reputaţia binemeritată de oameni harnici, dispuşi să facă şi munci pe care localnicii le refuzau. Când aveau nevoie de mână de lucru suplimentară la Missing, era suficient ca Gebrew să iasă pe poartă şi să strige: „Gurage!” Deşi, în ultima vreme, termenul ajunsese să fie considerat o jignire, aşa că era preferabil acum să strige „Coolie!”{28}

Muncitorii erau desculţi – cu excepţia supraveghetorului şi a unuia care îşi îndesase picioarele în pantofi de plastic prea mici, în care făcuse găuri ca să-şi poată scoate degetele mari. În mod normal, Hema ar fi fost furioasă la vederea muncitorilor negri cu un supraveghetor alb, dar acum nu era, şi se întrebă de ce; poate fiindcă italienii care rămăseseră în Etiopia după eliberare erau atât de deschişi şi de toleranţi, mereu gata să se ia singuri în râs, încât era greu să le porţi pică. Pentru italieni, viaţa era simplă, un interludiu între două mese, nimic mai mult, nimic mai puţin. Sau poate că asta constataseră ei că e atitudinea cea mai potrivită în respectivele circumstanţe. Hema observă că muncitorii se opreau din lucru imediat ce supraveghetorul se întorcea cu spatele. Era un ritm de melc, însă permitea construirea de şcoli, de clădiri de birouri, a unui mare oficiu poştal, a unei bănci naţionale pe măsura catedralei Trinity, a clădirii Parlamentului şi a Palatului Jubilee. Viziunea împăratului despre o capitală africană în stil european începea să prindă contur.

Poate fiindcă se mai gândea încă la împărat şi fiindcă taxiul ajunsese la intersecţia în care, în locul şirului de magazine de astăzi, se afla odinioară un eşafod, Hemei îi reveni deodată în minte o scenă care încă o bântuia.

Exact în acest loc, în 1946, în primele luni de la sosirea lor în Addis Abeba, ea şi Ghosh dăduseră peste o mulţime de oameni care blocaseră strada. Ridicându-se pe pragul Volkswagenului lui Ghosh, Hema zărise un podium încropit în grabă şi trei laţuri care atârnau. Un camion Trenta Quattro modificat, cu însemne militare oprise alături. Trei prizonieri etiopieni, cu cătuşe la mâini, aflaţi pe platforma din spate a camionului fuseseră ridicaţi în picioare. Cei trei nu aveau sacouri, dar aşa cum erau îmbrăcaţi, cu cămăşi, pantaloni şi

pantofi, păreau că tocmai ar fi fost întrerupţi de la masă.

Un ofiţer etiopian în uniforma gărzilor imperiale citise ceva de pe o coală de hârtie, pe care o azvârlise apoi în lături. Hema privise fascinată cum ofiţerul trece fiecare laţ peste capul câte unui prizonier, poziţionând nodul într-o parte, în spatele urechii. Condamnaţii păreau împăcaţi cu soarta lor, ceea ce era în sine o formă de curaj extrem. Ţinuta unuia dintre ei, mai înalt şi mai vârstnic, o îndemnase pe Hema să-şi spună că prizonierii erau militari. Omul, cărunt, cu spatele drept, îi vorbise ofiţerului imperial, care îşi înclinase capul pentru a asculta. Încuviinţase şi apoi îi scosese laţul. Prizonierul se aplecase peste marginea camionului şi întinsese mâinile încătuşate spre o femeie care plângea. Ea îi scosese un inel de pe deget şi apoi îi sărutase mâna. Condamnatul făcuse un pas în spate, se uitase înapoi ca un actor care îşi caută locul pe scenă şi schiţase o plecăciune către călău, care îi răspunsese cu acelaşi gest şi îi pusese din nou laţul, cu delicateţea unui soţ care îşi împodobeşte tânăra mireasă.

Hema nu înţelesese ceea ce văzuse – nu atunci, pe loc. Într-un fel, crezuse că asista la un soi de teatru. Violenţa scenei care urmase – demararea camionului, siluetele care se zbăteau, unghiul ciudat şi imposibil al capului căzut pe piept, năvala nebună a mulţimii pentru a smulge pantofii din picioarele cadavrelor – i se păruse mai puţin tulburătoare decât ideea că trăia într-o ţară în care se puteau petrece asemenea lucruri. Sigur, se întâlnise cu brutalitatea şi cruzimea în Madras, dar acolo luau forma nepăsării, a indiferenţei faţă de suferinţă, ori a corupţiei.

Hema se simţise rău zile la rând după aceea. Se gândise să plece din Etiopia. Nu apăruse nimic despre evenimentul acela în *Ethiopian Herald,* niciun comentariu al autorităţilor. Bărbaţii aceia complotaseră cu gând de revoluţie, aşa ziceau oamenii, iar împăratul reacţionase ca atare. Nu făcea decât să ţină o ţară fragilă pe linia de plutire.

Hema nu-l uitase niciodată pe călăul şovăitor – un bărbat frumos, ale cărui tâmple formau un unghi ascuţit cu fruntea, astfel încât capul lui semăna cu o secure. Avea nasul aplatizat la rădăcină, ca de la o veche fractură. Îşi amintea plecăciunea solemnă la adresa condamnatului, pe care o făcuse înainte de a-şi duce ordinele la îndeplinire. Simţise compasiune şi chiar respect pentru el. Conflictul dintre datorie şi sentimentele lui fusese vizibil în gestul acela. Dacă ar fi refuzat să execute ordinele primite, gâtul lui ar fi ajuns şi el în laţ. Hema era sigură că acţionase împotriva propriei sale conştiinţe.

„Poate că asta e ceea ce m-a ţinut în Addis Abeba în toţi aceşti ani”, îşi spusa ea, „această alăturare dintre cultură şi brutalitate, această făurire a noului din creuzetul forţelor primare. Oraşul se dezvoltă, iar eu mă simt parte a acestei evoluţii, aşa cum nu mă simţeam în Madras, unde totul părea finalizat cu secole înainte de a mă naşte eu.

A mai observat cineva, în afara părinţilor mei, că am plecat de acolo?” „De ce nu rămâi în India? Sunt atât de multe femei care mor inutil aici, în Madras”, spusese tatăl ei cu jumătate de gură la ultima ei vizită. „Vrei să le ofer săracilor servicii gratuite de aici, din casă?” replicase ea. „Dacă nu, găseşte-mi o slujbă. Să mă angajeze municipalitatea sau serviciile medicale de stat. Dacă ţara mea are nevoie de mine, de ce nu mă foloseşte?” Amândoi ştiau însă răspunsul: posturile ajungeau la cei dispuşi să ungă rotiţele. Oftă, iar şoferul taxiului întoarse capul spre ea. Simţea încă o dată durerea despărţirii de părinţii ei.

Imaginea ţăranilor desculţi care purtau pe cap greutăţi imposibile şi a căruţelor trase de cai contribuia la întărirea aurei de mister care învăluia acest străvechi regat şi aproape că justifica fabuloasele relatări ale lui Presbyter Johannes{29}, care scrisese în Evul Mediu despre un mitic regat creştin înconjurat de teritorii musulmane. Da, poate că în America era epoca transplanturilor renale, poate că vaccinul antipoliomielitic urma să ajungă cât de curând în India, dar aici Hemei i se părea că poate păcăli timpul, aici se întorsese într-o epocă anterioară, cu toate cunoştinţele ei de secol XX. Puterea cobora, de la Majestatea Sa la ras{30}, la dejazmach{31} şi la următoarele trepte nobiliare, apoi la vasali şi la cei din clasa inferioară. Priceperea ei era atât de rar întâlnită aici, atât de necesară pentru cei mai săraci dintre săraci, şi uneori chiar şi pentru cei din palatul imperial, încât se simţea preţuită. Şi oare nu asta era definiţia acelui intangibil „acasă”? Fiindcă „acasă” nu este locul din care provii, ci acela în care eşti dorit.

Pe la ora două a după-amiezii, taxiul opri la porţile maronii ale spitalului Missing – o lume în sine.

Zidul de piatră înconjura terenul aşezământului şi ascundea clădirile. Eucalipţii se înălţau deasupra lui, iar acolo unde nu erau eucalipţi, creşteau brazi, acacia şi jacaranda. Cioburi de sticlă verde fuseseră încastrate în partea de sus a zidului, pentru a-i ţine departe pe eventualii intruşi – jafurile şi furturile mărunte erau la ordinea zilei în Addis Abeba –, dar trandafirii care se revărsau peste el mai atenuau obstacolul. Poarta de fier forjat, acoperită cu tablă stătea de obicei închisă, iar pietonii intrau pe uşa mai mică, decupată în metal. Acum însă, poarta cea mare era larg deschisă, ca şi uşiţa.

Înăuntru, Hema văzu că erau deschise deopotrivă ghişeul şi uşa gheretei de pază a lui Gebrew, iar când ajunse în vârful colinei, constată că toate uşile şi ferestrele ambulatoriului erau, de asemenea, deschise; Gebrew însuşi, paznicul (care, întâmplător, era şi preot), încerca să proptească uşa şopronului cu o piatră, să nu se închidă.

Zărind taxiul, bărbatul veni în fugă, cu poalele mantalei primite din rezervele armatei fluturând în urmă, cu turbanul alb, preoţesc, prea

mare pentru faţa lui, strângând crucifixul, mătăniile şi pământuful de muşte într-o mână. Părea că încerca să gonească taxiul. Gebrew era un tip nervos, care vorbea prea repede şi gesticula smucit, însă acum era mai agitat decât de obicei. Părea uluit s-o vadă, de parcă nu s-ar fi aşteptat să se mai întoarcă.

— Slăvit fie cerul că v-a adus înapoi teafără, bine v-aţi întors, madam, ce mai faceţi, bine? Dumnezeu a răspuns la rugăciunile noastre, turui el în amharică.

Ea se strădui să ţină pasul cu plecăciunile lui, însă omul nu se mai oprea, aşa că strigă la el:

— Gebrew!

Îi întinse o bancnotă de cinci birr.

— Ia castronul şi du-le la Sheba şi adu, te rog, *doro-wot,* îi spuse, referindu-se la savurosul curry cu pui gătit în ardei etiopieni – *berbere.*

Se descurca greu în amharică şi nu putea vorbi decât la timpul prezent, dar *doro-wot* era unul dintre primii termeni pe care îi învăţase. În ultimele nopţi petrecute în Madras tot visase la *doro-wot,* după atâtea zile cu o dietă strict vegetariană. *Wot* era turnat pe *injera* fragede ca nişte clătite, iar alături erau alte *injera* rulate, pe care ea le folosea pentru a lua carnea ca într-o lingură. Până când avea să sosească Gebrew cu mâncarea, sosul de curry se va fi îmbibat deja în *injera* care căptuşeau bolul. Îi lăsa gura apă numai când se gândea la *doro-wot.*

— Acu' mă duc madam. Sheba este cel mai bun, binecuvântat e bucătarul lor, Sheba este…

— Spune-mi, Gebrew, de ce sunt deschise toate uşile şi ferestrele?

De-abia acum observă că degetele şi unghiile lui erau murdare de sânge, că de mâneci avea lipiţi fulgi şi că în pământuful de muşte i se prinseseră pene. Gebrew răspunse:

— Vai, madam! Asta încercam să vă spun. Copilul e înţepenit! Copilul! Şi Sora! Şi copilul!

Nu înţelegea nimic. Niciodată nu-l văzuse atât de tulburat. Zâmbi şi aşteptă.

— Madam! Sora e naştere! Şi nu naştere bine!

— Cum? Ce-ai spus?

Poate din cauză că fusese plecată şi o vreme nu mai auzise pe nimeni vorbind în amharică, înţelegea acum greşit.

— Sora, madam, insistă Gebrew, alarmat fiindcă nu se putea face înţeles şi sperând că volumul ridicat al vocii îi va fi de ajutor, deşi nu reuşi să scoată decât un chiţăit.

La Missing, apelativul „Sora" se referea întotdeauna la sora Mary Joseph Praise, fiindcă ea era singura călugăriţă cu excepţia sorei-şefe Hirst, căreia toată lumea îi spunea „sora-şefă", iar celelalte asistente şi infirmiere erau asistenta Almaz ori asistenta Esther, în niciun caz

„Sora”.

Spre stupefacţia Hemei, Gebrew începu să plângă, iar vocea i se făcu piţigăiată.

— Trecerea e închisă! Am încercat orice. Am deschis toate uşile şi ferestrele. Am spintecat o găină!

Se prinse cu mâinile de burtă şi se încordă într-o bizară imitaţie de travaliu. Încercă şi în engleză:

— Bebe! Bebe? Madam, bebe?

Ceea ce încerca el să îi spună era cât se poate de limpede, nu aveai cum să te înşeli. Însă Hemei i-ar fi fost dificil să creadă aşa ceva, indiferent de limba în care i s-ar fi vorbit.

CAPITOLUL 7
FETOR TERRIBILIS

Uşile sălii de operaţie se deschiseră brusc. Stagiara ţipă. Sora-şefă îşi duse mâinile la piept la vederea femeii în sari care stătea în prag, cu mâinile în şolduri, gâfâind, cu nările fremătând. Toţi încremeniră. De unde să ştie dacă era chiar Hema a lor sau o nălucă? Părea mai înaltă şi mai mare decât Hema, şi avea ochii injectaţi ai unui balaur. Îndoielile li se spulberară abia atunci când apariţia deschise gura şi vorbi:

— Ce aiureli îndrugă Gebrew? Pentru numele lui Dumnezeu, ce se întâmplă?

— E un miracol! exclamă sora-şefă, referindu-se la sosirea Hemei, însă replica ei nu făcu decât să o zăpăcească şi mai rău pe Hema.

Stagiara, cu faţa îmbujorată de urmele variolei, adăugă:

— Amin.

La vederea Hemei, Stone se ridică şi fruntea i se descreţi. Deşi nu rosti niciun cuvânt, avea expresia unui om căzut într-o prăpastie care zăreşte frânghia de salvare coborâtă din ceruri.

Mulţi ani mai târziu, amintindu-şi aceste momente, Hema avea să-mi spună:

— Mi s-a încleiat gura, fiule. Broboane de transpiraţie mi-au năpădit faţa şi gâtul, deşi era groaznic de frig în sală. Vezi tu, chiar înainte să analizez datele medicale, remarcasem deja mirosul.

— Ce miros?

— Nu vei găsi asta în niciun manual, Marian, aşa că nu te osteni să cauţi. Dar mi s-a întipărit aici, avea să-mi spună ea, ducându-şi un deget la frunte. Dacă aş alege să scriu un tratat, deşi nu am nicio intenţie în acest sens, aş rezerva un capitol întreg exclusiv mirosurilor obstetrice. Era un iz deopotrivă de substanţă astringentă şi de zaharină, aceste două note opuse îmbinându-se în ceea ce ea numise *fetor terribilis*. Întotdeauna înseamnă dezastru în sala de naşteri. Mamă moartă, copil mort, tată ucigaş… Sau toate la un loc.

Nu-i venea să creadă cât sânge era pe podea. Imaginea instrumentelor zăcând alandala – pe pacientă, lângă pacientă, pe masa de operaţii – îi agresa simţurile. Dar, în primul rând – şi încerca să nu se gândească la asta – nu putea accepta faptul că sora Mary Joseph Praise, scumpa soră care ar fi trebuit să stea aici, în picioare, cu halat, cu mască şi cu mănuşi, o oază de calm în mijlocul acestei catastrofe, zăcea aproape fără viaţă pe masa aceea, albă ca porţelanul, cu buzele lipsite de orice culoare.

Gândurile Hemei deveniră deodată disociate, ca şi cum nu ar mai fi fost ale ei, ci s-ar fi preschimbat într-un text elegant caligrafiat, care se

derula în faţa ei ca prin vis. Mâna stângă a sorei Mary Joseph Praise, întinsă pe masă, cu palma în sus, îi atrase privirea. Avea degetele îndoite, numai arătătorul fiind uşor îndreptat, ca şi cum ar fi arătat spre ceva când adormise sau intrase în comă. Era o poziţie de odihnă pe care rareori o putea asocia cu sora Mary Joseph Praise. În orele următoare, ochii Hemei aveau să se întoarcă în repetate rânduri spre mâna aceea.

Silueta lui Thomas Stone o readuse la realitate şi îi dădu energie. Faptul că-l vedea în locul acela sacrosanct dintre picioarele unei femei, rezervat întotdeauna obstetricianului, o scotea din sărite. Acela era locul *ei,* teritoriul ei. Îl împinse la o parte, iar în graba lui, Stone dărâmă taburetul. Încercă să-i explice tot ce se întâmplase: cum o găsiseră pe soră, cum descoperiseră sarcina şi apoi travaliul problematic, şocul, sângerarea care nu se mai oprea…

— *Ayoh,* ce e asta? îl întrerupse ea cu ochii măriţi de îngrijorare, cu sprâncenele ridicate şi cu gura deschisă ca un O perfect, arătând spre trepanatorul plin de sânge şi spre tratatul deschis, sprijinit pe pântecele sorei Mary Joseph Praise. *Cărţi* şi alte aiureli?

Le mătură cu mâna şi obiectele căzură pe podea, zăngănind şi stârnind ecou în sală.

Stagiarei i se zbătea inima în piept ca o molie în abajurul unei lămpi. Neştiind ce să facă acum cu mâinile, şi le îndesă în buzunare. Se linişti singură, spunându-şi că ea nu avusese niciun amestec în chestia cu cărţile şi cu alte aiureli. Greşeala ei – şi acum începea să-şi dea seama de acest lucru era una care ţinea de solidul simţ clinic; nu observase cât de gravă era starea sorei Mary Joseph Praise atunci când îi dusese mesajul doctorului Stone. Presupusese că alţii aveau grijă de ea. Nimeni nu ştiuse însă că sora Mary Joseph Praise era atât de bolnavă şi nimeni nu-i spusese sorei-şefe.

Sora Mary Joseph Praise îşi mişcă uşor capul şi sora-şefă crezu, cel puţin pentru o clipă, că era conştientă de faptul că îi ţinea mâna într-ale ei. Dar atât de necruţătoare era durerea care o chinuia, încât sora nu-i putea recunoaşte gestul cald.

În mâinile lui am văzut o lance mare de aur, iar în vârful ei de fier părea să strălucească un punct de foc.

Din frânturile pe care le putea înţelege, sora-şefă deduse că sora Mary Joseph Praise murmura cuvintele Sfintei Tereza, pe care amândouă le ştiau atât de bine.

Mă simţeam ca şi când el mi-ar fi implântat-o în inimă de mai multe ori, pătrunzându-mi până în măruntaie. Iar când o scotea, părea să le scoată şi pe ele odată cu ea, lăsându-mă înflăcărată de o aprinsă dragoste pentru Dumnezeu. Durerea era atât de mare, încât am gemut de câteva ori. Dulceaţa acestei dureri intense este atât de teribilă, încât nu poţi dori să ia

sfârşit, iar sufletul nu e mulţumit cu nimic mai puţin decât Dumnezeu.

Dar, spre deosebire de Sfânta Tereza din Avila, sora Mary Joseph Praise cu siguranţă *dorea* ca durerea să ia sfârşit. Şi, chiar în clipa aceea, avea să-mi spună sora-şefă, suferinţa a părut să-i scadă puţin, iar sora a suspinat şi a rostit limpede:

— Mă minunez, Doamne, de îndurarea Ta, Şi ştiu că nu o merit.

Urmă o scurtă perioadă de luciditate, cu mişcări frenetice ale ochilor şi cu alte încercări de a vorbi, însă nu reuşeau să desluşească nimic din spusele ei. Lumina se revărsa în încăpere, iar sora-şefă povestea că era ca şi cum un linţoliu ţesut peste chipul ei se topea. În clipa în care sora Mary Joseph Praise privi în jurul ei, în sala de operaţii nr. 3 – sala ei vreme de atâţia ani sora-şefă crezu că îşi dăduse seama că *ea* era acum pacienta care trebuia operată şi că şansa nu îi surâdea.

— Poate simţea că *merită* să moară, avea să-mi spună sora-şefă, încercând să ghicească gândurile mamei mele. Dacă credinţa şi iertarea sunt menite să contrabalanseze natura intrinsec păcătoasă a omului, ale ei fuseseră insuficiente, aşa că acum simţea ruşine. Şi totuşi, trebuie să fi crezut, cu toate imperfecţiunile ei, că Dumnezeu o iubea şi că iertarea o aştepta în împărăţia Lui, dacă nu aici, pe pământ.

Sora-şefă se întrebase dacă pe mama o speria ideea de a muri în Africa, atât de departe de locul în care se născuse. Poate că undeva în adâncul ei – undeva în adâncul fiecărei fiinţe umane – zace ascunsă dorinţa de a aduce cercul vieţii înapoi la punctul său de pornire, iar în cazul ei acesta era Cochin.

Apoi sora-şefă o auzi pe mama şoptind clar *„Miserere mei, Deus”* înainte ca vorbele să i se stingă pe buze. Sora-şefă rosti restul psalmului în latină, preluând ea rolul vocii, în timp ce buzele sorei Mary Joseph Praise se mişcau tăcute:

— …„Că iată întru fărădelegi m-am zămislit şi în păcate m-a născut maica mea… Stropi-mă-vei cu isop şi mă voi curăţi; spăla-mă-vei şi mai vârtos decât zăpada mă voi albi.”

Când sfârşise de intonat psalmul, avea să povestească sora-şefă, linţoliul acela o acoperise din nou. Lumina pierea din lumea ei.

— Ridică taburetul, Stone, se răsti Hema. Iar tu, continuă ea pocnind din degete spre stagiară, scoate mâinile din buzunare.

Stone aşeză taburetul în picioare, iar Hemlatha se aşeză. Mănunchiul de chei pe care îl scosese pentru a deschide uşa casei în care locuia era prins acum la talie, pe sari, şi zornăi în timp ce se aşeza. Sub luminile sălii de operaţii, diamantul de pe nasul ei scânteia. Şuviţe de păr desprinse îi căzeau peste urechi şi îi veneau în ochi; suflă printre buzele strânse, pentru a le îndepărta, îşi sumeţi umerii,

şocată de oroarea şi de cruzimea scenei pe care o avea înaintea ochilor. Şi cu acest gest, îşi scutură aerul de călător, însuşindu-şi-l pe acela de obstetrician. Misiunea care o aştepta, oricât de dificilă, de periculoasă ori de neplăcută ar fi fost, îi revenea ei şi numai ei.

Hema îşi dădu seama că trăgea cu greu aer în piept. Plămânii ei ar fi avut nevoie de o săptămână ca să se aclimatizeze. Venise din Madras, de la nivelul mării, direct într-o sală de operaţii aflată la 2.460 de metri altitudine, fără să mai pună la socoteală şi taburetul pe care stătea. Nările i se dilatau la fiecare răsuflare, ca ale unui armăsar de rasă pură după cursa de un sfert de milă.

Dar respiraţia i se tăiase şi din cauza a ceea ce vedea în faţa ochilor. Gebrew nu-şi pierduse minţile şi nici nu băuse prea mult *talla,* ci spusese adevărul. Miracolul de fiecare zi al concepţiei se petrecuse în singurul loc în care n-ar fi trebuit: în pântecele sorei Mary Joseph Praise. Da, sora Mary Joseph Praise era însărcinată, fusese aşa vreme de luni întregi înainte ca ea să plece spre India! Şi nu doar însărcinată, ci acum era gata să nască. Iar tatăl?

„Cine altcineva?" se întrebă Hema, aruncând o privire spre chipul cenuşiu al lui Stone.

„Şi de ce nu?" se întrebă. „De ce ar trebui să fiu surprinsă?" „Incidenţa cancerului de col uterin", îşi aminti ea cuvintele profesorului, „este cea mai mare la prostituate şi *aproape* zero la călugăriţe. De ce *aproape* zero, şi nu zero? Fiindcă nicio călugăriţă nu se naşte călugăriţă! Fiindcă nu toate sunt caste!" „Dar bat câmpii, acum avem alte probleme", se admonestă Hema singură, vârându-şi mâinile în mănuşile pe care i le întinsese sora-şefă.

Stagiara înscrise în registru sosirea doctoriţei Hemlatha. Se mustră fiindcă nu se gândise ea însăşi la mănuşi.

Hema îşi desfăcu la rândul ei picioarele. Şi le simţea umflate după drumul lung în avion. Îşi îndoi degetele sub baretele sandalelor şi îşi propti tălpile pe podeaua însângerată, pentru a se echilibra mai bine. Cu degetele de la mâna stângă depărtă labiile. Şi apoi, cu o mişcare ce părea uşoară în urma nenumăratelor repetări, trase cu mâna dreaptă marginea posterioară, deschizând vederii canalul de naştere.

— Rama, Rama, ăsta-i un instrument din epoca de piatră! strigă ea în timp ce desfăcea cu atenţie întâi un braţ al trepanatorului, apoi şi pe celălalt, trăgându-le uşor pe lângă urechile copilului. Când scoase instrumentul, îl privi cu dezgust şi-l azvârli deoparte.

Sora-şefă se simţi uşurată. Orice s-ar fi întâmplat înainte, acum preluase controlul un obstetrician adevărat. Nu putea să nu remarce că Stone şi Hemlatha îşi inversaseră rolurile: acum, Hema era cea care striga şi azvârlea cu instrumente.

Sora-şefă îi făcu rapid un scurt istoric: că sora Mary Joseph Praise avusese dureri mari, cu spasme, după care durerile încetaseră brusc,

iar ea păruse aproape lucidă, vorbise… dar acum starea i se deteriorase din nou.

— Dumnezeule, exclamă Hema, ştiind bine că în mod firesc durerile nu încetează înainte ca fătul să fie expulzat, pare a fi o ruptură uterină.

Aşa s-ar fi explicat tot sângele acela de pe podea. Placenta previa – o placentă poziţionată pe deschiderea uterului – ar fi fost o altă posibilitate. Şi niciuna dintre ele nu era bună.

— Când nu aţi mai auzit zgomotele fetale? întrebă ea.

Nimeni nu răspunse.

— Tensiunea?

— Şaizeci la palpare, răspunse anestezista după o vreme, de parcă ar fi aşteptat ca altcineva să rostească cifra de care ea era responsabilă.

Hema privi pe lângă abdomenul umflat al sorei Mary Joseph Praise, pentru a o fixa pe asistenta Asqual cu o privire usturătoare.

— Şi aştepţi să ajungă la zero înainte s-o asişti respirator? Pune-i un tub traheal. Conectează-l la ventilatorul manual. Dacă se trezeşte, dă-i pethidină intravenos. Spune-mi când e gata. Unde-i Ghosh? Aţi trimis după el?

Asistenta Asqual trecu la treabă, recunoscătoare pentru instrucţiunile pe care le primea pas cu pas, fiindcă mintea ei se împotmolise.

— Şi cine s-a dus după sânge? Cum? Nimeni?! Dar nu-s decât idioţi aici? Fuga! Fuga!

Două persoane se repeziră spre uşă.

— Adunaţi-i pe toţi şi luaţi-le sânge! mai strigă ea. Avem nevoie de mult sânge!

Hema introduse apoi două degete de la mâna dreaptă în jurul capului copilului. Cu stânga, apăsă abdomenul sorei Mary Joseph Praise, privind pe deasupra pentru a-i vedea faţa; era cenuşie, mai cenuşie decât a lui Stone.

Cu degetele tremurând, asistenta Asqual izbuti să introducă tubul traheal. La fiecare presare manuală a balonului, pieptul sorei Mary Joseph Praise se umfla.

Mâinile Hemei erau o prelungire a ochilor săi şi le folosea pentru a explora spaţiul pe care îl considera poarta către locul ei de muncă; în interior, degetele ei analizau, ajutate de mâna din exterior. Închise ochii, pentru a înţelege mai bine ce îi transmiteau degetele despre lărgimea pelvisului şi despre poziţia fătului.

— Dar ce avem aici…? întrebă ea cu glas tare.

Într-adevăr, capul copilului ajunsese jos, dar ce mai era şi asta? Încă un cap?

— Dumnezeule mare, Stone! exclamă Hemlatha, trăgându-şi mâna

de parcă ar fi atins cărbuni încinşi.

Stone îşi ridică privirea. Nu înţelegea nimic, dar se temea să întrebe. Ea îşi aţinti ochii asupra lui cu o expresie încordată, aşteptând un răspuns, *orice* răspuns, pregătită să ţipe la el îndată ce l-ar fi auzit.

— Mai bine afară decât înăuntru? bâigui Stone, crezând că ea se referise la strădaniile lui de a sfărâma craniul fătului.

— La naiba, Thomas Stone, nu-mi cita din cartea ta idioată! Crezi că asta e o glumă?

Stone, care nu credea deloc că era o glumă şi care ştia că ceea ce făcea Hema acum era un lucru pe care el ar fi putut şi ar fi trebuit să-l facă, se îmbujoră. Hemlatha îşi îndreptă iar atenţia spre spaţiul acela dificil din trupul sorei Mary Joseph Praise, în care *două* vieţi erau în pericol de moarte. Cuvintele ei ţâşniră ca nişte lovituri de pumn îndreptate spre Stone:

— *O singură* consultaţie prenatală? Nu puteai să mă laşi s-o consult măcar *o dată* înainte de naştere? Mi-aş fi anulat vacanţa acasă. Uită-te în ce situaţie am ajuns! Miracol, pe naiba! Complet evitabil… *complet evitabil!*

Ultimele două cuvinte şfichiuiseră aidoma unui bici.

Stone stătea ca un elev în faţa directorului şcolii. Hema părea că aşteaptă un răspuns de la el, aşa că bâigui:

— N-am ştiut!

Hemlatha rămase cu gura căscată, măsurându-l din priviri. Exista o parte a ei care nu putea crede că Stone o lăsase însărcinată pe sora Mary Joseph Praise… Cine şi-ar fi putut imagina aşa ceva? Dar cinismul obstetricianului care le văzuse pe toate reveni în prim-plan.

— Încă mai crezi în naşterea virgină, doctore Stone? În imaculata concepţiune? întrebă ea, ocolind masa pentru a se apropia de el. În cazul ăsta, află un lucru de la mine, domnule Chirurg Eficient: ce avem aici e chiar mai tare decât povestea cu ieslea din Betleem. Fiindcă fecioara noastră are gemeni! Făcu o mică pauză, pentru ca vorbele ei să aibă efect. Pentru numele Domnului, nu puteai să faci o cezariană? reluă ea după o scurtă pauză, ridicând vocea, astfel încât ultimul cuvânt rămase plutind în aer, deasupra lui Stone.

— Mănuşi şi halat, repede! strigă ea. Instrumentar pentru cezariană! Treziţi-vă cu toţii! Voi nu vreţi s-o salvăm? Repede! Repede! Repede!

Repetă îndemnul şi în amharică – *Tolo, tolo, tolo!* –, în caz că engleza nu ar fi fost suficient de explicită.

Tonul autoritar al vocii ei îi împiedica să cadă iar în starea aceea de şoc care îi paralizase înainte.

— Iar voi, asistentelor, ce staţi aici aşa, ţepene şi inutile? turui Hemlatha mai departe, în vreme ce-şi punea halatul steril şi o pereche nouă de mănuşi, fiindcă nu mai avea timp să se spele. Voi nu puteaţi să-i spuneţi ceva? Soră-şefă?

Sora-şefă se uită în pământ.

— Cu cât timp în urmă s-au oprit sunetele cardiace fetale? Şi care era ritmul cardiac fetal?

— Totul s-a petrecut prea repede. Noi…

— Oh, taci odată, Stone. Unul dintre voi să-mi răspundă clar. Altfel, tăceţi cu toţii. Tensiunea acum?

— Aproape şaizeci.

— Unde-i sângele? Am de-a face doar cu surzi şi cu tâmpiţi? Răspundeţi-mi!

Spitalul nu avea o bancă de sânge. Dacă erau norocoşi, găseau în frigider cel mult un litru. Rudele pacienţilor ezitau să doneze sânge. Hema insistase la un moment dat pe lângă soţul unei bolnave să doneze sânge pentru ea, dar omul refuzase categoric. Când ea îi spusese că, dacă situaţia ar sta invers, femeia ar dona, fără îndoială, pentru el, soţul replicase: „N-o cunoaşteţi pe femeia mea. Abia aşteaptă să crap ca să-mi ia vacile şi pământul.” De nenumărate ori, ea, Ghosh, Stone şi sora-şefă donau sânge şi le rugau pe unele dintre asistente să procedeze la fel. Cel puţin o dată pe an, Ghosh îşi lua maşina şi-i aducea pe membrii echipei lui de crichet să doneze sânge.

— Nu s-a gândit nimeni la sânge? întrebă Hema din nou. Cine nu are treabă aici să meargă imediat să doneze! E una dintre noi, pentru numele lui Dumnezeu! Duceţi-vă! Nu, nu şi tu, Stone! Pune-ţi mănuşile, omule, ce naiba! Fă-te util! Care era ritmul cardiac letal?

Stagiara nu-şi dezlipea privirea de pe registru, îngrozită la gândul de a dona sânge şi neîndrăznind să ridice ochii. Din câte ştia, nimeni nu *încercase* măcar să afle ritmul cardiac al fătului. Toţi fuseseră preocupaţi exclusiv de mamă. Fata bară cu o linie cuvintele „Cezariană recomandată”, pe care ea însăşi le scrisese, bănuind că nu erau de bun augur pentru sora-şefă. Nu era o consolare nici să-l vadă pe dr. Stone stând încremenit, cu privirea în pământ, ca un câine care nu-şi ascultase stăpânul: instinctele îi spuneau s-o şteargă rapid, dar era conştient în acelaşi timp că cea mai mică mişcare n-ar face decât să-i agraveze pedeapsa.

Hema vedea că faţa sorei Mary Joseph Praise îşi pierdea orice culoare. Avea pleoapele pe trei sferturi închise şi privirea înceţoşată, acum nefocalizată – o privire care mult prea des era un semn prevestitor al morţii.

— Tensiunea?

— N-o mai simt…

— Nu contează, pune sânge, toarnă puţin iod aici, să începem!

Deschise cutia sterilă cu instrumentarul, luă scalpelul şi tăie pielea – nu mai era timp nici pentru sterilizare – cu o incizie verticală sub ombilic. Şi încă nu-i venea să creadă nici ce făcea, nici pe cine opera.

O parte a ei se aşteptase ca sora Mary Joseph Praise să se ridice

imediat şi să protesteze. Însă nu se auzi decât bufnitura unui trup căzând şi, când se întoarse, o văzu pe sora-şefă prăbuşită pe podea.

CAPITOLUL 8
OAMENII DE LA MISSING

— Stăpânirea trupului.

Acestea fuseseră primele cuvinte ale sorei-şefe când îşi revenise. Îşi pierduse cunoştinţa timp de cel mult cinci secunde. Toţi erau în aceleaşi poziţii ca mai înainte, însă acum se uitau în jos, la ea. Stagiara dădu fuga m-o ajute. În ciuda protestelor Hemei, sora-şefă se propti în genunchi, se agăţă cu mâinile şi izbuti să se aşeze pe taburet.

— *Nu* plec! strigă ea.

Erau prea ocupaţi ca să mai stea s-o contrazică.

Şedea lângă planşa pe care era imobilizat braţul drept al sorei Mary Joseph Praise; în sfârşit, în venă i se scurgea sânge dintr-un flacon. Sora-şefă se aplecă spre mâna aceea, studiindu-i degetele. Nu voia să vadă ce făceau doctorii, cu mănuşile lor înroşite, în pântecele sorei. Încă se simţea ameţită.

În vreme ce îi masa degetele pentru a potoli tremurul propriilor ei mâini, cuvintele îi veniră în minte pe neaşteptate: „Unelte ale Domnului”. Sora Mary Joseph Praise avea degete frumoase, moi şi subţiri, fiecare dintre ele amintind de o delicată sculptură. Chiar şi nemişcate sugerau o agilitate deosebită. Ale ei, dimpotrivă, erau de un alb făinos, cu încheieturile mari şi roşii, de parcă cineva ar fi bătut-o la palme; excrescenţele acelea erau roadele vârstei, ale muncii, ale săpunurilor caustice şi ale soluţiilor de sterilizare – principalele unelte ale profesiei ei. Ridurile şi cutele din palme nu aminteau de altceva decât de dragostea ei pentru pământul etiopian şi despre disponibilitatea ei de a săpa, de a planta şi de a plivi laolaltă cu Gebrew. El era paznic, grădinar, om bun la toate şi preot, şi considera că sora-şefă nu avea de ce să-şi murdărească mâinile.

Acum, sora-şefă simţea cum tot trupul i se zguduia. „Doamne, poţi să mă iei la tine”, spuse în sinea ei, „dar mai stai puţin, până ce termină ei, fiindcă nu vreau să le distrag iar atenţia.” Cât de tare jinduia la o ceaşcă de cafea din plantele cultivate chiar de ei, pe pământul de la Missing! Îi plăcea senzaţia aceea zgrunţuroasă pe care i-o dădeau boabele măcinate cu piatra de moară şi felul în care lunecau pe gât în jos, ca nişte alice mărunte. Italienii lăsaseră în urma lor pasiunea pentru *macchiato* şi espresso, astfel că în fiecare cafenea din Addis Abeba te puteai delecta cu aceste băuturi. Sorei-şefe nu-i trebuia însă aşa ceva. Cafeaua de la Missing, preparată în modul tradiţional, asta îi dădea ei putere să reziste toată ziua şi de ea avea nevoie acum.

Lacrimi i se scurseră în cutele din colţurile gurii. „Una dintre dragele mele dragi”, îşi spuse ea, „fiica pe care n-am putut-o avea

niciodată, acum, însărcinată…” De atâtea ori aici, la Missing, sora-şefă aflase taine de nerostit, dezvăluite de vreo boală cumplită. Perspectiva morţii avea puterea de a scoate la lumină, pe neaşteptate, trecutul, astfel încât să formeze cu prezentul o uniune păcătoasă. „Dar, Doamne”, strigă în sinea ei, „ai fi putut să ne fereşti de asta! Ai fi putut s-o fereşti pe ea!”

În vreme ce-i mângâia mâna, sora-şefă se gândi la ceea ce o îndemnase pe sora Mary Joseph Praise să hotărască să-şi ascundă trupul sub veşmântul călugăresc ori sub masca şi halatul din clinică. Orice ar fi fost nu funcţionase. Acoperirea nu făcuse decât să scoată şi mai tare în evidenţă puţina carne trupească expusă. Atunci când un chip era atât de frumos, cu buzele atât de pline, nici chiar un văl nu-i putea suprima senzualitatea.

La câţiva ani după sosirea sorei Mary Joseph Praise, sora-şefă îşi spusese că ar trebui să renunţe amândouă la veşmântul monahal. Guvernul etiopian închisese o şcoală misionară americană din Debre Zeit fiindcă ar fi încercat să facă prozeliţi. Sora-şefă avea de condus un spital, nu era treaba ei să convertească suflete, şi hotărâse că ar fi o idee bună să renunţe la rasa albă. Dar când o văzuse pe sora Mary Joseph Praise ieşind din sala de operaţii nr. 3 în fustă şi în bluză, simţise nevoia să dea fuga şi s-o acopere cu un cearşaf. W.W. Gonafer, laborantul de la Missing, care stătea alături de sora-şefă, o văzuse şi el pe tânăra călugăriţă în haine laice. Încremenise ca un ogar care a găsit vânatul, un val de roşeaţă întinzându-i-se de la gulerul cămăşii până la rădăcina părului, de parcă poftele carnale i-ar fi circulat prin trup odată cu sângele. Şi sora-şefă decisese că, la Missing, călugăriţele îşi vor păstra veşmântul alb.

O exclamaţie scurtă, scoasă de Hema ori poate de Thomas Stone, o readuse în prezent. Ridică brusc capul şi, fără să vrea, se uită… Ceea ce văzu o făcu să se scuture, temându-se că va leşina din nou. Îşi trase capul între umeri, închise ochii şi îşi sili mintea să se îndrepte pe alte făgaşuri…

Sora-şefă nu îşi luase ca model în viaţă un sfânt, cineva pe care să-l invoce acum, la nevoie. Să se gândească la Sfânta Caterina de Siena bând puroiul invalizilor…? Oh, cât de dezgustător i se părea! Pentru ea, asemenea purtări nu erau altceva decât un tip de slăbiciune continentală, şi îşi pierdea răbdarea când auzea de idile celeste, de stigmate şi de palme sângerânde. Cât despre Sfânta Tereza din Avila… mă rog, nu avea nimic împotriva ei. N-o deranja adulaţia pe care o resimţea sora Mary Joseph Praise faţă de Tereza, dar în secret era de acord cu doctorul Ghosh, specialistul în medicină internă de la Missing, care susţinea că celebrele viziuni şi extazuri ale sfintei probabil că nu fuseseră altceva decât accese de isterie. Ghosh îi arătase sorei-şefe fotografii pe care Charcot, faimosul neurolog

francez, le făcuse pacientelor sale isterice de la spitalul Salpêtrière din Paris. Charcot era de părere că respectivele halucinaţii îşi aveau originea în uter – *hystera,* în limba greacă. Pacienţii săi, numai femei, adoptaseră posturi zâmbitoare provocatoare, i se păreau sorei-şefe – pe care Charcot le denumise „Răstignirea" şi „Beatitudinea". Cum putea cineva să zâmbească în faţa paraliziei sau a orbirii? *La belle indifférence,* iată cum numise Charcot fenomenul.

Dacă avusese şi ea viziuni, sora Mary Joseph Praise nu era omul care să vorbească despre ele. În unele dimineţi părea nedormită, avea obrajii aprinşi şi mergea parcă plutind, ca şi cum picioarele ei ar fi depus eforturi pentru a rămâne lipite de pământ. Poate că aşa se explicau stăpânirea de sine şi seninătatea ei atunci când lucra umăr la umăr cu Thomas Stone, un om care, în ciuda tuturor calităţilor lui, se dovedea prea puţin încurajator cu cei care trudeau alături de el.

Credinţa sorei-şefe avea un caracter mai pragmatic. Nutrea în suflet dorinţa de a ajuta. Şi cine avea mai mare nevoie de ajutor decât cei bolnavi şi suferinzi, cu mult mai mult aici decât în Yorkshire? De aceea venise în Etiopia, cu aproape o viaţă de om în urmă. Fotografiile, amintirile şi cărţile pe care le adusese cu ea dispăruseră în toţi aceşti ani sau fuseseră rătăcite. Nu-şi făcuse niciodată griji din cauza asta. La urma urmei, orice Biblie era la fel de bună ca alta. Iar obiectele de strictă necesitate erau şi ele uşor de înlocuit: setul de croitorie, acuarelele, hainele.

Dar ajunsese să preţuiască lucrurile impalpabile: poziţia pe care o dobândise în oraşul acesta, în care pentru toată lumea era „sora-şefă", chiar şi pentru ea însăşi, inventivitatea pe care şi-o descoperise şi care îi permisese să închege un spital cu o atmosferă plăcută – un fel de paradis est-african, cum îi spunea ea – dintr-o droaie dezorganizată de clădiri rudimentare, precum şi micul grup alcătuit din medicii pe care îi reunise şi care, în timp, deveniseră dragii ei dragi. Cordonul ombilical care o legase de Societatea Ordinului Pruncului Sfânt şi de Misiunea Sudanului Interior se uscase şi căzuse. Şi ea, şi dragii ei dragi erau acum prizonieri autoexilaţi la Missing.

Missing nu era numele corect, fireşte, şi din când în când sora-şefă mai încerca să le atragă oamenilor atenţia, să-i înveţe să spună „Mi-si-*u-ne"* în loc de „Missing". Dar adevărul e că în anul acela nu se mai numise nici măcar Missing, ci fusese ori Memorialul Basel, ori Memorialul Baden (se vedea nevoită să consulte hârtia lipită pe birou, pentru a fi sigură), nume primite în cinstea vreunei biserici generoase din Elveţia sau din Germania. Baptiştii din Houston ofereau donaţii mari, însă nu se preocupau de numele spitalului. Doctorului Ghosh îi plăcea să spună că spitalul lor putea lua la fel de multe forme ca un zeu hindus. „Într-o zi oarecare, numai sora-şofă ştie unde lucrăm, dacă ne aflăm în Clinica Tennessee Baptistă ori în clinica Texas Metodistă,

aşa că cine mă poate condamna dacă întârzii la treabă, când trebuie să mă dau jos din pat şi să-mi *caut* locul de muncă?! O, soră-şefă, iată-te!” Da, prizonieri erau cu toţii, îşi spuse sora-şefă acum, surâzând fără să vrea, oameni care nu prea puteau să-şi aleagă colegii de celulă. Însă chiar şi pentru Ghosh, fără îndoială una dintre de mai bizare creaţii ale Domnului, ea simţea o afecţiune maternă, dar şi îngrijorarea aceea pe care ţi-o stârneşte un copil neastâmpărat.

Sora-şefă oftă şi auzi cu surprindere cuvintele revărsându-se, simţind cum ceilalţi din sala de operaţii se întorc şi se uită la ea. Abia atunci îşi dădu seama că buzele ei rosteau de zor rugăciuni. De când împlinise cincizeci de ani, sesizase de câteva ori asemenea discrepanţe şi disonanţe între gândurile şi acţiunile ei, iar acum erau din ce în ce mai dese. De pildă, în aceste momente cât se poate de nepotrivite, mintea ei era ocupată să lipească imagini într-un jurnal mental. De ce? Când va avea ea ocazia să revadă toate aceste amintiri? La o cină aniversară? Pe patul de moarte? La porţile de mărgăritar{32} ale raiului? Renunţase cu mult timp în urmă să se mai gândească la asemenea lucruri. Tatăl ei, un miner care obişnuia să se piardă în alcool şi în întunecimile tunelurilor subterane, făcuse o pasiune pentru cuvintele acestea, „porţile de mărgăritar”. Rostite de el, păreau a fi porecla unei femeiuşti uşuratice, una dintre multele care, se interpuseseră între el şi îndatoririle sale conjugale.

De un lucru era însă cât se poate de sigură sora-şefă: imaginea pe care o zărise cu câteva clipe în urmă, când ridicase ochii fără să vrea, era una pe care n-avea s-o uite niciodată. Fiindcă iată ce se întâmplase: o rază de soare se ivise deodată de după un nor şi, prin cine ştie ce potrivire de anotimp şi de altitudine, căzuse drept pe fereastra cu sticlă mată a sălii de operaţii nr. 3. Albă şi tremurândă, fusese reflectată de sticlă, de metal, de faianţă, şi exact atunci Hema sau Stone, ori cine o fi fost, scosese o exclamaţie sonoră care o făcuse pe sora-şefă să ridice capul. Şi în clipa aceea îi văzuse pe toţi aplecaţi ca hienele deasupra unui leş, uitându-se în abdomenul deschis al sorei Mary Joseph Praise, cercetând conţinutul lui scandalos. Văzuse raza de lumină croindu-şi drum printre coate şi şolduri şi apoi căzând drept pe uterul gravid al sorei Mary Joseph Praise, care ieşea, umflat, din tăietura însângerată, ca o obscenitate pe limba unui sfânt. O masă de sânge negru-albăstrui – un hematom – întindea ligamentul lat al uterului şi lucea în lumină ca oştile cereşti. Sora-şefă simţise că aceasta fusese de la bun început intenţia soarelui, aceea de a-i găsi pe cei nenăscuţi, *Ne-am văzut într-o lumină nouă. Măştile ne-au căzut.* Da, era genul acela de eveniment care putea fi numit „miracol” – numai că nimic nu se *întâmplase,* de fapt. Legile naturii nu fuseseră suspendate (lucru care, după părerea sorei-şefe, era o condiţie strict necesară

pentru săvârşirea miracolelor). Dar era ca şi cum locul gemenilor, atât pe tărâmul celest, cât şi pe cel pământesc, fusese bine stabilit încă dinainte de naştere şi ştia că nimic – nici măcar parfumul familiar al eucaliptului, nici imaginea frunzelor lui înfipte într-o nară, nici răpăitul ploii pe acoperişul de tablă ondulată şi nici mirosul visceral al unui abdomen proaspăt deschis – nimic nu avea să mai fie vreodată la fel.

CAPITOLUL 9
CE ÎŢI CERE DATORIA

Hema mânuia bisturiul de parcă ar fi mânat-o focul. Nu avea timp să oprească sângerările şi, în orice caz, acestea erau foarte reduse acolo unde lucra, ceea ce nu prevestea nimic bun. Deschise peritoneul şi poziţionă rapid retractoarele pentru a ţine depărtate marginile inciziei. Uterul ieşi afară. Şi, o clipă mai târziu, sub privirile ei, păru să se umfle şi să devină luminos… Îngheţă o clipă, până ce-şi dădu seama că soarele pătrunsese deodată prin fereastra mată şi luminase masa de operaţie. În toţi anii de când era la Missing, nu-şi amintea să se mai fi întâmplat vreodată aşa ceva.

Aşa cum se temuse, uterul avea o ruptură laterală. Sângele umpluse ligamentul lat de pe o parte. Asta însemna că, după ce va scoate copiii, va trebui să facă o histerectomie de urgenţă, o misiune deloc uşoară în caz de graviditate, arterele uterine fiind răsucite, îngroşate şi transportând jumătate de litru de sânge pe minut. Pentru a nu mai aminti de masivul cheag care lucea în lumină, crescând sub privirile ei şi hlizindu-se la ea ca un Buddha surâzător, parcă spunându-i: „Hema, am deformat anatomia, disecţia va fi una teribil de dificilă, toate punctele tale de reper deja au dispărut. Dar îndrăzneşte, cum să nu?”

Hema credea în numerologie. Iar în afară de numele unei persoane, nimic nu era mai important decât cifrele. „Ce e cu ziua de azi?” se întrebă ea. „E ziua a douăzecea a lunii a noua. Niciun şapte şi niciun patru… Avionul aproape că s-a prăbuşit, un copil şi-a rupt piciorul… Eu i-am strivit «podoabele» unui franţuz… Ce mai urmează deci?”

Lovi cu o foarfecă degetele lui Stone.

— Opreşte-te!

Tot bâjbâia la un vas care supura, când ea avea nevoie de retracţie.

Făcu o incizie în uter şi încercă să scoată geamănul aflat în partea de sus, şi totuşi cu capul în jos, răsturnat. Acesta ar fi ieşit al doilea dacă naşterea ar fi decurs normal, însă acum avea să fie întâiul născut. Ciudat însă, geamănul, cu mâna proptită în obraz, nu mişca.

Lărgi incizia uterină. Aplică sucţiune pe gura copilului. Şi trase brusc aer în piept, atât de tare, încât masca îi intră în gură, fiindcă văzuse care era problema.

Copiii erau uniţi în dreptul capului. Un tub scurt, cărnos, trecea de la creştetul unuia la al celuilalt, un tub mai îngust şi puţin mai întunecat la culoare decât cordoanele ombilicale. Erau legaţi unul de altul, însă exista o ruptură în conexiunea aceasta, una căscată, provocată, fără îndoială, de bâjbâielile lui Stone cu cranioclastul. Şi prin această ruptură, puţinul sânge din trupurile celor doi copii se scurgea afară.

„Te rog, Doamne, fă să fie un singur vas de sânge, şi acela mic! Să nu fie în el creier, meninge, vreun ventricul, vreo arteră cerebrală, lichid cerebrospinal, ori mai ştiu eu ce!” Şi Hema le spuse cu glas tare, lui Stone, tuturor din sală, lui Dumnezeu şi gemenilor care, dacă urmau să supravieţuiască, aveau să fie, probabil, irevocabil afectaţi de decizia ei:

— Ar putea avea convulsii în clipa în care tai tubul. Unul dintre gemeni ar putea sângera complet, iar celălalt ar putea să primească brusc un aflux de sânge. Ar putea face meningită…

Era o tehnică pe care chirurgii o foloseau atunci când se vedeau nevoiţi să ia decizii dificile: gândeşte cu glas tare, adresându-i-te asistentului, fiindcă s-ar putea ca astfel să-ţi clarifici tu însuţi opţiunile. Şi, teoretic, îi ofereai asistentului timpul necesar pentru a-ţi atrage atenţia asupra eventualului raţionament greşit – deşi ea nu avea de gând să ţină seama acum de opiniile celui responsabil de greşeala asta. Era nevoie de o decizie înţeleaptă, pentru a nu greşi din nou. Fiindcă de multe ori a *doua* greşeală, făcută în graba de a o corecta pe prima, era cea care pecetluia soarta pacientului.

— N-am de ales, adăugă ea. Trebuie să tai.

Aplică cleme pe tub, la ieşirea acestuia din fiecare craniu. Invocă numele zeului Shiva, îşi ţinu răsuflarea şi tăie deasupra fiecărei cleme, pregătindu-se sufleteşte pentru ceva teribil.

Nu se întâmplă nimic.

Legă cioturile. Tăie cordonul ombilical şi scoase primul copil, un băiat. I-l întinse stagiarei în halat, cu mănuşi în mâini, care aştepta aproape. Bebeluşul nu fusese afectat de intervenţiile tatălui său. Apoi îl scoase pe celălalt, tot un băiat, un geamăn identic, al cărui scalp fusese rănit de cuţitul lui Stone şi al cărui craniu ar fi fost strivit dacă nu ar fi sosit ea la timp.

Ambii copii erau mici, de cel mult un kilogram şi jumătate. Fără îndoială, nu ajunseseră la termen. Prematuri cu o lună, poate chiar mai mult. Niciunul nu plângea.

Distrasă de scurgerea abundentă din uterul fragil al sorei Mary Joseph Praise, Hema îşi întoarse atenţia de la copii înapoi spre mamă.

— Cât e tensiunea arterială? întrebă, privind mai întâi spre asistenta Asqual, apoi spre faţa sorei Mary Joseph Praise.

Anestezista, cu albul ochilor sclipind ca porţelanul, clătină din cap. Chipul cu trăsături frumoase al sorei Mary Joseph Praise părea acum umflat, lipsit de viaţă.

— Mai mult sânge! Pentru numele lui Dumnezeu! Daţi-i-l!

În vreme ce robotea în cavitatea abdominală, aplatizată acum, Hemlatha îşi aminti că, atunci când îi întinsese cel de-al doilea copil, remarcase cu mirare că stagiara stătea tot acolo, încremenită, ţinându-l pe primul în braţe, cu o expresie goală pe chip. Dar nu avea timp să-

şi facă griji pentru asta. Odată ce copiii erau afară, datoria ei de obstetrician era aceea de a-şi îndrepta toată atenţia asupra sorei Mary Joseph Praise; datoria ei era faţă de mamă.

CAPITOLUL 10
DANSUL LUI SHIVA

Noi, cei doi bebeluşi încă fără nume, nou-veniţi, nu respiram. Dacă majoritatea nou-născuţilor întâmpină viaţa în afara uterului cu un ţipăt puternic, noi am venit pe lume cu cel mai trist cântec dintre toate: cântecul mut al copiilor născuţi morţi. Braţele noastre nu erau strânse la piept, mâinile nu ne erau încleştate în pumni. Eram moi şi fără vlagă, ca două plătici rănite.

Iată legenda naşterii noastre: gemeni identici aduşi pe lume de o călugăriţă care a murit în travaliu, cu tată necunoscut – posibil, şi totuşi greu de imaginat, Thomas Stone. Legenda a crescut, înflorind odată cu trecerea timpului şi, mereu respusă, noi detalii au ieşit la lumină. Dar, privind înapoi acum, după cincizeci de ani, ştiu că încă lipsesc unele amănunte.

După ce contracţiile au încetat, l-am tras pe fratele meu înapoi în pântece, ferindu-l din calea suliţelor şi acelor care se năpusteau asupra lui pe unica noastră ieşire firească. Atacurile s-au oprit. Şi apoi îmi amintesc – chiar cred că îmi amintesc – vocile înăbuşite şi zornăitul cuţitelor de afară. În vreme ce salvatorii se apropiau de noi, îmi aduc aminte de lumina orbitoare şi de degetele puternice care mă trăgeau. Sfâşierea tăcerii şi a întunericului, zarva asurzitoare de afară erau copleşitoare, încât aproape că am ratat clipa în care am fost separaţi fizic unul de celălalt, când cordonul care îmi unea capul cu cel al lui Shiva a dispărut. Încă mai simt şocul acelei despărţiri. Chiar şi acum, lucrul la care mă gândesc cel mai des nu este acela că zăceam acolo fără suflare, nemişcat în ligheanul de aramă, venit pe lume fără a fi însă viu. Nu, îmi amintesc doar separarea de Shiva. Dar să ne întoarcem la legendă.

Stagiara a pus cei doi copii într-un lighean de aramă în care se colecta, de obicei, placenta şi i-a dus la fereastră. Apoi a notat în registrul de naşteri: *Gemeni japonezi uniţi la nivelul capului, dar acum separaţi.* În graba ei de a se face utilă, uitase complet de ABC-ul oricărei naşteri: căi aeriene, respiraţie şi circulaţie. Se gândea doar la ceea ce citise cu o seară înainte privitor la icterul nou-născuţilor şi la rolul pozitiv al luminii soarelui. Învăţase fragmentul acela pe de rost. Îşi dorea să fi citit şi despre gemenii japonezi (cuvântul „siamezi” nu-i venea deloc în minte) ori despre asfixia sugarilor, dar n-o făcuse. Citise doar despre icter. Dar în clipa când lăsă ligheanul jos îşi dădu seama că, pentru ca lumina soarelui să aibă efect, era necesar ca bebeluşii să fie vii, iar aceştia nu erau. Durerea şi ruşinea îi înrăutăţiră starea de confuzie. Aşa că plecă de lângă ei.

Gemenii zăceau faţă în faţă, simţind pe piele atingerea galvanică a

ligheanului de aramă. În registru, stagiara trecuse cuvintele „asfixie albă” pentru a le descrie paloarea cadaverică. Razele soarelui, care inundaseră încăperea cu câteva clipe în urmă, căzură acum pe lighean. Arama avea o strălucire portocalie. Moleculele ei începură să vibreze. *Prana* din ea trecu prin pielea translucidă a gemenilor, pătrunzându-le în carnea pufoasă.

Hemlatha reteză ligamentele late şi pensă arterele uterine, rugându-se ca, în măcelul acela însângerat, să nu prindă de fapt în cleme ureterele şi să provoace un blocaj renal.

— Repede, repede, repede! exclamă ea, simţindu-se tentată să-l plesnească pe Stone peste frunte, nu peste degete. Retrage aici cum trebuie, omule!

Îl urmări privind spre capul sorei Mary Joseph Praise, care se clătina precum acela al unei păpuşi din cârpe, în vreme ce anestezista trăgea de braţul ei, în încercarea de a găsi o altă venă. Înlăcrimată şi pierdută în durerea ei, sora-şefă îi mângâia cealaltă mână.

În cele din urmă, când Hema aruncă uterul, cu pense cu tot, într-un vas, nu văzu nicio pulsaţie în aorta abdominală. Mâinile ei, ferme până atunci, începură să-i tremure în vreme ce umplea o seringă cu adrenalină, ataşându-i apoi un ac de nouă centimetri. Ridică sânul stâng al sorei Mary Joseph Praise, ezită o clipă, invocă din nou numele Domnului şi apoi înfipse acul printre coaste, în inimă. Trase pistonul înapoi şi un vălurel de sânge cardiac se ivi în seringă. „Niciodată, atunci când a fost necesar să recurg la adrenalină pe inimă, n-a funcţionat”, îşi spuse Hema. „Nici măcar o dată. Poate o fac doar pentru a-mi da mie însămi de ştire că pacientul a murit. Dar trebuie să fi funcţionat undeva, cândva, la cineva. Altfel, de ce-am mai învăţa procedura?”

Hemlatha se mândrea cu capacitatea ei de a fi metodică în cazuri de urgenţă, păstrându-şi sângele rece. Dar îşi înăbuşi un suspin acum, în vreme ce aştepta cu mâna dreaptă cufundată în abdomenul sorei Mary Joseph Praise, cu palma în jos, deasupra coloanei vertebrale, sperând să simtă o zvâcnire în aortă, o pulsaţie sub degetele ei. Nu putea uita că încerca să repornească tocmai inima scumpei sore şi că viaţa acesteia i se scurgea printre degete. Fuseseră legate una de alta prin soarta comună a două femei din India aflate într-o ţară străină. Conexiunea dintre ele cobora până în vremea în care lucraseră la Spitalul General Guvernamental din Madras, chiar dacă pe atunci nu se cunoşteau. Faptul că împărtăşiseră aceeaşi geografie, acelaşi peisaj al amintirilor le transformase într-un fel în surori, în membre ale aceleiaşi familii. Iar acum Hema vedea cum mâinile surorii ei se învineţeau, cum unghiile i se înnegreau la bază, iar pielea îi căpăta o nuanţă ternă. Era mâna unui cadavru, iar cea care i-o ţinea în palmele

ei era sora-şefă, care stătea cu capul plecat, de parcă ar fi dormit.

Hema aşteptă mai mult decât ar fi aşteptat în alte circumstanţe. Trecu o vreme înainte să spună, cu vocea tremurând:

— Ajunge. Am pierdut-o.

În liniştea care se aşternuse în sala de operaţii, primul născut, cel care scăpase de perforarea craniului, îşi făcu simţită prezenţa. Izbi cu mâinile în marginea ligheanului de aramă. Şi lovi cu călcâiul stâng, stârnind un dangăt înăbuşit. Apoi, dacă tot ieşise cu bine din pântecele acela muribund, întinse ambele braţe spre cer şi, o clipă mai târziu, către fratele lui.

Aici sunt, vesti el. *Să uităm de dacă, de parcă, de cum şi pentru ce. Înţeleg situaţia şi circumstanţele şi, la vremea potrivită, vom analiza detaliile, în primul rând naşterea şi copulaţia, şi moartea – astea simt datele elementare, dacă stai să judeci bine… M-am născut, o dată e de-ajuns. Ajutaţi-mi fratele. Uitaţi-vă! Aici! Veniţi repede! Ajutaţi-l!"*

Hemlatha răspunse chemării lui, rostind „Shiva, Shiva", invocând numele divinităţii ei personale, zeul pe care ceilalţi îl considerau a fi Distrugătorul, dar despre care ea credea că este totodată un zeu al transformării, cel care poate face ca un lucru bun să se nască din ceva cumplit. Mai târziu, avea să spună ca îşi închipuise despre gemeni tot ce poate fi mai rău. Unul dintre ei avea capul însângerat, şi apoi mai era şi problema tubului de carne care îi legase unul de celălalt, şi Dumnezeu ştie câte mai suferiseră înainte să-i scoată ea din uter. Dar presupusese că sora-şefă ori stagiara, ori amândouă se vor ocupa să-i readucă la viaţă în vreme ce ea lucra asupra mamei, deşi îşi amintea că o văzuse pe cea dintâi şezând nemişcată.

Stagiara încremeni când auzi nou-născutul care revenise la viaţă pe la spatele ei, contrazicându-i cele mai elementare supoziţii de ordin clinic. Copilul nu mai era alb, ci roz, şi *nu avea* icter. Celălalt era vineţiu ca un ou de măcăleandru, nemişcat şi tăcut, de parcă ar fi fost crisalida lepădată din care se ivise cel care plângea. Auzindu-i plânsul, sora-şefă sări de pe taburet. Privirea ei era limpede pentru stagiară: o considera un caz lipsit de orice speranţă. Hemlatha îl luă în primire pe geamănul care nu mişca, în vreme ce sora-şefă se grăbi să-l spele pe celălalt.

Fratele care respira privi în jur din ligheanul de aramă. Ochii lui micuţi, de nou-născut, cercetau încăperea, încercând să înţeleagă ce vedeau în jur.

Iată-l acolo pe bărbatul pe care toţi îl credeau tatăl, un tip alb, înalt şi vânjos, părând pierdut în lumea lui. Mâinile tatălui erau nefiresc de albe din cauza talcului care i se lipise de ele după ce-şi scosese mânuşile. Îşi ţinea degetele împreunate, într-o postură împărtăşită

deopotrivă de chirurgi, preoţi şi penitenţi. Ochii albaştri îi erau adânciţi în orbite, sub streaşina unei frunţi care uneori îi conferea o expresie pătimaşă, dar care în această zi îl făcea să pară insipid. Din penumbra streşinei ţâşnea tăişul lung al nasului, un nas ascuţit, potrivit cu profesia posesorului său. Buzele îi erau subţiri şi drepte, parcă trasate cu rigla. De fapt, tot chipul lui era alcătuit numai din linii drepte şi colţuri, care se uneau în bărbia de forma unei lanţete, ca şi când ar fi fost tăiată dintr-un singur bloc de granit. Părul îi era pieptănat cu cărare pe dreapta, una care îşi avea originile în copilărie, când fiece folicul îi fusese îmblânzit de pieptene, pentru a şti exact în ce direcţie să se îndrepte. În creştet era tuns inegal, de parcă, după ce ar fi cerut „Scurt la ceafă şi în părţi” şi i s-ar fi făcut pe plac, s-ar fi ridicat de pe scaun şi ar fi plecat, în ciuda protestelor frizerului. Era genul acela de faţă hotărâtă şi încăpăţânată, care, cu părul prins în codiţă la spate şi cu un ochean la ochi, nu ar fi fost nelalocul ei pe puntea unui vas de război englezesc. Exceptând, desigur, şuvoiul de lacrimi care i se scurgea pe obraji.

Şi de pe chipul acela ud de lacrimi, un glas se făcu auzit:

— Cum rămâne cu Mary? întrebă el, surprinzându-i pe toţi cei prezenţi, fiindcă fusese tăcut atât de mult timp.

Silabele rostite măsurat erau un fitil cu aprindere întârziată.

— Îmi pare rău, Thomas. E prea târziu, replică Hemlatha în vreme ce curăţa faringele nou-născutului, suflându-i apoi aer în plămâni cu mişcări rapide, aproape disperate.

Iritarea îi dispăruse din glas, locul ei fiind luat de mila pentru Stone. Îi aruncă o privire fugară, peste umăr.

Un sunet sfâşietor răsună de pe buzele lui Stone – urletul unei minţi rătăcite. Fusese un observator pasiv şi un asistent inutil încă de la sosirea Hemei. Acum făcu un salt înainte şi înhăţă un scalpel de pe tava cu instrumente. Puse o mână pe pieptul sorei Mary Joseph Praise. Hemlatha îşi spuse că ar trebui să-l oprească, dar decise că nu era prudent să se apropie prea mult de un individ cu un cuţit în mână.

Stone ridică sânul sorei Mary Joseph Praise. Mottoul acelor pionieri ai resuscitării, The Royal Humane Society, îi răsună în minte: *Lateat scintillula forsan* – o scânteie firavă ar putea fi încă ascunsă undeva.

Împinse sânul în sus şi într-o parte. Sub bisturiul său, o tăietură roşie se căscă între a patra şi a cincea coastă. Mai trase o dată cu bisturiul peste incizie, şi încă o dată, până ce trecu de muşchi. Dacă mai devreme fusese neîndemânatic, acum avea mişcările unui om care nu îşi permitea să ezite. Tăie cartilagiile care uneau cele două coaste de stern. Depărtă coastele şi privi incredul în vreme ce mâna lui fără mănuşă dispăru în cavitatea caldă a pieptului ei. Dădu la o parte plămânul buretos. Acolo, sub degetele lui, ca un peşte mort într-un coş de răchită, se afla inima sorei Mary Joseph Praise. O strânse, mirat de

dimensiunile ei, fiindu-i aproape imposibil s-o cuprindă cu palma. În acelaşi timp, îi ceru anestezistei să continue să-i insufle aer în plămâni, să nu se oprească.

Mâna lui dreaptă era îngropată în toracele ei, dar privirea îi rămăsese fixată pe sânul stâng al sorei, pe care îl ţinea într-o parte cu mâna stângă. Sânul era ferm, tare, nicidecum ca inima, lunecoasă şi moale. Văzu umbre albăstrui ivindu-se pe faţa ei – o nuanţă pe care tenul ei măsliniu nu ar fi trebuit s-o poată căpăta. Abdomenul îi coborâse, cu pielea zbârcită, ca un balon dezumflat, iar cele două jumătăţi erau căscate ca o carte al cărei cotor cedase.

— Doamne? Doamne? Doamne?! striga Stone cu fiecare presare a inimii, invocând un Dumnezeu la care renunţase şi în care nu credea.

Dar sora Mary Joseph Praise credea, se trezea înaintea zorilor pentru a-şi face rugăciunile şi rostea altele seara, înainte de a se culca. Fiecare clipă din viaţa ei şi fiecare zi din calendar fuseseră pline de aspecte divine şi nicio bucăţică de mâncare nu intra în gura ei fără binecuvântarea Domnului. *Să faci din viaţa ta ceva bun şi frumos pentru Dumnezeu.* Chiar dacă niciodată nu înţelesese deviza asta, Thomas Stone o respectase, fiindcă reprezenta acea trăsătură care o adusese în sala de operaţii şi o făcuse să-l ajute cu tratatele lui. De aceea striga acum numele Domnului, fiindcă, dacă exista un Dumnezeu, ei bine, Dumnezeu îi datora al naibii de mult un miracol slujitoarei lui devotate, sora Mary Joseph Praise. Altfel, Dumnezeu nu era decât un farsor neruşinat, aşa cum bănuise el întotdeauna.

— Dacă vrei să cred, Doamne, îţi mai dau o şansă.

Uşile Sălii de operaţii se deschiseră larg.

Toate privirile se întoarseră spre cel care intră.

Dar era numai Gebrew cu ochii lui mari, preot, slujitor al lui Dumnezeu şi paznic. În bolul acoperit pe care îl ţinea în mână erau *injera* şi *wot,* iar mirosul lor se suprapuse peste cel de placentă, sânge, lichid amniotic şi meconiu. Gebrew şovăia să intre în acest *sanctum sanctorum.* Ţinea vasul cu mâncare în faţă, deşi nu era sigur că acesta era ingredientul care putea salva situaţia. Ochii aproape că-i ieşiră din orbite când o văzu, pe altarul din această încăpere sacră, pe sora Mary Joseph Praise spintecată ca un miel jertfit, cu mâna lui Stone în pieptul ei. Începu să tremure. Aşeză mâncarea pe podea, se lăsă pe vine lângă unul dintre pereţi, îşi scoase mătăniile şi începu să se roage în timp ce se legăna.

Stone îşi reluă eforturile.

— Îţi cer un miracol şi îl vreau acum! declară el, în vreme ce trupul i se clătina în faţă şi-n spate.

Continuă să maseze chiar şi atunci când inima îi devenise ca o piftie în mână, dar acum striga de-a binelea.

— Pâini şi peşti afurisiţi… Lazăr… leproşi… Moise şi Marea Roşie.

Litania lui Gebrew în străvechea limbă giiz părea să ţină isonul cuvintelor lui Stone, ca şi cum etiopianul i-ar fi tradus spusele, fiindcă prin părţile acelea de lume Dumnezeu n-ar fi ştiut engleza.

Stone îşi ridică privirea în tavan, pregătit să-l vadă despicându-se şi un înger coborând să rezolve lucrurile acolo unde chirurgii şi preoţii dăduseră greş. Dar nu zări decât un păianjen negru atârnând de un fir, privind cu ochii lui compuşi scena sinistră de dedesubt. Umerii lui Stone se prăbuşiră şi, cu toate că mâna lui se afla încă în toracele sorei Mary Joseph Praise acum abia dacă o mai mângâia. Suspina greu şi lacrimile îi picurau pe trupul ei. Capul i se plecă în faţă, cu fruntea sprijinită pe braţele care încă se aflau pe pieptul ei. Nimeni nu îndrăznea să se apropie de el. Rămăseseră încremeniţi văzându-l pe chirurg înfrânt, complet distrus.

Într-un târziu, el ridică privirea, zărind parcă pentru prima dată faianţa verzuie care acoperea pereţii până la jumătate, uşa batantă verde ce dădea spre autoclavă, vitrina cu instrumente, uterul însângerat cu colierul lui de pense hemostatice înfăşurat în prosopul verde, placenta neagră-albăstruie alături, pe masa de disecţie, şi ferestrele mate, în nuanţa jadului, filtrând lumina soarelui. Cum îndrăzneau toate lucrurile astea să mai existe, dacă Mary nu mai era?

În clipa aceea, privirea îi căzu asupra gemenilor, care nu se mai aflau în patul lor de aramă; atunci văzu nimbul de lumină portocalie care îi învăluia. În mod inexplicabil, ambii copii erau vii, al doilea era la fel de rozaliu acum ca primul, aveau ochi strălucitori, iar unul dintre ei părea că îl scrutează pe el.

— Oh, nu, nu, nu! exclamă el cu o voce jalnică. Nu! Nu *ăsta* e miracolul pe care l-am cerut!

Când îşi retrase mâna din pieptul surorii Mary, se auzi un gâlgâit. Ieşi din sală.

Şi se întoarse cu o mătură cu coadă lungă. Dădu jos păianjenul de pe tavan şi apoi, cu călcâiul, îl strivi pe pardoseală.

Sora-şefă înţelese că era pornit pe blasfemii. Pentru el, păianjenul era Dumnezeu, pe Dumnezeu îl omorâse astfel.

— Thomas, spuse Hemlatha folosindu-i prenumele care, pe buzele ei, avu o sonoritate stranie acolo, în sala de operaţii nr. 3, unde întotdeauna păstrau un ton oficial.

Ambii copii erau acum în braţele Hemei, spălaţi, cu căile respiratorii curăţate şi înfăşaţi în pături moi. Cel în ţeasta căruia Stone încercase să înfigă pintenul aspirase puţin lichid amniotic, dar părea să-şi fi revenit; pe rana de la cap avea un pansament mare. La celălalt copil se vedea doar ciotul tubului de carne care îl legase de fratele său, un ciot suturat cu fir pentru cordonul ombilical.

Hemlatha constatase că băieţii îşi puteau mişca membrele, niciunul

nu avea strabism, şi păreau să vadă şi să audă.

— Thomas, spuse din nou, apropiindu-se, dar el se crispă. Şi se întoarse cu spatele. Nu voia să se uite.

Omul acesta pe care crezuse că-l cunoştea bine, alături de care lucrase vreme de şapte ani, stătea acum cocârjat, de parcă ar fi avut gută.

„Asta", îşi spuse ea, „e durere viscerală." Oricât de furioasă fusese pe el, intensitatea durerii şi a ruşinii lui o mişca acum. „În toţi aceşti ani", continuă ea să-şi spună, „ar fi trebuit să ne dăm seama că el şi Sora formau o pereche perfectă. Poate că, dacă i-am fi încurajat, s-ar fi conturat ceva. De câte ori n-am văzut-o asistându-l în sala de operaţii, lucrând ia manuscrisele lui, luând notiţe pentru el în clinică? De ce am presupus că nu era nimic altceva între ei? Ar fi trebuit să întind mâna peste masă şi să-i altoiesc una. Ar fi trebuit să ţip la el: «Nu fi orb! Uită-te la ce-ţi oferă femeia aceasta! Uită-te cât de mult te iubeşte! Cere-o în căsătorie! însoară-te cu ea! Convinge-o să renunţe la veşmântul călugăresc, să-şi renege jurămintele. E limpede că dăruirea ei se îndreaptă mai întâi spre tine.» Dar nu, Thomas, n-am spus nimic din toate astea fiindcă, la fel ca toţi ceilalţi, am crezul că eşti incapabil de mai mult. Cine ar fi crezut că inima ta ascunde atâta simţire? Acum îmi dau seama. Da, acum îi avem pe aceşti doi copii care stau mărturie pentru sentimentele din inimile voastre."

Cele două ghemotoace din braţele ei o îmboldiră să continue, fiindcă erau, la urma urmei, copiii lui, deşi nici chiar acum, când gândea asta, nu-i venea să creadă că era adevărat. Fără îndoială, el nu va încerca să nege. Iar ea nu putea fugi de acest moment, trebuia neapărat să deschidă subiectul. Cine altcineva să vorbească în numele celor doi copii? Stone era un neghiob care o pierduse pe unica femeie din lume creată pentru el. Acum însă, îi fuseseră dăruiţi doi fii. Şi toţi cei de la Missing aveau să strângă rândurile în jurul lor. El nu avea să ducă nicidecum lipsă de ajutor.

Se mai apropie puţin de el.

— Ce nume le vom pune bebeluşilor?

Vocea îi trăda nesiguranţa.

Stone păru că n-o aude. După o vreme, repetă întrebarea. El îşi împinse brusc bărbia spre ea, ca pentru a-i spune să le pună ce nume vrea.

— Te rog să-i iei din faţa ochilor mei, şopti încet, pe un ton foarte blând.

Se întoarse cu spatele la copii, uitându-se din nou la sora Mary Joseph Praise. Aşadar, nu observă că vorbele lui căzură asupra Hemei ca stropii de ulei încins. Nu văzu flăcările de mânie care-i ţâşniră din ochi. Hema îi interpretase greşit intenţiile, şi el pe ale ei.

Stone ar fi vrut să fugă, dar nu de copii, şi nici de responsabilitate.

Misterul, caracterul *imposibil* al existenţei lor era cel care-l făcea să le întoarcă spatele. Nu se putea gândi decât la sora Mary Joseph Praise. Nu se putea gândi decât la felul în care îşi ascunsese ea sarcina, aşteptând… nimeni nu ştia ce. Ca răspuns la întrebarea Hemei, i-ar fi fost simplu să spună: „De ce mă întrebi pe mine? Nu ştiu mai multe decât tine despre asta.” Doar că avea certitudinea aceea, ca un spin în măruntaie, că totuşi, cumva, *era* responsabil, deşi nu-şi amintea nici cum, nici când, nici unde.

Sora Mary Joseph Praise zăcea fără suflare, eliberată de povara celor două vieţi pe care le purtase în pântece, ca şi când acesta ar fi fost unicul ei rost pe pământ. Sora-şefă îi coborâse pleoapele peste ochi, însă ele nu voiau să stea închise. Ochii aceia întredeschişi şi uitătura lor goală subliniau violent realitatea morţii ei.

Stone îi aruncă o ultimă privire. Voia să şi-o amintească nu ca pe sora Mary Joseph Praise, nu ca pe asistenta lui, ci ca pe femeia căreia ar fi trebuit să-i declare dragostea lui, ca pe femeia pe care ar fi trebuit s-o iubească şi cu care ar fi trebuit să se însoare. Voia ca imaginea sinistră a cadavrului ei să i se întipărească în minte. Trăise până atunci doar pentru muncă, muncă şi numai muncă. Era singurul domeniu în care se simţea împlinit, singurul lucru pe care i-l dăruise sorei Mary Joseph Praise. Dar acum, munca îl trădase.

Vederea rănilor ei îl făcea să se ruşineze. Ele nu aveau să se mai vindece, să formeze cicatrici şi apoi să se estompeze pe trupul ei. *El* va purta cicatricea. Nu ştiuse să trăiască decât într-un singur fel, iar asta îl costase. Dar ar fi fost gata să se schimbe pentru ea, dacă ea i-ar fi cerut-o. S-ar fi schimbat. Dacă ea ar fi ştiut. Acum, ce mai conta?

Se întoarse din nou să plece, privind în jur ca pentru a-şi întipări în memorie locul acela în care îşi cizelase şi îşi rafinase arta, locul pe care îl dotase aşa cum avusese el nevoie şi pe care îl considerase adevăratul lui cămin. Privi şi absorbi totul, fiindcă ştia că nu se va mai întoarce niciodată. Fu surprins s-o zărească din nou pe Hema în spatele lui, şi încă o dată vederea ghemotoacelor din braţele ei îi stârni repulsie.

— Stone, gândeşte-te la asta, spuse ea. Întoarce-mi mie spatele dacă vrei, fiindcă eu nu am nevoie de tine. Dar nu le întoarce spatele acestor copii. A doua oară n-am să te mai întreb.

Ţinând micile poveri în braţe, Hema aşteptă răspunsul lui. Stone era pe punctul de a-i vorbi cu sinceritate, de a-i spune totul. În ochii lui se citeau durerea şi nedumerirea. Ceea ce nu se vedea însă era fie şi doar o urmă de recunoaştere a unei legături cu cei doi copii. El vorbi ca un om care tocmai a primit o lovitură în cap:

— Hema, nu înţeleg cine… ce caută ei aici… de ce a murit Mary.

Ea aşteptă. Stone dădea târcoale unui adevăr care ar fi putut ieşi la iveală dacă ea ar fi aşteptat. Ar fi vrut să-l înhaţe însă de urechi şi să-l

scuture ca să îi smulgă adevărul acela din el. Într-un târziu, Stone îi întâlni privirea, refuzând să se uite la copii, iar cuvintele pe care le rosti nu erau cele pe care ar fi vrui ea să le audă.

— Hema, nu vreau să-i mai văd niciodată.

Ultimele ei zăgazuri se frânseră. Clocotea de mânie pentru copii, înfuriată fiindcă el părea să creadă că era singurul care pierduse ceva.

— Ce-ai spus, Thomas?

Stone îşi dădu seama, probabil, că lupta tocmai începuse.

— Ei au ucis-o, replică. Nu vreau să-i văd.

„Deci aşa stau lucrurile", îşi spuse Hema. „Aşa ieşim unii din viaţa celorlalţi." Gemenii scâncir în braţele ei.

— Dar ai cui sunt ei? Nu cumva ai tăi? Şi atunci, nu tu ai ucis-o?

Gura i se deschise, o mască a durerii. Nu avea un răspuns, aşa că se întoarse să plece.

— M-ai auzit, Stone! *Tu* ai ucis-o! repetă Hema, ridicând vocea atât de tare, încât să acopere orice alt sunet.

El se chirci, biciuit de cuvintele ei. Ei îi plăcea. Nu simţea milă pentru el – pentru un om care nu voia să-şi recunoască propriii copii. Stone împinse atât de tare uşa batantă, încât aceasta scârţâi în semn de protest.

— Stone, tu ai ucis-o! strigă Hema în urma lui. Sunt copiii tăi!

Stagiara întrerupse tăcerea care se aşternuse. Încerca să anticipeze, aşa că deschise o tăviţă cu instrumente pentru circumcizie şi îşi puse mănuşi. Singurul lucru pe care sora-şefă îi permitea să-l facă nesupravegheată era să folosească ghilotina pentru prepuţ.

Dar în loc s-o laude, Hema se răsti la ea:

— Dumnezeule, fată, dar nu crezi că micuţii ăştia au trecut deja prin destule? Sunt prematuri! Încă n-au scăpat de pericol. Peste toate astea vrei să le mai retezi şi cocoşelul?… Dar tu? Tu ce-ai făcut în tot timpul ăsta, eh? Trebuia să ai grijă de capătul prin care mănâncă, nu de cel prin care fac pipi!

Hema legăna gemenii, încântată de răsuflarea lor, de zâmbetele lor liniştite, atât de deosebite de obişnuitele feţişoare anxioase, panicate, ale nou-născuţilor. Mama lor zăcea moartă în aceeaşi încăpere, tatăl lor dăduse bir cu fugiţii, dar ei nu ştiau nimic din toate astea.

Sora-şefă, Gebrew, anestezista şi toţi cei care se mai aflau acolo plângeau lângă trupul Sorei. Vestea ajunsese la infirmiere şi la slujnice, iar acum un bocet funerar, un ţipător *lulululululu* ascuţit, răsuna în inima spitalului. Şi tânguirea avea să mai continue câteva ore.

Chiar şi stagiara începu să vădească primele semne ale unui simţ clinic solid. În loc să facă eforturi pentru a părea ceea ce nu era,

plângea acum pentru Soră – unica asistentă care o înţelesese cu adevărat. Pentru prima dată, stagiara îi privea pe cei doi copii nu ca pe simpli „fetuşi" ori „nou-născuţi", ci ca pe doi copii orfani, la fel ca ea însăşi, copii de compătimit. Lacrimile îi curgeau pe obraji. Trupul i se frânse, de parcă apretul s-ar fi scurs nu numai din hainele ei, ci şi din oase. Spre uluirea ei, sora-şefă se apropie şi îi cuprinse umerii cu braţul. Pe chipul acesteia se citea lui doar durere, ci şi spaimă. Cum se va descurca Missing fără Sora? Sau fără Stone? Fiindcă, fără îndoială, el nu avea să se mai întoarcă, asta era limpede.

Hemlatha se izolă de plânsetele din jur în vreme ce legăna copiii. Apoi începu să îngâne un cântec, iar inelele de la gleznă prinseră să-i zornăie încet, ca nişte castaniete, când îşi muta greutatea de pe un picior pe altul. Resimţea şi ea, la fel de acut ca toţi ceilalţi, pierderea sorei Mary Joseph Praise, şi totuşi i se părea că era îndemnată – poate chiar de Sora însăşi – să-şi îndrepte întreaga atenţie, în aceste clipe, către cei doi copii. Gemenii respirau uşor, cu degetele desfăcute, lipite de obraji. Îşi aveau locul în braţele ei. Cât de frumoasă şi de oribilă poate fi viaţa, îşi spuse ea. Prea oribilă pentru a o numi, simplu, tragică. Viaţa este mai mult decât tragică. Sora Mary, mireasa lui Hristos, părăsise lumea în care abia ce adusese doi copii.

Hema se gândi la Shiva, divinitatea ei personală, spunându-şi că unica reacţie raţională în faţa nebuniei vieţii în acest al treizecilea an al existenţei sale era aceea de a cultiva un fel de nebunie interioară, de a se lansa în dansul smintit al lui Shiva, de a imita zâmbetul rigid, artificial, al lui Shiva, de a se roti şi de a-şi flutura cele şase braţe şi şase picioare pe ritmul unei melodii interioare, al răpăitului de tobe. *Tim-taga-taga, tim-taga-taga, tim-taga…* Hema se mişca încetişor, cu genunchii îndoiţi, bătând din călcâie şi apoi călcând pe vârful piciorului, în armonie cu muzica din mintea ei.

Cei care se aflau în sala de operaţii nr. 3 o priveau de parcă ar fi înnebunit, însă ea continuă să danseze chiar şi în timp cei ei spălau cadavrul, dansă ca şi când mişcările ei minimaliste ar fi fost varianta prescurtată a unui dans mult mai amplu, mai cuprinzător, mai nesăbuit, unul care ar fi unit lumea întreagă, salvând-o de la dispariţie.

Gânduri ridicole îi treceau prin minte în timp ce dansa: noul ei Grundig, buzele lui Adid şi degetele lui lungi, bufnitura sorei-şefe când se prăbuşise, senzaţia respingătoare a testiculelor francezului, dar şi satisfacţia resimţită la vederea roşeţii care i se aşternuse pe faţă, Gebrew cu pene de găină lipite de piele. Ce călătorie… ce zi… ce nebunie, mult mai mult decât tragică! Ce să faci altceva, decât să dansezi, să dansezi, doar să dansezi…

Era surprinzător de graţioasă şi de agilă, unduirile Bharatnatyam ale gâtului, capului şi umerilor fiindu-i deja automate, sprâncenele

ridicându-i-se şi coborând, ochii fulgerând într-o parte şi-n alta spre marginile orbitelor, picioarele mişcându-i-se, cu un surâs rigid întipărit pe faţă – şi toate astea în vreme ce ţinea bebeluşii în braţe.

Afară, lumina pălea, iar leii din cuştile de lângă Monumentul Sidist Kilo{33} începură să ragă de foame şi de nerăbdare, în aşteptarea hălcilor de carne pe care îngrijitorul avea să le arunce printre zăbrele. La poalele Munţilor Entoto, hienele îi auziră şi se opriră din înaintarea lor către marginea oraşului, trei paşi înainte şi unul înapoi, laşe şi oportuniste. În palatul său, împăratul punea la punct o vizită oficială în Bulgaria şi poate în Jamaica, unde avea adepţi – rastafarienii, care adoptaseră acest apelativ pornind de la numele lui anterior încoronării, Ras Teferi, şi care îl credeau Dumnezeu (o idee care nu l-ar fi deranjat la supuşii săi, dar care, venind de undeva de departe şi din motive pe care nu le înţelegea, îi stârnea o anumită suspiciune).

Ultimele patruzeci şi opt de ore îi schimbaseră irevocabil viaţa Hemei. Ţinea în braţe doi nou-născuţi care se uitau pieziş la ea din când în când, ca pentru a-şi confirma sosirea, norocul. Ea se simţea ameţită, aeriană parcă. „Am câştigat la loterie fără a cumpăra măcar un bilet", îşi spuse ea în gând. „Bebeluşii aceştia mi-au astupat o gaură în inimă pe care nici măcar nu ştiam că o am."

Dar exista un pericol în analogia asta: auzise ea de un hamal de la Gara Centrală din Madras care câştigase sute de mii de rupii şi, drept urmare, viaţa îi fusese tulburată în aşa măsură, încât în scurt timp omul se întorsese la muncă. Atunci când câştigi, deseori pierzi, ăsta e adevărul. Nu există o monedă capabilă să îndrepte un spirit strâmb ori să deschidă o inima închistată, un suflet egoist – şi aici se gândea la Stone.

Thomas Stone se rugase pentru un miracol. Şi prostovanul nu înţelesese că aceşti doi bebeluşi erau, într-adevăr, miracole. Erau miracole obstetrice, fiindcă supravieţuiseră atacurilor lui. Hema hotărî că numele geamănului care respirase primul va fi Marion. Marion Sims, avea să-mi spună ea mai târziu, era un medic din Alabama care revoluţionase chirurgia ginecologică. Era considerat părintele obstetricii şi al ginecologiei, un fel de sfânt protector al acestui domeniu medical. Botezându-mă cu numele lui, îl cinstea şi îi mulţumea totodată.

— Şi Shiva, de la Shiva, spuse ea privind spre copilul cu perforaţia circulară în scalp, cel care respirase mai târziu, cel pentru salvarea căruia făcuse eforturi, un copil aproape mort până ce invocase ea numele zeului Shiva, moment în care bebeluşul luase prima gură de aer.

— Da, Marion şi Shiva.

Ataşă şi „Praise" la ambele nume, în amintirea mamei lor.

Şi, în final, fără tragere de inimă, aproape ca şi când şi-ar fi adus aminte în ultimul moment, fiindcă nu poţi fugi de propriu-ţi destin şi fiindcă el nu trebuia să scape basma curată, adăugă şi numele nostru de familie, numele bărbatului care tocmai părăsise încăperea: Stone.

PARTEA A II-A

Atunci când un drug
intră într-o gaură,
creează un alt suflet
care va fi ori un drug,
ori o gaură.

A Patra Lege a Mişcării enunţată de Newton (aşa cum au formulat-o Marii Domni Seniori ai Colegiului Creştin din Madras în timpul iniţierii/tachinării lui A. Ghosh, Pilangiu Junior, Lotul 1938, St. Thomas Hall, blocul D, Tambaram, Madras)

CAPITOLUL 11
DESPRE LIMBAJUL DE LA CĂPĂTÂIUL BOLNAVULUI ŞI CEL DIN DORMITOR

În dimineaţa naşterii celor doi gemeni, doctorul Abhi Ghosh s-a trezit în apartamentul său, în uguitul porumbeilor pe pervazul geamului. Păsările îi apăruseră şi în visul în care sărea din uriaşul copac banyan din faţa casei în care copilărise, în India. Încercase să tragă cu ochiul la nunta care, se desfăşura înăuntru, dar nu reuşise nici măcar după ce păsările şterseseră ferestrele cu aripile lor.

Acum, că se trezise, numai vechiul banyan din curtea comună mai părea aievea. Ramurile lui erau susţinute de rădăcini aeriene ca nişte stâlpi, care, pentru ochii lui de copil, păreau să fi ţâşnit din pământ îndreptându-se în sus, nu invers. De neclintit în faţa musonilor şi a arşiţelor verii, copacul acela îi fusese protector şi îndrumător. Unitatea militară de lângă St. Thomas Mount, la periferia Madrasului, era plină de progenituri ale militarilor şi ale lucrătorilor de la căile ferate, iar asta îi convenea de minune unui copil fără tată – mai cu seamă unuia a cărui mamă era prea distrusă de moartea soţului pentru a le mai fi de vreun folos copiilor. Anand Ghoshe, un bengalez din Calcutta, fusese trimis la Madras de Căile Ferate Indiene. Îşi întâlnise viitoarea soţie, fiica anglo-indiană a şefului de gară din Perambur, la o serată dansantă la care se dusese într-o doară. Niciuna dintre cele două familii nu se arătase de acord cu căsătoria lor. Cuplul avusese doi copii, mai întâi o fată, apoi un băiat. Micul Abhi Ghoshe avea doar o lună când tatăl lui murise răpus de hepatită. Cu timpul, devenise un puştan descurcăreţ, amator de distracţii, gata să ia viaţa în piept. La majorat, renunţase la e-ul din coada numelui de familie, fiindcă i se părea de prisos, ca o aluniţă. În primul an de şcoală medicală, îi murise mama. Sora lui şi soţul acesteia se depărtaseră de el, supăraţi că locuinţa primită de la armată îi revenise lui. Sora lui îi explicase clar că el nu mai exista pentru ea şi, cu timpul, Abhi se convinsese că era adevărat.

Dimineaţa era momentul din zi în care Ghosh resimţea cel mai puternic absenţa Hemei de la Missing. Bungalow-ul ei, ascuns de gardul viu, se afla la o aruncătură de băţ de al lui, însă acum era încuiat şi tăcut. Ori de câte ori ea pleca în concediu în India, viaţa lui devenea insuportabilă, fiindcă se temea că se va întoarce măritată.

La aeroport, înainte de plecarea ei, abia se stăpânise să nu-i spună: „Hema, hai să ne căsătorim”, însă ştia că ea şi-ar fi dat capul pe spate şi ar fi izbucnii în râs. Îi plăcea s-o vadă râzând, dar nu pe seama lui, aşa că îşi înghiţise cererea în căsătorie.

— Zevzecule! replicase ea înainte de a se îmbarca, atunci când o întrebase încă o dată dacă avea de gând să se vadă cu potenţiali miri. De când mă cunoşti tu pe mine? De ce îţi tot închipui că am nevoie de un mire în viaţa mea? O să caut o mireasă pentru *tine,* asta o să fac! Fiindcă tu eşti cel obsedat de căsătorie.

Pentru Hema, gelozia lui era mica lor glumă personală: Ghosh se juca de-a pretendentul ei (sau cel puţin aşa credea ea), iar Hema îşi interpreta rolul respingându-l.

Dacă ar fi ştiut ea cât de tare îl chinuiau imaginile care îl asaltau, nepoftite: Hema în sari de mireasă, împovărată cu un colier de monede de aur… Hema aşezată lângă un ginerică hidos, ambii cu ghirlande înfăşurate la gât, ca jugul pe un bivol…

— Foarte bine, dă-i drumul! Ce-mi pasă mie?! exclamă el cu glas tare, de parcă ea s-ar fi aflat în cameră cu el. Dar întreabă-te dacă el te poate iubi aşa cum te iubesc eu. Ce rost a mai avut atâta educaţie, dacă îi permiţi tatălui tău să te mâne din spate ca pe o vacă dusă la taurul lui Brahma?

Îi veni în minte imaginea unui penis bovin. Oftă.

De data asta, când plecarea Hemei păruse inevitabilă, Ghosh procedase diferit: fără a spune nimănui, expediase formulare de aplicare pentru un post de intern în America. Într-adevăr, avea treizeci şi doi de ani, dar încă nu era prea târziu să ia totul de la capăt. Faptul că trimisese plicul îi dăduse impresia că era stăpân peste propriul lui destin, impresie accentuată atunci când spitalul Cook County din Chicago îi telegrafiase cu mesajul că îi va trimite un voucher pentru biletul de avion. Scrisoarea şi contractul nu-i atenuaseră grijile în legătură cu Hema, însă îi îngăduiseră să se simtă mai puţin neajutorat.

Din bucătărie, Ghosh auzi bufnituri violente: Almaz scotea apă din Mussolini.

— Pentru numele Domnului, fii blândă! îi strigă, aşa cum făcea aproape în fiecare zi.

Maşina de gătit avea trei ochiuri, însă cuptorul voluminos de dedesubt, care amintea de burdihanul unui anume dictator căzut în dizgraţie, era cel care îi atrăsese porecla. Pe una dintre laturile ei era încastrat un bazin metalic şi, ori de câte ori maşina de gătit era în funcţiune, apa se încălzea automat. Almaz bombăni ceva, cum că trebuia să taie lemne şi apoi să facă locul în Mussolini – şi toate astea, pentru ce? Ca să prepare o ceaşcă din praful ăla de cafea puturos, pentru *getta?!* (Dimineaţa, Ghosh prefera cafeaua instant în locul fierturii etiopiene semisolide.) Dar pentru el nu era atât de preţioasă cafeaua, ci apa fierbinte cu care să se îmbăieze.

Îşi trase pătura peste cap, în vreme ce Almaz se împleticea spre baie, cărând cazanul din care ieşeau aburi.

— Piele de *banya!* mormăi ea în amharică.

Amharica era singura limbă pe care o vorbea, însă Ghosh bănuia că femeia înţelegea engleza mai bine decât lăsa impresia. După ce goli cazanul în cadă, îşi termină gândul:

— Trebuie să fie tare bolnavă, de trebuie spălată aşa, în fiecare zi. Ce nenoroc că *getta* nu are piele de *habesha*{34}. Ar rămâne curată fără să fie nevoie de atâta săpuneală.

Fără îndoială, Almaz fusese la biserică în dimineaţa asta. Când Ghosh venise în Etiopia, în vreme ce mergea pe strada Menelik, o femeie de pe celălalt trotuar se oprise şi făcuse o plecăciune în direcţia lui, iar el fluturase mâna spre ea. De-abia mai târziu îşi dăduse el seama că ea se plecase de fapt în faţa bisericii de vizavi. Trecătorii îşi plecau capetele când ajungeau în faţa unei biserici, îi sărutau zidul de trei ori, se închinau şi de-abia apoi plecau mai departe. Dacă erau curaţi, puteau intra, altfel, rămâneau pe celălalt trotuar.

Almaz era înaltă, cu pielea de culoarea scoarţei de stejar şi cu faţa în formă de scut. Ochii ei ovali aveau colţurile aplecate spre puntea nasului, ceea ce dădea privirii ei o nuanţă pasională, ademenitoare. Bărbia pătrată contrazicea însă mesajul lor, iar această tuşă de androginie îi atrăgea priviri admirative. Avea mâini mari, însă frumos modelate, şolduri late şi fese ce formau un soi de proeminenţă încăpătoare, pe care Ghosh credea că ar fi putut ţine în echilibru o ceaşcă şi o farfurioară.

Avea douăzeci şi şase de ani când venise la Missing, în chinurile facerii, însărcinată în nouă luni, cu obrajii roşii de mândrie fiindcă pe *acest* copil îl adusese până la termen, spre deosebire de ceilalţi, care nu se prinseseră în pântecele ei. În cursul vizitelor prenatale la clinică, practicantele notaseră de două ori în fişa ei SCFA (sunete de cord fetal auzite). Dar în ziua travaliului, Hema auzise doar linişte. La examinare constatase că „bebeluşul” era un uriaş fibrom uterin şi că SCFA nu fuseseră altceva decât un răpăit sec în creierul vreunei stagiare.

Almaz refuzase să accepte diagnosticul.

— Uite! exclamase ea, scoţându-şi la vedere un sân umflat şi storcând din el un jet de lapte. Ar putea o ţâţă să facă asta dacă n-ar exista un copil de hrănit?

Da, o ţâţă putea să facă asta, şi multe altele, dacă posesoarea ei credea că era adevărat. Fusese nevoie de trei luni fără nici un semn real de travaliu şi de o radiografie care arăta că nu exista un craniu de copil, o coloană vertebrală, pentru ca Almaz să recunoască adevărul. La operaţie, pe care femeia o acceptase într-un târziu, Hema fusese nevoită să extirpe atât fibromul, cât şi uterul pe care îl cotropise. Cei din oraşul Sabatha încă o mai aşteptau pe Almaz să revină cu copilul. Ea însă nu se putuse întoarce. Rămăsese şi devenise una dintre cei de la Missing.

Ghosh o auzi pe Almaz întorcându-se în bucătărie, zăngănind o

ceaşcă şi o farfurioară. Aroma cafelei îl făcu să scoată nasul de sub pătură.

— Mai doreşti ceva? întrebă ea, studiindu-l.

Da, trebuie să te anunţ că plec de la Missing. Serios. N-o pot lăsa pe Hema să mă joace ca pe o marionetă. Dar nu spuse asta. Clătină doar din cap. Ştia că Almaz înţelegea intuitiv ce efect avea absenţa Hemei asupra lui.

— Yesus Christos, te rog iartă-l pe acest păcătos, care noaptea trecută s-a dedat la băut, rosti ea în vreme ce se aplecă să ia o sticlă de bere de sub pat.

Din păcate, Almaz era într-o dispoziţie de evanghelizare, iar Ghosh avea impresia că trage cu urechea la conversaţia ei personală cu Dumnezeu. „Ce idee nefericită fusese aceea de a da Biblia pe mâna oricui altcuiva în afara preoţilor", îşi spuse el. În felul acesta, fiecare devenise predicator.

— Binecuvântaţi fie Sfântul Gavriil, Sfântul Mihail şi toţi ceilalţi sfinţi, continuă ea în amharică, încrezătoare că el înţelegea, căci m-am rugat ca stăpânul meu să fie un om nou, să se dezbare într-o zi de obiceiurile lui de *dooriye,* dar am greşit, Sfinţia Ta.

Termenul *dooriye* îl determină pe Ghosh să replice. Însemna „nătărău", „destrăbălat", „depravat", şi îl duru să-l audă.

— Ce-ţi dă ţie dreptul să-mi vorbeşti în felul ăsta? exclamă el, deşi, nu era chiar atât de înfuriat pe cât răzbătea din vocea lui.

Era pe punctul de a adăuga „Ce, eşti soţia mea?", dar îşi înăbuşi cuvintele. Spre nemărginita lui ruşine, el şi Almaz avuseseră relaţii intime de două ori în decursul anilor, şi în ambele ocazii fusese beat. Ea se întinsese pe spate, ridicase bazinul, desfăcuse picioarele, mormăind în vreme ce şoldurile ei intrau în ritm cu ale lui, dar nu mai mult decât mormăia cu privire la cafea sau la apa fiartă. El îşi zisese că, pentru Almaz, mormăitul era deopotrivă limbajul plăcerii şi al suferinţei. Când terminaseră, ea oftase, îşi trăsese fusta în jos şi întrebase „Mai doreşti ceva?", după care plecase, lăsându-l singur cu sentimentul lui de vinovăţie.

O aprecia fiindcă nu se folosea de aceste două episoade împotriva lui. Dar ele îi dăduseră permisiunea să-l cicălească, să ridice tonul mormăitului. Asta era prerogativa ei, dar sfinţii să-i ajute pe toţi ceilalţi care i se adresau în acelaşi fel; Almaz îl apăra pe el, bunurile şi reputaţia lui cu gura şi deopotrivă cu pumnii şi cu picioarele, dacă era nevoie. Uneori, el avea impresia că era proprietatea ei.

— De ce mă cicăleşti aşa? o întrebă el, cu o voce mai calmă.

Ştia că nu va avea niciodată curajul să-i dea această veste.

— Cine a zis că vorbeam cu tine? replică Almaz.

Dar când rămase singur, văzu cele două aspirine de pe farfurioară, alături de cafea, şi inima i se topi. „Marea mea alinare", îşi spuse

Ghosh, doar pentru a suta oară de când sosise în Etiopia, „a venit întotdeauna de la femeile de aici.” Ţara în sine îl luase complet prin surprindere. În ciuda ilustraţiilor pe care le văzuse în *Naţional Geographic,* nu fusese deloc pregătit pentru acest tărâm muntos, învăluit în ceţuri. Frigul, altitudinea, trandafirii sălbatici, copacii înalţi, totul îi reamintea de Coonoor, o aşezare de deal din India, pe care o vizitase cândva în copilărie. Maiestatea Sa Imperială o fi fost o personalitate excepţională ca alură şi atitudine, însă Ghosh descoperise că supuşii săi aveau aceleaşi trăsături fizice. Nasul ascuţit, parcă sculptat, şi ochii plini de viaţă îi plasau undeva între persani şi africani, cu părul creţ al acestora din urmă şi cu pielea de culoare mai deschisă a celor dintâi. Rezervaţi, excesiv de convenţionali şi deseori morocănoşi, se mâniau uşor, văzând pretutindeni insulte la adresa orgoliului lor. Cât despre teoriile conspiraţiei şi cel mai crunt pesimism, fără îndoială că etiopienii stăpâneau piaţa în domeniu. Dar odată ce treceai dincolo de aceste caracteristici superficiale, descopereai oameni foarte inteligenţi, ospitalieri, iubitori şi generoşi.

— Îţi mulţumesc, Almaz! strigă Ghosh, dar ea se prefăcu că nu-l aude.

În baie, o durere ascuţită la urinare îl obligă să-şi întrerupă jetul.

— Parcă m-aş da pe tobogan pe lama unui brici, folosindu-mi ouţele drept frână, murmură el, cu lacrimi în ochi.

Oare cum îi ziceau francezii? *Chaude pisse,* dar asta era departe de a descrie simptomele lui. Motivul misterioasei iritaţii să fio cumva lipsa de utilizare? Sau o piatră la rinichi? Ori mai degrabă, aşa cum bănuia el, o inflamaţie a canalului de evacuare a urinei? Penicilina nu avusese niciun efect asupra problemei respective, care ba se agrava, ba se atenua. Încercase să identifice cauzele, petrecând ore întregi studiindu-şi la microscop urina proprie şi pe cea a altor bărbaţi cu simptome similare, de parcă ar fi fost oala de noapte a profeţilor din vechime.

După prima lui legătură amoroasă în Etiopia (singura dată când nu folosise un prezervativ), apelase la metoda de teren a armatelor aliate pentru „profilaxia postexpunere”, aşa cum era numită în cărţi: spală-te cu săpun şi cu clorură de mercur, apoi aplică în uretră unguent pe bază de compus proteinic de argint şi împinge-l pe toată lungimea canalului. Parcă era o penitenţă inventată de iezuiţi. După părerea lui, „profilaxia” asta era una dintre cauzele senzaţiei de arsură care apărea când şi când, fiind mai intensă în unele dimineţi. Oare câte alte metode verificate în timp erau la fel de inutile? „Când te gândeşti”, îşi spunea Ghosh, „la milioanele pe care armatele lumii le cheltuiesc pe asemenea «seturi» sau că, înainte ca Pasteur să descopere germenii patogeni, medicii ajungeau la duel contrazicându-se cu privire la meritele balsamului de Peru în comparaţie cu uleiul de catran pentru

rănile infectate!” Ignoranţa era la fel de dinamică precum cunoaşterea şi creştea în proporţie egală. Şi totuşi, fiecare generaţie de medici îşi închipuia că ignoranţa era caracteristica exclusivă a înaintaşilor.

Nimic nu e mai eficient decât experienţa personală în alegerea unei specializări, astfel că Ghosh devenise *de facto* specialistul în sifilis, venerologul, autoritatea supremă în materie de boli venerice. De la palat sau din ambasade, toate VIP-urile cu vreo afecţiune sexuală veneau să-l consulte pe el. Poate că cei din comitatul Cook din America, vor fi interesaţi de experienţa lui în domeniu.

După ce se îmbăie şi se îmbrăcă, Ghosh străbătu cei două sute de metri până la clădirea ambulatoriului. Îl căuta pe Adam, preparatorul cu un singur ochi care, sub îndrumarea lui, devenise un diagnostician talentat. Dar Adam nu era prin preajmă, aşa că se duse la W.W. Gonad, un tip cu multe titluri – laborant, tehnician al băncii de sânge, administrator adjunct – toate scrise pe ecusonul prins pe halatul lui alb, supradimensionat. Numele lui real şi complet era Wonde Wossen Gonafer, însă el îl occidentalizase, transformându-l în W.W. Gonad{35}. Ghosh şi sora-şefă se grăbiseră să-i atragă atenţia asupra semnificaţiei noului său apelativ, dar se dovedise că W.W. nu avea nevoie de explicaţii în acest sens. „Nu-i aşa că englezii au nume ca domnul Strong, domnul Wright, domnul Head, domnul Carpenter, domnul Mason sau domnul Rich?{36} Ei bine, eu voi fi dl W.W. Gonad!

El fusese unul dintre primii etiopieni pe care Ghosh îi cunoscuse îndeaproape. Fire aparent melancolică, era un tip ambiţios, iubitor de distracţie. Urbanizarea şi educaţia îi conferiseră o anume gravitate, un soi de politeţe exagerată, cu gâtul şi trunchiul înclinate, gata de plecăciune, conversaţia fiindu-i des presărată cu suspinele cuiva cu inima frântă. Consumul de alcool uneori îi exagera această caracteristică, alteori i-o anihila.

Ghosh îi ceru lui W.W. să-i facă o injecţie cu B12. Merita să încerce – la urma urmelor, chiar şi placebo avea un *oarecare* efect.

În vreme ce pregătea seringa, W.W. plescăi din limbă.

— Trebuie să ai grijă să foloseşti întotdeauna o metodă profilactică, doctore Ghosh, spuse el şi imediat adoptă o expresie vinovată, fiindcă nu era chiar omul potrivit pentru a da un asemenea sfat.

— Folosesc. După acea primă dată, n-am mai avut niciodată contact sexual fără cauciuc. Nu mă crezi? De-asta nu înţeleg ce-i cu senzaţia asta de arsură pe care o am în unele dimineţi. Dar tu, domnule? Tu de ce nu foloseşti prezervativul, W.W.?

Gonad purta pernuţe de înălţare la călcâie şi din această cauză avea un mers înclinat din bazin, ca de struţ. Îşi purta părul într-o coamă voluminoasă, în ceea ce avea să fie numit, mai târziu, stil afro. Acum îşi îndreptă spatele, lungindu-se până la cei 1,62 metri ai înălţimii lui,

şi spuse pe un ton semeţ:

— Dacă aş vrea să fac dragoste cu o mănuşă de cauciuc, n-ar trebui să ies niciodată din spital pentru asta.

Dacă Ghosh ar fi ştiut de gravitatea situaţiei în care se afla în acele momente sora Mary Joseph Praise, în camera ei, ar fi dat fuga s-o ajute şi poate că i-ar fi salvat viaţa. Dar în momentul acela nimeni nu ştia încă nimic. Stagiara urma să-i trimită sorei mesajul lui Stone şi, când o făcu, nu se gândi să spună nimănui cât de rău îi era acesteia.

Ghosh făcu fără grabă câteva ture de salon împreună cu moaşa şi cu stagiarele. Le arătă celor mai noi stagiare o reacţie alergică la sulfamidă şi elimină fluidul ascitic din abdomenul unui bolnav de ciroză. Activitatea în ambulatoriu se întinse apoi pe aproape toată durata zilei, cu excepţia unei prelegeri despre tuberculoză ţinute în faţa studentelor. Faptul că astfel era mereu ocupat îl ajuta să uite de Hema, care ar fi trebuit să se întoarcă deja de două zile. Nu-i venea în minte decât o singură explicaţie pentru întârzierea ei, una care îl deprima.

Spre sfârşitul după-amiezii, Ghosh urcă în maşină şi plecă din incinta spitalului. Rată în acest fel cu doar câteva minute agitaţia care se stârni când Thomas Stone ieşi din clădirea asistentelor cu sora Mary Joseph Praise în braţe.

Parcă în apropiere de Leul lui Iuda, un monument marcant al zonei de lângă gară. Sculptat în blocuri de piatră de un cenuşiu închis, cu o coroană pătrată pe cap, leul cubist semăna cu o piesă din jocul de şah. Fantele ochilor de sub fruntea joasă priveau de-a latul piaţetei. Sculptura conferea acestei zone a oraşului un aer avangardist.

Ghosh intră în lumea cromată şi lăcuită a lui Ferraro, unde o tunsoare costa de zece ori mai mult decât una la Jai Hind, frizeria indiană. Dar atmosfera de la Ferraro, cu ferestrele din sticlă givrată şi firma sa specifică, în dungi albe şi roşii, era revigorantă. Pereţii cu oglinzi, salba de globuri luminoase, fotoliul din piele roşcată care avea mai multe manete şi leviere cromate decât masa de operaţii de la Missing – toate astea nu le puteai vedea decât într-o firmă italiană.

Ferraro însuşi, în halatul său de un alb imaculat, fără guler, era peste tot: în spatele lui Ghosh pentru a-l ajuta să-şi dezbrace haina, alături de el, conducându-l spre fotoliu, şi în faţa lui, pentru a-i pune pelerina de protecţie. Ferraro vorbea în italiană şi n-avea nicio importanţă că Ghosh înţelegea doar câteva cuvinte; conversaţia era mai degrabă un fel de muzică ambientală, nu necesita răspuns. Se simţea relaxat în prezenţa bărbatului ceva mai vârstnic. „Fereşte-te de medicul tânăr şi de frizerul bătrân”, aşa era zicala, dar Ghosh era de părere că atât el, cât şi Ferraro se aflau pe mâini bune.

Italianul fusese soldat în Eritreea înainte de a se face frizer la Addis Abeba. Dacă ar fi vorbit aceeaşi limbă, Ghosh ar fi avut multe să-l întrebe. I-ar fi plăcut să afle câte ceva despre epidemia de tifos din anii 1940, în timpul căreia un oficial italian cu minte strălucită decisese să trateze oraşul întreg cu DTT pentru a scăpa de păduchi şi de tifos. Oare cum rezolvaseră italienii problema bolilor venerice la soldaţii care nu se limitau cu niciun chip la cele şase italience din Asmara care erau, oficial, curvele companiei?

Se simţi îndemnat să i se destăinuie lui Ferraro, să-i povestească despre gelozia care îi rodea sufletul, să-i spună că pleca din ţară din cauza unei femei care nu-i lua dragostea în serios. Italianul scoase un uşor plescăit, de parcă ar fi intuit şi problema, şi genul ei. Înclinarea pe spate a scaunului era întotdeauna primul lui pas către găsirea unei soluţii. Niciunul dintre ei nu bănuia că, în acel moment, inima sorei Mary Joseph Praise încetase să mai bată.

Ferraro înfăşură cu mişcări delicate primul prosop fierbinte pe gâtul lui Ghosh. Când îl aşeză şi pe ultimul, lăsându-l pe doctor în întuneric, tăcu, plin de tact. Ghosh îl auzi mergând în vârful picioarelor spre locul în care îşi lăsase ţigara şi apoi suflând fumul.

„Dacă aş putea să am un valet, el ar fi omul potrivit", îşi spuse în sinea lui. Nicio clipă nu te puteai îndoi că acesta fusese destinul omului – să fie frizer. Instinctele îi erau perfecte, iar chelia, nesemnificativă.

Ghosh ieşi din frizerie învăluit într-un nor de aftershave. La volan din nou, privi în jurul lui de parcă ar fi făcut-o pentru ultima dată: urcând panta abruptă pe Churchill Road, dincolo de Jai Hind, spre semafor, unde înainte să se aprindă lumina verde era necesar un echilibru fin între acceleraţie şi ambreiaj. Coti la stânga, trecu de prăvălia cu mirodenii a lui Vanilal, pe lângă magazinul de ţesături al lui Vartanian şi opri la poştă.

Fetiţa leproasă care bătea această zonă frecventată de numeroşi străini se transformase în adolescentă parcă peste noapte. Sânii ei obraznici împungeau prin *shama,* iar cartilajul nasului i se prăbuşise, formând un nas lat. Ghosh îi puse o bancnotă de un birr în mâna ca o gheară.

Auzi zgomot de castaniete şi se întoarse. Un *listiro*{37} cu capsule de sticle înfipte într-un cui pe cutia de pantofi, ridică ochii spre el. Ghosh aşteptă rezemat de zidul oficiului poştal, alături de alţi şase bărbaţi care fumau sau citeau ziarul, în vreme ce câţiva *listiro* lucrau ca albinele la pantofii lor. „Tot italienii sunt responsabili şi pentru asta", îşi spuse el. Oamenii îşi lustruiau încălţările mai des decât se lustruiau pe ei înşişi, în baie.

Începuseră să cadă stropi de ploaie şi coatele lustragiului se mişcau

iute, ca nişte pistoane. Pe ceafa băiatului, Ghosh zări un petic de piele albinoasă. Doar nu era gulerul lui Venus?! Atât de tânăr şi deja cu cicatrice de sifilis vindecat? *Venereum insontium* – sifilisul „inocent contractat" – era încă prezent în manuale, deşi Ghosh nu credea în aşa ceva. Lăsând la o parte sifilisul congenital, în care mama era cea care infecta copilul încă nenăscut, el considera că orice caz de sifilis este contractat pe cale sexuală. Văzuse puşti de cinci ani mimând în doi actul copulării şi reuşindu-le de minune.

O rupere de nori bruscă îl trimise în fugă în maşină. Ploaia alungă mantia de plictis care învăluise piaţeta. Felinarele se aprinseră, reflectate de accesoriile cromate ale automobilelor în mişcare. Autobuzele Ambassa deveniră de un roşu aprins. Pe acoperişul clădirii Olivetti cu trei etaje (care găzduia totodată compania Pan-Am, Ristorante Venezia şi firma Motilal Import-Exports), halba de neon se umplu cu bere aurie, îşi umflă spuma albă şi se stinse, după care ciclul se reluă. Firma aceea stârnise senzaţie când fusese aprinsă prima dată. Indigenii desculţi, care îşi mânau turmele de oi în oraş pentru festivalul Meskel, se opriseră să urmărească spectacolul, iar rumegătoarele o luaseră razna, blocând traficul.

La barul St. George, ploaia se scurgea de pe umbrelele Campari pe asfalt. Înăuntru era plin de străini şi de localnici care considerau că ambianţa merita preţurile practicate. Uşile din sticlă nu lăsau să iasă în stradă aroma bogată de *cannoli, bisccotti, cassata* cu ciocolată, cafea măcinată şi parfum. Sunetul unui gramofon se împletea cu susurul vocilor, cu clinchetul ceştilor pe al farfuriilor, cu scârţâitul scaunelor trase pe podea şi cu zgomotul paharelor trântite pe mesele acoperite cu muşama.

Tocmai se aşezase la bar, când zări în oglindă imaginea reflectată a lui Helen. Şedea la o masă în colţul îndepărtat. Era mioapă, aşa că probabil nu avea să-l vadă. Pielea ei albă contrasta cu părul, negru ca tăciunele. Nu-i acorda nicio atenţie însoţitorului ei, care nu era altul decât doctorul Bachelli. Primul impuls al lui Ghosh fu acela de a pleca imediat, însă, cum chelnerul aştepta alături, ceru o bere.

— Doamne, Helen, ce frumoasă eşti! murmură el pentru sine, studiindu-i imaginea în oglindă. La St. George nu existau animatoare, însă clientele stilate erau primite bine. Helen îşi ţinea picioarele încrucişate sub fustă, iar pielea coapselor îi era albă ca frişca. Îşi amintea muşchii aceia generoşi, care anihilau orice nevoie de o pernă de susţinere. O aluniţă pe maxilar adăuga o notă în plus eleganţei ei. Dar de ce obişnuiau cele mai drăguţe fete de etnie mixtă – *killi,* aşa cum li se spunea deseori, deşi termenul era depreciativ – să afişeze aerul ăsta de plictis, de părcă ar fi fost mai presus de toate şi de toţi?

Bachelli, cu batista-i de mătase asortată cu cravata fluturând din buzunarul sacoului alb-gălbui, părea în seara asta mult mai vârstnic

decât cei cincizeci, cincizeci şi ceva de ani pe care îi avea. Mustaţa lui subţire, pieptănată cu grijă, şi expresia de stăpânire de sine, cum stătea aşa, cu ţigara în mână, îl enervau pe Ghosh, deoarece vedea în ele propria lui inerţie, lucrul care îl ţinuse în Africa atât de mult. Ghosh ţinea la Bachelli; omul nu era un medic extraordinar, dar îşi cunoştea limitele în medicină, deşi nu întotdeauna şi pe cele în privinţa alcoolului.

Cu numai o săptămână în urmă, fusese şocat să-l vadă beat, cântând *Giovinezza* şi împleticindu-se pe mijlocul străzii, chiar în Piazza. Era aproape miezul nopţii, iar Ghosh oprise imediat maşina şi încercase să-l ia din stradă. Bachelli începuse să vocifereze, strigând ceva despre Adowa, fapt pentru care, dacă avea să mai insiste, risca să ia bătaie. Omul era pierdut în amintiri despre îmbarcarea alături de restul trupelor în portul din Napoli, în 1934. Era pe atunci un tânăr ofiţer în Legiunea 230 a Miliţiei Fasciste Naţionale şi pleca să lupte pentru Il Duce, să cucerească Abisinia, să spele ruşinea înfrângerii administrate de împăratul Menelik la Adowa, în 18%. Acolo, zece mii de soldaţi italieni, plus tot atâţia *askari* eritreeni, porniseră să invadeze şi să cucerească Etiopia. Fuseseră învinşi însă de luptătorii desculţi ai împăratului Menelik, înarmaţi cu suliţe şi puşti Remington (care le fuseseră vândute de nimeni altul decât Rimbaud). Nicio armată europeană nu încasase o asemenea înfrângere în Africa, şi umilinţa lăsase urme atât de adânci în mentalul italian, încât chiar şi oameni veniţi pe lume mai târziu, după bătălia de la Adowa, erau mânaţi de dorinţa de răzbunare.

Ghosh nu înţelesese nimic din toate astea decât atunci când venise în Africa. Nu realizase că victoria lui Menelik îl inspirase pe Marcus Garvey să fondeze mişcarea înapoi în Africa şi nici că trezise conştiinţa panafricanismului în Kenya, Sudan şi Congo. Pentru a înţelege toate acestea, trebuia să trăieşti în Africa.

Italienii nu uitaseră niciodată umilinţa suferită, aşa că la următoarea încercare, aproximativ patruzeci de ani mai târziu, Mussolini nu lăsase nimic la voia întâmplării. Mottoul său era *Qualsiasi mezzo!* – să învingi prin orice mijloace. Călăreţii etiopieni cu scuturi din piele, suliţe şi puşti antice, care trăgeau foc cu foc, constataseră că inamicul cu care luptau era un nor de fosgen care îi sufoca de moarte – la naiba cu protocolul de la Geneva! Bachelli participase la respectiva confruntare. Şi, văzându-i faţa roşie de alcool şi de orgoliu în vreme ce mărşăluia victorios în Piazza, Ghosh îşi spusese că acela trebuie să fi fost cel mai plin de mândrie moment din viaţa lui.

Acum, Ghosh şedea la bar încercând să treacă nevăzut, dar studiindu-i pe cei doi în oglindă. Când o întâlnise prima dată pe Helen, se îndrăgostise nebuneşte de ea… vreme de câteva zile. Ori de

câte ori îl zărea, Helen avea aceeaşi replică: „Dă-mi bani, te rog”. Când el întreba pentru ce, ea clipea şi apoi se îmbufna, ca şi când întrebarea ar fi fost nelalocul ei. Apoi spunea: „A murit mama” sau „Trebuie să fac un avort” – ce-i trecea prin minte în momentul acela. Majoritatea animatoarelor din baruri aveau inimi de aur şi până la urmă se măritau bine, dar inima lui Helen era dintr-un metal inferior.

Bietul Bachelli era topit după ea, şi era aşa de mulţi ani, cu toate că avea o soţie eritreeană. Îi dădea bani. Îi accepta egoismul, pe care ajunsese chiar să îl considere ca de la sine înţeles. O numea *donna delinquente* a lui, aducând ca dovadă aluniţa de pe obraz. Ghosh ar fi vrut să-l întrebe dacă într-adevăr credea ceva din teribila carte a lui Lombroso, *La Donna Delintqudntc*. În „studiile” asupra prostituatelor şi criminalelor, Cesare Lombroso descoperise „caracteristici de degenerare”: o distribuţie „primitivă” a părului pubian, un aspect facial „atavic” şi un exces de aluniţe. Era pseudoştiinţă, aiureli curate.

Ghosh plecă brusc, fără să-şi termine berea; dintr-odată, ideea de a sta de vorbă cu oricare dintre cei doi i se păru insuportabilă.

Magazinul de gaz lichefiat Avakian tocmai trăgea obloanele, iar în spatele lui luminile din Piazza – iluzia fulgurantă a Romei – se stinseră. Acum domnea întunericul, iar drumul trecea pe lângă zidul de piatră lung şi sumbru, ca al unei fortăreţe, care zăgăzuia coasta dealului. O deschizătură în pietrele acoperite de muşchi dădea spre Säba Dereja – Şaptezeci de trepte –, o scurtătură pentru pietoni spre sensul giratoriu de la Sidist Kilo, deşi treptele erau atât de tocite, încât formau mai degrabă o rampă decât o scară, fiind lunecoase atunci când ploua. Ghosh lăsă în urmă biserica armenească, apoi coti pe lângă obeliscul de la Arat Kilo – un alt monument amintind de război, amplasat într-un sens giratoriu – trecu de cupolele şi fleşele gotice ale catedralei Trinity şi ale clădirii Parlamentului, al cărui arhitect se inspirase din clădirea de pe malurile Tamisei. Ajuns la Palatul Vechi, fiindcă nu era încă pregătit să se întoarcă acasă, coti spre Casa INCES, un cartier de vile frumuşele.

Nu avea chef de Ibis sau de vreunul dintre barurile mari din Piazza, care aveau treizeci de animatoare. În faţă zări o clădire simplă, din blocuri de beton. Părea împărţită în patru baruri. Erau sute de astfel de locuri în Addis. O strălucire palidă de neon răzbătea de la două intrări. O scândură forma un podeţ peste şanţul deschis. Alese uşa din dreapta, trecând prin perdeaua de mărgele. Aşa cum bănuise după dimensiunile localului, era deservit de o singură femeie. Lampa fluorescentă fusese vopsită în portocaliu, creând o ambianţă uterină acutizată de tămâia care fumega pe tava cu cărbuni. Două taburete înalte, tapiţate, erau aşezate în faţa unei tejghele scurte din lemn. Sticlele de pe raftul din spatele ei aveau etichete impresionante: Pinch,

Johnny Walker, gin Bombay – chiar dacă erau pline cu *tej* distilat în casă. Maiestatea Sa Haile Selassie întâiul, în uniforma gărzilor imperiale, privea în jos dintr-un poster prins pe perete. O femeie cu picioare lungi, în costum de baie, îi zâmbea Maiestăţii Sale de pe un calendar Michelin.

Puţinul spaţiu care mai rămăsese era ocupat de o masă şi de două scaune. La masă stăteau barmaniţa şi un client care o ţinea de mână; bărbatul părea decis să-i păstreze atenţia. În clipa în care Ghosh hotărî că nu avea rost să rămână, fata îşi eliberă mâna, îşi trase scaunul în spate, se ridică şi schiţă o plecăciune. Tocurile înalte îi subliniau gambele. „Ojă închisă la culoare pe unghiile de la picioare. Foarte drăguţă", îşi spuse el. Zâmbetul părea sincer şi sugera o dispoziţie mai fericită decât cea a lui Helen. Clientul trecu posac pe lângă Ghosh, ieşind fără un cuvânt.

„Ţara laptelui şi a mierii", gândi Ghosh. Lapte, miere şi iubire de avere.

El şi fata făcură schimb de saluturi şi de plecăciuni, cele mai adânci scăzând treptat până la ultimele, reduse la simple înclinări ale capului. Ghosh se aşeză pe taburetul de la bar, în vreme ce ea trecu în spatele tejghelei. Avea vreo douăzeci de ani, probabil, dar oasele mari şi rotunjimea pieptului sub bluză sugerau că născuse cel puţin un copil.

— *Min the tetaleh?* întrebă ea arătând cu degetul spre gură, pentru eventualitatea că el nu înţelegea amharica.

— Regret din suflet că ţi-am alungat admiratorul. Dacă aş fi ştiut că este aici sau că ţine la tine atât de mult, nu v-aş fi tulburat întâlnirea.

Ea căscă ochii mari, surprinsă.

— Ăla?! Nu voia decât să întindă de berea aia până mâine dimineaţă, fără să-mi facă şi mie cinste cu una. E din Tigru. Vorbeşti amharică mai bine decât el, spuse ea volubilă, uşurată că nu trebuia să-şi petreacă seara conversând în limbajul semnelor.

Fusta ei de bumbac alb, rar, se sfârşea imediat sub genunchi. Bordura colorată se repeta pe marginile bluzei şi pe *shama* cu volane pe care şi-o pusese pe umeri. La păr îşi făcuse un permanent întins, în stil occidental. O bandă de tatuaje în forma unor linii ondulate, apropiate unele de altele, îi alungea gâtul. Avea ochi frumoşi, îşi spuse Ghosh.

O chema Turunesh, dar el hotărî să-i spună aşa cum le spunea tuturor femeilor din Addis Abeba: Konjit – nume care însemna „frumoasă".

— Eu vreau un St. George. Şi, te rog, prepară unul şi pentru tine. Trebuie să sărbătorim.

Ea se înclină, în semn de mulţumire.

— Este ziua ta, deci?

— Nu, Konjit, e chiar mai bine de atât.

Era pe punctul de a adăuga: „E ziua în care m-am eliberat de sub jugul unei femei care m-a chinuit mai bine de zece ani. Ziua în care am decis că şederea mea în Africa s-a sfârşit şi că America mă aşteaptă.” În loc de asta, spuse doar:

— Este ziua în care am văzut-o pe cea mai frumoasă femeie din Addis Abeba.

Dinţii ei erau puternici şi egali. Când râdea, sub buza de sus i se zărea o fâşiuţă de gingie. Era conştientă şi stânjenită de acest lucru, fiindcă îşi duse mâna la gură.

Ceva în interiorul lui se topi auzindu-i râsul vesel şi, pentru prima dată de când se trezise în dimineaţa aceea, se simţi aproape normal.

Când venise în Addis Abeba, căzuse într-o depresie profundă. Se gândise să plece imediat, constatând că se înşelase complet în privinţa intenţiilor Hemei atunci când trimisese după el. Ceea ce crezuse el că era încununarea unei curtări care începuse pe când erau interni în India se dovedise a fi doar imaginaţia lui. Hema îşi închipuise că-i face o favoare lui Ghosh (şi spitalului Missing). El izbutise să-şi ascundă stânjeneala şi umilirea. Era vremea ploilor interminabile, şi asta era suficient pentru a-i stârni oricui gânduri suicidare. Barul Ibis din Piazza fusese cel care îl salvase. Căuta să bea ceva şi fusese atras de intrarea cu boltă de iederă brodată cu beculeţe de Crăciun. Dinăuntru se auzeau muzică şi râsete de femei. Odată ce trecuse pragul, îşi spusese că a murit şi s-a reîncarnat ca Nabucodonosor. În femeile acelea de la Ibis – Lulu, Marta, Sara, Tsahai, Meskel, Sheba, Mebrat – şi în restaurantul şi barul care ocupau două etaje şi trei verande închise, îşi găsise o familie. Fetele îl întâmpinaseră ca pe un vechi prieten de mult pierdut, readucându-i buna dispoziţie, încurajându-i firea glumeaţă, mereu bucuroase să fie alături de el. Frumuseţile feminine erau la fel de dese ca stropii de ploaie de afară, cu tenuri într-o variată gamă coloristică, de la *café au lait* la negru cărbune. Cele câteva metise de la Ibis aveau pielea albă sau măslinie şi ochi căprui-albăstrii ori chiar verzi. Contopirea a două rase producea de obicei roade exotice şi splendide, al căror sâmbure era însă imprevizibil şi deseori acru.

Dar, dintre toate calităţile femeilor pe care le întâlnise în Addis, cea mai importantă era disponibilitatea lor. Vreme de luni întregi după ce sosise în Addis Abeba, mult după ce descoperise Ibisul şi alte baruri, Ghosh se abţinuse de la relaţii sexuale. Ironic, în acea perioadă fusese faptul că singura femeie pe care o dorea îi respingea avansurile, în vreme ce în jurul lui erau femei care niciodată nu spuneau „nu”. Avea douăzeci şi patru de ani şi nu era complet lipsit de experienţă când sosise în Etiopia. Singura sa relaţie intimă în India fusese cu o tânără novice pe nume Virgin Magdalene Kumar. La scurt timp după ce idila lor de trei luni se încheiase, ea părăsise ordinul monahal şi ne

măritase cu un tip pe care Ghosh îl cunoştea (şi, probabil, îşi schimbase numele în Magdalene Kumar simplu).

— Hema, sunt doar un biet bărbat! murmură el acum, ca de fiecare dată când i se părea că i-a fost necredincios.

Întinse mâna şi pipăi pielea de pe coastele lui Konjit, simţind carnea de dedesubt.

— Ah, draga mea, să trimitem să ni se aducă cina? Trebuie să mai punem puţină carne pe tine. Şi avem nevoie de putere pentru ce vom face în seara asta. Pentru mine, îţi mărturisesc, este prima şi întâia dată.

Dacă ea ar fi fost mai în vârstă (multe baruri de acest tip erau administrate de femei trecute de prima tinereţe, care puseseră bani deoparte pentru un loc al lor în vreme ce lucraseră pentru un bar cu ştaif, cum era Ibis), ar fi folosit un alt ton, unul mai puţin direct, mai curtenitor – o formă de flatare mai elegantă. Dar cu ea alese abordarea de şcolar obrăznicuţ.

Când fata întinse mâna să-i atingă părul, mângâindu-l pe cap, Ghosh începu să toarcă de plăcere. La radio, ritmul în surdină al unui *krar* repeta o frază muzicală din şase note pe scala pentatonică, acorduri ce păreau comune oricărui tip de muzică etiopiană, fie ea lentă sau vioaie. Ghosh recunoscu melodia, era una populară. Se numea *Tizita,* iar termenul nu avea echivalent în engleză. *Tizita* însemna „amintiri înfiorate de regrete". „Mai existau oare şi altfel de amintiri?" se întrebă Ghosh.

— Ai o piele foarte frumoasă. Ce eşti tu? *Banya*? întrebă ea.

— Da, frumoasa mea, sunt indian. Şi cum nimic altceva în afară de piele nu e frumos la mine, eşti drăguţă că spui asta.

— Nu, nu, de ce vorbeşti aşa? Jur pe toţi sfinţii că aş vrea să am părut tău. Mă nedumereşte amharica ta. Eşti sigur că mama ta nu e *habesha?*

— Mă flatezi!

Învăţase puţină amharică în spital, dar numai prin conversaţii intime, ca aceasta de acum, căpătase fluenţă în exprimare. Şi formulase el o teorie, cum că amharica de la căpătâiul bolnavului şi cea din dormitor erau de fapt unul şi acelaşi lucru. „Te rog să te întinzi. Scoate-ţi cămaşa. Deschide gura. Trage aer adânc în piept…" Limbajul dragostei era acelaşi cu cel al medicinei.

— De fapt, eu nu ştiu decât amharica dragostei. Dacă m-ai trimite să cumpăr un creion, n-aş putea, fiindcă nu cunosc cuvintele.

Ea râse şi din nou încercă să-şi acopere gura. Ghosh îi prinse mâinile, aşa că ea îşi trase buza de sus peste dinţi, parcă pentru a-i ascunde – un gest care lui i se păru nubil şi înduioşător.

— Dar de ce-ţi ascunzi zâmbetul?… Iată! Cât e de frumos!

Mult, mult mai târziu se retraseră în camera din spate; el închise

ochii, prefăcându-se, ca de fiecare dată, că împreună cu el era Hema. O Hema cât se poate de doritoare.

Ceaţa plutea la câţiva centimetri deasupra pământului când ieşi afară şi adusese cu ea o linişte funebră şi un frig care-ţi îngheţa oasele. Se uşură pe marginea drumului. O hienă râse – poate de fapta ori de dotarea lui, nu ştia sigur. Se răsuci şi văzu doi ochi sălbatici lucind dintre copacii înşiraţi în spatele primului rând de case. O luă la fugă în timp ce încerca să-şi ridice fermoarul, descuie maşina şi sări înăuntru. Porni rapid motorul şi demară. Un tip care se uşura trebuia să fie atent la multe alte lucruri în afară de hiene. *Shifia, leba, madjiratmachi* şi tot soiul de răufăcători constituiau o ameninţare după miezul nopţii, chiar şi în inima oraşului, chiar şi în apropierea drumurilor asfaltate. Cu numai o lună în urmă, doi bărbaţi jefuiseră şi violaseră o englezoaică, după care îi tăiaseră limba, crezând că fără ea nu-i va mai putea da în vileag. O altă victimă a unui jaf, un bărbat, rămăsese fără ouţe, fiindu-i retezate – o practică deloc rară – în speranţa că aşa nu va mai avea curaj să se răzbune. Şi aceştia doi avuseseră noroc. Alţii erau pur şi simplu ucişi.

Porţile de la Missing erau larg deschise când se întoarse el, iar asta era ceva ciudat. Se apropie de bungolow-ul lui şi opri sub adăpostul deschis pe laterale. Când farurile luminară zidul de piatră, apăsă brusc frâna, îngrozit de ceea ce văzu: o siluetă albă, fantomatică, se ridică de la pământ în faţa maşinii lui, cu o strălucire roşiatică în ochi, exact ca a hienei. Dar nu era o hienă, ci o Almaz înlăcrimată, disperată, care în mod evident îl aştepta.

— Hema, Hema, ce-ai făcut? murmură pentru sine, convins că răul se întâmplase şi că Hema se întorsese mărităţă.

Altfel de ce-ar fi stat Almaz trează până la o oră atât de târzie, dacă nu ca să-i spună lui asta? Şi ea, şi tot restul lumii ştiau ce simte el pentru Hema. Singura persoană care nu ştia era Hema însăşi.

Silueta fantomatică dădu fuga la portiera pasagerului, o deschise şi urcă în maşină. Plecându-şi fruntea, fără a-l privi în ochi şi vorbindu-i pe un ton cât se poate de oficial, Almaz îi spuse:

— Îmi pare rău să-ţi dau o veste proastă.

— Hema e, nu-i aşa?

— Hema? Nu. E sora Mary Joseph Praise.

— Sora? Ce s-a întâmplat cu Sora?

— E cu Domnul acum, binecuvântat fie sufletul ei!

— *Ce?!*

— Dumnezeu să ne aibă în pază, dar e moartă, explică Almaz, hohotind acum. A murit aducând pe lume gemeni. Doctoriţa Hema a sosit, dar n-a putut s-o salveze. Doctoriţa Hema a salvat gemenii.

Ghosh nu mai auzise nimic după ce Almaz rostise prima dată numele Sorei şi pomenise de moarte. Îi ceru să repete, şi după aceea să-i spună încă o dată tot ce ştia, dar de fiecare dată totul se reducea la faptul că Sora era moartă. Şi la ceva cu nişte gemeni.

— Iar acum nu-l mai găsim pe doctorul Stone, încheie Almaz. A dispărut. Şi *trebuie* să-l găsim. Sora-şefă zice că trebuie!

— De ce? izbuti Ghosh să întrebe când îşi regăsi glasul, însă chiar în vreme ce rostea cuvintele îşi dădu seama că ştia răspunsul.

Cei doi aveau în comun faptul că erau singurii medici bărbaţi de la Missing. Ghosh îl cunoştea pe Stone atât de bine cât îl putea cunoaşte cineva, excepţie făcând, poate, sora Mary Joseph Praise.

— De ce? Fiindcă el suferă cel mai mult, spuse Almaz. Aşa zice sora-şefă. Trebuie să-l găsim înainte să facă o prostie.

„E deja puţin cam târziu pentru asta”, replică Ghosh în sinea sa.

CAPITOLUL 12
CAPĂTUL PĂMÂNTULUI

În dimineaţa de după cele două naşteri şi un deces, sora-şefă Hirst intră în biroul ei la o oră foarte matinală, ca şi când ar fi fost o zi ca oricare alta. Dormise numai câteva ore. Împreuna cu Ghosh, umblase de colo până colo, căutându-l pe Thomas Stone până târziu în noapte. Menajera lui Stone, Rosina, stătuse de veghe în apartamentul lui, dar acesta nu apăruse.

Sora-şefă dădu la o parte hârtiile îngrămădite pe biroul ei. Pe fereastră îi vedea pe pacienţi aşteptând la rând în ambulatoriu sau mai degrabă le vedea umbrelele colorate. Oamenii credeau că soarele exacerba orice boală, aşa că erau acolo tot atâtea umbrele câţi pacienţi. Ridică receptorul telefonului.

— Adam? spuse ea când preparatorul răspunse la celălalt capăt al firului. Te rog, trimite-i vorbă lui Gebrew să închidă porţile. Trimite pacienţii la spitalul rusesc. Şi, Adam, tratează te rog cât poţi mai bine cu bolnavii care au intrat deja în ambulatoriu. Le voi ruga pe asistente să treacă pe la cabinetele lor şi să rezolve situaţia. Anunţă-le pe stagiare că toate cursurile sunt anulate.

„Slavă Domnului pentru Adam", îşi spuse ea apoi. Educaţia lui se limitase la trei clase, ceea ce era un mare păcat, fiindcă ar fi putut deveni cu uşurinţă medic. Nu numai că se pricepea să prepare cele cincisprezece mixturi, unguente şi amestecuri pe care spitalul Missing le oferea pacienţilor din ambulatoriu, dar avea şi un excelent simţ clinic. Cu unicul său ochi sănătos (celălalt era acoperit de o albeaţă ca de lapte din cauza unei infecţii din copilărie), îi detecta pe cei cu adevărat grav bolnavi printre numeroşii localnici care veneau ţinând strâns în mână flacoanele de medicamente albastre, gradate, cerând să le fie reumplute. Din păcate, suferinţa cel mai frecvent acuzată în ambulatoriu era *„Rasehn… libehn… hodehn",* adică, literal, „Capul… inima… şi stomacul meu", pacientul atingându-şi cu mâna zonele respective ale corpului. Ghosh îl numise „sindromul RLH". Suferinzii erau de obicei vârstnici sau tinere femei. Dacă li se cerea să fie mai precişi, pacienţii adăugau uneori că li se învârte capul *(rasehn yazoregnal)* ori că le arde *(yakatelegnal),* că au inima obosită *(lib dekam)* sau că au crampe ori dureri abdominale *(hod kurteth),* dar aceste simptome erau descrise printre dinţi şi fără tragere de inimă, fiindcă *rasehn-libehn-hodehn* ar fi trebuit să fie suficient pentru orice doctor care-şi merită banii. De-abia după un an întreg petrecut în Addis Abeba îşi dăduse sora-şefă seama că aşa se exprimau în Etiopia stresul, anxietatea, neînţelegerile conjugale şi deprimarea – aşa erau ele *somatizate,* după cum spunea Ghosh că se numeşte fenomenul în

limbaj de specialitate. Suferinţa de ordin psihic era proiectată asupra unei părţi a corpului, fiindcă aceasta era, în cultura respectivă, modalitatea de a exprima tipul respectiv de durere. Pacienţii nu sesizau nicio legătură între purtarea unui soţ abuziv, cicăleala unei soacre sau decesul unui copil şi ameţelile sau palpitaţiile pe care le acuzau. Şi cu toţii ştiau care era tratamentul pentru ceea ce-i supăra: o injecţie. Poate că unii se mulţumeau cu *mistura carminativa* ori cu un amestec de trisilicat de magneziu şi beladonă, ori cu orice altă combinaţie care-i venea medicului în minte, dar după părerea lor nimic nu vindeca mai bine decât *marfey* (acul). Ghosh se opusese din răsputeri injecţiilor cu vitamina B pentru sindromul RLH, dar sora-şefă îl convinsese că, pentru Missing, era mai bine să le ofere, decât să rişte ca pacienţii nemulţumiţi să apeleze la vreunul dintre vracii din Merkato, cu acele lor hipodermice nesterilizate. Injecţia cu B-complex era ieftină, iar efectul era instantaneu, pacientul zâmbind cu gura până la urechi şi coborând dealul în pas săltat.

Telefonul sună şi, de data asta, sora-şefă se bucură auzindu-l. În general îl detesta, fiindcă întotdeauna i se părea un deranj obraznic. Centrala micuţă de la Missing era încă o noutate. Sora-şefă refuzase să-i fie montată o derivaţie în apartamentul ei, dar considera important să existe telefoane în cele ale medicilor şi în sala de urgenţe. Chiar şi acest aparat din biroul ei i se părea un lux, dar acum se repezi la receptor, sperând să audă veşti bune, veşti despre Stone.

— Vă rog să rămâneţi pe fir pentru Excelenţa Sa, Ministrul Scrisului, rosti o voce feminină.

Sora-şefă auzi o serie de păcănituri uşoare şi îşi imagină un căţel mic păşind pe podelele din lemn ale palatului. Îşi aţinti privirea asupra teancurilor de Biblii de pe peretele din spate. Erau atât de multe, încât păreau o baricadă din piele sintetică, lucioasă.

Ministrul veni la aparat, o întrebă de sănătate şi apoi spuse:

— Maiestatea Sa este îndurerată de pierderea pe care aţi suferit-o. Vă roagă să-i acceptaţi cele mai profunde condoleanţe.

Sora-şefă şi-l închipui pe ministru în picioare, aplecându-şi spinarea în vreme ce vorbea în receptor.

— Maiestatea Sa, personal, mi-a cerut să vă telefonez, continuă oficialul.

— Este foarte, foarte amabil din partea Maiestăţii Sale să se gândească la noi… în aceste clipe, replică ea.

Faptul că ştia tot ce se petrece în imperiul său era un element esenţial al puterii de care dispunea împăratul şi un aspect al charismei sale. Sora-şefă se întrebă cum de ajunsese vestea la palat atât de repede. Dr. Thomas Stone, asistat de sora Mary Joseph Praise, scosese două apendice regale, iar Hema îi făcuse o cezariană de urgenţă unei

nepoate a împăratului care nu mai avusese timp să ajungă în Elveţia. De atunci, alte câteva femei din familia regală apelaseră la ea.

Dacă avea nevoie de vreun ajutor din partea palatului, adăugă ministrul, sora-şefă trebuia doar să spună. Oficialul nu pomeni de modul în care se stinsese sora Mary Joseph Praise, nici de copii.

— Apropo, adăugă el, iar sora-şefă îşi ciuli urechile, înţelegând că de-abia acum urma să audă adevăratul motiv al apelului telefonic. Dacă se va întâmpla ca un militar… un ofiţer superior să vină la Missing pentru a fi tratat, pentru o intervenţie chirurgicală mâine sau poimâine, împăratul ar dori să fie informat. Mă puteţi suna pe mine personal.

Şi îi dădu numărul.

— Ce fel de ofiţer?

Tăcerea care se aşternu îi sugeră sorei-şefe că ministrul se gândeşte bine înainte de a răspunde.

— Un ofiţer al Gărzii Imperiale. Un ofiţer care nu ar trebui… să zicem aşa… să se afle la Missing.

— Pentru o intervenţie chirurgicală aţi spus? Oh, nu. Am închis spitalul. Nu mai avem niciun chirurg, domnule ministru. Vedeţi dumneavoastră, domnul doctor Thomas Stone este… indispus. Ei formau o echipă, înţelegeţi…

— Vă mulţumesc, doamnă. Vă rog să ne anunţaţi.

După ce închise telefonul, sora-şefă mai zăbovi cu gândul asupra convorbirii avute. Împăratul Haile Selassie construise o forţă militară puternică şi modernă, formată din armată, marină, forţe aeriene şi garda imperială. Aceasta din urmă era la fel de numeroasă ca celelalte, după modelul Gărzii Reginei de la Palatul Buckingham. Dar, tot ca aceasta din urmă, nu era doar o unitate ceremonială. Membrii ei, soldaţi profesionişti, nu difereau prin nimic de restul forţelor armate, fiind pregătiţi pentru luptă. Cadeţi de excepţie de la toate unităţile erau trimişi să studieze la Sandhurst, West Point sau Poona{38}. Timpul petrecut acolo avea însă darul de a dezvolta conştiinţa socială, iar împăratul se temea de o lovitură de stat pusă la cale de aceşti tineri ofiţeri. Faptul că dispunea de una dintre cele mai mari forţe armate de pe continent era un motiv de mândrie, dar constituia, totodată, un potenţial risc pentru Maiestatea Sa. Împăratul întreţinea în mod deliberat o atmosferă de concurenţă între cele patru corpuri ale armatei, ale căror cartiere generale erau amplasate la distanţe mari unele de altele, iar pe generalii care dobândeau prea multă putere avea grijă să-i transfere. Acum, sora-şefă bănuia că la mijloc se afla o astfel de situaţie, altfel de ce-ar fi telefonat ministrul personal?

Oficialul habar nu avea ce însemna pentru Missing să nu mai aibă un chirurg, îşi spuse ea. Înainte de sosirea lui Thomas Stone, spitalul

se putea ocupa de majoritatea cazurilor care ţineau de medicina internă sau de pediatrie graţie lui Ghosh şi putea rezolva probleme obstetrice şi ginecologice complicate mulţumită Hemei. În decursul anilor se perindaseră pe acolo câţiva medici, unii dintre ei, chirurgi pricepuţi. Dar, până la Stone, Missing nu avusese niciodată un chirurg competent şi cu pregătire de specialitate. Existenţa unuia însemna că puteau să reducă fracturi complicate, să elimine guşi şi alte tipuri de tumori, să efectueze grefe de piele în caz de arsuri, să repare hernii strangulate, să extirpe prostate mărite sau sâni canceroşi şi să facă trepanaţii pentru a slăbi presiunea exercitată asupra creierului de un cheag de sânge. Prezenţa lui Stone (având alături o asistentă ca sora Mary Joseph Praise) ridicase spitalul Missing la un nivel superior. Iar acum, absenţa lui schimba totul.

Telefonul sună din nou după câteva minute, dar de această dată zbârnâitul lui i se păru de rău augur. Ridică uşor receptorul la ureche. „Te rog, Doamne, ţine-l în viaţă pe Stone!”

— Alo? Sunt Eli Harris. De la congregaţia baptistă din Houston… Alo?

Pentru un apel venit din America, legătura părea excelentă. Sora-şefă era atât de surprinsă, încât nu spuse nimic.

— Alo? repetă glasul.

— Da, replică ea pe un ton mohorât.

— Vă sun de la hotelul Ghion din Addis Abeba. Pot vorbi cu sora-şefă Hirst?

Depărtă receptorul de ureche, acoperindu-l cu mâna. Era speriată şi nedumerită. Oare ce căuta Harris în Etiopia? Se obişnuise să trateze cu donatorii şi cu organizaţiile caritabile prin poştă. Trebuia să gândească rapid, dar mintea ei refuza să coopereze. Într-un târziu, duse din nou receptorul la ureche.

— Îi voi transmite mesajul, domnule Harris. Vă va contacta ea…

— Pot să ştiu cu cine vorbesc?

— Vedeţi dumneavoastră, avem un deces în rândul personalului. Probabil că vă va contacta abia peste vreo două zile.

Omul începu să spună ceva, dar ea închise brusc. Apoi ridică receptorul din furcă şi se încruntă la el, sfidându-l parcă să sune iar.

Baptiştii din Houston erau în ultima vreme cei mai generoşi şi mai constanţi finanţatori ai spitalului Missing. Sora-şefă trimitea în fiecare săptămână misive scrise de mână către diverse congregaţii din America şi din Europa, cu rugămintea ca, dacă ele nu puteau ajuta, să expedieze scrisorile mai departe. Dacă primea un răspuns ce părea cât de cât interesat, le trimitea imediat cartea lui Thomas Stone, *Chirurgul eficient – Scurt manual de chirurgie tropicală.* Deşi taxele poştale erau mari, era mai eficientă decât oricare broşură de prezentare. Donatorii,

constatase ea, nutreau întotdeauna o curiozitate morbidă cu privire la ceea ce putea funcţiona greşit în organismul uman, iar fotografiile şi ilustraţiile (desenate de sora Mary Joseph Praise) din carte le satisfăceau această înclinaţie. Era în carte, la capitolul despre apendicită, o imagine a unei creaturi stranii, cu faţă de porc, blană ca de câine şi ochi mici, miopi, iar ea aşeza întotdeauna scrisoarea la pagina respectivă, ca pe un semn de carte. Legenda fotografiei era limpede: „Wombatul este un marsupial nocturn care trăieşte doar în Australia, şi unicul motiv pentru care îl menţionăm aici este ciudata sa particularitate de a fi singurul animal, pe lângă oameni şi maimuţele antropoide, care are apendice." Mai mult decât orice schimb de scrisori, tratatul acela le asigurase susţinerea financiară a baptiştilor din Houston.

O jumătate de oră mai târziu sosi Ghosh, clătinând din cap.

— Am fost la Ambasada Britanică. Am bătut tot oraşul. M-am dus din nou acasă la el. Rosina e acolo şi nu l-a văzut. Am căutat peste tot aici, la Missing…

— Hai să facem o plimbare, îl întrerupse sora-şefă.

În timp ce se apropiau de poartă, văzură un taxi urcând coasta dealului. Pasagerul era un bărbat alb.

— Trebuie să fie Eli Harris, spuse sora-şefă, lăsându-se în jos pe bancheta maşinii, cu o vioiciune care îl uimi pe Ghosh.

Îi povesti despre telefonul primit de la Harris.

— Dacă îmi amintesc bine, l-am convins să finanţeze un proiect care a fost ideea ta: o campanie împotriva sifilisului şi a gonoreei, la nivelul întregului oraş. Probabil că a venit acum să vadă în ce stadiu suntem.

Ghosh trase de volan şi maşina aproape că ieşi de pe drum,

— Dar noi nu avem un asemenea proiect!

— Fireşte că nu, oftă ea.

Ghosh nu arăta niciodată bine dimineaţa, nici măcar după ce se îmbăia şi se rădea, iar astăzi nu avusese timp nici pentru una, nici pentru cealaltă. Peri negri îi urcau pe bărbie, înconjurându-i buzele şi ajungând aproape până sub ochii injectaţi.

— Unde mergem? întrebă el.

— La Gulele. Trebuie să ne ocupăm de înmormântare.

Drumul continuă în tăcere.

Cimitirul Gulele se afla la marginea oraşului. Şoseaua trecea printr-o pădure în care frunzişul des al copacilor dădea impresia că deja s-a înserat. Brusc, în faţa lor se iviră porţile sumbre din fier forjat, care contrastau cu albul zidului din calcar. Înăuntru, o alee cu pietriş urca până pe un platou cu eucalipţi şi pini. Nu existau în Addis Abeba copaci mai înalţi decât cei din cimitirul Gulele.

Păşiră printre morminte, strivind sub tălpi frunzele uscate şi rămurelele. Niciun zgomot al oraşului şi nicio voce nu răsunau aici; tot ce se auzea era doar tăcerea pădurii şi liniştea morţii. O burniţă măruntă uda crengile copacilor, adunându-se apoi în picuri mari, care le cădeau pe cap şi pe braţe. Sora-şefă avea impresia că încalcă un teritoriu interzis. Se opri în faţa unui mormânt nu mai mare decât o Biblie de altar.

— Un bebeluş, Ghosh, spuse ea, dornică să audă un glas omenesc, fie şi numai al ei. Armean, judecând după nume. Doamne, şi a murit anul trecut!

Florile depuse lângă piatra funerară erau proaspete. Sora-şefă rosti în şoaptă un *Ave Maria.*

Ceva mai departe erau mormintele unor tineri soldaţi italieni: NATO A ROMA, NATO A NAPOLI, dar indiferent unde se născuseră, toţi erau DECEDUTO AD ADDIS ABEBA. O podidiră lacrimile gândindu-se că se stinseseră atât de departe de casă,

Chipul lui John Melly îi apăru în faţa ochilor şi auzi parcă aievea *Imnul lui Bunyan.* Era cel care fusese cântat la înmormântarea lui. Uneori îşi amintea melodia. Cuvintele îi veneau pe buze aproape spontan. Se întoarse spre Ghosh.

— Ştiai că am fost îndrăgostită odată?

Ghosh încremeni locului, cu o expresie stânjenită.

— Adică… de un bărbat? bâigui în cele din urmă, când izbuti să vorbească.

— Sigur că de un bărbat! pufni ea.

Ghosh rămase tăcut o vreme, după care spuse:

— Ne închipuim că ştim tot ce e de ştiut despre colegii noştri, dar, în realitate, ştim atât de puţine!

— Cred că nici *eu însămi* nu mi-am dat seama că îl iubesc decât atunci când a murit. Eram atât de tânără! Cel mai uşor lucru din lume este să iubeşti un om pe moarte.

— El te-a iubit?

— Cred că da. Fiindcă a murit încercând să mă salveze, răspunse ea şi ochii i se umplură de lacrimi. Era în 1935. Abia sosisem în ţară şi nici că puteam alege un moment mai nepotrivit. Împăratul fugise, iar trupele italiene se pregăteau să pătrundă în oraş. Năvăliseră tâlharii, jefuind şi siluind. John Melly aranjase ca un camion de la Legaţia britanică să vină să mă ia. Vezi tu, eram voluntară la ceea ce avea să devină spitalul Missing. El s-a oprit să ajute un rănit căzut în stradă şi un hoţ l-a împuşcat. Fără niciun motiv. L-am îngrijit vreme de zece zile, după care a murit. Într-o zi o să-ţi povestesc totul despre el.

Şi în clipa următoare se văzu nevoită să se aşeze pe jos, ţinându-şi capul în mâini şi începu să plângă nestăpânit.

— Sunt bine, Ghosh. Lasă-mă doar un minut.

Nu-l jelea atât pe Melly, cât trecerea anilor. Venise în Addis Abeba din Anglia, după ce învăţase într-o şcoală de maici şi administrase infirmeria elevilor. Acceptase un post la Misiunea de Interior a Sudanului, pentru a lucra în Harer, Etiopia. Ajunseră în Addis, aflase că ordinele de serviciu îi fuseseră anulate din cauza invaziei italiene, aşa că pur şi simplu rămăsese la un mic spital abandonat de protestanţii americani. În cursul primului an văzuse cum soldaţii – unii dintre tinerii îngropaţi acolo, în cimitir – şi civilii italieni veniseră în număr mare să populeze noua colonie: dulgheri, zidari, tehnicieni. Florino, ţăranul simplu, devenise brusc Don Florino, odată ce trecuse Canalul Suez. Şoferul de pe ambulanţă se transformase brusc în medic. Ea îşi văzuse de treabă, aşa cum făcuseră prăvăliaşii indieni, negustorii armeni, hotelierii greci şi comercianţii levantini în timpul ocupaţiei. În 1941, când roata norocului se întorsese în Europa şi în Africa de Nord pentru puterile Axei, ea era tot acolo. Din balconul hotelului Bella Napoli, sora-şefă îl văzuse pe Wingate cu trupele lui britanice mărşăluind în oraş, escortându-l pe împăratul Haile Selassie, care se întorsese după şase ani petrecuţi în exil. Ea nu-l mai văzuse niciodată pe suveranul mic de statură, care părea uluit de transformările pe care le suferise capitala lui. Capul i se rotea când într-o parte, când în cealaltă, privind cinematografele, hotelurile, magazinele, firmele fluorescente, clădirile cu multe etaje, străzile asfaltate, mărginite de copaci… Sora-şefă îi spusese corespondentului agenţiei Reuters, care stătea lângă ca, că poate împăratul îşi dorea să mai fi rămas încă o vreme în exil. Spre mâhnirea ei, cuvintele îi fuseseră redate ca atare în toate ziarele străine (fiind, din fericire, atribuite unui „observator anonim”). Zâmbi aducându-şi aminte de momentele acelea.

Se ridică şi îşi şterse lacrimile. Porniră amândoi mai departe, pe aleea dintre şirurile de morminte şi apoi pe alta.

— Nu! exclamă ea deodată. Nu e bine. Nu pot îngădui s-o lăsăm pe fiica noastră iubită în locul acesta.

De-abia când ieşiră din nou la lumina soarelui simţi că poate respira.

— Ghosh, dacă o să mă îngropi la Gulele, n-o să te iert niciodată. Cum el decisese că tăcerea era cea mai bună strategie, sora-şefă continuă: Noi, creştinii, credem că la a doua venire a Domnului Iisus, morţii vor învia din morminte.

Ghosh fusese crescut în credinţa creştină, un detaliu pe care ea părea să nu şi-l amintească niciodată.

— Soră-şefă, ţi se întâmplă uneori să ai îndoieli?

Ea observă că vocea îi era răguşită acum, iar pleoapele îi coborâseră peste ochi. Din nou îşi aminti că nu numai ea suferea.

— Îndoiala e verişoară primară cu credinţa, Ghosh. Ca să ai

credinţă, trebuie să-ţi alungi neîncrederea. Iubita noastră Soră credea… Mă tem că într-un loc atât de umed şi de trist ca Gulele, chiar şi ei îi va fi greu să învie când va veni vremea.

— Şi atunci ce rămâne? Incinerarea?

Unul dintre frizerii indieni era şi *pujari* şi aranja incinerările hinduşilor care mureau în Addis Abeba.

— Sigur că nu! exclamă ea, întrebându-se dacă Ghosh juca teatru sau era obtuz de-a binelea. *Înmormântarea* rămâne. Şi cred că ştiu exact locul potrivit.

Parcară la bungalow-ul lui Ghosh şi făcură câţiva paşi până în spatele spitalului, unde arbuştii de *callistemon*{39} erau atât de plini de flori, încât părea că luaseră foc. Marginea proprietăţii era marcată de acacia, ale căror coroane plate schiţau o linie frântă pe fundalul cerului. Colţul vestic forma un promontoriu înălţat deasupra unei văi întinse. Terenul, cât vedeai cu ochii, aparţinea unui *ras* – un duce – înrudit cu Maiestatea Sa Haile Selassie.

Un pârâu clipocea ascuns de bolovani. O turmă de oi păştea sub privirile unui băieţandru care stătea jos, cu toiagul alături, şi îşi curăţa dinţii cu o crenguţă. Privi spre sora-şefă şi spre Ghosh mijindu-şi ochii şi apoi le făcu semne cu mâna. La fel ca în zilele lui David, băiatul avea la el o praştie. Cu secole în urmă, un ciobănaş la fel ca el observase cât de vioaie deveneau rumegătoarele lui după ce mâncau nişte bobiţe roşii. După acea descoperire întâmplătoare, comerţul şi obiceiul de a bea cafea se răspândiseră în Yemen, apoi spre Amsterdam, spre Caraibe, America de Sud şi, în cele din urmă, în lumea întreagă, dar totul începuse aici, în Etiopia, pe un câmp ca acesta.

Un puţ nefolosit se căsca în colţul terenului. Cu cinci ani în urmă, unul dintre câinii de la Missing căzuse înăuntru. Lătrăturile disperate îi atrăseseră atenţia lui Gebrew, care o pescuise pe Koochooloo cu ajutorul unui laţ, reuşind aproape s-o sugrume în cursul operaţiunii de salvare. Se impusese acoperirea puţului şi, supraveghind lucrările, sora-şefă găsise în jurul zidului de piatră prezervative şi mucuri de ţigară şi hotărâse că zona trebuia să fie curăţată. Muncitorii din părţile locului smulseseră buruienile şi plantaseră gazon indigen. În două luni, un splendid covor verde înconjura puţul. Gebrew avea grijă de această pajişte, ghemuindu-se la pământ, mergând pe vine, înşfăcând câte un mănunchi de iarbă cu mâna stângă şi retezându-l cu secera ţinută în dreapta.

Sora Mary Joseph Praise descoperise arbustul sălbatic de cafea de lângă puţ. Fără Gebrew, care îi tăia în mod regulat mlădiţele din vârf, s-ar fi înălţat prea mult. Cu cele câteva bănci vechi aduse din ambulatoriu, pajiştea devenise locul în care până şi Thomas Stone uita

o vreme de grijile lui. Cu o ţigară în mână, cu gândurile duse, fuma şi privea în vreme ce sora Mary Joseph Praise şi sora-şefă îşi pliveau plantele. Dar nu trecea mult şi îşi arunca ţigara în iarbă (un obicei pe care sora-şefă îl considera vulgar) şi pleca în grabă, de parcă l-ar fi chemat cine ştie ce chestiune urgentă.

Sora-şefă înălţă o rugăciune tăcută. „Dragă Doamne, numai Tu ştii ce se va alege de Missing acum. Doi dintre noi s-au dus. Un copil e un miracol, iar noi avem doi. Dar pentru domnul Harris şi ai lui, ei nu sunt miracole." Ceea ce se întâmplase avea să fie perceput de ei ca o ruşine, ceva scandalos, un motiv de a-şi retrage finanţarea. Missing nu primea venituri din partea pacienţilor, ci se baza doar pe donaţii. Modesta sa extindere din ultimii ani fusese posibilă graţie lui Harris şi altor câţiva donatori. Sora-şefă nu avea bani puşi deoparte pentru zile grele. Conştiinţa n-o lăsa să pună bani deoparte atunci când aceştia îi permiteau să trateze conjunctivitele granuloase şi să prevină orbirea, ori să administreze penicilină şi să vindece sifilisul, iar lista putea continua la nesfârşit. Ce avea să facă?

Sora-şefă studie priveliştea ce se deschidea în toate direcţiile. Imaginile nu-i treceau însă dincolo de retină, fiindcă era absorbită de propriile gânduri. Treptat însă, valea, mireasma de dafin, verdele proaspăt, adierea blândă a vântului, felul în care lumina cădea pe pantele din depărtare, albia pârâului şi, mai presus de toate, cerul năpădit de nori într-o parte – toate îşi lăsară amprenta asupra ei. Pentru prima dată de la moartea sorei Mary Joseph Praise, se simţea cuprinsă de un sentiment de pace, de certitudine, pe care nu îl încercase înainte. Era sigură că acesta era locul, că aici trebuia să ia sfârşit lunga călătorie a sorei Mary Joseph Praise. Îşi amintea cum, în primele ei zile de la sosirea în Addis, când totul părea atât de sumbru şi de înfricoşător, atât de tragic după moartea lui Melly, Dumnezeu Îşi pogorâse harul asupra ei şi îi destăinuise planul Lui, însă o făcuse în momentul hotărât de El.

— Eu nu văd cum, Doamne, dar ştiu că Tu vezi, rosti ea.

CAPITOLUL 13
SORA ÎN BRAŢELE LUI IISUS

Muncitorii indigeni, desculţi, erau firi vesele. Când Ghosh le spuse ce aveau de făcut, scoaseră cloncăniturile obişnuite de condoleanţe. Tipul masiv cu mandibula proeminentă îşi scoase jacheta hărtănită, colegul său mai scund se debarasă de puloverul vechi. Cei doi îşi scuipară apoi în palme, luară târnăcoapele şi se puseră pe treabă. *Ce s-a întâmplat s-a întâmplat* şi *ce va fi va fi* – asta era filosofia lor şi, cu toate că săpau acum la un mormânt, munca avea să le aducă o sticlă de *tej* sau de *talla* şi, poate, un pat şi o femeie binevoitoare. Sudoarea le lucea pe umeri şi pe frunte, umezindu-le cămăşile de lucru.

Cerul începuse să se încrunte, valuri de nori cenuşii îngrămădindu-se ca oile la piaţă. Dar până după-amiază, o boltă de un albastru desăvârşit se întindea de la o zare la alta.

Chemat de sora-şefă în sala de urgenţe, Ghosh zări un bărbat alb, subţire şi foarte palid, aşteptând lângă un stâlp. Îşi plecă fruntea, sigur că era Eli Harris şi simţindu-se recunoscător fiindcă omul stătea cu spatele la el.

Înăuntru, Adam îi făcu semn spre o perdea. Ghosh auzi hârâieli regulate însoţind fiecare respiraţie, în ritmul unei locomotive. Găsi patru etiopieni stând în picioare, trei dintre ei în sacouri sport şi al patrulea într-o jachetă groasă. Erau strânşi în jurul tărgii, de parcă se rugau. Toţi aveau pantofi cafenii, lustruiţi cu salivă. Când se strânseră unii în alţii pentru a-i face lui loc, Ghosh observă sub haina unuia un ham vişiniu.

— Doctore, spuse cel culcat pe masă, întinzând o mână şi încercând să se ridice, dar chircindu-se de efort. Mebratu mă numesc. Vă mulţumesc că aţi venit să mă vedeţi.

Avea în jur de treizeci de ani, iar engleza lui era excelentă. O mustaţă subţire i se arcuia deasupra gurii puternice. Durerea îl făcea să fie tras la faţă, însă avea o figură frumoasă, neobişnuită, iar nasul frânt îi sublinia caracterul. I se părea cunoscut, dar n-ar fi putut spune de unde. Spre deosebire de însoţitorii săi, părea un tip stoic, neînfricat, cu toate că el era cel suferind.

— Vă spun, niciodată nu m-a durut aşa.

Şi rânji cu gura până la urechi, până când un nou aces de durere îl chirci.

„Nu am cum să te consult astăzi. Iubita noastră Soră a murit şi din clipă-n clipă mă aştept să vină cineva să-mi spună că au găsit cadavrul doctorului Thomas Stone. Pentru numele Domnului, du-te la spitalul militar!” Asta ar fi vrut Ghosh să-i spună, dar, văzându-i suferinţa,

ezită.

Apucă mâna întinsă a bărbatului şi, în timp ce o susţinea, îi palpă artera radială sub deget. Pulsul bubuia cu o sută douăzeci de bătăi pe minut. Pentru Ghosh, echivalentul unui gol perfect marcat pe teren era să poată măsura pulsul fără a se folosi de ceas.

— Când a început? întrebă el, măsurând cu privirea abdomenul umflat ce părea atât de nelalocul lui pe trupul zvelt şi musculos al bărbatului.

— Ieri-dimineaţă. Încercam să… să-mi golesc intestinele, explică pacientul, cu o expresie stânjenită. Şi deodată am simţit o durere aici.

Arătă în partea de jos a abdomenului.

— În timp ce stăteaţi pe toaletă?

— Pe vine, da. În câteva secunde am simţit ceva umflându-se… şi încordându-se. A venit ca o lovitură de trăsnet.

Cuvintele cu care pacientul îşi descria simptomele îi atraseră atenţia. Cu ochii minţii, Ghosh revăzu cărticica lui Zachary Cope, *Diagnosticul abdomenului acut în versuri*. Găsise bijuteria aceea pe rafturile prăfuite ale unui anticariat din Madras. Fusese o adevărată revelaţie pentru el. Cine şi-ar fi închipuit că un tratat medical putea fi plin de caricaturi, scris într-un stil atât de amuzant, oferind totuşi informaţii utile? Îşi aminti versurile lui Cope privitoare la blocarea bruscă a traiectului intestinal normal:

…când rapid s-a instalat distensia
Fără-ndoială îţi va atrage atenţia.

Puse şi următoarea întrebare, cu toate că ştia deja răspunsul. Existau şi asemenea momente, când diagnosticul era scris clar pe fruntea pacientului. Sau reieşea limpede din primele lui vorbe. Ori era anunţat de un simplu miros.

— Ieri-dimineaţă, răspunse Mebratu la întrebarea lui. Chiar înainte să înceapă durerea. De atunci n-am mai avut nici scaun, nici gaze, nimic.

Uneori o buclă-a maţului se-ncurcă,
Şi răsucindu-se la bază, ’ţi dă de furcă…

— Şi câte clisme aţi încercat?

Mebratu râse scurt şi ascuţit.

— A, deci ştiaţi şi asta! Două. Dar n-au rezolvat nimic.

Omul nu era constipat, ci avea ocluzie: nici măcar gazele nu puteau trece. Intestinul lui era complet blocat.

În afara nişei, cei trei bărbaţi păreau să discute în contradictoriu.

Limba lui Mebratu era uscată, maronie şi încărcată. Era deshidratat,

dar nu anemic. Ghosh îi dezveli abdomenul grotesc umflat, care nu se dilată, când Mebratu trase aer în piept. De-abia dacă se clinti. „Asta-i treaba care îmi revine mie”, îşi spuse Ghosh scoţându-şi stetoscopul. Echivalentul meu pentru săparea unui mormânt. Zi de zi, burţi, piepturi, cărnuri.

În locul obişnuitelor bolboroseli intestinale, în stetoscop auzi o cascadă de sunete ascuţite, ca apa picurând pe o tipsie de zinc. Pe fundal răsuna ritmul regulat al inimii. Uimitor cât de eficient se transmitea sunetul prin ansele pline cu fluid ale intestinelor! Iată o observaţie pe care n-o întâlnise niciodată în tratatele medicale.

— Aveţi un volvulus, spuse Ghosh, scoţându-şi braţele stetoscopului din urechi. Vocea îi venea parcă de la depărtare şi nu părea a fi a lui. O porţiune din intestinul gros, colonul, se răsuceşte în ea însăşi, aşa.

Şi folosi tuburile de cauciuc ale stetoscopului pentru a demonstra mai întâi formarea unei bucle şi apoi răsucirea ei la bază.

— E o afecţiune des întâlnită aici, continuă el. Etiopienii au colonul lung şi mobil. Acest lucru şi ceva anume din regimul alimentar îi predispune la volvulus, după părerea noastră.

Mebratu încercă să compare simptomele sale cu explicaţiile medicului. Colţurile gurii i se ridicară. Râdea.

— Aţi ştiut ce am imediat ce v-am spus cum mă simt, nu-i aşa, doctore? Înainte de a face toate… toate lucrurile astea.

— Cred că da.

— Şi… se va dezrăsuci singur?

— Nu, trebuie îndreptat la loc. Chirurgical.

— E o afecţiune des întâlnită, spuneaţi. Compatrioţii mei care păţesc asta… Ce se întâmplă cu ei?

În clipa aceea, Ghosh făcu legătura între figura bărbatului şi o scenă pe care şi-ar fi dorit s-o uite.

— Fără operaţie? Mor. Fluxul de sânge de la baza buclei intestinale este şi el oprit, un pericol dublu. Fiindcă sângele nici nu mai intră, nici nu mai iese. Intestinul se va cangrena.

— Uite ce e, doctore, e un moment cu totul nepotrivit pentru aşa ceva.

— Da, *este* un moment cu totul nepotrivit! izbucni Ghosh, luându-l prin surprindere pe Mebratu. De ce aţi venit aici, dacă pot să întreb? De ce la Missing? De ce nu v-aţi dus la spitalul militar?

— Ce altceva aţi mai înţeles despre mine?

— Ştiu că sunteţi ofiţer.

— Clovnii ăia, făcu omul, arătând cu bărbia spre însoţitorii lui de afară. Nu ne pricepem să ne îmbrăcăm în civil. Dacă nu au pantofii lustruiţi cu scuipat, li se pare că sunt în pielea goală.

— De fapt, e mai mult decât atât. Cu ani în urmă, la scurt timp după ce am venit aici, v-am văzut conducând o execuţie. N-o să uit asta

niciodată.

— Acum opt ani şi două luni. Pe 5 iulie. Îmi amintesc şi eu. Eraţi acolo?

— Fără să vreau.

O simplă plimbare cu maşina prin oraş se transformase în altceva când mulţimea din stradă îi forţase, pe el şi pe Hema, să asiste la execuţia aceea.

— Vă rog să înţelegeţi că a fost cel mai dureros ordin pe care l-am dus la îndeplinire vreodată. Oamenii aceia erau prietenii mei.

— Am bănuit asta, apune Ghosh, aducându-şi aminte de strania demnitate care se degajase din atitudinea condamnatului şi a călăului deopotrivă.

Un alt val de durere îl cuprinse pe Mebratu şi amândoi bărbaţii aşteptară să treacă.

— *Asta* e o altfel de durere, glumi pacientul, încercând să zâmbească.

— Ar trebui să ştiţi că mai devreme am primit un telefon de la palat. Sorei-şefe i s-a cerut să anunţe dacă apare vreun militar solicitând să fie tratat.

— Ce?! strigă Mebratu înjurând şi dând să se ridice, dar mişcarea îl făcu să urle de durere, iar însoţitorii săi dădură buzna înăuntru. Şi sora-şefă a anunţat deja la palat? izbuti el să întrebe în cele din urmă.

— Nu. Mi-a spus că nu vă va da în vileag, ştiind că nu aveţi unde altundeva să vă duceţi.

Pacientul se relaxă. Prietenii săi purtară o discuţie scurtă, apoi rămaseră în încăpere.

— Mulţumesc. Mulţumiţi-i sorei-şefe din partea mea. Sunt colonelul Mebratu, din Garda Imperială. Câţiva dintre noi plănuiseră să ne întâlnim astăzi în Addis. Eu am venit din Gondar. Când am ajuns, am constatat că întrunirea fusese anulată. Ne temeam că am fost… compromişi. Dar nu am primit mesajul decât când am ajuns acolo. Înainte să plec din Gondar, ieri, au început durerile. M-am dus la un medic acolo. La fel ca dumneavoastră, şi-a dat seama probabil ce am, dar nu mi-a spus nimic. Mi-a cerut să revin a doua zi dimineaţă, fiindcă voia să mă consulte din nou. Probabil că el a trimis vorbă la palat, altfel de ce ar fi telefonat ei la spitalele din Addis Abeba? Dacă sunt descoperit aici, în capitală, spânzurătoarea mă aşteaptă şi pe mine. Trebuie să mă trataţi. Nu pot fi văzut azi la spitalul militar.

— Mai e o problemă, replică Ghosh. Chirurgul nostru a… a plecat.

— Am auzit despre… pierderea suferită. Îmi pare rău. Dacă doctorul Stone nu poate opera, trebuie s-o faceţi dumneavoastră.

— Dar eu nu pot…

— Doctore, alte opţiuni nu am. Dacă nu mă operaţi, mor.

Unul dintre cei trei bărbaţi făcu un pas în faţă. Cu barba sa gălbuie,

părea mai degrabă un profesor decât un militar.

— Dacă viaţa dumitale ar depinde de asta? Ai face-o?

Colonelul Mebratu puse o mână pe mâneca lui Ghosh.

— Iartă-l pe fratele meu, rosti el zâmbindu-i medicului, ca pentru a-i spune: „Vezi ce trebuie să fac ca să păstrez pacea?" Dar cu glas tare continuă: Dacă se întâmplă ceva, veţi putea spune cu mâna pe inimă că nu ştiaţi nimic despre mine, domnule doctor. Şi chiar aşa este. Nu ştiţi decât lucrurile pe care le-aţi ghicit.

Ghosh telefonă la apartamentul Hemei. Îi trecuse prin minte că Mebratu şi oamenii lui puneau la cale un fel de lovitură de stat. Care altul ar fi putut fi motivul întâlnirii din Addis? Ghosh avea în faţă o enigmă: cum poţi să tratezi un soldat care era, pe deasupra, un călău implicat în acte de trădare împotriva împăratului? Dar, fireşte, ca medie, datoria sa era faţă de pacient. Colonelul nu-i displăcea, dar de fratele lui se putea lipsi. Era greu să nu-ţi placă un om care îndura cu stoicism durerea fizică şi izbutea să-şi păstreze bunele maniere.

Pe lângă zumzetul din receptor, îşi auzea sângele năvălindu-i în ureche la fiecare bătaie a inimii. Glasul repezit al Hemei când zise „Alo" sugera că era încruntată.

— Eu sunt, spuse el. Ştii pe cine avem aici în seara asta?

Îi povesti totul, iar ea îl întrerupse.

— De ce îmi spui mie toate astea?

— Hema, tu ai auzit ce-am zis? Trebuie să-l operăm. E de datoria noastră.

Nu era deloc impresionată, aşa că el adăugă:

— Oamenii sunt disperaţi. Nu au unde altundeva să se ducă. Sunt înarmaţi.

— Dacă sunt chiar atât de disperaţi, pot să-i taie singuri burta. Eu sunt ginecolog obstetrician. Spune-le că tocmai am adus pe lume gemeni şi nu sunt în stare să operez.

— Hema!

Era atât de furios, încât abia dacă mai putea vorbi. Ea ar fi trebuit să fie de partea lui, cel puţin în chestiunile medicale.

— Ţi se pare o nimica toată ce am în cârcă acum? Lucrurile prin care am trecut ieri? Tu n-ai fost acolo, Ghosh. Iar acum, fiece răsuflare a acestor copii este responsabilitatea mea.

— Hema, nu zic că…

— *Tu* să-l operezi! Tu l-ai asistat la un volvulus, nu? întrebă ea, referindu-se la Stone. Eu n-am operat niciodată aşa ceva.

Tăcerea era punctată doar de sunetul respiraţiei ei. „Chiar nu-i pasă dacă risc să fiu împuşcat? De ce are atitudinea asta faţă de mine? De parcă i-aş fi duşman. De parcă eu aş fi provocat dezastrul peste care a dat atunci când s-a întors. Ce, eu l-am invitat pe colonel aici?"

— Dacă va trebui să rezec o parte a intestinului gros şi să fac o anastomoză, Hema? Sau o colostomie?…

— Eu am născut. Sunt indispusă. Am plecat din oraş. Nu-s aici azi!

— Hema, avem o obligaţie faţă de pacient… jurământul hipocratic…

Ea râse, un hohot amar, tăios.

— Jurământul hipocratic funcţionează dacă stai în Londra, şi bei ceai. Aici, în junglă, nu există asemenea jurăminte. Eu îmi cunosc obligaţiile. Pacientul e norocos să te aibă pe tine, asta-i tot ce pot spune. E mai bine decât nimic.

Şi închise.

Ghosh era specializat în medicina internă, în toate domeniile ei. Insuficienţă cardiacă, pneumonie, bizare afecţiuni neurologice, febre ciudate, erupţii, simptome inexplicabile – acesta era teritoriul lui. Putea diagnostica afecţiuni de natură chirurgicală banale, dar nu era pregătit să le rezolve în sala de operaţii.

În zilele bune de la Missing, ori de câte ori deschidea uşa sălii de operaţii, Stone îl invita să se spele şi să-l asiste. Asta îi oferea sorei Mary Joseph Praise ocazia să se odihnească, iar faptul că-l asista pe Stone constituia pentru Ghosh o bine-venită schimbare a rutinei sale zilnice. Prezenţa lui transforma tăcerea monahală a sălii de operaţii nr. 3 într-o zarvă carnavalescă, iar pe Stone nu părea să-l deranjeze. Ghosh punea întrebări în stânga şi-n dreapta, incitându-l pe chirurg să vorbească, să-l înveţe, ba chiar să se piardă printre amintiri. Seara, Ghosh o asista uneori pe Hema când avea de făcut vreo cezariană de urgenţă. Câteodată, trimitea ea după el când trebuia să facă o rezecţie de amploare, din cauza unui uter sau a unor ovare cuprinse de cancer.

Însă acum, iată-l singur, stând în locul lui Stone, în partea dreaptă a pacientului, cu scalpelul în mână. Era un loc pe care nu-l mai ocupase de mulţi ani. Ultima dată când stătuse în dreapta fusese pe când era intern. Ca recompensă pentru serviciile aduse, îl lăsaseră să opereze un hidrocel, în vreme ce chirurgul stătea vizavi de el şi îl îndruma în fiecare etapă a intervenţiei.

La instrucţiunile sale, asistenta introduse un tub rectal în anus, dirijându-l pe cât posibil mai sus.

— Ar fi bine să începem, îi spuse stagiarei care se spălase, îmbrăcase halatul şi-şi pusese mănuşile, aşteptând de cealaltă parte a mesei, gata să-l asiste.

Uşoarele ei urme de vărsat erau ascunse de halat şi de mască. Deşi pleoapele îi erau umflate, avea ochi frumoşi.

— Nu putem termina dacă nu începem, adăugă el, aşa că, dacă vrem să terminăm, ar fi cazul să începem, nu?

Cu o incizie mare trebuie să pornim
– de cele mici în aste cazuri ne ferim –
Bucla s-o scoţi, c-o răsucire să o muţi
o răsucire-n sens orar, e bine să nu uiţi –
Şi-apoi în sus să introduci un tub rectal –
Prin el gazele-or pufni ca un furnal…

Cu un colon umflat la proporţiile unui Hindenburg{40}, nici nu i-ar fi fost greu să înţepe intestinul şi să împrăştie fecalele în cavitatea abdominală. Făcu o incizie mediană şi apoi o adânci atent, ca un genist care dezamorsează o bombă. Exact când panica ameninţa să se instaleze, fiindcă i se părea că nu ajunge nicăieri, suprafaţa lucitoare a peritoneului – acea membrană delicată care căptuşeşte cavitatea abdominală – ieşi la iveală. Când îl deschise, din el începu să curgă un fluid de culoarea paielor. Introducându-şi degetul în gaură şi folosindu-l ca jalon, tăie peritoneul în lungul inciziei.

Imediat, colonul ţâşni ca un zepelin ieşind din hangarul lui. Acoperi laturile inciziei cu comprese umede, inseră un retractor Balfour de mari dimensiuni pentru a ţinu marginile deschise şi scoase complet ansa răsucită, sprijinind-o pe comprese. Era la fel de lată ca pneul unei maşini, închisă la culoare, mustind şi tensionată din cauza fluidului – spre deosebire de restul intestinului, roz şi moale. Se vedea locul unde se răsucise, adânc în abdomen. Manevrând cu mişcări uşoare cele două părţi ale buclei, dezrăsuci în sensul acelor de ceasornic, aşa cum indicase Cope. Auzi un gâlgâit şi, în aceeaşi clipă, culoarea albăstruie începu să se estompeze pe segmentul dilatat. La margini, acosta devenise deja roz.

Pipăi prin intestin după tubul rectal pe care îl introdusese asistenta Asqual. Îl dirijă mai sus, cape o vergea printr-o bridă. Când tubul ajunse la segmentul dilatat, fură răsplătiţi cu un şuier sonor şi cu un jet de fluid şi de gaze, care se scurse în găleata de dedesubt.

— „Iar bucla se contractă şi vei putea vedea totu'-aşezat la loc, cum trebuie să stea", recită Ghosh, iar stagiara, care habar nu avea ce spunea el, replică:

— Da, domnule doctor.

Ghosh îşi strânse degetele în mănuşă. Păreau competente şi puternice, degete de chirurg. „Nu poţi simţi asta, îşi spuse el, decât după ce ţi-ai asumat responsabilitatea supremă."

După ce cususe, în timp ce îşi scotea mănuşile, văzu chipul Hemei reflectat în geamurile uşilor batante. Fugi după ea. Deşi alerga, o prinse curând pe culoar. Ea se opri lângă o coloană, gâfâind.

— Deci? întrebă când reuşi să vorbească. Totul a mers bine?

Zâmbeau amândoi larg.

— Da… A trebuit doar să dezrăsucesc ansa, răspunse el, fără a putea să-şi ascundă mândria şi entuziasmul din voce.

— S-ar putea răsuci din nou..

— Păi, omul n-a avut prea multe opţiuni – eu sau nimic, dat fiind că celălalt medic de aici n-a vrut să ajute.

— Adevărat. Bravo ţie! Acum trebuie să plec, Almaz şi Rosina stau cu bebeluşii.

— Hema!

— Ce-i?

— M-ai fi ajutat dacă aş fi dat de necaz?

— Nu, am venit până acolo doar aşa, să fac mişcare… spuse ea şi, parcă împotriva voinţei ei, o strălucire i se aprinse în ochi. Fraierule! Ce ţi-ai închipuit?

Cu Hema, chiar şi sarcasmul părea un dar. Îşi înăbuşi pornirea de a face sluj în faţa ei ca un căţel recunoscător, prea grăbit să uite săpuneala pe care o primise cu numai câteva minute în urmă.

— Chiar ieri, reluă ea, am trecut pe lângă locul în care am văzut execuţia aceea şi m-am gândit la ea… După o pauză în care păru să-l studieze cu meticulozitate, întrebă: Ai mâncat ceva pe ziua de azi?

Şi de-abia atunci observă el: iubita lui, frumoasa lui întoarsă din Madras nemăritată, era mai *magnifiată* decât oricând. Între sari şi bluză erau vizibile rotunjimi suculente. Avea pielea de sub bărbie uşor pufoasă, ca un al doilea munte al lui Venus.

— N-am mai mâncat de când ai plecat tu în India, răspunse el – lucru care era aproape adevărat.

— Ai slăbit. Nu e bine. Vino să mănânci. Avem tone de mâncare. Toată lumea aduce câte ceva.

Şi se îndepărtă. El îi studie legănarea feselor care se mişcau într-o parte şi în cealaltă, gata parcă să-şi ia zborul de pe şolduri. Adusese din India mai mult din ea însăşi, numai bună de iubit. Nu era nicidecum momentul potrivit pentru asta, însă era excitat.

Se îmbrăcă şi constată că se gândea din nou la operaţie. „N-ar fi trebuit oare să prind colonul sigmoid de peretele abdominali, ca să nu se mai răsucească iar? Nu l-am văzut cumva pe Stone procedând astfel? Colopexie parcă se numeşte. Mi-a vorbit oare Stone despre pericolele colopexiei şi m-a sfătuit să n-o fac sau mi-a recomandat-o? Sper că am scos toţi bureţeii. Trebuia să mai fi numărat o dată. Trebuia să mai fi aruncat o ultimă privire. Să verific orice posibilă sângerare cât eram acolo.” Şi-l amintea pe Stone spunând: *Când abdomenul e deschis, tu îl controlezi. Dar, odată ce îl închizi, el te controlează pe tine.*

— Înţeleg la ce te-ai referit, Thomas, rosti Ghosh, ieşind din sala de operaţii.

Era seara târziu când personalul spitalului se strânse lângă groapa săpată în pământ, căptuşită acum cu scânduri. Nu mai era vreme de pierdut, fiindcă, după tradiţia etiopiană, nimeni nu mănâncă înainte ca decedatul să fie îngropat – aşa că asistentele şi stagiarele erau flămânde. Sicriul sosi, purtat pe umeri de brancardieri, străbătând acelaşi drum pe care sora Mary Joseph Praise obişnuia să vină în acest luminiş. Hema păşea în urma lor, alături de menajera lui Stone, Rosina, şi de cea a lui Ghosh, Almaz, cele trei femei ducându-i cu schimbul în braţe pe bebeluşii înfăşuraţi în pleduri.

Oamenii lăsară sicriul jos, lângă marginea gropii, şi ridicară capacul. Se auziră suspine şi plânsete înăbuşite în rândul celor care nu văzuseră încă trupul.

Asistentele o îmbrăcaseră pe sora Mary Joseph Praise în veşmintele pe care tânăra călugăriţă le purtase atunci când îşi dăruise trupul şi sufletul lui Hristos – veşmântul ei „nupţial". Vălul arcuit era menit să arate că gândurile ei nu mai zăboveau asupra lucrurilor pământeşti, ci se îndreptau doar spre împărăţia cerurilor. Era un simbol al faptului că ea era deja moartă pentru lume, însă în ceaţa care începea să se lase nu se mai întrevedea niciun simbol. Gulerul din jurul gâtului îi atârna ca o bărbiţă. Roba îi era albă, întreruptă doar de un cordon alb, împletit. Mâinile ei ieşeau din mâneci şi se încrucişau la mijlocul trupului, cu degetele odihnindu-se pe o Biblie şi pe un rozariu. Iniţial, carmelitele desculţe nu purtau încălţăminte – de aici li se trăgea şi numele. Ordinul sorei Mary Joseph Praise fusese suficient de practic încât să le permită membrelor ei să poarte sandale. Sora-şefă însă îi lăsase picioarele goale.

Tot sora-şefă fusese cea care preferase să nu-l cheme pe părintele de la Rosa, de la biserica catolică St. Joseph, care găsea ceva de criticat mereu, cu sau fără motiv, iar aici erau destule. Fusese pe punctul de a-l chema pe Andy McGuire de la biserica anglicană. Pastorul ar fi venit, fără îndoială, şi ar fi fost o alinare pentru toţi. Dar în cele din urmă sora-şefă îşi spusese că sora Mary Joseph Praise şi-ar fi dorit ca familia ei de la Missing să fie singura care s-o conducă pe ultimul drum. Aceeaşi intuiţie o împinsese să-l roage cu puţin timp înainte pe Gebrew să se pregătească pentru a rosti o scurtă rugăciune. Sora întotdeauna nutrise respect pentru Gebrew, cu toate că, pentru el, preoţia ocupa locul al treilea, după îndatoririle de paznic şi grădinar, şi ar fi fost mulţumită să ştie cât de onorat şi de alinat se simţea el ca urmare a acestei solicitări.

În aerul răcoros şi nemişcat, sora-şefă ridică o mână.

— Sora Mary Joseph Praise ne-ar fi spus aşa: „Nu plângeţi pentru mine. Iisus este mântuirea mea." Acest lucru ar trebui să ne mângâie şi pe noi.

După ce rosti aceste cuvinte, sora-şefă îşi pierdu şirul ideilor. Ce

altceva ar mai fi fost de zis? Îi făcu un semn din cap lui Gebrew, îmbrăcat într-o tunică de un alb imaculat, care-i ajungea până la genunchi, cu pantaloni pe dedesubt şi cu un turban răsucit strâns pe cap. Acestea erau veşmintele ceremoniale pe care le purta numai de Timkat, în ziua de Epifanie{41}. Gebrew rostea liturghia în biblica limbă giiz, limba oficială a Bisericii Ortodoxe Etiopiene. Cu mare efort, izbuti să se limiteze la o psalmodiere scurtă. Apoi, asistentele şi stagiarele intonară imnul preferat al sorei Mary Joseph Praise, cel pe care îl învăţaseră de la ea şi pe care îl cântau dimineaţa în căminul lor.

Iisus e viu! înspăimântaţi nu mai putem să fim
Acum de a ta groază, moarte;
Iisus e viu! Şi prin aceasta noi cu toţii ştim
Că tu, mormânt, de noi nu mai ai parte.
Aleluia!

Fiecare făcu încă un pas înainte, încercând să mai fure o ultimă privire înainte să fie pus capacul peste sicriu. Gebrew avea să spună mai târziu că faţa sorei Mary Joseph Praise strălucea, că avea o expresie liniştită, fiindcă ştia că suferinţele ei pe pământ luaseră sfârşit. Almaz avea să insiste că un parfum de liliac se ridicase din sicriu când capacul fusese bătut în cuie.

Ghosh simţea că i se transmitea un mesaj. Sora parcă îi spunea: *Foloseşte-ţi înţelept timpul. Nu mai irosi alţi ani în aşteptarea unei iubiri care poate că nu-ţi va fi întoarsă niciodată. Pleacă din ţara asta, de dragul meu.*

Hema, care stătea aproape de el, îi făgădui în tăcere sorei Mary Joseph Praise că va avea grijă de noi ca şi când am fi fost ai ei.

Cu frânghii trecute pe sub sicriu, brancardierii o coborâră pe Soră în mormânt. Pietrele mari şi grele cerute de tradiţia etiopiană îi fură înmânate celui mai înalt dintre *coolies,* care stătea cu câte un picior pe o margine şi pe alta a gropii. Pietrele aveau rolul de a ţine hienele departe.

În final, cei doi muncitori împinseră pământul înapoi în groapă, iar ceremonia se apropie de sfârşit. Nu mai rămăseseră decât bocetele.

Şi eu, şi Shiva, de atât de puţin timp veniţi pe acest pământ, am fost surprinşi de sunetele acelea nepământene. Şi am deschis ochii pentru a contempla lumea în care atât de multe erau deja cu susul în jos.

CAPITOLUL 14
CUNOŞTINŢE DESPRE MÂNTUITOR

A doua zi după înmormântare, Ghosh se trezi devreme. De data asta gândurile nu-i mai zburară la Hema, ci la Stone. Imediat ce se îmbrăcă, se duse direct în apartamentul chirurgului, dar nu găsi niciun indiciu cum că ocupantul lui s-ar fi întors. Dezamăgit, se îndreptă spre biroul sorei-şefe. Ea ridică spre el o privire plină de speranţă, Ghosh însă clătină din cap.

Era nerăbdător să-şi viziteze pacientul şi să vadă roadele muncii sale. Făcuse operaţia fără tragere de inimă, dar acum era animat de un entuziasm care-l luă până şi pe el prin surprindere. Probabil că era un sentiment pe care Stone îl încerca în mod obişnuit.

— Aş putea deveni dependent de el, spuse, fără a se adresa cuiva anume.

Îl găsi pe colonelul Mebratu aşezat pe marginea patului. Fratele lui îl ajuta să se îmbrace.

— Doctore Ghosh! exclamă pacientul, zâmbind ca un om fără nicio grijă pe lume, deşi era limpede că avea dureri. Să vă dau raportul: am tras gaze azi-noapte, am avut scaun azi. Mâine urmează nişte aur!

Era un om obişnuit să-i încânte pe ceilalţi şi, chiar în această stare de slăbiciune, charisma sa era neştirbită. Pentru cineva care coborâse de pe masa de operaţii cu nici douăzeci şi patru de ore în urmă, arăta excelent. Ghosh examină incizia; era curată şi intactă.

— Domnule doctor, trebuie să mă întorc azi la regimentul meu din Gondar. Nu mai pot lipsi mult. Ştiu că e prea curând, dar nu am de ales. Dacă nu mă arăt la faţă, stârnesc şi mai multe suspiciuni. Nu cred că aţi vrea să-mi fi salvat viaţa doar pentru a mă vedea spânzurat. Pot aranja să-mi fie administrate perfuzii acasă sau orice-mi recomandaţi.

Ghosh deschise gura să protesteze, dar îşi dădu seama că nu avea rost să insiste.

— Bine, spuse apoi. Dar există un pericol real ca rana să se deschidă dacă faceţi efort. O să vă dau morfină. Trebuie să călătoriţi întins pe spate. Vă vom administra fluide intravenos, mâine veţi putea bea câte puţină apă şi apoi supă limpede. Vă voi scrie totul. Peste circa zece zile vor trebui scoase firele.

Colonelul încuviinţă. Fratele lui, bărbosul, îi strânse mâna lui Ghosh şi se aplecă adânc, rostindu-şi încet mulţumirile.

— Îl veţi însoţi pe drum? întrebă Ghosh.

— Da, fireşte. Am chemat o furgonetă. Odată ce el ajunge cu bine, eu pot să plec la noul meu post din Siberia. Apoi, văzând expresia nedumerită a medicului, adăugă: Sunt exilat.

— Şi dumneavoastră sunteţi militar?

— Nu, în momentul de faţă nu sunt nimic, domnule doctor. Sunt un nimeni.

Colonelul puse o mână pe umărul fratelui său.

— Fratele meu este prea modest. Ştiţi că are un masterat în sociologie obţinut la Universitatea Columbia? Da, Maiestatea Sa Imperială l-a trimis în Statele Unite. Bătrânul n-a fost însă deloc încântat când fratele meu s-a simţit atras de mişcarea lui Marcus Garvey. Nu l-a mai lăsat să-şi urmeze şi doctoratul. L-a chemat înapoi, pentru a fi administrator de provincie. Ar fi trebuit să-i permită să-şi termine studiile.

— Nu, nu, am venit de bunăvoie, replică fratele lui. Am vrut să-mi ajut poporul. Dar pentru asta, sunt trimis în Siberia.

Ghosh nu zise nimic, aşteptând alte explicaţii.

— Spune-i de ce, îl îndemnă colonelul. La urma urmei, e o chestiune de sănătate.

Fratele oftă.

— Ministerul Sănătăţii a construit în fosta noastră provincie o clinică publică. Maiestatea Sa Imperială a venit să taie panglica la inaugurare. Jumătate din bugetul meu pentru întregul district a fost cheltuit pentru a pune totul la punct pe drumul străbătut de împărat. S-a vopsit, s-au reparat garduri, a fost adus chiar şi un buldozer pentru a fi dărâmate cocioabele. Imediat ce Maiestatea Sa a plecat, clinica a fost închisă.

— De ce?

— Pentru că bugetul pentru ea fusese deja cheltuit!

— Şi n-aţi protestat?

— Ba sigur că da! N-am primit însă niciun răspuns la mesajele trimise. Ministrul Sănătăţii le-a interceptat. Aşa că am redeschis clinica eu, cu de la mine putere. Am avut nevoie de vreo zece mii de birr. L-am convins pe un medic de la o misiune aflată într-un oraş la optzeci de kilometri distanţa să vină o dată pe săptămână. Aveam o asistentă medicală pensionată, care lucrase în armată şi care se ocupa de pansamente, şi am găsit o moaşă care a acceptat să vină acolo. Un fabricant clandestin de alcool mi-a dat un generator. Oamenii mă iubeau. Ministerul Sănătăţii ar fi vrut să mă vadă mort. Împăratul m-a chemat în Addis.

— Cum aţi făcut rost de bani?

— Prin mită! Oamenii veneau cu câte un coş mare de *injera,* în care se aflau mai mulţi bani decât *injera.* Când au văzut că folosesc banii cu un scop bun, mi-au dat mai mulţi, fiindcă se temeau să nu-i dau în vileag.

— I-aţi spus toate astea Maiestăţii Sale?

— Ah! E foarte complicat. Toată lumea îi şuşoteşte câte ceva la ureche. „Maiestate”, i-am spus când mi-a acordat o audienţă, „centrul

de sănătate are nevoie de un buget pentru a funcţiona”.

— Ştia, interveni colonelul.

— M-a ascultat. Privirea lui nu lăsa să se întrevadă nimic. Când am terminat, Maiestatea Sa i-a şoptit ceva lui Abba Hanna, ministrul Vistieriei. Abba Hanna a scris ceva în registru. Iar ceilalţi miniştri… I-aţi văzut vreodată? Sunt într-o continuă stare de teroare. Niciodată nu ştiu dacă sunt sau nu în graţiile stăpânului. Maiestatea Sa mi-a mulţumit pentru serviciile aduse provinciei respective etc., etc., eu am făcut plecăciuni una după alta şi am plecat, retrăgându-mă cu spatele. În celălalt capăt al încăperii m-am alăturat ministrului Vistieriei, care mi-a dat trei sute de birr! Eu aveam nevoie de treizeci de mii, sau chiar de trei sute de mii. Din câte ştiu eu, împăratul a spun să-mi dea o sută de mii, iar Abba Hanna a hotărât că-mi erau suficienţi numai trei sute. Sau împăratul să fi fost cu ideea celor trei sute de birr? Pe cine să întreb? Deja următorul solicitant îşi spunea povestea, aşa că ministrul a dat fuga să-şi reia poziţia lângă Maiestatea Sa. Am dat să strig, din capătul sălii: „Maiestate, a greşit cumva ministrul?” Dar prietenii m-au târât afară…

— Altfel n-ai mai fi fost acum aici, să ne povesteşti, interveni colonelul. Fratele meu nesăbuit!

Apoi Mebratu ridică ochii spre Ghosh, cu o expresie serioasă, şi îi luă mâna în palmele sale.

— Domnule doctor Ghosh, sunteţi un chirurg mai bun decât Stone. Fiindcă un chirurg la îndemână face cât doi absenţi.

— Nu, am avut noroc. Stone e cel mai bun.

— Vă mulţumesc şi pentru altceva. Vedeţi dumneavoastră, am avut dureri cumplite tot drumul din Gondar până aici. Prin comparaţie, călătoria înapoi va fi chiar uşoară. Durerea a fost… Ştiam că, indiferent ce aş fi avut, starea urma să mi se agraveze şi aveam să mor. Dar eu aveam unele opţiuni. Am venit la dumneavoastră. Când mi-aţi spus că, în asemenea cazuri, compatrioţii mei mor pur şi simplu…

Chipul colonelului căpătă o expresie împietrită, iar Ghosh nu-şi putea da seama dacă era mânios sau se străduia să-şi reţină lacrimile. Omul îşi drese glasul şi continuă:

— Faptul că i-au închis fratelui meu centrul de sănătate a fost o crimă. Când am venit în Addis Abeba pentru întâlnirea cu… colegii mei, eram pregătit să ascult. Dar nu eram sigur. Aţi putea spune că motivele îmi erau suspecte. Voiam să produc o schimbare, dar o voiam din îndemnuri pozitive, sau doar pentru putere? Vă povestesc acum lucruri pe care nu trebuie să le repetaţi nimănui, înţelegeţi?

Ghosh încuviinţă.

— Călătoria, durerea, operaţia… Dumnezeu mi-a arătat suferinţa poporului meu. Totul a fost un mesaj. Felul în care îi tratăm pe cei

mai mărunţi dintre fraţii noştri, pe ţăranii suferinzi de volvulus – *aceasta* este măsura ţării în care trăim, nu tancurile sau avioanele de luptă şi nici cât de mare este palatul împăratului. Cred că Dumnezeu v-a adus în calea mea.

Mai târziu, după ce ei plecară, Ghosh îşi dădu seama că, deşi iniţial fusese mai degrabă înclinat să-l deteste pe colonelul Mebratu, se întâmplase exact contrariul. Totodată, expatriat fiind, era înclinat să proiecteze asupra Maiestăţii Sale anumite calităţi pozitive. Acum nu mai era chiar atât de sigur că avea dreptate.

Domnul Elihu Harris era îmbrăcat nepotrivit din cap până-n picioare. Acesta fu primul lucru pe care-l remarcă sora-şefă când bărbatul închise uşa în urma lui şi se apropie de biroul ei pentru a se prezenta. Avea tot dreptul să fie iritat, dat fiind că mai trecuse pe la Missing şi în ultimele două zile, fără a o putea întâlni pe sora-şefă. Şi totuşi, părea recunoscător s-o vadă şi îngrijorat fiindcă îi răpea din timp.

— Nu ştiam că veţi veni, domnule Harris, spuse sora-şefă. În orice alte circumstanţe, ar fi fost o plăcere să vă întâlnesc. Dar, înţelegeţi dumneavoastră, ieri am îngropat-o pe sora Mary Joseph Praise.

— Adică… Harris îşi înghiţi cu greu nodul din gât. Deschise gura şi o închise la loc. Citea o atât de mare suferinţă în privirea sorei-şefe, încât era ruşinat fiindcă n-o observase mai devreme. Adică… tânăra călugăriţă din India…? reluă el. Asistenta lui Thomas Stone?

— Exact. Iar Thomas Stone a plecat. A dispărut. Sunt foarte neliniştită în privinţa lui. Este un om distrus.

Harris avea un chip plăcut, însă, din cauza buzei de sus prea mari şi a dinţilor din faţă inegali, nu se putea spune că era un bărbat frumos. Acum se mişcă uşor în scaunul său. Fără îndoială, ar fi vrut să întrebe cum se întâmplase aşa ceva, dar n-o făcu. Sora-şefă îşi dădu seama că era genul de om care nu ştia să insiste pentru drepturile sale nici chiar atunci când se afla în avantaj. Văzându-l aşezat pe scaun în faţa ei, cu ochii blânzi, căprui, neîndrăznind s-o privească drept în faţă, inima începu să i se înmoaie.

Şi îi povesti totul, într-o revărsare de fraze simple, împovărate de mesajul pe care îl transmiteau. Când sfârşi, adăugă, suflându-şi nasul:

— Vizita dumneavoastră a survenit în cel mai nepotrivit moment pentru noi. O mare parte din activitatea noastră aici, la Missing, se baza pe Thomas Stone. Era cel mai bun chirurg din oraş. Niciodată n-a ştiut că datorită persoanelor din familia regală pe care le-a operat ni s-a permis nouă să funcţionăm mai departe. Guvernul ne cere să plătim o taxă anuală substanţială pentru privilegiul de a munci aici, vă puteţi imagina aşa ceva? Dacă ar vrea, ar putea foarte uşor să ne închidă. Chiar şi faptul că dumneavoastră ne-aţi dat bani, domnule Harris, s-a

datorat cărţii scrise de el… Acesta ar putea fi sfârşitul spitalului Missing.

În timp ce ea vorbea, Harris se adânci mai mult în scaunul său, ca şi când cineva şi-ar fi pus piciorul pe pieptul lui. Avea un tic nervos, îşi netezea întruna părul de pe frunte, deşi nu era deloc în pericol să-i cadă.

„Există în lume oameni condamnaţi să greşească întotdeauna momentul", îşi spuse sora-şefă. Oameni ale căror maşini se strică în drum spre propria lor nuntă, oameni a căror vacanţă este compromisă de fiecare dată de ploaie sau a căror zi de glorie personală e umbrită de decesul vreunei personalităţi, rămânând în istorie, pentru toată lumea, exclusiv pentru acest sumbru motiv. Astfel de oameni erau un spin în coastă, şi totuşi neajutorarea lor nu putea să nu stârnească milă. Nu era vina lui Harris că Sora murise şi că Stone dispăruse. Dar iată-l aici.

Dacă voia o dare de seamă asupra banilor pe care îi donase, ea nu avea nimic să-i arate. Sora-şefă trimitea rapoarte de activitate numai dacă era presată în acest sens, şi, cum lucrurile pe care doreau donatorii să fie cheltuiţi banii lor nu aveau nicio legătură cu nevoile reale ale spitalului, rapoartele ei aveau întotdeauna un conţinut fictiv. Dar ştiuse mereu că urma să vină o dată şi o zi ca aceasta.

Harris se înecă şi tuşi. Când îşi reveni, după ce îşi drese glasul de câteva ori şi îşi făcu de lucru cu batista, ajunse în mod indirect şi la subiectul discuţiei sale cu sora-şefă. Dar nu era ceea ce bănuise ea că va fi.

— Aţi avut dreptate cu privire la planul nostru de a finanţa o misiune pentru populaţia Oromo, spuse el, iar sora-şefă îşi aminti vag că citise ceva de acest gen într-una dintre scrisorile lui. Medicul de la Wollo mi-a trimis o telegramă. Poliţia a ocupat clădirea. Guvernatorul districtual nu va încerca s-o evacueze. Proviziile sunt vândute. Biserica locală a predicat împotriva noastră, susţinând că suntem nişte diavoli! Trebuia să vin, ca să pun lucrurile la punct.

— Scuzaţi-mă că vă vorbesc direct, domnule Harris, dar cum aţi fi putut finanţa un obiectiv pe care nu l-aţi văzut niciodată? întrebă sora-şefă şi, în aceeaşi clipă, simţi o înţepătură de vinovăţie, fiindcă Harris nu văzuse nici Missing până astăzi. Dacă-mi amintesc bine, v-am scris că nu mi se pare o atitudine înţeleaptă.

— Este greşeala mea, replică Harris, frângându-şi mâinile. *Eu* i-am convins pe cei din comitetul bisericii mele… Încă nu le-am spus, adăugă, el aproape în şoaptă, după care îşi drese glasul şi continuă: Intenţiile mele… aşa cum sper că va înţelege comitetul, au fost unele onorabile. Speram să le aduc vestea cea bună despre Mântuitorul nostru celor care nu au aflat-o încă.

Sora-şefă oftă, exasperată.

— Credeaţi că sunt toţi adoratori ai focului? Că venerează copacii? Domnule Harris, şi ei suni creştini! Nu au mai multă nevoie de vestea cea bună decât aveţi dumneavoastră de ulei pentru păr.

— Dar mi se pare că nu este un creştinism autentic. E un fel păgân de… bâigui el, netezindu-şi smocul de par de pe frunte.

— Păgân! Domnule Harris, pe vremea în care strămoşii *noştri* din Yorkshire şi din Saxonia foloseau craniile duşmanilor pe post de farfurii, creştinii de aici cântau psalmii. Ei cred că Chivotul Legământului se află ascuns într-o biserică din Axum. Nu degetul vreunui sfânt ori unghia unui papă, ci Chivotul! Credincioşii etiopieni îmbracă fără teamă cămăşile celor care tocmai au murit de ciumă! Pentru ei, ciuma este o cale certă, venită de la Dumnezeu, de a dobândi viaţa veşnică şi mântuirea. Atât sunt de însetaţi după viaţa de apoi! insistă ea, bătând cu palma în masă şi nu se putu stăpâni să nu adauge: Spuneţi-mi, enoriaşii din parohia dumneavoastră din Dallas jinduiesc la fel de tare după mântuire?

Harris se înroşi la faţă şi se uită în jur, căutând parcă un loc în care să se ascundă. Însă nu-şi spusese ultimul cuvânt. Oamenii de felul lui deveneau rigizi în convingerile lor, fiindcă ele erau tot ce aveau.

— Din Houston, nu din Dallas, spuse el încet. Dar, soră-şefă, preoţii de aici sunt aproape analfabeţi – Gebrew, paznicul dumneavoastră, nu înţelege litania pe care o recită fiindcă este în limba giiz, pe care nimeni n-o mai vorbeşte. Şi dacă aderă la doctrina monofizită conform căreia Iisus a avut doar natură divină, nu şi umană, înseamnă…

— Opreşte-te! Domnule Harris, opreşte-te! exclamă sora-şefă, acoperindu-şi urechile. Oh, cât de tare mă necăjeşti!

Se ridică şi ocoli biroul, iar Harris se trase înapoi, de parcă s-ar fi temut să nu-l urecheze. Dar ea se apropie de fereastră şi îşi rezemă fruntea de geam.

— Când te uiţi prin Addis Abeba şi vezi copii desculţi, tremurând în ploaie, şi leproşi cerşind o bucată de pâine, ţi se pare că toată aiureala asta monofizită mai are o cât de mică importanţă? Dumnezeu ne va judeca, domnule Harris, după… – vocea începu să-i tremure când gândul îi zbură la sora Mary Joseph Praise – …după faptele pe care le-am făcut pentru a alina suferinţele semenilor noştri. Nu cred că Domnului îi pasă de doctrina pe care ne-o asumăm.

Imaginea chipului ei banal, ofilit, lipit de geam, a obrajilor umezi şi a degetelor împletite… i se păru lui Harris mai plină de forţă decât oricare alta pe care o văzuse vreodată. Iată o femeie care putea renunţa la restricţiile impuse de ordinul ei atunci când acestea îi stăteau în cale. Buzele ei rostiseră un fel de adevăr fundamental care, datorită simplităţii lui, rămânea nespus într-o biserică precum cea a lui, unde ciorovăielile şi disputele păreau a fi unica raţiune de existenţă a comitetului, dar şi o modalitate de manifestare a credinţei.

Era o mică binecuvântare faptul că un ocean îi despărţea pe cei care acţionau, ca sora-şefă, de cei care îi susţineau, fiindcă dacă ar fi fost aproape unii de alţii, ar fi ieşit scântei.

Harris îşi fixă privirea pe teancul de Biblii lipit de perete. Nu le văzuse când intrase în birou.

— Avem mai multe Biblii englezeşti decât toţi vorbitorii de engleză din ţară, spuse sora-şefă, care se întorsese şi văzuse încotro privea Harris. Biblii poloneze, cehe, italiene, franceze, suedeze. Cred că unele au aparţinut elevilor de la şcolile de duminică. Avem nevoie de mâncare şi de medicamente. Dar primim Biblii. Întotdeauna m-am întrebat, zâmbi ea, dacă bunii oameni care ne trimit Biblii chiar cred că foametea şi parazitozele se vindecă doar prin lectura Scripturilor. Pacienţii noştri nu ştiu să citească.

— Mă simt ruşinat, replică Harris.

— Nu, nu, nu fiţi, vă rog! Oamenilor de aici le plac Bibliile acestea. Biblia e cel mai de preţ obiect al unei familii. Ştiţi ce a făcut împăratul Menelik, cel care a domnit înainte de Haile Selassie, când s-a îmbolnăvit? A *mâncat* nişte pagini din Biblie. Nu cred că l-a ajutat, totuşi. Etiopia este o ţară în care hârtia *worketu* – este foarte preţuită. Ştiaţi că, în rândul săracilor, căsătoria este consfinţită prin simpla scriere a celor două nume pe o bucată de hârtie? Iar pentru a divorţa, este suficient să rupi hârtia. Preoţii le dau oamenilor bucăţele de hârtie cu versete din Biblie. Ei le împăturesc iar şi iar, până ce obţin nişte pătrăţele mici, pe care le învelesc apoi în piele şi le poartă în jurul gatului. Mi-a făcut plăcere să dăruiesc Biblii. Dar ministrul de Interne a considerat că urmăresc astfel să fac prozeliţi. „Cum aş putea să fac aşa ceva când nimeni nu ştie să citească aici? Şi apoi, aceasta este şi credinţa dumneavoastră", am replicat eu. Dar ministrul nu a fost de acord cu mine, aşa că acum Bibliile stau aici, teancuri, domnule Harris. Şi se înmulţesc în şopron, ca iepurii. Dau pe dinafară în camerele de depozitare şi în biroul meu. Le folosim ca să proptim rafturile. Sau ca să tapetăm pereţii colibelor *chikka.* Şi pentru orice altceva!

Se apropie de uşă şi-i făcu semn s-o urmeze afară.

— Să facem o plimbare. Priviţi, spuse ea când ieşiră pe culoar, arătându-i o plăcuţă deasupra unei uşi: SALA DE OPERAŢII NR. 1.

Încăperea era un fel de dulap plin de Biblii. Fără un cuvânt, indică spre o altă cameră, de cealaltă parte a culoarului, în care erau depozitate mături şi găleţi. Pe plăcuţa de deasupra uşii scria SALA DE OPERAŢII NR. 2.

— Avem o singură sală de intervenţii chirurgicale, pe care am botezat-o Sala de operaţii nr. 3. Judecă-mă aspru dacă vrei, domnule Harris, dar eu iau tot ce primesc în numele Domnului pentru a-i ajuta pe oamenii aceştia. Şi, dacă donatorii mei insistă să-mi ofere o altă

sală de operaţii pentru celebrul Thomas Stone, când eu am, de fapt, nevoie de catetere, seringi, penicilină şi bani pentru butelii de oxigen cu care să pot menţine în funcţiune singura sală de operaţii, zic şi eu că am noi săli de operaţie.

Pe treptele departamentului ambulatoriu, bougainvillea era în plină floare, îmbrăcând stâlpii şopronului, astfel încât acoperişul părea mai înalt decât era de fapt. Un bărbat trecu pe lângă ei cu paşi repezi, înfăşurat într-o ţesătură grea, albă, peste o tunică militară veche. Turbanul alb şi apărătoarea de muşte pe care o ţinea în mână îi confereau un aer aparte.

— Iată-l pe Gebrew, despre care tocmai vorbeam, spuse sora-şefă în clipa în care el îi observă, se opri şi se înclină. Slujitor al Domnului. Şi paznic. Şi… unul dintre îndoliaţii noştri.

Harris văzu cu surprindere că Gebrew era relativ tânăr. Într-una dintre scrisori, sora-şefă îi scrisese despre o fată Hareri de doisprezece sau treisprezece ani care fusese adusă la Missing pe moarte, cu un cordon ombilical tăiat care-i atârna printre picioare. Născuse cu câteva zile în urmă, dar placenta nu se eliminase nicicum. Familia ei făcuse două zile pe drum, cu catârul şi cu autobuzul, pentru a ajunge la spital. Şi când Gebrew, mişcat, o ridicase din căruţă, fata ţipase. Fără să vrea, Gebrew, slujitorul Domnului, călcase pe cordonul ombilical, iar placenta se desprinsese. Fata fusese vindecată chiar înainte de a păşi pragul sălii de urgenţă.

Harris tremura în cămaşa lui de bumbac fără mâneci, cu ochii fugindu-i când într-o parte, când în alta, trăgându-se de guler şi apoi potrivindu-şi pe cap o cască pe care sora-şefă nu o observase până atunci.

Sora-şefă îl conduse prin salonul copiilor, care nu era altceva decât o cameră zugrăvită într-un liliachiu aprins, cu sugarii culcaţi în paturi înalte, cu grilaje de metal. Mamele şedeau pe podea, lângă paturi. Toate săriră în picioare la intrarea ei şi se înclinară.

— Copilul de aici are tetanos şi va muri. Celălalt are meningită şi, dacă va trăi, s-ar putea să rămână orb sau surd. Iar mama lui, explică sora-şefă trecându-şi cu afecţiune braţul în jurul unei femei firave, îşi neglijează ceilalţi trei copii prin faptul că stă aici zi şi noapte. Doamne, s-a întâmplat ca un copil să cadă într-un puţ, să fie împuns de un taur sau chiar răpit, în vreme ce mama lui se afla aici. Omenesc ar fi să-i spunem să plece acasă şi să ia copilul cu ea.

— Şi atunci, de ce mai e aici?

— Uită-te cât de slabă este! Noi îi dăm să mănânce. Îi dăm şi porţiile micuţului, pe care el nu le poate mânca, pe lângă cele cuvenite ei. Am cerut să i se dea în fiecare zi câte un ou şi, în plus, i se administrează injecţii cu fier şi medicamente pentru anchilostomiază. În câteva zile îi vom face rost de bani pentru biletul de autobuz şi o

vom trimite acasă cu copilul, dacă va mai trăi până atunci. Dar cel puţin ea va fi mai sănătoasă, va putea să-şi crească mai bine ceilalţi copii… Aşa, micuţul de aici urmează să fie operat…

În salonul bărbaţilor, o încăpere lungă şi îngustă, în care se aflau patruzeci de bolnavi, continuă să prezinte situaţia. Pacienţii care puteau se ridicau să-i salute. Unul era comatos, cu gura deschisă, cu ochii aţintiţi în gol. Altul şedea aplecat în faţă pe o pernă specială, chinuindu-se din greu să respire. Doi bărbaţi, unul lângă altul, aveau abdomenele umflate, ca două gravide în nouă luni.

— Afectare reumatică a unei valve cardiace, nu putem face nimic… iar cei doi de aici au ciroză, explică sora-şefă.

Harris era uimit să vadă de cât de puţin era nevoie pentru a întreţine viaţa. O bucată mare de pâine într-un lighenaş ciobit şi o cană uriaşă din cositor, plină cu ceai îndulcit: acesta era micul dejun şi prânzul. În multe cazuri, după cum se vedea, aceste bunătăţi erau împărţite cu rudele care şedeau pe vine lângă pat.

Când ieşiră din salon, sora-şefă se opri pentru a-şi trage sufletul.

— Ştiţi că în momentul de faţă avem fonduri pentru trei zile, atâta tot? Uneori, când mă culc seara, n-am idee cum ne vom mai descurca a doua zi dimineaţă.

— Şi ce veţi face? întrebă Harris, dar imediat îşi dădu seama că ştia deja răspunsul.

Sora-şefă zâmbi şi ochii aproape îi dispărură de pe faţă, pierduţi în faldurile ridicate ale obrajilor, care îi dădeau un aer copilăresc.

— Într-adevăr, domnule Harris. Mă rog. Şi apoi iau suma din fondul pentru construcţii sau din cel în care mai sunt bani, oricare ar fi acela. Dumnezeu îmi ştie chinurile sau aşa vreau să cred. El trebuie să aprobe transferul. Răul cu care ne luptăm nu este lipsa credinţei. Ne aflăm în cea mai religioasă ţară din lume. Şi nici măcar boala nu este cea cu care ne luptăm, ci sărăcia. Banii pentru mâncare, pentru medicamente… asta ne ajută. Atunci când nu putem vindeca un om sau nu putem salva o viaţă, pacienţii noştri se pot simţi măcar îngrijiţi. Acesta ar trebui să fie un drept uman elementar.

Îngrijorarea lui Harris cu privire la reacţia comitetului dispăruse aproape complet.

— Recunosc, domnule Harris, că, pe măsură ce îmbătrânesc, nu mă mai rog pentru iertare, ci pentru bani cu care să pot împlini lucrările Lui. Ştii, dragă domnule, continuă ea, luându-i mâna într-ale ei şi bătând-o uşurel, că în cele mai negre momente ale mele, dumneata ai fost de multe ori răspunsul la rugăciunile pe care le-am înălţat?

Sora-şefă îşi spune că a vorbit suficient. Jucase la risc. Nu mai avea nimic de pus pe masă, în afară de adevăr.

CAPITOLUL 15
STRÂMBĂTATEA ŞARPELUI

Lui Ghosh, nou-născuţii i se păreau ireali, numai nas şi cute, ca şi cum ar fi apărut de niciunde în casa Hemei, rezultatul unui experiment ştiinţific care o luase razna. Încerca să scoată sunete adecvate şi să pară interesat, însă constată că era invidios pentru atenţia de care se bucurau.

Se scurseseră cinci zile de la moartea sorei Mary Joseph Praise. Ghosh trecuse pe acasă pe la Hema seara devreme, înainte de a pleca să-l caute pe Stone. Acolo o găsise pe Almaz, care se simţea în elementul ei, prinsă cu îngrijirea bebeluşilor şi abia remarcându-i prezenţa. În ultimele zile fusese nevoit să-şi prepare singur cafeaua şi să-şi încălzească apa de baie. Sora-şefă, asistenta Asqual, Rosina şi mai multe eleve erau şi ele acolo, mişunând în jurul bebeluşilor. Rosina, care nu mai avea nimic de făcut acum, că Thomas Stone dispăruse, se mutase în apartamentul Hemei. Nimeni nu observă când el ieşi pe uşă.

Conduse mai întâi spre hotelurile Ghion şi Ras, apoi se duse la poliţie, la un sergent pe care îl cunoştea. Acesta nu avea însă nicio veste pentru el. Străbătu Piazza de la un capăt la altul şi apoi, după o bere la St. George's, hotărî că era timpul să se întoarcă acasă. Planurile sale de a pleca începuseră să prindă formă. Avea un bilet de avion spre Roma şi, de acolo, spre Chicago. Plecarea era peste patru săptămâni. Până atunci, poate că lucrurile de la Missing se vor fi rezolvat. Nu se mai vedea rămânând aici, acum că Stone dispăruse şi Sora murise. Dar nu-şi găsise încă suficient curaj pentru a-i spune sorei-şefe sau lui Almaz… sau Hemei.

Se întunecase deja când opri maşina sub şopron. O zări pe Almaz ghemuită lângă zidul din capăt, înfofolită până la ochi. Îl aştepta exact aşa cum făcuse în seara în care murise sora Mary Joseph Praise.

— Oh, Doamne! Ce s-a mai întâmplat?

Ea veni la portiera din partea pasagerului, o deschise şi urcă în maşină.

— E ceva cu Stone? Ce s-a întâmplat?

— Unde ai fost? Nu, nu e nimic cu Stone. Unul dintre copii a încetat să mai respire. Să mergem la doctoriţa Hema.

În lumina alburie a nopţii, dormitorul Hemei părea suprarealist, ca un decor de film. Era în cămaşă de noapte, cu părul desfăcut, curgându-i pe umori. Ghosh constată că-i era greu să privească în altă parte.

Cei doi nou-născuţi se aflau pe pat, cu piepturile ridicându-se şi coborând ritmic, cu ochii închişi şi cu chipurile senine.

Întorcându-se spre Hema, observă că aceasta tremura, gata să izbucnească în plâns. Întinse mâinile cu palmele în sus, întrebând parcă ce se întâmplase. În loc de răspuns, ea se repezi în braţele lui.

Ghosh o strânse la piept.

În toţi anii de când o cunoştea o văzuse veselă, furioasă, tristă şi chiar deprimată, dar întotdeauna plină de energie. Niciodată n-o văzuse speriată. Acum parcă era altcineva.

Încercă s-o conducă afară din cameră, cu braţul încă în jurul umerilor ei, dar ea se opuse.

— Nu, şopti. Nu pot să plec.

— Ce s-a întâmplat?

— Am venit să mă uit la ei imediat ce i-am culcat. L-am văzut pe Marion respirând normal. Dar Shiva… Plângea acum, arătând cu mâna spre bebeluşul cu pansament la cap. I-am văzut abdomenul ridicându-se şi apoi coborând când a expirat… iar după aceea, nimic. M-am uitat cât am putut de mult, „Hema, ai închipuiri”, mi-am zis. Dar l-am văzut albăstrindu-se la faţă, era vizibil chiar şi în lumina asta, mai ales când i-am comparat culoarea cu cea a lui Marion. L-am atins şi a zvâcnit din braţe ca şi când ar fi căzut, şi a tras adânc aer în piept. Degetele i s-au încleştat pe degetul meu. Parcă îmi spunea „Nu mă părăsi!” Şi respira din nou. O, Shiva al meu! Dacă n-aş fi fost aici… el n-ar mai fi viu acum.

Hohotea, cu faţa îngropată în mâini, sprijinită pe pieptul lui. Ghosh o ţinu în braţe, iar lacrimile ei îi udară cămaşa, Nu ştia ce să spună. Spera să nu miroasă a bere. Apoi, ea se desprinse şi, o clipă mai târziu, îl luă de braţ. Almaz stătea în spatele lor, privindu-l pe Shiva.

De ce le pusese Hema nume copiilor? Lui i se părea ceva prematur. Nici nu le putea rosti numele. Oare erau negociabile? Dacă apărea Thomas Stone? Şi de ce să-i dai nume de zeu hindus copilului unei călugăriţe şi al unui englez? Iar celuilalt geamăn, tot băiat, de ce îi spusese Marion? Fără îndoială că era ceva temporar, până ce Stone avea să-şi vină în fire sau până când cineva de la Ambasada Britanică ori din altă parte avea să facă aranjamentele necesare. Dar Hema se purta de parcă bebeluşii ar fi fost ai ei.

— S-a mai întâmplat şi altă dată? întrebă el.

— Da! Încă o dată. Cam treizeci de minute mai târziu. Exact când mă pregăteam să mă întorc. A expirat… şi s-a oprit. M-am forţat să aştept. Nu se putea să nu respire! Am stat aşa până când n-am mai putut suporta. Când l-am atins, a reînceput să respire, ca şi cum ar fi aşteptat acel mic impuls, ca şi cum uitase. Nu m-am mişcat de aici în ultimele trei ore. Îmi era prea frică până şi să mă duc la baie. N-am avut încredere să las pe altcineva în loc şi, în plus, nici n-aş fi putut să explic… Slavă Domnului că Almaz a decis să rămână ca să mă ajute cu mesele de noapte! Eu am trimis-o după tine.

— Du-te acum, spuse el. Îi veghez cu.

Hema se întoarse aproape imediat.

— Ce părere ai? îl întrebă rezemându-se de braţul lui, în vreme ce-şi ştergea ochii cu batista. N-ar trebui să-l asculţi la plămâni? N-a tuşit şi n-a gâfâit.

Cu un deget la bărbie, privind printre pleoape, Ghosh studie copilul în tăcere. După un lung răstimp, spuse:

— Îl voi examina complet când se va trezi. Dar cred că ştiu despre ce este vorba.

Felul în care îl privi îi încălzi inima. Nu mai era aceeaşi Hema care reacţiona cu scepticism la orice cuvânt al lui.

— De fapt, sunt sigur, reluă el. Apneea nou-născutului prematur. E bine descrisă în tratate. Vezi tu, creierul lui este încă imatur, iar centrul respirator, cel care declanşează fiecare respiraţie, nu e complet dezvoltat. Din când în când, copilul „uită" să mai respire.

— Eşti sigur că nu e altceva?

Nu-l contrazicea, dar, ca orice mamă, aştepta certitudini din partea medicului.

El încuviinţă.

— Sunt sigur. Ai avut noroc. De obicei, apneea devine fatală înainte să fie recunoscută de cineva.

— Nu spune asta! O, Doamne! Ce putem face, Ghosh?

Era pe punctul de a-i spune că nimeni nu putea face nimic. Absolut nimic. Unica posibilitate era aceea de a-i pune pe prematuri în incubatoare care să-i ajute să respire până ce li se maturizau plămânii. Dar acest lucru se întâmpla rareori, chiar şi în Anglia sau în America. Iar la Missing, nici nu intra în discuţie.

Ea îi aştepta răspunsul, cu ochii lipiţi de buzele lui.

— Uite ce-o să facem, replică Ghosh, iar ea suspină.

Inventă totul pe loc. Nu ştia dacă planul lui va funcţiona, dar ştia sigur că nu avea inima să-i spună că nu era nimic de făcut.

— Adu-mi un scaun, continuă el. Unul din camera de zi. Dă-mi şi câteva dintre brăţările tale de gleznă şi un cleşte. Şi nişte aţă sau sfoară. Plus un carneţel, dacă ai. Şi spune-i lui Almaz să pună de cafea. S-o facă tare de tot, multă şi să umple termosul.

Această nouă Hema, mama adoptivă a copiilor, se ridică îndată să facă tot ce i se ceruse, fără a întreba cum ori de ce. Ghosh o privi îndepărtându-se.

— Dacă aş fi ştiut că eşti atât de amabilă, aş fi cerut un coniac şi un masaj la picioare, murmură el pentru sine. Iar dacă planul meu nu funcţionează… cel puţin o să am deja bagajele făcute.

Ghosh şedea pe scaun şi bea cafea, cu o aţă legată de deget. Casa era tăcută în jurul lui. Era ora două noaptea. Celălalt capăt al aţei era

prins de una dintre brăţările ei de gleznă, pe care o tăiase în două şi-o înfăşurase pe piciorul lui Shiva. Micuţii clopoţei din argint ataşaţi de brăţară zornăiau plăcut când bebeluşul îşi mişca piciorul.

Ghosh îşi pusese ceasul de mână pe braţul fotoliului. Pe prima pagină a unui caiet trasase linii verticale, formând astfel coloane în capul cărora scrisese data şi ora. Shiva se mişcă în somn. Se auzi zornăitul reconfortant al brăţării. Mai devreme hrăniseră copiii, adăugând o picătură de cafea în laptele lui Shiva. Cafeina, spera Ghosh, fiind un iritant şi un stimulent al sistemului nervos, va menţine în funcţiune centrul respirator. Un efect avusese în mod cert: bebeluşul era mai agitat decât fratele lui.

Hema dormea pe sofaua din colţul îndepărtat al camerei de zi, lângă dormitor. Un lampadar pe care îl mutaseră în dormitor îi oferea suficientă lumină cât să poată vedea pagina caietului.

Ghosh studie pereţii. O fetiţă cu codiţă şi un semisari stătea între doi adulţi. O fotografie înrămată a prim-ministrului Jawaharlal Nehru, arătos şi gânditor, cu un deget la bărbie, atârna pe perete în faţa scaunului pe care şedea el. Îşi închipuise că dormitorul Hemei era ordonat, cu fiecare lucru aşezat la locul lui. Însă erau haine întinse peste balustrada patului, o valiză deschisă pe podea, alte haine îngrămădite într-un colţ, cărţi şi ziare aşezate teanc pe un scaun. Şi, imediat după uşă, observă el abia acum, se afla o cutie cât o servantă. „Ia te uită”, îşi spuse Ghosh, apropiindu-se să citească ce scria pe cutie. Un Grundig, nici mai mult, nici mai puţin. Cea mai bună calitate. Gramofonul lui cu radio îşi dăduse obştescul sfârşit cu câteva luni în urmă.

Din când în când se uita la copil să ne asigure că pieptul lui mic continua să se mişte. Când se felicită pentru că rezistase o oră, căscă, se uită la ceas şi constată stupefiat că trecuseră doar şapte minute. „Doamne, o să fie foarte greu”, îşi zise. Termină cafeaua din ceaşcă şi îşi mai turnă una.

Se ridică şi începu să se plimbe prin cameră. Pe un raft era un şir de cărţi legate. Pe cotor, cu litere aurii, scria SERIA MARI CLASICI Al LUMII. Luă un volum şi se aşeză. Volumul era splendid legat, cu coperte din piele şi pagini bordate cu auriu, ce lăsau impresia că n-au fost deschise niciodată.

La ora patru dimineaţa, se duse s-o trezească pe Hema. În somn arăta ca o fetiţă, cu mâinile împreunate sub obraz. O bătu uşor pe umăr, iar ea deschise ochii, îl văzu şi zâmbi. El întinse o ceaşcă de cafea.

— E rândul meu?

Ghosh încuviinţă, iar ea se ridică.

— I s-a mai oprit respiraţia?

— De două ori. Vizibil.

— Doamne! Oh, Doamne! Deci nu e doar în mintea mea, nu? Ce noroc am avut că am văzut de prima dată!

— Bea asta, spală-le pe faţă şi vino în dormitor.

Când ea se întoarse, Ghosh îi dădu firul legat de inel şi caietul cu creionul ataşat.

— Orice ai face, nu te întinde pe pat. Aşază-te pe scaunul ăsta. Numai aşa o să poţi rămâne trează. Eu am citit şi asta mi-a fost de ajutor. Am ridicat privirea la finele fiecărei pagini. Dacă am auzit clopoţeii, nu m-am mai uitat şi am citit mai departe. Când respiraţia i s-a oprit, am tras de inel şi a reînceput imediat. Puiul ăsta de om uită pur şi simplu să respire.

— De ce-ar trebui să-şi amintească? Bietul bebeluş!

Hema abia se aşezase pe scaun, când auzi un zgomot ciudat. Avu nevoie de o secundă să-şi dea seama că era Ghosh care sforăia. Se îndreptă în vârful picioarelor spre sofaua pe care dormea ca dus pe altă lume, semănând cu un urs mare de jucărie, îl acoperi cu pătura care alunecase pe podea şi se întoarse să-şi reia veghea. Sforăitul lui era liniştitor, o asigura că nu era singură. Luă cartea din care citise el.

Cumpărase setul acela de douăsprezece volume de la un angajat al Ambasadei Britanice care se întorcea acasă. Spre ruşinea ei, nu citise nici măcar unul. Ghosh pusese un semn la pagina nouăzeci şi doi. Chiar ajunsese până acolo? Şi de ce alesese tocmai cartea asta? Răsfoi până la prima pagină:

> *Cine dintre cei care tânjesc să afle istoria omului şi felul în care acest amestec ciudat se comportă în variile experimente ale Timpului, n-a zăbovit măcar în treacăt asupra vieţii Sfintei Tereza, cine n-a surâs cu blândeţe la gândul fetiţei care a pornit într-o dimineaţă, de mână cu frăţiorul ei, copil încă, spre martiriul din ţara maurilor?*

Citi de trei ori fraza de început înainte de a înţelege la ce se referea. Apoi se uită la titlul cărţii. *Middlemarch.* De ce n-o fi putut autorul să scrie mai clar? Dar continuă să citească, fiindcă Ghosh izbutise s-o facă. Şi, treptat, se cufundă în lectură.

A doua zi dimineaţă, în timp ce-şi făcea turele, Ghosh se întrebă ce s-o fi întâmplat cu colonelul, dacă reuşise să se întoarcă în garnizoana sa din Gondar fără incidente. Dacă Mebratu ar fi fost arestat sau chiar spânzurat, oare vestea ar fi ajuns vreodată la Missing? În *The Ethiopian Herald* nu scria niciodată despre trădări, ca şi cum scrisul în sine ar fi fost o trădare.

După ce-şi examină pacienţii, găsi un incubator într-unul dintre

şoproanele de depozitare din spatele bungalow-ului sorei-şefe. La urma urmei, el era pediatrul spitalului. În primii săi ani la Missing încropise un incubator pentru copiii prematuri, însă, odată ce guvernul suedez deschisese un spital pentru copii în Addis Abeba, toţi prematurii de la Missing începuseră să fie trimişi acolo, iar incubatorul fusese dosit într-un colţ.

În ciuda alcătuirii sale delicate, cu sticlă pe cele patru feţe şi cu baza din tablă, era încă intact. Îl rugă pe Gebrew să-l spele, să-l dea cu praf antipurici, să-l lase la soare câteva ore şi să-l clătească apoi cu apă fierbinte. Înainte de a-l instala în dormitorul Hemei, Ghosh îl şterse cu alcool. Nici nu apucă să facă un pas înapoi pentru a-şi admira opera, că Almaz se şi roti în jurul lui de trei ori, ţâţâind din buze şi abia stăpânindu-se să nu scuipe.

— Ca să-l feresc de deochi, îi explică ea în amharică, ştergându-şi gura cu dosul palmei.

— Să-mi aminteşti să nu te invit vreodată în sala de operaţii, spuse Ghosh în engleză. Hema? strigă apoi, în speranţa că-i va veni şi ea în ajutor. Antisepsie? Lister? Pasteur? Ori nu mai crezi în chestii din astea?

— Uiţi că sunt postpartum, băiete! replică ea. Alungarea spiritelor rele e mult mai importantă.

Gemenii fură aşezaţi alături în incubator, înfăşaţi ca două larve, cu căciuliţe, astfel că numai feţişoarele zbârcite li se mai vedeau. Oricât de departe îi punea Hema unul de altul, când se întorcea la ei, îi găsea formând un V: capetele li se atingeau, faţă în faţă, aşa cum stătuseră în uter.

În unele nopţi, când îi venea rândul să stea de veghe lângă copii în timp ce dormeau, istovit, luptându-se cu somnul, vorbea singur. „De ce stai aici? Ea ar face asta pentru tine?" Vechile resentimente îi încleştau maxilarul. „Prostănacule, te-ai lăsat iar îmbrobodit de vraja ei?" De ce îi lipsea voinţa de a spune lucrurile pe care trebuia să le spună?

Îşi zise că imediat ce copilul, acest Shiva, va trece peste problema lui respiratorie, va pleca. Ştiind-o pe Hema, era sigur că, odată ce nu va mai fi nevoită să se bazeze pe el, va reveni la atitudinea ei dintotdeauna. De la vizita lui Harris, nu se ştia limpede dacă baptiştii din Houston vor mai continua să finanţeze spitalul. Sora-şefă nu-i împărtăşea părerea ei.

De două săptămâni, el şi Hema îl supravegheau pe Shiva. Ziua primeau ajutor, însă noaptea se bazau doar pe ei înşişi. Terminaseră *Middlemarch* într-o săptămână şi cartea le oferise un subiect generos de discuţie. El alesese în continuare trilogia *Trei oraşe* a lui Zola, începând cu *Paris,* şi amândoi o găsiseră pasionantă. Episoadele de

apnee ale lui Shiva se reduseseră de la peste douăzeci pe zi la numai două şi apoi dispărură complet. Dar, pentru o mai mare siguranţă, ei îşi continuară veghea şi în a treia săptămână.

Sofaua Hemei era prea mică pentru un bărbat de proporţiile lui Ghosh şi, văzându-l ghemuit acolo, îi era recunoscătoare, conştientă fiind de sacrificiul lui. Ar fi fost uimită să afle cât de mult îi plăcea să se aşeze în locul din care ea tocmai se ridicase şi să se acopere cu pătura care purta încă parfumul viselor ei. Auzea prin somn zornăitul clopoţeilor de la piciorul lui Shiva şi într-o noapte visă că Hema dansa pentru el. Goală. Fusese ceva atât de viu, de real, încât a doua zi dimineaţă dădu fuga la biroul agenţiei de voiaj, Cook's Travel, aşteptă în faţă până ce se deschise, şi îşi anulă biletul spre America. O făcuse înainte chiar de a bea o cafea, înainte de a avea timp să se răzgândească.

Sora-şefă părea din ce în ce mai gârbovită, iar chipul ei era tot mai ofilit, după moartea sorei Mary Joseph Praise. Îşi petrecea serile în apartamentul Hemei – la fel ca toţi ceilalţi dar nu protesta când Ghosh şi Hema o trimiteau acasă la ora opt, însoţită de Koochooloo. Câinele adoptase o atitudine protectoare faţă de ea şi, cum ceilalţi doi căţei fără nume de la Missing se ţineau deseori după Koochooloo, sora-şefă putea spune că era urmată de un alai.

La două săptămâni după înmormântarea Sorei, Gebrew zări un *coolie* desculţ trecând pe lângă el, cu braţul drept într-un ghips lung, întins în lateral. Mai rău încă, omul cădea din picioare de somn, se împleticea şi era în pericol să-şi spargă capul şi să-şi rupă şi celălalt braţ. Gebrew se simţi vinovat, fiindcă el îl trimisese la spitalul rusesc, atunci când omul se înfiinţase la Missing cu o fractură. Medicilor ruşi le plăcea grozav să administreze injecţii cu barbiturice, oricare ar fi fost suferinţa bolnavului, şi cum pacienţii făcuseră o pasiune pentru seringă, nimeni nu pleca de la spitalul rusesc nesedat. Din anii petrecuţi la Missing, Gebrew ştia că antebraţul fracturat trebuia pus în ghips cu cotul îndoit la nouăzeci de grade, într-o poziţie neutră şi funcţională, la jumătatea distanţei între pronaţie şi supinaţie – chiar dacă el habar nu avea ce însemnau aceşti termeni. Îl însoţi pe muncitor la sala de urgenţe, unde, după ce Ghosh îi făcu o radiografie, infirmierii îi înlocuiră ghipsul. În clipa aceea, deşi niciunul dintru ei nu îşi dădu seama de acest lucru, spitalul Missing îşi relua oficial activitatea.

Hema refuza să-i părăsească pe nou-născuţi. Pretindea că nu mai e doctor, ci mamă. Şi era genul acela de mamă temătoare pentru copiii ei, care dorea să fie mereu în preajma lor şi şovăia să se despartă de ei. Cele două *mamithus* – Rosina a lui Stone şi Almaz a lui Ghosh dormeau cu rândul pe o saltea în bucătărie şi erau gata să dea o mână

de ajutor.

Cu Stone dispărut sau mort şi Hema mamă cu normă întreagă, odată ce porţile spitalului se redeschiseră, povara de pe umerii lui Ghosh deveni uriaşă. Sora-şefă îl angajase pe Bachelli să se ocupe de cabinetele din ambulatoriu, unde erau consultaţi cei mai mulţi dintre pacienţii de la Missing. Astfel, Ghosh avea libertatea de a opera atunci când putea şi de a se concentra asupra pacienţilor internaţi în spital.

La şase săptămâni după moartea sorei Mary Joseph Praise sosi şi piatra de mormânt, adusă cu o căruţă trasă de un măgar Hema şi Ghosh se duseră să supravegheze aşezarea ei. Pietrarul cioplise pe ea o cruce coptă, iar dedesubt scrisese literele copiate de pe hârtia pe care i-o dăduse sora-şefă:

ΣORA MARΨ IOΣEΠH ΠIRAIΣE
NAΣKYTA 1928, ΔEKEΔATA 1954
OKPOTITA IN BRATEΛE ΛYI IIΣYΣ

Sora-şefă apăru şi ea, gâfâind agitată, şi toţi trei rămaseră nemişcaţi, studiind bizara inscripţie. Pietrarul se uita şi el, aşteptând laude. Sora-şefă oftă, exasperată.

— Cred că nu prea mai poate face nimic acum, spuse ea, în clătind din cap spre lucrător.

Acesta îşi strânse uneltele, îşi luă animalul de căpăstru şi plecă.

— Mă gândeam, răsună glasul Hemei, aspru, că ar fi trebuit să scrie de fapt: „Moartă de mâna unui chirurg. Acum ocrotim în braţele lui Iisus.”

— Hema! protestă sora-şefă. Stăpânirea limbii!

— Ba deloc! Greşelile bogaţilor sunt acoperite cu bani, iar ale chirurgilor, cu pământ.

— Sora Mary Joseph Praise este acoperită cu pământul ţării pe care ajunsese s-o iubească, replică sora-şefă, sperând să pună punct acestui gen de discuţii.

— Şi un chirurg e cel care a aşezat-o acolo, insistă Hema, care trebuia să aibă ultimul cuvânt.

— Un chirurg care a părăsit acum ţara.

Hema şi Ghosh se întoarseră spre sora-şefă, privind-o cu gurile căscate.

— Am primit un telefon de la consulatul britanic, le explică ea, pe un ton ruşinat. De aceea am întârziat. Din câte am înţeles, Stone a ajuns la graniţa kenyană, iar de acolo s-a dus la Nairobi, nu mă întrebaţi cum. E într-o stare jalnică. De la băutură, presupun. Omul era ieşit din minţi.

— Dar nu e rănit sau aşa ceva? întrebă Ghosh.

— Din câte ştiu, e încă întreg. Tocmai i-am telefonat domnului Elihu Harris. Da, l-am implicat pe Harris. Baptiştii au o misiune numeroasă, în Kenya. Harris crede că, dacă se lasă de băutură, Stone ar putea lucra acolo. Sau, dacă nu vrea, îi poate aranja el să plece în America.

— Dar cum rămâne cu cărţile şi cu lucrurile lui? insistă Ghosh. Să i le trimitem?

— Îmi închipui că ne va scrie în legătură cu ele odată ce se va stabili undeva, răspunse sora-şefă.

Pentru Hema, vestea era bună şi totodată iritantă. Însemna că Stone renunţase la copii şi la orice pretenţii asupra lor. Îşi dorea totuşi ca el să fi semnat o hârtie în sensul ăsta. Încă se simţea nesigură. Era posibil ca un om care îşi formase un nume la Missing, a cărui iubită era îngropată la Missing şi ai cărui copii creşteau la Missing să nu se poată rupe de acolo atât de uşor.

— Strâmbătatea şarpelui e încă suficient de dreaptă ca el să se poată strecura prin gaura de şarpe, spuse Hema.

— Stone nu e un şarpe! ripostă Ghosh, iar ea, uimită, nu reuşi să spună nimic. E prietenul meu, continuă el pe un ton care parcă o provoca să-l contrazică. Să nu uităm ce coleg bun şi valoros ne-a fost în toţi anii ăştia, câte servicii a adus spitalului şi câte vieţi a salvat. Nu e şarpe!

Şi, cu aceste cuvinte, se răsuci pe călcâie şi plecă.

Hema îşi simţea conştiinţa apăsată de cuvintele lui. Nu-i putea pretinde să gândească mereu la fel ca ea, mai ales dacă ţinea la el. Ghosh era un om pe picioarele lui, şi aşa fusese mereu.

Îl privi cum se îndepărta şi o cuprinse un fior de spaimă. Niciodată n-o preocupaseră în mod deosebit sentimentele lui, dar acum, lângă mormânt, se simţea ca o fetişcană care, scoţând apă din puţ, întâlneşte un necunoscut arătos – o şansă ce nu apare decât o dată în viaţă, dar pe care ea o zădărniceşte spunând cel mai deplasat lucru.

CAPITOLUL 16
MIREASĂ PENTRU UN AN

Vaca de lapte fusese marota Hemei, dar odată ce prima înghiţitură de lapte gras i se duse pe gât în jos, nu mai existase cale de întoarcere, chiar dacă Ghosh îi demontase orice argument în favoarea ţinerii unei vaci.

— Cred că glumeşti, Hema! Nu poţi le dai unor nou-născuţi lapte de *vacă!*

— Cine zice asta? replicase ea, dar fără prea multă convingere.

— *Eu* zic. Şi pe urmă, de atâtea săptămâni le merge foarte bine cu lapte praf! Aşa că rămân pe lapte praf.

După cuvintele acide pe care le rostise la mormântul Sorei, Hema avusese premoniţia teribilă că el va pleca de la Missing, dar în zilele următoare i se arătase iarăşi devotat, întorcându-se să doarmă pe canapea. Felul calm şi metodic în care abordase problema lui Shiva îi dezvăluise o latură a lui pe care ea n-o apreciase până atunci. Lângă uşă, pe perete, lipise o hârtie pe care reprezentase grafic ritmul în care se răriseră şi dispăruseră episoadele acelea înspăimântătoare de apnee. Hema n-ar fi avut niciodată curajul să spună ceea ce spusese el într-o seară, şi anume că veghea lor luase sfârşit.

Dormise pe canapea în fiecare noapte din ziua în care îl chemase, iar acum ea n-ar mai fi vrut să-l lase să plece. Sforăitul lui era un fundal sonor pe care ajunsese să se bazeze. Dar nu se putea împiedica să nu se certe cu el din când în când; era un obicei vechi şi îşi spunea că acesta era felul ei de a se arăta tandră.

Nu scoseseră brăţara de la piciorul lui Shiva, chiar dacă acum nu mai era nevoie de ea. Zornăitul ei devenise o parte din Shiva însuşi. Dacă i-ar fi scos-o ar fi însemnat să-i ia totodată şi glasul.

Dimineaţa devreme, o talangă vestea că pe alee îşi făcuseră apariţia, ca într-o procesiune, vaca, viţelul şi Asrat, lăptarul. Sunetul tălăngii amintea de clopoţeii de la glezna lui Shiva. Asrat cerea un preţ mai mare fiindcă aducea lăptăria acasă la client, dar faptul că vaca era mulsă sub privirile atente ale Rosinei sau ale lui Almaz excludea orice risc de îndoire cu apă a laptelui.

Când se trezea Hema, casa era plină de aroma laptelui fiert. Începuse să-şi adauge tot mai mult lapte în cafeaua de dimineaţă. În scurt timp, cum auzea talanga, cum începea să-i lase gura apă, de parcă ar fi fost unul dintre căţeii lui Pavlov. „Cafeaua” ei de dimineaţă se transformase în două căni mari, plus alte două în timpul zilei, mai mult lapte decât calea, şi o încânta aroma untoasă care îi rămânea pe buze şi pe limbă. Spre deosebire de laptele de bivoliţă din copilăria ei, cel de aici era mult mai gustos, datorită păşunilor.

Când Asrat – al cărui calm bovin provenea, aşa cum credea Hema, din faptul că-şi lăsa vacile să doarmă noaptea în coliba lui – îi spusese într-o dimineaţă: „Dacă doamna ar vrea să cumpere mălai, laptele ar ieşi atât de gros, încât lingura ar sta singură în el”, ea nu stătuse pe gânduri nicio clipă. Nu peste mult timp, un muncitor adusese o căruţă cu zece saci pe care erau imprimate cuvintele INUNDAŢIA ROCKEFELLER şi NU POATE FI REDISTRIBUIT.

— Cea mai bună investiţie pe care am făcut-o vreodată! exclamase Hema, lingându-şi buzele ca o şcolăriţă. Mălaiul face toată diferenţa.

— Nu se poate zice că e un experiment controlat, replicase Ghosh, ţinând seama de eroarea de calcul pe care ai introdus-o plătind pentru mălai.

Asrat priponea animalele în spatele bucătăriei, legând viţelul aşa încât să nu ajungă la uger, iar el mergea să distribuie laptele rămas la alte locuinţe. Vaca şi viţelul ei îşi „vorbeau” cu mugete promiţătoare de alinare. Hema şi-o amintea pe mama ei spunând: „O vacă poartă întreg universul în trupul ei, pe Brahma în coarne, pe Agni în frunte, pe Indra în cap…”

Strigătul viţelului după mama lui nu semăna nicidecum cu plânsul gemenilor, însă emoţia pe care o transmitea era identică. În toţi anii în care lucrase ca obstetrician, Hema nu se gândise niciodată cu adevărat la plânsul bebeluşilor, niciodată nu zăbovise cu mintea asupra acelei frecvenţe sonore care făcea ca buzele şi limba unui nou-născut să tremure ca trestia în vânt. Era un sunet neajutorat, imperios, dar important în primul rând prin ceea ce semnala: un travaliu încheiat cu succes, un copil născut viu. Numai atunci când lipsea devenea demn de remarcat. Dar acum, când copiii ei, Shiva şi Marion ai ei, plângeau, i se părea un sunet ca niciun altul pe lume. O chema din tenebrele somnului şi o făcea să şuşotească îndemnuri blânde, în vreme ce dădea fuga la incubator. Era o chemare *personală:* bebeluşii ei o voiau pe ea!

Îşi amintea de un fenomen pe care îl trăise ani de-a rândul: când era pe punctul de-a adormi, i se părea că o strigă cineva pe nume. Acum îşi spunea că erau gemenii ei încă nenăscuţi, care îi dădeau de veste că vin.

Mai erau şi alte zgomote pe care se obişnuise să le perceapă în noua ei calitate de mamă. Pleoscăitul rufelor ude pe piatra de spălat. Legănatul frânghiei pe care atârnau scutecele (stindarde ale fecundităţii) şi fâlfâitul acestora, care dădea alarma înaintea vijeliei, trimiţându-le pe Rosina şi pe Almaz în fugă afară. Clinchetele biberoanelor lovindu-se unul de altul în apa care fierbea. Cântecele Rosinei şi vorbăria ei neîncetată. Almaz trântind oalele şi cratiţele – toate aceste zgomote alcătuiau corala mulţumirii ei interioare.

Un astrolog indian din Maharashtra, care se alia într-un turneu prin

Africa de Est, veni într-o zi la ea acasă, în ciuda obiecţiilor lui Ghosh. Hema îl plătise ca să afle viitorul copiilor. Ochelarii şi stilourile din buzunarul cămăşii îl făceau să pară mai degrabă un tânăr funcţionar la căile ferate. După ce îşi notă ora exactă a naşterii gemenilor, ceru să afle datele de naştere ale părinţilor. Hema i-o spuse mai întâi pe a ei, apoi îndrăzni să i-o dea pe a lui Ghosh, aruncându-i acestuia o privire ameninţătoare. Astrologul îşi consultă tabelele şi făcu o sumedenie de calcule pe o jumătate de foaie de hârtie. În cele din urmă spuse „Imposibil" şi se uită nervos la Hema, ocolind însă privirea lui Ghosh. Îşi închise stiloul, îşi strânse hârtiile şi, spre stupefacţia Hemei, se îndreptă spre uşă.

— Oricare ar fi destinul lor, spuse el, de un lucru poţi fi sigură: este legat de cel al tatălui.

Ghosh îl prinse din urmă la poartă, dar omul refuză banii pe care el încercă să i-i dea.

— Doctor *saab,* mă tem că nu poţi fi dumneata tatăl.

Ghosh se prefăcu serios tulburat de această veste. Când îi povesti însă Hemei, ea nu se arătă nici pe departe la fel de amuzată ca el. Cuvintele astrologului îi stârniseră temeri, de parcă ar fi prevăzut întoarcerea lui Thomas Stone.

A doua zi, Ghosh o găsi stând pe vine, luând făină de orez în pumn şi desenând un *rangoli* – un complex tipar decorativ – pe podeaua de lemn din faţa dormitorului, străduindu-se ca liniile să fie neîntrerupte, astfel încât spiritele malefice să nu poată pătrunde. Deasupra cadrului uşii atârnase o mască înfăţişând un diavol bărbos, cu ochii injectaţi, cu limba scoasă – o altă metodă de alungare a deochiului. Toate acestea deveniră o parte a ritualului ei matinal, împreună cu piesa „Suprabhatam" pe care o asculta la Grundig, în interpretarea lui M.S. Subbulakshmi. Melodia sincopată, ca o serie de sughiţuri, îi amintea lui Ghosh de femeile care măturau curtea în jurul copacului banyan, dimineaţa devreme, în Madras şi de *dhobi*{42} care îşi anunţa prezenţa sunând din clopoţelul bicicletei. „Suprabhatam" era piesa cu care posturile de radio îşi începeau emisia în fiecare zi şi, student fiind, îi auzise cuvintele murmurate de pacienţii muribunzi. Îl amuza faptul ca fusese nevoie să vină până în Etiopia pentru a afla ce era melodia în realitate: o invocare şi o chemare la deşteptare a zeului Venkateswara.

Ghosh remarcase că dulapul din dormitorul Hemei se transformase într-un altar închinat simbolului zeului Shiva: un *lingam*{43} înalt. Pe lângă statuetele din alamă reprezentându-i pe Ganesh, Lakshmi şi pe Muruga, apăruse acum o sculptură cu aer sinistru, din abanos, a indescifrabilului Venkateswara dar şi o statuetă din ceramică a Imaculatei Inimi a Fecioarei Maria şi un Hrist răstignit, tot din ceramică, cu sângele prelingându-i-se prin găurile lăsate de cuie. Ghosh nu spuse nimic.

Fără tevatură şi cu totul neaşteptat, el devenise chirurgul de la Missing. Deşi era departe de a fi un al doilea Thomas Stone, deja se ocupase de câteva abdomene acute (cu aceleaşi emoţii ca prima dată), de răni de cuţit şi de fracturi severe, ba chiar făcuse şi o traheotomie. În sala de naşteri, o femeie se confruntase deodată cu o obstrucţie a căilor respiratorii. Ghosh venise în fugă şi făcuse o incizie în partea de sus a gâtului, deschizând membrana cricotiroidă. Şuieratul aerului care pătrundea în torace îi fusese o răsplată suficientă, la fel şi buzele femeii, care din vineţii redeveniră roz. În aceeaşi zi, ajutat de lumina mai bună din sala de operaţii, făcuse prima sa tiroidectomie. Sala de operaţii nr. 3 îi devenise deja un loc familiar, deşi încă plin de pericole. Nimic nu era o rutină pentru el.

În ziua în care gemenii împliniră două luni, Ghosh era în mijlocul unei operaţii când stagiara îşi strecură capul pe uşă ca să-i spună că Hema avea nevoie urgent de el, Ghosh amputa un picior atât de grav afectat de o infecţie cronică, încât devenise o masă purulentă. Băiatul venise singur din satul lui din apropiere de Axum – un drum de câteva zile – pentru a-l implora pe Ghosh să-i reteze bucata aceea care îl incomoda. „Stă lipită de corpul meu de trei ani”, îi explicase tânărul, arătând spre laba piciorului care ajunsese de patru ori mai mare decât cealaltă şi era diformă, cu degetele abia vizibile.

„Talpa de Madura” putea fi întâlnită în orice loc în care oamenii obişnuiau să meargă desculţi, dar oraşul Madurai, situat aproape de Madras, avea tristul renume de a fi asociat cu numele acestei boli. Nicio localitate nu putea avea o soartă bună dacă o maladie ajungea să-i poarte numele: abdomen de Delhi, depresie de Baghdad, pântecăraie turcească. Talpa de Madura debuta atunci când omul călca pe un spin sau pe un cui de mari dimensiuni. Cum viaţa pe care o ducea îl obliga să meargă mai departe, treptat, piciorul era înghiţit de o micoză care invada oase, tendoane şi muşchi. Nimic altceva nu ajuta, în afară de amputare.

Încurajat de vechea zicală chirurgicală conform căreia „Şi un idiot poale amputa un picior”, Ghosh hotărâse să treacă la treabă. Dacă mai avea însă ezitări, acestea se datorau celeilalte jumătăţi a zicalei: „dar e nevoie de un chirurg competent pentru a-l salva”. Şi totuşi, piciorul acesta nu mai putea fi salvat.

Băiatul era primul pacient pe care îl văzuse Ghosh vreodată intrând în sala de operaţii cântând şi bătând din palme, în culmea bucuriei că va fi operat. Inciză pielea de deasupra gleznei, lăsând un fald în partea din spate, pentru a acoperi ciotul. Legă vasele de sânge şi tăie osul cu fierăstrăul. Auzi bufnitura piciorului căzut în găleata de dedesubt. În clipa aceea intră stagiara cu mesajul de la Hema.

Ghosh acoperi rana cu un prosop steril umed şi fugi spre casă, smulgându-şi masca şi boneta, pradă celor mai sumbre închipuiri.

Dădu buzna în dormitorul Hemei, aproape fără suflare.

— Ce s-a întâmplat?

Hema, într-un sari de mătase, împrăştiase orez pe podea. Cu caractere sanscrite, scrisese numele băieţilor din boabele de orez. Shiva era în braţele ei, iar Rosina îl ţinea pe Marion. Alături mai erau câteva femei din India, care se uitau la el cu priviri dezaprobatoare.

— A venit poşta, spuse Hema. Am uitat să facem *nama-karanum,* Ghosh. Ceremonia de botez. Trebuia oficiată în ziua a unsprezecea, dar se poate şi în a şaisprezecea. Noi n-am făcut-o deloc, dar mama îmi scrie că, dacă o s-o facem chiar după primirea telegramei ei, totul va fi în regulă.

— Şi m-ai scos din operaţie pentru chestia asta?!

Era furios. Îi stătea pe limbă s-o întrebe: „Cum poţi să crezi în asemenea vrăjitorii?"

— Uite ce e, şuieră Hema, stânjenită de purtarea lui, tatăl trebuie să şoptească numele copilului la urechea lui. Dacă nu vrei s-o faci tu, chem pe altcineva.

Cuvântul acela, „tată", schimbă totul. Se înfioră de emoţie. Şopti repede „Marion" şi pe urmă „Shiva" la urechea fiecărui copil, îi pupă pe amândoi şi apoi o sărută pe Hema pe obraz, înainte ca ea să se poată feri, îi spuse „Pa, mămico", scandalizându-le pe invitatele ei, după care o zbughi înapoi în sala de operaţii, pentru a coase pliul de piele peste ciot.

Gemenii ar fi fost greu de deosebit în lipsa brăţării de gleznă pe care Hema o lăsase pe piciorul lui Shiva ca pe un talisman. În vreme ce Shiva era tăcut şi liniştit, Marion îşi încrunta sprâncenele a concentrare atunci când Ghosh îl ţinea în braţe, de parcă ar fi încercat să împace figura aceea ciudată cu sunetele curioase pe care le scotea. Shiva era puţin mai mic, iar pe capul lui încă se vedeau urmele tentativei eşuate de extracţie a lui Stone. Copilul scâncea doar când îl auzea pe fratele lui plângând, ca pentru a-şi demonstra solidaritatea.

La vârsta de douăsprezece săptămâni, gemenii luaseră în greutate, plânsetele lor erau sonore, iar mişcările, viguroase. Îşi încleştau pumnii la piept, iar când şi când îşi întindeau braţele şi îşi priveau mânuţele cu o mirare saşie.

Nu păreau conştienţi unul de existenţa celuilalt, dar Hema socotea că motivul era unul simplu: credeau că sunt una şi aceeaşi fiinţă. Când erau hrăniţi cu biberonul, unul în braţele Rosinei, iar celălalt în ale Hemei ori în ale lui Ghosh, le plăcea să fie aproape unul de altul, să li se atingă capetele sau membrele. Dacă unul dintre ei era dus în altă cameră, amândoi începeau să scâncească.

La vârsta de cinci luni, băieţii aveau câte o claie de bucle negre. Moşteniseră ochii apropiaţi ai lui Stone, ceea ce le dădea o înfăţişare

hipervigilentă, de parcă şi ar fi examinat mediul, ca nişte clinicieni. În funcţie de lumină, irisurile lor erau de un căprui foarte deschis sau de un albastru întunecat. Frunţile rotunde şi generoase, precum şi arcul perfect format de buza superioară, erau clar moştenite de la sora Mary Joseph Praise. Gemenii erau mult mai frumoşi decât copiii Glaxo, considera Hema. În plus, erau doi. Şi erau ai ei.

Spre încântarea Hemei, Ghosh avea mâini de aur când trebuia să-i adoarmă. Îl culca pe fiecare pe câte un antebraţ, cu obrajii lipiţi de umerii lui şi cu picioruşele odihnindu-li-se pe perna confortabilă a burţii lui. Şi dădea astfel ocol dormitorului Hemei, legănându-se şi clătinând din cap. Cum nu ştia cântece de leagăn, apela la repertoriul lui de versuri deocheate. Într-o seară, sora-şefă îl luă deoparte şi i spuse:

— Poezioarele tale îmi zădărnicesc rugăciunile.

Ghosh şi-o închipui imediat în genunchi, recitând:

A fost odată un bărbăţel în Madras născut
Care avea ouţele din fier bătut.
Când vânturile suflau,
Ouţele zornăiau,
Iar prin fund scântei îi ieşeau.

— Îmi pare rău, soră-şefă, se scuză el.

— Nu cred că e deloc bine pentru ei să audă asemenea lucruri la o vârstă atât de fragedă.

Ghosh abia dacă-şi mai putea aminti cum era viaţa lui înainte de naşterea gemenilor. Când ei se culcuşeau în braţele lui, când îi zâmbeau sau îşi lipeau de el bărbiile umede, simţea că-şi iese din piele de mândrie. Marion şi Shiva – acum nici nu-şi putea imagina nume mai potrivite. În ultima vreme, umerii îl dureau şi mâinile îi erau amorţite atunci când *mamithus* îi luau din braţe copiii adormiţi.

De când începuse să doarmă pe canapeaua Hemei, nu mai simţise nici urmă de disconfort la urinare.

Hema îşi regăsise ceva din vechea ei atitudine. Uneori, Ghosh resimţea lipsa duelurilor verbale dintre ei. Oare jinduise toţi anii ăştia la ea tocmai fiindcă se arătase atât de inabordabilă? Dar dacă ar fi acceptat să se mărite cu el imediat ce venise în Etiopia? Oare ar fi supravieţuit pasiunea lui? Oricine are nevoie de o obsesie, iar în ultimii opt ani ea fusese obsesia lui, lucru pentru care poate că ar fi trebuit să-i fie recunoscător.

În multe seri, după ce culca băieţii, Ghosh se întorcea să termine ce avea de făcut la spital. Din acea primă seară petrecută în camera Hemei, nu mai pusese în gură niciun strop de bere. Acolo, pe

canapeaua aceea îngustă, dormea liniştit şi se trezea revigorat.

Trăind sub acelaşi acoperiş, constatase că Hema obişnuia să mestece khat. Începuse în nopţile de veghe petrecute la căpătâiul lui Shiva, ca să rămână trează. În scurt timp, semnul ei de carte, în *Middlemarch,* ajunsese dincolo de al lui, iar romanul lui Zola îl începuse înaintea lui. Încercase să ascundă frunzele de el, iar lui i se păruse înduioşător cum se fâstâcise când adusese vorba despre ele în faţa ei.

— Nu ştiu la ce te referi, replicase Hema.

După aceea nu mai pomenise niciodată despre khat, dar îşi dădea seama că mestecase câteva frunze înainte de venirea lui atunci când o vedea tricotând până târziu în noapte sau când îl aştepta şi era mai vorbăreaţă chiar decât Rosina. Frunzele i le aducea Adid, negustorul mereu zâmbitor pe care-l întâlnise în avion când se întorsese din Aden şi a cărui companie îi încânta pe amândoi.

Cât despre Ghosh, drogul lui era apropierea de Hema. Se atingea uşor de ea când aşeza copiii adormiţi în pătuţul care înlocuise incubatorul. Şi se simţea încurajat când ea nu se întorcea cu spatele, răstindu-se la el. O privea în timp ce-şi bea cafeaua de dimineaţă, iar ea îi făcea liste de cumpărături ori se consulta cu Almaz în legătură cu programul zilnic. Într-o zi, îl văzu uitându-se la ea.

— Ce s-a întâmplat? Arăt oribil dimineaţa, ştiu. Asta e?

— Nu. Dimpotrivă.

Ea roşi.

— Ia mai taci! replică, dar strălucirea din privirea ei nu pieri.

Într-o seară, la cină, el spuse, mai mult pentru sine decât pentru ea:

— Mă întreb ce-o mai fi cu Thomas Stone.

Hema îşi împinse scaunul în spate şi se ridică.

— Te rog să nu mai pomeneşti niciodată numele ăsta în casa mea.

În ochii ei înlăcrimaţi se citea spaima. Ghosh se apropie de ea. Putea suporta accesele ei de furie, le putea face faţă, dar nu îl lăsa inima s-o vadă suferind. Îi apucă mâinile şi o trase spre el; ea se opuse, dar în final cedă, când el murmură:

— Nu-i nimic. N-am vrut să te supăr. Nu-i nimic.

„Mi-aş vinde cel mai bun prieten ca să te pot strânge în braţe aşa."

— Dacă vine şi-i cere înapoi? L-ai auzit pe astrolog, spuse ea, tremurând. Te-ai gândit la asta?

— N-o să vină, răspunse el, însă vocea îi şovăi.

Hema se duse spre dormitor.

— Ei bine, dacă încearcă, va trebui să treacă peste cadavrul meu, mă auzi? Peste cadavrul meu!

Într-o noapte foarte rece, când gemenii aveau deja nouă luni, când *mamithus* dormeau în camerele lor, iar sora-şefă se întorsese în apartamentul ei, totul se schimbă. Nu mai exista niciun motiv pentru

ca Ghosh să doarmă pe canapea, dar niciunul dintre ei nu deschisese subiectul plecării lui.

Ghosh veni puţin înainte de miezul nopţii şi o găsi pe Hema şezând la masă, în camera de zi. Se apropie pentru ca ea să-i poată privi ochii de aproape şi să simtă dacă mirosea a băutură – întotdeauna proceda aşa când se întorcea atât de târziu. Ea îl împinse.

Intră în dormitor să se uite la gemeni. Când ieşi, îi spuse:

— Miroase a tămâie.

O mai certase şi înainte fiindcă îi lăsa pe gemeni să doarmă în fum.

— Ai halucinaţii. Poate că zeii încearcă să ajungă la tine, replică ea, prefăcându-se preocupată să-i pună lui mâncarea pe masă. Macaroane pregătite de Rosina, îi explică, ridicând capacul de pe un vas. Iar Almaz ţi-a lăsat curry cu pui. Se întrec care să te hrănească. Numai Dumnezeu ştie de ce.

Ghosh îşi prinse şervetul sub gulerul cămăşii.

— Zici *de mine* că sunt necredincios? Dacă ai citit Vedele sau Bhagavad Gita, îţi aminteşti de omul care s-a dus la înţeleptul Ramakrishna şi i-a spus: „O, stăpâne, nu ştiu cum să-l iubesc pe Dumnezeu”. O văzu pe Hema încruntându-se şi continuă: Înţeleptul l-a întrebat dacă iubeşte ceva sau pe cineva. „Îmi iubesc fiul”, a răspuns omul, iar Ramakrishna i-a zis: „Aici e dragostea şi datoria ta către Dumnezeu, în iubirea şi în datoria pe care o îndeplineşti faţă de acel copil”.

— Dar tu unde ai fost până la ora asta, domnule Preacucernic?

— Am făcut o cezariană. Am terminat într-un sfert de oră.

Hema făcuse trei cezariene în săptămânile de după naşterea gemenilor: una pentru a-l învăţa pe Ghosh, alta pentru a-l asista în vreme ce opera el şi a treia oară doar pentru a-l urmări la treabă. Nicio femeie nu avea să moară la Missing sau să fie trimisă în altă parte dacă avea nevoie de o cezariană.

— Copilul avea cordonul înfăşurat în jurul gâtului. Acum e bine. Iar mama a cerut deja oul fiert care i se cuvine.

În ultima vreme, ei îi plăcea să-şi petreacă serile privindu-l pe el în timp ce mânca. Toate apetiturile lui erau generoase. Ghosh trăia în centrul unei revărsări de idei şi de proiecte care se îngrămădeau în jurul canapelei ei.

Mintea îi zburase în altă parte, aşa că îl rugă să repete ce spusese.

— Am zis că, dacă aş fi plecat, acum aş fi fost deja intern la spitalul districtului Cook. Am fost pe punctul de a pleca din Etiopia, ştii?

— De ce? Fiindcă o dispărut Stone?

— Nu, femeie! Înainte de asta. Înainte să apară gemenii sau să moară Sora înţelegi, eram convins că o să te întorci din India măritată.

Pentru Hema explicaţia lui era atât de absurdă, atât de neaşteptată – un memento al vremurilor nevinovate de demult –, încât izbucni în

râs. Consternarea de pe chipul lui Ghosh o amuză şi mai tare, iar acul de siguranţă care îi ţinea bluza strânsă la piept zbură prin aer şi ateriză în farfuria lui. Era deja prea mult pentru ea, aşa că îşi duse mâinile la sâni şi se ridică de pe scaun, ţinându-se de burtă de-atâta râs.

De când se întorsese din India şi după tragedia Sorei, avusese puţine ocazii de-a râde în hohote. Când îşi regăsi suflul, îi spuse:

— Asta-mi place la tine, Ghosh. Aproape că uitasem. Tu ştii să mă faci să râd ca nimeni altcineva pe lumea asta.

Se aşeză din nou pe scaun, rezemată de spătar.

Ghosh se oprise din mâncat. Împinse farfuria într-o parte. Se vedea că era supărat, iar ea nu ştia de ce. Îşi şterse buzele cu şervetul, cu mişcări precise şi deliberate. Când vorbi, avea un tremur în voce.

— Crezi că am făcut o glumă? Ţi se pare că dorinţa mea de atâţia ani de a mă însura cu tine a fost o glumă?

Ea nu reuşi să se uite în ochii lui. Nu-i spusese niciodată ce-i trecuse prin minte atunci când crezuse că avionul se va prăbuşi, şi nici că ultimul ei gând se îndreptase spre el. Zâmbetul pe care-l avea pe chip i se păru fals şi nu izbuti să-l mai menţină. Îşi întoarse privirea, dar cu coada ochiul zări masca ameninţătoare agăţată deasupra uşii de la dormitor.

Ghosh îşi lăsă capul în palme. Starea de spirit i se schimbase din efervescenţă în disperare. Hema îl scosese din sărite. Şi toate astea numai fiindcă râsese? Încă o dată se simţi nesigură în preajma lui, aşa cum se întâmplase în ziua aceea, la mormântul sorei Mary Joseph Praise.

— E timpul să mă mut înapoi în apartamentul meu, spuse el.

— Nu! replică ea cu atâta forţă, încât tresăriră amândoi.

Îşi apropie scaunul de al lui. Îi trase mâinile de pe faţă şi i le ţinu în palmele ei. Studie straniul profil al colegului ei, al acestui prieten vechi, nu tocmai arătos, dar minunat, care acceptase ca soarta lui să devină atât de strâns legată de a ei. Acum părea hotărât să plece. Nu se uita la ea căutând un răspuns ori o îndrumare.

Ea îi sărută mâna. El se opuse. Hema se apropie mai mult. Îi trase capul la pieptul ei care, fără acul de siguranţă, era mai expus decât fusese vreodată în faţa unui bărbat. Îl ţinu aşa cum o ţinuse el în noaptea în care Shiva încetase să mai respire.

După o vreme, îi întoarse faţa spre a ei. Şi, înainte să apuce să se gândească la ceea ce făcea sau de ce, ori la felul în care se întâmplaseră toate, îl sărută. Îi plăcu senzaţia pe care i-o dădeau buzele lui lipite de ale ei. Îşi dădea seama acum, şi se simţea ruşinată înţelegând cât de egoist se purtase cu el, cum îl folosise în toţi anii aceştia. N-o făcuse în mod conştient. Şi totuşi, îl tratase de parcă rostul lui pe lume ar fi fost să-i facă ei pe plac.

Venise rândul ei să suspine şi îl conduse, aşa uluit cum era, în cel de-al doilea dormitor, pe care îl folosea ca să depoziteze lucruri şi să calce rufe şi pe care ar fi trebuit să i-l dea lui cu mult timp în urmă, în loc să-l lase să doarmă pe sofa. Se dezbrăcară pe întuneric şi goliră patul de mormanul de scutece, prosoape, sariuri şi diverse alte lucruri. Îşi reluară îmbrăţişarea sub aşternut.

— Hema, dacă rămâi gravidă? întrebă el.

— O, nu înţelegi, replică ea. Am treizeci de ani. S-ar putea să fi întârziat deja prea mult.

Spre ruşinea lui, acum că acele sfere magnifice care-i bântuiseră imaginaţia erau libere, în palmele lui, acum că ea îi aparţinea din cap până-n picioare, de la bărbia cărnoasă până la gropiţele de deasupra feselor, transformarea membrului său dintr-o carne moale într-un bambus viguros nu se petrecu. Când îşi dădu seama ce era în neregulă, Hema nu spuse nimic. Iar tăcerea ei nu făcu decât să sporească supărarea lui. Nu ştia că ea se învinuia singură, că-şi închipuia că fusese prea nerăbdătoare şi că interpretase eronat semnalele bărbatului de lângă ea. Râsul unei hiene în depărtare părea să-şi bată joc de amândoi.

Ea rămase perfect nemişcată, ca şi când ar fi stat pe o mină de teren. La un moment dat, adormi. Se trezi cu senzaţia că urca la suprafaţă de sub ape, urmând să revină la viaţă. Şi asta datorită gurii lui Ghosh care era în jurul sânului ei stâng, încercând parcă să-l înghită. Îi îndrumă mişcările, ghidând-o când într-o direcţie, când în alta, ceea ce o făcu să-şi spună că până şi atunci când fusese cum nu se poate mai pasiv, deţinuse totuşi frâiele.

Imaginea capului său masiv şi a buzelor lui aşezate acolo unde niciun bărbat n-o mai atinsese vreodată îi aduse un val de sânge în obraji, în piept şi undeva adânc, în pelvis. Una dintre mâinile lui îi ţinea celălalt sân, trimiţându-i valuri de fiori în tot corpul, în vreme ce cu cealaltă îi mângâia interiorul coapselor. Constată că şi mâinile ei răspundeau chemării, trăgându-i capul spre ea, întinzându-se spre spatele lui lat, dorindu-şi ca el s-o înghită pe de-a-ntregul. Iar de data asta simţi pe coapsele ei o promisiune inconfundabilă.

În clipa aceea, în faţa dorinţei lui animalice, înţelese că îl pierduse pentru totdeauna ca simplu tovarăş de distracţie. Nu mai era acelaşi Ghosh cu care se juca, cel care existase doar ca o reflectare a propriei ei existenţe. Se simţea ruşinată fiindcă nu-l văzuse până atunci în această lumină, fiindcă îşi închipuise că ştia natura acestui tip de plăcere şi, în consecinţă, şi-o negase sieşi şi i-o refuzase lui atâţia ani. Îl trase în ea şi îl primi – coleg, medic, străin, prieten şi iubit. Oftă, regretând toate acele seri în care stătuseră faţă-n faţă, ironizându-se şi aruncându-şi săgeţi (deşi, dacă se gândea bine, ea fusese de cele mai multe ori cea care ironizase şi aruncase săgeţi), când ar fi putut, de

fapt, să fie angajaţi în acest uimitor dialog fără cuvinte.

Hema se trezi dimineaţă devreme, îi hrăni şi îi schimbă pe gemeni, iar când aceştia adormiră din nou, se întoarse la Ghosh.

O luară de la capăt, dornici, de parcă ar fi fost prima dată. Senzaţiile erau unice şi inimaginabile, tăblia patului se izbea de zid, dându-le de ştire Rosinei şi lui Almaz, care tocmai sosiseră în bucătărie, dar ei nu-i păsa. Adormiră iar, şi abia când auziră talanga vacii şi mugetul viţelului se ridicară din pat.

Ghosh o opri când se pregătea să iasă din cameră.

— Căsătoria cu mine ţi se mai pare o glumă deplasată?

— Ce tot spui acolo?

— Hema, te măriţi cu mine?

Era nepregătit pentru răspunsul ei şi mai târziu avea să se întrebe cum de venise ea atât de repede cu o replică la care el, unul, nu s-ar fi gândit în niciun caz.

— Da, dar numai pentru un an.

— Ce?!

— Recunoaşte adevărul! Doar situaţia asta cu copiii ne-a adus împreună. Nu vreau să te simţi obligat. Mă mărit cu tine pentru un an. Şi pe urmă, gata.

— Dar este absurd! izbucni Ghosh.

— Avem posibilitatea să continuăm încă un an. Sau nu.

— Eu ştiu ce vreau, Hema. Vreau să fie pentru totdeauna. Mereu mi-am dorit să fie pentru totdeauna. Ştiu că la sfârşitul anului voi vrea să continuăm.

— Ei, poate că *tu* ştii, drăguţule. Dar dacă eu nu ştiu? Iar acum… ai o operaţie programată în dimineaţa asta, nu? Foarte bine, îi poţi spune sorei-şefe că o să încep să fac din nou histerectomii şi alte intervenţii deosebite. Şi a venit timpul să înveţi şi tu câteva operaţii ginecologice, altele decât cezarienele.

Îi aruncă o privire peste umăr în vreme ce ieşea din cameră, iar zâmbetul ei şugubăţ, maliţiozitatea din ochii ei, sprâncenele arcuite şi înclinarea gâtului – toate aminteau de o dansatoare care trimite un semnal fără cuvinte. Mesajul ei îl amuţise. În loc de un an sau de o viaţă întreagă, nu se mai putea gândi acum decât la noaptea următoare şi, cu toate că nu mai erau până atunci decât douăsprezece ore, simţea că mai are de aşteptat o eternitate.

PARTEA A TREIA

Nu voi tăia piatra din băşică, ci voi lăsa această operaţie în seama celor care fac această meserie…

Jurământul lui Hippocrate

Al lor e al iubirii rod fără de piatră
A cărui dragoste e-napoiată.

Tiruvalluvar, *Kural*

CAPITOLUL 17
TIZITA

Îmi amintesc de zorii zilei, când zbor prin bucătărie în braţele lui Ghosh. El numără în barbă: „Un-doi… un-doi-trei”. Ne rotim, ne avântăm, ţâşnim. Mult, mult timp am crezut că dansul este meseria lui.

Facem o întoarcere în faţa cuptorului şi ajungem la uşa din spate, pe care Ghosh o descuie şi trage ivărul cu o mişcare graţioasă a mâinii.

Intră Almaz şi Rosina şi închid repede uşa, pentru a ţine afară frigul şi pe Koochooloo, care dă din coadă aşteptând micul dejun. Ambele *mamithus* sunt înfofolite ca nişte mumii şi doar ochii li se văd prin deschizătura ca o semilună. Încep să-şi scoată straturi de haine, şi mirosul de iarbă cosită, apoi de pământ săpat şi la urmă de *berbere* şi de foc de cărbuni se degajă ca un abur înmiresmat din trupurile lor.

Eu râd nestăpânit, anticipativ, şi-mi îndes bărbia în piept, fiindcă ştiu că degetele Rosinei, reci ca nişte ţurţuri, îmi vor mângâia în curând obrazul. Prima dată când a făcut-o, am izbucnit în râs în loc să plâng: o greşeală, fiindcă aşa am încurajat acest ritual de care mă tem şi pe care îl aştept în fiecare zi.

După micul dejun, Hema şi Ghosh ne sărută, pe mine şi pe Shiva, de rămas-bun. Lacrimi. Disperare. Mânuţe încleştate. Dar ei pleacă oricum, se duc la spital.

Rosina ne aşază în căruciorul dublu. Nu peste mult timp, cu mâinile ridicate, implor să fiu luat în braţe. Vreau să stau mai sus. Vreau să am perspectiva adulţilor. Ea cedează. Shiva e mulţumit oriunde ar sta, atâta timp cât nimeni nu încearcă să-i ia brăţara de la gleznă.

Fruntea Rosinei e ca o minge de ciocolată. Părul ei împletit în codiţe formează şiruri ordonate, spre spate, după care zburătăceşte într-un evantai care-i ajunge până pe umeri. Rosina sare, se leagănă şi cântă. Piruetele ei sunt mai rapide decât ale lui Ghosh. De sus, de unde stau eu, rochia ei plisată se umflă, preschimbându-se într-o superbă floare deschisă, de sub care, când şi când, i se zăresc pantofii roz din plastic.

Rosina vorbeşte fără oprire. Noi suntem tăcuţi, nu scoatem un cuvânt, dar avem o sumedenie de gânduri şi de impresii, toate nerostite. Amharica Rosinei stârneşte râsetele lui Almaz şi ale lui Gebrew, fiindcă silabele pe care le pronunţă ea gutural, de parcă şi-ar drege glasul, nu există. Dar asta nu o descurajează. Uneori o rupe pe italiană, mai ales când încearcă să fie convingătoare, să-şi susţină opiniile. *Italinya* îi vine uşor pe buze şi, în mod ciudat, este uşor de înţeles, cu toate că nimeni altcineva n-o mai foloseşte. Atunci când vorbeşte cu sine însăşi sau când cântă, o face în limba ei maternă din Eritreea, tigrinya. Atunci vocea i se descătuşează, slobozind un noian

de cuvinte.

Almaz, care lucrase înainte pentru Ghosh, este acum bucătăreasă în gospodăria lui şi a Hemei. Stă neclintită, ca un baobab în rădăcini, pe locul ei din faţa cuptorului, uriaşă în comparaţie cu Rosina, scoţând numai oftaturi şi suspine sonore sau un ocazional *Ewunuth!* – „Nu mai spune!" –, pentru a-i îndemna pe Rosina şi pe Gebrew să turuie mai departe, deşi niciunul dintre ei nu are nevoie de încurajări în acest sens. Almaz are pielea cu o nuanţă mai deschisă decât Rosina şi îşi poartă părul prins într-un *shash* portocaliu fin, care formează un fel de bonetă frigiană. În vreme ce dinţii Rosinei strălucesc ca nişte faruri aprinse, Almaz rareori şi-i arată pe ai ei.

Pe la jumătatea dimineţii, când ne întoarcem din excursia noastră de la bungalow până la Urgenţe, la salonul femeilor şi apoi la poartă, cu Koochooloo pe post de gardă de corp, bucătăria este însufleţită. Aburul se ridică în vălătuci când Almaz ridică pe rând capacele oalelor. Flotorul de argint de pe oala sub presiune şuieră şi zornăie. Mâinile pricepute ale lui Almaz taie roşii, ceapă şi coriandru proaspăt, formând mormane care privesc de sus la grămăjoarele de ghimbir şi de usturoi. Are mereu la îndemână o gamă variată de condimente şi de mirodenii: frunze de curry, turmeric, coriandru uscat, cuişoare, scorţişoară, seminţe de muştar, pudră de chilii, toate în mici boluri de inox aşezate pe un platou mare. Ca un alchimist furibund, presară un praf de una, un pumn de alta, după care îşi udă degetele şi stropeşte amestecul din mojar. Apoi bate cu pistilul, iar trosnetele umede ale rămurelelor se transformă în scurt timp în scrâşnetul pietrei pe piatră.

Seminţele de muştar explodează în uleiul fierbinte. Pentru a se feri de proiectile, Almaz ţine un capac deasupra cratiţei *Rap-rap-rap!* Ca grindina pe un acoperiş de tablă. Adaugă apoi seminţe de chimen, care sfârâie, se închid la culoare şi pocnesc. Un fum uscat, aromat, alungă izul de muştar. De-abia după aceea adaugă ceapa, câteva mâini pline, iar acum zgomotele amintesc de cele ale vieţii ce ia naştere din focul primordial.

Deodată, Rosina mă întinde lui Almaz, iar ea o ia la fugă pe uşa din spate, cu picioarele încrucişându-i-se ca lamele unei foarfeci. Noi nu ştim asta, însă Rosina poartă în ea sămânţa unei revoluţii. Este însărcinată cu o fetiţă, Genet. Noi trei – eu, Shiva şi Genet – suntem împreună încă de la început. Ea este încă în pântec, în vreme ce eu şi fratele meu ne familiarizăm cu lumea de afară. Trecerea în braţele lui Almaz este neaşteptată.

Scâncesc pe umărul ei, periculos de aproape de oalele care dau în clocot. Ea lasă linguroiul din mână şi mă aşază pe un şold. Bâjbâie cu mâna prin bluză, gâfâind de efort, şi scoate un sân.

— Uite-l, îmi spune şi mi-l dă să-l ţin bine.

Multe daruri am primit, dar acesta este primul pe care mi-l amintesc. De fiecare dată când îmi este oferit, e o nouă surpriză. Când îmi este luat, totul reporneşte de la zero. Dar iată-l acum, viu şi cald, eliberat din culcuşul lui de pânză şi întins mie, ca o medalie pe care nu o merit. Almaz, care rareori vorbeşte, îşi reia amestecatul în oală, îngânând o melodie. E ca şi cum sânul nu i-ar aparţine mai mult decât îi aparţine linguroiul.

În cărucior, Shiva scapă din mână camionul din lemn, pe care saliva lui l-a transformat într-o masă mustoasă. Spre deosebire de brăţara de la gleznă, jucăria este separabilă de el. La vederea sfârcului magnific, Shiva dă drumul camionului pe podea. Deşi eu sunt cel aflat în posesia sânului, mângâindu-l şi palpându-l, sunt totodată şi mâna lui dreaptă.

Vrăjit, Shiva mă îmboldeşte şi-mi transmite instrucţiuni tăcute: „Aruncă-mi-l şi mie!" Când n-o pot face, îmi spune: „Desfă-l şi vezi ce-i înăuntru." Şi asta pare imposibil. Îl modelez, îl împung şi mă uit cum revine la loc.

„Bagă-l în gură!", mă îndeamnă Shiva, fiindcă mai ales aşa se familiarizează el cu lumea înconjurătoare. Mie ideea mi se pare absurdă.

Sânul este exact aşa cum nu e Almaz: vesel, vibrant, un membru plăcut al casei noastre.

Când încerc să-l ridic, ca să-l studiez mai bine, sânul mi se revarsă printre degete. Vreau să mă conving de felul în care toate feţele lui converg spre vârf, moţul întunecat prin care el respiră şi percepe lumea. Sânul îmi ajunge până la genunchi. Sau poate ajunge până la genunchii lui Almaz. N-am cum să fiu sigur. Tremură ca un jeleu. Aburul se condensează pe suprafaţa lui, atenuându-i luciul. Din el se ridică aroma ghimbirului şi a chimenului pisat, de pe degetele lui Almaz. După mulţi ani, când am sărutat primul sân de femeie, m-a năpădit o foame teribilă.

O izbucnire de lumină şi un val de aer rece vestesc revenirea Rosinei. Iată-mă înapoi în braţele ei, îndepărtat de sânul care dispare la fel de misterios cum a apărut, înghiţit de bluza lui Almaz.

Puţin înainte de prânz, când răcoarea s-a dus şi ceţurile s-au ridicat, ne jucăm pe pajişte până ce ni se înroşesc obrajii. Rosina ne dă să mâncăm. Foamea şi somnul se armonizează perfect în corpurile noastre, ca orezul şi curry-ul, ca iaurtul şi bananele. Este o vârstă a perfecţiunii, a poftelor simple.

După masă, eu şi Shiva adormim cu braţele unul în jurul celuilalt, respirându-ne în faţă, cu frunţile atingându-ni-se. În acea stare neclară dintre veghe şi vis, cântecul pe care îl aud nu este al Rosinei. E *Tizita,* melodia pe care o cânta Almaz când îi ţineam sânul în mână.

Voi auzi cântecul acela în toţi anii petrecuţi în Etiopia. Când voi pleca din Addis Abeba, tânăr bărbat fiind, îl voi lua cu mine pe o casetă, alături de „Aqualung". Plecările sau moartea iminentă te obligă să-ţi defineşti adevăratele gusturi. În anii mei de exil, când caseta se va uza, voi întâlni etiopieni pe tărâmuri străine. Formula mea de salut în limba noastră comună este o scânteie, o trimitere către o comunitate, către o reţea: numărul de telefon al doamnei Woizero Menen, care, în schimbul unei sume modeste, găteşte *injera* şi *wot* şi ţi le serveşte în casa ei, dacă o suni cu o zi înainte; numele taximetristului Ato Girma, al cărui văr lucrează la Liniile Aeriene Etiopiene şi aduce *kibe* – unt etiopian – fiindcă fără untul vacilor care trăiesc şi pasc la altitudine, porţia ta de *wot* ar avea gust de fast-food american. Pentru sărbătoarea de Meskel, dacă vrei să tai o oaie în Brooklyn, cheamă-l pe Yohannes, în Boston, încearcă la Regina din Saba. În anii pe care îi voi petrece departe de ţara mea natală, trăind în America, voi vedea cum etiopienii sunt invizibili pentru toţi ceilalţi, şi totuşi atât de vizibili pentru mine. Prin intermediul lor voi găsi alte înregistrări cu *Tizita.*

Toţi sunt dornici să împartă cu mine, să-mi încredinţeze cântecul acela, ca şi cum numai *Tizita* poate explica strania inerţie care îi cuprinde. Tot ea explică şi cum se face că erau străluciţi acasă, cu The Jackson 5, The Temptations şi *Tizita* mereu pe buze, cu o tunsoare afro perfectă, cu fundurile rotunjoare legănându-se deasupra ghetelor Double-O-Seven, şi cum apoi, primul pas făcut în America în spatele tejghelei într-un 7-Eleven{44}, respirând gaze de eşapament într-o parcare subterană, vânzând ziare la un stand în aeroport ori lucrând la magazinul de suvenire de la hotelul Marriott – s-a dovedit a fi unul încremenit locului, un adăpost pe care pregetă să-l părăsească, de teamă să nu aibă o soartă mai rea decât invizibilitatea, anume extincţia.

Versiunea mai lentă a melodiei *Tizita,* interpretată de Getachew Kassa, o lamentaţie vioaie, însă halucinantă, pe fondul unor arpegii în gamă minoră, este cea mai cunoscută. Mai există una, tot a lui, într-un ritm alert, latino. Mahmoud Ahmed, Aster Awelte, Teddy Afro… toţi artiştii etiopieni înregistrează o *Tizita.* O fac în Addis Abeba, dar şi în exil, în Khartoum (da, în Khartoum, ceea ce demonstrează că până şi în iad există studiouri de înregistrări) şi, desigur, la Roma, Washington, Atlanta, Dallas, Boston şi New York. *Tizita* este imnul inimii, plânsetul diasporei, care răsună în sus şi-n jos pe Eighteenth Street, în zona Adams Morgan din Washington, D.C., unde se revarsă din Fasika's, Addis Abeba, Meskerem, Red Sea şi din alte birturi etiopiene, acoperind ritmurile de salsa şi raga ce răzbat din localuri precum El Rincon şi Queen of India.

Există, o *Tizita* vioaie, o *Tizita* lentă, o *Tizita* instrumentală (care a devenit atât de populară graţie etniei ashanti), o *Tizita* lungă şi una scurtă… tot atâtea versiuni câţi artişti o cântă. Primul ei vers… Îl aud şi acum.

Tizitash zeweter wode ene eye metah.
Nu pot să nu mă gândesc la tine.

CAPITOLUL 18
PĂCATELE TATĂLUI

În casa noastră, trebuia să te avânţi în larmă şi să-ţi faci loc în faţă dacă voiai să fii auzit. Glasul de sirenă navală era al lui Ghosh, stârnind ecou şi transformându-se în râs. Vocea Hemei era ciripit de pasăre, însă, dacă era provocată, devenea ascuţită ca iataganul lui Saladin care, dacă e să credem ceea ce scrie în cartea mea, *Richard Inimă de Leu şi cruciadele,* putea reteza o eşarfă de mătase lăsată să cadă pe lama lui. Almaz, bucătăreasa noastră, poate că era tăcută pe dinafară, dar buzele i se mişcau mereu, în rugăciune ori în cântec, nimeni nu ştia exact în ce. Pentru Rosina, tăcerea era un afront personal, drept care vorbea chiar şi când stătea într-o încăpere goală şi turuia până şi prin dulapuri. Genet, la cei aproape şase ani ai ei, dădea semne că şi-a moştenit mama, spunându-şi poveşti despre ea însăşi cu o voce cântată şi creându-şi astfel propria ei mitologie.

Dacă ShivaMarion ar fi venit pe lume vaginal (lucru imposibil, dat fiind modul în care erau unite capetele noastre), Shiva ar fi fost primul născut, şi deci geamănul cel mare. Dar când cezariana a inversat ordinea firească a naşterii, eu am respirat primul, devenind fratele mai mare cu câteva secunde. Şi, totodată, am devenit purtătorul de cuvânt al cuplului ShivaMarion.

Ţinându-ne după Hema şi Ghosh în Piazza ori strecurându-ne printre căruţe şi camioane în magazinul de haine al lui Motilal, în aglomeratul Merkato din Addis Abeba, n-am auzit-o niciodată pe Hema spunând: „Cămaşa aceea albastră i-ar sta atât de bine lui Shiva” sau „Sandalele astea sunt perfecte pentru Marion”. Sosirea doctorilor Ghosh şi Hema însemna că scaunele erau scoase la iveală şi şterse de praf, un băiat era trimis în fugă să aducă biscuiţi şi Fanta ori Coca-Cola, în ciuda tuturor protestelor. Metri de croitorie erau întinşi pentru a ne măsura, mâini aspre ne ciupeau de obraji şi o mică mulţime se aduna să se zgâiască, de parcă ShivaMarion ar fi fost un leu în cuşcă la Sidist Kilo{45}. Ca urmare, Hema şi Ghosh cumpărau în dublu exemplar orice hăinuţă pe care o considerau necesară, lucru valabil şi pentru bâte de cricket, stilouri şi biciclete. Atunci când ne vedeau şi exclamau „Ia te uită! Ce drăguţ!”, oare oamenii chiar îşi închipuiau că ne aleseserăm noi înşine haine identice? Recunosc, singura dată când am încercat să mă îmbrac altfel decât Shiva m-am simţit ciudat chiar de când ne-am privit amândoi în oglindă. Era ca şi cum aş fi avut şliţul deschis la pantaloni, pur şi simplu ceva nu era cum trebuie.

Noi, „Gemenii”, eram celebri nu doar pentru că ne îmbrăcam la fel, ci şi pentru că alergam de colo-colo cu viteză maximă, întotdeauna în

cadenţă – o creatură cu patru picioare, care nu cunoştea decât o singură cale de a ajunge de la punctul A la punctul B. Când ShivaMarion erau nevoiţi să meargă, fiecare o făcea cu braţul pe după umerii celuilalt, şi de fapt nu era un mers propriu-zis, ci mai degrabă un fel de trap, noi fiind campioni la cursele în trei picioare înainte chiar de a şti că există aşa ceva. Când ne aşezam, împărţeam acelaşi scaun, nevăzând niciun motiv pentru a ocupa două. Am învăţat chiar şi să folosim toaleta împreună, direcţionând un jet dublu în hăul de porţelan. Privind înapoi în timp, s-ar putea spune că eram într-o oarecare măsură răspunzători pentru faptul că oamenii ne tratau ca pe o entitate colectivă.

Spune-le *Gemenilor* să vină la masă.

Băieţi, nu credeţi că e timpul pentru baie?

ShivaMarion, vreţi spaghete sau *injera* şi *wot* în seara asta?

Niciodată nu eram trataţi individual. Când răspundeam la o întrebare, nimănui nu-i păsa care dintre noi doi vorbeşte. Răspunsul primit de la unul era răspunsul amândurora.

Adulţii poate credeau că Shiva, fratele meu harnic, mereu activ, era din firea sa scump la vorbă. Dacă însă zornăitul brăţării de gleznă, pe care el insista să o poarte, putea fi considerat vorbire, atunci Shiva era un gură-spartă teribil, tăcând doar atunci când îşi înăbuşea clopoţeii sub şosetă, ca să meargă la şcoală. Cei mari credeau, poate, că eu nu-i dădeam şi lui ocazia să vorbească (ceea ce era adevărat), dar nimeni nu mi-a spus să tac. În orice caz, în zarva din bungalow-ul nostru, unde amatorii de bridge se adunau de două ori pe săptămână şi unde un disc de 78 rpm se rotea mereu la Grundig, iar paşii greoi ai lui Ghosh care se chinuia să înveţe rumba şi cha-cha-cha făceau să zăngăne vesela, doi ani s-au scurs înainte ca vreunul dintre adulţi să conştientizeze pe deplin faptul că Shiva încetase să mai vorbească.

În primii ani de viaţă, Shiva fusese considerat mai delicat: ţeasta lui încercase Stone s-o strivească înainte să ne salveze Hema. Dar, după aceea, Shiva trecuse cu bine de fiecare etapă de dezvoltare, ţinându-şi capul atunci când mi l-am ţinut şi eu şi începând să meargă de-a buşilea la vreme. Spusese „Amma” şi „Ghosh” la momentul potrivit şi amândoi am hotărât să începem să mergem când mai aveam o lună până să împlinim un an. Hema şi Ghosh nu îşi făceau griji în privinţa lui. Dacă e s-o credem pe Hema, am uitat mersul la câteva zile după ce am făcut primii paşi, fiindcă am descoperit fuga. Shiva a vorbit atât cât a considerat că e nevoie până după vârsta de patru ani, când a început să fie mai zgârcit cu vorbele.

Mă grăbesc să spun că fratele meu râdea şi plângea la momentele potrivite. Adesea se comporta ca şi când ar fi fost pe punctul de a spune ceva exact când începeam eu să vorbesc. Îmi sublinia cuvintele cu exclamaţii ale brăţării sale de gleznă şi cânta entuziast *la-la-la* cu

mine în cadă. Cât despre cuvintele în sine, de ele nu avea nevoie. Citea fluent, dar refuza s-o facă cu glas tare. Putea aduna şi scădea numere mari dintr-o privire, scriind deja rezultatul în vreme ce eu încă mai socoteam pe degete. Nota mereu câte ceva, pentru sine ori pentru ceilalţi, lăsând notiţele în urma lui ca pe nişte resturi. Desena minunat, însă în cele mai ciudate locuri, de pildă, pe cutiile de carton sau pe pungile de hârtie. În perioada aceea, cel mai mult îi plăcea s-o deseneze pe Veronica. Aveam în casă un număr al revistei de benzi desenate *Archie* – îl cumpărasem eu de la librăria lui Papadakis; în cele trei desene de la pagina şaisprezece apăreau Veronica şi Betţy. Shiva putea reproduce fidel pagina aceea, inclusiv bulele de text, scrisul folosit şi haşurile. Era ca şi cum şi-ar fi depozitat în minte o fotografie pe care o putea lipi pe hârtie oricând dorea. Nu uita şi nu omitea nimic, nici măcar numărul paginii sau pata lăsată de o musculiţă care-şi găsise moartea pe marginea originalului. Am remarcat că întotdeauna accentua linia curbă de sub sânul Veronicăi, mai ales comparativ cu a lui Betty. Am verificat în sursa inspiraţiei lui şi, desigur, linia era acolo, dar a lui Shiva era mai groasă şi mai întunecată. Uneori improviza şi se abătea de la imaginea originală, desenând sânii ca pe nişte rachete ascuţite, gata de lansare, ori ca pe nişte baloane care atârnau până la genunchi.

Eu şi Genet acopeream tăcerea lui Shiva. Eu o făceam inconştient. Dacă vorbeam exagerat de mult, era fiindcă mi se părea necesar să suplinesc aportul lui ShivaMarion. Desigur, *eu* nu aveam probleme în comunicarea cu Shiva. La prima oră a dimineţii, scuturarea brăţării de gleznă – *cing-ding* – spunea: „Marion, te-ai trezit?" *Dis-cing* îmi transmitea: „E timpul să te scoli". Dacă-şi freca fruntea de a mea însemna: „Sus cu tine, somnorosule!" Era suficient ca unul dintre noi să *se gândească* la ceva, iar celălalt se şi ridica să facă lucrul respectiv.

Doamna Garretţy, profesoara noastră, a fost cea care a descoperit că Shiva renunţase la vorbit. La Şcoala Urbană şi Rurală Loomis mergeau copii de comercianţi, de diplomaţi, de consultanţi militari, medici, profesori, reprezentanţi ai Comisiei Economice pentru Africa, ai Crucii Roşii, ai OMS, UNESCO, UNICEF, şi, mai cu seamă, ai recent constituitei OUA – Organizaţia pentru Unitatea Africii. Împăratul dăruise tinerei organizaţii o clădire extraordinară, Africa Hall – o mişcare abilă, care aducea sediul general al organizaţiei în Addis Abeba, impulsionând afacerile tuturor, de la animatoarele din baruri până la importatorii de Fiat, Peugeot şi Mercedes. Copiii celor din OUA s-ar fi putut duce la Liceul Gebremariam, o clădire impunătoare aflată pe cea mai abruptă porţiune a Churchill Road. Dar reprezentanţii ţărilor francofone – Mali, Guineea, Camerun, Coasta de Fildeş, Senegal, Mauritius şi Madagascar – îşi aţintiseră privirile spre viitor, astfel că maşinile cu plăcuţe de Corp Diplomatic îi duceau pe

les enfants pe lângă liceu, la Şcoala Loomis. Pentru a nu omite nimic, trebuie menţionez şi St. Joseph, la care, după spusele sorei şefe, iezuiţii, acei soldaţi ai lui Hristos, credeau în Dumnezeu şi în biciul lui. Dar St. Joseph era şcoală de băieţi, deci ieşea din discuţie pentru noi, din cauza lui Genet.

Dar de ce ne-au ţinut departe de agitaţia din şcolile guvernamentale? Dacă am fi mers acolo, am fi fost singurii elevi străini şi ne-am fi numărat printre puţinii copii care aveau mai mult de o pereche de încălţări şi o casă cu apă curentă şi canalizare. Însă Hema şi Ghosh şi-au spus că unica opţiune este aceea de a ne trimite la Şcoala Loomis, administrată de expatriaţii britanici.

Profesorii noştri de la Loomis aveau bacalaureatul şi, câte unii, atestat de studii pedagogice. E uimitor cum o robă din crep negru purtată peste un sacou sau o bluză îi poate conferi unui barcagiu din Londra ori unei florărese de lângă Covent Garden prestanţa unui profesor de la Oxford. În Africa, la naiba cu accentul – atâta vreme cât e unul străin şi ai culoarea potrivită a pielii.

Ritual. Acesta era balsamul care alina îngrijorarea părinţilor cu privire la ceea ce primeau odraslele lor la Şcoala Loomis, în schimbul banilor plătiţi. Concursul de echitaţie, competiţia atletică, spectacolul de Crăciun, carnavalul şcolii, piesa de teatru a şcolii, Noaptea lui Guy Fawkes{46}, Ziua Fondatorilor şi absolvirea – duceam acasă atâtea înştiinţări mimeografiate, încât Hema simţea că ameţeşte. Fiecare dintre noi era repartizat la o Casă (Casa zilei de luni, Casa zilei de marţi, Casa zilei de miercuri), fiecare cu echipele, culorile şi căpitanii ei. În competiţia atletică, ne întreceam pentru gloria Casei noastre şi pentru Cupa Loomis. În fiecare dimineaţa, în sala de întruniri, domnul Loomis dădea semnalul pentru rugăciunea întrunirii. Urma o lectură din Biblie şi apoi cântam cu avânt imnul din cartea albastră de imnuri, în vreme ce un profesor sau altul lovea clapele pianului.

Sunt convins că se poate cumpăra de la Harrods, din Londra, un echipament care să-i permită oricărui englez întreprinzător să fondeze o şcoală britanică oriunde în lumea a treia. Nu e nevoie decât de robe negre, de formulare tipărite pentru notele de sfârşit de trimestru, de cărţi de imnuri, insigne de şef de clasă şi de o programă şcolară. Ritualul întrunirii este însă obligatoriu.

Din păcate, notele obţinute de elevii de la Loomis la *levels*{47} erau jalnice, comparativ cu cele înregistrate la şcolile guvernamentale. Acolo, profesorii indieni erau absolvenţi de studii de specialitate, cu diplomă, pe care împăratul îi angajase din statul creştin Kerala, de unde venise şi sora Mary Joseph Praise. Întrebaţi-l pe un etiopian din străinătate dacă nu cumva a învăţat fizica sau matematica de la un profesor pe nume Kurien, Koshy, Thomas, George, Varugese, Ninan, Mathews, Jacob, Judas, Chandy, Eapen, Pathros ori Paulos, şi foarte

probabil veţi vedea cum i se luminează chipul. Aceşti profesori fuseseră crescuţi în conformitate cu ritualul ortodox adus de Sfântul Toma în India. Dar în activitatea lor profesională, unicul ritual pe care îl respectau era acela de a întipări tabla înmulţirii, tabelul periodic şi legile lui Newton în minţile elevilor etiopieni, care erau toţi la fel de inteligenţi şi vădeau o înclinaţie deosebită pentru aritmetică.

Învăţătoarea mea, doamna Garretty, îi suna pe Hema şi pe Ghosh acasă, după orele de curs, în zilele când eu nu mă duceam la şcoală din cauza vreunei febre. Pentru ea eram adorabilii gemeni Stone, băieţeii aceia drăguţi cu părul negru şi cu ochi deschişi la culoare, care se îmbrăcau la fel şi care, plini de veselie, cântau, alergau, desenau, ţopăiau, băteau din palme şi vorbeau peste măsură la orele ei. În ziua în care eu rămâneam acasă, Shiva alerga, desena, ţopăia şi bătea din palme, dar nu rostea niciun cuvânt, iar când i se cerea, nu voia sau nu putea să vorbească.

Mai întâi, Hema a refuzat să creadă, apoi a început s-o învinovăţească pe doamna Garretty. După aceea s-a învinovăţit pe sine însăşi. A anulat lecţiile de dans de la Clubul Juventus, tocmai când Ghosh deprinsese foxtrotul şi izbutea să înconjoare sala în paşi de dans. Discurile au apucat să se odihnească pentru prima dată după ani de zile. Clubul de bridge s-a mutat în vechiul bungalow al lui Ghosh, pe care el îl utiliza ca birou şi clinică pentru pacienţii pe care îi consulta în particular.

Hema a început să împrumute cărţi de Kipling, Ruskin, C.S. Lewis, Edgar Allan Poe, R.K. Narayan şi mulţi alţi autori de la biblioteca Serviciului de Informaţii al Statelor Unite şi de la cea a Consiliului Britanic. Seara, ea şi Ghosh ne citeau cu rândul, încrezători că literatura de valoare îl va stimula şi încuraja pe Shiva să vorbească. În vremea aceea, înainte de apariţia pe scară largă a televiziunii, obiceiul ni se părea distractiv – mai puţin cărţile lui C.S. Lewis, în ale cărui dulapuri magice nu credeam deloc, şi cele ale lui Ruskin, din care nici Hema, nici Ghosh nu înţelegeau mai nimic şi nu ne citeau prea mult. Dar perseverau amândoi, cu speranţa că, la un moment dat cel puţin, Shiva va striga la ei să se oprească, aşa cum am făcut eu. Continuau să citească şi după ce adormeam, fiindcă Hema credea că astfel era antrenat subconştientul. Dacă îşi făcuseră griji la naştere pentru supravieţuirea lui Shiva, acum erau neliniştiţi cu privire la efectele întârziate ale instrumentelor obstetrice învechite care acţionaseră asupra capului său. Nu se dădeau în lături de la nimic, hotărâţi să-l facă pe Shiva să vorbească.

Shiva rămânea tăcut.

Într-o zi, la scurt timp după ce am împlinit opt ani, când ne-am întors de la şcoală, am constatat că Hema instalase o tablă şcolară în

sufragerie. Ea stătea în picioare, cu creta la îndemână şi cu o sclipire maniacală în privire. Câte un exemplar din *Caligrafia lui Bickham pe înţelesul tuturor (Manualul tinerilor funcţionari*) se afla pe locurile noastre de la masă. Pe fiecare carte era aşezat câte un stilou Pelikan nou – visul oricărui şcolar, împreună cu cartuşe de cerneală, o noutate la vremea aceea.

Va veni o vreme când voi fi încântat să ştiu că sunt considerat un chirurg cu un scris frumos. Notele mele la caligrafie au sugerat, poate, existenţa unor aptitudini similare în privinţa bisturiului (deşi aş spune că nu există o regulă în acest sens, şi nici reciproca nu este adevărată: scrisul strâmb şi chinuit nu indică o tehnică necorespunzătoare în sala de operaţii). Într-o zi aveam să-i mulţumesc printre dinţi Hemei pentru că ne obliga să copiem texte cu un scris rotund şi înflorit:

Cunoaşterea este facilitată de exerciţiul frecvent.
Arta cizelează şi perfecţionează natura.
Norocul este o iubită frumoasă, dar capricioasă.
Ziua de ieri nu se mai întoarce.
Când e îngâmfată, frumuseţea devine de dispreţuit.
Înţelepciunea este mai de preţ decât avuţia.

Shiva întindea deja mâna după stiloul lui Pelikan. Genet nu spunea nimic. Poziţia ei în asemenea chestiuni era una delicată.

Eu am rămas nemişcat. Nu aveam încredere în motivaţia Hemei: vinovăţia duce la acţiuni justificabile, însă rareori *juste*. În plus, plănuisem o paradă specială a maşinuţelor mele Dinky pe poteca şerpuită pe care o săpasem pe o moviliţă de lângă casă. Aşa că momentul pe care şi-l alesese Hema era unul cu totul nepotrivit.

— De ce nu putem să mergem afară, să ne jucăm? Eu nu vreau să fac asta! am anunţat.

Buzele Hemei se strânseră. Părea a se gândi nu la *ceea ce spusesem* eu, ci la persoana mea, la încăpăţânarea care mă caracteriza. În subconştient cel puţin mă învinovăţea pe mine pentru problema lui Shiva. I se părea că eu, ba chiar şi Genet, îi camuflasem tăcerea cu o perdea de cuvinte.

— Tu vorbeşte pentru tine, Marion, replică ea.

— Aşa am făcut. De ce nu ne… nu mă pot duce să mă joc?

Shiva îşi pusese deja cartuşul în stilou.

— De ce? O să-ţi spun eu de ce. Fiindcă şcoala voastră nu e doar o joacă. Trebuie să am grijă de *adevăratele* studii! Şi acum stai jos, Marion!

Genet se aşeză în tăcere.

— Nu, am ripostat. Nu e drept! Şi, în plus, n-o să-l ajute pe Shiva.

— Marion, dacă vrei să-ţi rup urechea…

— *N-o să vorbească decât atunci când o să fie gata!* am strigat.

Şi cu asta am zbughit-o afară. Am fugit pe după primul colţ al casei, iar în curbă am prins viteză. La al doilea colţ, am nimerit drept în pieptul lat al lui Zemui. Primul meu gând a fost că Hema trimisese armata după mine.

— Vere, unde arde? întrebă Zemui zâmbind şi dezlipindu-mă de el.

Uniforma lui măslinie era apretată ca întotdeauna, iar centura, hamul şi ghetele îi străluceau, maronii. Din reflex, bătu din piciorul drept şi ridică mâna în semn de salut cu atâta vigoare, încât mi-am zis că-i vor zbura degetele.

Sergentul Zemui era şoferul celui care devenise acum colonel în Garda Imperială, colonelul Mebratu. Cu ani în urmă, Ghosh îi salvase viaţa în sala de operaţii. Odinioară existaseră suspiciuni în privinţa lui, însă acum se afla în graţiile împăratului. Devenise comandantul Gărzii Imperiale şi totodată omul de legătură cu ataşaţii militari în Etiopia ai Marii Britanii, Indiei, Belgiei şi Statelor Unite. Îndatoririle lui de serviciu presupuneau deseori recepţii şi dineuri diplomatice, ca să nu mai vorbim de obişnuitele partide de bridge de la noi de acasă. Bietul Zemui nu-şi putea începe lungul drum spre casă, spre soţia şi copiii săi, decât după ce colonelul punea capul pe pernă, iar maşina de serviciu era parcată în garaj. Pentru a se deplasa mai uşor, colonelul îi dăduse o motocicletă. Dar cum şoferul, care locuia aproape de Missing, nu voia să-şi strice pneurile pe drumul de piatră şi prundiş care ducea la casa lui, obţinuse de la Ghosh permisiunea să-şi parcheze motocicleta sub şopronul nostru. Acolo, preţiosul lui vehicul era ferit de stihiile naturii şi de vandali.

— Exact persoana pe care doream s-o văd! spuse Zemui. Ce s-a întâmplat, tânărul meu stăpân?

— Nimic, am răspuns, simţindu-mă deodată stânjenit. Necazurile mele păreau prea mărunte în comparaţie cu grijile unui soldat care de-abia se întorsese dintr-un tur alături de forţele ONU de menţinere a păcii în cadrul războiului civil din Congo.

— Cum de-ai venit să-ţi iei motocicleta atât de târziu? am întrebat.

— Şeful a fost la o petrecere până la patru dimineaţa. Când l-am dus acasă, răsărea deja soarele. Mi-a spus că pot să mă întorc seara. Ştii ce, vino şi stai jos. Vreau să-mi mai citeşti o dată scrisoarea asta.

Se aşeză pe marginea verandei, scoase din buzunar aerograma în roşu şi albastru şi mi-o întinse. Îşi ridică apoi casca de plută şi extrase o ţigară pe jumătate fumată, ascunsă abil sub una dintre curelele din exterior. Casca, amintind de cea a exploratorilor din vechime, făcea parte din uniforma Gărzii Imperiale, uşor de recunoscut de la distanţă.

— Zemui, nu pot să ţi-o citesc mai târziu? Mă caută Hema, i-am răspuns obraznic. Dacă mă prinde, îmi taie limba.

— O, asta e ceva serios. Sigur c-o putem lăsa pe mai târziu, replică

el, sărind în picioare. Puse scrisoarea în buzunar, însă îi simţisem dezamăgirea din glas. Crezi că Darwin a primit deja plicul meu?

— Sunt sigur că răspunsul lui e pe drum. Trebuie să ajungă din zi în zi.

Mă salută şi plecă spre partea din spate a casei.

Darwin era un soldat canadian care fusese rănit la Katanga. Citisem de atâtea ori scrisoarea lui către Zemui, încât o ştiam pe de rost. Zicea că în Toronto e frig şi ninge. Uneori se simţea descurajat şi nu ştia dacă se va obişnui vreodată cu piciorul de lemn.

„Există în Etiopia femei care-şi încredinţează soarta în mâinile unui bărbat cu un singur picior şi cu faţa tăiată? Ha, ha!" Nu era bogat, dar dacă prietenul lui, Zemui, va avea vreodată nevoie de ceva, el unul, Darwin, îl va ajuta, fiindcă niciodată nu va uita cum i-a salvat acesta viaţa. Eu scrisesem în engleză un răspuns din partea lui Zemui, traducând cât mai bine cu putinţă. Mă întrebam cum se înţeleseseră ei în Congo. Zemui îmi arătase un pandantiv din aur pe care-l purta la gât, o cruce a Sfintei Brigita. Rănit, Darwin i-o strecurase în mână atunci când se despărţiseră, pe câmpul de luptă.

La vederea Rosinei, care se uita la mine în vreme ce Zemui se apropia de ea, am luat-o din nou la fugă. Simţeam un gol alături de mine, acolo unde ar fi trebuit să alerge fratele meu.

Mormântul mamei mele, cu haloul lui de trandafiri proaspăt tunşi şi cu inscripţia OKPOTITA IN BRATΣΛΣΛ ΛΥΙ ΙΙΣΖΣ, nu mă atrăgea deloc. Dar în cămăruţa autoclavei de lângă sala de operaţii nr. 3 îi simţeam prezenţa, un parfum, o senzaţie familiară mie. Acolo m-au dus picioarele. Nu era cea mai bună alegere pentru o ascunzătoare.

N-am înţeles niciodată reţinerea lui Shiva de a vizita încăperea aceea. Poate că i se părea că o trădează pe Hema, care îi veghease fiece răsuflare şi se legase printr-un fir de glezna lui. Venirea aici era unul dintre puţinele lucruri pe care le făceam singur.

Aşezat pe scaunul mamei mele, învăluit în mirosul de săpun medicinal al cardiganului ei, i-am vorbit sau poate că mi-am vorbit mie însumi. M-am plâns de nedreptăţile de acasă. Mi-am mărturisit cea mai mare spaimă: că Hema şi Ghosh ar putea dispărea într-o zi, aşa cum Stone şi Sora nu mai existau în vieţile noastre. Acesta era unul dintre motivele pentru care zăboveam deseori în apropierea porţii: cine ştie, poate că Thomas Stone se va întoarce. Îmi imaginam că, într-o dimineaţă însorită, când aerul va fi atât de proaspăt şi de înviorător încât aproape că-l vei putea auzi pârâind, Gebrew va deschide porţile de la Missing şi, în loc de pacienţii care dau buzna, acolo, în prag, va sta Thomas Stone. Faptul că nu ştiam cum arată nici el, nici mama, nu avea importanţă pentru această fantezie. Privirea i se va opri asupra mea. Şi după câteva secunde, îmi va zâmbi, cu

mândrie.

Aveam nevoie să cred asta.

M-am întors la bungalow să-mi încasez săpuneala cuvenită. Dar în loc de asta, am găsit casa răsunând de acordurile muzicii. Hema îi conducea în pas de dans pe Shiva şi pe Genet. Toţi trei purtau brăţări de gleznă pentru dans, nu ca aceea pe care o avea Shiva, ci fâşii mari de piele, cu patru cercuri concentrice de clopoţei de alamă. Mutaseră masa lângă perete. Ritmul era dat de o muzică clasică hindusă, cu răpăit sacadat de *tabla*{48}. Hema îşi prinsese sariul trecându-i marginea printre picioare, astfel încât acum părea că poartă o pereche de şalvari. Cât timp fusesem afară, îi învăţase pe Shiva şi pe Genet o serie complexă de paşi şi de poziţii. Braţele apropiate, braţele depărtate, braţele unite, indicând, lăsându-se în jos, desenând un arc, slobozind o săgeată imaginară, ochii privind încoace şi-ncolo, piciorul lunecând, cu o armonie sonoră ori de câte ori călcâiele izbeau podeaua. M-a durut să văd asta.

Eu, Shiva şi Genet veniserăm pe lume aproape în acelaşi timp. (Genet era cu jumătate de pas în urma noastră şi la un pântec distanţă, dar ne ajunsese deja.)

Sugari fiind, făcusem deseori schimb de biberoane şi de suzete, spre consternarea Hemei. Plăcerea lui Shiva de a sări în găleţi, bălţi sau şanţuri îi îngrozea pe cei mari, care se temeau să nu se înece. Pentru a-l ţine departe de apele adânci, sora-şefă cumpărase un mic bazin Jolly Baby. În el ne bălăceam toţi trei în pielea goală şi pozam pentru fotografii care într-o zi aveau să ne facă să roşim. Primul nostru circ, primul nostru matineu, primul mort – am trecut împreună de aceste jaloane ale vieţii. În căsuţa noastră din copac, ne zgârmam cojile de pe bube până ce dădea sângele şi apoi juram pe roşu că noi, cei Trei *Muşchitari,* vom rămâne împreună şi nu vom mai primi pe nimeni altcineva între noi.

Acum sosise momentul primei separări. Eu mă uitam la ei pe geam. Hema mi-a făcut semn să mă alătur lor. Nu mai era supărată. Fruntea îi lucea de transpiraţie şi de obraji i se lipiseră şuviţe de păr. Dacă avusese de gând să mă pedepsească, vedea probabil în expresia de pe chipul meu că îmi primisem deja papara.

Cu o brăţară pe gleznă, Genet părea mai feminină, mai fetiţă decât băieţoiul cu care eram obişnuit. Niciodată nu mă gândisem prea mult la lucruri de genul acesta. În jocurile noastre, ea era la fel ca orice băiat. Acum, dansând, era uşor în contratimp, străduindu-se să ţină pasul şi totuşi, graţioasă, extrem de graţioasă, ca şi cum brăţara aceea de pe gleznă i-ar fi deşteptat această latură. Chiar şi când îşi pierdea rândul sau greşea o întoarcere, era dintr-o dată – şi nu m-am putut împiedica să observ asta – fată din cap până-n picioare.

Fratele meu nu greşea paşii. Învăţase dansul într-o clipă, era evident. Avea un fel de a-şi ţine bărbia sus, de parcă s-ar fi temut că, altfel, buclele care-i stăteau în echilibru în creştet aveau să-i cadă, iar asta îl făcea să pară mai înalt, mai drept decât mine. Această trăsătură a lui era accentuată în dans. Când era entuziasmat de ceva, ochii îi deveneau, din căprui, albaştri – aşa erau şi acum, în vreme ce călcâiele lui loveau podeaua la unison cu ale Hemei, reproducând fiecare înclinare şi fiecare gest al ei. Era ca şi cum brăţara de gleznă ar fi fost cea care îl punea în mişcare, copiind sunetul brăţărilor Hemei. Am studiat creatura aceea suplă şi agilă, ca şi când aş fi văzut-o atunci pentru prima dată.

Fratele meu, care putea reproduce orice din memorie, care jongla cu numere uriaşe în minte fără nicio dificultate, găsise acum un nou vehicul de locomoţie şi un nou limbaj în care să se exprime, separat de mine. Nu voiam să mă alătur lor. Eram sigur că aş fi arătat stângaci. Eram invidios, de parcă aş fi fost un copil handicapat, care ar vrea să participe, dar nu poate.

— Trădătorule! i-am spus în şoaptă lui Shiva.

Dar el m-a auzit. Urechile lui nu aveau nicio problemă şi ar fi ştiut ce am spus chiar dacă aş fi rostit cuvintele doar în gând.

Fratele meu, partenerul meu de ţeastă, acest mic zeu dansator s-a întors, ferindu-şi ochii.

CAPITOLUL 19
SĂ LE DĂM CÂINILOR CEEA CE LI SE CUVINE

Cu o săptămână înainte ca Shiva să renunţe la brăţara sa de gleznă, eram cu toţii în maşină. Mergeam în oraş, când o motocicletă cu sirena în funcţiune trecu în viteză pe lângă noi, făcându-ne semn să eliberăm calea.

— Bine, bine, spuse Ghosh, trăgând pe dreapta. Maiestatea Sa Imperială Haile Selassie Întâiul, leul lui Iuda, are nevoie de tot drumul.

Am cotit pe Menelik II Avenue. În capătul de jos al pantei se afla Africa Hall, care semăna cu o cutie de acuarele răsturnată. Panelurile ei pastelate erau menite să reproducă bordurile colorate ale *shamei* tradiţionale. Sediul cel nou al Organizaţiei pentru Unitatea Africii era înconjurat de drapelele tuturor ţărilor de pe continent. În scurta sa existenţă, clădirea fusese deja onorată cu vizitele unor personalităţi ca Nasser, Nkrumah, Obote şi Tubman.

Palatul Jubileului Imperial se afla pe cealaltă latură a străzii. De fiecare parte a porţilor palatului erau santinele călare din Garda Imperială. Reşedinţa împăratului se înălţa în spatele grădinilor luxuriante, ca o palidă halucinaţie a Palatului Buckingham. Noaptea, clădirea iluminată strălucea în nuanţe de fildeş. Fiindcă venise sezonul sărbătorilor, unul dintre pinii din curte fusese împodobit cu beculeţe şi transformat într-un uriaş pom de Crăciun.

Pietoni, maşini, căruţe, totul se opri. Un bărbat desculţ, cu ochi lăptoşi, îşi scoase pălăria ponosită, dând la iveală un cerc de bucle cărunte. Trei femei în haine negre, de doliu, cu umbrele, aşteptau alături de noi. Urcaseră dealul şi acum erau transpirate. Una dintre ele se aşeză pe bordură şi îşi scoase pantoful din plastic. Doi tineri se traseră înapoi de la marginea trotuarului, nemulţumiţi că fuseseră nevoiţi să-şi întrerupă plimbarea.

Femeia care se aşezase spuse:

— Poate că Maiestatea Sa ne va duce cu maşina. Spuneţi-i că nu ne permitem să mergem cu autobuzul, iar picioarele mă dor de nu mai pot.

Bătrânul se încruntă şi îşi mişcă buzele, ca şi când şi-ar fi pregătit scuipatul cu care să pedepsească o atare blasfemie.

Un Volkswagen verde cu sirenă şi megafon trecu în viteză. Nu credeam că un Volkswagen poate să meargă atât de repede.

— Pun pariu că Maiestatea Sa e în noul Lincoln, i-am spus eu lui Ghosh.

— Nu cred c-o să câştigi.

Era 1963, anul în care fusese asasinat Kennedy. După spusele unui

coleg de şcoală, al cărui tată era membru al Parlamentului, Lincolnul era maşina pe care o folosise preşedintele Kennedy, însă nu şi cea în care fusese împuşcat. Cea a împăratului era acoperită şi arăta spectaculos, nu atât datorită liniei sale, cât lungimii imposibile. În oraş circula o glumă, cum că pentru a ajunge din Palatul Vechi, de pe culmea dealului, unde îşi desfăşura activitatea, la Palatul Jubileului, de jos, împăratul nu trebuia decât să urce în Lincoln pe bancheta din spate şi să coboare prin faţă.

Dintre cele douăzeci şi şase de maşini aflate la dispoziţia Maiestăţii Sale, douăzeci erau Rolls-Royce-uri. Una era un cadou de Crăciun din partea reginei Marii Britanii. Am încercat să-mi imaginez ce alte daruri mai puteau fi sub pomul de Crăciun al unui monarh.

Trecu pe lângă noi un Land Rover: Garda Imperială, nu poliţia. Rula încet, cu uşa din spate deschisă. Soldaţi cu armele pe genunchi priveau în jur. S-a auzit un zgomot ca de tobe de război: o coloană de opt motociclete, dispuse două câte două, apăru parcă de nicăieri. Aerul vibra uşor în jurul motorului. Razele soarelui se reflectau în suprafeţele cromate ale farurilor şi ale barelor de protecţie. În ciuda costumelor negre, cu mănuşi şi căşti albe, motocicliştii îmi aminteau de războinicii cu ochi mari şi ciuf zburlit care coborâseră călare de pe dealuri la aniversarea căderii lui Mussolini, cu înfăţişări crude, dornici parcă să ucidă din nou.

Pământul se cutremură la trecerea motocicletelor Ducati, cu rezervele lor uriaşe de cai-putere gata să fie eliberate printr-o simplă răsucire a încheieturii.

Rolls-Royce-ul verde al Maiestăţii Sale era lustruit oglindă. De pe locul său, împăratul privea pe ferestrele special construite pentru ca monarhii să poată vedea şi să fie văzuţi. În urma motocicletelor, automobilul său era aproape tăcut, auzindu-se doar un slab şuier al valvelor.

— Cu banii daţi pe maşina asta, murmură Ghosh, am putea hrăni vreme de o lună toţi copiii din imperiu.

Bătrânul de alături îngenunchease. Când Rollsul ajunse în dreptul nostru, se aplecă şi sărută pământul.

L-am văzut pe împărat cât se poate de limpede, cu Lulu, căţelul lui miniatural, în poală. Maiestatea Sa se uită drept la noi, zâmbind când ne-am aplecat. Îşi lipi apoi palmele una de alta. Şi, în clipa următoare, trecuse de noi.

— Ai văzut asta? întrebă Hema, entuziasmată. Ai văzut salutul *namaste*{49}?

— În onoarea ta a fost, replică Ghosh. Ştie cine eşti.

— Nu te prosti! Din cauza sariului a fost. Şi totuşi, ce drăguţ!

— Asta-i tot ce trebuie pentru a-ţi suci ţie capul? Un singur

namaste?

— Termină, Ghosh! Eu nu mă implic în politică. Îmi place bătrânelul.

Rollsul coti către porţile palatului. Motocicliştii şi Land Roverul opriră imediat dincolo de porţi. Cei doi soldaţi călare, impecabili, cu pantalonii verzi, cu jachetele şi căştile albe, prezentară onorul.

Un poliţist ţinea la distanţă mulţimea obişnuită de petiţionari care aştepta lângă porţi. O bătrână care flutura în mână o hârtie îi atrăsese probabil atenţia împăratului. Rollsul se opri. Am zărit micul chihuahua, cu labele din faţă pe fereastră, scuturându-şi capul înainte şi înapoi: Lulu lătra. Plecându-se adânc, bătrâna întinse hârtia spre fereastră, ţinând-o cu ambele mâini.

Părea a spune ceva. Împăratul asculta. Femeia vorbea însufleţit, gesticulând, zgâlţâindu-şi trupul, iar acum o puteam auzi şi noi, limpede.

Maşina se puse în mişcare, dar bătrâna nu terminase. Încercă să fugă odată cu Rollsul, nedezlipindu-şi degetele de pe geam. Când nu mai putu ţine pasul, strigă: *Leha, leha!* – „Hoţul, hoţul!" Se uită în jur după o piatră şi, cum nu găsi niciuna, îşi scoase un pantof şi, înainte ca altcineva să poată reacţiona, îl azvârli spre Rolls, lovindu-i portbagajul.

Am văzut doar bastonul poliţistului ridicându-se, iar o clipă mai târziu, femeia era prăbuşită pe stradă, ca un sac. Porţile palatului se închiseră. Motocicliştii se repeziră şi începură să-i lovească pe toţi cei de la poartă, fără a ţine seama de ţipetele lor. Deşi nemişcată, bătrâna încasă un şut zdravăn în coaste. Santinelele călare priveau drept înainte. Caii lor disciplinaţi stăteau neclintiţi, numai pielea le zvâcnea.

Am rămas încremeniţi. Cei doi tineri din spatele nostru rânjiră şi plecară în grabă. Femeia de lângă noi îşi luă capul în mâini şi exclamă:

— Cum pot să-i facă aşa ceva unei bunicuţe?

Bătrânul cu pălăria în mână nu răspunse, dar se vedea că era zdruncinat.

Când maşina noastră a demarat, am observat că motocicliştii se întorseseră asupra poliţistului, trăgându-i o mamă de bătaie. Greşeala lui fusese aceea că n-o doborâse pe bătrână înainte ca aceasta să deschidă gura şi să-i facă pe toţi de ruşine.

Deşi am asistat la multe scene de violenţă, chiar şi acum, după atâţia ani, imaginea aceea încă mi-a rămas vie în minte. Neaşteptata lovire a bătrânei la câteva secunde după ce împăratul ne salutase atât de cordial mi se părea o trădare, iar odată cu ea venise conştientizarea faptului că nici Hema, nici Ghosh nu puteau face nimic pentru a schimba situaţia.

În mintea mea, căţelul acela cu ochi bulbucaţi era părtaş la cruzimea la care asistasem. El era unica fiinţă căreia i se permitea să meargă înaintea Maiestăţii Sale. Acel chihuahua mânca şi dormea în condiţii mai bune decât majoritatea supuşilor imperiali. Din ziua aceea, am avut o altă percepţie asupra împăratului şi a lui Lulu. Şi, cu siguranţă, nu mi-a plăcut câinele acela îngâmfat.

Dacă Lulu era împărăteasa canină a Etiopiei, Koochooloo şi cei doi câini fără nume ai noştri erau plebea. Un dentist iranian care lucrase pentru scurt timp la Missing o botezase „Koochooloo". În Etiopia, dacă îi dai nume unui câine înseamnă că îl salvezi. Cei doi căţei anonimi de la Missing aveau blana jerpelită, atât de murdară de noroi şi de catran, încât nici nu mai puteai şti ce culoare avusese iniţial. În anotimpul ploios, când toţi ceilalţi câini îşi căutau adăpost, ei preferau să stea în ploaie, de frică să nu încaseze vreun bocanc în cap. Este foarte posibil să fi fost, de fapt, mai multe rânduri de câini fără nume, care treceau pe la noi în perechi.

Sora Mary Joseph Praise îi dăduse de mâncare lui Koochooloo după ce dentistul iranian plecase. Iar după moartea ei, Almaz preluase această misiune.

Ochii lui Koochooloo erau aidoma unor perle negre, expresivi, sugerând o fire jucăuşă şi neastâmpărată, pe care dezamăgirile vieţii nu reuşiseră s-o copleşească. Câinii nu au sprâncene, ştiu asta, dar jur că ea avea nişte pliuri de piele care se puteau mişca independent unul de altul şi care izbuteau să redea teamă, amuzament şi chiar o privire confuză, ca a lui Stan din filmele cu Stan şi Bran pe care le văzusem la Cinema Adowa. Nu se punea problema ca Koochooloo să intre vreodată la noi în casă. Vacile erau sacre, dar câinii, nu.

N-am ştiut că era gestantă decât în prima zi a Anului Nou. N-o mai văzuserăm de două zile şi, chiar înainte de a pleca la şcoală, am găsit-o după o grămada de lemne, într-un ungher. În lumina lanternei am constatat că era la capătul puterilor. Abia dacă îşi mai putea ţine capul ridicat. Ghemuleţele de blana de lângă burta ei explicau totul.

Am dat fuga amândoi la Hema şi la Ghosh, apoi la sora-şefă, pentru ale spune extraordinara veste. Ne-am gândit imediat la nume. Privind acum înapoi în timp, lipsa de entuziasm a adulţilor ar fi trebuit să ne avertizeze.

După şcoală, taxiul ne-a lăsat în faţa porţii de la Missing. Nici nu ajunseserăm pe culmea dealului când am văzut, deşi la început n-am ştiut la ce ne uităm. Căţeluşii erau într-un sac mare de plastic, a cărui gură fusese legată de ţeava de eşapament a unui taxi. Mai târziu am aflat că şoferul îl văzuse pe Gebrew încercând să scape de pui şi îi propusese o modalitate mai curată de a termina cu ei decât înecul. Iar

Gebrew, mereu încântat de maşinării, se lăsase convins uşor.

Sub privirile noastre, şoferul a rotit cheia în contact, sacul s-a umflat şi, în câteva secunde, motorul s-a înecat. Koochooloo, care în dimineaţa aceea abia dacă putea să meargă, se învârtea pe lângă roţile maşinii, încercând să muşte din sacul plin de fum. Înăuntru, puii ei, cu boticurile lipite de plastic, se căţărau unul peste altul în încercarea de a scăpa din sac. Expresia căţelei era una de cruntă durere. Era înnebunită, disperată. Pentru pacienţi şi trecători, era un spectacol amuzant. O mică mulţime se adunase deja acolo.

Eu eram ca amorţit, nu-mi venea să cred. Să fie oare acesta un ritual necesar pentru creşterea puilor, unul despre care nu ştiam? Dar mi-am dat seama din reacţiile adulţilor din jur că mă înşelam. În sufletul meu, mă simţeam aidoma lui Koochooloo.

Shiva n-a aşteptat însă reacţia nimănui. A alergat spre maşină şi a încercat să desfacă sacul de la ţeava de eşapament, arzându-se la mâini. Stătea în genunchi, trăgând de plasticul gros. Gebrew l-a ridicat de acolo, în vreme ce el se zbătea şi dădea din picioare. S-a oprit abia când a văzut că puii se preschimbaseră într-o moviliţă nemişcată de blană.

Am aruncat o privire spre Genet, iar expresia detaşată de pe chipul ei m-a şocat: sugera că ştia ea bine cum stau lucrurile în lumea în care trăiam, şi că ştiuse asta cu mult înaintea noastră. Nimic n-o surprindea.

Niciodată n-am înţeles cum ne-a putut ierta Koochooloo şi cum a putut trăi mai departe la Missing. Ea nu ştia nimic despre raţiile soreişefe şi despre edictele ei în privinţa câinilor din perimetrul spitalului. Aşa cum nici noi n-am ştiut că de mai multe ori în trecut, urmând ordinele primite, Gebrew îi smulsese căţeluşii de la piept şi îi înecase.

Shiva îşi julise genunchii şi făcuse băşici în palme. Hema, Ghosh şi sora-şefă veniseră repede după noi în sala de urgenţe. Ghosh aplică Silvadene pe arsuri şi îi pansă genunchii. Cei mari nu aveau nimic de zis despre căţei.

— De ce l-ai lăsat pe Gebrew să facă una ca asta? l-am întrebat.

Ghosh nu-şi ridică ochii de la genunchii lui Shiva. Era incapabil să ne mintă, dar în acest caz nu ne spusese ce avea să se întâmple.

— Nu da vina pe Gebrew, interveni sora-şefă. El a urmat instrucţiunile mele. Îmi pare rău, dar nu ne putem permite să avem haite de câini slobozi la Missing.

Cuvintele ei nu aveau deloc un ton de scuză.

— Koochooloo va uita în cele din urmă, spuse Hema cu blândeţe în glas. Animalele nu au o memorie atât de bună, dragii mei.

— *Tu* ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?

Toţi adulţii se întoarseră spre mine. Dar nu eu vorbisem. Mai mult

decât atât, mă aflam la mai bine de doi metri de locul în care stătea Shiva, bandajat la genunchi. Ochii lui căprui deveniseră de un albastru ca de oţel, cu pupilele cât două gămălii de ac. Îşi ţinea bărbia mai sus ca oricând, cu gâtul întins, aţintindu-şi nasul în jos, la lumea populată de oameni pentru care el părea că nutreşte cel mai profund dispreţ.

Tu *ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?*

Cuvintele fuseseră modulate de coardele vocale şi formulate de buzele şi de limba fratelui meu, până atunci tăcut. Pentru primele sale cuvinte, rostite după ani întregi, alesese o frază pe care niciunul dintre noi nu avea să o uite vreodată.

Adulţii priviră întâi la Shiva, apoi la mine. Eu am clătinat din cap şi am arătat spre el. Într-un târziu, Hema întrebă în şoaptă:

— Shiva… ce-ai spus?

— Ne-ai uita mâine dacă ne-ar ucide cineva azi?

Hema întinse mâna spre el, să-l îmbrăţişeze, cu lacrimi de bucurie în ochi. Dar Shiva se trase înapoi, se feri de toţi, de parcă ar fi fost nişte asasini. Apoi se aplecă, îşi rulă şoseta în jos, îşi smulse brăţara de la gleznă şi o puse pe masă. Brăţara aceea nu-i părăsise *niciodată* piciorul, cu excepţia zilelor în care fusese reparată, mărită şi, de trei sau patru ori, înlocuită cu una nouă. Era ca şi cum şi-ar fi retezat un deget şi l-ar fi depus pe masă.

— Shiva, răsună la un moment dat glasul sorei-şefe, dacă am fi lăsat-o pe Koochooloo să păstreze puii, am avea acum vreo şaizeci de câini aici, la Missing.

— Ce s-a întâmplat cu ceilalţi căţeluşi? întrebă el, înainte ca eu să apuc să deschid gura.

Sora-şefă bălmăji ceva, cum că Gebrew scăpase de ei într-un mod omenesc, că ideea cu gazele de eşapament fusese greşită, pusă în practică fără permisiunea ei, şi că Gebrew ar fi trebuit să termine totul cu mult înainte de a ne întoarce noi de la şcoală.

Eu mă aflam acum lângă fratele meu. Shiva îmi atinse umărul şi îmi şopti ceva la ureche.

— Ce-a spus? mă întrebă Hema.

— A zis că, dacă toţi sunteţi atât de răi, pentru ce să vorbească? Spune că nu crede că sora Mary Joseph Praise sau Thomas Stone ar fi făcut aşa ceva. Poate că, dacă ei ar fi fost încă aici, lucrul ăsta nu s-ar fi întâmplat niciodată.

Hema oftă, ca şi când s-ar fi aşteptat ca unul dintre noi să pomenească numele lor în acest context.

— Dragii mei, replică ea apoi, cu voce aspră, nu aveţi cum să ştiţi ce ar face ei.

Shiva ieşi din încăpere. Sora-şefă şi Ghosh stăteau încremeniţi, ca şi când ar fi văzut o stafie. Acum rămăseseră ei muţi. Cum pot oare

aceşti adulţi, cărora le pasă atât de mult dacă fratele meu vorbeşte sau nu, care îi îngrijesc pe săraci, pe bolnavi şi pe orfani, care au fost la fel de tulburaţi ca noi de cruzimea faţă de bătrâna aceea de la palat, cum pot – m-am întrebat eu – să fie atât de indiferenţi faţă de brutalitatea la care fuseserăm martori?

Mai târziu am întrebat-o pe sora-şefă dacă ea credea că moartea căţeluşilor lăsase cicatrici pe dinăuntrul lui Koochooloo. Sora-şefă mi-a răspuns că nu ştie asta, dar că spitalul Missing nu-şi poate permite să crească mai mulţi câini, trei fiind numărul maxim admis. Şi nu, nu credea că există un rai separat al căţeilor şi, sincer, nu ştia care o fi părerea lui Dumnezeu despre numărul adecvat de câini la Missing, dar El îi dăduse mână liberă în privinţa asta şi nu era dispusă să dezbată subiectul cu mine.

După uciderea căţeilor, am citit în ochii lui Koochooloo dezamăgirea pe care o resimţea faţă de noi, ca specie. Căuta locuri în care să se poată ghemui fără a da nas în nas cu oamenii. Îi lăsam mâncare afară, iar dacă mânca, o făcea când nu eram noi prin preajmă.

Vreme de săptămâni, a existat o singură persoană în faţa căreia încerca să dea din coadă, iar aceasta era Shiva.

Când fratele meu a învăţat să danseze Bharatnatyam (devenind *sishya* al Hemei, ea vorbind deja despre *arangetram* – debutul lui), am început să-l percep ca fiind separat de mine. Acum, că vorbea şi se putea exprima singur, ShivaMarion nu se mai comportau întotdeauna ca o singură fiinţă. Până atunci, deosebirile dintre noi ne făcuseră complementari. Dar în zilele de după moartea căţeluşilor, am simţit cum identităţile noastre se separă treptat. Fratele meu, geamănul meu identic, resimţea durerile animalelor. Cât despre problemele oamenilor, deocamdată cel puţin, pe acestea le lăsa în seama mea.

CAPITOLUL 20
BABA-OARBA

Domnul Loomis, directorul Şcolii Urbane şi Rurale Loomis, a avut grijă ca vacanţa cea mare a elevilor să coincidă cu anotimpul ploios. În acest fel, el putea pleca în Anglia în iulie şi august, relaxându-se, cheltuind banii din taxele plătite de elevi, în vreme ce noi rămâneam în Addis Abeba. Cei care se stabiliseră de mulţi ani în capitală se refereau la lunile musonului cu termenul „iarnă", fapt care îi deruta întotdeauna pe nou-veniţi, pentru care iulie nu putea fi decât o lună de vară.

Ploua atât de mult, încât nu se oprea nici în visele mele. Mă trezeam cu bucurie fiindcă nu mai aveam şcoală, dar murmurul necontenit de pe acoperişul de tablă îmi domolea imediat euforia. Era iarna celui de-al unsprezecelea an din viaţa mea şi, când mă duceam seara la culcare, mă rugam ca norii să se reverse asupra domnului Loomis oriunde ar fi fost el, în Brighton sau în Bornemouth. Îmi doream ca o furtună cu tunete şi fulgere să-l urmeze pretutindeni, în fiecare minut al zilei.

Shiva nu era afectat de frig, de ceaţă sau de umezeală, în vreme ce eu deveneam morocănos şi pesimist. Afară, dincolo de fereastra noastră, se formase un lac maroniu presărat cu atoli de noroi roşcat. Nici nu mai credeam că din mocirla aceea vor putea reapărea vreodată o pajişte şi un răzor cu flori.

În zilele de miercuri, Hema ne ducea la biblioteca Institutului American şi la cea a Consiliului Britanic, unde înapoiam cărţile, împrumutam un alt teanc pe care îl încărcam în maşină, apoi ne îndreptam spre Teatrul Empire sau spre Cinema Adowa, pentru un matineu. Aveam voie să citim tot ce doream, dar Hema ne cerea să completăm câte o jumătate de pagină cu noile cuvinte învăţate şi numărul de pagini citite. Trebuia, de asemenea, să copiem o frază sau o idee memorabilă, pe care s-o discutăm la cină.

Mă înfuria această programă de iarnă, însă ea a fost cea care l-a adus în viaţa mea pe căpitanul Horatio Hornblower{50}. Sora-şefă, a cărei abilitate de a-mi citi în suflet încă n-o apreciam pe deplin, mă rugase la un moment dat să împrumut pentru ea romanul *A Ship of the Line*{51}. L-am deschis din curiozitate şi m-am pomenit navigând într-o lume mai umedă şi mai dezolantă decât a mea. Şi, în mod ciudat, îmi făcea plăcere să fiu acolo. Graţie lui C.S. Forester, mă aflam pe o corabie veche, în celălalt capăt al pământului, şi în mintea lui Horatio Hornblower, un om care semăna cu Ghosh şi cu Hema, un erou în profesia lui. Dar era totodată şi ca mine: „singur şi nefericit". Fireşte,

în realitate, eu nu eram nici singur, nici nefericit, dar în perioada musonului mi se părea necesar să mă consider aşa. Nedreptatea Amiralităţii din Londra, ironia răului de mare al lui Hornblower, tragedia întoarcerii sale dintr-o lungă călătorie pentru a-şi găsi copiii pe patul de moarte din cauza varicelei… Aveam şi eu echivalentele mele, oricât ar fi fost ele de banale, pentru toate aceste nenorociri.

După ore de lectură, tânjeam să ies din casă; ştiam că şi Genet simţea acelaşi lucru. Shiva desena şi scria ceva. Exerciţiile de caligrafie ale Hemei concentrau un flux nestăvilit de cerneală din stiloul lui, dar suportul ales de el era constituit tot din pungi de hârtie, din şerveţele şi din ultimele pagini ale cărţilor. Îi plăcea să deseneze BMW-ul lui Zemui, şi o făcea în fiecare sezon ploios. Iar atunci când o schiţa şi pe ea, Veronica era călare pe o motocicletă.

Într-o vineri, după ce Ghosh şi Hema plecaseră la muncă, ploaia reîncepu în forţă, însoţită acum de tunete şi de grindină. Zgomotul de pe acoperiş era asurzitor. Am deschis uşa de la bucătărie şi m-a întâmpinat un miros de piele umedă: trei măgari se adăpostiseră sub streaşină, alături de stăpânul lor. Dacă lemnul pe care îl aduseseră era la fel de ud ca ei, perspectivele nu erau prea bune pentru cuptorul nostru. Animalele stăteau nemişcate, împăcate cu soarta lor, pe jumătate adormite, cu pielea tresăltându-le involuntar.

Când m-am întors în camera de zi, Genet strigă, pentru a acoperi zgomotul ploii:

— Hai să jucăm baba-oarba!

— Ce joc caraghios! am exclamat. Un joc prostesc, de fete!

Dar ea căuta deja ceva cu care să ne legăm la ochi.

Niciodată n-am înţeles de ce baba-oarba era un joc atât de popular la şcoală, mai cu seamă în clasa lui Genet. Văzusem gloata ţopăind în jurul celui care „era”, înghiontindu-l sau împingându-l până ce acesta izbutea să prindă un jucător. Cel legat la ochi trebuia să spună cum îl cheamă pe cel prins sau să-i dea drumul.

Noi modificaserăm jocul pentru a-l putea juca în casă: fără împinsături. Te puteai feri fiind foarte tăcut (deşi cu zgomotul de pe acoperiş, puteai chiar să fluieri fără să-ţi trădezi prezenţa). Te puteai ascunde oriunde, cu excepţia bucătăriei, şi nu sub sau dincolo de un obstacol. Timpul era esenţa jocului: cât de repede îi putea găsi cel legat la ochi pe ceilalţi doi.

În dimineaţa aceea, Genet a fost prima „babă-oarbă”. A avut nevoie de cincisprezece minute pentru a-l găsi pe Shiva şi de încă zece pentru a da de mine.

Aţi putea crede că, după douăzeci şi cinci de minute de stat locului, eram plictisit. Dar nu. Eram intrigat.

Era nevoie de disciplină pentru a sta complet nemişcat. Mă simţeam

ca Omul Invizibil – unul dintre personajele mele favorite din revistele cu benzi desenate. Omul Invizibil stătea pe loc, în vreme ce lumea se mişca în juru-i şi duşmanul lui de moarte se străduia să-l găsească.

În colanţi albi, legată la ochi, cu braţele întinse înainte şi punând întâi un picior în faţă, apoi pe celălalt, Genet părea neajutorată, de parcă ar fi mers pe o scândură scoasă în afara punţii, pe o corabie de piraţi. Avea postura şi echilibrul cuiva care era în stare să facă roata cu un braţ ţinut pe lângă corp şi care putea merge în mâini mai graţios decât Ghosh pe două picioare. Îşi prindea bentiţe din mărgele galbene şi argintii în părul pieptănat cu cărare la mijloc şi despărţit în două codiţe. Lui Genet nu-i păsa prea mult de felul în care, se îmbrăca, dar când venea vorba despre bentiţe, piepteni, agrafe şi clame, era pretenţioasă. Desigur, această trăsătură ar fi putut fi indusă mai degrabă de Hema, de Rosina sau de Almaz: mereu îi pieptănau părul şi i-l împleteau în codiţe mici sau i-l prindeau în coadă de cal. Uneori, Hema îi punea *kohl* în interiorul pleoapei de jos. Linia aceea neagră îi accentua ochii, făcându-i să scânteieze şi să lucească aidoma unor oglinzi.

Fetele cresc mai repede decât băieţii, aşa se spune, iar eu cred asta, fiindcă Genet se purta de parcă ar fi avut mai mult decât cei zece ani ai ei. Nu avea încredere în lume, era mai combativă şi mai bătăioasă. Dacă eu eram prea dispus să mă las în seama adulţilor şi să presupun că ştiu ei ce fac, ea era exact opusul meu, mereu gata să-i considere supuşi greşelii. Dar acum, legată la ochi, avea o vulnerabilitate de care nu fusesem niciodată conştient înainte; întregul ei arsenal defensiv părea să constea în intensitatea privirii.

De două ori, Genet aproape că dădu peste mine, schimbând direcţia în ultimul moment. A treia oară se afla la doar câţiva milimetri distanţă, iar Omul Invizibil din mine scoase un pufnet în încercarea de a-şi înăbuşi râsul. Braţele ei, agitându-se ca paletele unei mori de vânt, mă găsiră şi mai să mă aleg cu ochii scoşi.

Apoi lucrurile au luat o întorsătură stranie.

Când am fost eu legat la ochi, am găsit-o pe Genet în treizeci de *secunde,* iar pe Shiva în cincisprezece. Cum? Mi-am urmat nasul. Habar nu aveam că era posibil aşa ceva. „Vedeam" olfactiv. Mi-am folosit un instinct care a ieşit la iveală abia atunci când mi-a fost imposibil să văd ceva.

Când a venit rândul lui, Shiva ne-a găsit la fel de repede. Dintr-odată am uitat complet de ploaie.

Când am legat-o din nou pe Genet la ochi, a avut nevoie chiar de mai mult timp decât prima dată. Ei nasul nu-i era de niciun ajutor. Timp de o jumătate de oră am privit-o adulmecând în dreapta şi-n stânga.

Frustrată, şi-a smuls legătura de la ochi şi ne-a acuzat că nu stăm

locului şi că ne-am înţeles unul cu celălalt. Dar la ambele capete de acuzare eram nevinovaţi.

Când Ghosh a venit acasă pentru masa de prânz, şi eu, şi Genet ne-am repezit la el să i povestim despre joc.

— Staţi! Încetaţi! strigă el. Nu înţeleg dacă vorbiţi amândoi. Genet, tu prima. „Începe cu începutul şi continuă până când ajungi la sfârşit şi atunci te opreşti." Cine a zis asta?

— Tu, replică Genet.

— Regele din *Alice în Ţara Minunilor,* interveni Shiva, la pagina nouăzeci şi trei. Capitolul doisprezece. Şi ai sărit peste patru cuvinte şi două virgule.

— Ba n-am făcut aşa ceva! ripostă Ghosh, prefăcându-se jignit, dar neputând să-şi ascundă surprinderea.

— Ai sărit peste: „Regele a spus", virgulă, „pe un ton grav", virgulă.

— Mare dreptate ai… acceptă Ghosh. Acum, povesteşte-mi ce s-a întâmplat, Genet.

Ea îi spuse şi apoi îi ceru să arbitreze el. Ghosh o aşeză ba ici, ba colo, şi de fiecare dată, legat la ochi fiind, m-am dus direct la ea. La cererea lui, l-am legat şi pe Ghosh, dar nici el nu s-a descurcat mai bine decât Genet. Am continuat să „explorăm fenomenul", cum se exprimase Ghosh, dar el trebuia să ne întoarcă la spital.

Fruntea lui Genet rămase încruntată toată după-amiaza, sprâncenele ei formând un V clar. Simţeam pe obraji veninul din privirea ei.

— La ce te uiţi? mă întrebă la un moment dat.

— Ce, e ilegal să mă uit?

— Da.

Am scos limba. Ea ţâşni de pe scaun şi se repezi la mine. Mă aşteptasem la mişcarea aceasta. Ne-am rostogolit la podea, în scurt timp am imobilizat-o cu faţa în sus, cu braţele deasupra capului, m-am aşezat călare pe ea, însă nu mi-a fost deloc uşor.

— Dă-te la o parte de pe mine!

— De ce? Ca să mă loveşti iar?

— Dă-te, am spus!

— O să mă dau. Dar dacă începi iar, uite ce-o să-ţi fac.

Mi-am înfipt genunchiul în coastele ei, sub braţ. Furia i s-a transformat în ţipete şi râsete isterice. Mă implora să mă opresc. Cunoscând-o şi ştiind cât de repede reizbucnea focul când credeai că l-ai stins, i-am mai administrat o doză, pentru siguranţă. Când m-am ridicat, am avut grijă să nu mă întorc cu spatele la ea.

Genet fugea mai repede decât Shiva, însă nu mă întrecea pe distanţe scurte. Sprinta fără pic de efort, tălpile ei abia atingeau solul, şi putea alerga o zi întreagă. Nu m-aş fi întrecut cu ea niciodată pe mai mult de cincizeci de metri. La căţăratul în copaci, la fotbal, la lupte sau la

duel cu săbiile – la toate astea ne era egală.

Dar joaca de-a baba-oarba marcase o diferenţă între noi.

În timpul cinei cu Hema şi Ghosh, Genet rămase tăcută. Bentiţele galbene şi argintii lăsaseră locul unei clame fioroase, cu un ac de croşetat trecut de-a latul prin ea. La întrebarea Hemei, vorbi despre cartea pe care o citea, *Cei Şapte Misterioşi.* Stătea alături de mine şi de Shiva, ferindu-se de Almaz şi de Rosina, care se tot înghesuiau printre noi, încercând să ne mai pună câte ceva în farfurii. Ele mâncau întotdeauna mai târziu, în bucătărie.

După masă, Genet spuse noapte bună şi se retrase în camera Rosinei, în spatele bungalow-ului nostru. L-am găsit pe Ghosh căutând prin *Alice în Ţara Minunilor.* M-am uitat peste umărul lui când a ajuns la pagina nouăzeci şi trei. Shiva avusese dreptate, inclusiv în privinţa celor două virgule.

Ploaia s-a oprit exact când ne-am băgat noi în pat, prea târziu ca să mai profităm de acest respiro. Liniştea era deopotrivă o uşurare şi o frustrare, fiindcă, în orice moment, ploaia putea să reînceapă.

Hema veni să ne citească în dormitorul nostru, un ritual zilnic pe care nu-l întrerupsese niciodată de când îl începuse, ca reacţie la tăcerea lui Shiva. Textul din ultimele zile era *Mâncătorul de oameni din Malgudi,* de R.K. Narayan. Ghosh se aşezase pe cealaltă margine a patului şi asculta, cu fruntea plecată. Cartea începuse într-un ritm lent şi încă nu devenise mai alertă. Dar poate că aşa trebuia. Odată ce ne-am obişnuit cu lumea înceată, „plictisitoare", a satului indian, cartea s-a dovedit a fi interesantă şi chiar amuzantă. Malgudi era populat cu personaje care aminteau de oameni pe care îi cunoşteam, prizonieri ai propriilor obiceiuri şi profesii, însufleţiţi de o credinţă nebunească şi iraţională care îi subjugase, dar pe care nu o puteau recunoaşte.

Sunetul telefonului era străin de lumea din Malgudi şi întrerupse firul poveştii. Ghosh ridică receptorul.

— Imediat, spuse el, privind spre Hema, apoi adăugă, lăsând telefonul jos: Prinţesa Turunesh e în travaliu. Şase centimetri. Dureri la fiecare cinci minute. Sora-şefă e cu ea în salonul privat.

— Ce înseamnă „şase centimetri"? am întrebat eu.

Ghosh era pe punctul de a răspunde, însă Hema, care se afla deja la oglindă, pieptănându-şi părul, replică repede:

— Nimic, dragule. Prinţesa va avea un bebeluş, în curând. Eu trebuie să plec.

— Vin cu tine, spuse Ghosh.

O putea asista, dacă ea opta pentru o cezariană

Niciodată nu-mi plăcea când plecau seara. Nu-mi era frică de hoţi, dar aveam o nelinişte privindu-i pe Hema şi pe Ghosh, o teamă că, în

ciuda celor mai bune intenţii ale lor, s-ar putea să nu se mai întoarcă. Pe timpul zilei niciodată nu mă simţeam aşa, dar seara, când se duceau să danseze la Juventus sau să joace bridge la doamna Reddy şi la Evangeline, stăteam şi-i aşteptam, imaginându-mi cele mai rele lucruri.

După ce au plecat, m-am dus în camera de zi, în pijama şi cu picioarele goale, şi am început să caut pe banda de unde scurte a Grundigului.

Prin bâzâitul paraziţilor am auzit motocicleta. Pe la jumătatea aleii noastre, sergentul Zemui oprea întotdeauna motorul, ca să nu ne deranjeze. Apoi, în linişte, mai puţin scârţâitul suspensiilor şi zăngănitul apărătoarelor, îşi ducea motorul în şopron. Armonia finală era bufnitura metalică a vehiculului ridicat pe cricul central.

Îmi plăcea BMW-ul acela urâţel şi modul în care motorul lui umflat ca un uger ieşea într-o parte şi în alta a şasiului. Şi lui Shiva îi plăcea. Orice maşinărie trebuie să aibă un gen sau altul, iar acel BMW era o „ea" regală. De când mă ştiu, îmi amintesc huruitul ei gutural, un fel de *lub-dub,* pe care îl auzeam dimineaţa devreme şi seara la culcare, când Zemui pleca şi când se întorcea de la muncă. Ori de câte ori auzeam tropăitul bocancilor lui grei, îmi părea rău pentru el. Îmi imaginam casa lui pustie, mai cu seamă în această perioadă ploioasă şi noroioasă a anului. În ciuda pelerinei de ploaie şi a glugii din plastic de deasupra căştii, era imposibil să nu se ude.

Cinci minute mai târziu am auzit deschizându-se uşa de la bucătărie. Apăru Genet, îmbrăcată în fosta mea pijama, care îmi rămăsese mică.

Furia de mai devreme îi dispăruse. În locul ei i se aşternuse pe chip ceva ce văzusem rareori la ea: tristeţe. Avea părul prins cu o bentiţă albastră. Era vlăguită, închisă în sine, de parcă trecuseră ani întregi de când o văzusem ultima dată, nu doar câteva minute.

— Unde e Shiva? mă întrebă, stând în faţa mea.

— În camera noastră. De ce?

— Am întrebat şi eu. Fără motiv.

— Hema şi Ghosh s-au dus la spital, am precizat.

— Ştiu. I-am auzit când îi spuneau mamei.

— Te simţi bine?

Ridică din umeri. Ochii ei priveau prin scala iluminată a Grundigului, undeva departe. În irisul ei drept era o mică scamă, înconjurată de un fuior de fum, în locul unde odată îi sărise o scânteie. Se întâmplase când eram mult mai mici şi detonam capse de pistol pe asfalt, lovindu-le cu o piatră grea. Pata nu se vedea decât de aproape şi din anumite unghiuri. De la distanţă, uşoara asimetrie dădea privirii ei un aer visător.

La un post de radio chinezesc care se auzea cu intermitenţe, o voce deformată de femeie scotea sunete pe care niciun gât n-ar trebui să le poată emite. Mie mi se părea caraghios, dar Genet nu zâmbea.

— Marion, vrei să te joci de-a baba-oarba cu mine? mă întrebă ea cu blândeţe în glas. Doar o dată.

Am oftat din greu.

— Te rog!

Intensitatea din glasul ei mă luă prin surprindere. Vorbea de parcă viitorul i-ar fi depins de jocul acela.

— Te-ai întors doar pentru asta? Shiva este deja în pat.

Rămase o clipă pe gânduri. Apoi răspunse:

— Atunci, doar noi doi. Te rog, Marion!

Niciodată n-am ştiut cum să-i spun nu lui Genet. Nu credeam că de data asta va avea mai mult noroc să mă găsească, iar asta o va deprima şi mai tare. Dar dacă asta era dorinţa ei…

Afară, ploaia alungase toate stelele de pe cer. Noaptea neagră se prelingea printre jaluzele, în casă şi sub legătura de pe ochii mei.

— M-am răzgândit, am spus în necunoscut.

Ea mă ignoră, făcând încă un nod, ca să strângă bine legătura. Şi, ca să fie mai sigură, îmi puse pe cap un sac gol de făină de orez, rulându-i marginile în sus, ca să nu-mi acopere gura.

— M-ai auzit? am întrebat. Nu vreau să mai joc, n-am fost de acord să mai joc.

— Ai trişat! Recunoşti?

Vocea nici măcar nu părea a ei.

— N-o să recunosc ceva ce nu este adevărat.

O pală de vânt zgâlţâi ferestrele. Aşa îşi dregea bungalow-ul nostru glasul, prevenindu-ne să ne pregătim pentru mai multă ploaie.

Genet dispăru din nou şi, când se întoarse, mi-am simţit mâinile legate de corp cu o bucată de piele: cureaua lui Ghosh.

— Asta, ca să nu-ţi scoţi legătura.

Apoi mă înhăţă de umeri şi începu să mă rotească. Mâinile ei erau ca nişte vâsle care mă plesneau pe piept, pe umeri şi mă învârteau ca pe un titirez. Când am strigat la ea să înceteze, m-a mai rotit de câteva ori.

— Numără până la douăzeci. Şi nu trage cu ochiul!

Încă mă mai învârteam în bezna aceea interioară, întrebându-mă de ce era greaţa un tovarăş atât de fidel al ameţelii, când m-am izbit de ceva. O margine dură. Sofaua. Mă împunsese în coaste, dar mă împiedicase să cad. Nu era cinstit aşa, să mă lege, să-mi distrugă echilibrul… Mă păcălise. Dacă voise să mă dezorienteze, reuşise.

— Trişoareo! am strigat. Dacă vrei atât de mult să câştigi, spune că ai câştigat, şi gata!

Un zgomot ascuţit pe acoperişul de tablă mă făcu să tresar. O ghindă? Am aşteptat, dar n-am auzit-o rostogolindu-se pe pantă. Un hoţ care încerca să vadă dacă era cineva acasă? Cu mâinile legate, eram de două ori neajutorat. Am strănutat. Am aşteptat şi al doilea strănut – întotdeauna veneau în perechi. Dar nu şi în seara asta. Am blestemat sacul acela umed.

— *Reglează-ţi bine curajul în dulie!* am strigat.

Habar nu aveam ce însemna asta, însă Ghosh o spunea mereu. Mi se părea ceva vulgar şi sfidător, o expresie numai bună s-o repeţi atunci când ai nevoie de mai mult curaj. Inima îmi bubuia în piept. Aveam nevoie de curaj.

Mirosul pe care a trebuit să-l urmez nu era la fel de distinct ca de dimineaţă. Faptul că nu puteam duce mâinile în faţă şi că aveam un sac pe cap constituia un handicap uriaş.

— O să te găsesc eu! am urlat. Dar asta-i ultima oară.

În sufragerie am dibuit cu piciorul servanta, rostind: „Reglează-ţi bine curajul în dulie!" ca pe o mantră. De acolo, am pornit pe coridorul ce ducea la dormitoare.

Ştiam locurile în care scândurile înguste din podea scârţâiau. Multe fuseseră nopţile în care stătusem în faţa camerei lui Ghosh şi a Hemei, ascultând, mai ales atunci când mi se părea că se ceartă. La ei, ceea ce părea o ciorovăială putea fi, de fapt, contrariul. Am auzit-o odată pe Hema vorbind despre mine ca „fiul tatălui său, încăpăţânat până şi-n greşeală", şi apoi râzând. Eu nu mă consideram încăpăţânat şi nu-mi trecuse prin minte că aş putea semăna în vreun fel cu omul pe care uneori mi-l închipuiam intrând pe poarta principală de la Missing. Hema nu-i pomenea niciodată numele, iar tonul ei atunci când mă comparase cu el sugerase o vagă mândrie. Într-o seară am auzit-o spunând: *„Unde? Unde exact? În ce circumstanţe?* Nu crezi că, dacă ne-am fi uitat la chipul Sorei, sau la chipul *lui,* ne-am fi dat seama? *Cum de n-am ştiut?* Ei ar fi trebuit să ne spună. Zi ceva, Ghosh!" Nu am priceput despre ce era vorba. Iar Ghosh nu i-a răspuns nimic, în mod straniu.

Acum, cu ochii legaţi, îmi aminteam fiecare cuvânt al lor. Faptul că-mi acoperisem ochii deschisese noi canale în memoria mea, tot la fel cum îmi intensificase simţul olfactiv. Mi-am spus că trebuia să-i întreb pe Hema şi pe Ghosh despre discuţia aceea. Despre ce vorbiseră? Dar cum aş fi putut să-i întreb? Doar nu le puteam spune că trăsesem cu urechea!

Nasul m-a condus în dormitorul nostru. Am intrat, am mai făcut un pas. Am ajuns în locul în care mirosul se simţea cel mai bine. Eram lângă masa de toaletă. M-am aplecat în faţă şi obrazul meu a atins o bucată de flanel. Pijamaua ei. O pusese pe masa mea de toaletă. Ca un

ogar de vânătoare, mi-am îngropat nasul în țesătură, mi-am frecat fața de ea și am aruncat pijamaua, ascuțindu-mi mirosul.

— Foarte isteț! am spus.

Știam că Shiva era în patul lui. Probabil că își pusese brățara de gleznă cea mare, pentru dans, fiindcă răsuna acum cu acel zgomot care la el era echivalent cu un „hm” nedefinit.

M-am întors pe unde venisem. Teoretic, în bucătărie nu aveam voie să ne jucăm, dar într-acolo ducea mirosul. Aromele de ghimbir, de ceapă, de cardamom și de cuișoare formau un fel de perdea prin care trebuia să-mi fac loc.

Dintr-un impuls, m-am lăsat în genunchi și mi-am lipit nasul de pardoseală. Ce șanse avea un biped cu nasul la mare înălțime în aer, în fața unui gonaci patruped, cu nasul aproape de pământ? Da, iat-o! Urma olfactivă cotea spre dreapta.

Apropiindu-mă de cămară, mi-am dat seama că jocul acela, început pentru a alunga plictiseala ploilor musonice, nu mai era un simplu joc. Acum nu mai existau reguli. Și nimic nu avea să mai fie la fel după acest moment. Știam asta. Poate că aveam doar unsprezece ani, dar conștiința mea atinsese deja apogeul maturității. Trupul avea să-mi crească și să îmbătrânească, în curând aveam să știu mai multe și să dobândesc o experiență mai bogată, dar esența mea, personalitatea lui Marion, partea aceea din mine care percepea și înțelegea lumea, consemnând-o într-un jurnal intim pentru posteritate, era deja bine înrădăcinată în trupul meu. Nu avea să fie nicicând mai puternică și mai pregnantă decât în momentele acelea, când nu-mi puteam folosi ochii și mâinile.

M-am ridicat în picioare când am intrat în cămară.

— Știu că ești aici, am spus.

Ecoul m-a ajutat să mă orientez în încăperea aceea lungă și îngustă. Știam exact unde era și m-am îndreptat spre ea.

Genet era în fața mea. Dacă aș fi avut mâinile libere, le-aș fi întins spre ea și aș fi ciupit-o sau aș fi gâdilat-o. Am auzit un sunet înăbușit. Poate râdea, însă nu prea credeam asta. Plângea.

Voiam s-o alin. Impulsul de a o face era tot mai intens, un fel de instinct primar, la fel ca acela care mă condusese la ea.

M-am apropiat mai mult.

Ea m-a îmbrâncit, dar a făcut-o fără convingere. Ghiontul era, de fapt, o rugăminte mută să *nu* plec.

Întotdeauna presupusesem că Genet era mulțumită de viața ei. Mânca împreună cu noi la masă, mergea cu noi la școală și făcea parte din familie. Ea nu avea tată, noi nu-i aveam pe părinții noștri adevărați, și îmi închipuiam că, la fel ca noi, se simțea norocoasă să-i aibă pe Hema și pe Ghosh. Mie mi se părea că suntem egali, dar probabil că în acest fel ignoram unele lucruri peste care ea nu putea

trece. Dormitorul nostru era mai mare decât camera mică şi rece pe care o împărţea ea cu mama ei. Noaptea, dacă voia se ducă la toaletă, Genet trebuia să iasă în curte şi să treacă pe lângă şopronul în care erau depozitate lemnele de foc. În vreme ce Hema şi Ghosh ne înveleau seara la culcare, ne purtau în lumea fermecată din Malgudi şi apoi ne stingeau lumina, Genet citea singură la lumina unui un mic bec fără abajur, încercând să nu dea atenţie radioului pe care Rosina îl asculta până târziu în noapte. Nu aveau decât un singur pat, în care mama şi fiica dormeau împreună, deşi probabil că Genet ar fi fost încântată să aibă unul numai pentru ea. Un arzător cu cărbuni încălzea camera. Mirosul de fum care îi îmbiba hainele o stânjenea. Nouă ni se părea plăcut şi confortabil apartamentul nostru; ei îi era ruşine de încăperea în care trăia. Înainte vreme, ne jucam toţi trei în camera aceea la fel de des ca în casa noastră. Dar în ultimul timp, deşi Rosina ne primea întotdeauna bine, Genet nu ne mai încuraja să venim pe la ea.

Legat la ochi, am înţeles dintr-odată toate aceste lucruri. Şi i-am perceput competitivitatea acerbă într-o lumină pe care n-o sesizasem niciodată înainte.

Încă un pas. Am aşteptat. Ghiontul şi îmbrânceala n-au venit. Mi-am înclinat capul, încercând să-mi dau seama unde se afla exact Genet. Urechea şi apoi obrazul ei m-au atins. Ude. Respiraţia ei sacadată şi fierbinte îmi încălzea gâtul. Încet, şi-a aşezat bărbia pe umărul meu.

Eul acela primar se simţea protector, îndatoritor. *Priveşte şi învaţă,* îmi spunea. Apără şi alină. Mă simţeam un erou.

Stăteam cu picioarele apropiate. Mă aplecasem în faţă ca să-i contrabalansez greutatea. Când Genet s-a mişcat, am căzut peste ea, prinzând-o între mine şi raft. Corpurile ni se atingeau la coapse, la şolduri şi la piept, iar obrajii ne erau încă lipiţi. Am aşteptat ca ea să mă împingă înapoi la verticală, dar n-a făcut-o.

Cât de bine ne ştiam unul altuia trupurile, de la luptele pe care le încingeam, din momentele când ne trăgeam unul pe altul ca să ne urcăm în căsuţa din copac şi când, mai mici fiind, ne bălăceam împreună în baie. În lăzile mari, pline de paie, în care era expediată sticlăria la Missing, ne jucaserăm de-a casa şi de-a doctorul. Niciodată nu fusesem conştienţi de deosebirile anatomice dintre noi. Dar acum, legat la ochi, cu faţa ei invizibilă pentru mine şi cu a mea acoperită de un sac, totul era nou şi necunoscut. Nu mai eram Omul Invizibil. Eram orbul care poate vedea, nevăzătorul a cărui stângăcie e compensată de celelalte simţuri, exacerbate de orbire.

Deşi aveam braţele legate de corp, îmi puteam roti mâinile în faţă. I-am atins şoldurile. Pielea îi era rece. Nu se clinti din loc. Avea nevoie de atingerea mea, de căldura mea. Am tras-o spre mine.

Tremura.

Era goală.

Nu ştiu câte minute am stat acolo. Era exact acea mângâiere de care părea să aibă nevoie în seara aceea. Dacă ea ar fi ştiut să ceară sau dacă eu aş fi ştiut să ofer, ne-am fi descurcat şi fără legătura de pe ochi… Slavă Domnului pentru legătura aceea!

Ea îşi strecură mâinile în spaţiul dintre braţele şi corpul meu. Mă îmbrăţişă. Pentru mine era o poziţie nefirească, greu de susţinut. Şi totuşi, nu îndrăzneam să spun nimic, de teamă ca ea să nu-mi dea drumul.

Ploaia murmura încet pe tabla acoperişului. După o veşnicie, îşi retrase braţele. Îmi luă sacul de orez de pe faţă.

Mă dezlegă, eliberându-mi mâinile, şi am auzit catarama curelei căzând pe pardoseală. Dar îmi lăsă legătura pe ochi. Dacă aş fi vrut, aş fi putut să mi-o scot eu.

Îmi lipsea îmbrăţişarea ei. Voiam s-o simt din nou, acum că aveam braţele libere. M-am întins spre ea. Goală, părea mai mică, mai delicată.

Ceva moale şi cărnos îmi atinse buzele. Nu mai fusesem sărutat niciodată înainte. Uitându-ne la filme, râdeam amândoi când îi vedeam pe actori sărutându-se. Întotdeauna era câte un film italian, mai cu seamă la Cinema Adowa. Era dublat sau avea subtitrare. De obicei era difuzat înainte de scurtmetrajul comic – cu Chaplin sau cu Stan şi Bran – şi de fiecare dată era plin de pupături. Shiva studia cu mare seriozitate smotocelile acelea de pe ecran, înclinând capul într-o parte. Eu şi Genet, nu. Pupăturile erau o prostie. Adulţii habar n-aveau cât de caraghioşi păreau.

Buzele noastre erau uscate. Un mare vacs, exact aşa cum îmi închipuisem. Poate că sărutul avea acelaşi scop ca îmbrăţişarea. Să dai şi să primeşti alinare. Mi-am înclinat capul pe un umăr, ca în filme, întrebându-mă dacă senzaţia va fi mai plăcută aşa. I-am prins buza de jos între buzele mele. Asta era o nouă descoperire, anume că gura putea fi un instrument tactil atât de delicat, mai ales în absenţa văzului. Limba ei îmi atinse buzele şi am vrut să-mi trag capul înapoi. Mi-am amintit de acadeaua de douăzeci şi cinci de centi pe care o lingeam toţi trei, cu rândul. Acum, încet, gurile noastre gustau bomboana fără bomboană. Nu era foarte plăcut. Dar nici dezgustător.

Palmele lui Genet erau pe faţa mea. Aşa făceau în filme. Mi-am ridicat mâna dreaptă pe umerii ei, apoi am coborât-o pe piept. I-am simţit micile umflături pe care se aflau sfârcurile, deloc diferite de ale mele. Degetele ei au alunecat în jos, atingându-mi pieptul acolo unde ar fi trebuit să mă gâdil, dar nu m-am gâdilat. Mâna mea a alunecat peste abdomenul ei şi apoi mai jos, între picioare, peste o fisură moale, spaţiul acela gol – absenţa – fiind mai incitant decât ceea ce s-ar fi putut afla acolo. Mâna ei, şovăitoare, la fel ca a mea, îmi trecu de

talie, prospectând terenul. Când mi-a prins membrul, senzaţia a fost *atât* de diferită de ceea ce simţeam când mă atingeam eu!

Uşa care dădea din exterior în bucătărie se deschise.

Probabil că era Rosina. Sau poate erau Ghosh şi Hema. Paşii se duseră în camera de zi.

Am făcut un pas înapoi. Mi-am smuls legătura de la ochi, clipind des pe întuneric. Mă simţeam un extraterestru care ateriza pe Pământ.

În lumina care se reflecta din bucătărie, ochii lui Genet erau umezi, faţa, congestionată şi buzele, umflate. Nu voia să se uite la mine. Mă prefera legat la ochi. Avea ochii oblici şi vârful nasului uşor ridicat. Fruntea îi era teşită, nu ca a Rosinei, rotundă. Semăna cu bustul reginei Nefertiti din cartea mea, *Zorii istoriei*.

Nu mai aveam ochii lega fi, dar îmi păstrasem hiperacuitatea simţurilor. Puteam vedea viitorul. Figura lui Genet de acolo, din cămară, era cea care dezvăluia cel mai mult despre ea, purtând în sine aluzii la femeia în care avea să se transforme. Puteam vedea cum ochii ei îşi vor păstra seninătatea şi frumuseţea, disimulând genul acela de nelinişte şi de nesăbuinţă atât de vizibil în seara asta. Pomeţii i se vor accentua, exprimându-i voinţa extraordinară, făcându-i nasul să pară şi mai ascuţit şi alungindu-i mai mult ochii minunaţi. Buza de jos i-o va depăşi pe cea de sus, mugurii de pe pieptul ei vor rodi, iar picioarele îi voi deveni ca nişte liane înalte. Într-o ţară cu oameni frumoşi, ea va fi splendida şi exotică. Bărbaţii – ştiam asta înainte de a fi cazul s-o ştiu îi voi percepe dispreţul şi o vor dori. *Eu* o voi dori mai presus de toţi ceilalţi. Îmi va ridica în cale obstacole. Poate că niciodată nu voi mai fi atât de puternic pentru ea sau atât de aproape cum fusesem în seara asta. În ciuda acestei conştientizări, aveam să tot încerc.

Am ştiut toate astea. Le-am simţit, le-am văzut. Ca un fulger îmi apăruseră în planul conştiinţei, dar dovada încă n-o aveam.

De undeva din casa, Rosina o strigă pe nume.

Am ridicat cureaua de pe jos. Cum de puteam fi amândoi atât de liniştiţi, n-o să ştiu niciodată.

I-am atins umerii încet, cu grijă. Celălalt moment de atingere dispăruse de mult. Privirea ei se întoarse către mine, încărcată de un sentiment ce putea fi dragoste sau opusul ei.

— Întotdeauna o să te găsesc, i-am şoptit.

— Poate, îmi spuse ea, apropiindu-şi gura de urechea mea. Dar poate că o să ştiu să mă ascund mai bine.

Rosina intră în bucătărie şi încremeni văzându-ne.

— Ce faceţi voi aici? întrebă ea în amharică. Zâmbea din obişnuinţă, dar sprâncenele ridicate denotau confuzie. Te-am căutat peste tot. Unde-ţi sunt hainele? Ce înseamnă asta?

— E un joc, am răspuns eu, agitând în mână legătura pentru ochi şi cureaua, ca şi când asta ar fi explicat totul, dar gâtul îmi era atât de uscat, încât cred că nu am articulat niciun sunet.

Genet trecu pe lângă mine, îndreptându-se spre camera de zi. Rosina o prinse de mână.

— Unde-ţi sunt hainele, fata mea?

— Dă-mi drumul.

— Dar de ce eşti dezbrăcată?

Genet nu spuse nimic, cu o expresie sfidătoare pe chip. Rosina o zgâlţâi.

— De ce ţi le-ai scos?

Când răspunse, vocea lui Genet era tăioasă, pusă pe ceartă.

— *Tu* de ce-ţi scoţi hainele pentru Zemui? Când mă trimiţi afară din casă, n-o faci ca să te dezbraci?

Rosina rămase cu gura căscată. Când izbuti să vorbească, replică:

— Zemui e tatăl tău. E soţul meu.

Pe figura fiicei ei nu se citi niciun sentiment de tulburare. Râse – un râs crud, batjocoritor, ca şi când ar mai fi auzit înainte cuvintele acelea. Mi-a fost teamă pentru dădaca mea când Genet i-a răspuns:

— *Soţul* tău? *Tatăl* meu? Minţi. Tatăl meu ar rămâne peste noapte. Tatăl meu ne-ar lua să locuim cu el, într-o casă adevărată, exclamă ea. Era furioasă, iar lacrimile i se rostogoleau pe obraji când continuă: Soţul tău nu ar avea o altă soţie şi trei copii. Soţul tău n-ar veni acasă şi m-ar trimite să mă joc, ca să se poată juca el cu tine.

Îşi trase braţul din mâna Rosinei şi se duse să-şi ia hainele.

Rosina uitase că eram şi eu acolo.

Inocenţa, zilele lipsite de griji, toate atârnau acum deasupra unui hău. Într-un târziu, se întoarse spre mine.

Ne-am măsurat din priviri, de parcă am fi fost doi străini. Intrasem în cămară fără să văd. Acum legătura de pe ochi mi se ridicase. *Zemui era tatăl lui Genet.* Oare eu eram singurul care nu ştiuse asta? Cât de prost puteam fi? De ce nu îmi trecuse niciodată prin minte să întreb? Oare Shiva ştia? Toate acele ore pe care colonelul le petrecuse la noi jucând bridge… Era logic ca Zemui să se afle şi el prin preajmă în răstimpul respectiv. Desigur, într-o societate cu descendenţă pe linie feminină, aceste lucruri sunt uşor acceptate şi nimeni nu întreabă de tată atunci când nu e prezent unul. Dar eu *ar fi trebuit* să întreb. Acum îmi dădeam seama. Semnele nu lipsiseră. Fusesem orb, naiv şi prost. Toate scrisorile pe care i le scrisesem lui Zemui pentru Darwin, întrebându-l despre familie şi transmiţând cele mai bune urări pentru amicul lui, nu mă făcuseră să bănuiesc că Genet era fiica lui. Toate acele cuvinte scrise, toate cuvintele rostite erau doar suprafaţa licăritoare a unui râu adânc şi învolburat. Şi când îmi aduc aminte de

nopţile în care stăteam în pat şi, auzind motocicleta, îl compătimeam pe Zemui pentru că pleca spre casă prin ploaie, pe întuneric! În mod limpede, nu eram singurul care îl compătimea.

Rosina mă cunoştea bine, îmi putea citi gândurile. Mi-am înclinat capul: pierdusem ceva din preţuirea iubitei mele dădace. Cu colţul ochiului am văzut că şi ea îşi plecase fruntea, de parcă îmi greşise cu ceva, de parcă n-ar fi vrut ca eu să aflu despre această latură a ei. Aş fi vrut să-i spun: *Cât despre ce ai văzut, a fost un joc*…

Dar n-am spus nimic.

Genet se întoarse, în pijamaua de flanel. Ieşi fără să arunce măcar o privire în urmă, iar Rosina plecă după ea.

Shiva era în sufragerie, lângă uşa bucătăriei.

După ce uşa s-a închis, eu am rămas în cămară, cu faţa la rafturi. În aer persista o mireasmă, un ozon generat de mine şi de Genet, de voinţele noastre.

Am auzit paşi apropiindu-se şi apoi oprindu-se şi am ştiut că Shiva se afla de cealaltă parte a uşii, la fel de bine cum ştiam că eu mă aflam de partea asta. ShivaMarion nu putea ascunde prea multe de Shiva ori de Marion. Dar eu am strâns din ochi, m-am făcut invizibil şi m-am transportat într-un loc în care eram complet singur, în care nimeni nu-mi putea împărtăşi gândurile.

CAPITOLUL 21
CÂND ŞTII CE VEI AUZI

În zilele care au urmat, când Rosina îşi trecea degetele prin buclele mele sau când insista să-mi calce cămaşa înainte de a ieşi din casă, o făcea ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Dar eu percepeam altfel toate aceste gesturi ale ei. Erau familiare, însă aveau totodată menirea să nu mă scape din ochi nicio secundă, şi astfel să-şi aşeze propriul trup între mine şi fiica ei.

Chiar se întâmplase ceva în seara aceea, în cămară, aşa cum se temea Rosina. Mă sprijinisem de un perete şi, la fel ca în benzile desenate, trecusem prin el. Căzusem din greşeală, e drept, dar acum, că ajunsesem de partea cealaltă, voiam să rămân acolo. Năzuiam să fiu aproape de Genet mai mult decât orice altceva, iar Rosina ştia asta.

Percepeam un nou aspect al Rosinei – o perfidie, să-i spunem. Aceeaşi perfidie mă caracteriza şi pe mine, fiindcă nu mă mai simţeam îndemnat să-i spun ce gândesc. Dar sentimentele mele erau greu de disimulat. Când eram alături de Genet, îmi simţeam sângele năvălindu-mi în obraji. Uitasem cum să *fiu,* pur şi simplu.

Tot restul vacanţei, Genet a stat în preajma lui Shiva. Era evident că, spre deosebire de a mea, prezenţa lui nu era stânjenitoare. Îi priveam punându-şi muzică pentru orele de dans, făcând loc în sufragerie, încheindu-şi brăţările de gleznă şi efectuându-şi mişcările complexe. Nu eram gelos. Shiva era reprezentantul meu, aşa cum şi eu fusesem al lui când cu sânul lui Almaz. Dacă eu nu puteam fi alături de Genet, oare nu constituia Shiva cea mai bună soluţie?

Poate că instinctul meu de ogar, abilitatea mea de a o găsi pe Genet după miros, nu era decât un truc banal, de salon. Sau poate că nu. N-am mai jucat de atunci baba-oarba. Ideea în sine era deconcertantă.

Îl evitam pe Zemui când venea să-şi lase ori să-şi ia motocicleta, sau când sosea colonelul Mebratu la o partidă de bridge. Colonelului îi plăcea să-şi conducă Peugeotul, jeepul sau Mercedesul de serviciu, şi ultima dată când Zemui m-a zărit, era în şa, astfel că a zâmbit şi mi-a făcut cu mâna.

Când m-am întâlnit în cele din urmă cu el, am vrut să mă simt iritat: avea ceva în comun cu Thomas Stone, deşi Zemui, cel puţin, îşi vedea fiica în fiecare zi. Dar când mi-a strâns mâna şi, bucuros, a scos o nouă scrisoare de la Darwin, m-am pomenit aşezându-mă alături de el pe treptele bucătăriei. M-am simţit tentat să-l întreb: „De ce n-o rogi pe fiica ta să-ţi citească?” Dar n-am întrebat, pentru că am înţeles atunci un lucru pe care îl ignorasem înainte: fără îndoială, Genet nu-i uşura deloc situaţia tatălui ei. Eu îi citeam şi îi scriam scrisorile fiindcă fiica

lui refuzase s-o facă.

Într-o seară de vineri, colonelul veni la Missing şi intră în vechiul apartament al lui Ghosh, aducând cu el o nouă energie, ca şi cum nu ar fi sosit un singur om, ci un regiment întreg, complet echipat, cu tot cu fanfara militară. O jumătate de oră mai târziu, jocul se întinsese la două mese. Jucătorii – Hema, Ghosh, Adid, Babu, Evangeline, doamna Reddy şi un nou-venit – păreau complet absorbiţi de cărţile lor, cu chipurile îmbujorate de concentrare. Adid, negustorul de khat şi un vechi prieten al Hemei, avea un magazin în Merkato, vecin cu al lui Babu, pe care, de altfel, îl şi adusese în grup. O explozie de replici, ca un oftat colectiv, semnala încheierea unei mâini. Îmi plăcea să-i privesc jucând.

Colonelul, care se întorsese de curând de la Londra, îi adusese lui Ghosh o sticlă de Glenfiddich – o raritate –, nouă-bomboane, iar Hemei, un Chanel no. 5. Ţigările din scrumiere erau Dunhill şi 555 – tot contribuţia lui. Deşi purta un pulover şi o cămaşa deschisă în faţă, bărbia înfiptă în piept şi umerii traşi spre spate dădeau impresia că este încă în uniformă. Dacă el ar fi părăsit încăperea, îmi imaginam că ceilalţi s-ar fi prăbuşit ca nişte jucării cu arcul neîntors.

Evangeline, o anglo-indiană ce constituia o prezenţă regulată la masa de bridge, se întoarse spre colonelul Mebratu:

— O păsărică mi-a şoptit că în curând s-ar putea să deveniţi general de brigadă. Este adevărat?

Colonelul se încruntă.

— Ce zvonuri ticăloase! Ce comunitate mârşăvită! Şi mă tem, Evangeline, că tu te afli în centrul ei. Dar în cazul de faţă trebuie să te corectez, draga mea. Nu voi deveni *în curând,* general de brigadă. Începând de ieri, chiar *sunt* general de brigadă.

Ei bine, nimic nu le-a mai stat în cale după această veste. Zemui şi Gebrew au făcut două drumuri ca să aducă mâncare de la hotelul Ras.

Mult mai târziu în seara aceea, Mebratu şi Ghosh conversau la un pahar de coniac şi un trabuc.

— În Coreea, în ’52, eram una dintre cele cincisprezece naţiuni din forţele ONU. Nu îmi încheiasem de mult pregătirea pentru comandă când am ajuns acolo. Celelalte ţări ne subestimau. Vezi tu, ele nu ştiau nimic despre curajul etiopienilor, despre bătălia de la Adowa şi aşa mai departe. Dar le-am arătat noi în Coreea! Când ne-am dus în Congo, ştiau deja la ce să se aştepte din partea noastră. Am avut un comandant irlandez, apoi unul suedez, dar în al treilea an l-au numit pe generalul nostru, Guebre, comandant al *tuturor* forţelor ONU. Ştii, Ghosh, ca militar de carieră, acela este momentul de care sunt cel mai mândru. Mult mai mândru chiar decât de promovarea de ieri.

Niciodată n-o să ştiu cum, dar Ghosh a înţeles prin ce treceam după episodul cu cămara. Poate şi-a dat seama că eram ţinut departe de Genet şi că Shiva nu participase la evenimentul respectiv. Poate vedea că mă fâstâceam în preajma lui Zemui. Ori poate scria pe fruntea mea că devenisem conştient de complexitatea firii umane – ca să folosesc un termen mai blând decât „duplicitate". Încercam să decid unde să-mi plasez adevărul propriu şi cât să dezvălui despre mine însumi, şi-mi era de ajutor să am în Ghosh un tată atât de statornic, niciodată capricios, niciodată indiscret, care ştia de fiecare dată când aveam nevoie de el. Dacă Hema ar fi auzit ce se petrecuse în cămară, aş fi aflat în secunda următoare. Dar Ghosh, dacă aflase, ştia să aibă răbdare, să-şi păstreze cumpătul şi să mă asculte. Dacă i se părea că n-are niciun rost să-i spună, era în stare să păstreze secretul chiar şi faţă de ea.

Într-o după-amiază ploioasă, când Genet şi Shiva îşi făceau lecţia de dans cu Hema, Ghosh a telefonat şi mi-a cerut să vin în sala de urgenţe.

— Vreau să simţi un puls cu totul neobişnuit.

Ghosh era acum în primul rând chirurg, operând doar anumite cazuri trei zile pe săptămână şi ocupându-se de urgenţe la nevoie. Dar, aşa cum spunea adesea la masa de seară, în sufletul lui era încă un internist şi nu rezista să nu treacă pe la urgenţe, ca să-i vadă pe unii pacienţi al căror diagnostic era un mister imposibil de dezlegat pentru Adam şi pentru Bachelli.

Eram recunoscător pentru telefonul primit. Niciodată nu mă interesase dansul şi mă enerva s-o văd pe Genet entuziasmată de o activitate la care eu nu participam. Mi-am pus haina de ploaie şi galoşii, apoi am ieşit imediat, cu umbrela în mână.

Demisse avea douăzeci şi ceva de ani şi stătea pe taburetul de examinare în faţa lui Ghosh, îmbrăcat doar în nişte pantaloni de călărie ponosiţi. Am remarcat imediat cum i se bâţâia capul, de parcă un tambur excentric i s-ar fi rotit înăuntru. Era primul meu contact oficial cu un pacient şi mă simţeam stânjenit. Oare ce-o crede plugarul acesta desculţ văzând că în sala de consultaţie intră un băieţandru? Omul era însă încântat să mă vadă. Mai târziu mi-am dat seama că pacienţii se simţeau privilegiaţi având parte de un asemenea tratament preferenţial. Nu numai că trecuseră de Adam, nu numai că îi consultase doctorul *tilik,* acelaşi medic renumit la care apelau şi capetele încoronate, dar acum primeau şi un bonus: pe mine.

Ghosh îmi ghidă degetele pentru a simţi pulsul lui Demisse, la încheietura mâinii. Era imposibil de ratat, o undă puternică, izbitoare, sub vârfurile degetelor mele. Am remarcat că bâţâiala capului urma acelaşi ritm cu pulsul.

— Acum simte-l pe al meu, mă îndemnă Ghosh, întinzându-mi

braţul.

Era greu de găsit, mai subtil. Mi-a cerut să-l iau din nou pe-al lui Demisse.

— Descrie-l, îmi spuse apoi.

— Mare… puternic. De parcă e ceva viu sub piele, ceva care loveşte, am răspuns.

— Exact! Este un caz clasic de puls *colapsant* sau puls berbece hidraulic. Numele complet e puls Corrigan de tip berbece hidraulic.

Îmi întinse un tub din sticlă, lung de treizeci de centimetri, pe care-l văzusem pe biroul lui.

— Ridică-l! Aşa, acum întoarce-l invers.

Tubul era închis la ambele capete, şi înăuntru avea puţină apă. Când l-am răsturnat, apa a năvălit spre partea de jos cu un pleoscăit neaşteptat şi cu o izbitură.

— Înăuntru e vid, îmi explică Ghosh. E o jucărie cu care se distrau copiii în Irlanda. Un berbece hidraulic. Când a palpat pentru prima dată un puls ca al lui Demisse, doctorul Corrigan şi-a amintit de jucăria respectivă.

Ghosh confecţionase berbecele hidraulic pentru mine. Închisese un capăt al unui tub de sticlă în flacăra unui bec Bunsen, introdusese câteva picături de apă în tub pe la capătul deschis, încinsese partea de tub de deasupra lichidului pentru a scoate aerul şi sigilase repede capătul deschis, la flacără.

— Inima lui Demisse trimite sângele în aortă – vasul mare care iese din inimă, continuă Ghosh să-mi explice, desenându-mi o schiţă pe o foaie de hârtie. O valvă aflată exact aici, la ieşirea din inimă, ar trebui să se închidă după ce muşchiul cardiac se contractă, pentru ca sângele să nu se întoarcă în inimă. Valva lui nu se închide bine. De aceea, inima pompează sângele cum trebuie, dar jumătate din cantitatea expulzată revine în inimă între două contracţii. *Asta* îi dă caracterul acela colapsant.

Ce interesant era să poţi atinge un om cu vârfurile degetelor şi să afli toate aceste lucruri despre el! I-am spus acest lucru lui Ghosh şi, judecând după expresia lui, ai fi crezut că zisesem cine ştie ce lucru profund.

Mă chema mai des în timpul vacanţelor. Venea şi Shiva uneori, dar nu şi dacă îl deranja de la ora de dans ori dacă tocmai desena ceva. Învăţasem să recunosc pulsul lent, greoi, al unei valve aortice îngustate. Era opusul pulsului colapsant. Deschiderea mică a valvei făcea ca pulsul să fie slab şi prelung. *Pulsus parvus et tardus,* spunea Ghosh.

Îmi plăceau cuvintele acelea în latină, pentru demnitatea lor, pentru sonoritatea lor străină şi pentru felul în care mi se împleticea limba rostindu-le. Mi se părea că, deprinzând limba aceea specială a

cărturarilor şi a învăţaţilor, dobândeam un fel de forţă. Aceasta era partea pură şi nobilă a lumii, nepângărită de secrete şi de înşelătorii. Cât de extraordinar mi se părea faptul că un cuvânt putea servi drept simbol al unei poveşti elaborate despre o maladie! Când am încercat să-i spun asta lui Ghosh, el s-a entuziasmat.

— Da! Un tezaur de cuvinte! Asta vei găsi în medicină. Iată, de pildă, metaforele alimentare pe care le folosim pentru a descrie bolile: ficat de nucşoară, splină cocos, spută sos de anşoa sau scaune jeleu de coacăze. Dacă ne gândim numai la *fructe,* avem limba căpşună din scarlatină, care a doua zi devine limbii zmeură. Sau ce să mai zicem de angiomul căpşună, de stomacul pepene, de leziunile cancerigene cotor de măr sau de aspectul de de portocală al cancerului de sân… Şi astea sunt doar fructele! Ca să nu mai pomenim de elementele nonvegetariene!

Într-o zi i-am arătat lui Ghosh un carnet în care îmi notasem tot ce-mi spusese el şi fiecare tip de puls despre care auzisem. Ca un păsărar, le enumerasem pe cele palpate: *pulsus paradoxus, pulsus alternam, pulsus bisferiens…,* însoţite de desene simple, ilustrând modul în care ar fi putut arăta. El scrisese pe pagina de gardă: *Nam et ipsa scientia potestas est!* „În traducere, «Cunoaşterea înseamnă putere». Şi cred asta cu tărie, Marion."

Nu ne-am oprit la pulsuri. Mă duceam la Ghosh cât de des puteam. Unghii, limbi, feţe… în curând, carnetul meu era plin ochi cu desene şi cu tot felul de cuvinte noi. În sfârşit, găsisem o utilizare pentru măiestria mea caligrafică: fiecare figură era atent etichetată.

Într-o vineri seară, în ultimul sfârşit de săptămână înainte de reînceperea şcolii, m-am dus cu Ghosh la Farinachi, confecţionerul de instrumente. Ghosh i-a întins două stetoscoape vechi şi o schiţă a unui stetoscop pedagogic imaginat de el. Farinachi, un sicilian morocănos şi adus de spate, purta o vestă pe sub şorţul din piele. Studie desenul cu atenţie, printr-un nor de fum de trabuc, trasându-i conturul cu arătătorul lui lung. Mai lucrase câteva dispozitive pentru Ghosh, inclusiv retractorul Ghosh şi pensa pentru scalp Ghosh. Acum, sicilianul ridică din umeri, ca şi cum ar fi zis că, dacă clientul doreşte, el se supune.

Pe drumul de întoarcere, Ghosh scoase un cadou pe care îl împachetase pentru mine. Era propriul meu stetoscop nou-nouţ.

— Nu trebuie să aştepţi după Farinachi. Acum, că ştii pulsurile, vom începe să auscultăm sunetele inimii.

M-am simţit mişcat. Era primul meu dar care nu fusese oferit în dublu exemplar. Îmi aparţinea mie şi numai mie.

Privind retrospectiv, îmi dau seama că Ghosh m-a salvat atunci când m-a chemat să-i iau pulsul lui Demisse. Mama mea era moartă, iar tata, o fantomă. Mă simţeam tot mai izolat de Shiva şi de Hema, şi

asta mă făcea să-mi fie ruşine. Dăruindu-mi stetoscopul, Ghosh îmi spunea: „Marion, poţi fi tu însuţi. E în regulă”. Mă invitase într-o lume care nu era secretă, fiind însă bine ascunsă. În ea aveai nevoie de un ghid. Trebuia să ştii ce anume cauţi, dar şi *cum* să cauţi. Trebuia să te străduieşti ca să percepi lumea aceea. Dar, dacă o făceai, dacă aveai acel gen de curiozitate, dacă nutreai un interes înnăscut pentru binele semenilor tăi, un lucru straniu se întâmpla: puteai să-ţi laşi în pragul ei micile neplăceri ale vieţii. Şi asta putea da dependenţă.

CAPITOLUL 22
ŞCOALA SUFERINŢEI

Într-o dimineaţă, spre sfârşitul primului trimestru, când eu, Shiva şi Genet ne apropiam de poarta de la Missing cu ghiozdanele în mână, am văzut un cuplu alergând la deal, spre noi, cu bărbatul ţinând în braţe un bebeluş al cărui trup atârna inert. Păreau pe cale să se prăbuşească, şi totuşi continuau să alerge pe panta înclinată, fără suflare. Câtă vreme fugeau cu copilul în braţe, pentru ei micuţul era încă viu, şi deci mai exista speranţă.

Fără să stea pe gânduri, ShivaMarion dădură fuga în întâmpinarea lor. Suferinţa părinţilor ne pusese în mişcare, fără a ne da timp de gândire, iar un nivel mental superior intrase în funcţiune, hotărând pentru noi şi ghidându-ne să acţionăm ca un singur organism. Îmi amintesc că m-am gândit, pe fondul acelei panici, cât îmi lipsise starea aceea şi ce incitant mi se părea să fim ShivaMarion. În clipa în care am luat copilul din braţele tatălui (al cărui mers devenise acum împleticit) şi am gonit spre spital, mâna lui Shiva pe şalele mele era ca un motor suplimentar, paşii lui în perfectă cadenţă cu ai mei arătându-mi că era gata să ducă misiunea mai departe în cazul în care eu aş fi obosit. Eram conştient de pielea copilului, de felul în care îmi răcorea mâna, absorbind căldura din ea în timp ce alergam. Am ştiut atunci că niciodată n-o să mai privesc cu indiferenţă sintagma „cu sânge clocotind”, simţind acum opusul ei.

Am dus bebeluşul în sala de urgenţe şi am aşteptat afară, gâfâind. Când au ajuns părinţii lui, le-am ţinut uşa deschisă. Câteva minute mai târziu, am auzit un ţipăt, proteste gălăgioase şi apoi vaietul care are aceeaşi semnificaţie în orice limbă de pe pământ. Era un sunet mult prea familiar.

Mai exista la Missing un zgomot care îmi punea adrenalina în mişcare: scrâşnetul porţii deschise de Gebrew în cea mai mare viteză. Întotdeauna vestea o urgenţă teribilă.

Copilăria petrecută la Missing era însoţită de lecţii privind rezistenţa, curajul şi fragilitatea vieţii. Ştiam mai bine decât majoritatea copiilor ce fină era graniţa dintre tărâmul sănătăţii şi cel al bolii, dintre trupul viu şi atingerea îngheţată a morţii, dintre terenul solid şi smârcul înşelător.

Învăţasem despre suferinţă lucruri pe care nu mi le explicase Ghosh. În primul rând, aflasem că albul era uniforma bolii şi a durerii şi că bumbacul era ţesătura ei. Fie că era subţire *(shama* sau *nettala*) sau groasă ca o pătură (caz în care se numea *gabby),* trebuia să ţină capul cald şi gura acoperită: nici soarele şi nici vântul să nu le atingă, fiindcă pe calea lor veneau *mitch, birrd* şi alte miasme funeste. Chiar şi

miniştrii cu sacou şi ceas de buzunar obişnuiau, atunci când erau bolnavi, să-şi pună o *nettala* peste haină, să-şi îndese frunze de eucalipt în nas, să ia o doză suplimentară de *kosso*{52} împotriva teniei şi abia apoi să dea fuga la doctor să fie consultaţi.

Zi după zi, mulţimi de oameni în veşminte albe urcau dealul spre noi, înotând împotriva curentului care, pentru ei, era gravitaţia. Cei cărora li se tăia respiraţia şi cei infirmi se opreau la jumătatea drumului, ca să privească în sus, peste vârfurile eucalipţilor, spre locul în care şoimii africani planau în înaltul cerului albastru.

Odată ajunşi pe culme, pacienţii treceau pe la recepţie, pentru a-şi primi bonul. De acolo, începeau pe mâna lui Adam, omul pe care Ghosh îl numea „cel mai bun clinician cu un singur ochi al lumii". „Zici că ţi se taie răsuflarea?" îl întreba el pe câte un pacient. „Şi totuşi ai reuşit să urci dealul în fugă şi să prinzi bonul numărul patru?" După părerea lui Adam, un număr mai mic de zece pe bonul de ordine însemna, mai limpede decât orice investigaţie pe care ar fi putut s-o facă Ghosh, că pacientul respectiv era un ipohondru.

Din locul în care urmăream afluxul zilnic de bolnavi, am văzut într-o zi o eritreeană mândră, ducând un coş greu. În coş era ceva mare, care dădea pe dinafară, cu suprafaţa roşie şi supurândă. Era sânul ei. Devenise atât de umflat din cauza cancerului, încât aceasta era unica modalitate prin care femeia şi sânul ei mai puteau ajunge la Missing.

Desenam aceste scene în carnetul meu. Schiţele nu semănau nici pe departe cu cele ale lui Shiva, dar mie îmi erau utile. O privire asupra lor mă ajuta să-mi amintesc momentul respectiv, chiar dacă nu aveam memoria fotografică a geamănului meu.

La pagina treizeci şi patru desenasem profilul unui copil cu chipul bucălat, sănătos. Privit din cealaltă parte însă, pofilului îi lipsea o parte de obraz, o nară şi un ochi, astfel încât rămăseseră vizibile gingia roz, dinţii albi şi găvanul ochiului. Ghosh îmi spusese că această imagine cumplită purta numele de *canerum oris*. Era provocată de o banală infecţie dentară sau gingivală, care se întinsese din cauza malnutriţiei şi a neglijenţei, deseori în cursul unui episod de pojar sau de vărsat de vânt. O dată declanşată, infecţia avansa rapid, provocând de cele mai multe ori decesul înainte ca bietul copil să poată fi adus la Missing.

Uneori, boala se oprea de la sine sau sistemul de apărare al organismului izbutea să-i pună stavilă, dar cu preţul unei jumătăţi de faţă. Poate că moartea era o soartă mai bună decât viaţa cu o asemenea desfigurare. L-am urmărit pe Ghosh când l-a operat pe copilul acela. Mi s-a părut îngrozitor, dar am rămas uluit de ceea ce putea face acest om care stătea în fiecare seară la masă cu noi: rotise un fald de piele pentru a acoperi obrazul şi un altul peste gaura de la nas. Planificase alte etape de reconstrucţie pentru o operaţie

ulterioară. Chiar şi aşa, era imposibil să-i redea o faţă normală, cu atât mai puţin sufletul întreg, unui copil atât de desfigurat. După intervenţie, Ghosh nu mi-a spus decât: „Nu te lăsa prea impresionat. Sunt chirurg din întâmplare, fiule. Fac şi eu tot ce pot. Dar tatăl tău… niciun chirurg plastician în viaţă nu s-ar fi descurcat mai bine decât el cu faţa aceea. Vezi tu, tatăl tău era un chirurg *adevărat.* Nu cred că am văzut vreodată altul mai bun decât el". Ce anume făcea din cineva un chirurg *adevărat,* l-am întrebat eu, iar Ghosh mi-a răspuns fără ezitare: *„Pasiunea* pentru profesia lui… şi abilitatea, dexteritatea. Mâinile lui erau întotdeauna «liniştite». Vreau să spun că nu făcea nicio mişcare inutilă, niciun gest dramatic. Părea lent, mecanic, dar când te uitai la ceas, îţi dădeai seama cât de rapid fusese. Dar mai importantă este încrederea pe care o ai odată ce faci prima incizie, încrederea în tine însuţi, cea care îţi permite să mergi mai departe şi să obţii rezultate mai bune. Eu sunt mulţumit că pot să fac unele lucruri simple, operaţiile de bază. Însă mai tot timpul mi-e o frică teribilă."

Era modest. Dar, într-adevăr, Ghosh era un alt om în ambulatoriu, unde le dădea „consultaţii" pacienţilor atunci când Adam şi Bachelli îi cereau părerea. Adevărata lui pricepere era evidentă în cazul acelor bolnavi care, pentru ochiul meu, păreau „normali". Ascunsă de privirile observatorului neşcolit, boala lăsase anumite urme. O femeie care împletea coşuri spusese la un moment dat: „De ziua Sfântului Ştefan am urinat pe un gard de sârmă ghimpată…" Altă dată, un *coolie* trist şi absent povestise: „În dimineaţa de după postul de miercuri am călcat din greşeală peste apa aruncată din baia de dimineaţă a unei prostituate…" Ghosh îl ascultase în timp ce privirea sa cerceta veziculele de pe stern, care demonstrau că omul vizitase un tămăduitor local. Remarcase glasul îngroşat şi bănuise că lueta îi fusese recent amputată, într-o a doua vizită la acelaşi şarlatan. Dar Ghosh ştia să vadă ce se ascundea dincolo de cuvintele rostite, şi o întrebare bine ţintită putea aduce la lumină o poveste care se potrivea ivi o alta din bogatul său catalog. Apoi venea timpul să caute semnele trupeşti, dovezile bolii, să palpeze, să percuteze şi să asculte cu stetoscopul pentru a găsi indiciile. El ştia cum avea să se încheie povestea căreia pacientul îi cunoştea doar începutul.

Mai există o ultimă întâmplare de la Missing pe care trebuie s-o descriu, fiindcă – fără a avea legătură cu Ghosh – s-a petrecut în aceeaşi perioadă şi explică turnura pe care a luat-o viaţa lui Shiva, dar şi motivul pentru care s-a îndepărtat de a mea.

Într-o zi, dimineaţa târziu, în vreme ce eu şi Shiva şedeam pe conducta aflată alături de colina de la Missing, o fată firavă, desculţă, care nu avea mai mult de doisprezece ani urca panta cu picioarele ţepene. Prematur adusă de spate, ca o bătrână, se sprijinea cu greu de

tatăl ei, un uriaş. Pantalonii lui de călărie murdari şi peticiţi erau umflaţi deasupra picioarelor goale, cu unghii mari. Omul ar fi putut urca dealul din douăzeci de paşi, însă îşi adaptase mersul la cel al fetei lui. Înaintau încet, ca nişte melci, dar ceilalţi vizitatori iuţeau pasul când ajungeau în dreptul lor, ca şi când tatăl şi fiica ar fi creat un câmp de respingere. Când s-au apropiat de noi, am înţeles de ce. Un miros incalificabil, de putreziciune, descompunere şi încă ceva pentru care nu s-a inventat încă termenul potrivit, ne-a pătruns în nări. Nu avea niciun rost să-mi ţin respiraţia sau să mă strâng de nas, fiindcă duhoarea ne-a copleşit pe loc, colorându-ne măruntaiele ca un strop de cerneală într-un pahar cu apă.

În felul acela în care copiii îi înţeleg pe cei de o seamă cu ei, am înţeles că miasma aceea teribilă nu era vina fetei. Mirosul venea *de la* ea, dar nu era al ei. Mai rău decât duhoarea (cu care copila trebuie că trăise deja vreme de mai multe zile) era să vezi pe chipul ei că ştie cât de tare îi îngreţoşa pe ceilalţi. Nu era de mirare că se dezobişnuise să mai privească oamenii în faţă. Lumea era pierdută pentru ea, dar şi invers.

Când s-a oprit să-şi tragă răsuflarea, o baltă prinse încet contur la picioarele ei goale. Privind în lungul drumului, am văzut dâra pe care o lăsase în urmă. Nu voi uita niciodată chipul tatălui ei. Sub pălăria lui de paie, ţărănească, omul clocotea de dragoste pentru fiica lui şi de furie împotriva lumii care o respingea. Ochii lui injectaţi îi aţinteau direct pe toţi cei care se holbau şi le căuta privirea chiar şi celor care încercau să nu se uite. Le blestema mamele. Şi blestema zeii în care credeau. Era înnebunit de un miros de care s-ar fi putut feri.

Am spus oare că fata nu privea pe nimeni în faţă? Pe nimeni, cu excepţia lui Shiva. O clipă se scurse între ei, o abia sesizabilă relaxare a trăsăturilor copilei, ca şi când Shiva o mângâiase, încercând să-i aline durerea. Bărbia lui ridicată coborî pentru ea, ochii i se albăstriră, iar buzele i se strânseră. Pleoapele ei străluciră brusc, umede. Tatăl, care înjurase în neştire tot drumul, tăcu.

Fratele meu, care odinioară vorbea prin intermediul brăţării de la gleznă şi al cărui dans putea fi la fel de complex ca al unei albine, nu ştia că avea să-şi dedice viaţa unor femei exact ca ea, nişte paria ale societăţii, că avea să le caute la Autobus Terra, când soseau din provincie. Că va plăti oameni care să se ducă în cele mai îndepărtate sate şi să le găsească acolo unde se ascunseseră, gonite de soţii şi de familiile lor. Că va distribui broşuri în toate locurile în care ajungeau camioanele Coca-Cola, cerându-le acestor femei – fete, de fapt – să iasă din ascunzători, să vină la el, pentru ca el să le vindece. Că va deveni cel mai mare expert mondial în…

Dar anticipez prea mult. De-abia mai târziu a aflat Shiva ce maladie se afla la originea acelui miros. În după-amiaza aceea, una dintre

multele pe care le-am petrecut întrebându-mă care va fi viitorul meu, Shiva trecuse deja la acţiune. Fără să-şi ia ochii de la ea, se apropiase de tată şi de fiică şi îi condusese la Hema. Privind retrospectiv, îmi dau seama că, odată cu acest gest, cariera lui fusese deja hotărâtă, fiind menită să difere considerabil de a mea.

CAPITOLUL 23
PLĂCINTA REŢINUTĂ ŞI ALTE DELICATESE

Ploile încetaseră, iar şcoala reîncepuse de mai puţin de două săptămâni, când Hema ne trezi cu ceea ce eu am considerat a fi o veste bună.

— Azi nu mergeţi la şcoală. Staţi acasă.

Erau nişte tulburări în oraş, taxiurile nu circulau… Eu nu mai auzisem mare lucru după „azi nu mergeţi la şcoală”.

Era o zi perfectă pentru a rămâne acasă. Urma să înceapă celebrările de Meskel şi pajiştile de la Missing erau deja pline de flori galbene. O să ne pierdem mingea de fotbal printre margarete, o să ne căţărăm în căsuţa din copac… Dar imediat mi-am amintit: cu Genet vegheată de privirea atentă a Rosinei, nu avea să fie la fel.

Am deschis obloanele din lemn de la ferestrele dormitorului şi m-am urcat pe pervaz. Lumina soarelui inunda camera. La prânz, temperatura avea să ajungă la douăzeci şi două de grade, dar deocamdată cam tremuram în picioarele goale. De la geam se vedea până dincolo de zidul de la răsărit al complexului, spre un drum pustiu, şerpuit, care cobora şi apoi dispărea printre dealurile care se înălţau în spatele lui, de parcă ar fi intrat la un moment dat în pământ, pentru a reieşi la suprafaţă ceva mai departe, ca un biet firişor. Nu mersesem niciodată pe drumul acela, şi nici nu ştiam cum să ajung la el, însă priveliştea lui era una care, mi se părea mie, îmi aparţinea. În partea stângă, un zid ca de fortăreaţă flanca drumul, îndepărtându-se odată cu el, străduindu-se să rămână vertical. Ciorchini uriaşi de bougainvillea purpurie se revărsau de pe el, atingându-i pe cei câţiva trecători îmbrăcaţi în *shama* albe. Lumina limpede a zorilor, culorile vii, toate aveau o calitate care nu îţi îngăduia să te gândeşti la tulburări şi în necazuri.

În sufragerie am observat expresia tensionată, preocupată, de pe chipul lui Ghosh. Era îmbrăcat cu cămaşă, cravată şi sacou. Părea că se trezise de câteva ceasuri bune. În halat de casă, Hema era ghemuită lângă el, răsucindu-şi o buclă de păr pe deget. Am fost surprins s-o văd pe Genet acolo. Capul îi zvâcni în sus când am intrat, ca şi când n-ar fi ştiut că locuiam şi eu acolo, în casă. Rosina, care de obicei ne orchestra dimineţile, nu se vedea pe nicăieri. În bucătărie am găsit-o pe Almaz, încremenită lângă aragaz. De-abia când oul începu să fumege îl luă din tigaie şi mi-l puse în farfurie. Am remarcat că avea lacrimi în ochi.

— Împăratul, spuse ea la insistenţele mele. Cum îndrăznesc să-i facă una ca asta Maiestăţii Sale?! Ce oameni nerecunoscători! Oare nu-şi mai amintesc că el ne-a salvat de italieni? Că este alesul lui

Dumnezeu?

Şi mi-a povestit ce aflase: în vreme ce împăratul se afla într-o vizită de stat în Liberia, un grup de ofiţeri din Garda Imperială preluase puterea în timpul nopţii. Grupul era condus de generalul nostru de brigadă, Mebratu.

— Şi Zemui?

— E cu ei, fireşte! replică ea în şoaptă, clătinând din cap.

— Rosina unde e?

Făcu semn cu bărbia spre camerele servitorilor. Genet intră în bucătărie, îndreptându-se spre uşa din spate. Părea speriată. Am oprit-o, prinzând-o de mână.

— Eşti bine? am întrebat-o, observând lănţişorul de aur şi cruciuliţa ciudată de la gâtul ei.

Ea încuviinţă din cap şi ieşi pe uşa din spate. Almaz n-o privi.

— E-adevărat, îmi spuse Ghosh, când m-am întors în sufragerie.

Apoi se uită la Hema, ca şi când ar fi încercai să decidă împreună cât anume să ne dezvăluie şi nouă. Nu-şi puteau ascunde însă îngrijorarea.

Cu o seară în urmă, generalul Mebratu se dusese la reşedinţa prinţului moştenitor pentru a-i spune că se plănuia o lovitură împotriva tatălui său. La îndemnul generalului, prinţul îi convocase pe miniştrii loiali împăratului. Dar, când aceştia sosiseră, Mebratu îi arestase pe toţi.

Fusese un complot strălucit pus la cale, însă pe mine mă tulbura. Nu-mi puteam imagina Etiopia fără Haile Selassie la cârmă, nimeni nu putea. Ţara şi persoana lui păreau inextricabil legate. Generalul Mebratu era eroul nostru, un om plin de curaj şi de îndrăzneală, care nu putea greşi. Împăratul îşi pierduse în ochii noştri o parte din aură, însă nu m-aş fi aşteptat la aşa ceva din partea generalului. Era oare o trădare? Ieşise la lumină astfel o latură întunecată a firii lui? Ori poate făcuse ceea ce trebuia făcut?

— De unde ştiţi toate astea? am întrebat.

Unul dintre prizonieri, un ministru bătrân şi slăbit, avusese o criză de astm, aşa că la prima oră a dimineţii Ghosh fusese chemat la reşedinţa prinţului moştenitor.

— Generalul nu vrea să existe victime, dacă se poate. Îşi doreşte ca totul să decurgă paşnic.

— Vrea să fie el împărat?

Ghosh clătină din cap.

— Nu, nu cred. Vrea doar ca săracii să aibă mâncare şi pământ. Asta înseamnă că pământul trebuie luat de la familia regală şi de la Biserică.

— Şi atunci, ce face el este un lucru bun sau un lucru rău? întrebă Shiva, ridicând privirea din cartea pe care o adusese la masă.

Aşa era el: nu-i plăcea ambiguitatea, voia ca totul să fie limpede ca lumina zilei. De multe ori când punea asemenea întrebări, o făcea fiindcă nu înţelegea ceea ce pentru mine era evident. În acest caz însă, era o întrebare bună, una pe care şi eu aş fi vrut să o pun.

— Dar Garda Imperială n-ar trebui să-l apere pe împărat? adăugă Shiva.

Ghosh tresări, ca şi cum cuvintele lui îl răniseră.

— Asta nu e ţara mea, cine sunt eu să judec? Mebratu o ducea bine. Nu a fost *nevoit* să facă un asemenea pas. Cred că l-a făcut pentru popor. Cu mult timp în urmă au existat suspiciuni serioase în privinţa lui, pe urmă a devenit favoritul curţii, iar de curând a ridicat din nou suspiciuni şi i-a fost teamă că nu peste mult timp va fi arestat.

Ghosh ne explică mai departe că, atunci când el plecase de la palatul prinţului moştenitor, Zemui îl condusese până la maşină şi îi dăduse ceva pentru Genet. Era pandantivul din aur pe care Darwin Easton şi-l scosese de la gât şi i-l dăruise lui, crucea Sfintei Brigita. Apoi îl rugase pe Ghosh să le transmită toată dragostea, ei şi Rosinei.

După ce se îmbrăcă, Hema plecă împreună cu Ghosh spre spital.

— Rămâneţi aproape de casă, băieţi. Aţi înţeles? Să nu ieşiţi din curtea proprietăţii Missing, orice s-ar întâmpla.

După ce au plecat, eu m-am dus la poartă. M-am întâlnit numai cu trei pacienţi care urcau dealul. Nicio maşină sau autobuz nu trecu pe lângă Missing. Am stat acolo cu Gebrew, privind afară. Liniştea era stranie, nu se auzea nici măcar tropăitul cailor sau zornăitul zurgălăilor de la hamuri.

— Atunci când taxiurile cu patru picioare rămân în grajdurile lor, poţi să fii sigur că situaţia e gravă, spuse Gebrew.

În cele două clădiri de beton de vizavi de noi se aflau baruri, o croitorie şi un atelier de reparaţii radio, însă acum nu se zărea nicio mişcare. Ignorând avertismentele Hemei şi fără să ţin seama de protestele lui Ghosh, am traversat strada care ducea spre micul souk arab, o construcţie din plăci de lemn vopsită în galben canar, aflată între cele două clădiri mari. Ghişeul la care se făceau tranzacţiile era închis, dar un copil ieşi pe uşa crăpată, ţinând în mână un pachet conic din hârtie de ziar, legat cu sfoară. Probabil zahăr de zece cenţi, pentru ceaiul de dimineaţă. M-am strecurat înăuntru. Aerul era greu de mirosul de tămâie. Dacă m-aş fi aplecat peste tejghea, aş fi putut atinge peretele din spate. Toate prăvăliile arabe din Addis semănau cu aceasta, de parcă le-ar fi născut aceeaşi mamă. Din tavan, prinse pe o frânghie cu cârlige de rufe, atârnau pachete de Tide, pliculeţe cu câte o doză de aspirină Bayer, de bomboane Chiclets şi de paracetamol. Se roteau în aer ca decoraţiunile de la o petrecere. Într-un cârlig de carne agăţat de grindă erau prinse foi de ziar, gata pentru a fi folosite ca ambalaj. Un ghem de sfoară era atârnat de un alt cârlig. Într-un

borcan de pe tejghea erau câteva ţigări, iar mai multe pachete nedesfăcute zăceau alături. Pe rafturi erau înghesuite cutii de chibrituri, sticle cu suc, pixuri Bic, ascuţitori pentru creioane, pastile de tuse, cremă Nivea, agende, radiere, cerneală, lumânări, baterii, Coca Cola, Fanta, Pepsi, zahăr, ceai, orez, pâine, ulei pentru gătit şi multe altele. Borcane cu ghivent pline cu biscuiţi şi *caramela* flancau tejgheaua, lăsând în mijloc un spaţiu gol, peste care mă aplecasem eu. L-am văzut pe Ali Osman, cu capişonul său de dantelă lipit de cap, aşezat pe covoraş alături de soţia sa, de fetiţa lor şi de doi bărbaţi. Pe podea abia dacă era loc suficient pentru ca Ali şi ai lui să doarmă lipiţi unul de altul, ca lingurile, cu genunchii îndoiţi, iar acum aveau şi oaspeţi. Şedeau în jurul unei grămezi de khat.

Ali era îngrijorat.

— Marion, în vremuri ca astea, străinii ca noi pot avea de suferit, îmi spuse el.

Mi s-a părut ciudat să-l aud folosind cuvântul *ferengi* referindu-se la sine însuşi şi la mine, fiindcă amândoi venisem pe lume pe aceste meleaguri.

M-am întors la Gebrew şi i-am dat şi lui câteva dintre bomboanele pe care le cumpărasem. Deodată, Rosina trecu pe lângă noi.

— Ai grijă de Genet, spuse din mers, peste umăr.

Nu ştiam dacă vorbise cu mine sau cu Gebrew.

— Aşteaptă! strigă el, dar Rosina nu se opri.

Am fugit după ea şi am luat-o de mână.

— Stai, Rosina! Unde te duci? Te rog!

Se răsuci spre mine, ca şi cum ar fi vrui să mă alunge, dar trăsăturile i se îndulciră. Era palidă şi avea ochii umflaţi de plâns. Strângea din dinţi, dar nu ştiam dacă de teamă sau de hotărâre.

— Băiatul are dreptate. Nu pleca, spuse Gebrew.

— Dar ce-ai vrea să fac, părinte? Nu l-am mai văzut pe Zemui de-o săptămână. El e un om simplu. Îmi fac griji pentru el. Pe mine o să mă asculte. O să-i spun că trebuie să le fie loial lui Dumnezeu şi împăratului, mai presus de toate.

Deodată, mi s-a făcut frică. M-am agăţat de Rosina. Ea se desprinse de mine, cu blândeţe. Din obişnuinţă, mă ciupi de obraz şi îşi trecu mâna prin părul meu. Apoi mă sărută în creştet.

— Fii realistă, insistă Gebrew. Sediul Gărzii Imperiale e prea departe. Dacă el este împreună cu generalul înseamnă că e în palat. Va trebui să treci pe lângă cartierul general al armatei şi pe lângă secţia a şasea de poliţie. Îţi va lua prea mult timp.

Cu un semn din mână, ea plecă. Gebrew, ai cărui ochi erau întotdeauna umezi din cauza conjunctivitei, părea gata să izbucnească în plâns. Pentru el, pericolul era mult mai mare decât îmi puteam eu închipui.

Zece minute mai târziu, apăru un jeep cu o mitralieră pe capotă, urmat de o maşină blindată. Erau soldaţi din Garda Imperială, cu figuri sumbre şi căşti de luptă în locul celor obişnuite, din plută. Salopetele de camuflaj şi centurile cu muniţie luaseră locul uniformelor măslinii. O voce răsună la megafonul de pe maşina blindată:

— Cetăţeni! Păstraţi-vă calmul. Maiestatea Sa prinţul moştenitor Asia Wossen a preluat conducerea guvernului. Va face un anunţ oficial astăzi, la amiază. Ascultaţi Radio Addis Abeba la prânz. Radio Addis la prânz. Cetăţeni! Păstraţi-vă calmul…

Am plecat de lângă poartă şi m-am îndreptat spre spital. W.W. Gonad şedea în faţa băncii de sânge cu un radio cu tranzistori pe genunchi, înconjurat de asistente şi de stagiare. Părea vesel şi entuziasmat.

În bungalow-ul nostru, la ora prânzului, ne-am strâns lângă Grundig şi lângă tranzistorul Rosinei, unul potrivit pe BBC, iar celălalt, pe Radio Addis Abeba. Almaz şedea într-o parte. Eu şi Genet împărţeam un scaun. Hema luă ceasul de pe poliţa căminului şi-l întoarse. Expresia necontrolată de pe chipul ei îi trăda îngrijorarea. Sora-şefă părea cel mai puţin neliniştită, suflând în ceaşca de cafea neagră şi zâmbindu-mi. O voce tunătoare, fără chip, rosti în engleză: „Aici BBC World Service”.

Într-un târziu, crainicul trecu de la ştirea despre o grevă în minele de cărbuni britanice la ceea ce ne interesa pe noi: „Conform rapoartelor primite din Addis Abeba, capitala Etiopiei, un puci fără vărsare de sânge a avut loc în timp ce împăratul Haile Selassie se afla într-o vizită de stat în Liberia. Suveranul şi-a întrerupt vizita şi a anulat o alta, pe care urma să o facă în Brazilia”.

„Puci” era un cuvânt nou pentru mine. Îmi sugera ceva antic şi elegant, însă precizarea „fără vărsare de sânge” implica posibila existenţă a unei variante „sângeroase”.

Mărturisesc că în acel moment am fost impresionat de faptul că BBC menţionase la ştiri oraşul nostru, şi chiar Garda Imperială. Britanicii nu ştiau nimic despre Missing şi nici despre drumul care se vedea de la fereastra mea. Acum însă, îi determinaserăm să privească spre noi. Ani mai târziu, atunci când Idi Amin a spus şi a făcut lucruri oribile, mi-am dat seama că motivaţia lui a fost aceea de a-i zgâlţâi pe oamenii de treabă care locuiau pe meridianul Greenwich, de a-i face să-şi ridice privirea de la ceaiul lor cu fursecuri şi să exclame: „Ah, da, Africa!” Pentru o clipă, ei vor fi fost la fel de conştienţi de existenţa noastră cum eram noi de a lor.

Dar cum se putea ca BBC-ul de la Londra să ştie ce se întâmpla aici? Noi, când ne uitam peste zidul de la Missing, nu vedeam nimic.

Mult după ora prânzului şi după transmisia de la BBC, muzica

marţială de la Radio Addis Abeba se întrerupse şi, în foşnet de hârtii, glasul bâlbâit al prinţului moştenitor Asfa Wossen se făcu auzit. Din câte îl văzusem eu în ziar şi în realitate, fiul cel mare al împăratului, palid şi gras, părea un om gata să ţipe la vederea unui şoricel. Nu avea prestanţa şi charisma împăratului. Prinţul moştenitor citi o declaraţie şi era limpede că o citea – în amharica elegantă a autorităţilor, greu de înţeles pentru oricine altcineva în afară de Almaz şi Gebrew. Când sfârşi, Almaz ieşi din cameră, supărată. Câteva minute mai târziu – oare cum reuşiseră asta? – BBC difuză traducerea declaraţiei.

„Poporul etiopian a aşteptat ziua în care sărăcia şi înapoierea vor dispărea, însă nimic nu s-a întâmplat…”

Prinţul moştenitor continuase spunând că tatăl lui îşi dezamăgise supuşii. Venise timpul unui nou conducător. Zorii unei noi zile se anunţaseră. Trăiască Etiopia!

— Astea sunt cuvintele generalului Mebratu, spuse Ghosh.

— Mai degrabă, ale fratelui său, replică Hema.

— Probabil că au stat cu arma la tâmpla prinţului, opină sora-şefă. Vocea lui nu părea deloc convingătoare.

— Atunci ar fi trebuit să refuze să citească, am spus eu.

Toată lumea se întoarse să se uite la mine. Chiar şi Shiva ridică privirea din cartea pe care o citea.

— Ar fi trebuit să zică: „Nu, nu citesc aşa ceva. Mai bine mor decât să-mi trădez tatăl”, am continuat.

— Marion are dreptate, se auzi într-un târziu vocea sorei-şefe. Asta spune multe despre caracterul prinţului moştenitor.

— E doar un complot care s-a folosit de prinţ, explică Ghosh. Ei nu vor să renunţe imediat la monarhie, vor ca populaţia să se obişnuiască mai întâi cu noţiunea de schimbare. Aţi văzut cât de supărată era Almaz de ideea detronării împăratului?

— Dar. Ce le pasă lor de populaţie? Armele sunt la ei. Şi puterea, replică Hema.

— Le pasă de un război civil, răspunse Ghosh. Ţăranii îl venerează pe împărat. Să nu uităm nici armata teritorială, toţi acei luptători deja vârstnici care i-au înfruntat pe italieni. Ei nu fac parte nici din armată, nici din Gardă, dar sunt mult mai numeroşi. Şi pot veni cu miile în oraş.

— Pot s-o facă oricum, interveni sora-şefă.

— Mebratu nu-şi putea atrage sprijinul armatei, al poliţiei sau al forţelor aeriene cu multă vreme înainte, spuse Ghosh. Bănuiesc că riscul de a fi trădat ar fi fost cu atât mai mare cu cât ar fi implicat mai multe persoane înainte de lovitură. Generalul şi fratele său, Eskinder, se certau când am ajuns eu acolo, azi dimineaţă. Eskinder voia să-i fi prins în capcană pe toţi generalii noaptea trecută, folosind acelaşi şiretlic cu care i-au capturat pe ceilalţi loialişti. Generalul s-a opus.

— L-ai văzut pe general când te-ai dus acolo? am întrebat eu.

— Aş fi preferat să nu-l fi văzut, răspunse Hema cu un aer iritat. N-are niciun rost să se amestece în toată afacerea asta.

Ghosh oftă.

— M-am dus în calitate de medic, Hema, ţi-am mai spus. Când am ajuns acolo, Tsigue Debou, şeful poliţiei, trecuse de partea lui Mebratu. Împreună cu Eskinder, îl presau să atace cartierul general al armatei înainte ca aceasta să se poată organiza. Generalul a refuzat. A dat un răspuns… emoţional. Oamenii aceia erau prietenii lui. Şi era sigur că oamenii de bine din celelalte servicii i se vor alătura. Ştii, şi-a luat răgazul de a mă conduce până la uşă şi mi-a mulţumit. Mi-a spus că este hotărât să evite vărsarea de sânge.

Restul zilei s-a scurs dominat de liniştea nefirească de pe străzi. Foarte puţini pacienţi veniseră la Missing, iar cei care se puteau deplasa plecaseră în grabă spre casele lor. Noi am aşteptat, cu urechea lipită de radio.

Genet stătea în camera ei. Singură. După-amiaza târziu, Hema m-a trimis s-o chem la noi. Am luat-o de mână şi am adus-o. Afişa un aer brav, dar eu ştiam că era speriată şi îngrijorată. În noaptea aceea a dormit pe sofaua noastră. Rosina nu se întorsese.

A doua zi, peste oraş domnea aceeaşi tăcere, iar zvonurile erau singurele care circulau. Doar cei mai curajoşi comercianţi îşi deschiseseră magazinele. Se spunea că armata ezita încă, nehotărâtă dacă să-i susţină pe autorii puciului sau să-i rămână loială împăratului.

La amiază, Gebrew veni să ne spună că ar fi bine să mergem la poartă. Am ajuns acolo imediat şi am văzut un grup uriaş de studenţi de la universitate cu drapele etiopiene. Chipurile lor străluceau de transpiraţie şi de entuziasm. Erau grupaţi sub diferite stindarde: COLEGIUL DE ARTE ŞI ŞTIINŢE, COLEGIUL DE INGINERIE… Jandarmi cu banderole pe braţ menţineau ordinea. Spre uimirea mea, l-am văzut pe W.W. Gonad mărşăluind sub stindardul Şcolii de Afaceri. Ne-a adresat un zâmbet stânjenit, şi-a potrivit cravata şi şi-a continuat drumul, încercând să arate ca un cadru didactic. Trebuie să fi fost acolo câteva mii de studenţi şi de profesori, şi toţi cântau într-un singur glas, în amharică:

Concetăţeni, treziţi-vă, istoria vă cheamă!
Gata cu sclavia, de libertate nu vă fie teamă!

Pe pancarte scria în engleză: PENTRU TOŢI, O REVOLUŢIE PAŞNICĂ şi SĂ SUSŢINEM PAŞNIC NOUA GUVERNARE A POPORULUI.

De pe marginea străzii priveau spectatori îngrijoraţi care, la fel ca noi, stătuseră în case prea mult timp. Se adunaseră şi câinii vagabonzi, lătrând la demonstranţi şi sporind hărmălaia. O studentă drăguţă, în blugi, ne întinse câţiva fluturaşi. Almaz împinse hârtia, de parcă ar fi fost contaminată.

— Hei, domnişorică! De-asta v-a trimis pe voi la universitate? strigă apoi în urma fetei.

Un bătrân cu barbă îşi agită apărătoarea de muşte, de parcă ar fi vrut să-i lovească pe studenţi.

— Dacă aţi sta cu burta pe carte, n-aţi avea timp pentru aşa ceva! se răsti el. Nu uitaţi cine v-a construit universitatea şi cine v-a învăţat să citiţi!

Am aflat mai târziu, de la W.W. Gonad, că în Merkato, negustorii musulmani şi eritreeni îi primiseră pe demonstranţi cu urale. Dar în toate celelalte zone ale capitalei, reacţia populaţiei fusese una rece, iar când manifestanţii se îndreptaseră spre cartierul general al armatei, unde doreau să-i convingă pe militari să li se alăture, fuseseră întâmpinaţi într-o intersecţie de un pluton în echipament de luptă. Tânărul comandant le spusese studenţilor că aveau la dispoziţie exact un minut pentru a se dispersa; în caz contrar, le va da oamenilor săi ordin să tragă. Demonstranţii încercaseră să spună ceva, dar sunetul piedicilor trase ale armelor îi convinsese să se retragă. Atunci plecase W.W. Gonad din rândul manifestanţilor.

Eu încă mă bucuram că nu ne duseserăm la şcoală, dar îngrijorarea de pe chipurile adulţilor mă molipsise şi pe mine. Ghosh şi sora-şefă se întorseseră la spital, pentru eventualele urgenţe. În după-amiaza aceea, Hema avea program la clinica de repoziţionare. Shiva, care până atunci se arătase prea puţin interesat de tot ce se petrecea în jur, era neliniştit acum, de parcă simţea ceva ce nu mai era sesizat de nimeni altcineva. În mod cu totul neobişnuit pentru el, o rugă pe Hema să rămână acasă, să nu se ducă la muncă.

— Nici eu nu vreau să plec, iubirea mea, spuse ea, încă neştiind ce să facă, dar am program la repoziţionare.

— Ia-ne şi pe noi cu tine, îi ceru el, după care adăugă: Am exersat la caligrafie. Uită-te pe caietul meu. Exact aşa cum ne-ai spus tu.

Scrisul lui era chiar mai ordonat decât exemplele cu înfloriturile din carte.

— Te rog! insistă Shiva.

— Nu pot, răspunse Hema. Trebuie să trec mai întâi pe la sala de naşteri.

— Venim şi noi cu tine, replică el.

— Nu. Nu vreau să vă ştiu în sala de naşteri. Uite ce e, băieţi, adăugă ea văzând dezamăgirea aşternută pe chipul lui, duceţi-vă la clinica de repoziţionare şi aşteptaţi-mă acolo. Dar orice aţi face,

rămâneţi împreună.

Foarte puţine erau ocaziile în care se întâmpla să primim o asemenea invitaţie. Spre deosebire de Ghosh, atunci când Hema folosea stetoscopul, nu-l aducea cu ea acasă. Halatul alb pe care îl zăriserăm pe umerii ei în spital rămânea acolo. Rareori mă gândeam la ea ca la un medic, fiindcă acasă era doar mamă. Ghosh vorbea tot timpul despre medicină, dar Hema n-o făcea niciodată. Ştiam că se ducea în sala de naşteri şi că opera lunea şi miercurea. Din câte auzisem, era un doctor foarte priceput şi foarte căutat, însă nimeni nu ne spunea mai mult de atât. Voia să ştim că atenţia ei era mereu îndreptată asupra noastră şi că munca n-o distrăgea niciodată de la această îndatorire. Clinica de repoziţionare era un bun exemplu în acest sens. Auziserăm de ea de ani buni, însă nu aveam nici cea mai vagă idee ce se petrecea acolo. Conform dicţionarului, „a repoziţiona" însemna „a reaşeza".

Când era nevoită să plece de acasă în miez de noapte, Hema arunca peste umăr cuvinte chiar mai ciudate decât „repoziţionare": „eclampsie", „hemoragie postpartum" sau, cele mai înfricoşătoare dintre toate, „plăcintă reţinută"{53}. Pe astea din urmă nu le găsisem nici măcar în dicţionarul medical. Şi niciodată plăcinta asta nu era altfel decât reţinută. Părea ceva de temut, însă sosirea ei era întotdeauna necesară. Eu şi Shiva ne uitam deseori după o asemenea plăcintă prin bucătăria de la Missing.

Shiva o desena în fel şi chip, iar în multele lui schiţe avea întotdeauna un aer misterios, enigmatic. Oare moartea mamei noastre să fi avut legătură cu plăcinta reţinută? Ar fi fost simplu s-o întrebăm pe Hema, dar subiectul era inabordabil. Sau, cel puţin aşa, ne sugera atitudinea Hemei.

Clinica pentru femei din spatele clădirii principale a spitalului nu se încadra în decorul văruit obişnuit la Missing, fiindcă era zugrăvită la exterior într-un verde crud şi avea balustrade albastre. Ramurile unui hagenia revărsau inflorescenţe portocalii pe scara de la intrare. Pământul de sub ele părea înflăcărat de lobelii albastre şi de trifoi roz. Când am ajuns, o sumedenie de paciente însărcinate şedeau pe trepte, cu părul acoperit de câte un *shash*. În timp ce aşteptau, unele dintre ele îşi puneau câte o floare pe după ureche şi îşi întindeau picioarele în faţă. Cu *shama* albe care străluceau în soare şi cu burţile umflate, ţinând strâns în mână bonurile de ordine roz, semănau cu un cârd de gâşte gureşe. Unele erau desculţe, iar altele îşi scoseseră pantofii din piele sintetică. În oraş domnea o atmosferă încordată, deşi n-ai fi zis, văzându-le pe aceste femei şi auzindu-le râsetele şi sporovăială despre glezne umflate, soţi sau arsuri la stomac.

Când ne-au văzut, ne-au strigat ca să ne strângă mâinile, să ne

întrebe cum ne cheamă, câţi ani avem, să ne ciufulească părul şi să remarce cât de mult semănăm între noi. Au insistat să stăm puţin cu ele. Eu aş fi refuzat, numai că Shiva a zis imediat, bucuros, „da". Aşa că m-am aşezat acolo ruşinat, aidoma unui pui de găină între cloşti. Shiva părea în paradis.

De multe ori nu ne uităm cu adevărat la cei apropiaţi nouă şi trebuie ca alţii să ne spună că au crescut sau că au îmbătrânit. Recunosc, în general nu dădeam atenţie înfăţişării lui Shiva – la urma urmei, era geamănul meu. Dar în clipa aceea l-am privit pe fratele meu într-o lumină cu totul nouă: frunte înaltă şi bombată, creştetul plin de bucle ce ameninţau să i se reverse pe faţă şi în ochi, privirea senină şi obiceiul de a-şi duce un deget la obraz, exact ca Nehru în portretul agăţat pe perete la noi acasă. Categoric nou mi s-a părut zâmbetul acela care îl transforma pe partenerul meu de uter într-un necunoscut cu ochi albaştri, conferindu-i un aer delicat, aerian, ca şi când, dacă n-ar fi fost braţele vânjoase ale femeilor înfăşurate pe umerii lui, ar fi putut să-şi ia zborul de pe treptele acelea.

O gravidă citea un fluturaş rozaliu aruncat dintr-un avion al forţelor aeriene peste Piazza şi Merkato. Era singura care ştia să citească şi silabisea încet:

— „Mesaj din partea Sfinţiei Sale, patriarhul Bisericii, Abuna Basilios", spuse ea, iar toate frunţile se plecară şi mâinile schiţară semnul crucii, de parcă Sfinţia Sa s-ar fi aflat pe trepte, lângă ele. „Către copiii mei, creştinii din Etiopia, şi către întregul popor etiopian. Ieri, în jurul orei zece a serii, membrii Gărzii Imperiale, care aveau datoria de a veghea la apărarea şi bunăstarea familiei regale, au comis un act de trădare împotriva propriei lor ţări…"

Aşezat în mijlocul lor, asudând în căldura soarelui, tremuram. Era limpede că, pentru aceste doamne, cuvintele patriarhului erau cât se poate de adevărate. El vorbea în numele lui Dumnezeu. Iar acest lucru nu era deloc de bun augur pentru omul pe care noi îl admiram atât de mult, generalul Mebratu.

Femeile au devenit obraznice după ce lectura s-a încheiat, bătându-şi joc de membrii Gărzii şi apoi de bărbaţi în general, râzând şi distrându-se de parcă ar fi fost la o nuntă. Shiva era în al nouălea cer, zâmbind cu gura până la urechi. Starea anterioară de nelinişte i se evaporase. Era ca şi când îşi găsise locul ideal, înconjurat de femei însărcinate. Erau multe lucrurile despre fratele meu pe care nu le înţelegeam.

Când apăru Hema, în ciuda protestelor ei, gravidele se străduiră să se ridice în picioare. Văzându-ne astfel adoptaţi de paciente, o mândrie de mamă i se aprinse în priviri.

Câte trei odată, femeile urcau pe mesele de examinare. Îşi trăgeau

fustele în jos pe şale şi îşi ridicau bluzele, dezgolindu-şi abdomenele umflate ca nişte pepeni. Când una dintre ele i-a făcut semn lui Shiva să se apropie şi s-o ţină de mână, el a venit lângă ea, iar eu l-am urmat. Hema şi-a muşcat buzele.

— Trimestrul trei la sfârşit, spuse ea după o vreme, fără a explica la ce anume se referea.

Se folosea de ambele mâini pentru a confirma că poziţia copilului era „alta decât cu capul în jos”.

— Bebeluşul nu poate ieşi uşor dacă nu stă cu capul spre picioarele mamei. De aceea, de la clinica prenatală sunt trimise aici, la cea de repoziţionare, ne explica Hema, menţionând o altă clinică la care ştiam că mergea într-o altă zi a săptămânii, dar în aceeaşi încăpere.

Scoase apoi un stetoscop ciudat, mai mic: un fetoscop. Pâlnia lui avea o bridă de metal pe care îşi putea sprijini fruntea, apăsând uşor ca s-o fixeze bine pe piele, în vreme ce mâinile îi rămâneau libere ca să palpeze abdomenul. Ridică un deget în aer, ca un dirijor care cere linişte în sală. Toate discuţiile încetară, iar pacientele de pe tărgi şi cele adunate ciorchine în jurul uşii îşi ţinură respiraţia, până ce Hema se îndreptă de spate şi declară:

— Galopează ca un armăsar!

Douăzeci de glasuri replicară:

— Slavă sfinţilor!

Hema nu ne lăsă şi pe noi să ascultăm, ci trecu la treabă.

— Cu mâna aceasta, cuprind capul bebeluşului. Pe cealaltă o aşez acolo unde e funduleţul. De unde ştiu? exclamă ea apoi, uitându-se la Shiva de parcă întrebarea lui ar fi fost impertinentă, după care izbucni în râs. Dragul meu, ai idee câţi copii am palpat eu în felul acesta? Acum nu trebuie să stau să mă mai gândesc. Capul este tare ca o nucă de cocos. Fundul este mai moale, mai puţin bine definit. Mâinile îmi oferă o imagine a fătului, continuă ea să explice, desenând o formă în aer, deasupra abdomenului dezgolit. Bebeluşul e cu spatele la mine. Acum, priviţi.

Se aşeză bine pe picioare, apoi, folosind o presiune fermă şi constantă a palmelor făcute căuş, împinse capul într-o parte şi şezutul în cealaltă, apropiindu-şi concomitent mâinile una de cealaltă, ca pentru a menţine copilul ghemuit. Ceva în felul în care degetele ei mari erau aliniate cu celelalte, toate apropiate strâns, îmi amintea de mişcările din dansul Bharatnatyam.

— Gata! Aţi văzut? O uşoară rezistenţă la început, dar pe urmă cedează, iar bebeluşul se întoarce.

Eu nu văzusem nimic.

— Ei, sigur că nu poţi să vezi! Copilul pluteşte în apă. Odată ce încep întoarcerea, el sfârşeşte singur ultima parte. Acum nu mai e în prezentaţie pelviană. Este cu capul înainte. Normal.

Şi ascultă iar inima fătului, pentru a se asigura că bate la fel de puternic.

În numai câteva clipe, cu aceeaşi energie vibrantă cu care se angaja într-un joc de cărţi sau ne controla ortografia, terminase. Un singur bebeluş refuzase să facă tumba.

— După unii, clinica asta ar putea fi cea mai mare pierdere de timp. Ghosh vrea să fac un studiu, ca să văd câţi bebeluşi se întorc la loc, aşa cum erau înainte de repoziţionare. Ştiţi cum spune el. „Practicile nestudiate nu merită practicate", îl cită Hema, apoi pufni, amintinduşi altceva. Când eram mică, aveam un vecin, un băiat pe nume Velu, care creştea pui de găină. Din când în când, o găină cotcodăcea într-un fel aparte, iar Velu ştia, să nu mă întrebaţi cum, că ea semnala astfel că oul se înţepenise în poziţie transversală. Şi punea mâna şi îl rotea pe verticală. Găina nu mai cotcodăcea, iar oul ieşea. Velu era un nesuferit când avea vârsta voastră. Dar acum îmi amintesc trucul lui cu ouăle şi mă întreb dacă nu cumva l-am subestimat.

N-am spus nimic, de teamă să nu rup vraja. Atât de rar se întâmpla s-o aud gândind cu voce tare, ca acum!

— Ei, sincer vorbind, băieţi, n-am nicio intenţie să public o lucrare care m-ar putea scoate din afacerea asta. Chiar îmi place clinica de repoziţionare.

— Şi mie, replică Shiva.

— În India sau aici, doamnele sunt toate la fel, îşi continua Hema ideile, privind la femeile din jur.

Niciuna dintre ele nu plecase. Aşteptau ceaiul, pâinea şi pastila cu vitamine care veneau întotdeauna după consult. Îi surâdeau Hemei cu o afecţiune de soră – ba nu, cu adoraţie.

— Uitaţi-vă la ele! Vesele şi fericite. În câteva săptămâni, când va începe travaliul, vor ţipa, vor urla şi îşi vor blestema soţii. Se vor transforma în nişte diavoliţe. Nici nu le veţi mai recunoaşte. Acum însă, sunt ca nişte îngeraşi, declară Hema şi apoi, oftând, adăugă: O femeie nu e niciodată mai femeie decât în starea asta.

Problemele din oraş şi din ţară dispăruseră, cel puţin pentru mine şi pentru Shiva. Ce norocoşi eram că aveam nişte părinţi ca Hema şi ca Ghosh! De ce am fi putut să ne temem?

— Mamă, spuse Shiva, Ghosh zice că sarcina este o boală transmisibilă sexual.

— Zice asta ştiind că voi o să mi-o spuneţi mie. Obrăznicătura! N-ar trebui să vă spună asemenea lucruri.

— Poţi să ne arăţi pe unde iese bebeluşul? îi ceru Shiva.

Ştiam că vorbeşte cât se poate de serios şi la fel de bine ştiam că, rostind aceste cuvinte, destrămase vraja. Eram furios pe el. Copiii trebuie să dovedească o anume abilitate atunci când au de-a face cu adulţii, iar lui Shiva această calitate îi lipsea cu desăvârşire. În acelaşi

fel misterios în care apăreau dinţii definitivi, la fel se iviră stânjeneala şi jena, pentru a-mi camufla sentimentul de vinovăţie, în vreme ce ruşinea îmi prinse rădăcini în trup, ca preţ al curiozităţii.

— Bine, destul! E vremea ca voi, băieţi, să plecaţi acasă, replică Hema.

— Mamă, ce înseamnă „sexual”? continuă Shiva să întrebe, în vreme ce ea ne împingea pe uşă afară.

De data asta, nu înţelegeam ce anume voia: o tachina sau pur şi simplu aşa gândea el? Iar răspunsul Hemei nu făcu decât să-mi sporească nedumerirea.

— Trebuie să mă duc la saloane pentru scurt timp. Voi, băieţi, să nu ieşiţi din casă.

Şi ne scoase din încăpere. Vorbea pe un ton iritat, şi totuşi, dacă nu mă înşel, încerca din răsputeri să-şi ascundă un zâmbet.

CAPITOLUL 24
IUBIREA PENTRU MURIBUNZI

Într-o ţară în care nu poţi descrie frumuseţea peisajelor fără a folosi şi cuvântul „cer”, imaginea celor trei avioane într-o ascensiune abruptă îţi tăia răsuflarea.

Din întâmplare, eram pe pajiştea din faţă. Unda de şoc a străbătut solul până la picioarele mele şi mi-a urcat prin coloana vertebrală înainte de a auzi explozia. Am rămas încremenit locului. Un fuior de fum s-a ridicat în depărtare. Liniştea asurzitoare care a urmat a fost sfâşiată de ţipetele sutelor de păsări care şi-au luat zborul spre înaltul cerului şi de lătrăturile tuturor câinilor din oraş.

Încă îmi mai doream să cred că toate astea – avioanele, bombele – făceau parte dintr-un plan grandios, din cursul aşteptat al evenimentelor, şi că Hema şi Ghosh ştiau ce se petrecea, chiar dacă eu nu înţelegeam. Orice ar fi fost, ei puteau să rezolve totul.

Când Ghosh ieşi din casă alergând din răsputeri şi mă înhăţă, cu teamă şi îngrijorare în priviri, toate iluziile mi se spulberară. Adulţii nu erau stăpâni pe situaţie. Bănuiesc că existaseră şi înainte indicii care să-mi sugereze asta, însă chiar şi atunci când am văzut-o pe bătrâna aceea bătută de gărzile împăratului mi-a fost mai uşor să cred că Hema şi Ghosh controlau încă universul întreg.

Dar remedierea situaţiei cu care ne confruntam acum era dincolo de posibilităţile lor.

Ghosh, Hema şi Almaz, aduseseră saltele pe coridor. Pereţii noştri din *chikka* – chirpici – văruit ne ofereau prea puţină protecţie. Pe coridor, gloanţele ar fi trecut mai întâi prin doi sau trei pereţi de *chikka.* Gloanţele ne vâjâiau pe deasupra capetelor, părând că sunt aproape, în vreme ce pocnetele şi bufnetele sunau ca şi când ar fi fost undeva în depărtare. În bucătărie se auzi zgomot de sticlă spartă. Mai târziu am văzut că un geam fusese făcut ţăndări. Eu stăteam întins pe saltea, îngheţat, incapabil să mă mişc. Aşteptam să aud pe cineva anunţând: „Această colosală eroare va fi remediată în cel mai scurt timp, iar voi vă veţi putea duce din nou afară, la joacă.”

— Cred că nu mă înşel dacă afirm că armata şi forţele aeriene au decis să nu se alăture puciului, spuse Ghosh, uitându-se să vadă dacă remarca îi stârneşte vreo reacţie Hemei. Aşa era.

Pleoapele lui Genet tremurau. Îmi puteam închipui cât de îngrijorată era: eu însumi simţeam un fior rece în piept ori de câte ori mă gândeam la Rosina, plecată deja de mai bine de douăzeci şi patru de ore. Am întins braţul, iar degetele lui Genet mi-au strâns mâna.

Odată cu lăsarea întunericului, focurile de armă s-au intensificat şi

s-a făcut foarte frig. Netemătoare, sora-şefă făcea ture între noi şi spital, în ciuda rugăminţilor noastre de a nu mai pleca. Când a trebuit să mă duc la baie, am mers târâş. Vedeam pe fereastră dârele strălucitoare ale trasoarelor traversând bolta într-o parte şi în alta.

Gebrew încuiase şi zăvorâse cu lanţul poarta principală, după care îşi părăsise ghereta lui de paznic şi se retrăsese în clădirea principală a spitalului. Asistentele şi elevele se aflau în sala de mese, împreună cu W.W. Gonad şi cu Adam, preparatorul, care le veghea.

Puţin înainte de miezul nopţii s-a auzit o bătaie în uşa din spate şi, când Ghosh a deschis, în prag stătea Rosina! Eu, Genet şi Shiva am fugit s-o îmbrăţişăm. Printre lacrimi fierbinţi, Genet ţipă în tigrinya la mama ei, fiindcă o părăsise şi o lăsase să-şi facă atâtea griji.

Sora-şefă zâmbea din spatele Rosinei; mânaţi parcă de un instinct, ea şi Gebrew se mai duseseră o dată până la poartă, ca să verifice. Şi acolo, lipită de ea şi adăpostindu-se de vânt, o găsiseră pe Rosina.

În vreme ce mânca, Rosina ne spuse că lucrurile erau mult mai rele decât îşi imaginase.

— Am vrut să ajung în partea de sus a oraşului, dar armata blocase drumul. A trebuit să fac un ocol mare, mai întâi într-o direcţie, apoi în alta.

Câteva rafale de armă în jurul unei vile o obligaseră să se ascundă, iar apoi tancurile şi vehiculele blindate ale armatei o împiedicaseră să se întoarcă acasă. Îşi petrecuse noaptea pe veranda unui magazin din Merkato, unde se adăpostiseră şi alţi locuitori, pe întuneric. Dimineaţa nu putuse să plece din Merkato din cauza plutoanelor militare care le ordonaseră tuturor să elibereze străzile. Se lăsase deja seara când izbutise să parcurgă distanţa de cinci kilometri. Iar acum ne confirma cele mai negre temeri: Garda Imperială era atacată de armată, de forţele aeriene şi de poliţie. Lupte aprige se dădeau pretutindeni, dar armata îşi concentra eforturile asupra poziţiilor generalului Mebratu.

Rosina se duse repede în camera ei ca să se spele şi să-şi schimbe hainele, şi se întoarse cu salteaua ei, dar şi cu *caramela* pentru noi. Genet încă n-o iertase, dar stătea lipită de ea.

Sora-şefă se aşeză pe saltea şi îşi întinse picioarele. Ducându-şi mâna sub pulover, scoase un revolver, pe care-l îndesă între saltea şi perete.

— Soră-şefă! exclamă Hema.

— Ştiu, Hema… Dar *nu* l-am cumpărat cu banii baptiştilor, dacă la asta te gândeai.

— Nu mă gândeam la asta, nicidecum, replică Hema, privind arma de parcă ar fi fost gata să explodeze.

— Îţi dau cuvântul meu că e un cadou. Îl păstrez într-un loc în care nimeni nu l-ar putea găsi. Dar vezi tu, jefuitorii… de ei trebuie să ne

temem. Pistolul ăsta i-ar putea opri. Şi am mai cumpărat încă două arme. Acum sunt la W.W. Gonad şi la Adam.

Almaz aduse un coş cu *injera* şi *curry* de miel. Am mâncat cu degetele, toţi din acelaşi vas. Apoi am început iarăşi să aşteptăm, ascultând pocniturile şi pârâiturile în depărtare. Eu eram prea încordat ca să citesc sau să fac orice altceva, aşa că stăteam pur şi simplu.

Shiva şedea cu picioarele încrucişate. Cu atenţie, îndoi o foaie de hârtie şi o rupse în jumătate, apoi repetă procesul iar şi iar, până când obţinu un teanc de pătrăţele. Ştiam că şi el era la fel de zdruncinat ca mine. Privindu-i degetele mişcându-se metodic, mă simţeam ca şi când mintea şi mâinile mele ar fi fost ocupate. Puse apoi pe jos un pătrăţel de hârtie, numără şi aşeză trei unul peste altul alături, după aceea şapte şi în cele din urmă unsprezece. N-am putut să nu întreb.

— Numere prime, răspunse el, ca şi cum asta ar fi explicat totul.

Se legăna înainte şi înapoi, iar buzele i se mişcau. M-am minunat de acest dar al lui de a se distanţa de ceea ce se petrecea în jur dansând, desenând motociclete ori jucându-se cu numerele prime. Avea o sumedenie de modalităţi de a urca în căsuţa din copac aflată în mintea lui, adăpostindu-se de nebunia de jos şi trăgând scara după el. Eram invidios.

Dar evadarea lui în această seară era incompletă; ştiam asta fiindcă, privindu-l, nu simţeam nicio linişte.

— Nu mai încerca, i-am spus. Hai să ne culcăm.

Îşi puse hârtiile deoparte imediat.

Rosina şi Genet dormeau deja, istovite. Întoarcerea Rosinei fusese o mare uşurare, dar cea mai mare alinare pe care am simţit-o în seara aceea a fost momentul în care fruntea mea a atins-o pe a lui Shiva, cu un sentiment de siguranţă şi desăvârşire – un cămin la capăt de lume. Slavă Domnului că orice s-ar întâmpla, noi îl vom avea întotdeauna pe ShivaMarion pe care să ne bazăm, mi-am spus atunci. Fireşte, puteam apela la ShivaMarion oricând doream, deşi – mi-am amintit eu cu un sentiment de vinovăţie – n-o mai făcuserăm de ceva vreme. I-am dat un ghiont în coaste, iar el mi-a răspuns la fel şi l-am simţit zâmbind fără să deschidă ochii. Asta m-a mai liniştit, fiindcă mai devreme în ziua aceea, pe treptele clinicii de repoziţionare, îmi păruse un străin, însă acum era din nou Shiva. Împreună aveam un avantaj inechitabil faţă de restul lumii.

M-am trezit la un moment dat şi am constatat că toţi dormeau, cu excepţia lui Ghosh şi a sorei-şefe. Focurile de armă răsunau în rafale intense, întrerupte de imprevizibile momente de linişte, astfel că o auzeam limpede pe sora-şefă vorbind cu Ghosh:

— Când împăratul a fugit din Addis, în ‘36, chiar înainte de venirea italienilor, a fost un haos… Ar fi trebuit să mă duc la Legaţia

britanică. O singură privire dacă arunca la infanteriştii sikh de la poartă, cu turbanele, bărbile şi baionetele lor, niciun tâlhar nu mai avea curaj să se apropie. Cea mai mare greşeală a mea a fost că nu m-am dus acolo.

— Şi de ce nu te-ai dus?

— De jenă. Cinasem o dată împreună cu ambasadorul şi cu soţia lui. Slavă Domnului pentru John Melly! Era un tânăr doctor misionar, care se aşezase lângă mine. Mi-a vorbit despre credinţa lui şi despre speranţele de a construi o şcoală medicală aici…

Vocea i se stinse.

— Mi-ai povestit o dată despre el, replică Ghosh. L-ai iubit. Ziceai că într-o zi o să-mi spui toată povestea.

Urmă o lungă tăcere. Eram tentat să deschid ochii, dar ştiam că aşa vraja s-ar fi destrămat. Vocea sorei-şefe părea mai înfundată când reîncepu să vorbească:

— Prin faptul că am rămas aici, m-am făcut răspunzătoare pentru moartea lui John Melly. Pe atunci nu exista spitalul Missing. Oricum, mi-am spus că, fără îndoială, un aşezământ medical va fi ferit de atacuri. Însă chiar propriul nostru infirmier a condus o gloată până aici. S-au năpustit asupra unei tinere asistente şi au violat-o. Eu am fugit în celălalt capăt al infirmeriei, unde l-am găsit pe doctorul Sorkis. Tu nu l-ai cunoscut. Un ungur. Un chirurg teribil şi un tip sumbru. Opera ca un tehnician. Dezinteresat. Am avut o sumedenie de doctori care s-au perindat pe aici înainte să veniţi tu şi Hema… Cu un nou oftat, sora-şefă îşi continuă povestea: În seara aceea însă, Sorkis a fost de nepreţuit. Avea la el o puşcă şi un pistol. Când gloata a ajuns la infirmerie, m-am rugat de Tesfaye – aşa îl chema pe infirmier – prin uşa închisă: „Nu fi părtaş la asemenea ticăloşii, pentru numele lui Dumnezeu!” Dar el m-a luat în râs. „Nu există Dumnezeu, soră-şefă”, aşa mi-a spus. Şi a mai zis multe alte lucruri urâte. Când au spart uşa, Sorkis a tras mai întâi la nivelul ochilor şi apoi la şale. Zgomotul m-a asurzit. Când mi-a revenit auzul, erau bărbaţi care urlau de durere. Sorkis reîncărcase armele şi ieşise, trăgând cu puşca la nivelul genunchilor. Mărturisesc că mi-a făcut plăcere să-i văd împleticindu-se. Nu-mi era frică, eram furioasă. Tesfaye a atacat din nou… îşi închipuia, cred, că mulţimea era încă de partea lui. Sorkis a ridicat pistolul – chiar cel pe care-l vezi aici – şi a apăsat pe trăgaci. Înainte să aud sunetul, i-am văzut dinţii lui Tesfaye împrăştiindu-se şi ceafa pocnindu-i. Cu asta, luptele au încetat. Când italienii au intrat în oraş a doua zi dimineaţă, poţi să spui că sunt trădătoare, Ghosh, dar eu una am fost bucuroasă, fiindcă aşa au încetat jafurile. Atunci am descoperit că John Melly încercase să mă ducă undeva în siguranţă. Îşi oprise camionul pentru a ajuta un rănit, iar în clipa aceea un beţiv s-a repezit la el şi i-a tras un glonţ în piept. Fără niciun motiv! Când am

auzit, m-am dus în fugă la Legaţie. L-am vegheat continuu. S-a chinuit două săptămâni, dar credinţa nu i s-a zdruncinat nici măcar o clipă. Acesta este unul dintre motivele pentru care n-am părăsit niciodată Etiopia. Am simţit că îi datorez lui asta. Când îl ţineam de mână, mă ruga să-i cânt „Imnul lui Bunyan". Cred că i l-am cântat de o mie de ori înainte să moară.

„Cel care curaj va avea
Orice rău s-ar întâmpla
Pe Domnul să-l urmeze
Fără să şchiopăteze.
Nimic nu-l va descuraja
Şi nu-l va face a ezita
Pe cel care-şi doreşte a fi
Un pelerin."

Ce descoperiri incredibile poţi face atunci când stai cu ochii închişi! Niciodată n-o auzisem pe sora-şefă vorbind (şi mai ales cântând!) despre trecutul ei. În mintea mea, avusesem impresia că ea sosise pe lume deja adultă, în veşmintele călugăreşti, şi condusese Missing dintotdeauna. Povestea ei, depănată în şoaptă, mărturisirea ei despre frică, dragoste şi crimă mi s-au părut mai înspăimântătoare decât împuşcăturile din depărtare. Pe coridorul acela întunecat, iluminat doar de licărirea intermitentă a focurilor de armă şi a trasoarelor de artilerie care proiecta umbre mişcătoare pe pereţi, m-am lipit strâns de ţeasta lui Shiva. Oare ce altceva nu mai ştiam? Voiam să dorm, dar imnul sorei-şefe şi glasul ei tremurător încă-mi mai răsunau în urechi.

CAPITOLUL 25
MÂNIA CA FORMĂ DE IUBIRE

Până în seara următoare, totul se sfârşise: lovitura de stat eşuase. În trei zile, sute de soldaţi ai Gărzii Imperiale fuseseră ucişi şi mult mai mulţi se predaseră. Am văzut un bărbat târât afară din clădirea alcătuită din blocuri de beton de vizavi de Missing. Acesta încercase să scape de uniforma sa distinctivă, însă faptul că purta doar o vestă şi boxeri îl identificase ca rebel.

Când tancurile şi vehiculele blindate ale armatei se apropiaseră, generalul Mebratu şi un mic contingent din oamenii săi fugiseră prin partea din spate a Palatului Vechi, îndreptându-se spre nord, spre munţi, la adăpostul întunericului.

În dimineaţa următoare, împăratul Haile Selassie întâiul, Leul Cuceritor al lui Iuda, Rege al Regilor, Urmaş al lui Solomon, se întorsese în Addis Abeba cu avionul. Vestea despre revenirea lui se răspândise cu iuţeala fulgerului şi o mulţime de locuitori care dansau şi strigau se înşirase pe marginea drumului, la trecerea alaiului său. Oamenii năvăliseră în stradă, ţinându-se de braţ, ţopăind la unison, de parcă ar fi avut arcuri la picioare, scandându-i numele mult timp după ce maşina lui trecuse. Printre ei se aflau Gebrew, W.W. Gonad şi Almaz. Ea ne-a povestit apoi că pe figura Maiestăţii Sale se citea numai dragoste pentru poporul său şi apreciere pentru loialitatea lui. „L-am văzut la fel de clar cum vă văd pe voi stând aici", spusese ea. „Jur că avea lacrimi în ochi, Dumnezeu să mă trăsnească dacă mint! Studenţii care defilaseră pe străzi cu câteva zile înainte nu se mai zăreau nicăieri.

În oraş domnea o atmosferă de sărbătoare. Magazinele erau deschise. Taxiurile, atât cele motorizate, cât şi cele trase de cai, circulau cu o energie furibundă. Soarele strălucea, iar în Addis Abeba ziua era minunată.

În bungalow-ul nostru domnea o atmosferă sumbră. Întotdeauna mă gândisem la Zemui şi la generalul Mebratu ca la nişte „tipi buni", eroii mei. Împăratul nu era nicidecum un „tip rău", iar tentativele autorilor puciului de a-i creiona o astfel de imagine erau neconvingătoare. Şi totuşi, aş fi vrut ca generalul să reuşească în ceea ce începuse. Roata se întorsese însă şi se întâmplase cel mai teribil lucru: eroii mei deveniseră „tipii cei răi" şi nimeni nu mai îndrăznea să susţină contrariul.

Rosina şi Genet sufereau cumplit aşteptând veşti şi ştiind că, oricare ar fi fost acestea, nu aveau cum să fie bune.

Mi-a trecut prin minte că, probabil, Zemui nu avea să-şi mai ia niciodată motocicleta. Darwin nu va mai primi alte scrisori de la

prietenul lui. Iar serile de bridge cu generalul Mebratu ca suflet al petrecerii făceau parte aproape în mod sigur din trecut.

Împăratul oferise o recompensă uriaşă pentru capturarea generalului Mebratu şi a fratelui său. În noaptea de după întoarcerea Maiestăţii Sale răsunaseră schimburi de împuşcături în diferite cartiere, fiind vânaţi ultimii „rebeli". Îmi părea rău pentru soldaţii de rând din Garda Imperială, ca acela pe care îl văzusem târât afară: păcatul lui nu era altul decât că se aflase de partea învinşilor, în tabăra greşită. Dar tot ce făcuse el fusese să respecte ordinele primite; generalul Mebratu îi hotărâse soarta.

Nu mai ştiam ce să cred despre generalul nostru. Omul pe care îl cunoscusem şi îl admirasem părea a nu avea nicio legătură cu rebelul notoriu, căutat acum, care eşuase în lovitura de stat. De fiecare dată când mai auzeam focuri de armă izolate mă întrebam dacă nu cumva erau ultimele răbufniri ale sale şi ale lui Zemui.

A doua zi dimineaţă m-am trezit în vaierele ce răsunau din camera Rosinei. Pe coridor m-am întâlnit cu Hema şi cu Ghosh şi, împreună, am luat-o la fugă aşa, în pijamale.

Gebrew şi doi bărbaţi cu feţe posomorâte stăteau lângă uşa Rosinei. Plânsetele ei isterice erau în tigrinya, dar semnificaţia lor nu lăsa loc de îndoială pentru nimeni.

Am aflat că micul grup al generalului Mebratu se refugiase în Munţii Entoto şi de acolo făcuse un ocol şi coborâse înapoi la şes, lângă oraşul Nazareth. Se îndreptaseră spre Muntele Zuquala, un vulcan adormit, unde speraseră să poată găsi adăpost pe ppământurile familiei Mojo.

În cele din urmă, ţăranii fuseseră cei care îl trădaseră pe general, scoţând strigăte sonore de *lulululu* când dăduseră peste grupul lui.

În scurt timp, forţele poliţieneşti îl încercuiseră pe general. În ultimele lupte, rămas fără muniţie, acesta dezarmase un poliţist rănit şi apoi se târâse până la un altul, pentru a-i lua arma. Îi ceruse ajutor fratelui său, Eskinder, dar acesta îl împuşcase în faţă pe iubitul nostru general, după care îşi dusese ţeava pistolului la gură şi trăsese. Mă întrebam dacă avuseseră cumva un pact în privinţa sinuciderii. Sau Eskinder luase decizia pentru amândoi? Cât despre Zemui, tatăl lui Genet şi prietenul lui Darwin, el refuzase să se predea şi să-şi ia viaţa. Îi atacase pe poliţiştii care îl înconjuraseră şi fusese împuşcat.

Glonţul lui Eskinder lovise obrazul generalului şi-i scosese ochiul drept, care ţâşnise din orbită, apoi se oprise sub cel stâng. Printr-un miracol, glonţul nu pătrunsese în craniu. Generalul era inconştient, dar trăia. Fusese dus imediat la spitalul militar din Addis Abeba, aflat la circa o sută de kilometri depărtare.

Stăteam toţi patru la masa din sufragerie, încercând să ignorăm plânsetele din camera Rosinei. Din când în când auzeam hohotele lui Genet. Deşi Hema se dusese la ele şi se întorsese, eu nu-mi găseam puterea s-o fac. Shiva îşi ţinea palmele peste urechi, iar ochii îi erau umezi.

Eram încă în jurul mesei când am primit un telefon de la biroul domnului Loomis.

— Programul obişnuit, spuse Ghosh, aşezând receptorul în furcă.

Şcoala Loomis îşi începea activitatea şi ni se amintea că, dacă făceam parte din Casa zilei de marţi, trebuia să nu uităm să ne aducem echipamentul de sport.

În pofida temerilor noastre, Ghosh ne convinse că ne va fi mai bine la şcoală decât să ascultăm toată ziua vaietele Rosinei. Ne duse el până acolo, eu şi Shiva împărţind locul din faţă în maşină.

În apropiere de Banca Naţională, o mulţime se revărsă de pe trotuar în stradă, plină de energie, îndreptându-se spre noi. Am înaintat foarte încet. Deodată am văzut drept în faţă, la fel de limpede ca pe o scenă, trei cadavre atârnate pe un eşafod improvizat. Ghosh ne spuse să ne uităm în altă parte, dar era deja prea târziu. În nemişcarea lor, cadavrele păreau că atârnă acolo de secole. Aveau capetele înclinate într-un unghi nefiresc, iar mâinile le erau legate la spate.

Mulţimea roia în jurul maşinii noastre. După toate aparenţele, „festivităţile" abia se încheiaseră. Un tânăr însoţit de alţi doi a lovit cu palma capota maşinii, iar zgomotul m-a făcut să tresar. Tânărul a rânjit şi a spus ceva, cu siguranţă nu ceva drăguţ. Altcineva a lovit caroseria chiar deasupra capetelor noastre şi apoi am simţit maşina legănându-se înainte şi înapoi.

Eram sigur că gloata ne va atârna şi pe noi în ştreang. M-am prins cu mâinile de bord, pe punctul de a ţipa.

— Păstraţi-vă calmul, băieţi! spuse Ghosh. Zâmbiţi, faceţi cu mâna, arătaţi-vă dinţii! Daţi încet din cap… ca şi cum am fi venit tocmai pentru spectacol.

Nu ştiu dacă am zâmbit, dar ştiu că mi-am înghiţit ţipătul. Şi eu, şi Shiva rânjeam ca două maimuţe, prefăcându-ne că nu eram speriaţi. Am făcut semne cu mâna. Poate că la mijloc a fost imaginea celor doi gemeni identici sau impresia că noi, în maşină, eram la fel de exaltaţi ca mulţimea de afară, dar am auzit râsete, iar bătăile în caroseria maşinii au devenit mai voioase, mai puţin violente.

Ghosh continua să bâţâie din cap cu un zâmbet larg pe faţă, făcând cu mâna şi turuind întruna: „Ştiu, ştiu, nenorocitule, bună dimineaţa şi ţie, da, într-adevăr, am venit să ne delectăm cu spectacolul ăsta sălbatic… Hai să te spânzurăm *pe tine,* pe legea mea, e fără îndoială foarte civilizat din partea voastră să faceţi una ca asta, mulţumesc, mulţumesc". Continua să ruleze încet. Nu-l mai văzusem niciodată aşa,

exprimându-şi dispreţul şi mânia atât de periculoase sub aparenţe false şi zâmbitoare. Într-un târziu am izbutit să trecem de mulţime, astfel că maşina rula liber. Privind înapoi, am văzut mâini care trăgeau de pantofii din piele ai cadavrelor.

Eu şi Shiva ne ţineam în braţe, în poziţia noastră de la începuturi. Eram zdruncinaţi. În parcarea şcolii, Ghosh opri motorul şi ne strânse la pieptul lui. Am plâns pentru Zemui, pentru generalul Mebratu împuşcat în ochi, pentru Genet şi pentru Rosina, şi în cele din urmă pentru mine. Aşa, în braţele lui Ghosh şi lipit de pieptul lui, îmi găsisem cel mai sigur sălaş din lume. El îmi şterse faţa cu un capăt al batistei sale şi apoi folosi celălalt capăt pentru Shiva.

— Asta a fost, poate, cel mai curajos dintre lucrurile pe care le veţi face vreodată în viaţa voastră. V-aţi păstrat cumpătul. V-aţi reglat bine curajul în dulie. Sunt mândru de voi. Şi ştiţi ce? În weekendul care vine vom ieşi din oraş. Vom merge la izvoarele fierbinţi din Sodere, ori la Woliso. O să înotăm şi o să uităm de toate astea.

Apoi ne mai îmbrăţişă încă o dată.

— Dacă-l găsesc pe Mekonnen, vă va aştepta el aici cu taxiul la ora obişnuită. Dacă nu dau de el, vin eu, la patru.

Ajuns în pragul clasei, m-am întors să mă uit în urmă. Ghosh încă stătea acolo, făcându-ne semn cu mâna.

Şcoala Loomis era în fierbere. Toţi copiii se lăudau cu ceea ce văzuseră şi făcuseră. Eu n-am simţit nicio dorinţă să mă alătur lor sau să-i ascult.

În ziua aceea, în timp ce noi eram la şcoală, patru bărbaţi într-un jeep i-au făcut o vizită Ghosh. L-au săltat de parcă ar fi fost un criminal de rând, cu mâinile legate la spate. L-au lovit când a încercat să protesteze. Hema a aflat toate astea de la W.W. Gonad, care le spusese celor patru că greşeau, fără îndoială, luându-l pe chirurgul de la Missing. Pentru impertinenţa lui, W.W. a încasat un bocanc în stomac.

Hema refuză să creadă că Ghosh dispăruse. Fugi acasă, sigură că-l va găsi afundat în fotoliul lui, desculţ, cu picioarele întinse pe taburet, citind o carte. Se aştepta să-l vadă, era sigură că va fi acolo şi deja era furioasă pe el.

Dădu buzna pe uşa din faţă a bungalow-ului.

— Vezi cât de periculoasă este asocierea cu generalul? Ce ţi-am spus eu?! Puteam să fim ucişi din cauza ta!

Ori de câte ori se răstea la el aşa, de parcă ar fi luat foc, Ghosh obişnuia să fluture o capă imaginară, ca un matador în faţa taurului înfuriat. Nouă ni se părea caraghios, chiar dacă Hema avea de fiecare dată o cu totul altă părere.

Dar în casă domnea liniştea. Nu mai era niciun matador. Se duse din

cameră în cameră, iar zornăitul brăţărilor de la glezna ei stârni ecou pe coridoare. Şi-l imagina pe Ghosh cu braţele răsucite la spate, lovit cu pumnii în faţă, cu picioarele în testicule… Prânzul îi veni înapoi pe gât şi dădu fuga la baie. Mai târziu aprinse tămâie, sună un clopoţel şi făgădui să facă pelerinaje la altarele din Tirupati şi Velankani, dacă Ghosh scăpa cu viaţă.

Ridică apoi telefonul ca să-i spună sorei-şefe, dar linia era moartă. Telefoanele se defectaseră când căzuseră bombele, iar de atunci mai funcţionaseră doar sporadic. Se duse la fereastra bucătăriei şi se uită afară.

Maşina lui Ghosh era la spital. Dar chiar dacă ar fi urcat în ea, încotro ar fi putut s-o apuce? Unde îl duseseră? Iar dacă ar fi plecat şi ar fi fost şi ea arestată, copiii ei ar fi rămas singuri… Avu nevoie de un monumental efort de voinţă pentru a hotărî să ne aştepte.

Dinspre camerele servitorilor se auzea un monolog înlăcrimat. Era vocea Rosinei, deşi avea o sonoritate aspră şi nu semăna deloc cu glasul ei obişnuit. I se adresa lui Zemui, ori lui Dumnezeu, ori oamenilor care îi uciseseră soţul. Monologul începuse de dimineaţă şi încă nu atinsese apogeul.

Hema o văzu pe Genet ieşind, cu ochii roşii, însă stăpână pe sine, susţinând-o pe Rosina, care se clătina pe picioare. Se duceau la closetul din curte. Nu mai aveau pe nimeni ca să jelească împreună cu ele, în afară de Almaz şi de Gebrew, care în momentul acela se aflau în altă parte. Hemei i se păru că Genet se maturizase brusc, că o asprime se înstăpânise pe figura fetiţei, de pe care dispăruseră dulceaţa şi frumuseţea.

Hema îşi stropi obrajii cu apă. Trase adânc aer în piept. Era esenţial să-şi păstreze calmul de dragul nostru, îşi spuse ea.

Bău un pahar de apă trecută prin purificator. Tocmai lăsase paharul din mână, când Almaz intră în fugă.

— Doamnă, nu beţi apa! Se zice că rebelii au otrăvit rezervele de apă!

Dar era prea târziu; Hema îşi simţi faţa arzând şi se pomeni cuprinsă de cele mai cumplite crampe abdominale din viaţa ei.

CAPITOLUL 26
CHIPUL SUFERINŢEI

Când Gebrew ne-a întâmpinat la poartă şi ne-a spus că nişte oameni veniseră şi-l luaseră pe Ghosh de la Missing, copilăria mea s-a sfârşit.

Aveam doisprezece ani, eram prea mare pentru a plânge, dar am plâns pentru a doua oară în ziua aceea, fiindcă altceva nu ştiam ce să fac.

Nu eram încă suficient de bărbat ca să dau buzna în casa celui care-l luase şi să-l salvez de acolo. Singurul lucru pe care eram capabil să-l fac era să merg mai departe.

Shiva era alb la faţă şi tăcut. Preţ de o clipă, am simţit o imensă tristeţe pentru el, frumosul meu frate care atinsese înălţimea unui adolescent fără a-şi pierde rotunjimea umerilor de copil. Ochii lui îmi reflectau durerea, şi în acea clipă am fost un organism unic, contopiţi în trup şi în conştiinţă deopotrivă. Şi am fugit pe coasta dealului ca unul, înnebuniţi să ajungem acasă.

Am găsit-o pe Hema pe canapea, palidă, transpirată, cu şuviţe de păr umed lipite de frunte. Almaz, cu dâre de lacrimi pe obraji, nu mai amintea deloc de femeia stoică pe care o ştiam. Stătea lângă Hema, ţinând o găleată în mână.

— A băut apă, spuse ea înainte să apucăm noi să întrebăm ceva. Voi să nu beţi!

— Sunt bine, zise Hema, însă cuvintele ei păreau golite de conţinut.

Nu era bine. Cum putea spune că era? Cel mai cumplit coşmar al meu se adeverise: Ghosh dispăruse, iar Hema era bolnavă de moarte.

Mi-am îngropat faţa în întunecimea sariului pe care-l purta, iar nările mi se umplură de mirosul ei. Mă simţeam responsabil pentru tot. Pentru rebeliunea dezastruoasă a generalului, pentru moartea lui Zemui, pentru arestarea celui care îmi era tată mai mult decât mi-ar fi putut fi oricine altcineva şi, da, chiar şi pentru otrava din apă…

În clipa aceea, uşa de la intrare se deschise brusc, iar sora-şefă şi doctorul Bachelli apărură în prag. Bachelli ducea în mână geanta lui veche, din piele, şi gâfâia. Sora-şefă, abia trăgându-şi răsuflarea, strigă:

— Hema! Nu e nicio problemă cu apa! A fost doar un zvon! Apa e bună!

Hema avea un aer confuz.

— Dar… Am crampe şi mi-e greaţă. Am vomitat.

— Am băut şi eu. Apa nu are nimic. O să te simţi mai bine în câteva minute.

Shiva se uită la mine.

O rază de speranţă.

Apoi Hema se ridică, încercându-şi parcă picioarele şi capul. Mai târziu am aflat că scene similare se petrecuseră pretutindeni în oraş. Fusese o primă lecţie de medicină. Uneori, crezându-te bolnav, chiar te îmbolnăveşti.

Dacă exista cu adevărat Dumnezeu, tocmai ne dăruise un uriaş respiro. Eu mai voiam unul.

— Mama, ce e cu Ghosh? De ce l-au luat? O să-l spânzure? Dar ce a făcut? O fi rănit? Unde l-au dus?

Sora-şefă ne aşeză pe canapea şi îşi scoase batista în culori vii.

— Gata, gata, drăguţii mei. O rezolvăm noi şi pe asta. Trebuie să fim puternici cu toţii, de dragul lui Ghosh. Panica nu ne ajută cu nimic.

Almaz, care nu spusese o vorbă până atunci, mulţumindu-se să ne privească cu mâinile în şolduri, o întrerupse în amharică:

— Şi ce mai aşteptăm? Trebuie să mergem de îndată la închisoarea Kerchele. Lăsaţi-mă să pregătesc mâncarea. Şi avem nevoie de pături. De haine. Şi de săpun. Haideţi!

Cu Hema la volan, Volkswagenul părea o maşină ciudată. Bachelli stătea în faţă, iar Almaz şi sora-şefă şedeau pe bancheta din spate, cu noi doi în poală. Am străbătut cu greu străzile oraşului.

Vedeam Addis Abeba cu ochi noi. Întotdeauna mi se păruse un oraş frumos, cu artere largi în centru, cu pieţe numeroase, cu monumente şi grădini înconjurate de gărduleţe, pe care traficul rutier trebuia să le ocolească: Piaţa Mexic, Piaţa Patrioţilor, Piaţa Menelik… Străinii, ale căror unice cunoştinţe despre Etiopia se limitau la imaginile unor oameni înfometaţi şezând în norii groşi de praf, priveau în jur nevenindu-le să creadă când aterizau noaptea în aerul rece şi ceţos din Addis Abeba. La vederea bulevardelor şi a luminilor liniilor de tramvai de pe Churchill Road, se întrebau uimiţi dacă nu cumva avionul făcuse cale-ntoarsă, iar acum se aflau în Bruxelles ori în Amsterdam.

Dar după lovitura de stat şi arestarea lui Ghosh, oraşul îmi părea diferit. Pieţele care comemorau vărsarea de sânge de la Adowa şi eliberarea de sub dominaţia italiană deveniseră locuri potrivite pentru gloatele care se dedau la linşaje. Cât despre vilele pe care le admirasem odinioară, în nuanţe de roz, mov, arămiu, ascunse de perdele de bougainvillea – în ele puseseră la cale revoluţia şi apoi trădarea ei oameni precum generalul şi omologii săi din armată şi din poliţie. Se simţea trădare pe străzi, trădare în vile. O puteam mirosi. Poate că întotdeauna fusese acolo.

După puţin timp, ne aflam deja la porţile verzi ale închisorii pe care toată lumea o numea Kerchele – o deformare a cuvântului italian

carcere. Alţii îi spuneau Alem Bekagne, o sintagmă care însemna, în amharică, „adio, lume crudă”. Intrarea era dincolo de o cale ferată ce traversa un drum intens circulat. Acolo pavajul lipsea, la fel şi acostamentul. Era doar asfalt care se termina brusc, lăsând în loc ţărâna, ţărână frământată acum de picioarele sutelor de rude îngrijorate, semenii noştri întru suferinţă. Stăteau încremenite în neajutorarea lor, dar ne-au lăsat să trecem şi să ajungem în faţa biroului santinelei.

Înainte ca sora-şefă să poată întreba, bărbatul spuse fără a-şi ridica privirea:

— Nu ştiu dacă este aici, nu ştiu când o să ştiu dacă e aici sau nu. Dacă vreţi să lăsaţi mâncare sau pături, sau altceva, dacă ruda voastră e aici, s-ar putea să le primească, dacă nu e, o să le primească alţii. Scrieţi-i numele pe o hârtie, împreună cu tot ce-i lăsaţi, şi nu mai răspund la nicio întrebare.

Oamenii stăteau rezemaţi de zid, iar femeile se adăposteau sub umbrelele deschise, chiar dacă soarele era ascuns în spatele norilor. Almaz găsi un loc în care să se ghemuiască, de unde să poată urmări toate venirile şi plecările, apoi nu se mai clinti de acolo.

O oră trecu astfel. Mă dureau picioarele, dar am continuat să aşteptăm. Eram singurii străini aici, iar mulţimea ne arăta simpatie. Un bărbat, lector universitar, spuse că tatăl lui fusese în închisoarea aceasta cu mulţi ani în urmă.

— Copil fiind, străbăteam în fugă cei cinci kilometri de acasă până aici, o dată pe zi, ca să-i aduc mâncare. Era foarte slab, dar de fiecare dată mai întâi îmi dădea mie să mănânc şi apoi mă obliga să duc înapoi acasă mai bine de jumătate din ce adusesem. Ştia că, pentru a mânca el, noi trebuia să flămânzim. Într-o zi, când mama şi fratele meu mai mare au venit cu mâncarea, au auzit temutele cuvinte: „Nu mai e nevoie să-i aduceţi mâncare”. Aşa am aflat că tata murise. Şi ştiţi de ce l-au arestai azi pe fratele meu? Fără niciun motiv. E un om de afaceri care munceşte din greu, dar e fiul unuia dintre vechii lor duşmani. Noi suntem primii suspectaţi. Vechii duşmani şi copiii lor. Dumnezeu ştie de ce m-au cruţat pe mine. Eu am participat la demonstraţie, alături de studenţii de la universitate. Dar ei l-au ridicat pe fratele meu. Fiindcă e fiul cel mare.

Bachelli luă un taxi până la Juventus Club pentru a încerca să-l determine pe consulul italian să se implice, iar după aceea se văzu nevoit să se întoarcă la Missing. Cu un medic arestat şi cu al doilea – soţia lui – aşteptând în faţa închisorii, întreaga activitate de la spital cădea în sarcina celui de-al treilea, adică Bachelli. Putea ţine singur lucrurile sub control, supraveghindu-le pe asistente şi pe Adam, preparatorul.

Noi – Shiva, Hema, sora-şefă şi eu – ne-am dus la maşină să ne mai

odihnim picioarele, să ne încălzim şi să ne strângem unii lângă alţii. După un sfert de oră, ne-am întors să ne uităm iar la porţi. Şi astfel am făcut drumuri de colo-colo, refuzând să plecăm, deşi nu realizam nimic stând acolo.

După ce se lăsă întunericul, exact când ieşeam noi iar din maşină, un bărbat îmbrăcat într-o *shama* care îi acoperea capul, gura, gâtul şi umerii trecu prin dreptul nostru. Dacă n-ar fi fost bocancii lui lustruiţi şi faptul că venise pe aleea îngustă din partea laterală a închisorii, ar fi putut trece drept un bărbat oarecare ce se îndrepta spre casă. În mână legăna o pânză sub care se întrezărea conturul unui vas acoperit – prânzul sau cina lui. Omul se uită fix la sora-şefă. Se opri în spatele maşinii, cu spatele spre stradă, ca şi când s-ar fi uşurat.

— Nu priviţi încoace! zise el brusc, în amharică. Doctorul este aici.

— E bine? şopti sora-şefă.

Bărbatul ezită.

— Are câteva vânătăi. Da, dar e bine.

— Te rog, te implor! interveni Hema, pe care eu n-o mai auzisem niciodată implorând. E soţul meu. Ce-o să se întâmple acum? Îi vor da drumul? El nu are nicio legătură cu toate astea…

Omul îi şuieră să tacă. O familie numeroasă trecu pe lângă noi. După ce oamenii se îndepărtară, bărbatul continuă:

— Dacă se află că vorbesc cu voi, e suficient ca să fiu şi eu acuzat. Dacă vreau să fiu în siguranţă, trebuie să acuz eu pe cineva. Ca animalele care-şi mănâncă puii. Trăim vremuri urâte. Vorbesc cu voi fiindcă i-aţi salvat viaţa soţiei mele.

— Îţi mulţumim. Putem face ceva pentru dumneata? Pentru el…

— Nu în seara asta. Mâine-dimineaţă la ora zece să fiţi aici. Nu, mai departe. Vedeţi stâlpul acela de iluminat? Să fiţi acolo şi să aduceţi o pătură, bani şi un vas exact ca ăsta. Banii sunt pentru el. Acum, duceţi-vă acasă!

Am fugit s-o chem pe Almaz, care nu se ridicase din locul ei. Fustele bogate îi stăteau în jur precum cortul unui circ ambulant, iar din *gabby* alb care îi înfăşură capul şi umerii i se vedeau numai ochii. Nici nu voia să audă de plecare. Avea să rămână peste noapte. Nimic n-o putea convinge. Cu inima strânsă, am lăsat-o acolo, dar numai după ce am forţat-o să îmbrace puloverul Hemei şi apoi să se înfăşoare în *gabby*.

Acasă, slavă Domnului, telefoanele funcţionau. Sora-şefă vorbi la ambasada britanică şi la cea indiană, obţinând promisiunea că vor trimite pe cineva dimineaţă. Nimeni din familia regală nu acceptă să discute cu ea. Dacă însuşi fiul împăratului era bănuit, la fel erau nepoţii şi nepoatele lui. Auzisem că umblau zvonuri despre nemulţumiri în rândul ofiţerilor de rang inferior din armată, care

considerau că generalii lor greşiseră atunci când refuzaseră să se alăture puciului. Probabil că era ceva adevăr în aceste zvonuri, fiindcă în ziua respectivă împăratul autorizase o mărire a soldelor pentru toţi ofiţerii armatei. Se mai spunea că doar intensa rivalitate dintre nivelurile superioare ale armatei şi cele ale Gărzii Imperiale îl salvase pe Maiestatea Sa.

În noaptea aceea, eu şi Shiva am dormit la Hema în pat. Parfumul pomezii de păr a lui Ghosh stăruia pe perna lui. Cărţile pe care le citea stăteau teanc pe noptieră, cu un creion între paginile *Indexului French al Diagnosticelor Diferenţiale,* iar ochelarii lui stăteau într-un echilibru precar pe copertă. Ritualurile lui de culcare, în care îşi inspecta profilul sugându-şi burta de zece ori, după care se întindea de-a latul saltelei timp de câteva minute, cu capul atârnat peste marginea ei – manevre „antigravitaţie" le spunea el – nu ni se păruseră interesante, dar acum, că el lipsea, importanţa lor devenise limpede. „O altă zi în paradis" era replica lui inevitabilă atunci când îşi punea capul pe pernă. Acum înţelegeam ce voia să spună cu asta: o zi lipsită de evenimente era un dar preţios. Şedeam toţi trei acolo, în pat, şi aşteptam, ca şi când el s-ar fi dus doar până la bucătărie, urmând să apară în prag dintr-o clipă în alta. Hema plângea. Şi ne traduse gândurile în cuvinte atunci când spuse:

— Doamne, promit să nu-l mai iau niciodată pe omul ăsta ca de la sine înţeles!

Sora-şefă, care hotărâse să doarmă în casa noastră, în patul meu şi al lui Shiva, strigă:

— Hema, culcă-te acum. Băieţi, rostiţi-vă rugăciunile. Şi nu vă faceţi griji.

M-am rugat tuturor divinităţilor din încăpere, de la Muruga la Inima Sângerândă a lui Iisus.

La primele ore ale dimineţii, Almaz se întoarse. Nu aflase nimic.

— Dar m-am ridicat de fiecare dată când a venit sau a plecat o maşină. Dacă doctorul era în ea, voiam să mă vadă.

Hema şi sora-şefă plănuiseră să se ducă la locul de întâlnire la ora zece, cu mâncare, pături şi bani. După aceea aveau să dea ture pe la ambasade şi pe la membrii familiei regale. Hema ne convinse să rămânem acasă.

— Dacă telefonează cumva Ghosh? Trebuie să fie cineva aici şi să preia mesajul.

Rosina şi Genet erau şi ele acasă, aşa că nu eram chiar singuri. După ce îşi recăpătă puterile cu puţină pâine şi cu ceai fierbinte, Almaz insistă să se întoarcă la Kerchele cu Hema şi cu sora-şefă.

La prânz, încă nu se întorseseră. Eu, Shiva şi Genet am făcut

sendvişuri, în vreme ce Rosina se uita la noi cu privirile pierdute. Avea ochii roşii şi respira greu.

— Nu vă faceţi griji, spuse ea. Ghosh va fi bine.

Cumva, cuvintele ei nu păreau liniştitoare. Palidă şi ciudat de moale, Genet îmi strânse mâna.

Koochooloo era genul de potaie care rareori scotea vreun sunet. La Missing, lătratul la străini ar fi însemnat un lătrat continuu. De aceea, când am auzit-o hămăind, i-am dat atenţie. Privind pe fereastra camerei de zi, am văzut un bărbat neîngrijit, într-o jachetă verde de armată, venind pe alee şi dispărând în spatele casei. Koochooloo parcă turbase, slobozind o rafală de lătrături asurzitoare. Mesajul ei era limpede: *Un ins foarte periculos e în pragul casei noastre.*

Am fugit la bucătărie, unde Rosina, Genet şi Shiva erau deja la fereastră. Koochooloo se afla chiar sub noi, lătrând cum n-o mai auzisem niciodată. Înaintă şi ceafa îi dispăru într-o horbotă de blană zburlită; colţii i se vedeau clar. Individul îşi descheie jacheta groasă şi scoase un revolver prins la betelia pantalonilor. Nu avea ham, nici cămaşă, ci numai o vestă albă. La vederea armei, Koochooloo fugi. Era curajoasă, dar nu proastă.

— Îl cunosc, spuse Rosina în şoaptă. Zemui l-a dus cu motocicleta de câteva ori. E militar. Obişnuia să stea afară, chiar lângă poartă, sperând că Zemui o să treacă pe acolo. Întotdeauna îl linguşea. „În spatele linguşirilor stă invidia", îi spuneam eu lui Zemui. El se prefăcea că nu-l vede, sau îi zicea că merge într-o altă direcţie.

Omul îşi îndesă arma la loc la brâu, după care se apropie de motocicletă şi îi mângâie şaua.

— Vedeţi? Ce v-am spus eu?! şuşoti Rosina.

— Veniţi afară, vă rog! strigă el. Ştiu că sunteţi acolo.

— Staţi aici, ne ceru Rosina, trăgând adânc aer în piept. Ba nu. Nu staţi. Ieşiţi toţi trei pe uşa din faţă şi fugiţi până la spital. Aşteptaţi acolo cu W.W. Aşteptaţi până când vin eu după voi. Încuiaţi uşa în urma mea, mai adăugă ea, apoi trase ivărul şi ieşi din casă.

N-aş şti să spun de ce, în loc s-o ascultăm, am deschis din nou uşa toţi trei şi am urmat-o afară. Nu a fost o bravură. Poate că ideea de a fugi ni s-a părut mai periculoasă decât cea de a sta alături de singurul adult pe care ne puteam baza.

Intrusul avea ochii injectaţi şi arăta ca şi când ar fi dormit în hainele de pe el, dar era într-o dispoziţie glumeaţă. Jacheta de camuflaj era suficient de mare pentru a-l înghiţi cu totul, dat braţele îi ieşeau din mâneci. Îi lipsea bereta de pe cap. Avea o cută verticală întunecată în mijlocul frunţii, ca o cusătură acolo unde i se îmbinau cele două jumătăţi ale feţei. În ciuda mustăţii sale ţepoase, părea prea tânăr pentru uniforma sa.

— Asta, spuse el aproape torcând de plăcere, în vreme ce mângâia rezervorul de benzină al motocicletei, aparţine acum… armatei.

Rosina îşi trase *shama* neagră peste păr – gestul unei femei când intră într-o biserică. Rămase tăcută şi supusă în faţa lui.

— M-ai auzit, femeie? Asta aparţine armatei.

— Cred că aşa e, spuse ea, cu privirea plecată. Poate că armata va veni şi o va lua.

Tonul glasului îi era respectuos şi de aceea cuvintele ei pătrunseră mai greu în mintea soldatului. Mai târziu m-am întrebat de ce a ales să-l provoace şi să ne pună pe noi în pericol.

Omul clipi şi exclamă cu glas ascuţit:

— *Eu* sunt armata!

Apoi o prinse de mână şi o smuci spre el.

— *Eu* sunt armata!

— Da. Asta e casa doctorului. Dacă iei ceva, trebuie să-i spui lui.

— Doctorul? râse el. Doctorul e în închisoare. O să-i spun când o să-l mai văd. O să-l întreb de ce a angajat o târfă obraznică, aşa ca tine. Ar trebui să te spânzurăm fiindcă te-ai culcat cu trădătorul ăla.

Rosina nu-şi ridică privirea din pământ.

— Eşti surdă, femeie?

— Nu, domnule.

— Hai, spune-mi un singur lucru bun despre Zemui. *Spune-mi!*

— Era tatăl copilului meu, răspunse Rosina încet, refuzând să-l privească în faţă.

— O tragedie pentru bastardul tău. Mai spune-mi încă ceva. Haide!

— A făcut ce i s-a spus. A încercat să fie un soldat bun, ca dumneavoastră, domnule.

— Un soldat bun, da? Ca mine?

Individul se întoarse spre noi, de parcă ne-ar fi luat martori ai neruşinării ei. Apoi, cu o asemenea rapiditate încât niciunul dintre noi nu observă, o lovi cu dosul palmei. Fusese o lovitură teribilă, care o făcu să se dea înapoi împleticindu-se, şi totuşi ea nu căzu. Îşi ridică *shama* la faţă. Am văzut sângele curgând. Rosina îşi apropie picioarele şi îşi îndreptă spatele. Instinctiv, eu şi Shiva ne-am luat de mână.

Am simţit ceva ud curgându-mi pe picior. M-am întrebat dacă individul va observa, dar el era preocupat de o tăietură urâtă la încheietura degetului mijlociu. Am zărit o licărire albă – un tendon sau o bucăţică de dinte.

— Pe dracu'! M-ai tăiat, căţea ştirbă!

Cu colţul ochiului, am văzut-o pe Genet mişcându-se. Cunoşteam bine expresia aceea de pe chipul ei. S-a năpustit spre el. Individul a ridicat piciorul, a izbit-o în piept şi a împins-o, înainte ca ea să se poată apropia de el. Îşi scoase din nou arma, îi trase piedica şi o îndreptă spre Rosina.

— Mai fă asta o dată, ţânc bastard, şi o omor pe maică-ta. Pricepi? Vrei să rămâi orfană? Iar voi doi, continuă el adresându-ni-se nouă de data asta, să nu-mi staţi în cale. V-aş putea ucide pe toţi chiar aici şi aş primi o medalie.

Am recunoscut cu toţii brelocul din plastic pe care îl scosese din buzunar. Avea forma hărţii statului Congo. Nu exista decât un singur astfel de breloc în lumea noastră, iar acela îi aparţinuse lui Zemui.

Încercând să ridice motocicleta de pe cric, fu cât pe ce să cadă. După ce se aşeză în şa, căută din priviri pârghia şi, găsind-o, încercă să pornească motorul, dar motocicleta era în viteză, astfel că ţâşni în faţă, iar el aproape că se prăbuşi din nou. Când îşi regăsi echilibrul, se uită să vadă dacă observaserăm.

Apăsă pedala, încercând să scoată motorul din viteză. Era la polul opus faţă de Zemui, care abia dacă atingea pârghia şi manevra motocicleta de parcă ar fi fost delicată ca o pană. El încălzea cilindrii cu o mângâiere înceată, urmată de o apăsare rapidă, iar motorul prindea viaţă. Gândindu-mă la Zemui, care preferase să lupte până la moarte decât să se predea, m-am simţit ruşinat. Aş fi vrut să pot acţiona aşa cum ar fi făcut-o adevăratul proprietar al motocicletei. I-am strâns mâna lui Shiva. ShivaMarion era prezent, nu mă îndoiam de asta, fiindcă şi fratele meu mi-a strâns mâna.

Soldatul lovi pârghia de pornire de parcă ar fi călcat pe trupul unui inamic; faţa i se înroşi, iar de pe frunte începu să-i picure sudoare. Am simţit miros de benzină. Inundase carburatorul.

Era o zi rece, razele soarelui se prelingeau printre cei câţiva nori şi scânteiau pe elementele cromate ale motocicletei. Intrusul se opri o clipă ca să-şi tragă sufletul, apoi îşi scoase jacheta şi o agăţă pe locul din spate. Îşi scutură mâna cu degetul însângerat. Era un ins slăbănog, subţiratic. Enervat şi umilit de motocicleta care îi rezista, îşi trase buzele înapoi, ca într-un mârâit. Frustrarea lui era periculoasă.

— Lăsaţi-ne să vă împingem noi. Aţi inundat motorul şi numai aşa mai poate porni acum.

Shiva fusese cel care vorbise.

— Când ajungeţi la poalele dealului, puneţi-o în viteza întâi, am adăugat eu. Îşi va da drumul imediat.

Se întoarse spre noi mirat, de parcă habar n-ar fi avut că eram în stare să vorbim, şi cu atât mai mult în limba lui maternă.

— Aşa o pornea el?

El n-o inunda niciodată, aş fi vrut să-i spun.

— De fiecare dată, am rostit cu glas tare. Mai ales dacă n-o mai pornise de ceva vreme.

Soldatul se încruntă.

— Bine. Voi doi ajutaţi-mă s-o împing.

Îşi înfipse pistolul mai adânc la brâu, pe după catarama curelei, apoi

îşi îndesă sub fund jacheta pe care o pusese pe şa.

Din capătul aleii noastre, drumul acoperit cu pietriş care ducea spre Urgenţe pornea pe teren plat, după care începea să coboare şi părea că dispare peste un taluz, dincolo de care se vedeau ramurile de jos ale copacilor de lângă zidul împrejmuitor. Doar când ajungeai la jumătatea pantei observai că drumul coteşte brusc, mult înainte de taluz, îndreptându-se apoi spre rondul aflat aproape de Urgenţe.

— Împingeţi! Împingeţi, javrelor!

Am împins, iar el ne ajută aplecându-se în faţă şi dând din picioare. În scurt timp rula deja, lingându-şi buzele, mulţumit. Motocicleta şerpuia, iar ghidonul zvâcnea spasmodic.

— Ţineţi drept! am strigat.

ShivaMarion împingeau la unison, într-un trap în trei picioare, care nu peste mult timp se transformă în galop patruped.

— Nicio problemă! urlă el, punându-şi picioarele pe pedale, împingeţi!

Prinseserăm deja viteză pe pantă, în jos.

— Daţi drumul la benzină! ţipă Shiva. Deschideţi valva!

— Ce? A, da! zise soldatul şi îşi luă mâna dreaptă de pe ghidon pentru a pipăi după maneta de sub rezervor. Secunde preţioase se scurseră..

— E pe cealaltă parte! am ţipat eu.

Schimbă mâinile. N-o va găsi, dar nu mai conta, fiindcă avea suficient combustibil în carburator cât să-l ducă vreo doi kilometri.

Motocicleta prinsese viteză acum, suspensiile scârţâiau şi apărătorile zornăiau. Accelerase din propria-i greutate la vale, ajutată şi de eforturile noastre. Îşi luase privirea de la drum pentru a găsi valva. Când ridică ochii, ShivaMarion alerga din toate puterile, sporindu-i viteza cu fiece dram posibil. Îi vedeam mâna dreaptă încleştată pe acceleraţie, în vreme ce stânga nu se hotărâse încă dacă să-şi continue căutările sau să revină pe ghidon.

— Băgaţi-o în viteză, repede! am strigat iar, dând motocicletei un ultim, disperat, impuls.

— Deschideţi complet! răcni Shiva.

Soldatul reacţionă lent, mai întâi rotind acceleraţia până la capăt şi după aceea privind în jos pentru a apăsa pârghia de viteze. Pentru o clipă interminabilă, când intră în viteza întâi, motocicleta se înecă, roata din spate i se blocă – deci am ratat…

Şi exact când acest gând îmi trecu prin minte, motorul tuşi revenind la viaţă, turând până la roşu, cu furie, de parcă ne-ar fi spus: „De aici, lăsaţi pe mine, băieţi!” Ţâşni înainte, roata din spate împroşcând pietricele spre noi, aproape azvârlindu-şi şoferul din şa, ceea ce-l făcu să apuce ghidonul şi mai tare, strângând acceleraţia ca într-un cleşte, în loc să-i dea drumul.

Un urlet răsună când văzu ce se afla în faţă. Mai avea doar câţiva metri şi câteva secunde pentru a coti înainte de taluz. Există un principiu al motociclismului care spune că trebuie întotdeauna să priveşti în direcţia în care vrei să mergi, şi niciodată în cea pe care încerci s-o eviţi. Ochii lui, ştiam sigur, erau fixaţi pe hăul care se apropia. BMW-ul huruia înainte, continuând să accelereze. Am fugit după el.

Roata din faţă atinse bordura de beton de pe marginea taluzului şi se opri. Cea din spate se ridică în aer. Lipsită de greutatea motorului puternic, motocicleta s-ar fi rostogolit în faţă. Aşa însă, cel aflat în şa ţâşni peste ghidon, urletul transformându-i-se în răcnet. Descrise un arc de cerc perfect, zburând peste taluz şi apoi în jos, până când căderea îi fu oprită de trunchiul unui copac. Am auzit un *vump,* un icnet involuntar produs de aerul care îi ieşea din plămâni. Din inerţie, gâtul îi zvâcni înainte, iar faţa i se izbi de copac. Apoi se prăbuşi, rostogolindu-se încă vreo trei metri.

După ce încremeni o clipă cu roţile în sus, motocicleta căzu la pământ, pe o parte. Motorul se opri, dar roata din spate continuă să se învârtă. Nu mai auzisem niciodată o asemenea linişte.

Am coborât povârnişul şi am ajuns la el. Îmi dorisem să se întâmple asta, dar acum mă simţeam îngrozitor. Aproape incredibil, bărbatul era conştient, întins pe spate, în stare de şoc, cu sângele şiroindu-i în ochi şi curgându-i din nas şi din gură. Nu mai era nimic milităresc în el. Avea expresia unui copil care se întinsese mai mult decât îi fusese plapuma, cu consecinţe dezastruoase.

Avea piciorul răsucit atât de tare sub corp, încât am simţit că-mi vine să vomit. Gemea, ţinându-se de stomac. Era o privelişte grotescă.

Nici starea feţei şi nici cea a piciorului nu păreau să-l preocupe atât cât burta.

— Te rog, îmi spuse.

Respira scurt, trăgându-se de curea. Ochii i se aţintiră asupra mea.

— Te rog! Scoate-l!

Pentru o clipă, am uitat ce le făcuse lui Zemui, Rosinei şi lui Genet, ce îi făcuse lui Ghosh. Acum nu vedeam decât că suferea şi îmi era milă de el.

Am ridicat privirea şi am văzut-o pe Rosina, cu buza crăpată şi umflată, fără un dinte din faţă.

— Te rog… spuse el din nou, încleştându-şi mâna pe piept. Scoate-mi asta. Pentru numele Sfântului Gavriil, scoate-mi asta!

— Îmi pare rău, am murmurat.

Continua să-şi zgârme abdomenul cu degetele, cu gesturi disperate, dar zadarnice, iar acum am observat de ce. Patul pistolului îi pătrunsese în corp, aproape că îi dispăruse sub coaste, în partea

stângă.

— Fereşte-te! strigă Rosina. Încearcă să pună mâna pe armă!

— Ba nu, am bâiguit. Mânerul i-a zdrobit coastele de jos!

M-am auzit apoi spunându-i lui:

— Rezistă! Îl scot eu.

Am apucat mânerul acela cu ambele mâini şi am tras din toate puterile. Bărbatul urlă. Pistolul nu se mişca. Am apucat arma altfel, mai bine.

Am simţit o lovitură, de parcă un măgar mi-ar fi tras o copită în mână, înainte să aud detunătura.

Apoi arma îmi rămase liberă în mâini, ca şi cum n-ar fi fost niciodată prinsă acolo, ci doar stătuse lejer pe burta lui.

Am simţit miros de pânză arsă şi de cordită. Am văzut o gaură roşie pe stomacul lui. Şi am văzut viaţa scurgându-i-se din ochi la fel de lin ca o picătură de rouă de pe o petală de trandafir.

I-am pipăit pulsul. Pe acesta Ghosh nu mi-l arătase niciodată: pulsul absent.

Rosina o trimise pe Genet să-l cheme pe Gebrew, care veni în fugă. Bungalow-ul era destul de izolat şi împuşcătura fusese înăbuşită de abdomenul omului, aşa că zgomotul nu ajunsese până la el.

— Repede! S-ar putea să vină cineva după el, spuse Rosina. Dar mai întâi trebuie să ducem motocicleta.

Opintindu-ne toţi cinci, am ridicat BMW-ul şi am izbutit să-l ducem în magazie, imediat după curba din capătul aleii noastre. În afară de o îndoitură în rezervor, motocicleta era în bună stare. În magazie, am aranjat grămezile de lemne de foc, teancurile de Biblii, capra de tăiat lemne, incubatorul şi celelalte vechituri păstrate acolo, astfel încât motocicleta să nu se vadă.

Apoi ne-am întors la cadavru, fără a avea prea multe să ne spunem. Gebrew şi Shiva au adus roaba şi, cu ajutorul Rosinei şi al lui Genet, au încărcat trupul în cuva ei ruginită. Eu mă rezemasem de un copac, privindu-i. Soldatul zăcea în roabă în poziţia nefirească pe care numai morţii o pot avea. Cu Rosina în frunte, am împins roaba printre copaci, pe poteca înconjurătoare, chiar sub zidul care împrejmuia Missing, până când am ajuns la Pământul înecat. Aici, la mare adâncime în sol, se afla vechea fosă septică a spitalului, care ani de-a rândul dăduse pe-afară înainte de a fi scoasă din uz. Betonul oferit de USAID, fondurile Rockefeller şi un antreprenor grec pe nume Achilles făcuseră posibilă construirea uneia noi. Dar scurgerile din vechea fosă mâncaseră pământul. Pătura fină de muşchi crescut deasupra era înşelătoare. Orice obiect mai greu decât o pietricică s-ar fi scufundat imediat. Duhoarea nelipsită îi ţinea departe pe trecători. Sora-şefă pusese ca zona să fie împrejmuită cu sârmă ghimpată, iar pe panoul de

alături scria în amharică PĂMÂNT ÎNECAT – cel mai apropiat echivalent al sintagmei „nisipuri mişcătoare”.

Mirosul era copleşitor. Împingând în jos un stâlp al gardului, pentru ca sârma să se întindă pe pământ, Rosina şi Gebrew înaintară cu roaba atât cât îndrăzniră. Eu m-am încruntat la Shiva. Stătea impasibil, cu privirea aţintită înainte, de parcă s-ar fi uitat la nişte lustragii care îşi făceau treaba – cu totul altfel decât mă simţeam eu. Cei doi erau pe punctul de a răsturna cadavrul în groapă, când am strigat:

— Nu!

Am prins-o pe Rosina de mână, silind-o să lase roaba jos. Plângeam, zgâlţâit de hohote.

— Nu putem face asta! Nu e bine! Rosina… O, Doamne, ce-am făcut…

Rosina îmi trase o palmă, tare. Shiva puse o mână pe umărul meu, mai mult pentru a mă potoli decât pentru a mă susţine. Rosina şi Gebrew luară iar mânerele roabei şi răsturnară cadavrul.

Pătura de muşchi se adânci ca o saltea. Faţa cadavrului nu mai aparţinea individului care ne terorizase. Acum era o figura patetică, un chip uman, nu chipul unui monstru.

Când trupul dispăru în adânc, Rosina scuipă în direcţia lui. Apoi se întoarse spre mine, cu faţa schimonosită de mânie şi de ură.

— Ce-i cu tine? Nu ştii că ar fi fost în stare să ne ucidă doar aşa, ca să se distreze? N-a făcut-o doar fiindcă şi-a dorit mai mult să fure motocicleta lui Zemui. Să nu simţi altceva decât mândrie pentru ce-ai făcut.

Ne-am întors în tăcere. Când am ajuns acasă, în bucătărie, Rosina s-a răsucit spre noi, cu mâinile în şolduri.

— Nimeni în afară de noi nu ştie ce s-a întâmplat, spuse ea. Şi nimeni altcineva nu trebuie să ştie. Nici Hema, nici Ghosh, nici sora-şefă. Nimeni. Shiva, ai înţeles? Genet? Gebrew?

Apoi se răsuci spre mine:

— Şi tu? Marion?

M-am uitat la dădaca mea. Cu faţa însângerată şi cu dintele acela lipsă avea aerul unei străine. M-am pregătit pentru alte cuvinte aspre din partea ei. Dar ea a venit şi m-a cuprins în braţe. Era felul acela de îmbrăţişare pe care o femeie o dăruieşte fiului sau eroului ei. Am strâns-o tare lângă mine. I-am simţit răsuflarea fierbinte în ureche când mi-a spus:

— Eşti foarte curajos.

Aceasta mi-a fost consolarea: că totul era bine între mine şi Rosina. Genet s-a apropiat şi ea şi şi-a pus braţele în jurul meu.

Dacă aşa trebuia să mă simt atunci când eram curajos – amorţit, năuc, incapabil să văd altceva decât degetele-mi mânjite de sânge, cu

inima bătându-mi tare pentru fata care mă ţinea în braţe –, atunci presupun că eram curajos.

CAPITOLUL 27
CHEMAREA MEDICINEI

Spânzurătoarea părea a fi soarta tuturor apropiaţilor generalului Mebratu. Pe Ghosh îl salvase până acum cetăţenia lui indiană – asta, plus rugăciunile familiei şi ale numeroşilor săi prieteni. Arestarea lui izbutise nu doar să oprească în loc totul în viaţa mea, ci şi să spulbere orice sens pe care existenţa îl avusese vreodată pentru mine.

Atunci, pe fondul acelei disperări, m-am gândit la Thomas Stone. Înainte de puci, treceau luni întregi fără ca mintea să-mi zboare la el. Cum nu aveam nicio fotografie a lui şi nu ştiam că era autorul unui tratat celebru (am aflat mai târziu că Hema aruncase toate exemplarele din *Scurt manual* de la Missing), Stone îmi părea ireal, doar o fantomă, o idee. Nu mi se părea posibil să am un tată la fel de alb la piele ca sora-şefă. Ideea că am o mamă indiană era mult mai uşor de acceptat.

Acum însă, că timpul încremenise în loc, gândurile îmi zăboveau asupra bărbatului al cărui chip nu mi-l puteam închipui. Eram fiul lui. Acesta era cel mai dificil moment din viaţa mea. Când soldatul venise să fure motocicleta şi ar fi putut să ne omoare pe toţi, Stone unde era? Când îl ucisesem pe intrus – aşa priveam eu lucrurile – Stone unde fusese? Când masca aceea a morţii îmi juca în faţa ochilor noaptea, sau când mâini îngheţate mă înşfăcau pe întuneric, Stone unde era? Şi, mai presus de toate, atunci când aveam nevoie ca singurul tată pe care îl cunoscusem să fie liber, Stone unde era?

În zilele acelea oribile – trecuseră deja două săptămâni, timp în care făceam drumuri dus-întors de acasă la închisoare, la Ambasada Indiei şi la Ministerul de Externe –, eram convins că, dacă aş fi fost un fiu mai bun pentru Ghosh, dacă aş fi fost mai demn de el, poate că l-aş fi scutit de chinurile prin care trecea azi.

Şi poate că nu era încă prea târziu.

Mă puteam schimba. Dar cum puteam să mă schimb?

Aşteptam un semn.

Şi semnul veni într-o dimineaţă vântoasă, când sosiră până la noi veştile despre alte spânzurători în Merkato. Plecasem grăbit spre poartă, fără un motiv anume. Oriunde m-aş fi aflat, eram nerăbdător să mă duc în altă parte. Pe drum îmi ajunse la nas un parfum misterios, dulce, ca de fructe. În aceeaşi clipă, un Citroën verde, rulând lin, cu pneurile din spate ascunse de apărătorile ca nişte fustiţe, opri în faţă la Urgenţe. Un bărbat solid, întins pe bancheta din spate, fu coborât pe braţe de doi mai tineri, şi deodată mirosul deveni mai puternic. Avea pielea în nuanţa cafelei cu lapte şi maxilarul de jos lat, ca al familiei regale, de parcă ar fi fost crescut cu frişcă şi pişcoturi, nu

cu *injera* şi *wot*. Mie mi se părea că doarme. Respira adânc, sonor şi gâfâit, ca o locomotivă suprasolicitată. La fiecare răsuflare emana mirosul acela dulceag, care avea chiar şi o culoare: roşie.

Ştiam că mai simţisem mirosul acela înainte. Dar unde? Cum? Stăteam şi mă gândeam în faţă la Urgenţe în vreme ce-l purtau înăuntru pe braţe, încercând să elucidez această enigmă. Mi-am dat seama că mă angajasem într-un fel de reflecţie, în acel gen de studiu al lumii pe care îl admiram atât de mult la Ghosh. Mi-am amintit cum făcuse el experimentul cu baba-oarba – un experiment orb la modul propriu al termenului – pentru a-mi verifica abilitatea de-a o găsi pe Genet cu ajutorul mirosului.

Mai târziu, dr. Bachelli mi-a spus că omul era în comă diabetică, mirosul fructat fiind caracteristic acestei boli. M-am dus în biroul lui Ghosh – vechiul lui bungalow – şi am citit în tratatele sale despre cetonele care se acumulau în sânge şi determinau mirosul respectiv. Iar de aici am citit mai departe, despre insulină, apoi despre pancreas şi diabet… Lucrurile au început să se lege. A fost poate pentru prima dată în cele două săptămâni de când Ghosh era la închisoare, când am izbutit să mă gândesc la altceva. Mă aşteptasem ca volumele acelea mari să fie imposibil de citit. Dar am constatat că mortarul şi cărămizile medicinei (spre deosebire, de exemplu, de inginerie) erau reprezentate de cuvinte. Aveai nevoie doar de cuvinte înşirate unul după altul pentru a descrie o structură, pentru a explica modul în care funcţionează şi ce anume nu decurge normal. Termenii îmi erau necunoscuţi, dar îi puteam căuta în dicţionarul medical şi îi puteam nota ca să îi consult pe viitor.

Abia trecuseră două zile, că am întâlnit din nou mirosul acela la poarta spitalului. Acum, sursa lui era o bătrână întinsă pe banca unei căruţe şi sprijinită de rudele ei. Avea aceeaşi respiraţie gâfâită, şi nici măcar duhoarea calului nu putea ascunde izul acela fructat.

— Acidoză diabetică, i-am spus lui Adam, iar el a replicat că era posibil.

Analizele de sânge şi de urină au confirmat că avusesem dreptate.

La Missing, viaţa mergea mai departe. Indiferent dacă aveam un medic sau patru, pacienţii continuau să vină. Problemele simple – tratarea deshidratării la sugari sau a febrelor, ori naşterile normale – erau abordate în mod obişnuit. Dar tot ce presupunea proceduri chirurgicale trebuia refuzat. Eu îmi petreceam timpul la Urgenţe cu Adam sau mă închideam în bungalow-ul lui Ghosh, răsfoindu-i tratatele. Timpul trecea greu, iar teama pe care o resimţeam pentru Ghosh nu pălea deloc, dar cel puţin simţeam că găsisem şi eu ceva echivalent cu desenele şi cu dansul lui Shiva – o pasiune care să ţină departe de mine gândurile negre. Iar ceea ce făceam mi se părea mai serios decât preocupările lui Shiva. Ale mele îmi dădeau impresia unei

străvechi alchimii care putea face ca porţile închisorii Kerchele să se deschidă.

În acea perioadă cumplită în care Ghosh era închis, Almaz stătea de veghe în faţa închisorii, iar împăratul era atât de bănuitor faţă de toată lumea, încât Lulu trebuia să adulmece fiece bucăţică din mâncarea Maiestăţii Sale, creierul meu olfactiv, inteligenţa aceea primară se trezi la viaţă. Întotdeauna cunoscuse mirosurile, în varietatea lor, dar acum găsea şi etichete pentru ceea ce înregistra. Izul mucegăit de amoniac al insuficienţei hepatice era însoţit de ochi galbeni şi apărea în anotimpul ploios. Mirosul de pâine proaspăt coaptă al febrei tifoide putea fi simţit pe tot parcursul anului, iar ochii erau albi ca de porţelan, cu priviri neliniştite. Respiraţia amintind de o gură de canal a abceselor pulmonare, aroma de struguri a arsurilor infectate cu pseudomonas, duhoarea de urină stătută a insuficienţei renale, mirosul de bere învechită al scrofulei – lista era uriaşă.

Într-o seară, după cină, sora-şefă moţăia pe canapea în vreme ce Shiva desena absorbit la masa din sufragerie. Hema, care se plimba de colo-colo prin cameră, se opri lângă fotoliul meu. Era locul preferat în care obişnuia să stea Ghosh. Îmi ridicasem picioarele pe fotoliu şi aveam un teanc de cărţi alături. Cred că a înţeles că astfel îi păstram locul. Peste umărul meu văzu tratatul ei voluminos de ginecologie pe care îl deschisesem, din pură întâmplare, la imaginea unei vulve deformate de un uriaş chist Bartholin. N-am încercat câtuşi de puţin să ascund ceea ce făceam. Am simţit că Hema încearcă să găsească o reacţie adecvată. Îşi puse mâna pe părul meu, apoi alunecă spre ureche şi am crezut că avea de gând să-mi răsucească lobul. Îi puteam sesiza indecizia. Îmi mângâie uşor urechea şi după aceea umărul.

Când plecă de lângă fotoliu, am simţit greutatea cuvintelor pe care le lăsase nerostite. Aş fi vrut să strig în urma ei: „Mamă! Ai înţeles greşit!” Dar aşa cum ea îşi ţinea uneori gândurile pentru sine, la fel învăţam să fac şi eu. Fiindcă la asta se rezumă creşterea, maturizarea: *ascunde* cadavrul, *nu*-ţi deschide inima, *fă* presupuneri privind motivele celorlalţi. Fiindcă ei în mod cert aşa fac în ceea ce te priveşte.

Hema a crezut, sunt sigur de asta, că un interes lasciv pentru anatomia feminină fusese cel care mă condusese la pagina aceea din tratat. Şi poate că aşa fusese, dar mai existase şi altceva. Oare m-ar fi crezut dacă i-aş fi spus că volumele acelea vechi, cu desenele lor în cerneală şi peniţă, cu fotografii ale unor părţi de corp uman deformate grotesc de boală, îmi rezervau promisiuni nebănuite? *Obstetrica* de Kelly, *Ginecologul* de Jeffcoate şi *Indexul diagnosticelor diferenţiale de* French erau (cel puţin pentru mintea mea de copil) hărţi ale spitalului Missing, ghiduri ale teritoriului pe care ne născuserăm. Unde, dacă nu în aceste cărţi, cum, dacă nu prin medicină, putea fi explicat destinul

nostru comun, matricid şi patrifug? Cum altfel aş fi putut să înţeleg impulsul acela din mine – ucigaş să fi fost? Stăteam deseori treaz noaptea şi mă întrebam asta – care îi venise de hac soldatului, şi apoi impulsurile simultane de a ascunde fapta şi de a o mărturisi? Poate că existau răspunsuri în literatura de calitate. Dar în lipsa lui Ghosh am descoperit, în adâncurile durerii mele, că răspunsul, că *toate* răspunsurile, explicaţia binelui şi a răului, totul se afla în medicină. Atunci am crezut asta. Eram sigur că numai dacă voi crede Ghosh va fi eliberat.

În a treia săptămână după ce Ghosh fusese luat de acasă, m-am dus într-o dimineaţă la poartă exact când la St. Gabriel suna ora – semnul pentru Gebrew să dea drumul pacienţilor înăuntru. Intrarea îngustă permitea să treacă doar un om o dată. Unicul lucru care împiedica îmbulzeala şi harababura era imaginea pe care Gebrew o oferea în veşmintele sale preoţeşti.

Doi bărbaţi se luaseră la întrecere, păşind peste pragul înalt al porţii, de parcă ar fi fost la proba de obstacole.

— Purtaţi-vă cuviincios, pentru numele Domnului! îi admonestă Gebrew.

După ei veni o femeie care trecu pragul cu delicateţe, de parcă ar fi coborât dintr-o barcă ancorată la chei. În vreme ce pacienţii îşi aşteptau rândul ca să pipăie, ca nişte găini ciugulind, cele patru extremităţi ale crucii pe care Gebrew o ţinea în mână – o dată pentru Iisus răstignit, apoi pentru Maria, pentru toţi sfinţii şi arhanghelii şi, în cele din urmă, pentru cele patru creaturi din Cartea Apocalipsei – şi apoi ca el să le atingă fruntea cu ea, ordinea se restabili. Aceşti oaspeţi de la Missing se temeau de boli şi de moarte, dar mai tare se temeau de damnarea veşnică.

Le studiam feţele, fiecare o enigmă, fiecare diferită de celelalte. Şi speram ca faţa următoare să fie a lui Ghosh.

Îmi imaginam ziua în care tatăl meu „adevărat”, Thomas Stone, avea să intre pe poartă. Mă imaginam pe mine însumi stând acolo. Eram deja doctor şi făceam o pauză între două operaţii, îmbrăcat în echipamentul meu verde, steril. Sau poate purtam halat alb, iar pe dedesubt, cămaşă şi cravată. Şi ştiam imediat că era el.

Ştiam ce aveam să-i spun: *Ai venit mult prea târziu. Noi ne-am continuat vieţile fără tine.*

CAPITOLUL 28
BUNUL DOCTOR

M-am trezit când zorile nu se iviseră încă. Am alergat cât de tare am putut prin întuneric, spre camera autoclavei. Iată gândul care mă trezise: dacă, cumva, sora Mary Joseph Praise putea interveni pentru ca Ghosh să fie eliberat? „Tata" nu va veni niciodată, dar dacă mama care mă născuse de-abia aştepta să-i cer ajutorul? Speram să nu-mi ia în nume de rău îndelungata absenţă de lângă scaunul ei.

Aşezat acolo, privind ilustraţia cu *Extazul Sfintei Tereza,* zărindu-i doar contururile vagi, fiindcă nu aprinsesem lumina, mă simţeam ca într-un confesional, dar fără dorinţa de a mă spovedi. Am rămas tăcut cam zece minute.

— Ştii că mult timp am crezut că toţi copiii vin pe lume câte doi, am spus apoi.

Făceam conversaţie. Nu voiam să aduc direct vorba despre Ghosh sau despre favoarea pe care intenţionam să i-o cer.

— Căţeii lui Koochooloo vin câte patru şi şase. La ferma Mulu am văzut o purcea cu de două ori mai mulţi pui. Noi suntem gemeni identici, dar adevărul e că nu suntem chiar identici. Nu aşa cum o bancnotă de un birr e identică cu alta, dacă nu ţii seama de numărul de serie. Shiva este de fapt imaginea mea în oglindă. Eu sunt dreptaci, el e stângaci. Vârtejul meu de la ceafă e în stânga. Al lui e în dreapta.

Mi-am dus în mod automat mâna la nas – era iar ceva ce nu-i spuneam. Cu o lună înainte de puci, mă certasem cu Walid, care mă ironiza din cauza numelui – o ţintă atât de facilă! În timp ce ne ciorovăiam, m-am pomenit pus la pământ cu o lovitură de cap, o *testa,* iar lupta a luat sfârşit pentru mine. Unii susţin că *testa* – cuvânt care în italiană înseamnă „cap" – este una dintre străvechile arte marţiale etiopiene, dar dacă e aşa, atunci în ea nu există *dojo,* nici centuri, ci numai nasuri sparte. Singura apărare împotriva „baroaselor" este să-ţi apleci capul. Walid îşi folosise *testa* când nu mă aşteptasem.

Spre surprinderea mea, Shiva mă ajutase să mă ridic. El, care era atât de sensibil la suferinţele animalelor şi ale femeilor însărcinate, ignora cu desăvârşire durerile celorlalţi semeni, mai ales atunci când el însuşi era cauza lor. Privisem cu uluire cum Shiva îl înfruntă pe Walid. Răspunsul acestuia din urmă fusese o nouă *testa.* Frunţile lor se ciocniseră cu un trosnet înfiorător. Când am fost în stare să mă uit, Shiva stătea ca şi cum nimic nu s-ar fi întâmplat. Băieţii mai mici veniseră în fugă, ca ulii atraşi de un leş, fiindcă papara încasată de unul care îi teroriza pe toţi era o veste grozavă. Walid era întins la pământ. Se ridicase şi încercase încă o dată. Bufnitura seacă a ţestelor îmi stârnise temeri cumplite pentru Shiva. Dar el abia dacă clipea, în

vreme ce Walid zăcea ca dus pe altă lume, cu o tăietură mare pe frunte. Când se întorsese în cele din urmă la şcoală, devenise un şcolar la locul lui.

În seara aceea, Shiva îmi dăduse voie să-i cercetez capul. Spre deosebire de mine, avea în creştet un fel de ţugui mic, iar oasele frontale erau foarte groase şi tari ca oţelul. Topografia mea era diferită. Îl întrebasem pe Ghosh care putea fi explicaţia, iar el afirmase că instrumentele folosite la naşterea lui Shiva determinaseră, probabil, această manieră „exuberantă" în care se vindecase craniul lui. Sau poate că totul avea legătură cu faptul că fusesem *conjuncţi*. Eram prea mândru ca să întreb ce anume însemna asta cu exactitate.

O cărţulie de la Biblioteca Consiliului Britanic conţinea imagini ale fraţilor Chang şi Eng din Siam, cei mai cunoscuţi siamezi. Câteva pagini mai departe era un portret al indianului Laloo, care făcuse înconjurul lumii alături de un circ. Laloo avea un „geamăn parazit care îi ieşea din piept". În fotografie, Laloo purta doar o pânză în jurul şoldurilor şi pe pieptul lui gol se iţeau două fese şi o pereche de picioare. Mie mi se părea că geamănul parazit nu „ieşea" din Laloo, ci intra înapoi *în* el.

Atunci când mi-am putut dezlipi ochii de la imaginea aceea, fiecare cuvânt al textului explicativ s-a constituit pentru mine într-o revelaţie. Am aflat astfel că, dacă se întâmpla ca doi embrioni să crească în corpul mamei în acelaşi timp, rezultatul era o pereche de gemeni fraterni: cei doi nu semănau foarte bine şi puteau fi băiat şi fată. Dar dacă un singur embrion se scinda în primele zile de la formarea sa în două jumătăţi separate, rezultau gemeni identici, ca mine şi Shiva. Prin urmare, gemenii conjuncţi erau gemeni identici la care scindarea timpurie a ovulului fecundat nu fusese completă, astfel că jumătăţile rămăseseră lipite una de alta. Rezultatul putea fi ceva ca Eng şi Chang, doi indivizi uniţi în dreptul a abdomenului sau în alt loc, dar putea fi şi o entitate cu parţi inegale, ca Laloo şi geamănul lui parazit.

— Ştiai că eu şi Shiva am fost *craniophagus?* Adică uniţi la cap? am întrebat-o pe sora Mary Joseph Praise. Au retezat legătura care ne unea atunci când ne-am născut. A fost nevoie s-o facă fiindcă sângera.

Am rămas tăcut o vreme, sperând că ea înţelegea că astfel dovedeam respect. Era un lucru egoist să vorbesc despre naşterea noastră, ţinând seama că momentul coincisese cu moartea ei. A urmat apoi o nouă tăcere îndelungată şi stânjenitoare.

— Te rog, poţi să-l scoţi pe Ghosh din închisoare?

Gata, o spusesem!

Am aşteptat un răspuns. În liniştea care se lăsase, m-am simţit copleşit de ruşine şi de vinovăţie. Nu-i spusesem că rupsesem pagina cu Laloo şi o luasem cu mine când plecasem de la bibliotecă. Nu-i spusesem nimic despre uciderea soldatului şi despre teama că mă

aştepta o pedeapsă aspră într-o zi.

Şi mai era un lucru asupra căruia păstrasem tăcerea, un lucru pe care îl înţelesesem abia după ce văzusem pozele cu Chang şi Eng şi cu Laloo: tubul acela de carne dintre mine şi Shiva fusese tăiat şi dispăruse de mult… numai că *nu* dispăruse de fapt, încă ne unea. Imaginea aceea a lui Laloo ilustra bine modul în care mă simţeam, ca şi când bucăţi din mine ar mai fi înfipte în Shiva, şi frânturi din el, în mine. Eram legat de Shiva la bine şi la rău. Tubul era încă acolo.

Cum ar fi fost ca ShivaMarion să trăiască şi să umble cu capetele lipite sau – închipuiţi-vă! – având un singur trup, cu două gâturi şi două capete? Aş fi vrut oare să-mi trăiesc – să ne trăim – viaţa în lume aşa? Sau aş fi preferat ca medicii să încerce să ne separe cu orice risc?

Dar nimeni nu ne dăduse posibilitatea de a alege. Ne separaseră, retezaseră tulpina aceea care ne unise. Deci cine ar fi putut spune că firea atât de diferită a lui Shiva, lumea aceea interioară a lui atât de bine delimitată, care nu cerea nimic din partea celorlalţi, nu provenea din separarea de atunci sau că agitaţia şi senzaţia mea că sunt incomplet nu-şi aveau originea în acelaşi moment? Şi, la urma urmei, încă eram amândoi o singură fiinţă, legaţi unul de altul, fie că ne plăcea, fie că nu.

Am ieşit brusc din camera autoclavei, fără să-mi iau rămas-bun. Cum m-aş fi putut aştepta ca Sora să mă ajute, când eu păstram în mine atâtea lucruri nespuse?

Nu meritam intervenţia ei.

Aşa că am rămas uluit când, o oră mai târziu, ea s-a produs.

A venit sub forma unei notiţe criptice pe un carnet de reţete de la spitalul rus, pe care Gebrew a primit-o de la Teshome, omologul său de la poarta respectivului aşezământ. Teshome îi spusese că era din partea unui medic rus care îl pusese să jure că va păstra secretul asupra identităţii sale. Pe o parte, doctorul mâzgălise: „Ghosh e bine. Absolut niciun pericol”. Pe verso, Ghosh scrisese: „Băieţi, REGLAŢI-VĂ BINE CURAJUL ÎN DULIE! Mulţumesc, Almaz, nu-i nevoie să aştepţi. Soră-şefă, te rog, imploră cerurile. Sper că frumoasa mireasă reînnoieşte contractul anual. XXX G”.

M-am dus înapoi în camera autoclavei. Am stat în spatele scaunului ca un penitent şi i-am mulţumit sorei Mary Joseph Praise. Apoi i-am spus totul. N-am omis nimic. Am rugat-o să mă ierte… şi să ne ajute mai departe să-l eliberăm pe Ghosh.

O priveam pe Almaz cu alţi ochi, îi recunoşteam forţa şi hotărârea tăcută în veghea ei, noapte de noapte, lângă porţile închisorii Kerchele. Ceea ce-i lipsea ca educaţie era compensat prin caracter şi loialitate.

Dar îmi pierdusem tot respectul pentru împărat. Chiar şi Almaz,

întotdeauna o regalistă convinsă, trecea printr-o criză a credinţei.

Nimeni nu credea în mod real că Ghosh avusese vreun amestec în puci. Problema era – aceeaşi pentru sutele de oameni care fuseseră arestaţi asemenea lui – că Maiestatea Sa Haile Selassie lua toate deciziile. Maiestatea Sa nu accepta să delege nimic şi Maiestatea Sa nu vedea de ce s-ar grăbi.

În fiecare după-amiază mergeam la Kerchele să ducem mâncarea – una pe zi la care aveam dreptul şi să luăm vasul golit în ziua precedentă. Rudele care aşteptau în faţa închisorii ne deveniseră o a doua familie acum. Acela era, totodată, cel mai potrivit loc pentru a afla noi informaţii şi zvonuri plauzibile. Auzisem că împăratul obişnuia să se plimbe dimineaţa în grădinile palatului, timp în care ministrul Securităţii, cel al Statului şi cel al Scrisului veneau pe rând pentru a i se adresa. Mergeau la trei paşi în spatele lui şi îi dădeau raportul cu privire la evenimentele şi zvonurile înregistrate în ultimele douăzeci şi patru de ore. Fiecare dintre ei se întreba dacă nu cumva predecesorul său îi întinsese o capcană, menţionând vreun lucru despre care el uitase să pomenească. Lulu, un soi de profet regal, se uşura pe pantofii anumitor vizitatori, dar moara zvonurilor nu ştia sigur dacă acesta era un semn că persoana în cauză era demnă de încredere sau dimpotrivă. Acestea erau lucrurile pe care le puteai afla venind la Kerchele.

A doua zi, la numai douăzeci şi patru de ore de la vizita meu în cămăruţa sorei Mary Joseph Praise, ni s-a permis să-l vedem pe Ghosh.

Curtea închisorii, cu pajiştea şi cu arborii săi uriaşi, umbroşi, părea locul ideal pentru un picnic. Sub desişul verde, prizonierii stăteau ca nişte puieţi desfrunziţi.

L-am zărit imediat pe Ghosh. Eu şi Shiva ne-am aruncat în braţele lui. Nu mi-am dat seama decât când ne-a strâns la piept că fusese ras în cap şi că faţa i se scofâlcise. Mi-am dat seama însă imediat că inima încetase să mă mai doară, pentru prima dată după mai bine de o lună. Mirosul hainelor, al lui însuşi era un iz greu, comun, care m-a întristat, fiindcă sugera degradarea. Ne-am tras într-o parte, lăsându-le pe Hema şi pe sora-şefă să se apropie de el, dar eu continuam să stau cu o mână lipită de trupul lui, de teamă că altfel ar putea dispărea. Pe unii bărbaţi scăderea în greutate îi avantajează, dar fără obrajii şi maxilarele lui pline, Ghosh părea micşorat.

Almaz stătea în spate, cu faţa aproape ascunsă sub *shama,* aşteptând. Ghosh se eliberă din braţele Hemei şi ale sorei-şefe şi păşi spre ea. Almaz făcu o plecăciune adâncă, apoi dădu să-i atingă picioarele, dar înainte s-o facă, el o prinse de braţe, o ridică şi îi sărută mâinile. Apoi o îmbrăţişă. Îi spuse cât de fericit fusese s-o vadă stând la poartă şi făcând semne cu mâna când el era dus sau adus în vreun jeep acoperit, chiar dacă ştiuse că ea nu-l putea vedea. Almaz, ai cărei

dinţi abia acum îi observam cu adevărat, zâmbea cu gura până la urechi şi lacrimile îi curgeau şiroaie pe obraji.

— Singura mea suferinţă a fost grija pentru voi toţi. Vedeţi voi, nu ştiam dacă nu cumva au arestat-o şi pe Hema. Sau poate pe sora-şefă. Când am văzut-o pe Almaz stând în curtea închisorii, ţinând în mână fotografia aceea de familie înrămată, am înţeles că astfel îmi spunea că sunteţi bine toţi. Almaz, tu mi-ai luat o piatră de pe inimă.

Niciunul dintre noi nu ştiuse până atunci că veghea lui Almaz inclusese şi fotografia aceea de familie şi că, ori de câte ori intra sau ieşea o maşină din curtea închisorii, ea se ridica, ţinea fotografia sus şi zâmbea.

Minutele treceau repede, iar noi am insistat ca Ghosh să ne povestească totul. Nu cred că voia să ne sperie, dar nu ne putea minţi.

— În prima noapte a fost cel mai rău. M-au băgat în cuşca aia, spuse el, arătând spre un şopron scund şi murdar, care semăna cu o magazie. E un loc mic, în care nu poţi să stai în picioare. Acolo îi închid pe infractorii de drept comun, criminali şi asasini, laolaltă cu pungaşi şi cu copii ai străzii. Aerul e oribil înăuntru, iar noaptea uşa se încuie şi nu se mai poate respira. Un individ, o brută, e mare şi tare acolo, el hotărăşte cine unde doarme. Unicul loc în care poţi să ai puţin aer e lângă uşă, iar în schimbul ceasului, m-a lăsat să dorm acolo. Mi-am zis că, dacă ar fi să mai petrec încă o noapte acolo, aş muri. Fără cearşafuri, fără pături, dormeam pe pământul gol şi rece. Când a răsărit soarele, mă scărpinam din cauza păduchilor. Un maior a venit direct de la palat, cu instrucţiuni să fiu dus la spitalul militar şi să mi se dea tot ce-mi trebuie pentru a-l îngriji pe generalul Mebratu. Împăratul nu avea prea multă încredere în medicii care îl îngrijeau atunci. Când maiorul ăsta a văzut unde-mi petrecusem noaptea, că aveam faţa umflată şi că şchiopătam, s-a înfuriat. M-a luat imediat la spitalul militar, unde am putut să fac un duş, să mă despăduchez şi să-mi schimb hainele. Acolo mi-au arătat radiografiile generalului şi m-au dus la el. Şi pe cine credeţi că am găsit acolo, dacă nu pe Slava… doctorul Iaroslav, de la spitalul rus? Tremura tare şi nu arăta deloc bine. Cât despre Mebratu, dormea adânc sau era inconştient. Slava mi-a spus că doctorii etiopieni refuzau să se apropie de general, îngroziţi că, dacă ar muri, ei ar avea de suferit, iar dacă l-ar salva, ar fi suspectaţi că sunt de partea lui. „Slava”, i-am zis, „spune-mi că e sedat şi că nu era aşa înainte de a-l vedea tu”. Mi-a răspuns că generalul fusese perfect conştient, că vorbise şi nu avusese nicio slăbiciune a mâinilor şi a picioarelor când venise el. „Eu m-am opus sedării”, a adăugat Slava. În tot acest timp, alături de el mai era un medic rus, o tânără doctoriţă pe nume Ecaterina, care a intervenit în discuţia noastră: „Sedarea e foarte bună. E rănit la cap. Trebuie să-l operăm.” Eu i-am zis: „Rănile la cap sunt importante numai fiindcă în cap se

află creierul. Glonţul acela nu este aproape de creier". „Dar cum ai numi dumneata asta?" m-a întrebat ea, arătând spre ochiul generalului. „Tovarăşă", am replicat eu, „aş numi-o orbită". Femeia nu avea deloc o părere bună despre mine şi nu-mi plăcea lipsa ei de respect faţă de Slava. Chiar dacă era alcoolic, a fost un pionier al ortopediei înainte de a fi trimis în Etiopia. Din spatele ei, Slava mi-a spus pe muteşte: „KGB!" M-am întors spre maior şi l-am întrebat care erau instrucţiunile în privinţa autorităţii mele. „Poţi cere orice îţi trebuie", mi-a răspuns. „Dumneata deţii controlul aici. Acestea sunt ordinele pe care le-am primit direct de la Maiestatea Sa." „Bun", am zis, „duceţi-o pe doctoriţa aceasta înapoi la Spitalul Balcha. N-o lăsaţi să se întoarcă aici. Am nevoie de rachiu medicinal, de nişte săruri şi de două paturi în camera asta, pentru mine şi pentru Slava". I-am administrat generalului toate antibioticele disponibile şi i-am dat rachiul lui Slava, care s-a oprit din tremurat. Apoi am curăţat împreună ochiul generalului chiar acolo, la patul lui, îndepărtând ceea ce atârna, fără să mai încercăm şi altceva. Generalul nu s-a mişcat nici măcar o clipă. Nu aveam de gând să scot glonţul. În următoarele două nopţi l-am avut alături pe Slava şi am dormit într-un pat normal. Abia după trei zile a trecut efectul sedării comuniste. „Slava, i s-a dat o doză cât pentru un cal?" l-am întrebat. „Nu, dar i-a fost administrată de o mârţoagă pe nume Ecaterina!" mi-a răspuns el. Când s-a trezit, lăsând la o parte o uşoară durere de cap şi vocea nazală, generalul era în formă bună. Nu m-au mai lăsat să stau acolo, iar pe Slava l-au trimis afară. Atunci am scris biletul acela. Când m-am întors aici, m-au pus într-o celulă normală, cu nişte tipi de treabă. M-au dus la el o dată sau de două ori pe zi, ca să-i pansez rana, dar n-am avut voie să schimb mai mult de câteva cuvinte cu generalul.

Eu văzusem deja doi şobolani uriaşi ieşind, în plină zi, dintr-un şanţ săpat între două clădiri. Ghosh ascundea unele lucruri de noi, dar şi noi îi ascundeam câte ceva.

Din ziua aceea ne-au fost permise două vizite săptămânal. Acum mai rămăsese o singură întrebare fără răspuns: când aveau să-l elibereze.

Unul câte unul, mulţi dintre pacienţii VIP ai lui Ghosh trecură pe la noi pe-acasă, ca să ia şi să-i ducă vreun lucruşor special pe care şi-l dorea – un anumit stilou, mai multe cărţi, o hârtie dintr-un teanc anume. Şi fiecare aducea un bilet scris de mâna lui, o reţetă pentru o mixtură, iar eu îi conduceam la Adam, preparatorul.

În absenţa lui, înţelesesem ce fel de medic era Ghosh. Aceşti membri ai familiei regale, miniştri sau diplomaţi, nu erau grav bolnavi – cel puţin, mie nu mi se părea. Nu aveau puterea de a-l scoate din închisoare, dar o aveau pe aceea de a intra şi de a-l vedea. Iar el, trăgându-le de pleoapa de jos pentru a examina nuanţa conjunctivei,

cerându-le să scoată limba şi luându-le pulsul, izbutea să le pună un diagnostic şi să-i liniştească. Denumirea actuală, „medic de familie", nu este suficientă pentru a sugera tot ce era el de fapt.

La trei săptămâni după ce l-am văzut prima dată pe Ghosh, a început procesul generalului Mebratu, un spectacol organizat pentru observatorii internaţionali. Un ziar clandestin publica informaţii despre proces, la fel ca alte câteva periodice străine. Mândru şi fără remuşcări, generalul nu se dezisese de faptele sale. Atitudinea lui îi impresionase profund pe cei care obţinuseră permisiunea să asiste la proces. Din boxa martorilor, îşi declamase mesajul: reformă funciară, reformă politică şi renunţarea la titlurile care îi transformau pe ţărani în sclavi. Cei care luptaseră pentru zădărnicirea puciului se întrebau acum de ce i se opuseseră. Auzisem că un grup de tineri ofiţeri complotaseră ca să-l scoată din închisoare, dar că generalul refuzase. Moartea oamenilor săi îi apăsa greu conştiinţa. Curtea îl condamnase la spânzurătoare. Ultimele cuvinte pe care le rostise în sala de judecată fuseseră: „Mă duc să le spun celorlalţi că seminţele pe care le-am plantat noi au prins rădăcini".

În seara celei de-a patruzeci şi noua zile de captivitate a lui Ghosh, un taxi urcă pe aleea noastră şi coti spre spatele casei. Am auzit-o pe Almaz ţipând şi am încercat să-mi imaginez ce catastrofă ne mai aştepta.

Cel care coborâse din taxi şi măsura din priviri locuinţa, ca şi cum n-ar mai fi văzut-o niciodată, era Ghosh al nostru. Gebrew, care de la poartă venise căţărat pe pragul portierei, sări jos, bătând din palme de încântare şi ţopăind. Genet şi Rosina ieşiră din camera lor. Noi am început să dansăm în jurul lui Ghosh. Aerul răsuna de strigăte şi de *lulululu* – sunetele bucuriei lui Almaz. Koochooloo era şi ea acolo, lătrând, dând din coadă şi urlând, imitată de la distanţă de cei doi câini fără nume.

Era miezul nopţii când ne-am culcat, eu şi Shiva înghesuiţi în pat cu Hema şi cu Ghosh. Nu era deloc confortabil şi totuşi, niciodată n-am dormit mai bine decât în noaptea aceea. Când m-am deşteptat şi am auzit sforăitul greu al lui Ghosh, mi s-a părut cel mai liniştitor sunet din lume.

Ne-am trezit devreme a doua zi dimineaţă, în aceeaşi dispoziţie de sărbătoare. Fără ca noi să ştim, în acele momente, generalul Mebratu, veteran al războaielor din Coreea şi Congo, absolvent al academiilor de la Sandhurst şi Fort Leavenworth, era dus spre eşafod.

L-au spânzurat într-un loc deschis din Merkato, locul în care îşi găsiseră cea mai făţişă susţinere ideea puciului şi procesiunea

studenţilor. Călăul, am aflat după aceea, fusese aghiotantul împăratului, un om pe care generalul Mebratu îl cunoştea de ani buni. „Dacă ai ţinut vreodată la un soldat, ai grijă cum faci nodul acela”, se zice că i-ar fi spus generalul. Când laţul fusese aşezat, exact în momentul în care camionul se pregătea să demareze, generalul Mebratu făcuse câţiva paşi şi sărise de pe platformă, devenind astfel un martir.

Am aflat vestea spre sfârşitul dimineţii. În seara aceea, în vilele din piatră, în barăci şi în casele *chikka* din chirpici, tinerii ofiţeri care absolviseră Academia Militară din Holeta, Academia Militară din Harer sau Academia Forţelor Aeriene din Debre Zeit se duseseră la culcare plănuind să sfârşească ceea ce începuse generalul Mebratu.

Cu fiecare zi, faima generalului a continuat să sporească, până ce s-a ajuns la canonizarea lui neoficială. Figura lui apărea în broşuri anonime, zugrăvită în stilul străvechilor pictori de icoane etiopieni, cu galben, verde şi roşu din abundenţă. Acestea înfăţişau un Hristos negru, flancat de un Ioan Botezătorul negru şi de însuşi generalul Mebratu. Toţi trei aveau aure galbene în jurul capului, iar la picioarele lor curgea râul Iordan. Legenda ilustraţiei spunea: *El este acela despre care a zis proorocul Isaia: „Glasul celui ce strigă în pustie: Pregătiţi calea Domnului, drepte faceţi cărările Lui”*.

CAPITOLUL 29
PAPUCII LUI ABU KASSEM

La două zile după execuţia generalului, personalul spitalului, în frunte cu Adam şi W.W. Gonad, a organizat o petrecere de bun venit în cinstea lui Ghosh, cumpărând o vacă şi închiriind un cort şi o bucătăreasă.

Adam a tăiat gâtul animalului. Un brancardier, mare amator de *gored-gored* – carne crudă – a tăiat o fâşie subţire şi tremurândă de carne de pe spinare, în vreme ce vaca se mai ţinea încă pe picioare. Apoi au atârnat vita de un copac, au tranşat-o şi au transportat carnea pe o masă din curte, pentru a fi pregătită.

Când am văzut un jeep al armatei apărând pe aleea noastră, mi-a îngheţat sângele în vine. Bucătarii se opriră din robotit în timp ce un ofiţer în uniformă intră în bungalow-ul nostru. M-am apropiat şi eu de casă, ca un somnambul. Eram lângă uşa din faţă când ofiţerul ieşi, urmat de Hema şi de Ghosh. Shiva era alături de mine.

— Băieţi, spuse Ghosh. Motocicleta. Ştiţi cine a venit s-o ia?

Era calm, fiindcă nu ştia ce motiv ar fi avut să se alarmeze.

Prima mea reacţie a fost una de uşurare – nu veniseră după Ghosh! Apoi, când am înţeles cu adevărat de ce venise ofiţerul, m-a cuprins panica. Toţi cinci, împreună, ţesuserăm o poveste: *A venit un soldat cu cheia. A plecat cu motocicleta. N-am schimbat niciun cuvânt cu el.* I-o spuseserăm şi Hemei în ziua în care soldatul fusese dat dispărut. Dar aşa preocupată cum fusese de arestarea lui Ghosh, uitase de ea.

Eram pe punctul de a răspunde, când m-am uitat mai bine la figura ofiţerului.

Era intrusul, soldatul, cel care venise să ia motocicleta.

Era figura lui. Aceeaşi frunte, aceiaşi dinţi, dar un trup mai puţin suplu. Uniforma fără pată, bine călcată şi bereta îi dădeau aerul unui militar de carieră, aer pe care intrusul nu-l avusese. Am simţit cum faţa mea îşi schimba culoarea.

Rosina şi Genet se apropiară cu paşi repezi, venind pe după colţul casei. Aflaseră vestea. Deja se formase o mulţime în jurul nostru.

— Un soldat a venit cu o cheie şi a plecat cu motocicleta, spuse Shiva.

Eu am înclinat din cap:

— Da.

Ofiţerul zâmbi. Se aplecă spre mine şi întrebă pe un ton politicos, în engleză:

— Îţi mai aminteşti şi altceva? Ceva ce nu mi-aţi spus?

— Ah, iat-o pe Rosina! îl întrerupse Ghosh, apoi adăugă în amharică: Rosina, domnul ofiţer întreabă de motocicleta lui Zemui.

Rosina schiţă o plecăciune adâncă. Mi-a revenit în minte politeţea cu care îl tratase pe hoţ şi modul în care cuvintele pe care le rostise înfierbântaseră atunci situaţia. Speram că de data asta avea să fie mai prudentă.

— Da, domnule. Eram cu băieţii când a venit…

Se opri brusc şi îşi duse *shama* la gură, făcând ochii mari.

— Scuzaţi-mă, domnule, reluă ea apoi. Omul acela… semăna foarte bine cu dumneavoastră. Când v-am văzut chipul… iertaţi-mă… Făcu din nou o mică plecăciune şi continuă: El nu era… nu era la fel de politicos ca dumneavoastră. Şi era îmbrăcat… altfel decât dumneavoastră.

— Avem aceeaşi mamă, replică ofiţerul cu un zâmbet sec. Într-adevăr, seamănă cu mine. Cu ce era îmbrăcat?

— Doar cu jacheta de armată. Fără cămaşă. Cu un maiou alb pe dedesubt. Cu ghete, pantaloni.

— Ţi s-a părut ceva neobişnuit la el?

— Avea arma înfiptă aici, răspunse Rosina arătând spre talie, în loc să fie în…

— Ham? sugeră ofiţerul.

— Da. Şi părea… avea ochii roşii. Părea să fie…

— Beat? rosti fratele intrusului, pe un ton moale. L-ai întrebai de ce vrea motocicleta?

— Domnule, vă rog! Avea pistolul acela! Şi părea foarte furios. Avea cheia.

— Ce ţi-a spus?

— A… a zis multe lucruri. A zis că ia motocicleta. Eu n-am spus nimic.

Se abătuse de la povestea pe care o repetaserăm împreună, dar părea să fie în regulă.

— De ce? Ce s-a întâmplat? Ce s-a întâmplat cu motocicleta? întrebă Shiva în engleză, cu o figură pe care nu se putea citi nimic.

Eram uluit de calmul şi de curajul lui.

— Ei bine, asta nu ştiu, răspunse ofiţerul într-o engleză perfectă. Atitudinea lui era mai blândă acum. N-ar fi trebuit să ia motocicleta. Armata nu-l va lăsa s-o păstreze, oricum.

Se întrerupse şi făcu o pauză, de parcă s-ar fi gândit dacă să mai spună ceva sau nu. Când vorbi din nou, li se adresă lui Ghosh şi Hemei.

— N-a mai fost văzut de când a venit aici. Eu sunt staţionat în Dire Dawa şi am aflat doar că a fost dat lipsă la apel acum două săptămâni. I-a spus femeii cu care trăia că se duce să ia o motocicletă.

Apoi se întoarse spre mine şi spre Shiva.

— Deci l-aţi văzut plecând cu motocicleta?

— Eu am auzit zgomotul, am răspuns.

Ofiţerul încuviinţă.

— Domnule doctor, vă deranjează dacă arunc o privire în jur…?

— Nicidecum, replică Ghosh.

Am simţit că se prăbuşeşte cerul pe mine când ofiţerul şi şoferul lui s-au îndreptat spre partea din spate a casei şi apoi s-au îndepărtat pe aleea de pietriş. Ajunsesem oare până aici, cu Ghosh eliberat, doar pentru ca militarul acesta să ne trimită pe toţi iar în iad? Genet se încruntă la mine, în vreme ce Rosina se lăsă pe vine, lipindu-şi de dinţi o frunză de eucalipt. Cei doi se duseră până la taluz, apoi se întoarseră spre rond şi dispărură vederii noastre. Dacă pe drumul înapoi treceau pe la magazia de unelte, soarta ne era pecetluită. Motocicleta era bine ascunsă, dar nu şi pentru cineva hotărât să o găsească.

După o veşnicie, se întoarseră.

— Vă mulţumesc, domnule doctor, spuse ofiţerul, întinzând mâna către Ghosh. Mă tem de ce e mai rău. Când împăratul nostru a revenit, unii dintre soldaţi au pus mâna pe sume mari de bani. Fratele meu a avut şi el ceva de-a face cu asta. Poate că e un lucru bun că a dispărut.

Odată ce jeepul se pierdu în zare, Ghosh ne studie câteva clipe. Sesizase ceva în neregulă, dar nu întrebă nimic. Când el şi Hema intrară în casă, m-am dus într-un colţ şi am vomitat. Genet şi Shiva au venit după mine. Le-am făcut semn să plece. Sistemul gastrointestinal are propriul său creier, propria sa conştiinţă.

În cort, scaunele pliante se clătinau pe iarba moale. Curând, mesele începură să se aplece sub greutatea urcioarelor cu *tej* şi a platourilor cu mâncare. *Kitfo* – carne crudă, tocată mare şi amestecată cu *kibe* (un unt condimentat) – era preferatul meu. Acasă nu mâncam niciodată aşa ceva, dar încă de mic mă delectasem cu *kitfo* în camera Rosinei sau în ghereta lui Gebrew. Azi nu aveam deloc poftă. Foile de *injera* erau aşezate pe masă una peste alta, ca şervetele. *Gored-gored* era felul de mâncare la care se înghesuia toată lumea: cuburi de carne crudă, pe care le înmuiai în sos de ardei iute ca focul. Specialităţile veneau una după alta: chiftele, curry cu carne, curry cu linte, limbă şi rinichi. Altfel spus, ceea ce dimineaţa păscuse iarbă sub un copac ajunsese acum pe masa noastră.

Ghosh şedea într-un fotoliu, pe o platformă uşor ridicată. Una câte una, asistentele, elevele şi ceilalţi angajaţi de la Missing, veniră să-i strângă mâna şi să le mulţumească sfinţilor fiindcă îl ajutaseră să reziste şi să scape cu bine.

Rosina nu ieşise, dar am găsit-o pe Genet într-un colţ al cortului. M-am aşezat lângă ea. Îmbrăcată în negru, împingându-şi de colo-colo mâncarea în farfurie, părea o verişoară posacă şi îndepărtată a celei pe care o ştiam. De-abia dacă mai ieşise din casă de la moartea lui Zemui. Când un infirmier se apropie şi o salută, sărutând-o pe obraji, ea abia

dacă-l privi.

— Când o să te întorci la şcoală? am întrebat-o. Când o să începi să mănânci din nou cu noi?

— Mi-au ucis tatăl. Ai uitat? Nu-mi pasă de şcoală, replică ea, apoi şuieră: Spune-mi adevărul! I-ai zis lui Ghosh, nu?

— Nu i-am zis!

— Dar te gândeai să-i zici, nu-i aşa? Spune-mi adevărul!

Aici mă prinsese. Când simţisem braţele lui Ghosh în jurul meu, atunci, în curtea închisorii, mărturisirea îmi stătuse pe buze. Fusesem însă nevoit s-o înghit la loc.

— De când a devenit gânditul o crimă?… Nu te uita la mine aşa, am replicat.

Ea îşi luă farfuria şi se aşeză cât mai departe de mine. Chiar dacă eu nu aveam prea mare încredere în mine însumi, aş fi vrut ca ea să aibă. Mă durea că nu mă mai privea ca pe eroul care îl împuşcase pe intrus.

Până spre sfârşitul după-amiezii, cortul era deja strâns şi începură să-şi facă apariţia musafirii care aflaseră că Ghosh fusese eliberat. Pentru Evangeline şi doamna Reddy, momentul era dulce-amărui, fiindcă, deşi Ghosh se întorsese, generalul Mebratu dispăruse pentru totdeauna. Evangeline repeta întruna: „Atât de tânăr! Atât de tânăr şi nu mai este!”, ştergându-se la ochi, în vreme ce doamna Reddy încerca s-o liniştească, trăgându-i capul la pieptul ei generos. Împreună, aduseseră o oală uriaşă de *biriyani* cu pui şi teribilul mango murat, preferatul lui Ghosh.

— Asta-i a doua ta lună de miere, scumpule, îi spuse Evangeline, făcându-i Hemei cu ochiul.

Adid, vechiul lor prieten, veni cu trei găini vii legate laolaltă de picioare şi i le dădu lui Almaz. Apoi îşi scutură penele de pe imaculata lui cămaşă albă din poliester pe care o purta peste un *ma'awis* lejer, în carouri, care-i ajungea până la sandale. După el apăru Babu, partenerul obişnuit de bridge al generalului Mebratu, care aduse o sticlă de Pinch, preferatul celui din urmă. Până la lăsarea întunericului lumea a început să vorbească despre o partidă, de dragul vremurilor trecute. Mă aşteptam în orice clipă să-i văd sosind pe Zemui şi pe generalul Mebratu.

În casă era un aer înăbuşitor. Am deschis ferestrele din faţă şi din spate. La un moment dat, Ghosh se duse în dormitor ca să-şi scoată puloverul, iar Hema îl însoţi. I-am urmat şi am rămas în pragul uşii. El a intrat în baie să se spele pe dinţi. Parcă nu se mai sătura de apa curentă de la robinet. Hema stătea în pragul băii şi se uita la chipul lui reflectat în oglindă.

— Ştii la ce mă gândeam…? l-am auzit pe Ghosh spunând. Am avut o rundă bună. Poate că ar trebui să plecăm… înainte de următorul

puci.

— Unde? Înapoi în India? întrebă Hema.

— Nu… Băieţii ar trebui să înveţe hindi sau tamil ca limbă secundară obligatorie. E prea târziu pentru asta. Şi, pe urmă, nu uita de ce am plecat de acolo, de fapt.

Nu ştiau că eu ascultam.

— Mulţi profesori indieni s-au dus de aici în Zambia, spuse apoi Hema.

— Sau în America? În comitatul Cook? replică el, râzând.

— Persia? Se spune că au nevoi uriaşe acolo, exact ca aici. Dar au şi grămezi de bani de cheltuit.

Zambia? Persia? Oare glumeau? La urma urmei, vorbeau despre ţara mea, despre pământul pe care mă născusem. Într-adevăr, potenţialul ei de violenţă şi de haos se arătase, dar era în continuare ţara mea, era acasă. Cu cât ar fi mai rău să fii torturat într-o ţară care nu e a ta?

Am avut o rundă bună.

Cuvintele lui Ghosh mă izbiseră parcă în piept: asta era ţara mea, dar am înţeles imediat că nu era şi ţara lor. Ei nu se născuseră aici. Să fi fost oare pentru ei doar un loc de muncă bun atât cât dura şi nimic mai mult? M-am strecurat afară.

Am păşit pe pajişte. Îmi amintesc aerul din seara aceea, atât de proaspăt încât i-ar fi putut înviora până şi pe morţi. Aroma eucaliptului aţâţând un foc în vatră, mirosul de iarbă udă, de bălegar folosit drept combustibil, de tutun, de mlaştină, şi parfumul sutelor de trandafiri – aceasta era mireasma de la Missing. Ba nu, era mireasma întregului continent.

Puteţi să spuneţi că eram un copil nedorit, puteţi spune că naşterea mea a fost un dezastru, puteţi să mă numiţi bastardul unei călugăriţe păcătoase şi al unui tată dispărut, ori ucigaş cu sânge rece care îl minte pe fratele victimei sale, dar pământul acela gras care hrănea trandafirii sorei-şefe făcea parte din carnea trupului meu. Pronunţam *Etio-pia,* ca un localnic. Lasă-i pe cei născuţi pe alte pământuri să rostească *E-tii-o-pi-ia,* de parcă ar fi fost un nume compus, ca Sharm el-Sheikh, Dar es Salaam sau Rio de Janeiro. Munţii Entoto pierzându-se în zare îmi încadrau orizontul. Dacă aş fi plecat, munţii aceia s-ar fi cufundat la loc în pământ, s-ar fi topit până ce ar fi pierit de tot. Munţii aveau nevoie să le privesc pantele împădurite, aşa cum eu aveam nevoie de ei pentru a fi sigur că sunt viu. Bolta înstelată noaptea – şi ea mi se cuvenea, era dreptul meu prin naştere. Un grădinar celest semăna seminţe de *meskel,* astfel că, odată cu încheierea anotimpului ploios, margaretele înfloreau în semn de bun venit. Chiar şi Pământul înecat, puturosul petic cu nisipuri mişcătoare din spatele spitalului, care înghiţise un cal, un câine, un om şi

Dumnezeu ştie mai ce – până şi pe acesta îl revendicam.

Lumină şi întuneric.

Generalul şi împăratul.

Binele şi răul.

Toate posibilităţile coexistau în mine şi aveau nevoie ca eu să fiu aici. Dacă aş fi plecat, ce-ar mai fi rămas din mine?

La ora unsprezece, Ghosh se scuză în faţa celor din camera de zi şi veni cu noi, în dormitorul nostru. Hema ne urmă.

— N-am mai dormit în patul ăsta de când ai plecat tu, spuse Shiva.

Ghosh se simţi mişcat. Se întinse în mijloc, iar noi ne-am ghemuit de-o parte şi de alta a lui. Hema se aşeză la capătul patului.

— În închisoare, lumina se stingea la ora opt. Fiecare dintre noi spunea o poveste. Asta era distracţia noastră. Eu am spus poveşti din cărţile pe care vi le citeam vouă în camera asta. Unul dintre colegii mei de celulă, un negustor pe nume Tawfiq, ne spunea povestea lui Abu Kassem.

Era o poveste bine cunoscută copiilor din Africa întreagă: Abu Kassem, un negustor sărac din Bagdad, continua să-şi poarte papucii vechi, tociţi şi de multe ori peticiţi, chiar dacă ceilalţi îl luau în râs din cauza lor. Într-un târziu, nici el nu mai suportase să-i vadă. Dar fiecare încercare de a scăpa de papuci se sfârşise cu un dezastru: când îi aruncase pe fereastră, căzuseră în capul unei femei însărcinate, care avortase, iar el fusese trimis la închisoare; când le dăduse drumul în canal, înfundaseră conducta principală, care se revărsase, iar Abu Kassem ajunsese iar la închisoare… Într-o seară, când Tawfiq şi-a sfârşit povestea, un alt prizonier, un bătrân tăcut, cu un aer demn, a spus: „Abu Kassem ar putea să construiască o încăpere specială pentru papucii lui. De ce să încerce să se debaraseze de ei? Niciodată n-o să scape de papucii aceia!” Şi apoi a râs, părând mulţumit că dăduse o asemenea replică. În noaptea aceea, bătrânul a murit în somn. În seara următoare, din respect pentru el, am rămas cu toţii tăcuţi. Nu s-au mai spus poveşti. Îi auzeam pe unii plângând. Ăsta era întotdeauna cel mai greu moment pentru mine. Of, băieţi… Mă prefăceam că sunteţi amândoi lângă mine, aşa ca acum, şi îmi imaginam chipul Hemei în faţa mea. O seară mai târziu, abia aşteptam să vorbim despre Abu Kassem. Toţi gândeam la fel în privinţa asta. Bătrânul avusese dreptate. Papucii din poveste nu înseamnă decât că tot ce vezi şi ce atingi, fiece sămânţă pe care o plantezi sau n-o plantezi devine o parte din destinul tău… Eu am întâlnit-o pe Hema în salonul septic de la Spitalul General Guvernamental din Madras, în India, şi această întâlnire m-a adus pe continentul african. Datorită ei am primit cel mai de preţ dar al vieţii mele: să fiu tatăl vostru. Tot datorită ei l-am operat pe generalul Mebratu, care mi-a devenit prieten. Fiindcă el mi-a fost prieten, am ajuns la închisoare. Şi fiindcă sunt doctor, am putut

să-l salvez, iar ei mi-au dat drumul. Fiindcă eu l-am salvat, ei l-au putut spânzura… Înţelegeţi la ce mă refer?

Înţelegeam, însă vorbea cu atâta patos, încât nu aveam de gând să-l întrerup.

— Nu mi-am cunoscut niciodată tatăl şi de aceea am crezut că nu e deloc important pentru mine. Sora mea îi resimţea atât de acut absenţa, încât lucrul ăsta a acrit-o, astfel că orice-ar fi fost şi oricât ar fi avut, pentru ea tot nu era suficient. Eu i-am compensat absenţa acumulând cunoştinţe şi abilităţi, căutând aprecierea celorlalţi. Acolo, la Kerchele, am înţeles în sfârşit că nici eu, nici sora mea nu ne-am dat seama că absenţa tatălui a fost, în realitate, perechea noastră de papuci. Pentru a începe să te descotoroseşti de papucii tăi, trebuie să recunoşti că îi ai, că îţi aparţin, iar apoi vor dispărea singuri.

Atâţia ani nu ştiusem acest lucru despre Ghosh, nu ştiusem că tatăl lui murise când el era copil încă. Fusese şi el ca noi, orfan de tată, dar cel puţin noi îl aveam pe el. Poate că lui îi fusese mai greu decât ne era nouă.

Ghosh oftă.

— Sper că într-o zi veţi înţelege acest lucru la fel de bine cum l-am înţeles eu la Kerchele. Cheia către adevărata fericire este să-ţi asumi propriii papuci, să-ţi asumi cine şi ce eşti cu adevărat, cum arăţi, să-ţi asumi familia, talentele pe care le ai şi pe cele pe care nu le ai. Dacă tot spui mereu că papucii nu sunt ai tăi, vei muri căutând, vei muri cu sufletul amar, simţind tot timpul câţi s-a făgăduit mai mult. *Nu doar acţiunile, ci şi omisiunile noastre ne devin destin.*

După plecarea lui Ghosh, m-am întrebat dacă intrusul era perechea mea de papuci. Dacă da însemna că se întorseseră deja o dată la mine, sub forma fratelui său. Oare ce formă vor adopta a doua oară?

Exact când gândurile începuseră să-mi roiască în şiruri ilogice, ca un preludiu al somnului, am simţit cum cineva ridică plasa de ţânţari. În clipa în care am văzut-o, era deja pe mine, presându-mi braţele pe pat.

Aş fi putut s-o dau jos. Dar n-am făcut-o. Îmi plăcea senzaţia trupului ei pe al meu şi îmi plăcea izul vag de cărbune şi de tămâie pe care îl degajau hainele ei. Poate că venise să mă împace după ce fusese atât de nepoliticoasă cu mine mai devreme. Probabil că intrase pe una dintre ferestrele deschise.

În lumina care venea din hol îi puteam vedea zâmbetul crispat de pe buze.

— Deci, Marion, i-ai spus lui Ghosh despre hoţ?

— Dacă ai stat ascunsă, ştii deja răspunsul.

Trezit din somn, Shiva se uită la noi, apoi se întoarse pe partea cealaltă şi închise ochii.

— Aproape că i-ai spus ofiţerului, fratele lui.

— Ba nu. Am fost doar surprins…, am replicat.

— Noi credem că le-ai zis lui Ghosh şi Hemei.

— Sigur că nu le-am zis. N-o să le zic.

— De ce nu?

— Ştii de ce. Dacă se află, o să fiu spânzurat.

— Nu, ne vor spânzura pe mine şi pe mama, fii sigur. Iar tu vei fi de vină.

— Îi visez faţa.

— Şi eu. Şi îl ucid în fiecare noapte. Aş vrea să-l fi împuşcat *Eu.*

— A fost un accident.

— Dacă l-aş fi împuşcat eu, n-aş zice că a fost un accident. Dacă l-aş fi împuşcat eu, n-am avea acum nicio grijă.

— E uşor de zis pentru tine, fiindcă nu tu l-ai ucis.

— Mama crede că o să spui. Suntem îngrijorate din cauza ta.

— Ce?! Ei, spune-i Rosinei să nu-şi facă griji.

— O să-ţi scape o dată şi o să ne omori pe toţi.

— Bine, opreşte-te. Dacă voi ştiţi că o să spun, de ce mai vorbeşti cu mine? Dă-te jos!

Se lăsă să alunece, astfel încât trupul ei era acum întins peste al meu. Faţa ei plutea deasupra mea şi pentru o secundă am crezut că o să mă sărute – ceea ce ar fi fost foarte ciudat, ţinând seama de schimbul nostru de replici. I-am studiat ochii aflaţi atât de aproape de mine, pata de pe irisul drept, răsuflarea ei pe faţa mea, dulce, plăcută. Puteam vedea deja frumuseţea periculoasă în care avea să se transforme. Mi-am adus aminte de ultima dată când mai fuseserăm atât de aproape unul de altul. În cămară.

Pupilele i se dilatară, iar pleoapele îi coborâră peste irisuri.

Am simţit ceva cald acolo unde coapsele ei erau lipite de ale mele, o căldură care se răspândea.

Am simţit un lichid îmbibându-mi pijamaua. Aerul de sub plasa de ţânţari s-a umplut de miros de urină. Apoi ochii i se ridicară, doar albul lor fiind vizibil, şi îşi dădu capul pe spate. Tremura. Avea gâtul arcuit, cu muşchii încordaţi. Se mai uită o dată în jos.

— Asta ca să nu-ţi uiţi niciodată promisiunea.

Sări şi dispăru înainte să mă pot gândi la o reacţie. M-am ridicat, gata s-o iau pe urmele ei, s-o rup în bucăţi.

Shiva mă trase înapoi – era împăciuitor sau voia să o protejeze pe ea, nu ştiu. Îşi ţinea privirea plecată, ferindu-se să se uite la mine. Am rămas locului, tremurând de furie, în vreme ce el a scos aşternuturile de pe pat. Pijamaua mea avea fundul ud, a lui era uscată. În baie, Shiva a umplut cada, iar eu am intrat în apă. El s-a aşezat pe toaletă, tăcut, dar ţinându-mi companie. N-am schimbat niciun cuvânt. Înapoi în dormitor, tocmai îmi puneam o pijama curată, când Ghosh deschise uşa.

— Am văzut lumina aprinsă. Ce s-a întâmplat?

— Un accident, am spus.

Shiva păstră tăcerea. Mirosul era inconfundabil. Mi-era ruşine. Aş fi putut spune despre Genet, dar n-am făcut-o. Am deschis fereastra vreme de câteva minute, după care am închis-o la loc.

Ghosh şterse salteaua şi ne ajută s-o întoarcem. Aduse apoi aşternuturi curate şi făcu patul în locul nostru. Se vedea că era necăjit.

— Du-te înapoi la oaspeţi, i-am spus. Noi suntem bine. Sigur.

— Băieţii mei, băieţii mei, murmură el, aşezându-se pe marginea saltelei.

Ştiu ce credea: că eu făcusem în pat.

— Nici nu-mi pot închipui prin ce-aţi trecut, reluă el.

Asta era adevărat. Nu-şi putea închipui. Aşa cum, probabil, nici noi nu puteam şti cât suferise el.

Oftă.

— N-o să vă mai părăsesc niciodată.

Am simţit un fior în piept la auzul acestor cuvinte, o dorinţă de a-l obliga să şi le ia înapoi. Vorbise ca şi când decizia i-ar fi aparţinut. Ca şi când ar fi uitat despre destin şi despre papuci.

CAPITOLUL 30
CUVÂNT PENTRU CUVINTE

Şaizeci de zile trecuseră de la moartea lui Zemui, iar Genet încă stătea închisă în casă. Rosina, cu un aer înspăimântător din cauza dintelui lipsă, era sumbră şi ţepoasă ca un mistreţ abisinian.

— Destul! îi spuse Gebrew de ziua Sfântului Gavril. O să topesc o cruce ca să-ţi fac un dinte din argint. E vremea să zâmbeşti şi să-ţi pui alb în îmbrăcăminte. Dumnezeu vrea asta. Din cauza ta, lumea Lui e întunecată. Chiar şi soţia legitimă a lui Zemui a renunţat la doliu.

— O numeşti pe târfa aia soţie? ţipă ea la Gebrew. Muierea aia îşi desface picioarele chiar şi numai pentru o adiere de vânt care intră în cameră. Să nu-mi vorbeşti mie de ea!

A doua zi, Rosina puse la fiert un cazan mare cu vopsea neagră, în care îşi îndesă apoi restul hainelor, plus multe dintre hainele de şcoală ale lui Genet.

Când Hema încercă s-o convingă pe Genet să se întoarcă la Loomis, Rosina răbufni:

— E încă în doliu.

Două zile mai târziu, într-o sâmbătă, am intrat în bucătărie şi am auzit un *lululu* sărbătoresc din camera Rosinei. Am bătut la uşă. Rosina o întredeschise uşor, uitându-se la mine încruntată şi cu un cuţit în mână.

— S-a întâmplat ceva? am întrebat-o.

— Nu-i nimic, mulţumesc, răspunse ea şi închise uşa, dar nu înainte să apuc s-o văd pe Genet cu un prosop lipit de faţă şi cu nişte cârpe însângerate pe podea.

N-am putut să ţin informaţia pentru mine. I-am spus Hemei, care s-a dus şi a ciocănit la uşa lor.

Rosina ezită.

— Intră, dacă trebuie, spuse în cele din urmă, cu un aer posac. Am terminat.

Încăperea mirosea a aer închis, a tămâie şi a încă ceva… a sânge proaspăt. Era greu de respirat. Becul gol care atârna din tavan era stins.

— Închide uşa! se răsti Rosina la mine.

— Las-o deschisă, Marion, interveni Hema. Şi aprinde lumina. O lamă de ras, o lampă cu spirt şi o pânză însângerată se aflau lângă patul lui Genet. Ea şedea nemişcată, cu palmele lipite de obraji, cu coatele sprijinite pe genunchi. Era postura unui gânditor – dacă n-ar fi fost cârpele pe care le ţinea în fiecare mână.

Hema îi trase degetele la o parte şi de sub ele se zăriră două tăieturi verticale adânci, ca numărul 11, pe lângă marginea exterioară a

fiecărei sprâncene. Sângele care se scursese era întunecat ca smoala.

— Cine-a făcut asta? întrebă Hema, acoperind rana şi apăsând.

Nimeni nu rosti niciun cuvânt. Rosina stătea cu privirea aţintită pe peretele opus, cu un zâmbet strâmb pe faţă.

— Am întrebat cine a făcut asta?

Vocea Hemei era mai ascuţită decât lama care făcuse tăieturile. Genet răspunse în engleză:

— Eu am vrut s-o facă.

Rosina îi spuse ceva repezit în tigrinya. Ştiam că fraza aceea guturală însemna ceva de genul „tacă-ţi gura". Genet însă o ignoră.

— Acesta e semnul poporului meu, al tribului tatălui meu. Dacă tata ar fi trăit, ar fi fost foarte mândru de mine.

Hema deschise gura, cântărind parcă ceea ce avea să spună. Expresia i se îmblânzi.

— Tatăl tău nu mai trăieşte, copilă. Tu însă, da, mulţumită lui Dumnezeu.

Rosina se încruntă, deloc încântată de dialogul în engleză.

— Vino cu mine. Lasă-mă să te pansez eu, spuse Hema pe un ton mai blând.

Eu am îngenuncheat alături de Genet.

— Vino cu noi, te rog!

Genet aruncă o privire plină de nervozitate spre mama ei, apoi şuieră:

— Din cauza voastră o să-mi fie şi mai greu. Am vrut şi eu semnele astea tot atât cât le-a vrut ea. Vă rog, vă rog, plecaţi!

Ghosh ne sfătui să avem răbdare.

— Nu este fiica noastră.

— Greşeşti, Ghosh. A mâncat la aceeaşi masă cu noi. Am trimis-o la şcoală pe cheltuiala noastră. Atunci când i se întâmplă ceva rău, nu putem să spunem: „Nu e fiica noastră."

Cuvintele Hemei m-au uluit. Ideea era nobilă. Dar dacă ea o privea ca pe sora mea, lucrurile se complicau în privinţa sentimentelor pe care le nutream eu pentru Genet…

Ghosh răspunse pe un ton împăciuitor:

— E doar pentru a ţine departe *buda,* deochiul. La fel ca *pottu* din mijlocul frunţii în India, draga mea.

— *Pottu* se şterge, *dragul meu.* Şi nu se lasă cu vărsare de sânge.

O săptămână mai târziu, când Hema şi Ghosh se întoarseră de la muncă, auziră vaietele Rosinei, la fel de răsunătoare ca întotdeauna, deloc diferite de ceea ce fuseseră în dimineaţa aceea, când plecaseră de acasă. Îşi plângea soarta, pe Dumnezeu, pe împărat, şi îl certa pe Zemui fiindcă o părăsise.

— Asta e! exclamă Hema. Biata copilă o să înnebunească. Şi noi o să stăm deoparte în timp ce se întâmplă asta?

Apoi ne strânse laolaltă, pe mine şi pe Shiva, pe Almaz, pe Gebrew, pe W.W. şi pe Ghosh. Împreună, am mers la uşa Rosinei şi am deschis-o. Hema o luă pe Genet de un braţ şi o duse în casa noastră, lăsându-ne pe noi, ceilalţi, s-o potolim pe Rosina, care urla din toate puterile că îi era răpită fiica.

În spatele uşii închise a dormitorului Hemei auzeam zgomotele făcute de Genet în cadă. Hema ieşi la un moment dat să ia lapte şi îi ceru lui Almaz să taie felii de papaya şi să pună zeamă de lămâie şi zahăr pe ele. În scurt timp, Almaz intră şi ea în dormitor şi rămase acolo.

O oră mai târziu, Hema şi Genet ieşiră braţ la braţ. Genet era îmbrăcată într-o bluză galbenă cu paiete şi o fustă verde scânteietoare – piese din costumul de dans Bharatnatyam al Hemei. Părul îi fusese ridicat de pe frunte şi pieptănat pe spate, iar Hema îi conturase ochii cu kohl negru. Genet era veselă şi avea o atitudine regală, stând cu bărbia ridicată, în postura unei regine care îşi scuturase lanţurile şi îşi recăpătase tronul. Era regina mea, singura pe care o voiam alături. Eram atât de mândru, atât de atras de ea! Cum ar fi putut să-mi fie soră, când îmi era deja altceva? Sariul verde sclipitor al Hemei se potrivea cu nuanţa pielii ei. Aproape că nu am băgat de seamă când Almaz s-a retras în bucătărie, cu privirea întunecată şi cu buzele roşii, cu obrajii fardaţi şi cu cercei uriaşi care îi încadrau faţa masivă.

Ne-am îngrămădit toţi cinci în maşină, cu Genet pe bancheta din spate, între mine şi Shiva. În Merkato, Hema i-a cumpărat haine noi lui Genet. Parcă ar fi fost Diwali, Meskel şi Crăciunul, toate la un loc.

În cele din urmă ne-am aşezat la Enrico's. Genet stătea în faţa mea şi îmi zâmbea în timp ce-şi lingea îngheţata. La început şovăielnic, apoi cu o rapiditate tot mai mare, vorbea vrute şi nevrute. Dacă îi fusese spălat creierul, aşa cum spunea Hema, însemna că apa se uscase de mult pe el.

Mi-am ales bine momentul, după ce am cercetat obstacolele de sub masă. O iubeam mult de tot, însă nu uitasem ruşinea vizitei ei în patul meu cu nici două săptămâni în urmă. Mă încânta imaginea ei şezând deasupra mea, un moment de o rară frumuseţe. Dar voiam să şterg pentru totdeauna partea cu udatul.

I-am izbit violent fluierul piciorului cu vârful pantofului. A reuşit să nu scoată niciun sunet, dar durerea i s-a citit pe chip şi în lacrimile care i-au izvorât în ochi.

— Ce-ai păţit? o întrebă Ghosh.

— Mi-am mâncat îngheţata prea repede, izbuti ea să spună.

— Ah! Durerea de cap cauzată de îngheţată. Un fenomen ciudat.

Ştii, asta e ceva ce-ar trebui studiat, Hema, nu crezi? Să fie oare un echivalent al migrenei? Care e durata ei medie? Există şi complicaţii?

— Dragul meu, replică Hema, sărutându-l pe obraz – un lucru care se întâmpla foarte rar, fiindcă ei evitau să-şi etaleze afecţiunea în public –, dintre toate lucrurile pe care ai vrea să le studiezi, ai găsit în sfârşit unul pe care mi-ar face plăcere să-l studiez şi eu împreună cu tine. Bănuiesc că ar implica multă îngheţată, nu?

În maşină, Genet îmi arătă umflătura mare care îi apăruse pe fluierul piciorului.

— Cu asta ai terminat? mă întrebă în şoaptă.

— Nu, asta e doar încălzirea. Trebuie să-ţi plătesc cu aceeaşi monedă.

— Mi-ai distruge hainele cele noi, se alintă ea, sprijinindu-se de mine.

Cicatricele de la capătul sprâncenelor erau încă înfuriate pe la margini. Hema le considera ceva barbar, dar mie mi se păreau minunate. Mi-am pus braţul în jurul ei. Shiva se uită la mine, curios să vadă ce-o să fac mai departe. Semnele de lângă ochi îi dădeau un aer neobişnuit de înţelept, fiindcă erau în locul acela în care oamenilor le apar riduri când îmbătrânesc. Genet zâmbi şi cei doi 11 se lăţiră. Mi-am simţit inima accelerând, neputincios. Cine era frumuseţea aceasta? Nu era sora mea mai mică, în niciun caz. Nici măcar cea mai bună prietenă a mea nu era. Uneori îmi era inamică. Dar rămânea întotdeauna iubirea vieţii mele.

— Deci, spuse ea din nou. Serios, ai terminat cu răzbunarea?

Am oftat.

— Da, am terminat.

— Bine.

Apoi îmi luă degetul mic şi mi-l întoarse pe spate. Mi l-ar fi rupt dacă nu mi-aş fi tras mâna.

Genet dormi într-un pat pregătit pentru ea în camera noastră de zi. A doua zi dimineaţă, înainte de a pleca spre şcoală, Hema trimise după Rosina. Eu, Shiva şi Genet ne-am furişat pe coridor, să ascultăm. Eu am tras şi cu ochiul. Rosina stătea în faţa Hemei aşa cum stătuse în faţa soldatului.

— Vreau să te văd din nou în bucătărie, ajutând-o pe Almaz. Iar de-acum înainte, în timpul zilei, uşa şi fereastra camerei tale vor rămâne deschise. Trebuie să intre aer şi lumină acolo.

Dacă Rosina avea să-şi ceară fiica înapoi, acum era vremea s-o facă.

Ne-am ţinut respiraţia.

Nu rosti niciun cuvânt. Făcu o plecăciune scurtă şi plecă.

Ne-am reluat programul obişnuit la şcoală: multe teme pentru acasă,

apoi tema dată de Hema, care includea caligrafie, discuţii despre problemele curente, vocabular şi date despre cărţile citite. Crichet pentru mine şi Shiva, dans pentru Shiva şi Genet. În multe seri, Ghosh juca împreună cu noi pe un teren improvizat pe peluza din faţa casei. Pentru un om masiv ca el, manevra delicat bâta şi ne învăţa cum să lovim, cum să ne direcţionăm mingea şi cum să parăm.

Începând din acel an, Shiva fu scutit de proiectele pentru şcoală, ca urmare a negocierilor duse de Hema şi de Ghosh cu profesorii de la Loomis. Ambele tabere s-au arătat uşurate. Shiva nu era obligat să scrie un eseu despre bătălia de la Hastings dacă nu-i vedea rostul. Şcoala va încasa taxele pentru el şi îi va permite să asiste la ore, fiindcă nu-i deranja pe ceilalţi elevi. Shiva nu se sinchisea de programa şcolară. Profesorii ne cunoşteau pe amândoi şi îl înţelegeau în măsura în care îl putea înţelege cineva pe Shiva. Dar, la fel ca domnul Bailey, recent sosit de la Bristol, unii dintre ei erau nevoiţi să-l descopere ei înşişi de la bun început. Bailey era singurul profesor din istoria şcolii Loomis cu o diplomă de specialitate şi, drept urmare, se simţea obligat să-şi stabilească standarde foarte înalte. Două treimi dintre elevi au picat primul test la matematică.

— Unul dintre voi a obţinut un punctaj perfect, de o sută, dar nu şi-a scris numele pe lucrare. Toţi ceilalţi v-aţi comportat mizerabil. *Şaizeci şi şase* la sută dintre voi au picat! exclamă profesorul Bailey. Ce părere aveţi despre acest număr? *Şaizeci şi şase!*

Pentru Shiva, întrebările retorice constituiau o capcană. El niciodată nu punea o întrebare al cărei răspuns îl cunoştea. Acum ridică mâna. Eu m-am făcut mai mic în bancă. Domnul Bailey ridică o sprânceană, de parcă locul din colţ, pe care vreme de câteva luni izbutise să-l ignore, căpătase brusc iluzii cum că ar fi viu.

— Ai tu ceva de spus?

— Şaizeci şi şase este cel de-al doilea număr favorit al meu, răspunse Shiva.

— Şi de ce este al doilea număr favorit al tău, rogu-te?

— Fiindcă dacă iei toţi divizorii lui şaizeci şi şase, inclusiv pe şaizeci şi şase, şi îi aduni, obţii un pătrat perfect.

Domnul Bailey nu putu să reziste. Notă pe tablă 1, 2, 3, 6, 11, 22, 33 şi 66 şi adună. Scrise apoi rezultatul, 144, moment în care Shiva exclamă:

— Doisprezece la pătrat. De aceea este şaizeci şi şase un număr special. La fel sunt trei, douăzeci şi doi, şaptezeci: suma divizorilor lor este un pătrat.

— Spune-ne, te rugăm, care este primul tău număr preferat, îi ceru Bailey, de data aceasta fără pic de sarcasm în glas, dacă şaizeci şi şase este abia cel de-al doilea?

Shiva se duse imediat la tablă, neinvitat, şi scrise: 10.213.223.

Bailey studie numărul vreme îndelungată, înroşindu-se uşor la faţă. Apoi ridică mâinile în aer, într-un gest care mie mi se păru foarte feminin.

— Şi, rogu-te, de ce oare ne-ar interesa pe noi numărul acesta?

— Primele patru cifre formează numărul de înmatriculare al maşinii dumneavoastră.

Din expresia profesorului, am dedus că nu ştia acest lucru.

— Asta este o coincidenţă, continuă Shiva. Numărul acesta, adăugă el bătând uşor cu creta în tablă şi înfierbântându-se atât cât se putea înfierbânta el, este singurul care se descrie pe sine însuşi atunci când îl citeşti: un zero, doi de unu, trei de doi şi doi de trei!

Şi fratele meu izbucni într-un râs încântat – un sunet atât de rar, încât clasa înlemni. Îşi scutură apoi creta de pe mâini şi se aşeză în bancă. Terminase.

Aceasta a fost singura lecţie de matematică pe care am reţinut-o în anul acela. Cât despre elevul care obţinuse o sută de puncte la test… oricine ar fi fost el, desenase chipul Veronicăi pe lucrare, în loc să-şi scrie numele.

Am cugetat la soarta noastră, îndeosebi la norocul care îi permitea lui să scape de temele pentru acasă. Şi cred că am înţeles. Fiindcă Shiva *nu voia* ori *nu putea* să facă ceea ce i se cerea, nimeni nu-i mai cerea nimic. Iar fiindcă eu puteam, mie mi se cerea.

Shiva se ducea la clinica de repoziţionare ori de câte ori îi permitea programul şcolar. Izbutise să se facă acceptat la una dintre operaţiile Hemei, o cezariană, iar acum era ca hipnotizat. *Anatomia lui Gray* devenise Biblia sa şi desena într-un ritm frenetic, iar camera noastră se umplea de pagini cu desenele sale. Subiectele lui nu mai erau acum părţi de motocicletă sau figura Veronicăi, ci schiţe ale vulvei, uterului şi vaselor de sânge uterine. Pentru a controla această revărsare de hârtie, Hema insista să deseneze în caiete, ceea ce Shiva făcea, umplând pagină după pagină. Rareori îl puteai vedea fără volumul lui Gray în mână.

Poate ca o reacţie la purtarea lui, după orele de şcoală eu mă duceam la Ghosh. Ştiam pe unde îşi făcea el veacul: sala de operaţii nr. 3, sala de urgenţe, salonul postoperator. Educaţia mea clinică prindea viteză. Uneori îl asistam la vasectomiile pe care le făcea în vechiul lui bungalow.

Într-o seară, eu şi Genet făceam exerciţii de caligrafie, copiind o pagină de aforisme din cartea lui Bickham, înainte de a trece la temele pentru şcoală. La un moment dat, am ridicat privirea şi am văzut cu uimire că avea lacrimi în ochi.

— Dacă într-adevăr „virtutea îşi este sieşi răsplată”, spuse ea pe neaşteptate, atunci tatăl meu ar trebui să fie în viaţă, nu-i aşa? Şi dacă

„adevărul nu are nevoie de măşti”, eu de ce trebuie să pretind că Maiestatea Sa nu e scund sau că afecţiunea lui pentru câinele acela hidos este normală? Ştiai că are un servitor a cărui unică îndatorire este să poarte mereu cu el cam treizeci de perne de diferite mărimi, pe care să le aşeze sub picioarele Maiestăţii Sale, astfel încât, oriunde s-ar aşeza, picioarele să nu-i atârne în aer?

— Haide, Genet, nu vorbi aşa! Doar nu vrei să ţi se lungească gâtul pe frânghie.

Chiar şi înainte de puci, era o erezie să spui ceva împotriva Maiestăţii Sale. Ajunseseră la eşafod oameni pentru mai puţin de atât. Acum însă, trebuia să fii de zece ori mai precaut.

— Nu-mi pasă. Îl urăsc. Poţi să-i spui cui vrei.

Şi ieşi din cameră ca o vijelie.

Spre sfârşitul trimestrului, Rosina veni cu o bombă. Ceru un concediu pentru a se duce în nordul ţării, la Asmara, în inima Eritreei. Şi voia s-o ia pe Genet cu ea, să-i cunoască familia şi pe părinţii lui Zemui. Hema se temea că nu se va mai întoarce, aşa că apelă la Almaz şi la Gebrew, să încerce s-o convingă să nu plece sau să se ducă singură, însă Rosina era de neclintit. În cele din urmă, Genet rezolvă problema.

— Indiferent ce-ar fi, îi spuse ea Hemei, mă voi întoarce. Dar chiar vreau să-mi văd rudele.

Când taxiul care le ducea la autogară demară, Genet ne făcu veselă cu mâna. De trei zile era teribil de entuziasmată de călătoria lor şi aproape că nu mai vorbise despre nimic altceva. Dar pentru mine (şi pentru Hema) era foarte dureros. Chiar în noaptea aceea, vântul se stârni, frunzele începură să foşnească, iar până dimineaţă căzu şi o aversă, prefigurând venirea ploilor mari.

Acum, că mai aveam puţin şi împlineam paisprezece ani, devenisem conştient că pentru sora-şefă, pentru Bachelli şi Ghosh şi pentru Spitalul Missing, anotimpul ploios era sezonul laringitei, al difteriei şi al pojarului. Munca nu mai cunoştea răgaz.

Într-o dimineaţă, ducându-mă spre poartă cu umbrela în mână, am văzut o femeie care urca dealul spre Missing. Şiroaie de apă se scurgeau de pe umbrela ei. Părea înspăimântată. Am recunoscut-o: lucra la unul dintre barurile aflate în clădirile de beton de vizavi de Missing. În unele dimineţi arăta la fel ca acum, cu un chip banal şi plăcut, purtând o fustă de bumbac drăguţă şi o bluză. O văzusem însă şi seara, cu părul aranjat, cu tocuri înalte, cu bijuterii şi haine elegante, având un aer strălucitor.

Mă întrebă pe unde s-o ia. O chema Tsige, aşa cum aveam să aflu mai târziu. Am auzit tusea înăbuşită, din gât, a bebeluşului pe care îl

purta în spate, în *shama.* Semăna cu strigătul unui gânsac, iar din acest motiv am lăsat Urgenţele în urmă şi am condus-o direct la salonul celor cu difterie. În alte perioade ale anului, acesta era salonul celor cu diaree sau cu deshidratare. O banchetă de laborator, acoperită cu folii roşii de cauciuc, mărginea cei patru pereţi. O galerie de perdele înconjura încăperea la înălţimea capului, de ea fiind suspendate flacoane cu soluţie intravenoasă. Astfel, la Missing puteau fi resuscitaţi deodată chiar şi şaisprezece sau douăzeci de sugari aşezaţi unul lângă altul pe bancheta aceea.

Bebeluşul avea ochii strâns închişi şi degetele îndoite, iar unghiile lui mici şi translucide lăsau urme adânci în palmă. Mişcările de ridicare şi de coborâre ale pieptului micuţ păreau prea rapide pentru un copil de patru luni. Asistenta găsi o venă pe scalp şi conectă o perfuzie. Veni şi Ghosh şi examină în grabă bebeluşul. Mă lăsă să ascult cu stetoscopul lui. Mi se părea imposibil ca un piept atât de mic să fie aşa de plin de scârţâituri, fluierături, şuierături şi hârâituri. În stânga, bătăile inimii erau atât de accelerate, aveau un ritm atât de alert cum nu-mi imaginam că poate avea un puls.

— Observi picioarele curbate şi umflătura de pe frunte? mă întrebă Ghosh. Şi tiparul acela ca de prescură de pe pielea capului? Acestea sunt stigmatele rahitismului.

De la ora de religie din şcoală ştiam că stigmatele sunt rănile făcute de cuie, zgârieturile de la coroana de spini şi tăietura lăsată de suliţa lui Longinus în coasta Mântuitorului. Dar Ghosh se referise la urmele unei boli. În Piazza, ne arătase odată sligmatele sifilisului congenital la un băiat molatec care şedea pe vine pe trotuar: „Puntea nasului lată, ochii înceţoşaţi, incisivii în formă de ţăruş…” Citisem despre celelalte semne ale sifilisului: molarii ca nişte dude, tibia cu muchie ascuţită şi surditatea.

Toţi sugarii din salonul de difterie păreau înrudiţi între ei, fiindcă *toţi* aveau stigmatele rahitismului, într-un grad mai mic sau mai mare. Erau zbârciţi, cu ochi bulbucaţi şi cu frunţi mari.

Ghosh puse copilul în cortul de oxigenare încropit dintr-o folie de plastic.

— Difterie după pojar, pe lângă malnutriţie şi rahitism, îmi şopti el. Un lanţ de catastrofe.

O luă apoi pe Tsige deoparte şi-i explică într-o amharică surprinzător de fluentă ce anume se întâmplase. O sfătui să continue să-i dea bebeluşului să sugă „indiferent de ceea ce-ţi spun alţii”. Când femeia răspunse că micuţul nu prea sugea, el replică:

— Şi totuşi, pe el îl va linişti, fiindcă va şti că eşti lângă el. Eşti o mamă bună. Asta e un lucru greu.

Când el plecă, Tsige încercă să-i sărute mâna, dar Ghosh n-o lăsă.

— O să trec mai târziu să văd ce face copilul, îmi spuse el în drum

spre ieşire. În seara asta avem o vasectomie. Doctorul Cooper, de la Ambasada Americană, vine să înveţe. Vrei să aduci un set de instrumente sterilizate pentru vasectomie din sala de operaţii? Şi să pui la priză sterilizatorul în apartamentul meu?

Am rămas în salonul de difterie alături de Tsige, fiindcă bănuiam că nu avea pe nimeni altcineva. Bebeluşul ei nu arăta deloc mai bine. M-am gândit la magazinele de pe Churchill Road şi la turiştii pe care-i văzusem oprindu-se acolo, crezând că se află într-o florărie, doar ca să constate mai apoi că „florile" erau jerbe mortuare. Apoi observau şi sicriele de mărimea unor cutii de pantofi, pentru sugari.

Lacrimile şiroiau pe faţa lui Tsige. Femeia vedea că bebeluşul ei era e el mai bolnav copil de acolo. Celelalte femei se îndepărtaseră de ea, de parcă le-ar fi adus ghinion. La un moment dat, am luat-o de mână. Am căutat cuvinte cu care să-i alin durerea, însă mi-am dat seama că nu aveam nevoie de ele. Când bebeluşul ei începu să geamă la fiecare răsuflare, Tsige plânse pe umărul meu. Aş fi vrut ca Genet să fie lângă mine. Orice ar fi făcut ea acum în Asmara nu putea fi la fel de important ca tot ce se întâmpla aici. Genet spusese că vrea să devină medic. Pentru un copil inteligent, crescut la Missing, acest lucru părea inevitabil. Şi totuşi, ea nutrea o aversiune faţă de spital şi nu era deloc interesată să stea pe lângă Hema sau Ghosh. Chiar dacă ar fi fost acum în Addis, eu tot nu-mi imaginam că ar fi stat aici, cu Tsige.

La ora trei în după-amiaza aceea, copilul lui Tsige muri. Fusese ca şi când aş fi văzut pe cineva înecându-se cu încetul. Efortul de a respira se dovedise în cele din urmă prea dificil pentru pieptul acela micuţ.

Imediat, asistenta de serviciu fugise prin ploaie în clădirea principală a spitalului, aşa cum fusese instruită să facă. Mă îndemnă prin semne să vin cu ea, dar am rămas nemişcat. Durerea unui părinte avea nevoie de un ţap ispăşitor, astfel că unii dintre ei deveneau câteodată violenţi şi voiau să se răzbune pe cei care încercaseră să-i ajute. Eu însă ştiam că nu trebuia să mă tem de Tsige.

O jumătate de oră mai târziu, femeia ţinea trupul copilului în braţe, învelit în linţoliu, gata să plece spre casă. Cu întârziere, celelalte mame se strânseră în jurul ei. Acum îşi ridicară glasurile către cer, iar venele de pe gâturile lor le ieşeau în relief ca nişte corzi. *Lululululu* strigară, sperând că lamentaţia le putea proteja într-un fel copiii.

Am însoţit-o pe Tsige până la poartă. Acolo, ea s-a întors spre mine, cu privirea îndurerată. Am rămas cu ochii aţintiţi unul la celălalt vreme îndelungată sau aşa mi s-a părut mie. Apoi ea a făcut o plecăciune şi s-a îndepărtat, ducându-şi mica povară. Resimţeam o mare tristeţe pentru ea. Suferinţele bebeluşului ei încetaseră, dar ale ei abia începeau.

Dr. Cooper sosi punctual, la opt fix, în seara aceea, într-o maşină a ambasadei, exact în momentul în care apăru şi pacientul, un domn din Polonia, într-un Kombi.

Ghosh deprinsese tehnica vasectomiei pe când fusese intern în India, direct de la Jhaver, pe care îl numea „maestrul tăietorilor de ouţe, personal responsabil pentru faptul că milioane de oameni n-au mai venit pe lume". Operaţia era o noutate în Etiopia, iar acum diverşi expatriaţi, cu deosebire catolici, veneau la Ghosh în număr din ce în ce mai mare pentru o intervenţie necunoscută sau nepermisă în ţările lor.

— Am o propunere pentru dumneata, doctore Cooper. Te voi învăţa să faci vasectomii şi, odată ce vei deprinde bine tehnica, mă vei putea răsplăti efectuând operaţia pe un pacient VIP.

— Cunosc persoana? întrebă Cooper.

— Vorbeşti cu ea, replică Ghosh. Înţelegi, deci, că sunt direct interesat ca dumneata să-ţi desăvârşeşti tehnica. Asistentul meu, Marion, mă va ajuta să-ţi evaluez abilităţile. Marion, să nu sufli un cuvânt către Hema – şi nici dumneata, Cooper – despre planurile mele, vă rog!

Cooper avea părul tuns periuţă şi incisivi pătraţi, încălecaţi, care semănau cu două pastile de gumă de mestecat. Accentul lui american era ascuţit, supărător la urechi, însă atenuat de modul în care lungea cuvintele, de atitudinea lui relaxată şi afabilă, de parcă niciodată în viaţă nu avusese vreun moment neplăcut şi nici nu se aştepta să aibă vreunul.

— Vezi una, faci una, înveţi una. Aşaaaa-i, amice? întrebă Cooper.

— Într-adevăr. E uşor de făcut, însă mai greu decât pare. Câteva preliminarii, doctore Cooper. Eu le spun pacienţilor să-şi facă o clismă în seara dinaintea operaţiei, fiindcă nimic nu-i lasă mai încordaţi decât constipaţia. Lapte cald amestecat cu miere şi pus în punga de clismă aşezată la înălţimea umărului, asta le recomand eu.

— Şi funcţionează?

— Dacă funcţionează? Dă-mi voie să-ţi spun aşa: dacă pacientul bea cumva un whisky cu apă minerală, îi zboară paharul din mână de a dreptul.

— Am priceput! răspunse Cooper.

— De asemenea, îi cer pacientului să facă o baie caldă înainte, îl relaxează. Şi adaugă Ghosh cu glas scăzut – îmi oferă mie o experienţă olfactivă mai plăcută, înţelegi?

Pacientul nu rostise încă niciun cuvânt. Din câte îmi spusese Ghosh, era consultant în cadrul Comisiei Economice pentru Africa, un expert în problemele de control demografic şi tată a cinci fete. Nu-l deranja deloc atenţia care îi era acordată.

— Nu putem termina dacă nu începem, aşa că ar fi bine să ne

punem pe treabă, nu? Marion, încălzitorul, te rog.

Acţionasem deja încălzitorul electric de sub masă.

— Iată primul lucru de care trebuie să ţii seama. Dacă nu vrei ca scrotul să se contracte şi testiculele să urce până la subraţ, în sală trebuie să fie foarte cald. Al doilea lucru este relaxarea. *Foarte* importantă. Un narcotic sau un barbituric ar putea fi de ajutor. Eu recomand treizeci de grame de Johnny Walker roşu sau negru. Nu am preferinţe. E un *excelent* relaxant. Şi da, poţi să-i dai un păhăruţ şi pacientului!

Râsul se revărsă lejer de pe buzele lui Cooper, aidoma norilor care acopereau Munţii Entoto.

Speram că medicul american era atent. Mai văzusem eu asta: când pacientului îi erau expuse părţile intime, chiar dacă în sală era cald, pielea scrotului – muşchiul dartos – se zbârcea şi se chircea, iar muşchiul cremaster trăgea testiculele în sus. Apoi însă, după o duşcă bună de whisky (trasă de pacient) – oferită abia în acest moment, nu înainte – săculeţul îşi revenea.

Ambii chirurgi aveau deja mănuşile pe mâini. Ghosh curăţă atent zona şi aşează pansamente sterile pentru a încadra câmpul de operaţie.

— Un alt pont, doctore Cooper. Cu toate că este o intervenţie simplă, nu trebuie să permitem nicio sângerare. Ştii cum arată un *brinjal?*

— Nu cred că ştiu.

— O vânătă?… *Melanzana*?… Pătlăgeaua vânătă?

Cooper înţelese în sfârşit despre ce era vorba.

— Ei bine, dacă nu controlezi cu meticulozitate sângerarea, o să obţii o vânătă. Sau două. Şi ştii cum numim noi o asemenea complicaţie? Îi zicem „pacostea nenorocită de *brinjal”.* Adică ceea ce ne-au dat să mâncăm cinci ani la cămin la facultatea de medicină pe care am urmat-o eu.

I-am întins pacientului doza de Johnny Walker, pe care acesta o înghiţi dintr-odată.

Îmi plăcea grozav să-l asist pe Ghosh. Încă de când începuse să mă trateze ca şi cum aş fi fost suficient de matur pentru a înţelege şi a învăţa, îmi luasem rolul cât se poate de în serios. Iar acum eram încântat să-l văd pe Cooper acolo, privind.

Stând în partea dreaptă a pacientului, Ghosh îşi apăsă arătătorul şi degetul mare în partea dreaptă de sus a scrotului, acolo unde acesta se unea cu corpul.

— Simţi aici tot felul de chestii fibroase – vase limfatice, artere, nervi şi altele. Ei bine, vasul deferent se află şi el aici şi, cu exerciţiu, îl vei putea deosebi de toate celelalte. Are cel mai mare raport perete-lumen dintre toate structurile tubulare ale organismului, dacă poţi să crezi. Uite-l! O structură ca o nuia. Pune degetul lângă al meu.

Cooper pipăi şi spuse:

— Îl simt. Vasul. Mda.

— Acum, împinge-l din spate spre faţă cu vârful arătătorului, prinde-l aşa pe deget, ca să nu-ţi scape.

Instrucţiunile pe care i le dădea lui Cooper semănau bine cu ceea ce-mi spusese mie atunci când îl asistasem. Îi plăcea mult să-i înveţe pe ceilalţi, iar Cooper era exact tipul de elev pe care îl merita. Dacă reuşea acum să-l impresioneze cu lecţia sa elaborată, asta se datora faptului că exersase mai întâi pe mine. *Practicarea* medicinei şi *predarea* ei erau două lucruri intrinsec legate între ele, după părerea lui Ghosh. Suferea atunci când nu avea pe cine să înveţe. Dar asta se întâmpla rar. Instruia bucuros o stagiară sau chiar o rudă, pe oricine se întâmpla să fie prin preajmă.

— Eu folosesc adrenalină împreună cu anestezicul local, pentru a reduce sângerarea la minimum. Şi nu fi zgârcit cu ea.

Goli o seringă de cinci centimetri cubi de anestezic local în ţesutul pe care arătătorul său îl împinsese în faţă.

— Dacă administrezi mai puţin de-atât, pacientul va avea dureri, iar testiculele vor urca până la subraţ. Va trebui să chemi un specialist în chirurgie toracică pentru a le coborî. Acum… Vezi cum arătătorul meu ţine încă întins vasul deferent? Fac o mică incizie în tegumentul scrotului. Împing mereu vasul, îl împing înainte… şi… gata! Când îl văd în incizie, folosesc o Allis pentru a-l prinde.

Şi extrase o fâşie scurtă de ţesut albicios, ca un vierme.

— Pun o pensă aici, continuă el, una aici, şi apoi tai între ele. Îndepărtez un segment de doi centimetri. Ideal ar fi să-l trimiţi la patologie. Aşa, dacă peste un an soţia lui rămâne însărcinată, poţi să-i arăţi pacientului rezultatul de la patologie şi va şti că motivul nu-i acela că tu nu ţi-ai făcut treaba cum trebuie, ci că altul şi-a făcut-o pe a lui din plin. Eu nu îl trimit la patolog pentru simplul motiv că nu avem unul. Dar, într-o vreme, era un patolog la clinica Ambasadei Americane din Beirut. Când făceam vasectomii pentru personalul american, trimiteam acolo bucăţelele astea pe care le tăiam. Omul se ocupa de examenele patologice pentru toate ambasadele americane din Africa de Est şi de Vest. Trimitea mereu înştiinţări că specimenele mele erau incorect prelevate: deşi *i se părea* că vede în ele ceva ţesut uroepitelial, nu putea fi sigur că era vasul deferent. „Este vasul”, îi scriam de fiecare dată. „Ce alt ţesut uroepitelial aş fi putut să tai?! E vasul.” Dar el se tot plângea: „Nu pot să fiu sigur. Nu e suficient ţesut”. Începuse să mă enerveze, înţelegi? Aşa că, la un moment dat, i-am trimis o pereche de testicule de berbec. Le-am pus în formol şi i le-am trimis în acelaşi pachet diplomatic, cu un bilet: „Acum e suficient ţesut?” Niciodată n-am mai avut probleme cu el după aceea.

Cooper râse, iar masca îi tremură în dreptul gurii.

— Acum, reluă Ghosh, leg capetele inciziei cu catgut. Iar pe urmă îi spun pacientului: „Nicio comunicare cu soţia nu-ţi este permisă în următoarele nouăzeci de zile”.

Apoi se întoarse spre pacient şi-i repetă şi lui fraza. Omul încuviinţă.

— Bine, poţi să comunici, să-i zici: „Bună dimineaţa, dragă” şi altele asemenea, dar fără sex timp de trei luni.

Pacientul zâmbi larg.

— Bine, poţi să faci şi sex, dar trebuie să foloseşti prezervativ.

— Eu folosesc interruptus, replică pacientul, vorbind pentru prima dată, cu un puternic accent est-european.

— Ce foloseşti? *Interruptus*? Te retragi şi te rogi? Dumnezeule mare, omule! Nu e de mirare că ai cinci copii! E nobil din partea ta să încerci să cobori din tren la o staţie mai devreme, dar nu e şi sigur. Nu, domnule. Întrerupe interruptusul, dacă nu vrei să ajungi anul ăsta la jumătate de duzină. Şi, văzând că pacientul adoptă un aer stânjenit, Ghosh adăugă: Ştii cum le spunem noi tinerilor care folosesc coitus interruptus?

Expertul în control demografic clătină din cap.

— Le spunem tată! Tătic. Pater, Papa. Pere. Nu, domnule, am făcut eu interruptusul pentru dumneata. Aşteaptă trei luni şi pe urmă o să-i poţi spune doamnei să nu-şi mai facă probleme, că o să tragi cu gloanţe oarbe, că n-o să mai aveţi întreruperi şi că o să stai inclusiv la desert, cafea şi trabuc.

CAPITOLUL 31
SUVERANITATEA CĂRNII

Cu Genet şi Rosina plecate, apartamentul nostru părea pustiu. Îmi era foarte dor de Genet. Şi eu, şi Hema ne temeam că n-o vom mai vedea niciodată. Ne promisese să ne sune şi să ne scrie, dar trecuseră trei săptămâni şi nu aveam nicio veste de la ea. În anul acela, 1968, am avut ploi torenţiale. Nilul Albastru şi fluviul Awash se revărsaseră şi provocaseră inundaţii. Pârâul şopotitor din spatele spitalului Missing părea un adevărat râu. În Addis, populaţia stătea închisă în case, aşa că un respiro între ploi elibera în aer iz de umanitate reprimată, de focuri de bălegar şi de haine care nu se mai uscau. Iedera se căţăra pe burlane şi găsea crăpături în ziduri, iar mormolocii se grăbeau să devină broaşte orăcăitoare înainte să li se fi format pe deplin labele. Niciunul dintre copiii pe care îi cunoşteam nu se simţea tentat să-şi ridice faţa spre cer şi să prindă picăturile de ploaie pe limbă, în niciun caz atunci când trăiam şi respiram apă.

Acum, când eu şi Shiva eram adolescenţi, aşteptând să împlinim paisprezece ani, mă tot aşteptam să simt ceva diferit. Încercam să-mi ocup mereu timpul, dar nu mă puteam gândi decât la Genet şi la ce-o fi făcând ea în Asmara. Speram să fie închisă în casă, tristă, şi să-i fie dor de mine. Fără Genet ca martor, nimic din ceea ce făceam eu nu avea vreun sens.

Târziu într-o seară de marţi, îl urmăream pe Ghosh în sala de operaţii nr. 3 în vreme ce extirpa o vezică biliară. Când a terminat, am trecut împreună pe la salonul postoperator pentru a-l vedea pe Etien, un diplomat din Coasta de Fildeş, un om pe care îl cunoşteam şi care făcuse pe neaşteptate o ocluzie intestinală. Operându-l, Ghosh descoperise un cancer rectal pe care fusese nevoit să-l rezece. Fusese o intervenţie amplă şi dificilă şi ştiam că Ghosh spera într-o vindecare. Dar fusese silit să practice o colostomie pe peretele abdominal, un anus contra naturii.

— Etien este foarte deprimat, îmi spuse Ghosh. Nu din cauza cancerului, ci a colostomiei. Nu se poate împăca cu ideea ca fecalele să fie eliminate printr-o deschizătură în abdomenul lui.

Etien stătea cu cearşaful tras peste cap. Când Ghosh îl examină şi îi spuse că operaţia arată splendid, îi dădură lacrimile. Refuza să se uite la locul acela şi nu spuse decât:

— Cine se va mai căsători cu mine acum?

Replica lui Ghosh veni surprinzător de fermă:

— Etien, nu partea aceea a corpului ţi-am tăiat-o, partea importantă în căsătorie. Vei găsi o femeie care te va iubi şi îi vei explica. Dacă te

va iubi pentru tine însuţi, amândoi veţi fi fericiţi fiindcă eşti în viaţă, spuse el cu o expresie ce nu lăsa loc de împotrivire, dar apoi privirea i se îndulci şi adăugă: Etien, imaginează-ţi cum ar fi fost dacă toţi oamenii s-ar fi născut cu anusul pe burtă şi pe-acolo ar fi eliminat *toată lumea* reziduurile. Şi dacă cineva ţi-ar fi zis că o să te opereze şi-o să-ţi reorienteze intestinele aşa încât să se deschidă în partea din spate a corpului, între fese, într-un loc pe care nu-l poţi vedea decât cu o oglindă şi la care nu poţi ajunge decât cu greu, şi abia dacă îl poţi spăla cum se cuvine…

După câteva secunde, Etien surâse şi se şterse la ochi. Aruncă o privire spre colostomie. Era un pas mic în direcţia potrivită.

Ghosh mai avea un pacient de văzut, dar mie îmi spuse să mă duc acasă, să nu întârzii la cină.

Începuse să plouă tare şi nu aveam umbrelă. Am luat-o pe aleile acoperite care duceau de la sala de operaţii la salonul de urgenţe şi apoi la cel al bărbaţilor. Când am ajuns la capătul lor, am zbughit-o prin ploaie, sărind peste o baltă ca să ajung la camerele asistentelor. Rareori explorasem acest sălaş al femeilor. Acum părea pustiu. Dacă mergeam în lungul balconului exterior pentru ca apoi să cobor scările în celălalt capăt… mă rog, tot m-aş fi udat, dar aş fi ajuns cu cincizeci de metri mai aproape de casă înainte să fiu nevoit s-o iau iar la fugă prin ploaie. Speram că soţia lui Adam, păzitoarea fecioarelor, cu crucea ei mare la gât, să nu mă vadă, fiindcă m-ar fi alungat.

Sus, pe verandă, se înşirau camerele asistentelor. Toate erau, probabil, în sala de mese, altfel ar fi stat rezemate pe balustrada verandei, aranjându-şi părul, vopsindu-şi unghiile, cosând şi flecărind.

Am auzit muzică în camera din colţ, care fusese odinioară a mamei. Fusesem acolo de câteva ori, dar, la fel ca la mormântul ei, nu era un loc în care să-i simt prezenţa. Armonia ciudată a muzicii m-a atras spre ea. Chitare şi tobe repetau într-un ritm susţinut un refren muzical mai întâi într-un registru, apoi în altul. În ultima vreme, unele piese etiopiene adoptaseră o sonoritate occidentală, cu acorduri de corni, chitară electrică şi baterie care le înlocuiseră pe cele voalate ale coardelor şi ale bătăilor din palme. Dar ceea ce auzeam nu era muzică etiopiană, şi nu ştiam asta doar fiindcă textul era în engleză (deşi o engleză din care nu înţelegeam mare lucru). Era o muzică total diferită, ca o nouă culoare în curcubeu.

Uşa era întredeschisă.

Femeia stătea desculţă în mijlocul camerei, cu spatele spre mine. Un furou alb îi lăsa liberi umerii şi se termina în dreptul genunchilor. Capul i se legăna dintr-o parte în alta, iar părul ei lung şi drept, plin de chimicale, îi urma mişcările de parcă i-ar fi fost sudat de cap. Şoldurile i se unduiau în ritmul başilor, în vreme ce mâna dreaptă ridicată marca linia melodică. Probabil că stânga era lipită de

abdomen, fiindcă i se vedea doar cotul în lateral, ca toarta unei căni. Muzica pătrunsese în ea, îi lubrifiase încheieturile, îi flexibilizase oasele şi carnea trupului, dând naştere acestor mişcări fluide, spiralate şi senzuale.

Femeia se întoarse. Avea ochii închişi şi faţa înălţată. Buza de jos îi era răsucită, de parcă fusese ruptă şi se vindecase apoi în poziţie greşită.

Cunoşteam buza aceea şi chipul cu vagi urme de vărsat, deşi acum urmele îi texturau pielea şi îi accentuau pometii. Trupul era cel pe care nu-l recunoşteam. Fusese o veşnică stagiară, până când sorei-şefe i se făcuse milă de ea şi-i conferise un titlu nou, acela de stagiară angajată, care o transformase complet. De la statutul de elevă perpetuă, devenise un instructor al noilor stagiare. În sala de clasă, cu manualele pe care le cunoştea pe de rost, putea deopotrivă să instileze cunoştinţe teoretice în minţile cursantelor şi să le demonstreze că acestea puteau rămâne acolo, dovedind-o prin modul în care reda materialul din cărţi, fără a fi nevoită să privească în ele vreodată.

În mod obişnuit, îşi purta părul de pe frunte şi de pe ceafă ridicat într-un coc atât de strâns, încât îi arcuia sprâncenele în sus. Iar când îmi mai punea şi boneta de asistentă, părea că şi-a lipit de cap un cornet de îngheţată cu gura în jos.

Dincolo de pieptănătura ei bizară, întotdeauna stagiara angajată mi se păruse o fiinţă banală. La şcoală cunoşteam fete care nu erau nici urâte, nici frumoase, dar care se considerau într-un fel sau în celălalt, iar această convingere interioară chiar le făcea să arate urât sau drăguţ. Heidi Enqvist era splendidă, însă nu şi în propriii ei ochi, din păcate, drept care îi lipseau misterul şi şarmul Ritei Vartanian care, în ciuda dinţilor ieşiţi în afară şi a nasului mare, izbutea să-i stârnească invidia lui Heidi.

Stagiara era din acelaşi aluat ca Heidi. Cred că de aceea se încorseta în uniforma ei ţeapănă şi apretată, adoptând o expresie serioasă, fără urmă de zâmbet. Unica ei identitate era aceea de angajată în domeniul asistenţei medicale. În lumina lumii din jur, după propria-i părere, ea însăşi era un nimeni. Întotdeauna sesizasem disconfortul pe care îl resimţea în preajma noastră, pe de altă parte însă, era timidă şi rezervată cu toată lumea.

Totuşi, acum vedeam că era mai mult decât o simplă stagiară. Uniforma ascundea un trup plin de rotunjimi, ca siluetele pe care obişnuia să le deseneze Shiva, iar acest trup se mişca într-un mod care ar fi stârnit invidia unei dansatoare de harem.

Ţinea încă ochii închişi. Dacă m-ar fi văzut, s-ar fi speriat, s-ar fi simţit stânjenită şi, probabil, furioasă. Mă pregăteam să mă retrag când, spre surprinderea mea, ea făcu un pas spre mine, mă luă de mână şi mă trase înăuntru, de parcă melodia sugera că era rândul meu

să intervin. Dădu un picior uşii, s-o închidă. În cameră, muzica răsuna mai tare şi mai intens.

Mă conduse cu paşi mici, în ritmul muzicii, ghidându-mi trupul încolo şi-ncoace. La început m-am simţit stânjenit. Aş fi vrut să râd sau să spun ceva isteţ, aşa cum fac adulţii, dar expresia ei şi melodia ritmată mă îndemnau să cred că orice altceva în afară de dans ar fi fost ca şi când aş fi vorbit în biserică. Picioarele mi se mişcau fără efort. O imitam, umerii şi şoldurile mişcându-mi-se în direcţii opuse. Mâinile mele desenau forme în aer. Trucul era să nu gândesc. Corpul îmi părea segmentat, fiecare segment răspunzând la chemarea altui instrument. Schema urmată de paşii noştri lăsa impresia că era inevitabilă.

Exact când începusem să stăpânesc mişcările, mă trase către ea, cu obrazul lipit de gâtul ei, cu pieptul pe sânii ei, separat de carnea lor doar prin cea mai fină dintre ţesături. Nu mai dansasem niciodată înainte, cu siguranţă nu aşa. Îi inspiram parfumul şi sudoarea. Ea mă strânse, tăindu-mi răsuflarea, de parcă ar fi vrut să facă din trupurile noastre unul singur. Îmi ghidă braţul în jurul ei, cu palma peste coccis, şi am ţinut-o aproape de mine. Nu ne-am oprit nicio clipă din dans. Ea conducea.

Îi anticipam fiece pas, fără să ştiu de unde îmi venea priceperea. Ne roteam, apoi ţâşneam când într-o parte, când în alta, ca un singur organism. Gândul mi-a zburat la Genet. Îmboldit, am condus eu, iar ea m-a urmat. Am presat carnea aceea moale din locul în care se unesc picioarele numai fiindcă şi ea presa, împingându-şi şoldurile în mine. Sângele îmi năvăli în obraji, în braţe, în stomac, în viscere. Lumea dispăruse. Mă aflam într-un dialog elaborat cu ea.

Muzica nu se oprea, eu nu voiam să se mai oprească, şi tocmai când îmi spuneam asta, se estompă. Vocea tărăgănată a crainicului american nu semăna câtuşi de puţin cu tonul alert şi oficial al celor de la BBC. „Măi, măi", spuse el. „Îmm, hmm", de parcă ne-ar fi văzut pe noi dansând. „Aţi mai auzit ceva asemănător? Este rock din Africa de Est. Postul de radio al Forţelor Armate, Asmara." Nu ştiam de existenţa acestui post. Auzisem despre o vastă prezenţă militară americană, un post de ascultare, cum i se zicea, chiar lângă Asmara, în Kagnew. Cine să ştie că ei aveau ceva ce *noi* puteam asculta?

Eram încă strâns lipiţi unul de altul, ţinând lumea la distanţă. Ea se uita în ochii mei şi nu mi-am dat seama dacă stătea să râdă sau să plângă. Tot ce ştiam era că aş fi plâns împreună cu ea, aş fi râs sau m-aş fi aşezat în patru labe şi m-aş fi prefăcut că eram Koochooloo, dacă mi-ar fi cerut asta.

— Eşti alat de frumoasă! am spus, luându-mă singur prin surprindere.

Ea icni. Cuvintele mele păreau să stârnească ecouri în ea. Oare

spusesem ce nu trebuia? Buzele îi tremurară. Ochii începură să-i strălucească. Era bucuroasă. Spusesem ce trebuia.

Îşi aplecă faţa şi îşi apropie de mine buza aceea cu cicatricea boţită şi cu uşoare umflături de o parte şi de alta. Gura i se lipi de a mea, ca o pecete. În minte îmi veni cea mai bizară dintre imagini, aceea a conectării unui furtun de grădină la altul. Dar dintr-o parte în alta trecu nu apă, ci limba ei. De data aceasta, spre deosebire de seara aceea în cămară, cu Genet, am primit-o cu nesaţ. Era extrem de incitant. Mi-am pus palma după ceafa ei. Mi-am lipit mai tare trupul de ea, simţind cum fiece atom din mine se excită.

M-am retras la un moment dat, să mă uit la ea şi să-i spun: „Eşti atât de frumoasă", fiindcă era o frază magică, una pe care ştiam că ar trebui s-o folosesc des, însă numai dacă într-adevăr credeam ceea ce spun. Nu ştiu cât timp am fost astfel cuplaţi, gură la gură, dar era ceva perfect natural, de parcă ne-am fi potolit o foame. Nu ştiam că aveam în mine un asemenea potenţial, care mă ajuta să merg înainte. Ce anume urma – nu ştiam, însă corpul meu ştia. Şi aveam încredere în el. Eram gata.

Deodată, ea se trase deoparte. Mă îndepărtă. Apoi se aşeză pe marginea patului. Plângea. Se întâmplase ceva, un lucru despre care corpul meu nu izbutise să mă informeze. Sau poate exista o regulă, o anume etichetă pe care eu n-o respectasem. M-am uitat la uşă, încercând să-mi evaluez fuga.

— Mă vei putea ierta vreodată? întrebă ea. Mama ta n-ar fi trebuit să moară. Poate dacă aş fi spus cuiva că îi e rău, cineva ar fi putut s-o ajute.

Asta era ceva uluitor. Simţeam cum mi se ridica părul pe ceafă. Uitasem complet că aceasta fusese camera mamei mele. Nu mi-o puteam imagina pe sora Mary Joseph Praise aici, în niciun caz cu un afiş cu Veneţia pe un perete şi pe altul cu un poster în alb şi negru al unui cântăreţ caucazian, cu pelvisul împins înainte spre microfonul pe care-l trăgea spre sine, cu faţa contorsionată de efortul melodic. Mi-am întors din nou privirea spre stagiara angajată.

— Nu ştiam cât era de bolnavă, hohoti ea printre lacrimi, exact ca un copil mic.

— Nu-i nimic, am răspuns, cu senzaţia că altcineva îmi oferise cuvintele acelea.

— Spune că mă ierţi.

— Spun, dacă nu mai plângi. Te rog!

— Spune!

— Te iert.

Dar ea începu să plângă şi mai tare. Putea să audă cineva. Nu credeam deloc că era firesc să mă aflu în camera ei. Şi în niciun caz nu era firesc s-o fac să plângă.

— Am spus! Am spus că te iert. Acum de ce mai plângi?

— Aproape că v-am lăsat să muriţi, pe tine şi pe fratele tău. Trebuia să vă ajut să respiraţi, când aţi apărut. Trebuia să vă resuscitez. Dar am uitat.

Când venisem în camera aceasta mă simţisem pierdut, de parcă o parte din mine ar fi lipsit, şi toate astea numai din cauză că Genet era plecată. Apoi uitasem de toate şi îmi găsisem fericirea, ba nu, extazul, în dans, ca o insinuare a ceea ce-mi doream alături de Genet. Iar acum eram din nou pierdut, derutat. Paradisul îmi păruse atât de aproape, iar acum orbecăiam prin ceaţă. Ea mă prinse de mână şi mă trase spre sine, pe pat.

— Poţi să faci cu mine ce vrei. Oricând, îmi spuse, lăsându-şi capul pe spate şi privind în sus, spre mine.

La ce se referea oare?

— Ce să fac? am întrebat.

— *Orice.*

Îmi dădu drumul şi căzu înapoi, pe pat. Era întinsă. Era gata. Pentru orice aş fi vrut să fac.

Da, era ceva ce voiam să fac. Dacă mi-ar fi fost dat frâu liber asupra trupului ei, ştiam că aş fi descoperit din instinct ce anume. O idee generală aveam. În fond, urma să împlinesc în curând paisprezece ani.

Ea îmi dăduse permisiunea, iar eu încă aşteptam.

Se rostogoli cu faţa în jos, arătându-mi fesele şi privindu-mă peste umăr. Avea pleoapele umflate, cu o expresie visătoare, îndepărtată. Se roti apoi cu o sută optzeci de grade, venind cu capul spre mine, şi se ridică în coate. Sânii îi atârnau, cu sfârcurile abia acoperite. Îmi urmă privirea spre decolteul ei.

Am auzit voci şi paşi afară. Celelalte asistente şi stagiarele se întorseseră de la masă.

Nu voiam să plec. Dar lumea intervenise între noi. Ezitările mele mă condamnaseră. Ele şi mărturisirea ei nesolicitată.

— Vreau să dansez din nou cu tine, am şoptit.

— Poţi… răspunse ea la fel, dar ca şi când acesta ar fi fost răspunsul greşit.

— Şi vreau să fac… orice cu tine.

— Da! Asta vreau şi eu.

Acum şedea în genunchi pe pat, cu chipul luminat, zâmbind printre lacrimi.

— Vino, mă chemă cu braţele întinse, ademenitoare.

— Dar nu acum. O să mă întorc în altă zi.

Am pus mâna pe clanţa uşii.

— Dar… ce părere ai de ceva acum? întrebă ea, suficient de tare ca să audă şi lumea.

Am ieşit repede, sperând că, dacă mă văzuse cineva, i se va părea o vizită perfect normală.

Ploaia nu se potolise. Am lăsat-o să-mi şiroiască pe cap. Nu conta. Ploaia îmi era familiară. Dar această echilibristică pe muchia unor sentimente atât de puternice încât păreau capabile să mă poarte în zbor – asta era o revelaţie. Când am ajuns acasă eram ud până la piele. Am văzut uşa camerei în care stăteau Genet şi Rosina şi mi-am dorit să nu fi fost pus lacătul pe ea. Am rămas nemişcat, uitându-mă la uşa închisă.

Atunci, în acel moment, cu ploaia curgându-mi pe creştet, am luat hotărârea că trebuia să mă însor cu Genet. Da, acesta era destinul meu. Ceea ce simţisem cu stagiara nu voiam să mai simt cu nimeni altcineva în afară de Genet. Existau prea multe ispite, forţe puternice, gata să mă împingă să renunţ la mărturisită mea intenţie. Voiam să cedez ispitei, dar cu o singură femeie, iar aceea era Genet.

Dacă m-aş fi căsătorit cu ea, aş fi rezolvat totul. Aş fi împiedicat-o pe Rosina să se îndepărteze, i-aş fi făcut fericiţi pe Hema, pe Ghosh şi pe Rosina, şi toţi trei ne-ar fi avut pe amândoi ca pe copiii lor. Ne puteam vedea având şi noi propriii noştri copii. Am fi dărâmat camerele servitorilor şi am fi construit încă o aripă a casei principale, cu un coridor de legătură, ca să putem trăi toţi sub acelaşi acoperiş. Am fi avut o cameră, sau poate un apartament, şi pentru Shiva. El ar fi fost fericit ca Genet să-i fie cumnată. Cum Shiva nu era genul care să privească înapoi, să celebreze trecutul, era cu atât mai important ca eu să păstrez familia unită.

Am intrat în casă, cu apa şiroindu-mi de pe haine pe podea, în baie, m-am dezbrăcat la piele şi m-am studiat în oglindă, să văd şi eu ce văzuse stagiara. Eram înalt pentru vârsta mea, aveam aproape un metru optzeci şi pielea deschisă la culoare. Poate că aş fi putut trece drept o persoană de origine mediteraneană. Ochii îmi erau căprui – niciodată n-am observat în ei tenta aceea de albastru pe care o vedeam în privirea lui Shiva. Expresia mea părea una prea sinceră şi deschisă, mai ales având părul ud. Odată uscat, buclele îşi vor reveni şi vor redobândi o voinţă proprie, refuzând să fie îmblânzite. Asta înseamnă să devii bărbat, mi-am spus, stând cu mâinile în şolduri şi rotindu-mă pentru a-mi admira fesele şi mijlocul.

M-am îmbrăcat şi m-am întors la bucătărie, trăgând în piept aromele care se ridicau din oale şi înşfăcând o bucată de carne înainte ca Almaz să-mi poată arde o palmă peste mână. Mă certă, dar era un sunet plăcut, la fel ca muzica din camera de zi, cu ritmul tobelor şi zdupăitul Hemei şi al lui Shiva dansând sau cu glasul Hemei strigând instrucţiuni.

Am auzit zăngănitul barei slăbite a Volkswagenului când Ghosh

intră pe aleea din faţa casei. Mă simţeam în al nouălea cer, ca şi când aş fi fost epicentrul familiei noastre, din care lipseau doar Genet şi Rosina, dar ele aveau, cu siguranţă, să se întoarcă şi atunci familia urma să fie întreagă.

Mi-am alungat din minte cuvintele stagiarei, despre ceea ce făcuse ea – sau nu făcuse – pentru mama. N-avea niciun rost să mă complac în durerile trecutului, când viitorul îmi putea rezerva asemenea plăceri. Cât despre tata…? Nu, el nu avea să intre niciodată pe poarta de la Missing. Acum ştiam asta. Orice ar fi avut Thomas Stone, oriunde s-ar fi aflat acum, habar n-avea la ce renunţase.

CAPITOLUL 32
VREMEA SĂDIRII

Genet şi Rosina se întoarseră cu două zile înainte de începerea şcolii. Sosiră cu o agitaţie demnă de circul indian venit în Merkato. Taxiul care le aduse de la autogară se lăsase greu pe suspensii, fiindcă portbagajul şi capota erau pline ochi cu bunătăţi.

Primul lucru pe care l-am observat a fost dintele de aur al Rosinei şi zâmbetul larg care îl însoţea. Genet era şi ea transformată, radioasă, purtând o fustă de bumbac tradiţională şi un corset strâns, cu o *shama* asortată în jurul umerilor. Ţipă de bucurie şi se năpusti s-o îmbrăţişeze pe Hema, aproape doborând-o la pământ. Apoi se repezi la Ghosh, la Shiva, la Almaz şi la mine, după care se aruncă din nou în braţele Hemei. Rosina mă îmbrăţişă cu dragoste şi tandreţe, dar felul în care îl strânse îndelung la piept pe Shiva îmi dădu un fior de invidie. Absenţa ei mă ajutase să înţeleg limpede ceea ce nu realizasem înainte: că îl prefera pe Shiva. Oare din cauză că mă văzuse atunci, în cămară, cu fiica ei goală? Sau avusese întotdeauna o slăbiciune pentru el? Şi care numai eu observasem asta?

Acum vorbeau cu toţii. Rosina, ţinând încă braţul în jurul lui Shiva, îl lăsă pe Gebrew să-i admire dintele de aur.

— Genet, dragă, părul tău! exclamă Hema, văzând cum pletele îi fuseseră împletite în şiruri strânse, ca ale mamei ei, şi fiecare codiţă se revărsa liberă la ceafă, unde era înfăşurată pe un disc strălucitor. Te-ai tuns?

— Da! Nu-i aşa că-ţi place? Şi uită-te la mâinile mele.

Palmele îi erau portocalii, vopsite cu henna.

— Dar este atât de… scurt! Şi ţi-ai făcut găuri în urechi, draga mea! continuă Hema, privind toartele albastre care îi atârnau pe lângă gât, după care o prinse de umeri şi adăugă: Doamne, fata mea! Uită-te la tine! Eşti mai înaltă şi mai… plină!

— Ţâţele tale sunt mai mari, remarcă Shiva.

— *Shiva!* se revoltară Hema şi Ghosh într-un glas.

— Scuze, spuse el, mirat de reacţia lor. Vreau să zic că sânii ei sunt mai mari.

— *Shiva!* Nu-i spui unei femei asemenea lucruri, îl admonestă Hema.

— Păi, unui bărbat nu poţi să le spui, replică el, cu un aer nerăbdător.

— Nu-i nimic, doamnă, interveni Genet. Şi e adevărat. Port cupa B sau chiar C! anunţă ea, privindu-şi cu mândrie sânii care se înălţau impresionant.

Rosina se săturase de subiectul respectiv.

— *Stai zitto!* i se adresă ea lui Genet, ducându-şi un deget la buze, ceea ce o făcu pe fiica ei să izbucnească în râs.

— Doamnă, îi spuse Rosina Hemei în amharică, nu mă mai descurc deloc cu fata asta. Toţi băieţii se ţin după ea. Dar credeţi că are minte suficientă pentru a-i descuraja? Nu. Şi ia uitaţi-vă cum se îmbracă!

Am constatat cu mâhnire că distingeam o notă de mândrie în glasul ei.

— Îmi plac grozav hainele din Asmara, explică Genet. Ah! Am adus cărţi poştale. *Dov'e la mia borsetta, mama?* Vreau să vă arăt. O, e în taxi… Staţi puţin.

Se aplecă mult înăuntru, pe fereastra deschisă a taxiului, delectându-ne cu priveliştea chiloţeilor ei. Rosina strigă la ea în tigrinya, dar fără niciun rezultat. Apoi Genet aruncă spre noi câteva cărţi poştale.

— O, Asmara, nici nu vă imaginaţi ce oraş splendid au construit italienii cu atât de mult timp în urmă! Vedeţi?

Nu era ceva cu care să te lauzi, fiind colonizat cu multă vreme înaintea Etiopiei. Clădirile ciudate, pline de culoare, erau numai muchii şi unghiuri, ca piesele dintr-un set de geometrie.

În scurt timp, Hema şi Ghosh se întoarseră în casă. Şoferul taxiului îl ajută pe Gebrew să descarce din maşină şi să ducă în camera Rosinei taburete din lemn şi un pat nou. Acesta din urmă era lucrat de mână dintr-un lemn închis la culoare – un dar din partea fratelui Rosinei din Asmara, după cum ni s-a spus.

M-am aşezat pe patul cel nou, privind la Genet. Mi se părea că lipsise ani întregi. Şedeam fără cuvinte.

— Deci ce-ai mai făcut în iarna asta, Marion?

Dacă eu eram nesigur pe mine însumi în faţa ei, Genet habar n-avea ce însemna să fii timid.

Mă gândisem la o sumedenie de lucruri despre care să-i povestesc. Îmi făcusem chiar şi o listă. Dar fata aceasta frumoasă şi înaltă – *femeia* aceasta, ar trebui să spun – care şedea lângă mine, atât de eritreeană şi de îndrăgostită de tot ce era italian, îmi înnodase parcă limba. Pacienţii pe care îi văzusem, cărţile pe care le citisem… nimic nu se putea compara cu Asmara.

— Păi, mai nimic, am răspuns. Ştii cum e aici în anotimpul ploilor.

— Asta-i tot? Nimic? Niciun film, nicio aventură? Şi… prietene?

Încă mă mai usturau cuvintele Rosinei, cu băieţii care se ţineau după Genet în Asmara. Asta era trădare. Sigur că avusese şi ea un rol în asta: ce băiat ar mai alerga după tine dacă i-ai spune să-şi vadă de treabă?

— Păi, am răspuns, nu ştiu cum e cu prietenele, dar…

Fără tragere de inimă la început, i-am povestit despre vizita în fosta

cameră a mamei mele, dar am descris timpul petrecut alături de stagiară ca pe un lucru banal, iar pe mine, ca pe un participant indiferent. Însă pe măsură ce mă adânceam în relatare, îmi era tot mai greu să susţin tonul acela nepăsător.

Ochii lui Genet deveniră la fel de rotunzi ca toartele de la urechile ei.

— Deci ai făcut-o cu ea?

— Nu! am replicat.

Păru dezamăgită, deşi eu m-aş fi aşteptai să fie geloasă.

— Pentru numele Domnului, Marion, de ce nu?

Am clătinat din cap.

— N-am făcut-o fiindcă…

— Fiindcă ce? Spune odată! mă îndemnă ea, înghiontindu-mă în coaste, ca pentru a-mi scoate cuvintele mai repede. Pe cine aştepţi? Pe regina Angliei? Să ştii că e măritată.

— N-am făcut-o fiindcă… Ştiam că va fi grozav, mai mult decât grozav. Ştiam că va fi fantastic…

— Ce fel de explicaţie e asta? izbucni ea, dându-şi ochii peste cap de frustrare.

— Dar… ştiam că vreau ca prima dată să fie cu tine.

Gata, o spusesem.

Genet se uită la mine îndelung, cu gura căscată. Mă simţeam vulnerabil. Mi-am ţinut răsuflarea, sperând ca răspunsul ei să nu fie nici ironic, nici amuzat. Unul batjocoritor m-ar fi distrus. Se aplecă spre mine cu o privire dulce, cu o expresie tandră, îmi luă bărbia în palme şi o clătină dintr-o parte în alta, de parcă aş fi fost un copil mic.

— *Ma che minchia?* întrebă Rosina cu mâinile în şolduri, întrerupându-ne cu bruscheţe.

Nu observasem când se înapoiase în cameră.

Genet izbucni în râs. Rosinei nu i se părea nimic amuzant, dar ea se ţinea cu mâinile de burtă, hohotind. Rosina îi aruncă o privire încruntată, apoi renunţă, bombănind ceva. Râsul acela isteric al lui Genet era ceva nou.

Când fu în stare să vorbească iar, Genet spuse:

— *„Ma che minchia?”* înseamnă „Ce mama dracului?” *Eu* tot spuneam asta în Asmara. O învăţasem de la verii mei. Mama mă ameninţa că mă plesneşte de fiecare dată când mă auzea. Iar acum, o spune *ea,* îţi vine să crezi?… Deci, Marion, *che minchia,* eh?

Am luat cina împreună în bungalow, cu Genet alături de noi, în vreme ce Rosina şi Almaz mâncau în bucătărie.

Mă obişnuisem să pun stăpânire pe Grundig odată ce ne ridicam de la masă. Deseori ascultam emisiunea „Rockul în Africa” până la miezul nopţii, când se încheia. Muzica se armoniza cu ceea ce simţeam eu. În

structura melodică a câte unui blues ori în baladele mişcătoare ale lui Dylan, ordinea era reinstituită. Shiva stătea lângă mine în majoritatea serilor. Muzica îi vorbea şi lui.

Vocea crainicului se auzi în aparat: „Rockul Africii de Est, AFRS Asmara, unde toată lumea este la înălţime. Aici, la bază, este sâmbăta Boone's Farm. Primul transport de vin Boone's Farm a sosit seara trecută şi, prieteni, dacă l-aţi ratat, nu-mi place să vă spun, dar s-a terminat cu totul, la fel ca unii dintre cei de-aici. Acum, să-l ascultăm pe Bobby Vinton cu al său *My Heart Belongs Only to You.*

Mi-a plăcut să constat că Genet habar n-avea despre postul acesta. Verii ei din Asmara nu puteau fi chiar atât de grozavi dacă nu ascultau niciodată emisiunea asta.

Următorul cântec începu fără nicio prezentare. Am făcut o săritură.

— Asta e! am exclamat către Genet. Asta e melodia despre care îţi spuneam.

În atâtea seri de când ascultam radioul, acum era pentru prima dată când auzeam cântecul pe care dansasem în camera stagiarei.

Eu mă legănam şi mă răsuceam în ritmul muzicii, fără să observ expresia şocată de pe chipul Hemei şi privirile fixe ale lui Ghosh şi Genet. Am dat volumul mai tare. Rosina şi Almaz veniră din bucătărie. Probabil credeau că am înnebunit. Era ceva cu totul neobişnuit pentru mine, însă nu mă puteam opri, sau nu voiam s-o fac, şi ceva îmi spunea că acum era momentul pentru asta.

Shiva se ridică şi mi se alătură, iar dansul lui era lin, fluid şi elegant, ca şi când toate lecţiile lui cu Hema ar fi fost doar o modalitate de a-şi petrece timpul până ce avea să audă acest cântec. Lui Genet nu i-a trebuit mai mult ca să înceapă şi ea. Am ridicat-o pe Hema de pe scaun şi nu peste mult timp se mişca şi ea în ton cu muzica. Ghosh nu avea nevoie de îndemnuri. Am încercat s-o atrag şi pe Rosina, dar ea şi Almaz au fugit la bucătărie. Am dansat toţi cinci acolo, în camera de zi, până la ultima notă a melodiei.

Chuck Berry.

Aşa îl chema pe interpret. Iar piesa era *Sweet Little Sixteen,* aşa anunţase crainicul.

Când veni vremea de culcare, Genet spuse că se întoarce în camera Rosinei. Hema afişă o expresie rănită.

— Îi ţin companie mamei, explică Genet. Acum am patul meu. În Asmara dormeam şase în cameră. Să am un pat numai pentru mine este un adevărat lux.

A doua zi, în Piazza, am găsit discul cu Chuck Berry într-un magazin de muzică. Pe copertă am citit că *Sweet Little Sixteen* fusese numărul unu în top în 1958! Vestea m-a distrus. Restul lumii auzise cântecul cu mai mult de un deceniu înainte ca eu să ştiu măcar că există. Când mi-am amintit de felul în care dansasem cu o seară în urmă, mi s-a părut

dănţuirea unui nătâng, la fel ca mirarea unui ţăran la vederea halbei de neon de pe clădirea Olivetti.

Cu o zi înainte de începerea noului an şcolar, Hema şi Ghosh ne-au luat cu ei la clubul grecesc, pentru gala anuală care celebra sfârşitul „iernii". M-am mirat auzind-o pe Genet spunând că ea rămâne acasă şi îşi pregăteşte hainele pentru şcoală; ea, Rosina, Gebrew şi Almaz plănuiseră o cină plăcută în camera Rosinei.

Formaţia care cânta era alcătuită din muzicieni ai orchestrelor armatei, forţelor aeriene şi Gărzii Imperiale, care făceau un ban în plus. Puteau interpreta *Stardust, Begin the Beguine* sau *Tuxedo Junction* chiar şi în somn. Piesele lui Chuck Berry nu erau însă în repertoriul lor.

Expatriaţii întorşi din vacanţă reveniseră în forţă, toţi bronzaţi. I-am văzut pe domnul şi doamna G… – care, în realitate, nu erau căsătoriţi. Umbla vorba că îşi părăsiseră consorţii şi copiii în Portugalia, pentru a trăi împreună. Domnul J… un fermecător burlac din Goa, închis pentru scurt timp din cauza unor matrapazlâcuri financiare, era în plină formă. Expatriaţii recent sosiţi aveau să-şi înveţe rapid rolurile, constatând că simplul fapt că erau străini era mai presus de orice talent sau pregătire profesională, constituind principalul lor atu. Nu peste mult timp aveau să devină de-ai casei, zâmbind şi dansând la acest eveniment anual.

Întotdeauna crezusem că expatriaţii formau crema culturii şi a stilului în lumea „civilizată". Vedeam însă acum că erau atât de departe de Broadway, de West End sau de La Scala, încât rămăseseră probabil cu un deceniu în urmă faţă de vremea lor, exact ca mine cu Chuck Berry. M-am uitat la feţele lor roşii şi transpirate în vreme ce dansau, la strălucirea din ochii lor, şi am simţit cum mă cuprinde tristeţea şi nerăbdarea.

Shiva dansă mai întâi cu Hema, apoi cu femeile pe care le cunoştea din grupul de bridge şi, în cele din urmă, cu toate cele care păreau dornice să danseze. Brusc, mi-am dorit să nu mai fiu acolo. Am plecat devreme, spunându-le Hemei şi lui Ghosh că iau un taxi până acasă.

M-am gândit la stagiară în vreme ce urcam dealul. O tot evitasem. Când era împreună cu elevele, nu dădea niciun semn că m-ar recunoaşte. Când mă vedea alături de Shiva, ne saluta fără vreun comentariu. Prima dată când mă întâlnisem cu ea şi era singură, mă oprise şi mă întrebase:

— Tu eşti Marion?

Din privirea ei înţelesesem că nimic nu se schimbase, că uşa ei încă îmi era deschisă.

— Nu, răspunsesem. Sunt Shiva.

De atunci nu mă mai întrebase niciodată.

Am auzit murmurul radioului în camera Rosinei, dar uşa era închisă şi, în orice caz, nu voiam pe nimeni aproape.

M-am dus la culcare singur, cu gândurile mele. Mă simţeam mai bătrân decât cei treisprezece ani pe care îi aveam.

M-am trezit când s-a întors Shiva. L-am privit în oglindă. Era mai înalt decât mi se părea că sunt eu şi avea şoldurile înguste şi pasul uşor al unui dansator. Îşi scoase haina şi cămaşa. Părul îi fusese pieptănat cu cărare într-o parte când plecase de acasă, dar acum era o masă de bucle dezordonate. Avea buzele pline, aproape ca de femeie, şi expresia de pe chipul lui părea visătoare, cu un aer profetic. Când rămase în lenjeria de corp, se studie în oglindă. Ridică un braţ, iar pe celălalt îl întinse în faţă. Îşi închipuia că dansează cu o femeie. Făcu o piruetă graţioasă şi se înclină.

— Ai petrecut bine? am întrebat.

Încremeni pe loc. Rămase cu braţele întinse. Se uită la mine în oglindă, iar privirea lui îmi făcu pielea ca de găină.

— Bine a petrecut toată lumea, răspunse el cu o voce răguşită, pe care nu i-o recunoşteam.

CAPITOLUL 33
O FORMĂ DE NEBUNIE

Taxiul ne lăsă, pe mine şi pe Shiva, vizavi de poarta de la Missing, în faţa clădirilor din blocuri de beton, exact când se aprinseră luminile de pe stradă. La şaisprezece ani, eram căpitanul, omul la bătaie şi păstrătorul coşului în echipa noastră de cricket, iar Shiva era mijlocaş la bătaie. Punctul meu forte, ca deschizător, era lovirea cu putere a mingii şi încercarea de a atenua prima salvă, demoralizându-i pe jucătorii adverşi, în vreme ce principala calitate a lui Shiva era aceea de a-şi apăra cu încrâncenare coşul şi de a menţine echipa montată, chiar dacă înscria rareori. Întotdeauna ne prindea seara la antrenament.

Am zărit o femeie între perdelele de mărgele, pe fondul luminii din bar, la capătul clădirii aliate cel mai aproape de prăvălia lui Ali.

— Bună! Aşteptaţi-mă şi pe mine! strigă ea.

Fusta strâmtă şi pantofii cu tocuri o sileau să facă paşi mici pe scândura care acoperea şanţul de scurgere a apei. Îşi strânse umerii împotriva frigului şi zâmbi, astfel că ochii i se transformară în două fante înguste.

— Vai, dar ce mult aţi crescut! Vă amintiţi de mine? întrebă ea, aruncând priviri nesigure de la mine la Shiva.

Un parfum de iasomie îmi ajunse la nas.

După ce îi murise bebeluşul o văzusem de multe ori pe Tsige. Dar numai de la distanţă. Purtase doliu vreme de un an. În dimineaţa aceea ploioasă în care îşi adusese copilul la Missing păruse o femeie oarecare, cu o faţă simplă, sinceră. Acum însă, rujată, cu ochii rimelaţi şi cu părul unduindu-i-se în valuri pe umeri, avea un aer izbitor.

Ne-am atins obrajii unul de altul ca rudele, întâi pe o parte, apoi pe cealaltă şi încă o dată pe prima.

— Ăăă… el e… Dă-mi voie să ţi-l prezint pe fratele meu, am spus.

— Lucrezi aici? întrebă Shiva.

El nu era niciodată tăcut în preajma femeilor.

— Nu mai lucrez, răspunse ea. Sunt proprietara acum. Şi vă invit să intraţi.

— Nu… Dar… mulţumim, m-am bâlbâit eu. Ne aşteaptă mama.

— Ba nu ne aşteaptă, ripostă Shiva.

— Sper că nu te superi dacă eu vin în altă zi, am adăugat.

— Oricând vreţi, sunteţi bine-veniţi. Amândoi.

Se lăsă o tăcere stânjenitoare. Ea încă mă ţinea de mână.

— Uite, începu ea. Ştiu că asta a fost cu mult timp în urmă, dar nu ţi-am mulţumit niciodată. De fiecare dată când te-am văzut am vrut să-ţi mulţumesc, dar mă temeam să nu te simţi jenat şi mi-era ruşine…

Azi, când v-am văzut atât de aproape, m-am gândit că e un moment potrivit.

— O, nu, am spus. Eu mi-am făcut griji că ai fi putut fi supărată pe mine… pe noi. Poate că ai dat vina pe Missing pentru…

— Nu, nu, nu! Eu sunt vinovată, replică ea, şi lumina din ochi îi păli. Aşa se întâmplă când pleci urechea la spusele unor bătrâne proaste. „Dă-i asta", „Fă aia", aşa mi-au spus. În dimineaţa aceea m-am uitat la bietul meu copilaş şi mi-am dat seama că toate doctoriile alea *habesba* îi făcuseră rău. Când tatăl tău l-a examinat pe micul meu Teferi, am ştiut că l-ar fi putut salva dacă aş fi venit cu câteva zile mai înainte. Am greşit îngrozitor aşteptând. Dar…

Am rămas tăcut, amintindu-mi cât de tristă fusese şi cum plânsese pe umărul meu.

— Sper că Dumnezeu mă va ierta. Şi că-mi va da o nouă şansă, reluă ea, vorbind cu patos, în vreme ce toate simţămintele i se reflectară pe faţă, fără a ascunde nimic. Dar iată ce voiam să vă spun: fie ca Domnul şi sfinţii să vegheze asupra voastră şi să vă binecuvânteze pentru tot timpul pe care l-aţi petrecut cu noi. Ce doctor bun e tatăl vostru! Şi voi veţi fi doctori?

— Da, am răspuns amândoi imediat, într-un glas.

Era singurul lucru pe care îl puteam spune fără îndoială în perioada aceea şi era, de asemenea, unicul asupra căruia se părea că eram de acord cu Shiva.

Lumina îi reveni pe chip.

În vreme ce mergeam spre bungalow-ul nostru, Shiva spuse:

— De ce n-am intrat? Probabil că locuieşte în spatele barului. Te-ar fi lăsat să te culci cu ea.

— Ce te face să crezi că ar trebui să mă culc cu fiecare femeie pe care o văd? m-am răstit la el cu mai mult venin în glas decât ar fi fost necesar. *Nu vreau* să mă culc cu ea. Şi-n plus, nu e genul acela de femeie.

— Poate că nu mai e acum. Dar ştie cum se face.

— Am avut şi eu şansele mele, ştii asta. E o problemă de alegere.

I-am povestit despre stagiară, ca pentru a-mi demonstra afirmaţia.

Shiva nu mai avu nimic de zis, aşa că ne-am continuat drumul în tăcere. Încercase să mă enerveze. Nu voiam să mă gândesc la Tsige în felul acela, nu voiam să-mi imaginez chipul ei frumos şi modul în care îşi câştiga existenţa. Era ceva dureros, aşa că preferam să n-o fac. Dar Shiva nu avea astfel de scrupule.

— Într-o zi o să facem sex cu femei, îmi spuse. Iar eu cred că azi este o zi la fel de bună ca oricare alta.

Şi privi în sus, ca pentru a se asigura că mersul stelelor era de bun augur.

M-am oprit şi l-am apucat de cămaşă. Am încercat să găsesc argumente pentru obiecţiile pe care le aveam, dar n-am reuşit decât ceva jalnic.

— Uiţi de Hema şi de Ghosh? Crezi că asta i-ar face fericiţi? Oamenii au o părere bună despre ei. Nu trebuie să facem nimic din ceea ce i-ar putea stânjeni.

— Cred că este inevitabil. Şi ei o fac. Sunt sigur că…

— Opreşte-te! am strigat.

Ce idee tulburătoare! Însă nu şi pentru Shiva.

Chiar în luna în care am împlinit şaisprezece ani, vocea a început să-mi falseze exact atunci când nu voiam. Coşurile îmi tot apăreau, de parcă aş fi înghiţit un sac cu seminţe de muştar. Hainele pe care mi le cumpăra Hema îmi rămâneau mici în numai trei sau patru luni. Fire de păr îmi apăreau în cele mai bizare locuri. Gândurile la sexul opus, îndeosebi la Genet, mă împiedicau să mă concentrez. Era liniştitor să văd aceleaşi transformări fizice petrecându-se şi la Shiva, dar, după discuţia noastră referitoare la Tsige, n-am mai putut să vorbesc cu el despre dorinţele pe care le simţeam sau despre reţinerile care le însoţeau în mod obligatoriu. Shiva nu simţea nevoia unor astfel de reţineri.

— Închisoarea, l-am auzit într-o zi pe Ghosh spunându-i vesel lui Adid, e cel mai bun lucru pentru o căsnicie. Dacă nu poţi să-ţi trimiţi nevasta la închisoare, du-te tu. Face minuni.

Acum, că înţelegeam la ce se referea, mă simţeam profund jenat, chiar şocat.

În ciuda cunoştinţelor noastre despre corpul omenesc în contextul bolilor, eu şi Shiva am fost mult timp neştiutori în privinţa chestiunilor sexuale – sau poate că numai eu fusesem aşa. Habar nu aveam că semenii noştri de aceeaşi vârstă, atât la noi la şcoală, cât şi la şcolile guvernamentale, trecuseră de mult prin faza iniţierii sexuale, cu o animatoare de la bar ori cu o servitoare. Ei nu se chinuiseră ani întregi în ceaţa incertitudinii, ca mine, încercând să-şi imagineze ceea ce era inimaginabil.

Îmi amintesc o poveste pe care colegul meu de clasă, Gaby, mi-o spusese pe când aveam doisprezece sau treisprezece ani, pe care o auzise de la un văr plecat în America şi pe care, ani îndelungaţi, am crezut-o cu toţii. „Când aterizezi în New York”, îi spusese vărul, „o blondă splendidă intră în vorbă cu tine la aeroport. Parfumul ei e înnebunitor. Sâni mari, fustă mini. Şi te prezintă fratelui ei. Amândoi se oferă să te ducă în oraş cu decapotabila lor şi, fireşte, ca să nu pari grosolan, tu accepţi. Pe drum, bărbatul spune: «Hai să trecem puţin pe la mine pe acasă, în Malibu, ca să bem un Martini înainte de a te conduce în Manhattan». Ajungi la conacul lor – o vilă cum n-ai mai

văzut. Imediat ce intri, bărbatul scoate o armă şi o îndreaptă spre tine, strigând: «Reguleaz-o pe soră-mea, că altfel te omor!».”

Câte nopţi nu stătusem treaz, visând cu ochii deschişi la o asemenea soartă oribilă, perversă şi minunată, dorindu-mi să mă pot duce în America doar pentru acest motiv. „Frate, lasă arma jos, că o regulez pe soră-ta gratis” devenise o replică pe care eu, Gaby şi ceilalţi din mica noastră gaşcă ne-o spuneam unii altora, expresia noastră secretă, care ne dovedea tovărăşia întru lubricitate adolescentină şi fierbinţeală sexuală. Chiar şi după ce ne-am dat seama că povestea era absurdă, un basm de adormit copiii, tot ne încânta şi repetam refrenul cu frenezie.

La câteva săptămâni după ce o văzusem pe Tsige în faţa barului ei, m-am întâlnit cu stagiara angajată, în drum spre poarta de la Missing. Nu aveam cum să mă mai feresc de ea. Vederea ei mă neliniştea de fiecare dată.

Era însoţită de grupul ei de stagiare. Într-o asemenea situaţie, de obicei mă ignora. Acum însă zâmbi şi sângele îi năvăli în obraji. I-am zâmbit şi eu, ca să nu mă arăt prost crescut. Ea îmi făcu cu ochiul şi se apropie de mine, lăsându-le pe celelalte fete să meargă mai departe.

— Îţi mulţumesc pentru seara trecută. Sper că sângele nu te-a speriat. Ai fost surprins? Te-am aşteptat toţi anii ăştia! Şi a meritat. Când mai vii? întrebă, lipindu-se o clipă de mine. Număr zilele până atunci.

Îşi legănă fiece părticică din trup care se putea legăna, în vreme ce se îndepărtă în grabă pe urmele stagiarelor, de parcă Chuck Berry ar fi mers în spatele ei, cântând la chitară. Şi îmi strigă peste umăr, suficient de tare ca să audă toată lumea:

— Data viitoare să nu mai fugi aşa, după. Bine?

Am alergat spre casă. În ultima vreme, mai cu seamă la sfârşit de săptămână, Shiva ieşise de unul singur, iar eu nu mă gândisem prea mult la asta. Niciodată nu-mi trecuse prin minte că asta făcea el.

Shiva, Genet şi Hema erau aşezaţi la masă, iar Rosina îi servea. Ghosh se dusese să se spele. L-am târât pe Shiva până în camera noastră.

— Ea crede că am fost eu!

Îmi doream să nu-i fi povestit despre dansul cu stagiara.

— De ce nu m-ai întrebat? am continuat. Ţi-aş fi interzis să te duci. Chiar ţi-am interzis să te duci. Ce i-ai spus? Te-ai dat drept mine?

Shiva era nedumerit de mânia mea.

— Nu. Am fost eu însumi. Eu doar am bătut la uşa ei. Şi n-am spus nimic. Restul l-a făcut ea.

— Dumnezeule! Aşa, pur şi simplu? V-aţi pierdut virginitatea şi tu, şi ea?

— A fost prima mea dată cu ea. Şi ce te face atât de sigur în privinţa ei, fratele meu mai mare?

Cuvintele lui m-au izbit ca un pumn în stomac. Nu-l auzisem niciodată pe Shiva vorbindu-mi sarcastic şi tonul lui mi se părea tăios, urât. El continuă, în timp ce eu rămăsesem mut:

— Oricum, *pentru mine* nu a fost prima dată. M-am dus în Piazza în fiecare duminică.

— Ce?! De câte ori te-ai dus?

— De douăzeci şi una de ori.

Nici nu mai puteam vorbi. Eram uluit, jenat, dezgustat şi extrem de invidios.

— Cu aceeaşi femeie?

— Nu, cu douăzeci şi una de femei diferite. Douăzeci şi două, dacă o punem la socoteală şi pe stagiară.

Stătea acolo cu bărbia îndreptată spre mine şi cu un braţ sprijinit alene de perete. Când mi-am regăsit glasul, am spus:

— Bine, te-ar deranja să nu te mai duci la stagiară?

— De ce? Te duci tu la ea?

Nu mai simţeam că aş avea vreo autoritate asupra lui, vreo experienţă credibilă în baza căreia să-l sfătuiesc.

— Nu contează. Dar fă-mi o favoare. Spune-i cine eşti, dacă te întorci la ea. Şi mai stai acolo, ţine-o în braţe şi şopteşte-i vorbe dulci la ureche când ai terminat. Spune-i că e frumoasă.

— Ce să-i şoptesc? De ce?

— Las-o baltă.

— Marion, toate femeile sunt frumoase, replică Shiva.

M-am uitat la el şi mi-am dat seama că vorbise din convingere, fără urmă de sarcasm. Nu era stânjenit sau furios, nu îl deranja câtuşi de puţin că îl luasem la rost. Eram suficient de vanitos ca să-mi închipui că-mi cunoşteam fratele. În realitate însă, nu-i ştiam decât ritualurile. Era înamorat de *Anatomia lui Gray* şi purta volumul cu el pretutindeni. Atât de mare îi era pasiunea, încât urmele degetelor lui rămăseseră imprimate pe copertă. Când Ghosh îi adusese o ediţie nouă a tratatului lui Gray, fratele meu se simţise insultat, de parcă i-ar fi oferit un căţeluş vagabond ca s-o înlocuiască pe iubita lui Koochooloo, care era pe ducă. Da, cunoşteam ritualurile lui Shiva, dar nu şi logica de la baza lor. Shiva *chiar* le considera pe toate femeile frumoase, văzusem asta încă de la prima noastră vizită la clinica de repoziţionare. Nu lipsea de la nicio consultaţie acolo şi o bătuse pe Hema la cap până când acceptase să-l înveţe cum se întorc bebeluşii. Nu exista nimic lasciv în interesul lui pentru aceste consultaţii, pentru obstetrică şi ginecologie. Dacă ziua de vizită la clinică pica într-o sărbătoare sau dacă Hema hotăra să nu se ducă, dintr-un motiv oarecare, Shiva mergea singur şi se aşeza pe treptele clădirii încuiate. Iar acum eu îi spuneam să fie drăguţ cu stagiara, când el putea susţine că îi oferise fetei exact ceea ce îşi dorise, în vreme ce eu nu mă purtasem deloc

frumos cu ea, iar între timp, eu mă păstram pentru o femeie anume. Abstinenţa mea mi se părea nobilă, fiindcă era atât de dificilă. Ardeam de focul celibatului şi voiam ca asta s-o impresioneze pe Genet. Cum ar fi putut să n-o impresioneze?!

Îmi fusese cât se poate de limpede, din sâmbăta aceea însorită când Genet se întorsese de la Asmara, că pubertatea nu era nicidecum încheiată pentru ea. Puseul de creştere din iarna aceea îi alungise totul: picioarele, degetele, chiar şi genele. Pleoapele ei căpătaseră un aer adormit, iar ochii îi păreau chiar mai depărtaţi unul de celălalt. După întoarcerea de la Asmara, începuse să înnebunească toată casa. După *Manualul de pediatrie al lui Nelson,* înmugurirea sânilor şi apariţia părului pubian erau primele semne de pubertate la fete. Ce ciudat mi se părea că manualul ignorase primul indiciu pe care îl remarcasem eu – un miros matur, excitant, care ademenea aidoma unei sirene. Iar când îşi dădea cu parfum, cele două mirosuri se amestecau, iar rezultatul lor mă ameţea complet. Nu-mi puteam imagina altceva decât că-i sfâşii hainele şi că beau direct de la izvor.

Transformările lui Genet o puneau pe jar pe Rosina, vedeam asta clar. Hema şi Rosina erau aliate, unite în dorinţa lor de-a o apăra pe Genet de prădători – de băieţi, de pildă. Dar cele două mame nu erau suficient de protectoare pentru gustul meu şi îşi sabotau propriile eforturi cumpărându-i haine şi accesorii care o făceau şi mai atrăgătoare în ochii sexului opus. Copoii – judecând după felul în care mă simţeam eu – nu se puteau împiedica să nu amuşine la uşa noastră şi, mai mult decât atât, Genet era, aşa cum singură recunoştea, în călduri.

În trimestrul acela, într-o joi, Genet trimise vorbă că nu mai pleacă de la şcoală cu taxiul nostru şi că avea să vină acasă pe cont propriu. În vreme ce eu şi Shiva parcurgeam ultimii cincizeci de metri, pe aleea noastră opri un Mercedes-Benz negru, elegant, şi din el coborî Genet. Shiva intră în casă, însă eu am rămas afară.

— Nu-mi place să vii cu Rudy, am înştiinţat-o pe Genet.

Asta era mult prea puţin spus. Maşina aceea luxoasă îmi dădea un sentiment de inferioritate şi făcea să-mi clocotească sângele în vine. Tatăl lui Rudy deţinea monopolul la vânzarea porţelanului şi a instalaţiilor sanitare în Addis Abeba. Mai erau, probabil, încă vreo doi băieţi în şcoală care îşi conduceau propria lor maşină. Ceea ce mă râcâia însă cel mai tare era faptul că Rudy fusese unul dintre cei mai buni prieteni ai mei.

— Parcă ai fi mama, îmi spuse Genet, fără să ţină cont de suferinţa mea.

— Rudy este prinţul neîncoronat al toaletelor. Nu vrea decât să se culce cu tine.

— Şi tu nu vrei? replică ea, privindu-mă cu un aer cochet, cu capul plecat pe un umăr.

— Ba da. Dar vreau să mă culc *numai* cu tine. Şi te iubesc. Aşa că e altceva.

Cu toată timiditatea mea în faţa femeilor, nu aveam probleme în a-i mărturisi lui Genet ceea ce simţeam. Poate că greşeam dezvăluindu-mi astfel sentimentele. Asta îi conferă unei femei superficiale un avantaj asupra ta, dar încrederea mea în ea îmi spunea că Genet nu putea fi superficială, că o asemenea dragoste, un asemenea devotament din partea mea era eliberator şi înălţător pentru ea.

— Ai face-o cu mine? mă întrebă ea.

— Sigur că da. Visez la asta în fiecare noapte. Trebuie să mai aşteptăm doar trei ani, Genet, până când o să ne putem căsători. Şi apoi ne vom pierde virginitatea aici, am spus, arătându-i o pagină împăturită pe care o rupsesem dintr-o revistă *National Geographic*.

Înfăţişa Lake Palace din Udaipur, un hotel de un alb scânteietor, în mijlocul unui lac de un albastru neîntinat.

— Vreau să ne căsătorim în India, am continuat.

Aveam o viziune a mea, mirele, sosind pe un elefant, un simbol al dorinţei şi al frustrării pe care mi le reprimasem – pentru asta, doar un elefant (sau un Jumbo Jet) putea fi suficient. Şi o vedeam pe splendida Genet într-un sari auriu, cu bijuterii scânteietoare, cu iasomie în jurul ei… puteam vedea fiecare detaliu. Îi alesesem chiar şi parfumul – Motiya Bela, din flori de iasomie.

— Iar ăsta e apartamentul nupţial.

Pe verso era înfăţişată o cameră cu un pat cu baldachin imens şi cu uşi de sticlă uriaşe, care se deschideau spre lac.

— Şi uite baia, care are cadă cu picioare *şi* un bideu!

Prinţul neîncoronat al toaletelor n-ar fi fost în stare să vină cu o ofertă mai bună.

Genet era surprinsă şi mişcată de fotografii şi de faptul că purtam fila aceea în portofel. Tigroaica mea mă măsură cu un nou interes în privire.

— Marion, tu chiar te-ai gândit la asta, nu-i aşa?

I-am descris cearşafurile de mătase albă de pe pat, i-am povestit cum draperiile de bumbac vor acoperi ferestrele ziua, dar se vor trage în lături noaptea, la fel ca uşile spre verandă.

— Voi acoperi patul cu petale de trandafiri şi, când te voi dezbrăca, îţi voi linge şi îţi voi săruta fiecare centimetru de corp, începând cu degetele de la picioare…

Ea gemu. Îmi puse un deget pe buze, îşi ridică ochii spre cer şi îşi dădu capul pe spate, arătându-şi gâtul.

— Dumnezeule, Marion, mai bine te opreşti înainte să-mi pierd minţile, îmi zise, după care suspină şi adăugă: Dar, ascultă, ce-ar fi

dacă ţi-aş spune că nu vreau să mă mărit? Că nu vreau să aştept. Vreau să fiu deflorată. *Acum.* Nu peste trei ani.

— Dar cum rămâne cu Hema? Şi cu mama ta?

— Nu vreau să mă defloreze ele. Te vreau pe tine.

— Nu la asta mă…

Izbucni într-un hohot de râs pentru care am iertat-o, fiindcă m-a încurajat.

— Ştiu la ce te-ai referit, prostuţule! Dar dacă *eu* nu am puterea ta de a rezista? Sunt zile în care chiar vreau s-o fac. Tu nu? Să trec odată peste asta! Doar ca să ştiu cum e. Oftă şi continuă: Dacă tu nu vrei, poate că ar trebui să-l rog pe Shiva. Sau pe Rudy?

— Nu pe prinţul toaletelor! Iar Shiva… Ei bine, Shiva nu mai e virgin. El a făcut-o deja. Şi, în plus, credeam că mă iubeşti.

— Ce? exclamă ea, bătând încântată din palme şi uitându-se în jur după Shiva, aproape ţopăind de bucurie. Shiva?

Ocolise întrebarea privind iubirea ei pentru mine. Era prea timidă pentru a o recunoaşte, am presupus eu.

— Oh, Shiva, Shiva! Trebuie să aflăm de la el toate amănuntele. Vasăzică Shiva nu mai e virgin? Şi atunci, tu ce mai aştepţi?

— Te aştept pe tine şi…

— O, opreşte-te! Parcă ai fi un roman de dragoste prost. Parcă ai fi o fată, pentru numele lui Dumnezeu! Dacă vrei să fii primul, mişcă-te repede, Marion.

Părea serioasă, pe chipul ei nu se zărea nici urmă de umor. Mă speria când vorbea aşa.

— Altfel, continuă ea, îi am pe alţi câţiva în minte. Pe prietenul tău, Gaby, sau chiar pe prinţul toaletelor, deşi îi miroase gura a brânză.

Izbucni din nou în râs, savurând mâhnirea mea, dar arătându-mi şi că glumea, slavă Domnului!

Nu mai suportam alte tachinări. Îmi era greu s-o aud pomenind numele altor pretendenţi. Am tras cu ochiul la teancul de reviste de modă din mâna ei.

— Ce s-a întâmplat cu tine? am întrebat-o.

Eram furios acum. Îmi aminteam de fata care scria după *Caligrafia lui Bickham* şi care, după moartea lui Zemui, începu să citească frenetic toate cărţile pe care i le dădea Hema.

— Înainte erai… serioasă.

Acum, cele mai bune prietene ale ei erau două surori armene frumoase. Mergeau toate trei la cumpărături după-amiaza sau la filme, unde îi studiau pe actori, ale căror haine şi atitudini le considerau un model de eleganţă. Îi ţineau pe toţi băieţii în şah. La un moment dat, Genet avusese note atât de bune, încât absolvise doi ani într-unul şi ajunsese în aceeaşi clasă cu noi. Dar, în ultima vreme, rareori mai învăţa, iar notele ei erau undeva pe la mijloc.

— Ce se întâmplă, Genet? Nu vrei să te faci doctor?

— Ba da, doctore, vreau să fiu doctor, răspunse ea şi veni foarte aproape de mine. Doctore, vreau să mă consulţi.

Îşi depărtă braţele, cu servieta într-o mână şi cu revistele de modă în cealaltă. Îşi apropie mai mult trupul de al meu şi îşi împinse bazinul spre mine.

— Mă doare acolo, jos, doctore!

Rosina ţâşni pe uşa din faţă a bungalow-ului nostru ca o jucărie pe arcuri. Apariţia ei bruscă era surprinzătoare şi recunosc că avea un aer comic, dar tot nu cred că râsul lui Genet avea să fie pe placul Rosinei.

Într-un torent de tigrinya cu ceva italinya prin el, Rosina ţipă la fiica ei şi se repezi la amândoi. Genet ţopăi în jurul meu pentru a se feri de ea, găsind alte motive de veselie în felul în care mama ei o alerga. Înţelegeam câte un cuvânt, două, dintre cele rostite de Rosina şi îmi închipuiam ce spunea: „Unde ţi-e mintea şi ce-ţi închipui că faci? Cine e băiatul cu maşina, nu ştii că nu vrea decât un singur lucru de la tine? De ce te lipeşti de Marion de parcă ai fi o fetişcană de la bar?" Fiecare întrebare îi stârnea lui Genet noi hohote de râs.

Rosina se încruntă către mine, ca şi când eu ar fi trebuit să răspund în locul fiicei ei. Era a doua oară că ne prindea într-o postură compromiţătoare. O dădu pe amharică şi mă luă pe mine la rost:

— Tu! De ce nu s-a întors de la şcoală cu tine şi cu Shiva? Şi ce făceaţi aici, amândoi?

— O să fim doctori, mamă, ce părere ai?! strigă Genet în amharică, având lacrimi în ochi şi de-abia reuşind să vorbească. Îl învăţam cum să consulte o femeie!

Figura şocată a Rosinei fu răsplata lui Genet, iar ea găsi toată situaţia atât de comică, încât scăpă pe jos servieta şi revistele, se ţinu de burtă şi se îndreptă împleticindu-se spre camera lor. Am rămas amândoi privind-o cum se îndepărta, îndoită de mijloc. Rosina se întoarse spre mine şi îşi disimulă confuzia afişând expresia aceea severă pe care o folosea când eu sau Shiva eram obraznici. Dar părea artificială, cu atât mai mult acum că, la un metru şi optzeci şi doi cât aveam, eram mai înalt decât doica mea.

— Tu ce-ai de spus în apărarea ta, Marion?

Mi-am aplecat capul şi am făcut doi paşi ezitanţi spre ea.

— Vreau să spun… am început, dar după aceea am luat-o în braţe, am ridicat-o şi am învârtit-o în aer, în vreme ce ea bătea cu palmele în umerii mei. Vreau să spun că sunt fericit să te văd. Şi că vreau să mă însor cu fiica ta!

— *Lasă-mă jos! Lasă-mă jos!*

Am lăsat-o jos, iar ea a încercat să-mi dea o palmă, dar am sărit într-o parte.

— Eşti nebun, ştii asta? exclamă Rosina, încercând să-şi aranjeze

bluza şi să-şi netezească fusta, hotărâtă să-şi reţină zâmbetul cu orice chip. Duhurile rele au intrat în voi toţi, copii.

Adună de pe jos servieta şi revistele, apoi plecă pe urmele lui Genet, vorbind în gura mare, ca să auzim amândoi:

— Aşteptaţi voi niţel, să iau un băţ, să vă aşez unul lângă altul, copii răi ce sunteţi, şi să vă bat până ce scot diavolul din voi!

— Rosina, de ce vorbeşti aşa cu viitorul tău ginere? i-am strigat eu drept răspuns.

Se prefăcu că se întoarce şi că vine după mine, dar m-am ferit.

— Nebunie! Sminteală! spuse ea şi plecă, vorbind mai departe ca pentru sine.

Am ridicat privirea şi l-am văzut pe Shiva uitându-se pe fereastră. Vântul stârnea prin frunzele eucalipţilor foşnetul acela sec care te îndemna să crezi va ploua. Dar cerul era senin. Prin geam îl vedeam pe Shiva studiindu-mă, cu faţa îmbujorată. Privirile ni s-au întâlnit, iar expresia lui sugera că râsese, că probabil văzuse şi auzise totul. I-am admirat postura, cu o mână în buzunar, cu genunchii încrucişaţi, lăsându-şi greutatea pe un picior… Fratele meu era elegant chiar şi atunci când stătea pur şi simplu, la fel şi Genet. Shiva zâmbea rareori, iar acum, în încordarea buzei lui superioare, se întrezărea umbra unui zâmbet pieziş. Am râs spre el, fără reţineri. Mă simţeam bine, mulţumit de mine însumi. Fratele meu îmi putea citi gândurile. Fratele meu mă iubea, o iubea pe Genet, iar eu îi iubeam pe amândoi. Da, Rosina avea dreptate, era o nebunie în jurul nostru la Missing, însă numai un nebun ar fi vrut să fie altundeva.

CAPITOLUL 34
VREMEA CULESULUI

Nebunia din seara aceea venise în cel mai nepotrivit moment. Era ultimul meu an la şcoala Loomis şi eram hotărât să iau note bune la examenele finale. Motivaţia era una simplă: un nou şi splendid spital în culoarea fildeşului, de cinci ori mai mare decât Missing, fusese construit pe o zonă mai înălţată, străjuind Churchill Road, oficiul poştal şi Liceul Francez. Urma să fie spitalul universitar al unei noi facultăţi de medicină, personalul fiind recrutat cu ajutorul Consiliului Britanic, al Swissaid şi al USAID. Profesorii erau distinşi medici proveniţi din aceste ţări, adică Marea Britanie, Elveţia, SUA, care îşi încheiaseră de curând strălucite cariere academice şi acceptaseră posturi pe termen scurt în Addis Abeba.

Aşa că, imediat ce Rosina plecă după Genet, ducând cu ea manualele şi revistele aruncate pe jos, decisă probabil să continue cearta, eu n-am mai pierdut nicio clipă. Am intrat în casă, m-am spălat şi mi-am întins cărţile pe masa din sufragerie. Hema şi Ghosh jucau bridge împreună cu câţiva prieteni în vechiul lui bungalow.

Am mâncat în timp ce învăţam, fiindcă, pentru mine, fiecare minut conta. Socotisem câte zile, ore şi minute rămăseseră până la examenul final. Dacă voiam să dorm, să joc cricket şi să intru la facultatea de medicină, nu aveam timp de pierdut.

O oră mai târziu, veni şi Genet să înveţe cu mine. Am încercat să nu-mi ridic ochii din cărţi. În scurt timp, ni se alătură şi Shiva. Aduse pe masă *Principiile ginecologiei,* de Jeffcoate, iar volumul era plin de semne puse între pagini. El nu citea cărţile, ci le dezmembra şi le digera, transformându-le în prelungiri ale propriului său corp.

Pentru a intra la şcoala de medicină, şi eu, şi Genet trebuia să obţinem note mari la examenele finale. Genet susţinea că îi place medicina la fel de mult ca mie, dar în ultima vreme mi se alătura mai târziu la învăţat şi se oprea mai repede decât mine; uneori nu venea deloc. În două seri pe săptămână luam taxiul până la casa domnului Mammen, pentru meditaţii la matematică şi la chimie organică. Venise şi Genet o dată, dar se revoltase împotriva disciplinei de fier impuse de Mammen şi a doua oară nu mai călcase pe la el. Însă mie ajutorul lui mi se părea de nepreţuit. La sfârşit de săptămână mă retrăgeam în vechiul apartament al lui Ghosh pentru a învăţa, lăsându-i pe el şi pe Hema liberi să dea radioul tare sau să-şi primească prietenii fără teama că m-ar putea deranja. Genet ar fi putut să vină şi ea în vechiul bungalow al lui Ghosh, dar rareori o făcea.

Shiva nu avea grijile noastre. Dusese tratative să renunţe complet la şcoală. Voia să lucreze ca asistent al Hemei, iar diplomele nu-l

interesau. Hema îi spusese însă clar: dacă voia să lucreze cu ea, trebuia să-şi termine ultimul an de şcoală, chiar dacă nu lua examenele de final. Între timp, învăţa singur tot ce putea despre obstetrică şi ginecologie. Am auzit-o la un moment dat pe Hema spunându-i lui Ghosh că Shiva avea mai multe cunoştinţe de obstetrică şi de ginecologie decât un student la medicină în ultimul an.

Shiva îşi însuşise şopronul în care ascunseserăm motocicleta, învăţase sudura de la Farinachi şi îşi ţinea acolo aparatura necesară. Cam cu o lună înainte, deschisesem o dată uşa şopronului şi constatasem cu uimire că peretele din spate era vizibil, fără urmă de motocicletă, dar şi de stivele de lemne şi teancurile de Biblii în dosul cărora o ascunsesem.

— Am dezmembrat-o, îmi spusese Shiva când îl întrebasem.

Şi îmi arătase baza mesei lui grele de lucru – blocul motorului nu se vedea din cauza suportului pătrat din lemn al acesteia. Înfăşurase cadrul motocicletei în muşama şi într-o prelată şi îl înghesuise sub masă. Restul pieselor era depozitat în containere, de la unele de mărimea cutiilor de chibrituri până la lăzi aşezate una peste alta în ordine, pe rafturile de metal pe care le sudase singur.

— Povesteşte-mi, Shiva, şopti Genet de după cartea ei, *Noţiuni de chimie*. Rezistase doar zece minute înainte de a sparge tăcerea, tulburându-mi totodată şi concentrarea.

— Ce să-ţi povestesc? întrebă el, fără să-şi coboare glasul.

— Despre cum a fost prima dată! Despre ce altceva?! De ce nu mi-ai spus până acum? Tocmai am auzit de la Marion că nu mai eşti virgin.

Povestea lui, pe care eu fusesem prea jenat şi prea invidios ca să încerc s-o aflu, era uluitoare prin simplitatea ei.

— M-am dus în Piazza. Ştii strada aceea laterală pe lângă brutăria Massawa, aceea pe care vezi camerele înşirate una lângă alta? Cu o femeie în pragul fiecărei uşi şi cu lumini de culori diferite?

— Cum ai ales una?

— N-am ales. M-am dus la prima uşă. Asta e tot, încheie el, zâmbind, şi se întoarse la învăţat.

— Ba nu, nu e tot! replică Genet şi-i smulse cartea din mână. Ce s-a întâmplat pe urmă?

Eu m-am prefăcut enervat, dar fiecare celulă din creierul meu era atentă. Mă bucuram că Genet punea întrebările.

— Am întrebat-o cât mă costă. Ea a zis că treizeci. Eu am spus că n-am decât zece. Ea a zis că e bine. Şi-a scos hainele şi s-a întins pe pat…

— *Toate* hainele? am izbucnit eu.

Shiva se uită la mine, surprins.

— Toate, mai puţin bluza, pe care şi-a ridicat-o.

— Avea sutien? Ce purta? se interesă Genet.

— Un mic pulover, cred. Ceva cu mâneci scurte. Şi o fustă mini. Picioare goale şi tocuri înalte. Nu avea lenjerie de corp. Nici sutien. S-a descălţat, şi-a scos fusta, şi-a ridicat bluza şi s-a întins.

— O, Doamne! exclamă Genet. Spune mai departe!

— Mi-am scos şi eu toate hainele. Eram gata. I-am spus că e prima dată pentru mine. Ea a zis: „Dumnezeu să ne-ajute!" Eu i-am zis că nu cred că vom avea nevoie de Dumnezeu. M-am aşezat deasupra ei, ea m-a ajutat să încep…

— A durut-o? Tu aveai…?

— Erecţie? Da. Nu, nu cred că a durut-o. Ştii că vaginul are pereţi elastici, care pot lăsa să treacă şi capul unui copil…

— Bine, bine! îl întrerupse Genet. Şi pe urmă?

— Ea a început să se mişte şi mi-a arătat cum, până când am înţeles. Am făcut aşa până când am avut reacţia ejaculatorie.

— Ce? întrebă Genet.

— Contracţia vasului deferent şi a veziculelor seminale, combinate cu secreţiile prostatice…

— A avut orgasm, i-am explicat eu.

Învăţasem cuvântul dintr-o broşură grosolană, scrisă de un oarecare T.N. Raman, autor de literatură erotică. Un coleg de clasă, Satish, adusese asemenea broşurele când se întorsese din vacanţa în Bombay. T.N. Raman era sursa majorităţii impresionante a cunoştinţelor (sau a necunoştinţelor) despre sex ale fiecărui elev indian.

— Aaa!… Şi pe urmă? voi Genet să ştie.

— Păi, m-am ridicat, m-am îmbrăcat şi am plecat.

— Te-a durut? am întrebat eu.

— Deloc.

Din expresia lui serioasă, fără urmă de zâmbet, ai fi zis că vorbea despre o îngheţată la Enrico's.

— Şi gata? insistă Genet. Pe urmă ai plătit-o?

— Nu, am plătit-o la început.

— Ce ţi-a zis când ai plecat?

Shiva se gândi o clipă.

— A zis că i-au plăcut corpul şi pielea mea. Şi că data viitoare o s-o facem… precum căţeii!

— Ce înseamnă asta, „precum căţeii"?

— Habar nu aveam. Aşa că i-am zis: „De ce să mai aşteptăm până data viitoare? Arată-mi acum."

— Aveai bani?

— Asta m-a întrebat şi ea. „Ai bani?" N-aveam. Dar m-a lăsat s-o fac, oricum. Pe la spate, asta numea ea „precum căţeii". De data asta cred că a avut şi ea… explozia ei.

— Doamne! exclamă Genet, gemând şi lăsându-se în jos în scaunul

ci, roşie la faţă. Ce-i cu tine, Marion? Unde te duci?

Mă ridicasem de la masă. Mirosul lui Genet era copleşitor, aerul licărea parcă în roz din cauza lui.

— Ce-i cu mine? am întrebat, mai puţin iritat decât lăsam să se vadă. Cum aş putea să învăţ aici, spune-mi şi mie? Nici nu-mi vine să cred că m-ai întrebat una ca asta!

Problema era că mă excitasem teribil, mai întâi auzind povestea lui Shiva, iar apoi văzând privirea înfierbântată a lui Genet, ştiind-o la un braţ distanţă de mine, adulmecându-i mirosul şi ştiind că era dispusă. Dacă nu m-aş fi ridicat, aş fi avut propria mea explozie, în pantaloni. Trebuia să plec de-acolo. Mi-am îndesat în haină notiţele la biologie.

Am găsit-o pe Rosina stând în uşa bucătăriei, pretinzând că văzuse ceva interesant la aragaz. Chiar dacă nu trăsese cu urechea şi nu-i mirosise nimic, cu siguranţă văzuse aburul rozaliu care plutea în sufragerie. Îmi evită privirea. Mama şi fiica nu păreau să reuşească să scape una de cealaltă, Genet fiind hotărâtă să se poarte cât mai revoltător, iar Rosina, la fel de hotărâtă să reacţioneze – şi era greu de aflat cine pornise ostilităţile. Dintr-un punct de vedere, Rosina era aliata mea, fiindcă o ţinea pe fiica ei în siguranţă, pentru mine. Dar mă enerva s-o văd pândind aşa.

— Mă duc la magazin, am zis, înţepat.

— Dar tocmai te aşezasei să înveţi, Marion.

M-am încruntat la ea, provocând-o să încerce să mă oprească.

Am mers alene până la poarta principală. Am cumpărat o sticlă de Cola, dar i-am dat-o lui Gebrew. Am rămas în ghereta lui de portar. Nu voiam să mă duc acasă înainte ca mintea şi trupul să-mi revină la normal. Povestea lungă pe care mi-o îndrugă Gebrew, despre un nepot care le făcea probleme, se dovedi de ajutor.

Într-un târziu, i-am urat noapte bună şi m-am întors. Când am ocolit rondul şi am luat-o pe aleea spre bungalow-ul nostru, am văzut lumină în şopron. De multe ori, Shiva lucra adesea acolo seara, până târziu.

Ori de câte ori treceam pe aici pe întuneric, mă cuprindea un sentiment de spaimă când mă apropiam de locul în care zburase soldatul. În cimentul bordurii rămăsese o crăpătură, amintind de momentul în care fusese lovit de roata din faţă a BMW-ului.

Copacii gemeau şi trosneau. Foşnetul frunzelor părea ameninţător, ca o mână zornăind o grămadă de monede. Chiar mă aşteptam să-l văd pe soldat apărând din întuneric şi, după ani de asemenea închipuiri, mi s-ar fi părut de-a dreptul o uşurare dacă va fi fost să vină într-adevăr. Shiva nu avea astfel de temeri, fiindcă obişnuia să rămână în şopron până noaptea târziu. Pentru mine, trecerea anilor nu diminuase deloc povara celor întâmplate. Doar teama îmi devenise

mai familiară. Înţelegeam ce-i determină pe unii oameni să-şi mărturisească faptele după ani de la comiterea crimei: ei cred că doar aşa vor înceta să se mai tortureze singuri. Am trecut repede de cotul acela al aleii.

Am auzit muzică de la radioul lui Shiva, în şopron.

Tocmai trecusem de el şi mă apropiam de casă, când am zărit o siluetă coborând dealul cu paşi hotărâţi. Era beznă şi, în clipa următoare, am auzit şi un sunet. Persoana vorbea singură. Mi se ridicase inima în gât, dar am reuşit să nu mă panichez, fiindcă vocea părea a unei femei. De-abia când silueta ajunse la câţiva paşi de mine mi-am dat seama că era Rosina. Oare unde se ducea la ora asta? Se apropie mult de mine, studiindu-mi faţa, aşa cum făcea de multe ori, pentru a se asigura că nu sunt Shiva. Apoi, înainte de a-i observa mânia, îmi trase o palmă. În clipa următoare se repezi la mine, lovindu-mă şi trăgându-mă de păr în jos cu mâna stângă, în vreme ce mă pălmuia cu dreapta.

— Te-am prevenit! strigă ea.

— Rosina! Ce tot spui? am întrebat, încercând să mă feresc.

Cuvintele mele nu făcură decât să o înfurie şi mai tare. Cred că aş fi putut s-o opresc cu uşurinţă, dar eram prea şocat pentru a mai reacţiona. Mă lovi încă o dată cu palma.

— Cinci minute vă las singuri, şi uite ce se întâmplă! Ce isteţ din partea voastră, tu să pretinzi că te duci la magazin, iar ea, la baie!

Când am rugat-o să-mi explice, s-a repezit la mine, dar de data asta m-am întors, astfel că lovitura m-a nimerit în ceafă.

— Am aşteptat! strigă din nou. Am avut încredere în tine. Pe urmă m-am dus să vă caut. Am văzut-o urcând dealul. Ai trimis-o pe ea mai întâi, nu-i aşa? Dacă rămâne însărcinată, ce se întâmplă? Înseamnă că o să fie o servitoare, la fel ca mine. Toată engleza şi toate manualele alea n-o să mai facă nici doi bani în viaţa ei.

— Dar, Rosina, nu am…

— Nu mă minţi, copile! Niciodată nu te-ai priceput să minţi. Am văzut cum vă uitaţi unul la altul. Trebuia s-o fi ţinut acasă încă de atunci.

Am rămas tăcut, uitându-mă la ea.

— Vrei o dovadă? Asta e? ţipă ea mai departe.

Îşi duse mâna la brâu, scoase un obiect şi-l aruncă spre mine. O pereche de chiloţei de damă.

— Sângele *ei*… şi sămânţa ta!

Mi-am luat rufa aceea de pe faţă. Pe întuneric, nu puteam vedea nimic. Dar simţeam mirosul, parfumul lui Genet… şi sperma. Era a mea. Recunoşteam izul acela ca de amidon. Nimeni nu mai avea un asemenea miros.

Nimeni în afară de fratele meu geamăn.

N-am avut puterea şi dorinţa să fac altceva decât să mă târăsc în pat. Mă simţeam zdrobit. Singur. Shiva a venit la culcare mult mai târziu. Am aşteptat să văd dacă spune ceva. La un moment dat a adormit, în vreme ce eu zăceam treaz. Exista în Etiopia o metodă de a stabili vinovăţia, numită *lebashar:* un băieţel era drogat şi apoi dus la locul crimei şi rugat să indice vinovatul. Din păcate, de multe ori copilul în transă arăta spre un nevinovat, care era apoi ucis cu pietre sau înecat. *Lebashai* fusese interzisă în imperiu, dar în sate încă mai era practicată. Aşa mă simţeam eu acum: acuzat pe nedrept de un deget întins spre mine, dar incapabil să mă dezvinovăţesc.

Ceea ce *puteam* face însă era să mă răzbun. Vinovatul dormea chiar lângă mine. Aş fi putut să-l ucid pe Shiva chiar în noaptea aceea. M-am gândit la asta. Dar am decis că n-aş rezolva nimic aşa. Lumea mea fusese deja distrusă. Braţele îmi erau neputincioase. Creierul îmi amorţise. Iubirea mea se preschimbase într-o bătaie de joc, în rahat! Nu mai aveam niciun motiv, nicio tragere de inimă să fac ceva, orice.

Genet nu veni la şcoală în ziua următoare. Shiva obţinu permisiunea Hemei să se ducă împreună cu domnul Farinachi la Akaki, la fabrica de textile, unde una dintre uriaşele maşini de vopsit se defectase. Farinachi fusese rugat să lucreze o piesă, iar el voia ca Shiva să vină şi să vadă războiul de ţesut.

Eu am rămas în pat. Când Hema veni să vadă ce s-a întâmplat, i-am spus că nu mă simt bine şi nu mă duc la şcoală. Îmi luă pulsul şi se uită în gâtul meu. Era nedumerită. Când încercă să mă descoasă, am replicat:

— Nu-i nimic, mă duc.

Era mai uşor aşa decât să suport un interogatoriu.

Nu-mi amintesc nimic din ziua aceea de la şcoală. Ghosh şi Hema nu aveau idee ce se întâmplase, dar ştiau că se întâmplase ceva. Uşa şi fereastra de la camera Rosinei erau închise, însă o auzeau pe ea vorbind tare.

În seara aceea, Hema îmi spuse că veniseră în vizită trei rude ale Rosinei, doi bărbaţi şi o femeie, şi insistă să-i explic eu ce se petrecea. Nu-mi venea să cred că nu ştia sau că Rosina nu-i spusese nimic. Aparent, nimeni nu vorbea despre ceea ce se întâmplase cu o seară înainte. Eu fusesem sigur că Rosina se va duce la Hema şi mă va acuza, şi nu înţelegeam de ce n-o făcuse până acum. Dacă Hema ar fi vorbit cu Shiva, bănuiesc că ar fi aflat totul. Dar nimănui nu-i trecea prin minte să-l întrebe pe el.

Shiva se întoarse exact când noi sfârşeam masa de seară, mulţumit de excursia lui cu Akaki. Nici Genet, nici Rosina nu erau la masă. Almaz spuse că mama şi fiica se certaseră rău şi că nişte rude de-ale

Rosinei veniseră să medieze conflictul.

Hema se ridică să se ducă să vadă ce se întâmplase, dar Ghosh o împiedică.

— Orice-ar fi, dacă te amesteci, o să complici lucrurile şi mai mult.

Shiva nu spuse nimic, continuând să mănânce.

Eu păstram tăcerea, dar n-o făceam doar dintr-un impuls nobil. Nu credeam că exista cineva care să creadă varianta mea. De Shiva şi de Genet depindea să mă salveze, dacă voiau s-o facă. Am studiat chipul fratelui meu, care stătea lângă mine la masă. Nimic nu arăta că ar fi fost conştient de dezastrul pe care îl provocase. Absolut nimic.

În seara aceea i-am spus lui Shiva că mă mut într-o cameră din vechiul bungalow al lui Ghosh, că mă duc să dorm şi să învăţ acolo. Voiam să fiu singur, am adăugat, fără să-l privesc.

El nu răspunse. Ar fi fost pentru prima dată în viaţa noastră când nu mai împărţeam acelaşi pat. Dacă mai existau fire şi filamente de carne care menţineau laolaltă oul nostru divizat, eu le retezam.

Sâmbătă dimineaţă, când am venit la micul dejun, mi s-a părut că Shiva nu dormise deloc mai bine decât mine. După masă, el a plecat la Farinachi.

Eu mă pregăteam să mă întorc în camera mea să învăţ, când Almaz a dat buzna în sufragerie.

— Ar fi bine să veniţi, doamnă, îi spuse ea Hemei.

Şi porni spre camerele servitorilor, urmată de Hema, de Ghosh şi de mine.

Rosina şedea într-un colţ al încăperii întunecate, cu un aer posac, defensiv, şi totuşi anxios. Genet zăcea în pat, palidă la faţă, cu broboane de sudoare pe frunte, cu ochii deschişi, dar cu privirea ternă şi nefocalizată. În cameră plutea un iz acru şi greu, de fierbinţeală.

— Ce s-a întâmplat aici? întrebă Hema, dar Rosina nu răspunse şi nici nu întoarse ochii spre ea.

Almaz aprinse lumina, se aşeză astfel încât eu să nu pot vedea nimic şi ridică pătura, arătându-i Hemei.

— Deschide fereastra, Marion, îmi spuse Ghosh, după care se apropie de pat ca să vadă mai bine.

— Dumnezeule! exclamă Hema.

Genet gemu de durere, iar Hema o prinse pe Rosina de umeri.

— Tu ai făcut asta? Tu i-ai făcut… asta bietei fete? Sufocându-se de furie, o zgâlţâi, dar ea nu ridică privirea. Femeie proastă! Doamne, Doamne! De ce?

În ochi îi lucea o expresie nebună, nedumerită, periculoasă. Mi-a trecut prin minte că ar fi putut s-o strângă de gât pe Rosina, dar ea o împinse într-o parte.

— Probabil că ai ucis-o, Rosina, ştii asta?

Pe obrajii Rosinei apărură lacrimi, însă expresiei ei rămase la fel de

întunecată.

Ghosh o ridică pe Genet în braţe, iar ea scoase un geamăt nepământean.

— Maşina, spuse Ghosh, iar Almaz dădu fuga să deschidă uşa.

Hema i-a urmat afară. Eu am zăbovit o clipă în pragul casei lui Genet. Doica mea şedea exact la fel ca atunci când intrasem. Mi-am adus aminte de ziua în care luase o lamă s-o taie pe Genet pe faţă. Expresia ei fusese atunci sfidătoare, mândră. Acum însă, îi citeam pe chip ruşine şi frică.

Când m-am apropiat în fugă să urc şi eu în maşină, Hema se răsuci pe călcâie şi îşi apropie brusc faţa de a mea.

— Cred că tu ai ceva de-a face cu toate astea, Marion. Să ştii că nu sunt proastă!

Apoi urcă în maşină şi trânti portiera. Demarară, cu Ghosh la volan şi cu Almaz în spate, ţinând-o pe Genet în braţe. Eu am luat-o la fugă pe aleea noastră, am tăiat-o prin spatele şopronului şi peste câmp, prinzându-i din urmă exact când intrau cu Genet în sala de urgenţe.

Îi puseră perfuzii cu fluide şi antibiotice, apoi Hema o duse în sala de operaţii nr. 3, pentru a o examina mai atent. Când ieşi de acolo era încă zdruncinată, dar mai stăpână pe sine, cu o furie tăcută. Nu părea să-i pese dacă auzeam ce le spunea lui Ghosh şi sorei-şefe.

— Vă puteţi imagina că Rosina a plătit pe cineva ca să-i taie copilei clitorisul? Şi nu doar clitorisul, ci şi labiile mici, şi apoi să-i coasă marginile împreună, cu aţă de cusut! Dumnezeule mare, vă închipuiţi câtă durere?! Am retezat suturile. Infecţia e uriaşă. Acum nu depinde decât de Dumnezeu.

Genet fu dusă pe scaunul cu rotile în singurul salon rezervat pentru VIP-uri. Ghosh îmi spusese la un moment dat că acolo stătuse şi generalul Mebratu după ce fusese operat de urgenţă, la puţin timp după naşterea noastră.

M-am aşezat pe scaunul de lângă patul ei. La un moment dat, Genet m-a strâns de mână, nu ştiu dacă în mod conştient sau doar dintr-un reflex. I-am ţinut degetele într-ale mele.

Hema şedea vizavi de mine într-un fotoliu, cu coatele pe genunchi, cu capul în palme. Nu aveam nimic să ne spunem, nu eram la fel de furios pe ea cât era şi ea pe mine.

La un moment dat ridică fruntea şi spuse:

— Oamenii care au făcut asta ar trebui trimişi la închisoare.

Nu era pentru prima dată că se vedea nevoită să salveze o femeie în situaţia lui Genet; probabil că era unul dintre specialiştii în tratarea circumciziilor feminine cârpăcite şi infectate. Acum însă, chipul ei avea o expresie amară, pe care n-o mai văzusem niciodată înainte.

Se făcuse seară când Genet deschise ochii. Mă văzu şi încercă să spună ceva. Am întrebat-o dacă vrea apă şi a dat din cap că da. I-am

pus un pai în gură. Se uită în jur să vadă dacă mai era cineva în salon.

— Îmi pare rău, Marion, îmi şopti, cu ochii scăldaţi în lacrimi.

— Nu vorbi! Totul e în regulă.

Nu era, dar asta îmi veni pe buze.

— Trebuia… să aştept, murmură ea.

De ce n-ai aşteptat? aş fi vrut să întreb. *Nu am avut parte nici de plăcerea, nici de onoarea de a fi primul tău iubit, dar am parte de toată vina.*

Gemu când încercă să se mişte şi îşi linse buzele. I-am mai dat puţină apă.

— Mama crede că tu ai fost, şopti cu voce slabă.

Am încuviinţat, dar n-am spus nimic.

— Când i-am zis că a fost Shiva, m-a pălmuit. M-a lovit cu picioarele şi m-a făcut mincinoasă. Nu m-a crezut. Mama crede că Shiva e virgin, încercă ea să râdă, dar făcu o strâmbătură de durere şi tuşi. După un timp reuşi să vorbească din nou: Ascultă, am convins-o pe mama să-mi promită că nu-i spune Hemei.

Nu mi-am putut reprima un rânjet sarcastic.

— Păi, nu-ţi face tu griji, că îi va spune. Probabil că-i spune chiar acum.

— Nu. N-o să-i spună. Asta a fost înţelegerea noastră.

— Cum adică?

— Am acceptat să-mi facă asta, cu condiţia să… nu spună nimic. Trebuie să tacă. Niciun cuvânt Hemei. Şi să nu mai ţipe la tine.

Am căzut pe spătarul scaunului auzind-o. Genet acceptase ca o străină să-i taie părţile intime cu o lamă nesterilizată numai pentru a mă proteja pe mine? Deci eu eram acum vinovat pentru circumcizia ei? Era atât de absurd, încât aş fi vrut să râd, dar am constatat că nu puteam: sentimentul vinovăţiei se aşternuse asupra mea, de parcă ar fi ştiut că eu eram casa lui, în care era bine-venit.

Shiva veni spre seară, palid şi tras la faţă.

— Stai aici, i-am spus înainte de a apuca să deschidă gura. Nu ştiam dacă mă puteam controla în preajma lui şi, în plus, aveam nevoie de o pauză. Rămâi cu ea până când mă întorc. Ţine-o de mână. Devine agitată când îi dau drumul.

Nu mai aveam altceva să-i spun. Eram dincolo de limita mâniei, iar el trecuse de cea a regretelor.

Febra o chinui pe Genet vreme de trei zile. Şedeam lângă patul ei zi şi noapte. Hema, Ghosh şi sora-şefă intrau şi ieşeau tot timpul din salon.

În a treia zi, Genet n-a mai urinat. Ghosh era foarte îngrijorat. Îi lua sânge chiar el, iar apoi eu sau Shiva dădeam fuga la laborator, îl ajutam pe W.W. să pregătească reactivii şi eprubetele şi să măsoare

nivelul ureei din sânge: era crescut şi creştea mereu.

Genet nu era niciodată inconştientă, ci doar somnolentă, deseori gemea şi, la un moment dat, îi era o sete cumplită. O strigă pe mama ei o dată, dar Rosina nu era acolo. Almaz îmi spuse că refuza să iasă din camera ei, ceea ce era, probabil, un lucru bun. Atmosfera din salon era şi aşa tensionată, fără riscul ca Hema să se repeadă la Rosina.

În a şasea zi, rinichii lui Genet începură să producă iar urină şi o făcură în cantităţi uriaşe, umplând punga sondei. Ghosh îi dublă şi apoi îi triplă volumul de fluide injectate intravenos, încurajând-o să bea pentru a compensa pierderea.

— Asta înseamnă, sper, că rinichii ei îşi revin, spuse el. Dar nu pot concentra urina cum trebuie.

Într-o dimineaţă, când m-am trezit în scaun şi i-am văzut textura pielii şi fruntea relaxată, am ştiut că va trăi. Fusese oricum slabă, iar boala nu-i mai lăsase carne pe oase. Culoarea îi revenea însă. Sabia care atârnase deasupra capului ei dispăruse. Umerii mei începură să se relaxeze.

În după-amiaza aceea m-am dus în camera mea din apartamentul lui Ghosh şi am căzut într-un somn negru. Abia când m-am trezit m-am gândit la Shiva. Înţelegea oare cum îmi spulberase visurile? înţelegea cât o rănise pe Genet şi pe noi toţi? Voiam să-l fac să priceapă.

Necazul era că nu-mi trecea prin minte nicio altă modalitate de-a o face decât să-l lovesc cu pumnii până ce avea să simtă şi el durerea pe care mi-o provocase mie. Îmi uram fratele. Şi nimeni nu mă putea opri.

Nimeni – doar Genet.

Când îmi povestise despre înţelegerea ei cu Rosina, că acceptase circumcizia cu condiţia ca mama ei să nu-i spună nimic Hemei, Genet nu apucase să termine ce avusese de zis. Mai târziu în acea primă noapte, izbutise să-şi vină în fire pentru a mă ruga ceva. Mă pusese să jur.

— Marion, îmi zisese, pedepseşte-mă pe mine, nu pe Shiva. Atacă-mă şi alungă-mă, dar lasă-l pe el în pace.

— De ce? Nu pot să fac una ca asta. De ce să-l scutesc pe el?

— Marion, *eu* l-am determinat să facă ceea ce a făcut cu mine în seara aceea. *Eu* i-am cerut-o, rostise ea, şi cuvintele ei mă loveau ca nişte pumni în rinichi. Ştii că Shiva e diferit… că el gândeşte altfel. Crede-mă, dacă eu nu i-aş fi cerut, şi-ar fi citit cartea mai departe, iar eu n-aş fi fost acum aici.

Cu greu atunci, în acea primă noapte, îmi dădusem cuvântul în faţa ei că nu mă voi certa cu Shiva. Acceptasem în primul rând fiindcă mi se părea că noaptea aceea ar fi putut să fie ultima pentru ea.

Nu i-am spus niciodată Hemei ce s-a întâmplat cu adevărat, lăsând-o să creadă că făcusem orice-şi închipuia ea că făcusem.

De ce, aţi putea întreba, de ce mi-am respectat cuvântul? De ce nu m-am răzgândit când mi-am dat seama că va scăpa cu viaţă? De ce nu i-am spus Hemei adevărul? Vedeţi dumneavoastră, în timpul luptei ei pentru a supravieţui, aflasem ceva despre mine şi despre Genet. Fusesem foarte aproape de-a o pierde şi asta mă ajutase să înţeleg că, în ciuda tuturor celor întâmplate, nu voiam să moară. Poate că nu aveam s-o iert niciodată. Dar încă o iubeam.

Când a fost externată din spital, am dus-o în braţe de la maşină până în casă. Nimeni n-a obiectat, şi chiar dacă ar fi făcut-o, aş fi rămas pe poziţie. Veghea mea neîntreruptă la patul ei îmi atrăsese acceptarea încrâncenată a Hemei. Nu îndrăznea să mi se opună.

În vreme ce o purtam pe fiica ei în casa noastră prin bucătărie, Rosina privea din uşa ei. Genet nu se uită nicio clipă în direcţia aceea. Era ca şi cum mama ei şi camera în care trăise toată viaţa până atunci n-ar mai fi existat. Rosina stătea în prag, cu priviri rugătoare, implorând iertare. Dar capacitatea de răzbunare a unui copil este infinită şi poate dura o viaţă.

Am dus-o pe Genet în fosta noastră cameră – camera lui Shiva – care de acum avea să fie a ei.

Stabiliserăm ca eu şi Shiva să dormim în vechiul bungalow al lui Ghosh, dar separat – el în camera de zi.

O jumătate de oră mai târziu, când m-am dus să iau hainele lui Genet din camera Rosinei, am constatat că încuiase şi că refuza să răspundă, deşi ciocăneam la uşă. Furios, am împins tăblia din lemn şi, fiindcă nu se clintea, mi-am dat seama că baricadase uşa sau că o proptise cu propriul ei corp. O linişte ciudată se aşternuse. M-am dus la fereastră. Obloanele erau coborâte, dar, cu ajutorul lui Almaz, am tras de lamelele subţiri până când au cedat. M-am căţărat pe pervaz şi am încercat să mut dulapul cu mâinile goale, dar n-am reuşit. Am întins gâtul ca să privesc pe deasupra lui. Ceea ce am văzut m-a determinat să mă proptesc cu spatele în cadrul ferestrei, să-mi pun tălpile pe dulap şi să-l răstorn fără să mă mai gândesc la conţinutul lui. Se prăbuşi la podea cu un trosnet asurzitor, lemnul crăpă, oglinda se sparse, farfuriile se făcură ţăndări. Toată lumea se apropie în fugă.

Acum vedeam clar. Toţi puteam vedea. Hema, Ghosh şi Shiva erau în spatele meu, chiar şi Genet, auzind zgomotul, se târâse până acolo.

Există o precizie matematică a acelei scene, aşa cum mi-o amintesc eu, dar nu e niciun unghi în *Geometria* lui Carr, sau în oricare alt text, care să poată descrie poziţia gâtului. Şi nu există în toată farmacopeea nicio pilulă care să poată şterge amintirea din mintea mea. Rosina atârna de o grindă, cu capul lăsat pe spate, cu gura deschisă şi cu

limba smulsă parcă de cineva din gâtul ei.

CAPITOLUL 35
DINTR-O FEBRĂ ÎN ALTA

Zidurile de piatră acoperite de muşchi şi porţile masive dădeau Şcolii Împărăteasa Menen aerul unei fortăreţe antice. Cu şosetele ei albe, cu bluza de un albastru-deschis şi cu fusta bleumarin, fără bentiţă, agrafe sau cercei, Genet era doar una dintre eleve, care nu se deosebea prin nimic de celelalte. Unica ei podoabă era crucea Sfintei Brigita, care îi atârna la gât. Nici nu voia să iasă în evidenţă. Vechea Genet plină de viaţă pierise odată cu trupul pe care îl desprinseserăm din laţul prins în grindă şi îl îngropaserăm în cimitirul Gulele.

Eu aveam un nou ritual: veneam s-o văd pe Genet în serile de sâmbătă. Şcoala ei era pe deal, ceva mai sus de palatul în care generalul Mebratu (alături de Zemui) luase ostateci şi încercase să instaureze o nouă ordine în ţară.

Genet ar fi putut să vină acasă la sfârşit de săptămână, dar zicea că spitalul Missing îi trezea amintiri dureroase. Insista că e fericită la Împărăteasa Menen. Profesorii indieni erau severi, dar buni. Izolată de societate şi de noi, învăţa din greu.

Am intrat amândoi la universitate, la cursul premedical, iar un an mai târziu am fost admişi la şcoala de medicină. Fără uniformă acum, în haine de zi cu zi, îşi păstra acelaşi stil vestimentar rezervat şi supus. De fiecare dată când veneam s-o văd la căminul Mekane Yesus, de vizavi de universitate, mă rugam ca aceea să fie ziua în care îşi va deschide iar inima, astfel încât să pot întrezări urmele fostei Genet. Era recunoscătoare pentru prânzul pe care i-l trimiteau Almaz şi Hema, dar bariera pe care o ridicase în jurul ei nu se clintea.

Eu încă o iubeam.

Mi-aş fi dorit să n-o iubesc.

Am intrat amândoi la Şcoala de Medicină Haile Selassie Întâiul în 1974. Făceam parte de-abia din a treia generaţie de studenţi admişi acolo. Genet şi cu mine am fost repartizaţi ca parteneri de disecţie pe acelaşi cadavru, ceea ce era un lucru bun pentru ea. Oricine altcineva ar fi fost deranjat de frecventele ei absenţe şi de faptul că deseori îşi ignora îndatoririle. Eu nu credeam că era leneşă. Nu existau motive pentru a crede asta. Ceva se cocea însă, iar eu habar n-aveam ce.

Cadrele didactice de la materiile generale erau foarte pricepute: profesori britanici şi elveţieni, plus câţiva medici etiopieni care absolviseră cursurile Universităţii Americane din Beirut şi urmaseră o pregătire postuniversitară în Anglia sau în America. Era şi un indian: Ghosh al nostru, care avea un titlu academic: nu conferenţiar, nu profesor asociat sau profesor asociat clinician (care ar fi desemnat o

funcţie onorifică, neretribuită), ci profesor de medicină şi profesor colaborator de chirurgie.

Nu cred că, în cei douăzeci şi opt de ani petrecuţi de el în Etiopia, vreunul dintre noi şi-a dat seama cât de vastă era erudiţia lui Ghosh, nici măcar Hema. Dar sir Ian Hill, decanul noii şcoli medicale, a făcut-o. Ghosh publicase patruzeci şi unu de lucrări ştiinţifice şi un capitol dintr-un manual. Interesul său iniţial pentru maladiile cu transmitere sexuală se concretizase în studiul avansat al febrei recurente, domeniu în care era expertul numărul unu la nivel mondial, fiindcă forma acestei boli cauzate de păduchi era endemică în Etiopia şi fiindcă nimeni altcineva nu o studiase îndeaproape.

Aflasem despre febra recurentă când eram încă elev şi, într-o zi, Ali de la prăvălia de vizavi de Missing îl adusese la spital pe Saleem, fratele lui, şi mă rugase pe mine să intervin. Saleem delira şi avea febră mare. Mai târziu, Ghosh îmi spusese că povestea lui era una tipică: venise în Addis Abeba din satul lui cu toate lucrurile strânse într-o boccea, pe umăr. Ali îi găsise de lucru în aglomeratele hale din Merkato unde, sub ploile musonice sau pe arşiţă, Saleem căra sacii cu mărfuri din camioane în depozite. Noaptea dormea înghesuit cu alte zece persoane într-o cameră închiriată. În anotimpul ploios, rareori putea să-şi spele hainele, fiindcă ar fi durat zile întregi ca să se usuce. Condiţiile în care trăia nu erau potrivite pentru oameni, dar erau prielnice pentru păduchi. Scărpinându-se, probabil că strivise la un moment dat un păduche, iar sângele insectei îi pătrunsese în organism prin zgârietură. Şi cum venea de la sat, nu avea imunitate la această boală urbană.

La Urgenţe, Saleem se întinsese pe jos, fiind semiconştient şi prea slăbit pentru a sta în picioare ori aşezat pe un scaun. Adam, preparatorul nostru cu un singur ochi, se aplecase asupra lui şi, dintr-o singură mişcare grăbită, pusese diagnosticul.

Ani mai târziu, Ghosh îmi arătase corespondenţa pe care o purtase cu editorul revistei *New England Journal of Medicine,* care se pregătea să-i publice excelentul articol despre seria de cazuri de febră recurentă pe care le studiase. Editorul considera că formularea „semnul lui Adam" era prea pretenţioasă. Ghosh apărase onoarea neşcolitului său preparator, cu riscul de a i se refuza publicarea în acea prestigioasă revistă de medicină.

> *Stimate dr. Giles,*
>
> *…noi, în Etiopia, clasificăm herniile ca „sub genunchi" şi „deasupra genunchiului", nu „directă" şi „indirectă". E un alt ordin de mărime, domnule. La secţia noastră de urgenţe avem deseori chiar şi cinci pacienţi întinşi pe podea din cauza febrei. Clinicianul întreabă: Să fie malariei? Să fie tifoidă? Ori febră recurentă? Nu există nicio erupţie*

care să-i permită să decidă („petele rozalii" ale febrei tifoide sunt invizibile pe localnicii etiopieni), deşi eu recunosc că tifoida provoacă bronşită şi puls lent, iar bolnavii de malarie au de multe ori splina foarte mărită. Aş ezita să public o lucrare despre febra recurentă fără să-i ofer clinicianului o modalitate practică de a pune diagnosticul, mai cu seamă în circumstanţe în care analizele serice şi de sânge sunt dificil de efectuat. Medicul nu trebuie decât să pună mâna pe coapsa pacientului şi să strângă muşchiul cvadriceps, să-l strângă tare. Bolnavii de febră recurentă vor sări, deoarece durerea şi inflamaţia musculară sunt prezente în această boală. Pe lângă faptul că este un bun indiciu în diagnosticare, acest gest poate readuce pacientul din morţi. Simptomul a fost remarcat pentru prima dată de Adam, astfel că merită să fie numit „semnul lui Adam".

Puteam şi eu să depun mărturie pentru semnul lui Adam: Saleem urlase şi ţâşnise în picioare când preparatorul îl apăsase. Editorul îi răspunsese lui Ghosh în scris. Era mulţumit de toate celelalte date, însă „semnul lui Adam" continua să fie un punct sensibil. Ghosh rămăsese pe poziţie.

Stimate dr. Giles,

…există semnul lui Chvostek, semnul lui Boas, semnul lui Courvoisier, semnul lui Quincke – se pare, deci, că oamenii albi îşi pot împrumuta fără oprelişti numele unor lucruri diverse. Desigur că lumea este pregătită pentru un eponim în onoarea unui biet preparator care a văzut, cu singurul lui ochi, mai multe cazuri de febră recurentă decât vom vedea eu sau dumneavoastră cu doi.

Şi astfel Ghosh, lucrând într-un obscur spital african, departe de lumea academică, a avut câştig de cauză. Articolul a fost publicat în prestigioasa publicaţie ştiinţifică şi a contribuit, fără îndoială, la invitaţia pe care a primit-o apoi, de a scrie un capitol în *Principiile medicinei interne* de Harrison – veritabilă biblie a studenţilor la medicină în ultimii ani de studiu. Hema i-a cumpărat noului nostru profesor două splendide costume cu dungulițe, unul negru şi celălalt albastru, dar şi un sacou de tweed cu petice din piele la coate, care să se asorteze titlului de profesor. Papionul a fost ideea lui. În toate privinţele, mai cu seamă când nu costa mult şi nu făcea rău nimănui, Ghosh hotăra singur pentru sine. Papionul spunea lumii întregi cât de mulţumit era el fiindcă trăia şi cu ce avânt îşi celebra profesia, pe care o numea „ocupaţia mea romantică şi pasională". Fiindcă în felul acesta practica el medicina şi la fel îşi trăia şi viaţa.

CAPITOLUL 36
SEMNELE PROGNOSTICULUI

Viaţa e plină de semne. Totul e să ştii cum să le interpretezi. Ghosh numea asta euristică – o metodă de rezolvare a problemelor pentru care nu există nicio formulă.

Cerul roşu dimineaţa – marinar, păzeşte-ţi viaţa.
Puroi undeva şi puroi nicăieri înseamnă puroi în burtă.
Nivel mic de trombocite la femeie înseamnă lupus până la proba contrarie.
Fereşte-te de omul cu albeaţă la ochi şi cu ficatul mărit…

În ambulatoriu, Ghosh remarca o tânără cu răsuflarea tăiată, cu obrajii roşii care contrastau cu paloarea ei generală, şi suspecta o îngustare a valvei mitrale cardiace, deşi n-ar fi ştiut să spună exact de ce. Semnele îl determinau să asculte cu atenţie murmurul uşor, huruitor, al stenozei mitrale, un murmur diavolesc pe care, aşa cum spunea el, „nu-l auzi decât dacă ştii că e acolo” şi care era sesizabil doar cu pâlnia stetoscopului aplicată uşor peste apexul inimii, după un exerciţiu fizic.

Îmi creasem şi eu propria mea euristică, un amestec de raţionament, intuiţie, aspect facial şi miros, lucruri care nu se găseau în nicio carte. Soldatul care încercase să fure motocicleta avusese un anumit miros în momentul morţii. Rosina avusese şi ea unul, şi ambele mirosuri fuseseră identice, sugerând decesul brusc.

Dar n-am avut încredere în nasul meu atunci când ar fi trebuit să am, când am sesizat din partea lui Ghosh semnale care ar fi trebuit să-mi atragă atenţia. Le-am ignorat, considerându-le o funcţie a noii lui slujbe de profesor, un efect secundar al noilor costume şi al mediului nou. Când mă aflam în preajma lui era uşor să mă liniştesc singur. Întotdeauna fusese o fire veselă şi optimistă. Acum însă, era şi mai jovial. Îşi găsise cea mai bună latură a personalităţii sale. Fiind un om care se mândrea cu „DEM – dragoste, educaţie şi moştenire”, excela în toate trei.

În ziua în care Hema şi Ghosh îşi aniversau căsătoria, m-am trezit la 4:00 dimineaţa, ca să învăţ. Două ore mai târziu, am ieşit din vechiul bungalow al lui Ghosh şi m-am dus în casa principală. Shiva se mutase înapoi în camera în care copilăriserăm amândoi. Era încă întuneric înăuntru. Voiam să intru pe furiş la el, ca să văd dacă nu cumva o cămaşă care îmi lipsea fusese spălată şi pusă apoi în dulapul lui. Am ajuns odată cu Almaz. Am îmbrăţişat-o şi am aşteptat până când ea mi-a făcut semnul crucii pe frunte şi a murmurat o rugăciune.

Hema dormea încă. Uşa băii din hol era deschisă şi dinăuntru ieşea abur. Ghosh stătea în faţa chiuvetei cu un prosop în jurul şalelor, sprijinit cu toată greutatea pe lavoar. Era o oră prea matinală pentru el. M-am întrebat de ce folosea baia aceea. Ca să n-o trezească pe Hema? I-am auzit respiraţia grea înainte de a-l vedea şi, în mod cert, înainte să mă vadă el pe mine. Efortul îmbăierii îl istovise. În imaginea reflectată în oglindă l-am văzut aşa cum era când nu-şi controla expresia. Am văzut o oboseală extremă. Am văzut tristeţe şi îngrijorare. Apoi m-a observat. Şi în clipa în care se întoarse spre mine, masca jovialităţii îi era din nou lipită pe chip, ca şi când niciodată n-ar fi lipsit de acolo.

— Ce s-a întâmplat? am întrebat.

Îmi simţeam stomacul ghem. Mirosul acela era acolo. Şi trebuie să fi avut legătură cu ceea ce tocmai văzusem.

— Absolut nimic. Înfricoşător, nu? Se întrerupse pentru a trage aer în piept şi reluă: Frumoasa mea soţie doarme ca un înger. Fiii mei mă fac să fiu atât de mândru… în seara asta îmi scot soţia la dans şi îi voi cere să ne mai prelungim contractul marital cu încă un an. Unicul lucru nelalocul lui este acela că un păcătos ca mine nu merită asemenea binecuvântări.

Hema apăru în hol, scuturându-şi părul de somn. Ghosh îmi aruncă o privire neliniştită. Se întoarse apoi spre oglindă şi îşi dădu cu colonie. Ochii lui mă implorau să n-o sperii pe Hema, în efortul de a-şi ţine braţele ridicate, ritmul melodiei pe care o fredona era sacadat. Mi-am luat cămaşa şi am plecat.

Aveam un curs dimineaţă la prima oră, unul important. Dar mi-am urmat instinctul, intuiţia… nasul. M-am îmbrăcat şi m-am ascuns apoi după şopronul lui Shiva. În scurt timp, Volkswagenul apăru din ceaţă; înăuntru era doar Ghosh. L-am urmat pe jos.

Am ajuns la Urgenţe la timp pentru a-l vedea intrând în biroul sorei-şefe. Nu numai că se afla şi ea acolo la o oră atât de matinală, dar venise chiar mai devreme şi îl aştepta. Am stat o clipă acolo, întrebându-mă ce puteau însemna toate astea, când apăru Adam, cu un flacon de sânge în mână. Uşa sorei-şefe se deschise în faţa lui. Câteva clipe mai târziu, Adam ieşi cu mâna goală. Păru uimit să mă vadă şi încercă să închidă uşa în urma lui, dar piciorul meu era deja în prag.

Ghosh era aşezat pe un fotoliu-pat, cu picioarele ridicate şi cu o pernă sub cap. Zâmbea. Corul din *Gloria in excelsis* de Bach se auzea la vechiul fonograf al sorei-şefe. Ea era aplecată peste braţul lui, cu mâna pe acul ce-i introducea sânge în venă. Ridicară amândoi privirea, crezând poate că era Adam, care se întorsese dintr-un motiv oarecare. Buzele lui Ghosh se mişcară:

— Fiule, ştii că…

— Nu te obosi să mă minţi, l-am întrerupt.

Se uită la sora-şefă, aşteptând parcă un ajutor din partea ei. Ea oftă.

— Aşa vrea soarta, Ghosh. Întotdeauna mi-am zis că Marion ar trebui să ştie.

Nu voi uita niciodată nemişcarea, ezitarea şi o urmă a ceva ce nu mai văzusem niciodată pe chipul lui Ghosh: subtilitate. Apoi, toate acestea lăsară locul resemnării şi unei priviri distante. Pentru o clipă am perceput lumea prin ochii lui, prin intelectul şi prin amplitudinea viziunii lui, care îi încorporase pe Hipocrat, pe Pavlov, pe Freud, pe Marie Curie, descoperirea streptomicinei şi a penicilinei, grupele sanguine identificate de Lansteiner, o viziune care îngloba salonul septic în care o curtase pe Hema şi sala de operaţii nr. 3 în care îşi începuse, cu reticenţă, cariera de chirurg; o viziune care îi amintea de naşterea noastră şi privea spre viitor, dincolo de viaţa lui, spre finele vieţii mele şi mai departe. Şi atunci, numai atunci, se stabiliză, se focaliză asupra prezentului, asupra acelui moment în care dragostea era palpabilă, atât de sesizabilă între tată şi fiu, încât gândul că s-ar putea sfârşi, iar amintirea i-ar fi fost unicul viitor îngăduit, era inacceptabil.

— Bine, Marion, clinician în devenire. Ce crezi tu că ar putea fi?

Era un adept înfocat al metodei socratice, numai că de această dată el era pacientul, iar eu trebuia să fac apel la euristica mea.

Îi remarcasem paloarea şi înainte, însă refuzasem s-o conştientizez. Acum îmi aminteam că văzusem în ultimele luni vânătăi pe braţele şi pe picioarele lui, vânătăi pentru care, de fiecare dată, avea o explicaţie. Parcă doar cu o săptămână în urmă se tăiase la deget în hârtie. Se întâmplase chiar în faţa mea şi sângerase o vreme. Când îl văzusem câteva ore mai târziu, rana încă mai supura. Cum izbutisem să ignor asta? Îmi aminteam şi câte ore petrecuse expus la radiaţiile vechiului aparat cu raze X, bătrânul Koot pe care, în ciuda protestelor unanime, el continuase să-l folosească până când spitalul primise, într-un târziu, un aparat nou. Koot fusese zdrobit cu ciocanele şi resturile sale fuseseră duse la Pământul Înecat. Acolo avea să-i ţină companie soldatului mort, făcându-i oasele să strălucească.

— Cancer sanguin? Leucemie? am întrebat, detestând sunetul acelor cuvinte urâte pe buzele mele.

Boala lui Ghosh abia acum se născuse, abia acum prinsese viaţă, în clipa în care eu îi rostisem numele, şi nu mai avea cum să dispară.

Ghosh zâmbi larg, se întoarse spre sora-şefă şi înălţă sprâncenele.

— Poţi să crezi una ca asta, soră-şefă? Fiul meu, clinicianul!

Apoi glasul lui îşi pierdu efervescenţa. Vorbi mai departe pe un ton din care orice prefăcătorie dispăruse, aşa cum dispar frunzele după un îngheţ.

— Orice-ar fi, Marion, Hema nu trebuie să afle. Mi-am trimis

probele de sânge acum doi ani, prin intermediul lui Eli Harris, doctorului Maxwell Wintrobe din Salt Lake City, Utah, SUA. Este un hematolog excelent. Îmi place grozav tratatul lui. Mi-a scris el, personal. Ceea ce am eu e ca un vulcan activ, care fierbe şi scuipă lavă. Nu e chiar leucemie, ci una în pregătire; se numeşte metaplazie mieloidă, spuse Ghosh, rostind cuvintele cu atenţie, de parcă ar fi fost ceva delicat şi foarte elaborat. Să ţii minte numele, Marion. Este o boală interesantă. Mi-au mai rămas încă mulţi ani, sunt sigur. Singurul simptom problematic pe care-l am acum este anemia. Transfuziile astea de sânge sunt schimburile mele de ulei. În seara asta mă duc la dans cu Hema. E ziua noastră cea mare, ştii. Şi voiam mai multă energie.

— De ce nu vrei ca mama să ştie? De ce nu mi-ai spus mie?

Ghosh clătină din cap.

— Hema ar lua-o razna… Ar începe să se agite, să se acuze… Nu te uita aşa la mine, băiete. N-o fac din pură nobleţe, ascultă-mă pe mine.

— Atunci, nu înţeleg.

— Tu n-ai ştiut nimic despre diagnosticul meu în ăştia doi ani, aşa-i? Dacă ai fi ştiut, relaţia ta cu mine s-ar fi schimbat. Nu crezi? întrebă el zâmbind şi-mi ciufuli părul. Ştii ce anume mi-a oferit mie cea mai mare plăcere în viaţă? Bungalow-ul nostru, normalitatea lui, banalitatea trezirii mele de dimineaţă în sunetul vaselor lui Almaz în bucătărie, munca mea… Orele de curs, vizitele în saloane cu studenţii din anii mari… Faptul că vă vedeam pe tine şi pe Shiva la masa de seară şi apoi mă duceam să mă culc cu soţia mea.

Se opri după aceste cuvinte, rămase tăcut vreme îndelungată, cu gândul la Hema, şi apoi reluă:

— Vreau ca mai departe zilele mele să fie la fel ca până acum. N-aş vrea ca toţi ceilalţi să înceteze să se poarte normal cu mine. Ştii la ce mă refer? Nu vreau ca toate astea să fie distruse, adăugă zâmbind. Când lucrurile vor deveni mai grave, dacă se va ajunge la asta, îi voi spune Hemei. Promit.

Mă privi scrutător.

— Vrei să păstrezi secretul? mă întrebă apoi. Te rog. Poţi face asta pentru mine. Ca un dar, dacă vrei. Dăruieşte-mi cât mai multe zile normale, atât cât e posibil să am. Şi nu trebuie să-i spui nici fratelui tău. Ştiu că voi doi aţi avut o… ruptură. Dar tu îl înţelegi pe Shiva mai bine decât oricine. Şi ştiu că ţii la el suficient de mult pentru a-l proteja şi pentru a nu lăsa ca vestea asta să ajungă la el prea devreme.

I-am dat cuvântul meu.

Despre lunile următoare îmi amintesc prea puţin, cu excepţia faptului că am înţeles cât de înţelept era Ghosh. Fusese o binecuvântare să nu ştiu vreme de doi ani. Acum, că aflasem, nu mai

aveam cum să întorc timpul înapoi sau să şterg cunoaşterea faptului respectiv. Era ca şi cum Ghosh ar fi fost din nou la închisoare – şi, într-un fel, chiar era. Am citit tot ce-am găsit despre metaplazia mieloidă (cât uram sintagma aceasta care lui îi plăcea!). Când aflasem eu vestea, măduva spinării lui nu dădea niciun semn deosebit. Apoi boala devenise mai activă, vulcanul începuse să clocotească, supurând lavă şi scuipând urme de gaze sulfuroase când vânturile îi erau prielnice.

Îmi petreceam cât mai mult timp posibil alături de Ghosh. Voiam să am parte de fiece dram de înţelepciune pe care mi-l putea transmite. Orice fiu ar trebui să noteze fiecare cuvânt spus de tatăl lui. Eu am încercat. De ce fusese nevoie de o boală pentru ca eu să apreciez valoarea timpului petrecut împreună cu el? Se pare că noi, oamenii, nu învăţăm niciodată. De aceea retrăim lecţia odată cu fiecare generaţie şi pe urmă jinduim să scriem epistole. Ne dădăcim prietenii, îi luăm de umeri, îi zgâlţâim şi le spunem: „Trăieşte clipa. Ceea ce contează cu adevărat e momentul prezent!” Cei mai mulţi dintre noi nu mai au cum să se întoarcă şi să repare greşeala. Nu mai putem face nimic cu privire la ceea ce ar fi trebuit şi la ceea ce am fi putut… Dar există şi câţiva oameni norocoşi, ca Ghosh, care nu au astfel de griji. El nu trebuia să repare nimic, în viaţa lui nu fusese nicio clipă netrăită din plin.

Din când în când, îmi făcea cu ochiul şi îmi zâmbea din câte un colţ al încăperii. Mă învăţa acum cum se moare, după ce mă învăţase cum se trăieşte.

Shiva şi Hema nu aflaseră nimic despre boala lui Ghosh; ei erau cufundaţi în propria lor aventură. Shiva o convinsese să-şi ia un angajament major, acela de a le trata pe femeile cu fistulă veziculo-vaginală, pe scurt, fistulă. Nu era o maladie pe care Hema (sau orice alt chirurg ginecolog) s-o abordeze cu plăcere, fiindcă era dificil de vindecat.

Acum îmi explic de ce fata aceea pe care o văzuserăm în copilărie – cea care urcase dealul împreună cu tatăl ei, cu fruntea plecată de ruşine, cu urina scurgându-i-se pe picioare la fiecare pas şi cu un miros de nedescris – avusese o influenţă atât de puternică asupra vieţii lui Shiva.

Fără ştirea mea şi a fratelui meu, Hema o operase de trei ori. Cusătura se rupsese după primele două intervenţii, dar a treia oară ţinuse. Noi n-am văzut-o când a plecat de la Missing, dar Hema ne-a dat cuvântul ei că fata se vindecase şi părăsise fericită spitalul. Cicatricile mentale nu aveau să se vindece însă niciodată. Pe vremea aceea înţelesesem prea puţin despre boala ei; era un subiect despre care Hema nu vorbea cu noi. Acum însă, ştiam şi eu, şi Shiva. După

toate probabilităţile, posibil chiar înainte de adolescenţă, fata fusese obligată să se mărite cu un bărbat poate la fel de vârstnic ca tatăl ei. Dureroasa consumare a mariajului (şi mai traumatizantă dacă circumcizia lăsase ţesut cicatrizat la intrarea în vagin, de care trebuia să treacă soţul ei) probabil că o îngrozise. Poate că fusese prea mică pentru a face legătura între acest act şi sarcina de mai târziu, dar în scurt timp pântecul începuse să i se umfle. Când debutase travaliul, capul copilului împinsese în oasele pelviene, dat fiind că deschiderea ei pelviană fusese deja îngustată de rahitism. Într-o ţară dezvoltată sau într-un oraş mare i s-ar fi făcut o cezariană imediat după începerea contracţiilor. Dar într-un sat izolat, fără alt ajutor în afară de cel al soacrei, probabil că se chinuise zile întregi, uterul ei încercând imposibilul, dar reuşind doar să împingă în mod repetat capul copilului în peretele vezicii urinare şi al colului uterin, strivind ţesuturile de oasele pelvisului. Curând, copilul murise în uter, iar mama ar fi urmat să aibă aceeaşi soartă la scurt timp, din cauza unei rupturi uterine, a unei infecţii sau a septicemiei. A fost însă un caz fericit, familia izbutind s-o ducă pe mamă la un spital. Acolo, fătul mort a putut fi extras din uter bucată cu bucată, strivindu-i-se mai întâi capul.

În convalescenţa de după travaliul cumplit, ţesuturile cuprinse de cangrenă ale canalului de naştere se necrozaseră, lăsând o gaură cu contur neregulat între vagin şi vezica urinară. În loc ca urina să treacă din vezică în uretră şi să fie eliminată prin orificiul de sub clitoris (numai atunci când femeia voia să urineze), conţinutul vezicii se scurgea încontinuu în vagin şi în jos, pe picioare. Hainele îi erau mereu ude şi urina îi curgea şiroaie toată ziua. Vezica şi uretra se infectau, devenind greu mirositoare. Foarte repede, labiile şi coapsele mereu ude se macerau din cauza puroiului care supura. Acesta trebuie să fi fost momentul când soţul ei o alungase, iar tatăl îi venise în ajutor.

Fistulele fuseseră descrise încă din Antichitate, dar abia în 1849, în Montgomery, Alabama, medicul Marion Sims, tizul meu, reuşise pentru prima dată să repare o fistulă. Primele lui paciente fuseseră Anarcha, Betsy şi Lucy, trei sclave alungate de familiile şi de stăpânii lor din cauza stării în care ajunseseră. Sims le operase – cu acordul lor, ni se spune – într-o încercare de a vindeca fistula. Eterul tocmai fusese descoperit, dar utilizarea lui încă nu era răspândită, aşa că pacientele lui au fost pe deplin conştiente. Sims închisese gaura care se căsca între vezică şi vagin şi crezuse că astfel le vindecase. Dar, o săptămână mai târziu, găsise deschideri minuscule pe conturul operaţiei, prin care urina se scurgea. Medicul încercase însă în continuare. O operase pe Anarcha de circa treizeci de ori. Învăţase câte ceva din fiecare eşec şi îşi modificase tehnica până când, în

sfârşit, reuşise.

Atunci când o operase pe fata pe care o văzuserăm noi, Hema aplicase principiile stabilite de Marion Sims. Mai întâi pusese un cateter care ajungea prin uretră în vezică, pentru a devia fluxul de urină departe de fistulă şi pentru a le permite ţesuturilor ude, macerate, să se usuce şi să se vindece. O săptămână mai târziu, o operase vaginal, folosind spatula curbată din aliaj de cositor pe care o inventase chirurgul din Alabama – speculul Sims, aşa cum este numit în prezent – şi care făcuse posibilă chirurgia vaginală. Fusese nevoită să rezece cu atenţie marginile fistulei, încercând să găsească straturile odinioară distincte ale membranei vezicale, ale peretelui vezical, apoi pe cele ale peretelui şi membranei vaginale. Odată ce terminase cu marginile, cususe strat cu strat. După numeroase eşecuri, Sims rugase un bijutier să-i confecţioneze o sârmuliţă subţire din argint, pe care o folosise apoi la suturarea rănii. Argintul determina cea mai slabă reacţie inflamatorie a ţesuturilor, iar inflamaţia era motivul pentru care suturile cedau. Hema utilizase catgut cromat.

La o lună după ce aflasem de boala sanguină a lui Ghosh,
Hema ne anunţă în timpul cinei că ea şi Shiva operaseră consecutiv cincisprezece paciente cu fistulă, fără nicio recidivă.

— Îi datorez lui Shiva acest succes, spuse ea. El m-a convins să aloc mai mult timp pregătirii femeilor pentru operaţie. Aşa că acum internăm bolnavele şi vreme de două săptămâni le hrănim cu ouă, carne, lapte şi le dăm vitamine. Le administrăm totodată antibiotice până când urina le devine curată şi folosim pastă de oxid de zinc pentru a le trata coapsele şi vulva. Shiva a venit cu ideea de a le deparazita şi de a le corecta anemia feriprivă înainte de a le opera. Încercăm de asemenea să le întărim picioarele, le punem să facă mişcare. Cu ruşine recunosc, adăugă ea, privind mândră spre Shiva, că el le-a înţeles şi le-a recunoscut nevoile mai bine decât mine după atâţia ani de experienţă. Ca şi ideea terapiei fizice…

— N-au cum să meargă după operaţie dacă nu pot s-o facă înainte, preciză Shiva.

La patru dintre paciente, gaura din vezică era atât de mare, cu ţesuturile atât de atrofiate şi de retrase, încât fusese imposibil să i se unească marginile. În cazul lor, Hema învăţase să expună o bucată îngustă, dar groasă, de carne de sub labie şi, ţinând-o conectată la un capăt pentru a asigura irigarea cu sânge, să-i străpungă celălalt capăt şi să-l tragă în vagin, pentru a „petici” fistula.

— Sora-şefă are un donator care doreşte să sponsorizeze numai intervenţiile pe fistule, spuse Shiva. Primim câte o mie de dolari americani în fiecare lună.

Mi-a fost greu şi să mă uit la el, cu atât mai mult să-l felicit.

Renunţasem să-mi mai fac griji pentru Genet. Când a picat la două dintre materii în primul an şi a fost nevoită să repete ambele semestre, eu eram prea preocupat de boala lui Ghosh şi nu mi-a păsat. Dar nu se purta aşa fiindcă voia să se distreze sau să-şi trăiască viaţa din plin. În realitate, îşi pierduse dorinţa de a învăţa şi îşi uitase ţelul – dacă avusese vreodată unul. Era suficient să te laşi pe tânjală şi să lipseşti de la cursuri o săptămână, ca să rămâi în urmă irecuperabil de mult, atât de alert era ritmul în primul an de şcoală medicală.

Când eram la jumătatea anului doi, am auzit că Genet lipsise iarăşi de la câteva laboratoare de anatomie. M-am simţit obligat să văd ce e cu ea.

Uşa camerei ei de la căminul Mekane Yesus era deschisă. Înăuntru, oaspetele lui Genet stătea cu spatele la mine; niciunul dintre ei nu m-a observat la început. Colega ei de cameră nu era acolo. Încăperea mică, odinioară atât de îngrijită, era acum dezordonată şi foarte încărcată. Era mobilată cu două paturi suprapuse şi cu o masă pentru două persoane. Cât timp Zemui fusese în viaţă, Genet se purtase de parcă el ar fi călcat-o pe nervi. Dar bravul şi loialul ei tată murise sub o rafală de gloanţe, iar acum ea îi lipise fotografia pe tavan, la numai câţiva centimetri de faţa ei atunci când se culca în patul de sus.

Trăsăturile aspre şi atitudinea înţepată a vizitatorului erau evidente. Îl ştiam, era un agitator care îi organiza pe studenţi pentru a solicita reformarea programei şi strângea semnături pentru a scăpa de un supraveghetor nepopular. Dar în primul rând era din Eritreea, la fel ca Genet. Eliberarea Eritreei era, în mod cert, principala lui cauză, una pe care însă trebuia s-o urmărească în secret. Vorbea cu Genet în tigrinya, dar am auzit şi câteva cuvinte în engleză: „hegemonie” şi „proletariat”. Se opri în mijlocul frazei când mă simţi dincolo de prag. Ochii lui bovini îmi aruncară o privire care părea să spună: „Niciodată nu vei fi unul dintre noi”.

M-am adresat lui Genet în mod deliberat în amharică, pentru ca individul să vadă că o vorbeam mai bine decât el. După ce-i mai spuse ceva în tigrinya, se ridică şi plecă.

— Cine sunt amicii ăştia radicali ai tăi, Genet?

— Ce amici radicali? Nu fac decât să mă văd cu eritreeni.

— Poliţia secretă are informatori la etajul ăsta. Vor face legătura între tine şi Frontul de Eliberare a Poporului Eritreean.

Ea ridică din umeri.

— Ştii că FEPE face progrese mari, Marion? Nu, n-ai de unde să ştii. Nu scrie asta în *Ethiopian Herald.* Dar mă îndoiesc că ai venit până aici ca să discutăm despre politică.

În trecut, poate că atitudinea ei m-ar fi rănit.

— Hema îţi transmite salutări. Iar Ghosh spune că ar vrea să vii la masă într-o seară… Genet, mă îngrijorează orele tale de disecţie. Anul

ăsta nu are cine să facă laboratoarele pentru tine. Dacă nu te prezinţi, o să pici orice ai face. *Haide,* Genet!

Chipul ei, atât de animat şi de interesat când vorbise cu tipul acela, devenise acum posomorât.

— Îţi mulţumesc, replică pe un ton îngheţat.

Voiam mult de tot să-i spun că Ghosh era bolnav, s-o fac să iasă din starea aceea egocentrică. Şi totuşi, stăteam acolo, vrăjit de prezenţa ei. Era o magie care mă îndemna să mă întorc mereu la ea, spunându-mi că încă o iubesc, indiferent de purtarea ei, chiar şi atunci când vieţile noastre luaseră drumuri atât de diferite.

În ultimul meu an la şcoala de medicină, în timp ce îmi făceam stagiul de chirurgie, vulcanul lui Ghosh a erupt. Am ajuns acasă şi am văzul pe chipul Hemei că aflase. M-am pregătit pentru tirada care avea să urmeze. Ea însă m-a îmbrăţişat.

Ghosh vomitase sânge şi avusese şi o gravă hemoragie nazală. Încercase s-o ascundă, dar nu reuşise. Acum se odihnea în dormitor. I-am aruncat o privire, apoi am ieşit din încăpere şi m-am aşezat cu Hema la masa din sufragerie. Almaz, cu ochii înroşiţi, mi-a adus ceai.

— Mă bucur, cred, că nu mi-a spus, începu Hema. Era limpede, după pleoapele ei umflate, că plânsese toată după-amiaza. Mai ales că nu se poate face nimic. Aşa am avut parte de ce e mai bun la el. Ce zile perfecte, fără să ştiu nimic din toate astea!

Îşi atinse inelul cu diamant de pe deget, pe care el i-l dăruise la ultima reînnoire a jurămintelor matrimoniale.

— Dacă aş fi ştiut… reluă apoi, poate că am fi făcut o călătorie în America. L-am întrebat despre asta. A zis că a preferat să fim aici. Să fiu eu primul lucru pe care îl vede dimineaţa – asta e tot ce-şi doreşte! *Ayoh,* e un tip atât de romantic, chiar şi acum! E ciudat, dar cu câteva luni în urmă chiar îmi ziceam că totul e atât de bine şi de frumos, încât nu se poate să nu se întâmple ceva rău. Iar toate semnele erau în faţa ochilor mei. Însă nu le-am dat atenţie.

— Nici eu, am spus.

Am găsit-o pe Almaz plângând în bucătărie. Gebrew, cu ochii în lacrimi, ţinându-şi mica Biblie în mână, se legăna şi îi citea versete pentru a o alina. Când m-a văzut, Gebrew mi-a spus:

— Vom posti pentru el. Nu ne-am rugat destul.

Almaz a încuviinţat în tăcere şi, cu toate că m-a lăsat s-o îmbrăţişez şi să încerc s-o liniştesc, era încă agitată.

— Nu ne-am rugat, spuse ea. De aceea ni se întâmplă ademenea lucruri.

L-am întrebat pe Gebrew dacă îl văzuse pe Shiva şi mi-a răspuns că fratele meu fusese plecat toată ziua, iar dacă se întorsese, era probabil

în atelierul lui. Mă însoţi până la şopron.

— Mai porţi încă sulul la tine? mă întrebă el.

Se referea la fâşia de pergament pe care el desenase un ochi, o stea în opt colţuri, un inel şi o regină, la care adăugase cu un scris elegant un verset. Rulase apoi fâşia strâns şi o introdusese într-un tub gol de cartuş. Pe metal scrijelise o cruce şi numele meu.

— Da, îl am întotdeauna la mine, am răspuns, ceea ce era oarecum adevărat, fiindcă ţineam amuleta în servietă.

— Trebuia să fi făcut unul şi pentru domnul doctor Ghosh; Aşa, poate că nu s-ar mai fi îmbolnăvit.

M-am minunat de credinţa dovedită de prietenul meu. În Etiopia, pentru a deveni preot, era suficient ca arhiepiscopul din Addis Abeba să sufle într-un săculeţ de pânză, care era dus apoi în oraşele de provincie şi deschis în curtea unei biserici, astfel fiind hirotonisiţi în masă sute de preoţi. Cu cât mai mulţi, cu atât mai bine, din punctul de vedere al Bisericii Ortodoxe etiopiene.

Dar existenţa a mii şi mii de clerici ridica anumite probleme pentru oamenii cu frica lui Dumnezeu, ca Almaz. Unii dintre indivizii respectivi erau nişte beţivi şi profitori, pentru care preoţia era doar un mijloc de a scăpa de foame şi, în acelaşi timp, de a-şi satisface alte pofte. Chiar şi în faţa celui mai depravat preot care îi întindea crucifixul, Almaz era obligată să se oprească şi să-i sărute cele patru extremităţi. O văzusem într-o zi cu hainele în dezordine şi cu o expresie tulburată. Îmi spusese că respinsese cu umbrela avansurile unui preot, iar câţiva trecători îi săriseră în ajutor şi-l luaseră pe respectivul la pumni. „Marion", adăugase ea apoi, „când o să fiu pe moarte, să te duci în Merkato şi să-mi aduci *doi* preoţi. Aşa, la fel ca Iisus, o să pot muri cu un hoţ la dreapta şi cu unul la stânga mea."

Dar Gebrew era altfel. Almaz era sigură că Dumnezeu îl privea cu ochi buni. Gebrew îşi petrecea ore întregi cu nasul în cărţile lui de rugăciuni, sprijinit în *makaturia* – toiagul de rugăciune –, cu mătăniile prefirându-i-se printre degete. Chiar şi atunci când renunţa la veşmântul preoţesc ca să tundă iarba, ca să facă diverse treburi sau ca să stea de pază la poartă, îşi păstra turbanul pe cap, iar buzele nu i se opreau niciodată din murmurat.

— Te rog, fă un sul şi pentru Ghosh, l-am îndemnat. Ai credinţă. Poate că nu este prea târziu.

Shiva tocmai se întorsese. Eu nu mai intrasem în şopron de o veşnicie şi nu eram pregătit pentru harababura care domnea înăuntru. Piese de motor şi casete electrice erau împrăştiate pe podea. Abia dacă mai rămăsese loc să te strecori până la aparatul lui de sudură, înconjurat de bucăţi de metal. Shiva mărginise pereţii şi tavanul şopronului cu o schelă din metal sudat, de care atârnau, prinse cu

sârmă, uneltele lui. El se afla la masa de lucru, în spatele unui munte de cărţi şi de hârtii. Am reuşit să ajung până acolo. Desena schiţa unui fel de cadru, un aparat despre care spunea că va permite o expunere mai bună în operaţiile pentru fistule. Îşi lăsă creionul jos şi aşteptă. Nu ştia nimic despre cele petrecute mai devreme în bungalow. I-am spus adevărul despre Ghosh.

Ascultă, dar nu zise nimic. Deşi păli uşor, pe faţa lui nu se citea aproape nimic. Închise ochii. Se căţărase în căsuţa lui din copac şi trăsese scara după el. Nu avea nicio întrebare. Am aşteptat. Nici măcar această veste nu putea doborî zidul ridicat între noi.

Aveam nevoie de el. Purtasem singur secretul lui Ghosh, iar acum eram gata să împart povara. Aveam nevoie de puterea lui în zilele ce aveau să urmeze, însă nu voiam s-o recunosc. Ce gândea oare Shiva? Simţea totuşi ceva? Am plecat după o vreme, dezgustat de faptul că ochii lui refuzau să se deschidă, convins că nu mă puteam baza pe el.

Dar Shiva mă surprinse. În noaptea care urmă şi încă două după aceea, dormi pe coridor, în faţa camerei lui Ghosh şi a Hemei, învelit doar cu o pătură. Aşa îşi exprima el dragostea pentru Ghosh, aşa ştia să-i stea aproape. A doua zi dimineaţă, Ghosh fu mişcat până la lacrimi văzându-l ghemuit în prag. Când Hema mi-a spus, am simţit cum ceva în jurul inimii mele se crapă, se face ţăndări. În a patra noapte, cum starea lui Ghosh se înrăutăţise, am decis să renunţ la vechiul lui bungalow şi să mă întorc în patul pe care îl împărţisem odinioară cu Shiva. Pe el am reuşit să-l conving să nu se mai culce pe jos, pe coridor. Am dormit amândoi chinuiţi, fiecare pe marginea saltelei, trezindu-ne de câteva ori să vedem ce face Ghosh. Dimineaţa, frunţile ni se atingeau.

Şi eu, şi Shiva aveam aceeaşi grupă de sânge cu Ghosh. Cu ajutorul lui Adam, făcusem provizii din sângele meu, în vederea acestui moment. Acum, donă şi Shiva. Dar sângele nu mai era suficient şi determinase un periculos exces de fier. Trombocitele lui Ghosh nu mai funcţionau, îi sângerau gingiile şi avea hemoragii intestinale. Era tot mai slăbit.

Nu voia să se mute în spital. În scurt timp, din cauza anemiei, respira cu greu şi nu mai putea sta întins. L-am transferat din patul conjugal, în care dormise mai bine de douăzeci de ani, în fotoliul lui preferat din camera de zi, cu picioarele ridicate pe taburet.

Fără zarvă, sistematic, căuta să petreacă timp cu toţi cei pe care îi iubea. Trimise după Babu, Adid, Evangeline, doamna Reddy şi după ceilalţi parteneri de bridge. Îi auzeam râzând şi depănând amintiri din trecut, deşi nu râdeau tot timpul. Membrii echipei lui de crichet îi făcură o surpriză, venind îmbrăcaţi în echipamentul alb de joc, în onoarea căpitanului lor, şi apoi îl delectară cu poveşti ale reuşitelor lui

pe teren, în care acestea erau mult exagerate.

Apoi ajunse la punctul în care era nevoit să inspire oxigen prin masca sprijinită lejer pe bărbia lui. Şi veni rândul meu să am marea discuţie cu el. Mă temusem de acest moment, refuzând să-i accept implicaţiile.

— Mă eviţi, Marion, mă dojeni Ghosh. Trebuie să începem. Nu putem termina dacă nu începem, am dreptate?

Niciodată n-aş fi crezut că-mi va spune ceea ce mi-a spus apoi:

— Nu vreau să te simţi responsabil pentru întreaga familie. Hema este o femeie capabilă. Deşi îmbătrâneşte, sora-şefă e puternică şi plină de resurse. Îţi spun toate astea fiindcă vreau să-ţi duci cariera medicală pe culmi cât mai înalte. Să nu te simţi dator să rămâi aici, nici faţă de Shiva, nici faţă de Hema ori de sora-şefă. Ori faţă de Genet, adăugă el, încruntându-se uşor când îi rosti numele, şi se aplecă puţin în faţă, pentru a-mi lua mâna şi a se asigura astfel că înţelegeam cât de serios vorbea. Am vrut atât de mult să mă duc în America, reluă el. Toţi anii ăştia am citit din *Harrison's*{54} şi din alte tratate… despre lucrurile pe care le fac ei, despre analizele pe care le cer… E ca şi când aş fi citit romane SF, ştii? Banii nu sunt o problemă. E un meniu fără preţuri. Dar dacă tu ajungi acolo, n-o să mai fie ficţiune. O să fie adevărat.

În ochi îi apăru o privire visătoare, în timp ce-şi imagina cum avea să fie.

— *Noi* te-am împiedicat să te duci, nu-i aşa? Eu şi Shiva. Naşterea noastră.

— Nu spune prostii! Îţi poţi închipui că aş fi renunţat la toate astea? întrebă el, descriind un arc de cerc cu mâna, ca pentru a indica familia, spitalul, căminul pe care şi-l clădise într-un bungalow. Am fost un om binecuvântat. Înţelepciunea mea a fost aceea că am înţeles cu mult timp în urmă că banii, singuri, nu mă vor face fericit. Sau poate asta e doar o scuză pentru că nu vă las moştenire o avere uriaşă! Aş fi *putut,* cu certitudine, să câştig mai mulţi bani, dacă ăsta ar fi fost ţelul meu. Însă regrete nu am. Pacienţii mei VIP regretă atât de multe lucruri când ajung pe patul de moarte! Regretă amărăciunea pe care au sădit-o în inimile celorlalţi. Şi îşi dau seama că nici toţi banii din lume, nicio slujbă religioasă, niciun elogiu, nicio procesiune funerară, oricât de fastuoasă ar fi ea, nu pot şterge amintirea unui spirit meschin. Desigur, noi doi am fost martori la multe decese în rândul celor săraci. Unicul lor regret este acela că s-au născut săraci şi au suferit de când au venit pe lume până când au părăsit-o. Ştii, în Cartea lui Iov, acesta îi spune lui Dumnezeu: „Trebuia să mă fi dus direct din pântec în mormânt! Ce rost a mai avut partea dintre ele, ce rost a mai avut *viaţa mea,* dacă a fost doar pentru a suferi?" Ceva de genul ăsta. Pentru săraci, moartea este, cel puţin, sfârşitul tuturor suferinţelor.

Râse, încântat parcă de ceea ce spusese. Degetele i se duseră în mod automat la buzunarul pijamalei şi apoi în spatele urechii, în căutarea unui creion, fiindcă vechiul Ghosh ar fi notat imediat ideea. Dar nu avea creion şi nici nu mai era nevoie să noteze ceva.

— Nu am suferit, continuă apoi. Ei, poate am suferit totuşi, pentru scurt timp. Doar atunci când Hema, iubita mea, m-a ţinut pe jar atâţia ani de zile. Asta a fost suferinţă!

Zâmbetul lui sugera însă că fusese o suferinţă pe care n-ar fi dat-o în schimbul faimei sau al averii.

— Lui Shiva îi va merge de minune alături de Hema. Ea are nevoie de el, ca s-o ţină mereu ocupată. Instinctul o va îndemna să se întoarcă în India. Şi va face multă tevatură pe tema asta. Dar nu se va întoarce. Shiva va refuza. Aşa că va rămâne şi ea aici, în Addis. Ce vreau eu să spun e să nu-ţi faci griji. Înţelegi?

Am încuviinţat printr-o înclinare a capului, dar fără prea multă convingere.

— Am totuşi şi un mic regret. Dar în privinţa asta poţi să mă ajuţi tu. Fiindcă are legătură cu tatăl tău.

— Tu eşti singurul tată pe care l-am avut vreodată, am replicat grăbit. Aş vrea ca Thomas Stone să aibă leucemia asta în locul tău. Nu mi-ar păsa deloc dacă ar muri!

Aşteptă puţin înainte de a răspunde, înghiţindu-şi cu greu nodul din gât.

— Marion, nici nu-ţi pot spune cât înseamnă pentru mine faptul că mă consideri tatăl tău. N-aş putea fi mai mândru de tine şi de ce-ai devenit decât sunt acum. Dar am adus vorba despre Thomas Stone dintr-un motiv egoist. Aşa cum am spus, ăsta este unul dintre regretele mele. Vezi tu, i-am fost tatălui tău un prieten atât de apropiat pe cât putea el să aibă. Trebuie să-ţi imaginezi cum stăteau lucrurile atunci, Marion. În afară de mine, el era singurul medic bărbat de-aici, de la Missing. Eram complet diferiţi, nu aveam nimic în comun – sau aşa am crezut când l-am întâlnit. Dar am aflat că iubea medicina la fel de mult ca mine. Îi era devotat. Pasiunea lui pentru medicină… Era ca şi cum ar fi venit de pe o altă planetă, de pe planeta *mea.* Între noi exista o legătură specială.

Privirea îi lunecă spre fereastră, rememorând probabil acele timpuri. Am aşteptat. În cele din urmă, se întoarse spre mine şi îmi strânse mâna.

— Marion, tatăl tău a fost profund rănit de ceva, Dumnezeu ştie de ce. Părinţii i-au murit pe când era copil încă. N-am vorbit niciodată cu el despre asemenea lucruri, dar aici, lucrând alături de sora Mary Joseph Praise, muncind toţi împreună, era apărat. Era fericit atât cât poate fi un om ca el. Eu simţeam nevoia să-l protejez. Stăpânea bine chirurgia, dar viaţa n-o înţelegea defel.

— Vrei să spui că era ca Shiva?

Rămase o clipă pe gânduri.

— Nu. Era foarte diferit de el. Shiva e mulţumit! Uită-te la el. Shiva nu simte nevoia să aibă prieteni, susţinere socială sau aprobare din partea altora… Shiva trăieşte momentul. Thomas Stone nu era deloc aşa. Avea toate nevoile pe care le avem şi noi, ceilalţi. Dar îi era frică. Îşi nega nevoile şi îşi nega trecutul.

— Frică de ce? am întrebat, fiindu-mi greu să înghit toate astea. Sora-şefă mi-a povestit o dată cum azvârlea cu instrumentele când se enerva. Spunea că era irascibil şi neînfricat.

— Da, neînfricat în chirurgie, îmi închipui. Dar se poate ca nici asta să nu fie adevărat. Un chirurg bun *trebuie* să se teamă, iar el era un chirurg bun, cel mai bun, niciodată nesăbuit, şi temător în mod adecvat. Mă rog… cu câteva rateuri în raţionament, însă era şi el doar un om. Când venea însă vorba despre relaţii, era… îngrozit. Era înspăimântat că, dacă se apropie prea mult de cineva, va fi rănit. Sau poate că îi va răni el pe ceilalţi.

Refuzam să accept această imagine a lui Stone, care diferea atât de mult de cea pe care mi-o construisem eu în toţi aceşti ani. Într-un târziu, l-am întrebat:

— Şi ce anume doreşti de la mine?

— Acum, că mi se apropie timpul, Marion… vreau să-i spui lui Thomas Stone că orice s-ar fi întâmplat, eu întotdeauna m-am considerat prietenul lui.

— De ce nu-i scrii?

— Nu pot. N-aş putea. Hema nu l-a iertat că a plecat. Era fericită că a plecat – v-a vrut pe amândoi din clipa în care v-aţi născut, dar, cu toate astea, n-a vrut să-l ierte fiindcă a plecat. Iar pe urmă, după ce el a dispărut, a fost îngrozită tot timpul că s-ar putea întoarce să vă ceară înapoi. Am fost nevoit să-i promit, să-i jur că nu-i voi scrie şi nu voi lua legătura cu el sub nicio formă. Şi mi-am ţinut cuvântul, Marion, adăugă, uitându-se la mine cu o mândrie calmă în priviri.

— Foarte bine. Mă bucur.

Fusesem atât de curios cu privire la Thomas Stone în copilărie! Visasem la întoarcerea lui. Acum mă împotriveam lui Ghosh, şi nu ştiam sigur de ce. El continuă:

— Dar eram sigur că Stone va lua legătura cu mine. Anii au trecut şi m-am simţit dezamăgit fiindcă n-a făcut-o. Marion, e măcinat de ruşine şi presupune că nu vreau să-l văd. Că-l urăsc.

— De unde ştii?

— Sigur n-am cum să ştiu. Bănuiesc că şi-n ziua de azi se consideră un fel de albatros. Spune-i intuiţie clinică, dacă vrei. Adevărul este că vouă v-a fost mai bine cu noi decât cu el. Oricât ar fi încercat, nu cred că ar fi putut făuri ceea ce avem noi aici: o familie. Iată de ce nu vreau

să-l urăşti. Crucea pe care o poartă e uriaşă.

— De ce-mi spui asta acum? Nu m-am mai gândit la el de când ai ieşit tu din închisoare. N-a fost niciodată lângă noi când am avut nevoie de el. De ce să-mi pierd timpul gândindu-mă la persoana lui?

— De dragul meu. Ţi-am spus, faci asta *pentru mine*. Fiindcă e singurul meu regret. Nu are legătură cu tine. Însă numai tu mă poţi ajuta.

N-am răspuns.

— Să văd dacă pot să-ţi explic… reluă Ghosh, ridicându-şi pentru câteva clipe privirea în tavan. Marion, dacă nu-i transmit într-un fel faptul că încă îl consider un frate, rămâne ceva incomplet în viaţa mea, continuă el, iar ochii i se umeziră. Şi orice motive ar fi avut pentru a păstra tăcerea în toţi aceşti ani, eu încă… ţin la el. *Eu* nu pot să-l întâlnesc, nu pot să-i spun toate astea. Dar tu poţi. Nu voi trăi ca s-o văd, dar asta e ceea ce vreau. Fă-o fără a răni sentimentele Hemei. Fă-o pentru mine. Împlineşte ceea ce e incomplet.

— O să-i spui asta şi lui Shiva?

— Dacă i-aş spune că asta e ultima mea dorinţă, ar face-o. Dar s-ar putea ca el să nu ştie *cum* s-o facă sau cum să-l… vindece. E nevoie aici de mai mult decât simpla transmitere a unui mesaj. Şi vorbind despre Shiva… adăugă el după o scurtă ezitare. Trebuie să-ţi mai spun ceva despre el: orice ţi-ar fi făcut, te rog să-l ierţi.

Am rămas încremenit. Oare avusese de gând să-mi spună asta? Sau gândul îi venise acum, deodată? Nu crezusem că Ghosh ştia cât de adânc mă rănise Shiva şi câtă amărăciune strânsesem în privinţa lui, dar îl subestimasem. Şi totuşi, ceea ce se întâmplase între mine şi fratele meu nu era un subiect pe care să vreau să-l discut cu Ghosh. Era prea dureros, prea personal.

— O să fac tot ce pot referitor la Thomas Stone. Pentru tine. Însă nu-mi vine să cred că asta vrei cu adevărat. Uiţi că el e omul care i-a adus mamei mele moartea… moartea unei călugăriţe. O călugăriţă pe care el a lăsat-o însărcinată. Şi apoi şi-a părăsit copiii. Iar până în ziua de azi, nimeni nu pare să ştie cum s-au întâmplat toate astea.

Vocea îmi căpătase un ton strident, tremurător, iar Ghosh nu spuse nimic, mărginindu-se să mă privească fix, până ce umerii mi-au căzut şi am cedat. Aveam să fac ce-mi ceruse.

Când veni sfârşitul, o săptămână mai târziu, era încă în acelaşi fotoliu, înconjurat de noi toţi, eu şi Shiva ţinându-l de mâna stângă, iar sora-şefă de cea dreaptă. Almaz, care slăbise mult din cauza postului strict pe care îl ţinuse, era ghemuită în spatele fotoliului, cu o palmă pe umărul lui. Hema şedea pe braţul fotoliului, pentru ca fruntea lui Ghosh să i se poată odihni pe piept. Genet nu fusese de găsit. Nu era la cămin când Gebrew fusese trimis cu un taxi s-o aducă

la Missing. Acum, Gebrew stătea lângă Almaz, rugându-se.

Ghosh respira greu, dar Hema îi dăduse morfină. El o învăţase asta, aşa ne spusese. Morfina „retează legătura dintre cap şi creier”, astfel că, deşi respiraţia îi era chinuită, anxietatea îi dispăruse.

Deschise ochii o dată, tresărind. Se uită la Hema şi pe urmă la noi. Zâmbi şi închise pleoapele. Îmi place să cred că în această ultimă privire a văzut imaginea familiei lui, sânge din sângele lui, fiindcă acum sângele nostru îi curgea prin vene. Îmi place să cred că, văzându-ne, a ştiut că ţelul lui pe acest pământ fusese împlinit.

Aşa trecu din viaţa aceasta în următoarea, fără agitaţie, cu simplitatea-i caracteristică, fără teamă, deschizând ochii pentru ultima dată, pentru a fi sigur că noi suntem bine înainte de a se duce.

Când pieptul lui îşi încetă orice mişcare, am simţit durere, dar şi uşurare: vreme de multe zile, îi însoţisem fiece răsuflare cu una a mea. Ştiu că Hema a simţit la fel când şi-a rezemat capul de-al lui şi a plâns, încă legănându-l în braţele ei.

După moartea lui Ghosh am înţeles într-o lumină nouă cuvântul „pierdere”. Îmi pierdusem la naştere mama şi tatăl, îi pierdusem pe generalul Mebratu şi pe Zemui, o pierdusem pe Rosina. Dar am cunoscut pierderea adevărată de-abia atunci când a dispărut Ghosh. Mâna care mă mângâiase seara la culcare, buzele care murmuraseră cântece de leagăn, degetele care le ghidaseră pe-ale mele să palpeze un piept, să simtă un ficat sau o splină mărită, inima care îmi învăţase urechile să înţeleagă inimile celorlalţi, toate amorţiseră acum.

În clipa în care el a murit, am simţit mantia responsabilităţii trecând de la el la mine. Anticipasem asta. Mi-am amintit sfatul lui, să port mantia aceea cu uşurinţă. Îmi transmisese ştafeta profesională, voise să fiu un medic mai bun decât el şi apoi să transmit şi eu acea cunoaştere copiilor mei şi copiilor lor, ca într-un lanţ.

— Nu voi întrerupe lanţul, am spus, sperând că Ghosh mă putea auzi.

Freud scrisese la un moment dat că omul nu devine bărbat decât în clipa în care tatăl lui moare.

Când Ghosh a murit, eu am încetat să mai fiu un fiu.

Şi am devenit bărbat.

CAPITOLUL 37
EXODUL

Când am părăsit Etiopia, la doi ani după moartea lui Ghosh, decizia mea nu a avut nicio legătură cu ultima lui dorinţă. Nu mă duceam să-l găsesc pe Thomas Stone şi să-i vindec durerile. Nu plecam fiindcă împăratul fusese detronat de o rebeliune militară sau deoarece „comitetul" forţelor armate care preluase puterea fusese redus, în urma luptelor interne şi a asasinatelor, la un singur dictator nebun, un sergent, un ins pe nume Mengistu. În comparaţie cu el, Stalin avea să pară un înger.

Am plecat într-o miercuri, pe 10 ianuarie 1979, în ziua în care, aidoma unei gripe, se răspândise prin oraş vestea că patru membri ai gherilei eritreene care se dăduseră drept pasageri deturnaseră un aparat Boeing 707 al Liniilor Aeriene Etiopiene şi îl obligaseră pe pilot să zboare la Khartoum, în Sudan. Unul dintre cei patru era Genet. În dimineaţa aceea fusese o studentă la medicină, una care repetase anii de trei ori. Până seara însă, devenise un luptător pentru eliberare.

Eu ajunsesem în sfârşit medic, eram stagiar şi îmi încheiam ultimul stagiu de pregătire. Făcusem câte trei luni de medicină internă, chirurgie, obstetrică şi ginecologie, iar acum nu-mi mai rămăsese decât o lună de pediatrie.

Hema mă sunase la telefon în primele ore ale serii. Auzise vestea despre Genet.

— Marion, vino imediat acasă.

Tonul ei păru să îngheţe aerul în jurul meu.

— Mamă, eşti bine? Nu avem cum s-o ajutăm. S-ar putea ca ei să vină să discute cu noi. Tu eşti tutorele ei.

De la moartea lui Ghosh, fără tamponul prezenţei lui, mă apropiasem mai mult de Hema. Ea apela la mine pentru sfaturi, iar eu încercam să petrec mai mult timp împreună cu ea. Simţeam în asta mâna lui Ghosh.

— Marion, dragul meu, nu are legătură cu Genet… A sunat Adid. Poliţia secretă caută un conspirator pe nume Marion Praise Stone. S-ar putea să fie deja pe drum încolo.

Slavă Domnului pentru sursa lui Adid, un musulman din Securitate cu o slăbiciune pentru Missing. Colega de cameră a lui Genet, o amărâtă de fată care – sunt sigur – nu avea idee despre complot, rostise numele meu la nicio oră după deturnare. Oamenii spun orice atunci când cineva le smulge unghiile.

Imaginea lui Ghosh ras în cap, în curtea închisorii Kerchele, mi-a trecut imediat prin minte. Dar vechea Kerchele era o veritabilă casă de sănătate în comparaţie cu ceea ce ajunsese acum: o şcoală

supraaglomerată a torturii, un abator în care inamicii statului îşi găseau sfârşitul. Cadavre şi membre de cadavre erau încărcate în camioane în fiecare noapte şi postate în diverse locuri din oraş: un program macabru de artă publică menit să educe şi să convingă. *Portretul artistului în chip de cadavru. Femeie decapitată arătând spre Orion. Trădător ţinându-şi capul în mâini. Bărbat mort cu penisul în gură.* Mesajul comun era limpede: *Eşti mort dacă-ţi trece prin minte să ni te opui.*

Preşedintele-sergent, un ins barbar, grosolan, avea un singur lucru în comun cu împăratul: nu avea nicio intenţie să lase Eritreea să se separe. Lansase o ofensivă militară pe scară extinsă, bombardând satele eritreene în care rebelii se amestecau printre civili şi asediind provincia. Dar, fireşte, acest lucru nu făcea decât să sufle în pânzele Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean.

Concomitent, triburile Oromo îşi cereau libertatea. Populaţiile Tigre (care vorbeau o limbă asemănătoare cu cea din Eritreea) îşi fondaseră propriul lor front de eliberare. Regaliştii din jurul capitalei, care credeau în împărat şi în monarhie, detonaseră bombe în birourile guvernamentale din oraş. Studenţii de la universitate, odinioară mari admiratori ai „comitetului" militar, erau acum divizaţi între cei ce aspirau la democraţie şi cei care susţineau un marxism de tip albanez. Somalia vecină hotărâse că venise timpul să revendice teritoriul disputat din Deşertul Ogaden, pe care nici măcar vulturii nu-l voiau. Cine zice că e uşor să fii dictator? Preşedintele-sergent avea pe cap mai multe decât putea duce.

Fără a vorbi cu nimeni, am ieşit prin spate din spitalul de pediatrie etiopiano-suedez, lăsându-mi maşina pe locul ei de parcare. Am luat un taxi până acasă. Nu-mi venea să cred ce se întâmpla. Ce reuşise Genet să obţină? Deturnarea unui avion al Liniilor Aeriene Etiopiene nu avea alt scop decât publicitatea. Da, BBC va acorda atenţie evenimentului. Îl va umili şi mai mult pe preşedintele-sergent, însă el se descurca de minune cu asta fără ajutorul nimănui. Chiar dacă nu m-ar fi pus pe mine în pericol, tot m-ar fi iritat deturnarea. Compania aeriană etiopiană era un simbol al mândriei naţionale. Străinii se declarau încântaţi de serviciile excelente oferite şi de piloţii foarte bine pregătiţi. Turiştilor le era uşor să viziteze ţara graţie zborurilor din Roma, Londra, Frankfurt, Nairobi, Cairo şi Bombay în Addis Abeba. Serviciul regional care utiliza aparate DC-3 opera curse zilnice în circuit, astfel că puteai să pleci de la hotelul Hilton din Addis Abeba dimineaţă, să vezi castelele din Gondar, vechile obeliscuri de la Axum, bisericile săpate în stâncă din Lalibela, şi să te întorci la Hilton la timp pentru fetele care-şi făceau apariţia în nori de parfum, pe fondul melodiei grupului Velvet Ashanti, o versiune a piesei *Walk I Don't Run*

a Formaţiei The Ventures.

Liniile Aeriene Etiopiene fuseseră ani la rând ţinta Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean. Dar încă de pe vremea împăratului, oameni ai securităţii îmbarcaţi în chip de pasageri menţinuseră o siguranţă a zborurilor aproape de perfecţiune – până la cel deturnat de Genet. O dată, şapte terorişti eritreeni se ridicaseră şi-şi declaraseră intenţiile. Cei doi securişti de la bord doborâseră cinci dintre ei cu aceeaşi uşurinţă cu care ar fi tras la ţintă în doze de bere de la zece paşi distanţă. Apoi îl imobilizaseră pe-al şaselea. Ultimul, o fată, se încuiase în toaletă şi detonase o grenadă. Pilotul izbutise să aterizeze cu avionul lipsit de direcţie, în ciuda găurii căscate în fuselaj, la coadă. Altă dată, securiştii îl imobilizaseră pe terorist şi îl legaseră într-un scaun de la clasa întâi. În loc să-l împuşte, îl acoperiseră cu prosoape şi-i tăiaseră gâtul.

În acea după-amiază de ianuarie, Genet şi amicii ei preluaseră controlul asupra avionului fără violenţă. Se spunea că avuseseră ajutor din interior. Poate că securiştii trecuseră de partea lor.

În vreme ce taxiul traversa Merkato, am privit în jur, la clădirile familiare. Să fie oare aceasta ultima dată când treceam pe aici, ultima dată când mai adulmecam mirosul de hamei de la fabrica de bere St. George? O femeie cu părul în codiţe dese, în stil eritreean, făcu semn taxiului meu.

— La Lideta, te rog, spuse ea către şofer.

— La Lideta zici? replică acesta. De ce nu iei avionul, scumpete?

Femeia încremeni o clipă, apoi se încruntă. Nu se obosi să reacţioneze. Se întoarse şi se îndepărtă.

— Ticăloşii ăştia ar face bine să stea deoparte în noaptea asta, îmi spuse şoferul, dat fiind că, evident, eu nu eram unul dintre ei. Ia priviţi, adăugă el fluturând din mână spre pietonii de pe ambele trotuare. Sunt peste tot.

Erau mii de eritreeni în Addis Abeba, oameni ca stagiara angajată, ca Genet. Erau administratori, profesori, studenţi, lucrători guvernamentali şi ofiţeri ai forţelor armate, directori în telecomunicaţii, hidroelectrică şi sănătate publică, plus mulţi, mulţi alţii, oameni obişnuiţi.

— Ne beau laptele şi ne mănâncă pâinea, reluă şoferul. Dar acasă la ei, în seara asta, poţi să fii sigur că măcelăresc o oaie.

De când preluase armata puterea, mulţi eritreeni pe care îi cunoşteam, inclusiv câţiva medici şi studenţi la medicină, se alăturaseră, în clandestinitate, Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean.

În capitală se auzise că situaţia din nordul ţării, din partea Asmarei, se întorsese împotriva preşedintelui-sergent. Gherilele eritreene atacau convoaiele militare noaptea şi se făceau nevăzute ziua. Văzusem

fotografii de slabă calitate ale acestor luptători. În sandalele lor tipice, cu şorturi şi cămăşi kaki, aveau cutezanţa, hotărârea şi patima patrioţilor care luptă împotriva ocupantului străin. Soldaţii etiopieni în tancuri şi jeepuri, îngreunaţi de căşti, bocanci de luptă, jachete şi armament, se limitau la drumurile principale. Cum puteau găsi un inamic pe care nu-l vedeau, într-o ţară a cărei limbă n-o vorbeau şi în care nu-i deosebeau pe civili şi pe simpatizanţi de membrii gherilelor?

Când taxiul s-a apropiat de porţile spitalului Missing, am văzut-o pe Tsige coborând din Fiatul ei 850 în faţa barului. Prosperase în ultimii ani, cumpărase şi firma de alături, adăugase o bucătărie, un restaurant întreg şi angajase mai multe fete pentru a-i servi pe clienţi. Mobilierul schimbat, două aparate de fotbal de masă şi un televizor nou îi ridicaseră barul la acelaşi nivel cu cele mai bune din Piazza. Tsige era proprietara unui taxi şi ultima dată când vorbisem cu ea îmi spusese că vrea să mai cumpere încă unul. Niciodată nu uita să mă încurajeze, să-mi spună cât era de mândră de mine şi că se roagă în fiecare zi pentru binele meu. Acum, văzându-i picioarele frumoase coborând din maşină, am simţit un puternic imbold să mă opresc şi să-mi iau rămas-bun, dar n-am putut. Asta era, totuşi, ţara ei şi speram că, spre deosebire de mine, nu va fi niciodată nevoită să fugă din ea.

Poarta principală de la Missing era larg deschisă. Acesta era semnalul pe care îl stabilisem cu Hema. Însemna că drumul e liber şi că pot să vin acasă.

Când ai la dispoziţie doar câteva minute pentru a părăsi căminul în care ţi-ai petrecut toţi cei douăzeci şi cinci de ani de viaţă, ce poţi să iei cu tine?

Hema îmi pregătise diplomele, certificatele, paşaportul, câteva haine, bani, pâine, brânză şi apă, pe care le pusese într-un sac de umăr Air India încăpător. Încălţasem tenişi şi aveam mai multe straturi de haine suprapuse, împotriva frigului. Am pus în bagaj o casetă cu *Tizita* în ritm alert şi în ritm lent, dar n-am luat şi casetofonul. M-am gândit să iau *Principiile medicinei interne* de Harrison şi *Principiile chirurgiei* de Schwartz, dar, cum fiecare dintre ele cântărea cam două kilograme şi jumătate, am renunţat.

Am plecat pe jos, un mic convoi îndreptându-se spre zidul lateral ce înconjura Missing, dar am insistat să trecem mai întâi prin luminişul în care erau îngropaţi Ghosh şi sora Mary Joseph Praise. Mergeam cu un braţ în jurul Hemei. Shiva o ajuta pe sora-şefă. Almaz şi Gebrew plecaseră înainte. Simţeam trupul Hemei tremurând.

La mormântul lui Ghosh, mi-am luat adio de la el. Mi-am imaginat cum ar fi încercat să mă încurajeze, să mă îndemne să văd partea pozitivă a situaţiei – „Întotdeauna ai vrut să călătoreşti! Asta-i şansa ta. Ai grijă! Călătoriile deschid mintea, dar şi intestinele.” Am sărutat

piatra de mormânt şi m-am întors. N-am zăbovit deloc la mormântul mamei care mă născuse. Dacă voiam să-i spun la revedere, nu acesta era locul potrivit. Nu mai intrasem în cămăruţa autoclavei de mai bine de doi ani. Am simţit o împunsătură de vinovăţie, dar era deja prea târziu pentru a mă mai duce acolo.

Lângă zid, braţele Hemei m-au cuprins. Şi-a pus capul pe pieptul meu şi lacrimile au început să-i curgă şiroaie, aşa cum o mai văzusem doar la moartea lui Ghosh. Nu putea vorbi.

Sora-şefă, care în momentele de criză era neclintită în credinţa ei, m-a sărutat pe frunte şi mi-a spus doar: „Du-te cu Dumnezeu!" Almaz şi Gebrew s-au rugat lângă mine. Almaz mi-a dat o batistă în care erau legate două ouă fierte. Gebrew mi-a întins un mic sul de pergament pe care trebuia să-l înghit ca să fiu protejat. L-am băgat în gură.

Dacă nu plângeam, motivul era acela că nu puteam crede ce se întâmpla. Privindu-i pe cei care mă conduseseră până la zid, am simţit o ură teribilă pentru Genet. Poate că eritreenii din Addis Abeba tăiau o oaie şi închinau în cinstea ei în seara asta, dar aş fi vrut să vadă şi ea această imagine a familiei noastre frânte, numai din cauza ei.

Era timpul să-mi iau rămas-bun de la Shiva. Uitasem cum era să-l ţin în braţe, cât de bine se întregeau trupurile noastre, două jumătăţi ale aceleiaşi fiinţe. De la mutilarea lui Genet, dormisem separat, cu excepţia unei scurte perioade înainte de moartea lui Ghosh. După ce el nu mai fusese, mă mutasem înapoi în vechiul lui apartament, lăsându-l pe Shiva în camera noastră de copii. De-abia acum îmi dădeam seama de severitatea penitenţei. Braţele noastre erau ca doi magneţi, refuzând să se desprindă.

Mi-am tras capul pe spate şi i-am studiat faţa. Am citit în ochii lui neîncredere şi o imensă tristeţe. Simţeam o stranie plăcere, flatat să văd o asemenea reacţie din partea lui. Doar de două ori o mai zărisem înainte: în ziua arestării lui Ghosh şi în cea a morţii lui. Despărţirea noastră la zidul de la Missing era tot un fel de moarte, asta spunea expresia lui. Iar dacă asta era pentru el, asta era şi pentru mine. Sau ar fi trebuit să fie.

Existase o vreme, cândva demult, se pare, când ne puteam citi unul altuia gândurile. M-am întrebat dacă acum mi le mai putea citi. Amânasem acest moment, această reglare a conturilor cu el. Aşa fusese înţelegerea mea cu Genet, dar nu simţeam nicio nevoie s-o mai respect. Fiindcă acum mintea mea se exprima liber.

Shiva, înţelegi modul în care deflorarea lui Genet, un act pur biologic în ceea ce te priveşte, a dus la toate astea? Cum a împins-o pe Rosina să se sinucidă şi a îndepărtat-o pe Genet de noi? Cum a culminat cu această clipă în care am ajuns s-o urăsc pe femeia cu care sperasem să mă însor? Chiar şi acum Hema crede că eu am pus în mişcare toată această nebunie, că eu i-am făcut ceva lui Genet.

Înţelegi cum m-ai trădat?

Acest rămas-bun este ca o retezare a propriului meu corp.

Te iubesc aşa cum mă iubesc pe mine însumi, asta e inevitabil.

Dar nu pot să te iert. Poate cu timpul o voi face, dar numai fiindcă aşa a dorit Ghosh. Cu timpul, Shiva, dar nu acum.

Stăteam amândoi lângă scara pe care Gebrew o rezemase de zidul dinspre est.

Shiva îmi întinse un sac din pânză. Pe întuneric îmi era imposibil să văd, dar mi s-a părut că recunosc forma şi culoarea exemplarului său mult răsfoit din *Anatomia lui Gray* şi, sub el, un alt volum. Era cât pe ce să protestez, dar m-am stăpânit. Dăruindu-mi cartea lui, Shiva sacrificase o parte din el însuşi, cel mai preţios lucru pe care îl avea, dintre cele care puteau fi desprinse de fiinţa lui.

— Mulţumesc, Shiva, am spus, sperând să nu par sarcastic. Acum am două bagaje în loc de unul.

Gebrew aşternuse saci de iută peste cioburile de sticlă încastrate pe culmea zidului. M-am căţărat peste margine. Dincolo se afla drumul pe care îl văzusem tot timpul de la fereastra dormitorului, dar pe care nu-l explorasem niciodată. Era o privelişte care mi se păruse idilică, pastorală, un drum ce se pierdea în ceaţă, între munţi, spre un tărâm lipsit de griji. În seara asta mi se părea sinistru.

— Adio, am strigat pentru ultima oară, lipindu-mi palma de zidul acela umed – exoscheletul viu, vibrând, al ceea ce era Missing.

De cealaltă parte, un cor de voci atât de dragi mie, inima bătândă a căminului meu, mi-a răspuns, urându-mi noroc.

O sută de metri mai departe, un camion aştepta, cu motorul la ralanti. Transporta anvelope reşapate. Şoferul m-a ajutat să urc pe platformă, unde o prelată fusese aşezată peste anvelope şi prinsă sub ele, formând astfel o mică grotă. Adid pusese acolo apă, biscuiţi şi un teanc de pături. El îmi aranjase fuga, însă o făcuse sub egida Frontului de Eliberare a Poporului Eritreean. Acesta devenise calea generală de ieşire din Etiopia, mai cu seamă pentru cei care voiau să plece prin nord şi erau dispuşi să plătească.

Nu voi povesti multe despre călătoria mea hurducată de şapte ore, în frig, până la Dessie. După o noapte petrecută într-un depozit din Dessie, unde am dormit pe un pat normal, şi încă una în Mekele, în a treia zi de drum spre nord, am ajuns la Asmara, în inima Eritreei. Oraşul pe care Genet îl iubea atât de mult era sub ocupaţie. Armata etiopiană era vizibil mai puternică, tancuri şi maşini blindate staţionau la intersecţiile vitale, iar punctele de control împânzeau oraşul. N-am fost niciodată percheziţionaţi, fiindcă şoferul avea documente ce atestau că anvelopele pe care le transporta erau destinate armatei etiopiene.

Am fost dus la o casă conspirativă, o căbănuţă dichisită înconjurată

de bougainvillea, unde trebuia să aştept până ce puteam ieşi pe jos din Asmara, îndreptându-ne spre zonele rurale. Mobilierul era simplu: o saltea pe podeaua camerei de zi. Nu mă puteam aventura în grădină. Credeam că voi rămâne în casa aceea o noapte sau două, dar aşteptarea s-a prelungit la două săptămâni. Ghidul meu eritreean, Luke, îmi aducea mâncare o dată pe zi. Era mai tânăr decât mine, un tip care vorbea puţin şi care, înainte de a intra în clandestinitate, urmase colegiul în Addis Abeba. El mi-a sugerat să merg cât pot de mult fără să ies din casă, pentru a-mi întări musculatura picioarelor.

— Astea sunt roţile FEPE, zâmbi el, bătându-se pe coapse.

Am găsit două surprize în sumarul meu bagaj. Ceea ce crezusem că era un carton rigid pus la fundul sacului Air India pe care mi-l pregătise Hema era, de fapt, o fotografie înrămată. Era reproducerea înfăţişând Extazul Sfintei Tereza, pe care sora Mary Joseph Praise o prinsese pe perete în cămăruţa autoclavei. În biletul pe care îl lipise de sticlă, Hema îmi explica:

> *Ghosh a înrămat fotografia în ultima lui lună de viaţă. În testament a scris că, dacă vei pleca vreodată din ţară, ar vrea să iei tabloul cu tine. Marion, cum eu nu te pot însoţi, fie ca Ghosh al meu, sora Mary Joseph Praise şi Sfânta Tereza să vegheze împreună asupra ta.*

Am mângâiat rama pe care degetele lui Ghosh trebuie s-o fi atins. M-am întrebat de ce se deranjase atât, dar eram încântat. Acesta era talismanul meu protector. Nu-mi luasem rămas-bun de la ea în camera autoclavei, iar acum se dovedea că nici n-ar fi fost nevoie s-o fac, fiindcă venea cu mine.

A doua surpriză era volumul de sub preţioasa *Anatomie* a lui Shiva: tratatul lui Thomas Stone, *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală.* Habar nu avusesem de existenţa acestei cărţi. (Mai târziu am aflat că tirajul se epuizase la câţiva ani după naşterea noastră.) Am răsfoit-o curios, întrebându-mă de ce n-o mai văzusem până atunci şi cum de ajunsese în posesia lui Shiva. Şi apoi, deodată, l-am văzut într-o fotografie pe trei sferturi de pagină, privind spre mine cu un zâmbet vag pe buze: Thomas Stone, doctor în medicină, membru al Societăţii Regale de Chirurgie. A trebuit să închid cartea. M-am ridicat şi mi-am luat nişte apă, fără a mă grăbi. Voiam să-mi revin şi să mă uit la el stăpân pe mine însumi. Când am deschis din nou la pagina aceea, i-am remarcat degetele, nouă la număr. N-am putut să nu recunosc asemănarea cu Shiva şi, implicit, cu mine. Era evidentă în ochii adânciţi în orbite, în privire. Maxilarele noastre nu erau la fel de pătrate ca ale lui, iar la noi fruntea era mai largă. M-am întrebat de ce îmi dăduse Shiva cartea asta.

Volumul părea absolut nou, ca şi când de-abia dacă fusese vreodată

deschis. Pe semnul de carte aşezat după pagina de titlu scria: „Cu complimentele editorului”. Cartonaşul stătuse între filele acelea atât de mult timp, încât, când l-am extras de acolo, în locul lui a rămas un contur deschis la culoare.

Pe spatele semnului de carte era scris:

19 septembrie 1954

Ediţia a doua. Pachetul a venit pe adresa mea. Dar sunt sigură că editorul l-a trimis pentru tine. Felicitări! Am pus alături şi o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citeşti neîntârziat.

SMJP

Mama scrisese această notiţă cu o zi înainte de naşterea noastră şi de moartea ei. Scrisul ei limpede şi literele egale oglindeau o inocenţă de şcolăriţă. De cât timp avea oare Shiva volumul şi semnul de carte? Şi de ce mi le dăduse mie? Poate ca să am ceva şi de la mama?

Pentru a mă menţine în formă, mergeam de colo-colo prin casă, ţinând pe umăr sacul cu cărţi. În cele două săptămâni cât am stat acolo, am citit tratatul lui Stone. La început refuzasem s-o fac, spunându-mi că era depăşit. Dar avea un stil de a-şi reda experienţa chirurgicală în contextul principiilor ştiinţifice care îl făcea uşor şi plăcut de citit. Studiam deseori semnul de carte, citind cuvintele mamei. Oare ce fusese în scrisoarea pe care i-o lăsase lui Stone? Oare ce va fi avut să-i spună cu numai o zi înainte de sosirea noastră, gemenii ei identici? I-am copiat scrisul, imitând buclele.

Într-o zi, când îmi aduse mâncarea, Luke îmi spuse că urma să plecăm în noaptea aceea. Mi-am strâns încă o dată bagajele. Cele două cărţi mergeau cu mine; nu puteam renunţa la niciuna dintre ele, deşi sacul Air India era foarte greu.

Am plecat după ce s-a dat stingerea.

— Uite de ce-am aşteptat atât, îmi spuse Luke, arătând spre cer. Când nu e lună e mai sigur.

Mă conduse pe aleile înguste dintre case şi apoi pe lângă canalele de irigaţii, iar în scurt timp am ieşit din zona rezidenţială. Am traversat câmpul pe un întuneric de smoală. Ştiam că în zare unduiesc dealurile. După o oră, umărul începuse să mă doară din cauza sacului, cu toate că îl mutasem în diverse poziţii. Luke insistă să transferăm câte ceva din el în rucsacul lui. Păru şocat la vederea cărţilor, dar nu spuse nimic. Luă *Anatomia.*

Am mers ore întregi, oprindu-ne o singură dată. Într-un târziu, am ajuns la poalele dealurilor şi am început să urcăm. La patru şi jumătate dimineaţa am auzit un fluierat uşor. Ne-am întâlnit cu un grup de unsprezece luptători, care ne-au salutat în felul lor caracteristic: strângându-ne mâinile în vreme ce-şi mişcau umerii

înainte şi-napoi şi rostind *„Kamela-hai”* sau *„Salaam”*. Erau patru femei cu tunsori afro, la fel ca bărbaţii. Am fost şocat să-l recunosc pe unul dintre luptători – era agitatorul cu privire bovină pe care îl văzusem în camera de la cămin a lui Genet. Atunci plecase în grabă, dispreţuitor. Acum, recunoscându-mă, afişă un zâmbet strâmb. Îmi strânse mâna cu ambele palme. Îl chema Tsahai.

Luptătorii erau extenuaţi, cu picioarele albite de praf, dar nu se plângeau. Duceau cu ei un tun greu, pe care îl dezmembraseră în mai multe piese de mari dimensiuni.

Tsahai veni şi îmi dădu ceva.

— Pâine cu înalt conţinut proteic, îmi explică.

Era un aliment pe care ei înşişi şi-l aleseseră, dar avea gust ca de carton. Tsahai se freca la genunchiul drept în timp ce vorbea. Mie genunchiul mi se părea umflat, cu lichid. Dacă avea dureri, nu vorbea despre ele.

Am evitat subiectul Genet. Îmi povesti cum, ceva mai devreme în noaptea aceea, atacaseră un convoi al armatei etiopiene într-una dintre rarele ei misiuni de patrulare.

— Soldaţilor le e frică de întuneric. Nu vor să lupte şi nu vor să fie aici. Moralul lor e la pământ. Când am tras în primul vehicul, toţi soldaţii au sărit jos, uitând să tragă, fugind pentru a se ascunde. I-am prins din ambele părţi. Imediat au strigat că se predau, cu toate că ofiţerul lor le ordona să lupte. Le-am luat uniformele şi i-am trimis pe jos înapoi, la garnizoană.

Tsahai şi tovarăşii săi scurseseră combustibilul din rezervoare şi apoi ascunseseră singurul vehicul funcţional în tufişuri, încărcat cu uniforme, muniţie şi arme pe care urmau să le recupereze ulterior. Cele mai importante erau tunul şi obuzele pe care le luaseră cu ei, deşi mergeau pe jos.

Am pornit din nou după cincisprezece minute. Înainte de ivirea zorilor am ajuns la un mic buncăr bine ascuns, săpat în coasta dealului. N-aş fi crezut că pot să merg atât de mult. Mă ajutase şi faptul că însoţitorii mei duceau poveri de cinci ori mai grele, fără a se plânge.

Eu şi Luke am rămas în buncăr. Ceilalţi s-au grăbit să avanseze, fiindcă riscau ca la lumina zilei să fie observaţi de avioanele de luptă care patrulau şi fiindcă voiau să reasambleze cât mai repede tunul.

Am dormit până când m-a trezit Luke. Picioarele mă dureau de parcă mi s-ar fi prăbuşit un zid peste ele.

— Ia asta, îmi spuse el, întinzându-mi două pastile şi o ceaşcă de tablă cu ceai. E analgezicul nostru, paracetamol fabricat în farmacia noastră.

Eram prea obosit ca să mai fac altceva decât să înghit. Mă obligă să

mai mănânc puţină pâine, după care am dormit din nou. M-am trezit cu dureri mai mici, dar atât de înţepenit, încât abia dacă mai puteam păşi. Am mai luat două tablete de paracetamol.

Când se întunecă, cinci luptători veniră să ne escorteze. Unul dintre ei avea un picior parţial atrofiat – poliomielită, mi-am dat eu seama. Văzându-i mersul chinuit, legănat, cu arma pe post de contragreutate, n-am mai putut să mă gândesc la disconfortul meu.

A doua parte a drumului a fost la fel de lungă ca prima şi, treptat, picioarele mele şi-au dat drumul. Am ajuns cu mult înaintea zorilor la nişte dealuri jumulite. O potecă îngustă ducea la o peşteră a cărei intrare era complet acoperită de vegetaţie şi de stânci. Nişte buşteni îi încadrau deschiderea. O rampă abruptă din lemn cobora spre câteva încăperi, în adânc. Poteca de afară ducea la alte peşteri pe coasta dealului, cu toate intrările fiind bine camuflate.

Am fost dus înăuntru, pe un prici. Mi-am scos pantofii şi am adormit pe o saltea din paie. Mi se părea un adevărat lux. Am dormit până după-amiază târziu. Luke m-a obligat să merg de colo-colo. Eram iarăşi ţeapăn, dar el părea că nu avea nimic. Aici nu mai erau luptători, fiindcă o operaţiune majoră era în desfăşurare altundeva.

Presupun că ar fi trebuit să-i admir pe oamenii aceştia care mărşăluiau prin praf aidoma unor gâze. Ar fi trebuit să le admir rezistenţa, capacitatea de a-şi fabrica propriile fluide intravenoase, propria lor sulfamidă, penicilina şi pastilele de paracetamol compactate cu o presă de mână. Ascunse în aceste peşteri, invizibile din aer sau de la sol, erau o sală de operaţii, un centru de protezare, saloane de spital şi o şcoală. Gradul de sofisticare din acele împrejurimi părea cu atât mai impresionant cu cât totul era atât de spartan. Disciplina tăcută, acceptarea faptului că activităţi precum gătitul, creşterea copiilor sau măturarea podelelor erau la fel de importante ca oricare altele mi-au dat convingerea că, într-o zi, vor izbândi şi îşi vor cuceri libertatea.

Am privit o luptătoare odihnindu-se în afara buncărului. Razele de soare filtrate printre acacia formau un mozaic schimbător de lumină pe faţa ei şi pe carabina pe care o ţinea în poală. Fredona în surdină, în vreme ce studia cerul prin binoclu, în căutarea MiG-urilor pilotate de „consilieri” ruşi sau cubanezi în Etiopia. America îl susţinuse timp îndelungat pe împărat, dar îşi retrăsese sprijinul când preşedintele-sergent Mengistu ajunsese la putere, stopând vânzările de arme şi de subansambluri. Blocul ţărilor estice intervenise în locul rămas liber.

Luptătoarea, care avea aproximativ vârsta noastră, îmi amintea de Genet prin felul în care îşi ţinea picioarele, prin lejeritatea trupului. În ciuda armei letale din mână, avea mişcări delicate. Nu era fardată, iar picioarele îi erau pline de praf, cu pielea întărită. Văzând-o, m-am simţit recunoscător pentru un lucru: visul meu despre Genet se

spulberase definitiv, pentru totdeauna. Fusesem atât de prost, încât să nutresc atâţia ani o fantezie pe care ea nu o împărtăşea. Luna de miere în Udaipur, micul nostru bungalow la Missing, copiii pe care aveam să-i creştem împreună, plecarea spre spital dimineaţa devreme, medici lucrând cot la cot… Nimic din toate astea nu avea să se mai întâmple. Nu voiam s-o mai văd niciodată. Şi, probabil, nici nu aveam s-o mai văd. Fără îndoială, era în Khartoum, scăldându-se în gloria operaţiunii ei îndrăzneţe. Nici ea nu avea să se mai întoarcă în Addis Abeba. Curând li se va alătura luptătorilor de aici, va trăi în aceste buncăre, va lupta împreună cu ei. Speram că, până atunci, eu aveam să fiu deja departe. Nu-mi plăcea deloc că eram nevoit să stau în tabăra lor şi cu atât mai mult să apelez la camarazii ei pentru ajutor.

În noaptea aceea m-am trezit în huruitul MiG-urilor deasupra capului şi al bombelor căzând undeva în depărtare, dar suficient de aproape încât să le auzim bubuitul. Şi bufnetul mai slab al artileriei. Nimeni nu avea voie cu vreo lumină în preajma gurii peşterii.

Luke spuse că tocmai se încheiase un raid masiv asupra unui depozit de combustibil şi de armament. La el participaseră Tsahai şi grupul de luptători cu care ne întâlnirăm în prima noapte. Izbutiseră să pătrundă în depozit cu ajutorul unui camion al armatei furat. Odată ajunşi înăuntru, puseseră explozibili, dar tovarăşii lor de afară fuseseră luaţi prin surprindere de un convoi de întăriri care îi atacase din spate. Raidul nu decursese exact aşa cum plănuiseră ei. Nouă luptători, printre care şi Tsanai, muriseră, iar mulţi alţii fuseseră răniţi. Pierderile etiopienilor erau însă considerabil mai mari, iar depozitul de combustibil fusese parţial distrus. Răniţii din trupele noastre aveau să ajungă la peşteră până în zori.

M-am trezit în sunetul vocilor, ale căror agitaţie şi tensiune erau aproape palpabile. Auzeam ţipete şi gemete de durere. Luke m-a dus în salonul de chirurgie.

— Salut, Marion, spuse o voce.

M-am întors şi l-am văzut pe Solomon, care fusese coleg cu mine la şcoala de medicină, dar cu un an mai mare. Intrase în clandestinitate imediat ce-şi încheiase rezidenţiatul. Mi-l aminteam ca pe un tip dolofan, bine hrănit. Omul din faţa mea avea obrajii supţi şi era slab ca o trestie.

L-am urmat într-un tunel cu plafonul jos, unde pe podea erau aşezate tărgi două câte două, triate astfel încât cei răniţi mai grav să fie mai aproape de sala de operaţii, aflată la capătul tunelului. Intrarea în sală era mascată doar de o draperie din pânză.

Rănile erau cumplite. Un bărbat semiinconştient îşi şoptea ultimele dorinţe la urechea unui prieten care stătea aplecat asupra lui, scriind frenetic. Flacoane cu fluide intravenoase şi cu sânge atârnau în cârlige încastrate în pereţii peşterii. Asistenţii lucrau ghemuiţi lângă tărgi.

Solomon îmi spuse că se apropiase mult de front în această misiune.

— De obicei, eu rămân aici. Îi resuscităm pe câmpul de luptă. Fluide intravenoase, controlul sângerării, antibiotice, chiar şi ceva chirurgie de teren. Putem preveni şocul exact ca americanii în Vietnam, numai că noi nu avem elicopterele lor. Astea sunt elicopterele noastre, adăugă el, lovindu-se cu palmele pe coapse. Noi transportăm răniţii cu tărgile. Omul de colo are nevoie de un tub toracic, spuse apoi, arătându-l cu bărbia. Te rog să te ocupi tu. Te va ajuta Tumsghi. Eu mă duc înainte, în sală. Camaradul acela nu mai poate aştepta.

Şi făcu semn spre un soldat palid care zăcea chiar lângă draperie, cu un tampon însângerat pe abdomen. Era conştient încă şi gâfâia.

Cel care avea nevoie de un tub toracic a şoptit „Salaam” când m-am lăsat pe vine lângă el. Glonţul îi intrase prin triceps, trecuse prin piept şi „ratase” ca printr-un miracol vasele mari de sânge, inima şi coloana vertebrală. Când am ciocănit uşor cu degetele unite deasupra mamelonului drept, sunetul era sec, deosebit de nota rezonantă din stânga. Sângele se adunase în jurul plămânului, în spaţiul pleural, comprimând pulmonul drept pe cel stâng şi inima în cavitatea îngustată a pieptului. Imediat în spatele subsuoarei am injectat lidocaină şi am anesteziat pielea, apoi marginea coastelor şi mai adânc în pleură, înainte de a face cu scalpelul o incizie lungă de trei centimetri. Am împins un hemostat închis în incizie până când l-am simţit trecând prin pleură. Mi-am pus degetul înmănuşat în orificiu, rotindu-l pentru a crea spaţiul necesar tubului pe care l-am introdus, un furtunaş de cauciuc cu deschideri laterale şi în vârf. Tumsghi conectă celălalt capăt la un recipient de drenaj plin cu apă, astfel încât tubul să ajungă sub nivelul apei. Acest „dop” improvizat împiedica aerul să intre înapoi în piept. Deja sângele care ieşea era mai întunecat la culoare, iar soldatul respira mai uşor. Spuse ceva în tigrinya şi îşi trase deoparte masca de oxigen.

— Vrea să-i dai oxigenul altcuiva, îmi spuse Tumsghi.

M-am dus în sala de operaţii, unde era Solomon, la timp pentru a-l vedea pe pacientul lui care era coborât de pe masă. Pieptul nu i se mişca. Se aşternu o tăcere de circa cinci secunde. Una dintre femei, înghiţindu-şi lacrimile, îngenunche şi îi acoperi faţa.

— Unele lucruri sunt mai presus de puterea noastră, spuse Solomon încet. A avut o laceraţie a ficatului. Am încercat o sutură salteluţă, dar avea şi o ruptură a venei cave inferioare, chiar unde intră sub ficat. Scurgerea era continuă. Nu puteam s-o opresc dacă nu clampam vena cavă inferioară, iar asta l-ar fi ucis. Îţi aminteşti ce spunea profesorul Asrat, că la vătămările venei cave în spatele ficatului chirurgul îl vede pe Dumnezeu? Obişnuia să ne spună lucruri de felul ăsta, pe care nu le înţelegeam. Acum le înţeleg.

Următorul pacient avea o rană abdominală. Solomon sorta

sistematic ceea ce mie mi se părea o harababură imposibilă şi murdară. Scoase intestinul subţire şi identifică unele perforaţii pe care le cusu. Splina fusese ruptă, aşa că o îndepărtă. Colonul sigmoid avea şi el o ruptură urâtă. Elimină segmentul respectiv, apoi aduse la nivelul pielii cele două capete, într-o colostomie dublă. Am irigat abdomenul din belşug, am lăsat drenele la locul lor şi am numărat bureţeii. Câmpul operator părea foarte curat şi ordonat comparativ cu starea sa la început. Probabil că Solomon îmi ghicise gândurile. Ridică braţele şi-mi arătă degetele scurte şi boante.

— Voiam să mă fac psihiatru.

În decurs de opt ore, era singura dată când îl văzusem zâmbind pe sub mască.

Am amputat cinci membre. Ultimele proceduri pe care le-am făcut au fost două trepanaţii la doi pacienţi comatoşi. Am folosit un burghiu de tâmplărie modificat. La primul pacient am fost recompensaţi cu sângele care a izbucnit chiar de sub duramater, unde se acumulase şi presa asupra creierului. Celălalt pacient era în agonie, cu pupilele fixe şi dilatate. Trepanaţia n-a dat niciun rezultat. Sângerarea era undeva în adâncul creierului.

Două zile mai târziu, m-am despărţit de Solomon. Avea cearcăne negre sub ochi şi părea gata să se prăbuşească din picioare. Fermitatea şi devotamentul său erau mai mult decât evidente.

— Du-te, şi să ai noroc. Asta nu este războiul tău. Şi eu aş pleca dacă aş fi în locul tău. Să spui lumii despre noi.

Asta nu este războiul tău. M-am gândit la cuvintele lui în vreme ce mă îndreptam spre graniţă, împreună cu doi însoţitori. La ce se referise oare? Considerase că sunt de partea etiopienilor, a ocupantului? Nu, cred că mă privea ca pe un expatriat, fără nici o miză în această luptă. Deşi mă născusem pe acelaşi pământ ca Genet, deşi vorbeam amharica la fel de bine ca un localnic şi urmasem aceeaşi şcoală, pentru Solomon eram un *ferengi* – un străin. Poate că avea dreptate, dar nu-mi plăcea să recunosc asta. Dacă aş fi fost un etiopian patriot, n-aş fi intrat oare în clandestinitate pentru a mă alătura regaliştilor sau altora care încercau să-l alunge de la putere pe sergentul Mengistu? Dacă mi-ar fi păsat de ţara mea, n-ar fi trebuit să fiu dispus să-mi dau viaţa pentru ea?

Abia se lăsase seara când am trecut graniţa în Sudan. Am luat un autobuz până la Port Sudan şi apoi un avion al Liniilor Aeriene Sudaneze spre Khartoum. De acolo am putut telefona la un număr pe care mi-l dăduse Adid, pentru a o înştiinţa pe Hema că eram bine. Cele două zile pe care le-am petrecut în arşiţa din Khartoum mi s-au părut tot atâţia ani, dar în cele din urmă am luat un zbor spre Kenya.

În Nairobi, domnul Eli Harris de la biserica din Houston, care vreme

de ani întregi fusese principalul sponsor al spitalului Missing, îmi pregătise o cameră la o clinică a misiunii. Sora-şefă şi el făcuseră aceste aranjamente prin telegraf. Munca în clinica micuţă mi s-a părut dificilă; sunt sigur că multe detalii se pierdeau la traducerea dintr-o limbă în alta. În timpul liber studiam pentru examenele pe care trebuia să le susţin ca să-mi încep pregătirea postuniversitară în America.

Nairobi era un oraş plin de vegetaţie, la fel ca Addis Abeba. Iarba creştea printre dalele pavajului de parcă sub el ar fi fremătat o junglă, gata să năpădească străzile. Infrastructura şi sofisticarea capitalei kenyene o lăsa cu mult în umbră pe cea din Addis Abeba. Anilor de dominaţie britanică trebuia să li se mulţumească pentru asta. Deşi ţara îşi dobândise independenţa, mulţi britanici trăiau încă pe teritoriul ei. Şi indieni: în unele zone ale capitalei te-ai fi putut crede în Baroda sau în Ahmedabad, cu câte zece magazine de sariuri pe o stradă, cu prăvălii de *khat* pretutindeni, cu mirosul acid de *masala*{55} în aer, unde gujarati era singura limbă vorbită.

La început îmi petreceam serile în baruri, înecându-mi tristeţile şi ascultând muzică *benga* şi *soukous*.{56} Ritmurile sincopate congoleze şi braziliene erau vesele, pline de optimism, dar când mă retrăgeam în camera mea, burduşit cu bere, melancolia mi se adâncea de fiecare dată mai mult. Muzica era singurul aspect al culturii kenyene care avea un impact asupra mea. Iar vina îmi aparţinea. Refuzam să mă las atras de locul acela. Thomas Stone venise în Nairobi când fugise din Etiopia, urmărit de demonii săi. Iată un alt motiv pentru care nu mă trăgea inima să rămân în Kenya.

O sunam pe Hema după un program prestabilit, telefonând la casele diverşilor prieteni în fiecare seară de marţi. Lucrurile nu erau deloc mai bune, îmi spunea ea. Dacă m-aş întoarce, aş fi tot în pericol.

Aşa că stăteam în camera mea şi învăţam în fiecare minut liber. Două luni mai târziu, mi-am încheiat examenele de echivalare a studiilor în America şi imediat m-am prezentat la Ambasada Americană, pentru viză. Şi de această dată, Harris mi-a netezit drumul.

Îmi consideram atitudinea justificată: dacă ţara mea era gata să mă tortureze pentru o simplă bănuială, dacă nu-mi voia serviciile de medic, atunci renunţam eu la ea. Dar adevărul este că deja ştiam: nu m-aş mai fi întors în Etiopia nici dacă situaţia ar fi devenit din nou roz.

Voiam să plec din Africa.

Şi începusem să mă gândesc că, la urma urmei, Genet îmi făcuse un serviciu.

PARTEA A PATRA

Intelectul uman este silit să aleagă
perfecţiunea vieţii ori pe cea a muncii,
Iar dacă o alege pe a doua, trebuie să refuze
Un refugiu celest, bântuind în întuneric.

William Yeats, *Alegerea*

CAPITOLUL 38
COMITETUL DE PRIMIRE

Căpitanul Getachew Selassie – fără nicio legătură cu împăratul – se afla la manşa aparatului Boeing 707 al Liniilor Aeriene Est-Africane cu care plecasem din Nairobi. De două ori în noaptea aceea scurtă i-am auzit glasul calm. Dobândisem un nou respect pentru profesia lui, care îl aducea mai aproape de Dumnezeu decât putea ajunge orice cleric. El era unul dintre cei trei piloţi care aveau să mă poarte peste nouă fusuri orare.

Roma.

Londra.

New York.

Ritualul trecerii pe la biroul de imigrări şi pe la cel al recuperării bagajelor se derulase atât de rapid, încât mă întrebam dacă nu cumva le ratasem. Unde erau soldaţii înarmaţi? Câinii? Cozile lungi? Percheziţiile corporale? Unde erau mesele pe care valizele erau deschise şi căptuşeala tăiată cu cuţitul? Am străbătut culoare placate cu marmură, am urcat şi am coborât cu scările rulante şi am ajuns într-o sală de primire uriaşă care, chiar şi cu cele două avioane ce-şi deşertau pasagerii, părea pe jumătate goală. Nu exista nimeni care să ne mâne dintr-un loc în altul.

Înainte chiar să-mi dau seama, ieşisem din incubatorul steril şi tăcut al vămii. Uşile automate se închiseseră în urma mea, ca pentru a evita contaminarea cu cacofonia mulţimii de afară, ţinută la distanţă de o barieră metalică.

O femeie din Ghana, cu o rochie înflorată şi cu un turban la fel de colorat, care avusese un aer regal la îmbarcarea în Nairobi, ieşi din vamă odată cu mine. Eram amândoi extenuaţi, ameţiţi, nepregătiţi pentru marea de chipuri care ne cercetau. Am rămas acolo, nemişcaţi, ţinând în mâini cu stângăcie dosarele din hârtie groasă, maro (o cerinţă pentru imigranţi, deşi nimeni nu ni le verificase), cu curelele bagajelor încrucişate pe piept, şi cu ochii mari, ca animalele abia coborâte de pe arcă.

În primul rând m-a frapat că localnicii aparţineau tuturor raselor şi că înaintea mea nu se afla marea de chipuri albe la care mă aşteptasem. Privirile lor indecente, scrutătoare, ne studiau din cap până-n picioare. În focul încrucişat al noilor mirosuri ameţitoare, am sesizat teama femeii din Ghana. Tânăra se strânse lângă mine. Bărbaţi în costume negre ţineau pancarte cu nume scrise pe ele. Aveau priviri directe, ca de supraveghetori care măsurau din ochi pelvisul ghanezei, remarcând distanţa dintre primul şi al doilea deget de la picior, despre care oricine ştie că este singurul indiciu infailibil al fecundităţii.

Gândul mi-a zburat la imaginea transporturilor de sclavi, a şirurilor de negri târându-şi picioarele pe docuri, cu lanţurile zăngănind, în vreme ce sute de perechi de ochi le evaluau şalele şi bicepşii, studiind pielea expusă în căutarea semnelor de framboesia – sifilisul din Lumea Veche. Cât despre mine, eu eram un nimeni, eunucul ei. Pradă tulburării, femeia îşi scăpă geanta din mână.

Când m-am aplecat s-o ajut, am observat pancarta din mâna unui individ smead, cu ochi căprui. O ţinea la nivelul taliei, de parcă voia să se detaşeze de ceilalţi purtători de pancarte. Cămaşa tip safari îi atârna peste pantalonii albi, lăsaţi, ca de pijama. O pereche de sandale maro încălţate pe picioarele goale îi completa vestimentaţia. Literele de pe pancartă formau numele MARVIN, MARMEN sau MARTIN. Cel de-al doilea cuvânt era STONE.

— Aici ar trebui să scrie Marion? am întrebat.

El mă scrută din cap până-n picioare şi apoi se uită în altă parte, ca şi cum nu meritam să-şi strice un răspuns pe mine. Femeia din Ghana scoase un strigăt de bucurie şi se grăbi spre familia ei.

— Scuzaţi-mă, am spus şi am păşit în faţa bărbatului. Sunt Marion Stone. Pentru spitalul Our Lady of Perpetual Succour.

— Marion e o fată, replică el, cu glasul răguşit, gutural.

— Nu şi acesta de aici. Am fost botezat după Marion Sims, celebrul ginecolog.

Exista (aşa scria în *Enciclopedia Britannica*) o statuie a lui Marion Sims în Central Park, la intersecţia dintre 103rd Street şi Fifth Avenue. Deşi îşi începuse cariera în Alabama, succesele înregistrate în chirurgia fistulelor îl aduseseră pe Sims în New York City, unde înfiinţase Spitalul pentru Femei şi apoi un spital pentru bolnavii de cancer, care ulterior fusese botezat Memorialul Sloan-Kettering.

— Ginecologul ar trebui să Fie femeie se răsti omul, de parcă tocmai aş fi încălcat o regufă fundamentală.

— Ei bine, Sims nu era femeie şi nici eu nu sunt.

— Nu eşti ginecolog?

— Nu, am vrut să spun că nu sunt femeie. Şi nu, nu sunt nici ginecolog.

Era derutat.

— *Kis oomak,* rosti în cele din urmă.

Ştiam suficientă arabă ca să înţeleg că invocase un termen ginecologic care făcea referire la mama mea.

Şoferii în costume negre îşi conduceau pasagerii la automobilele tot negre, elegante, dar omul meu mă duse la un taxi galben, mare. În scurt timp am ieşit din aeroportul Kennedy, îndreptându-ne spre Bronx. Am intrat pe o autostradă cu ceea ce mi s-a părut a fi o viteză periculoasă, înscriindu-ne în şirul de vehicule care goneau. „Marion,

zborul cu avionul ţi-a deteriorat auzul", mi-am spus, fiindcă liniştea era ireală. În Africa, maşinile par să nu circule cu benzină, ci cu scrâşnet de pneuri şi cu ţiuit de claxoane. Aici însă, maşinile erau aproape tăcute, ca un banc de peşti. Tot ce auzeam era fâşâitul cauciucului pe beton sau pe asfalt.

Superorganism. Un biolog a inventat acest termen pentru uriaşa colonie de furnici care este Africa, susţinând că inteligenţa şi conştiinţa nu rezidă în fiece individ separat, ci în mentalul colectiv al furnicilor. Şirul de lumini de poziţie roşii care se întindea până la orizont în lumina crescândă a zorilor mi-a amintit de termenul respectiv. Spiritul de ordine şi direcţionarea trebuie să-şi aibă locul altundeva decât în fiece vehicul. În dimineaţa aceea auzeam zumzetul, răsuflarea superorganismului, un sunet pe care, cred eu, numai imigranţii nou sosiţi îl aud, însă nici ei pentru mult timp. După ce am învăţat să rostesc: „Un burger pe chiflă integrală cu caşcaval, fără salată", sunetul a dispărut şi pentru mine. De fapt, a devenit parte din ceea ce mintea mea avea să numească „linişte". Iar eu eram deja integrat în superorganism.

Silueta profilată în zare a acestui oraş arhicunoscut, cu cele două semne de exclamare gemene la un capăt, cu jucărioara pe care se căţăra King Kong în mijloc, îmi era familiară. Avuseseră grijă de asta Charles Bronson, Gene Hackman, Clint Eastwood, Empire Theater şi Cinema Adowa. Aroganţa mea fusese aceea de a crede că înţeleg America fiindcă văzusem toate filmele acelea. Dar adevărata aroganţă, pe care o vedeam acum, era cea a Americii, şi era una a dimensiunilor. O recunoşteam în podurile de oţel care se arcuiau peste ape, în autostrăzile care şerpuiau una deasupra alteia ca nişte gheme de viermi plaţi. Aroganţă era vitezometrul taxiului, mai mare decât volanul însuşi, ca şi când Dali ar fi pus mâna pe el şi l-ar fi tras de urechi. Aroganţă era valoarea pe care o arăta acum acul vitezometrului, şaptezeci de *mile* pe oră, adică peste o sută zece kilometri pe oră, o viteză inimaginabilă pentru credinciosul nostru Volkswagen, chiar dacă am fi găsit undeva un drum potrivit.

Care limbă omenească poate reda dislocarea, acuta insuficienţă resimţită în prezenţa superorganismului, sentimentul de micime şi de chircire pe care ţi-l strârneşte această etalare de oţel, de lumină şi de putere? Parcă nimic din ceea ce făcusem până atunci în viaţă nu mai conta. Ca şi când se dovedea că trecutul meu fusese doar o pierdere de vreme, un gest schiţat cu încetinitorul, fiindcă tot ceea ce considerasem eu preţios şi rar era, de fapt, ieftin şi ordinar, iar progresul care mie mi se păruse rapid se dovedea de fapt lent ca înaintarea unui gheţar.

Observatorul, acel vechi păstrător de mărturii, cronicarul evenimentelor, îşi făcuse apariţia în taxiul acela. Limbile ceasului meu

deveniră elastice în timp ce-mi impregnam aceste simţiri în memorie. „Trebuie să ţii minte asta.” Era tot ce aveam şi tot ce avusesem vreodată, unica monedă de schimb, unica dovadă că eram viu.

Memoria.

Eram singur pe jumătatea mea din taxiul condus de domnul K.L. Hamid, cu bagajul alături de mine şi cu un paravan despărţitor din plexiglas zgâriat între noi. Doi străini izolaţi şi distanţi, într-o maşină atât de mare, încât numai pe bancheta din spate ar fi putut încăpea cinci oameni şi două oi.

Muşchii îmi erau tensionaţi din cauza vitezei, mă temeam de prezenţa vreunui copil uscând bălegar de vită pe asfaltul fierbinte, de vaca sau de oaia care, neîndoielnic, avea să traverseze drumul. Dar n-am văzut niciun animal şi niciun om, cu excepţia celor din maşini.

Capul ca un glonţ al lui Hamid era acoperit de bucle negre, mărunte. Pe permisul laminat de lângă aparatul de taxat, camera foto îi imortalizase o expresie surprinsă, şocată. I se vedea albul ochilor. Eram convins că poza fusese făcută în ziua în care aterizase în America, în care văzuse şi simţise şi *el ceea* ce vedeam eu acum.

Iată de ce impoliteţea lui mă afecta atât de tare. Refuza să se uite la mine. Poate că, atunci când cineva conduce mult timp taxiul, pasagerul devine un obiect, definit doar prin destinaţie şi prin nimic altceva, la fel cum (dacă nu ai grijă), pacienţii pot deveni „diabetul din patul doi” sau „infarctul miocardic din patul trei”.

Oare Hamid credea că, dacă s-ar uita spre mine, i-aş cere să-mi liniştească temerile? Oare credea că aş vrea să-mi dea informaţii amănunţite despre tot ce vedeam în drum, ca să-mi domolească spaimele? Dacă aşa credea, avea dreptate.

În acest caz, mi-am spus, tăcerea lui trebuie să fie instructivă! Un fel de admonestare, blândul avertisment al cuiva care sosise cu un transport anterior: „Hei, tu de colo! Ascultă! Independenţă şi rezistenţă de asta are nevoie noul imigrant. Nu te lăsa păcălit de toată această activitate. Nu invoca superorganismul. Nu, nu. În America, fiecare funcţionează singur. Începe acum!” Acesta era mesajul lui. Acesta era scopul mojiciei lui: „Ţine-ţi spinarea dreaptă, sau lasă-te înghiţit pe de-a-ntregul!”

Am zâmbit relaxându-mă, aşteptând ca peisajul să treacă pe lângă mine în goană. Era incitant faptul că ajunsesem la această concluzie. Am lovit bancheta cu palma şi mi-am exprimat gândul:

— Da, Hamid. Reglează-ţi bine curajul în dulie, am spus cu glas tare, gândindu-mă la Ghosh, care nu apucase să vadă ce vedeam eu acum şi nu auzise niciodată superorganismul. Cu câtă bucurie ar fi îmbrăţişat el această experienţă!

La sunetul glasului meu, Hamid tresări. Se uită la mine în oglinda

retrovizoare, îşi mută privirea, apoi se uită iar la mine. Contact vizual pentru prima dată! Numai că acum părea să conştientizeze faptul că transportă altceva, nu un sac cu cartofi.

— Mulţumesc, Hamid, am adăugat.

— Ce? Ce-ai spus?

— Am spus „mulţumesc”.

— Nu, înainte de asta!

— Ah! E ceva din Macbeth, am explicat, aplecându-mă spre paravanul din plexiglas, dornic de conversaţie. *Lady* Macbeth. Tata obişnuia să spună mereu vorbele astea: „Reglează-ţi bine curajul în dulie.”

Omul rămase tăcut, cu privirea zvâcnindu-i de la drum la retrovizor şi înapoi. În cele din urmă, izbucni.

— Mă insulţi?

— Poftim? Nu. Nu! Vorbeam doar pentru mine. E ca şi când…

— Să *mă regulez* eu?! Regulează-te tu singur!

Am rămas cu gura căscată. Era oare posibil să fii atât de greşit înţeles? Figura lui în oglindă sugera că da, era posibil. M-am retras în spate şi am clătinat din cap, resemnat. Nu puteam să nu râd. Când mă gândeam că vorbele lui Ghosh – sau ale lui Lady Macbeth – fuseseră atât de greşit interpretate!

Hamid încă mă fixa încruntat. I-am făcut cu ochiul.

L-am văzut ducând mâna în torpedo. Scoase de acolo o armă, pe care o flutură în aer, arătându-mi diversele ei aspecte prin plexiglasul murdar, de parcă ar fi vrut să mi-o vândă sau să-mi demonstreze că era într-adevăr o armă, nu o jucărică de plastic ieftină, aşa cum părea.

— Ai impresia că am chef de glume? mă întrebă, iar în priviri îi apăru un aer periculos, de parcă obiectul pe care-l ţinea în mână îl transforma nu într-un glumeţ, ci într-un filosof.

Nu voiam să pun paie pe foc. Nu mă consider nici nesăbuit, nici brav. Dar revolverul acela micuţ mi se părea patetic şi nu puteam crede că-l va folosi – ba chiar eram sigur de asta. Era ridicol. Eu *mă pricepeam* la arme. Făcusem un crater în burta unui tip cu un revolver de două ori cât ăsta. Îngropasem şi revolverul, şi pe posesorul lui într-un smârc (din care încă ameninţau să se ridice în fiecare noapte). Cu numai patru luni în urmă, operasem rebeli doborâţi de gloanţe. Dar pistolaşul ăsta al lui, azi, în contextul Americii, unde maşinile stăteau la rând pe şosea şi unde la vamă nu-ţi erau deschise bagajele, mi se părea un element de recuzită, un soi de glumă cosmică. De ce nu putusem să nimeresc un şofer cu adevărat *american?!* Sau măcar o armă pe care Dirty Harry{57} nu s-ar fi jenat s-o ţină în mână? Fugisem din Addis Abeba, mă furişasem din Asmara, scăpasem din Khartoum şi plecasem din Nairobi ca să ajung la asta?!

Faptul că eşti primul născut te învaţă să fii răbdător. Dar în cele din

urmă ajungi la un punct în care, după ce încerci şi tot încerci, îţi spui „La naiba cu răbdarea! Lasă-i să se chinuie cu imaginea lor distorsionată!” Datoria ta este să te aperi pe tine însuţi, nu să cazi în groapa lor. Este o adevărată uşurare când ajungi aici, la această culme a absurdităţii, fiindcă după aceea eşti liber, ştii că nu le mai datorezi nimic. Eu ajunsesem la punctul acela cu Hamid. Corpul mi se zguduia de râs. Oboseala, diferenţa de fus orar şi dezorientarea, toate la un loc făceau să mi se pară atât de caraghioasă chestia asta.

Faptul că Hamid înţelesese „regulează” în loc de „reglează”, precum şi sensul pe care îl atribuia cuvântului, erau cu totul altceva decât reglarea curajului în dulie. Felul în care rostise el termenul mă trimitea cu gândul la povestea aceea care circulase pe vremea când aveam mai multe coşuri decât minte în cap, mai multă curiozitate decât cunoştinţe sexuale. Era mitul frumoasei blonde şi al fratelui care te întâmpinau la aeroport când soseai în America. Cei doi se ofereau să te ducă cu maşina, te invitau acasă la ei pentru un pahar, iar acolo fratele scotea o armă şi striga: „Reguleaz-o pe soră-mea, că altfel te omor!” La multă vreme după ce îmi dădusem seama de ridicolul ei, povestea îşi păstrase totuşi şarmul de fantezie comică. „Reguleaz-o pe soră-mea, că altfel te omor!” Iată-mă deci aici, după ce povestea îmi ieşise de atâţia ani din minte, abia sosit în America – şi un tip îşi agita arma spre mine. Mi-aş fi dorit să pot împărtăşi clipa cu Gaby, colegul care îmi spusese povestea la şcoală. Un impuls pervers mă îndemnă acum să repet fraza pe care noi, elevii, o repetam cu atâta plăcere unul în faţa altuia – o provocare, o ameninţare voalată, cu toate că râdeam în hohote:

— Frate, lasă arma aia la o parte, c-o regulez pe soră-ta pe gratis.

Nu ştiu dacă a sesizat schimbarea de ton din vocea şi din atitudinea mea, nici măcar dacă m-a auzit. Poate că a decis pur şi simplu că nu era de glumit cu scrânteala mea. În orice caz, omul s-a răzgândit.

Porţile din fier forjat de la Our Lady of Perpetual Succour erau larg deschise. Doctorul Abramovitz, şeful de la chirurgie, urma să mă primească pentru un interviu la ora 10 dimineaţa. Intenţionam ca, după interviu, să iau un alt taxi până în Queens şi de-abia *apoi* să caut un hotel în care să mă pot recupera în urma diferenţei de fus orar. Aveam interviuri programate în zilele următoare în Queens, Jersey City, Newark şi Coney Island.

Un bărbat într-o salopetă albastră pe care era brodat LOUIS se apropie în clipa în care taxiul lui Hamid demara, îndepărtându-se de poartă.

— Lou Pomeranz, îngrijitor-şef la Our Lady of Perpetual Succour, spuse el, strângându-mi mâna.

Un pachet de ţigări Salem se iţea în buzunarul lui de la piept. Era

un tip solid, cu pieptul ca de taur.

— Joci crichet? mă întrebă.

— Da.

— La bătaie sau la primire?

— Portar şi deschizător la bătaie.

Asta era moştenirea pe care mi-o lăsase Ghosh.

— Foarte bine! Bine ai venit la Our Lady. Sper că te vei simţi bine aici, spuse domnul Pomeranz şi împinse spre mine un teanc de hârtii. Uite contractul tău. Te conduc la apartamentele rezidenţilor şi poţi să-l semnezi. Cheia argintie e de la uşa principală. Ăsta este ecusonul tău temporar. Când cei de la personal îţi vor trage mutra în poză, o să primeşti unul definitiv.

Mi-a luat valiza, iar eu l-am urmat.

— Dar… am bâiguit, jonglând cu ce aveam în mână pentru a scoate din buzunarul hainei scrisoarea, pe care i-am arătat-o. Nu vreau să vă induc în eroare. Am venit doar pentru interviul cu doctorul Abramovitz.

— Popsy? chicoti el. Nuu! Popsy nu intervievează pe nimeni. Vezi semnătura asta? întrebă el bătând cu degetul în scrisoarea mea, de parcă ar fi fost din lemn. Ăsta e de fapt scrisul sorei Magda. Interviu? râse el apoi, uitându-se în spate, spre mine. Ia-ţi gândul! Taxiul a fost plătit în avans. Altfel te-ar fi costat pân' la cer şi-napoi. Eşti angajat. Doar ţi-am dat contractul, nu? Eşti angajat!

Nu ştiam ce să spun. Domnul Eli Harris, de la baptiştii din Houston, îmi sugerase să aplic la anumite spitale din New York şi din New Jersey pentru un rezidenţiat în chirurgie. Iar Eli Harris ştia bine ce face, fiindcă imediat ce aplicasem, îmi sosise la Nairobi o telegramă de la Popsy (sau poate de la sora Magda) prin care eram invitat la un interviu. Urmaseră o scrisoare şi o broşură. Fiecare spital despre care pomenise Harris îmi răspunsese prompt, în numai câteva zile.

— Domnule Pomeranz, sunteţi sigur că sunt angajat? Rezidenţiatul aici trebuie să fie competitiv. Nu mă îndoiesc că mulţi studenţi la medicină americani aplică pentru un rezidenţiat la dumneavoastră.

Louis se opri brusc şi se uită la mine. Apoi râse.

— Ha! Asta-i o glumă bună, doctore. Studenţi la medicină americani? Nici n-aş şti cum arată!

Am trecut pe lângă o fântână secată, punctată cu găinaţ de porumbei. Semăna cu cea splendidă, fotografiată în broşură, dar monseniorul din bronz aflat în centrul ei era înclinat periculos în faţă. Avea trăsăturile feţei tocite, ca ale Sfinxului. În broşură nu apărea nici drugul de fier vârât între marginea fântânii şi talia monseniorului, pentru a-l împiedica să cadă. Aşa, părea că bunul monsenior îşi folosea pentru sprijin binecuvântatul falus lung.

— Domnule Pomeranz…

— Ştiu, chiar arată ca o sculă, zise el, gâfâind. O s-o redresăm.

— Dar nu la asta mă…

— Spune-mi Louis.

— Louis… eşti sigur că n-ai greşit persoana? Marion? Marion Stone?

El se opri din mers.

— Doctore, uită-te puţin la contract!

Numele meu era scris pe primul rând.

— Dacă ăsta eşti tu, pe tine te aşteptam.

Un gând îi întunecă însă privirea.

— Ai trecut examenul ECFMG, nu-i aşa?

Examenul ECFMG, pe care erau obligaţi să-l susţină absolvenţii de medicină din alte ţări, certifica faptul că deţineam cunoştinţele şi acreditările necesare pentru a-mi urma pregătirea postuniversitară în Statele Unite.

— Da, l-am trecut.

— Atunci, asta înseamnă… Stai puţin! Stai numai puţin! Nu-mi zice că ticăloşii ăia din Coney Island sau din Jersey au pus mâna pe tine! Ţi-au trimis un contract prin poştă? Mama lor de nenorociţi! I-am zis eu sorei Magda că aşa ar trebui să facem şi noi. Să-ţi trimitem un contract pe nevăzute. Taxiul a fost ideea ei, dar n-a fost suficient. Doctore, continuă Louis apropiindu-se de mine, să-ţi povestesc eu despre spitalele alea. Sunt groaznice.

Respira greu, iar nările îi fremătau. Ochii lui apoşi se îngustaseră.

— Uite ce e, îmi spuse apoi. Îţi dau camera de pe colţ din clădirea rezidenţilor. Are şi un mic balcon. Cum ţi se pare asta?

— Nu, nu, vezi dumneata…

— Cine-s, cei de la Lincoln-Misericordia? Din Harlem? Newark? Ai testat piaţa ca să vezi care e cea mai bună opţiune?

— Nu, te asigur…

— Uite ce-i, doctore, hai să nu ne mai jucăm. Spune-mi simplu, da sau nu. Vrei un rezidenţiat aici?

Stătea cu mâinile în şolduri, iar pieptul i se mişca în ritmul răsuflării, în sus şi-n jos.

— Nu, adică da… Am programate interviuri la alte spitale… Asta e prima mea oprire. Dar, sincer… Credeam că-mi va fi dificil să găsesc un loc… Mi-ar face mare plăcere… *Da!*

— Bun! Atunci, semnează naibii contractul ăla, pentru numele Fecioarei – şi nici măcar nu sunt catolic!

Am semnat acolo, lângă fântână.

— Bine ai venit la Our Lady, doctore, îmi ură Louis cu uşurare, înşfăcând contractul şi strângându-mi mâna, după care făcu un gest larg spre clădirile din jurul nostru. Asta e singurul loc în care am lucrat. Prima mea slujbă după ce-am ieşit din armată… şi probabil ultima. Am văzut medici ca tine venind şi plecând. O, da! Din

Bombay, Poona, Jaipur, Ahmedabad, Karachi, şi aşa mai departe. Din Africa n-am mai avut pe nimeni. Credeam că arăţi altfel decât ceilalţi. Şi dă-mi voie să-ţi spun, i-am muncit pe toţi din greu. Dar ne-au dat tot ce-au avut ei mai bun. Şi-au învăţat multe aici. Iar eu i-am iubit pe toţi. Şi mâncarea lor. Ba m-au făcut chiar să-ndrăgesc crichetul. Mănnebunesc după el. Ascultă-mă pe mine, baseballul nu-nseamnă nimic pe lângă crichet. Băieţii mei sunt undeva acolo acum, adăugă el, arătând dincolo de ziduri. Muncind pe brânci în Kentucky sau în Dakota de Sud – oriunde e mare nevoie de medici. Doctorul Singh mi-a trimis un bilet de avion până la El Paso, pentru nunta fiicei lui. Vine să mă vadă când ajunge prin New York. Avem o echipă de veterani care joacă în fiecare an. Ei ne-au construit un nou teren de crichet. Sunt mândri să fie „Es Pe" – Secături Perpetue, aşa cum le spunem noi foştilor noştri membri. Vin aici în maşini tari, iar eu le zic: „Nu vă daţi aere cu mine. Vă cunosc de pe vremea când nu ştiaţi nici pe ce lume sunteţi. Ţin minte că abia puteam pricepe un cuvânt din ceea ce spuneaţi. Iar acum, ia le uită la voi!"

Eram impresionat de ceea ce puteam vedea din Our Lady of Perpetual Succour. Spitalul era construit în forma literei L, braţul lung avea şapte etaje şi dădea spre stradă, fiind despărţit de ea printr-un zid. Latura scurtă era mai nouă, cu numai patru etaje şi cu un elicopter pe terasă. Acoperişul cu ţiglă al părţii mai vechi a clădirii era uşor lăsat în jos între hornuri, iar etajele din mijloc ieşeau puţin în afară, ca nişte colăcei pe şoldurile durdulii. Grilajul decorativ de sub streşini oxidase şi căpătase o nuanţă verde-fiere, dârele de coroziune coborând pe cărămizi precum rimelul scurs, în paralel cu burlanele. Un singur gargui ieşea în relief de o parte a intrării, din geamănul său de pe partea opusă nemairămânând decât un ciot lipsit de chip. Dar pentru mine, recent sosit din Africa, toate acestea nu erau semne ale paraginei, ci doar praful aşternut de istorie.

— Este grandios, i-am spus domnului Pomeranz.

— Nu e cine ştie ce, dar e acasă, replică el, privind clădirea cu o vizibilă afecţiune.

Fără îndoială, existau spitale mai noi şi mai mari, cel puţin aşa erau prezentate în broşuri. Dar începeam să descopăr că nu puteai avea mare încredere în broşuri.

La vreo cincizeci de metri lângă spital se afla clădirea cu două etaje a personalului, spre care mă conduse Louis. Pe uşa de sticlă ce ducea în hol, cineva lipise un afiş scris de mână cu carioca neagră, pe o filă galbenă de carnet.

India versus Australia, al doilea meci-test la Brisbane Transmisie prin cablu în camera lui B.C. Gandhi
(Cei din Pakistan, Sri Lanka, Bangladesh şi Indiile de Vest

sunt bine-veniţi, dar dacă ţineţi cu Australia,
administraţia îşi rezervă dreptul de a vă da afară.)
Vineri seara, 11 iulie 1980, ora 19
(10 $ de persoană; aduceţi băutură şi un fel de mâncare
nonvegetarian; repet, doar nonvegetarian.
Dacă nu mişcă înainte de a fi gătit, nu-l primim!!!
Doamnele singure au intrarea gratuită şi scaune asigurate.
Dacă veniţi cu soţul, plătiţi 10$ în plus şi vă aduceţi propriul
scaun.)
B.C. Gandhineshan, dr. în medicină,
Căpitanul echipei Our Lady's Eleven,
Preşedinte al clubului de crichet, Our Lady of Perpetual Succour

În hol am sesizat miros de coriandru şi de chimen – aromele familiare din bucătăria lui Almaz. Pe scări am simţit parfumul aceleiaşi mărci de tămâie pe care o folosea Hema în fiecare dimineaţă. De pe palierul de la etajul al doilea se auzea murmurul vag al piesei *Suprabhatam* în interpretarea lui M.S. Subbulakshmi şi un clopoţel sunând, ca şi când cineva îşi făcea *puja*{58} într-o altă încăpere. Am simţit înţepătura dorului de casă. Ne-am oprit pentru ca domnul Pomeranz să-şi tragă sufletul.

— A trebuit să montăm ventilatoare industriale în hotele de deasupra maşinilor de gătit, la ambele etaje. Nu se putea fără! Când încep ei să prepare *masala* aceea, să te ţii!

Un indian înalt, chipeş, cu părul lung încă ud de la duş, coborî scările în grabă. Avea dinţi mari, un zâmbet de învingător şi un aftershave care mirosea ameţitor. (Am aflat ulterior că era *Brut.)*

— B.C. Gandhinesan, se prezentă el, întinzând o mână spre mine.

— Marion Stone.

— Excelent! Să-mi spui B.C. sau Gandhi, adăugă el, strângându-mi mâna. Sau Căpitane. Tu…?

— Apărător, declară Pomeranz pe un ton triumfător. Şi deschizător la bătaie.

B.C. Gandhi îşi trase o palmă peste frunte şi se dădu cu un pas înapoi.

— Binecuvântat fie Domnul! Minunat! Poţi să aperi în faţa unui aruncător de viteză? A unuia foarte rapid?

— Ăsta-i genul care îmi place cel mai mult, am răspuns.

— Extra! Eu sunt rezident în anul patru. La anul voi fi rezident-şef. Deepak e acum rezidentul-şef. Sunt şi căpitan al echipei de crichet, Our Lady's First Eleven. Câştigătoare a trofeului interspitale doi ani la rând. Până anul trecut, când *chutya*{59}-ii ăia dintr-un program de rezidenţiat pe care n-o să-l numesc aici au adus un bătător de la Hyderabad. Jucător de nivel de meciuri-test. Am pierdut bani mulţi

aşa. Mi-a trebuit un an întreg ca să scap de datorii.

— Mizerabilii! exclamă Louis negru la faţă, referindu-se, cred, la programul celorlalţi. Trebuia să fie egal în ultimul meci.

— S-a dovedit că vedeta lor este, într-adevăr, un om la bătaie, dar nu e medic, spuse B.C. Amărâtul era un expert în fotocopiere. Dar conform statutului newyorkez, când a jucat a fost doctor, Lou. Aşa că nu ne-am primit banii înapoi.

— Nişte pârţângăi, comentă Lou. Ne-au omorât.

— Anul ăsta avem şi noi o armă secretă, mă înştiinţă B.C., punându-şi consolator un braţ pe după umerii lui Lou. Eu, personal, am zburat în Trinidad împreună cu unul dintre veterani, ca să-l aduc la noi. O să-l întâlneşti în curând. Nestor. Un tip înalt, puternic. Însă niciunul dintre noi nu poate apăra pentru el, are o viteză feroce. Dar acum, cu tine, o să-i terminăm pe idioţii ăia, iar trofeul va fi al nostru. Du-te şi odihneşte-te, Marion. Ne vedem la antrenament, peste douăzeci şi patru de ore.

CAPITOLUL 39
LEAC PENTRU DURERILE DUMNEAVOASTRĂ

— Pacientul este anesteziat. Ce mai aşteptăm? Cine operează? întrebă doctorul Ronaldo.

— Eu, am răspuns.

Ronaldo roti un disc pe consola dispozitivului de anestezie, ca şi cum răspunsul meu impunea o modificare în raportul gazelor administrate.

— Poate Deepak să mă supervizeze, am adăugat, dar Ronaldo îmi ignoră cuvintele.

Sora Ruth, asistenta responsabilă cu instrumentele, desfăcu trusa şi clătină din cap.

— Mă tem că nu, spuse ea. Popsy tocmai a sunat. Vrea să opereze el. Marion, mai bine vii în partea asta.

— Popsy! Domnul să ne apere! exclamă doctorul Ronaldo, lovindu-şi obrazul cu palma. Dă jos ceasul. Sun-o pe soţia mea şi spune-i că o să întârzii la cină.

La nas mi-a ajuns mirosul de *Brut* şi apoi cel de tutun Winston, iar câteva secunde mai târziu, B.C. Gandhi se afla lângă mine. Probabil trăsese un ultim fum în vestiar.

— Ştiu. Am auzit, spuse el înainte de a apuca eu să deschid gura. Eu mă ocup de o vezică biliară, în sala alăturată. Ascultă, Marion. În caz că Deepak nu ajunge aici înaintea lui Popsy, misiunea ta este să-l contaminezi pe bătrânel imediat ce pune mâna pe scalpel.

— Ce? Cum?

— Nu ştiu. Scarpină-te în fund şi pe urmă atinge-i mănuşa. Eşti un tip isteţ. Găseşti tu ceva. Numai să nu-l laşi să treacă de piele, bine?

Şi Gandhi se îndepărtă.

— Vorbeşte serios? am întrebat.

— Gandhi nu vorbeşte niciodată serios, răspunse Ronaldo. Dar are dreptate. Contaminează-l.

M-am întors spre sora Ruth, sperând că ea mă putea ajuta.

— Roagă-te pentru ajutorul Fecioarei, mă îndemnă ea. Şi contaminează-l.

Era săptămâna a douăsprezecea a rezidenţiatului meu la Our Lady of Perpetual Succour.

Habar nu avusesem că drumul de treizeci de minute de la aeroport până în Bronx avea să fie unica mea ocazie de a vedea ceva din America vreme de trei luni.

După numai o săptămână în spital, mă simţeam gata să părăsesc SUA pentru o altă ţară. Lumea mea se reducea la un tărâm al

luminilor fluorescente, unde ziua se confunda cu noaptea şi mai bine de jumătate dintre localnici vorbeau spaniola. Atunci când o dădeau pe engleză, nu era deloc limba pe care m-aş fi aşteptat s-o aud în patria lui George Washington şi a lui Abraham Lincoln. Viţa veche de pe *Mayflower*{60} nu se întinsese până în acest colţ al Americii.

Trei luni la Our Lady of Perpetual Succour trecură cu viteza fulgerului. Duceam o lipsă acută de personal, comparativ cu norma din alte spitale americane, însă eu nu ştiam care era norma aceea. La Missing erau numai patru sau cinci medici chiar şi în cele mai bune momente; aici existau de trei ori mai mulţi numai la chirurgie. Dar la Our Lady of Perpetual Succour aveam şi mai mulţi pacienţi. Ţineam în viaţă la Terapie Intensivă, pe ventilaţie artificială, numeroşi pacienţi cu traume, generam atât de multe analize de laborator şi atâta hârţogăraie, încât experienţa era cu totul deosebită de cea de la Missing, unde Ghosh şi Hema rareori scriau mai mult de câteva cuvinte criptice în fişă, lăsând restul în seama asistentelor. Am aflat astfel că acele autovehicule lungi şi silenţioase ale americanilor, acele veritabile sufragerii pe roţi, provocau răni îngrozitoare atunci când se ciocneau. Echipajele ambulanţelor aduceau răniţii la noi înainte chiar ca roţile maşinilor lovite să se oprească. Salvau oameni aşa cum nu văzusem niciodată la Missing, fiindcă acolo nimeni n-ar fi avut curajul să-i aducă la un spital. Aici, nici unui poliţist, pompier sau medic nu-i trecea prin minte să considere că un rănit era lipsit de orice şansă.

La Our Lady intram de gardă la fiecare două nopţi. Nu aveam timp să simt dorul de casă. O zi obişnuită din viaţa mea începea dimineaţa devreme, când făceam vizite cu şeful meu de echipă, B.C. Gandhi. Apoi echipa mea se reunea cu celelalte pentru vizitele oficiale cu rezidentul-şef, Deepak Jesudass, la ora 6:30. În zilele în care erau programate operaţii, adică marţea şi vinerea, noi, stagiarii, ne aflam la saloane şi în sala de urgenţe. Lucram acolo până la începutul serii. Apoi, dacă eram de gardă, continuam până dimineaţa, internând pacienţii de la sala de urgenţe şi îngrijindu-i concomitent pe pacienţii mei deja internaţi şi pe cei ai rezidenţilor care nu erau de gardă. Şanse de a asista sau chiar de a opera aveam atunci când eram de gardă. Rareori apucam să dorm câte puţin în nopţile în care făceam de gardă, de fapt, nici măcar nu încercam. A doua zi continuam să lucrăm până spre sfârşitul după-amiezii, când ieşeam, în sfârşit, din tură. În noaptea liberă, tot ce mai puteam face era să mă trântesc pe pat în camera mea şi să dorm buştean. În dimineaţa următoare, ciclul reîncepea.

Într-o seară târziu, când eram amândoi laţi din cauza nesomnului, şeful meu de echipă, B.C. Gandhi, m-a întrebat:

— Ştii care e *dezavantajul* gărzilor din două în două nopţi?

Era o întrebare imposibilă. Am clătinat din cap. El a surâs şi mi-a spus:

— Ratezi jumătate dintre pacienţii interesanţi.

Programul de muncă era brutal, dezumanizant, istovitor.

Îmi plăcea la nebunie.

La miezul nopţii, când culoarele deveneau pustii, erau în spital locuri în care luminile se micşorau şi puteam întrezări urme ale gloriei trecute a clădirii; erau vizibile în filigranul aurit de deasupra arcadelor, în plafoanele înalte din aripa veche a maternităţii, în pardoseala din marmură a zonei administrative şi în cupola din lemn vopsit a capelei. Odinioară mândria prosperei comunităţi catolice, apoi a celei de evrei din clasa de mijloc, Our Lady of Perpetual Succour a urmat calea cartierului în care se afla: a sărăcit, deservindu-i pe săraci. B.C. Gandhi îmi explicase o dată:

— În America, cei mai săraci sunt şi cei mai bolnavi. Săracii nu-şi pot permite nici asigurări, nici măsuri de prevenţie. Săracii nu merg la doctor. Ei vin la uşa noastră când boala a avansat deja.

— Şi atunci, cine plăteşte pentru toate astea? întrebasem eu.

— Guvernul, prin Medicaid şi Medicare{61}, din taxele achitate de tine.

— Dar cum de ne permitem un elicopter şi un helipad, dacă suntem atât de săraci?

Cercurile concentrice de pe acoperişul aripii noi a spitalului nostru, cu luminile sale de perimetru albastru care licăreau intermitent şi cu elicopterul strălucitor care tot venea şi pleca, nu păreau a se încadra în context.

— *Salah,* tu nu ştii nimic despre aspiraţiile noastre la faimă? Despre principala noastră industrie? Uneori uit că de-abia te-ai dat jos din avion. Omule, elicopterul a fost plătit de spitalele aflate la capătul opus al spectrului. În realitate, elicopterul e al lor, nu al nostru. Sunt spitale bogate. Care îi îngrijesc pe cei bogaţi, pe cei asiguraţi. Chiar dacă unele dintre ele îi tratează şi pe săraci, au o universitate mare sau cabinete universitare private, pentru a-şi susţine costurile. Iată în ce fel „asistenţa săracilor” este nobilă!

— Şi a noastră cum e?

— Ruşinoasă. Muncă a celor de neatins. Spitalele acelea bogate de pe Coasta de Est au pus mână de la mână şi au plătit pentru helipadul nostru, pentru a putea zbura aici. De ce? Timpul ischemic! Vezi tu, noi aici, în zona noastră, avem o sumedenie de arme BNF şi BLF – Băieţi Negri Furioşi, Băieţi Latino Furioşi şi, de fapt, băieţi furioşi de toate naţiile şi culorile, ca să nu mai pomenim de fete geloase. Aici e mai probabil că omul de pe stradă poartă la el o armă decât un pix. Bang! Bang! Chitty! Chitty!{62} Aşa se face că ajungem să avem o sumedenie de pacienţi BDPS, buni doar pentru piese de schimb. Tineri, altfel

sănătoşi, dar aflaţi în moarte cerebrală. Inimă, ficat şi tot ce mai vrei, de înaltă calitate, făcute să funcţioneze încă multă vreme după ce scula ţi-a picat. Organe grozave. Grozave pentru transplant. Transplant pe care noi nu-l putem face. Dar le putem menţine în viaţă până când sosesc vulturii. Ei iau organele şi o şterg. Data viitoare când o să auzi *vrum-vrum-vrum,* să nu te mai gândeşti la rotorul de elicopter. Gândeşte-te la *paysa,* bişţari, *dinero!* Transplantul de inimă costă… cât să zic, jumătate de milion de dolari? Rinichii o sută de mii sau mai mult?

— Atât de mult ne plătesc?

— Pe *noi?!* Nouă nu ne dau nici măcar un cent amărât! Atât de mult câştigă *ei.* Vin, taie, iau, ne arată degetul din mijloc şi-şi iau zborul în păsăroiul lor de metal, lăsându-ne pe noi cu cămila. Data viitoare când mai auzi elicopterul, vino să vezi cum arată aristocraţia medicinei, sahibii.

Îi văzusem de fapt, şi nu o singură dată, cu halatele lor albe brodate cu emblemele colorate ale universităţilor pe piept şi pe umăr, cu aceleaşi embleme pe cutiile cu gheaţă, pe igluurile pe roţi şi chiar pe elicopter. Văzusem pe feţele lor acelaşi gen de oboseală pe care îl resimţeam şi eu, dar a lor părea, într-un fel, mai nobilă.

Dr. Ronaldo îşi încrucişă şi îşi îndreptă iar braţele, privind la ceas, apoi la uşă, în aşteptarea lui Popsy. Eu aşezasem prosoapele sterile, formând un dreptunghi perfect, poarta către abdomenul lui Hugh Walters Jr.

Domnul Walters, un domn uşor încărunţit, venise la camera de gardă cu o săptămână în urmă. În noaptea aceea, tărgile umpleau salonul de traumatologie de la Urgenţă şi se întindeau pe culoarele adiacente. Alcoolul mustea în plămânii, în pielea şi în secreţiile atâtor bărbaţi şi femei, încât zona duhnea ca o bodegă. Doi bărbaţi beţi vomitaseră sânge, întrecându-se parcă să vadă care era mai zgomotos. Când sosise domnul Walters, vomitând şi el sânge, am presupus pe nedrept că era aidoma celorlalţi, înrudit cu ei prin alcool şi ciroză. Mi-am închipuit că hemoragia provenea din venele varicoase, ca nişte viermi, umflate în stomacul lui din cauza ficatului. În următoarele douăzeci şi patru de ore am introdus gastroscopul pe gâtul fiecărui pacient care vomitase sânge şi m-am uitat în stomacul lor. Spre deosebire de ceilalţi doi, domnul Walters nu avea roşeaţa aceea intensă pe care o dădea gastrita alcoolică şi nici vene varicoase hemoragice, care să sugereze o ciroză. Avea însă un ulcer gastric perforat. Am recoltat probe pentru biopsie prin gastroscop.

La câteva ore după endoscopie, vorbind cu voce joasă şi pe un ton demn, m-a asigurat încă o dată că niciodată nu pusese alcool în gură, iar de data aceasta l-am crezut. Era cleric şi îşi câştiga existenţa din

slujba de profesor la liceu. M-am mustrat fiindcă l-am inclus în aceeaşi categorie cu ceilalţi hemoragiei. Am început apoi o terapie intensă pentru a-i vindeca ulcerul.

Domnul Walters, am aflat ulterior, îmi cunoştea ţara de origine.

— Când a murit Kennedy, am văzut înmormântarea la televizor. Venise şi împăratul vostru, Haile Selassie, bătând atâta drum. Era cel mai scund bărbat de acolo. Dar şi cel mai mare. Singurul împărat. *Singurul* împărat! Se afla în primul rând al demnitarilor care mergeau în urma sicriului. M-a făcut să fiu mândru fiindcă sunt *negru.*

Şi domnul Walters rostise cuvântul conferindu-i greutate şi prestanţă.

Pacientul meu citea zilnic *New York Times.* Ziarul şi o Biblie se aflau tot timpul la capul patului său.

— Nu mi-am putut permite să merg la colegiu. Doar la şcoala biblică. Le spun elevilor mei: „Dacă citiţi ziarul acesta în fiecare zi timp de un an, veţi dobândi vocabularul unui doctorand şi veţi şti mai multe decât un absolvent de colegiu. Vă garantez."

— Şi vă ascultă?

El ridicase un deget în aer.

— În fiecare an, *câte unul* o face, răspunsese el, zâmbind. Dar acela e suficient. Chiar şi Iisus a reuşit doar cu doisprezece. Eu încerc cu câte unul pe an.

În ciuda antiacidelor şi a blocanţilor de hidrogen administrate, ulcerul domnului Harris încă sângera. Scaunele lui îşi păstrau culoarea şi consistenţa catranului, un indiciu cert al faptului că sângele era afectat de acidul din stomac. La cinci zile de la internare, trupa noastră se reuni la patul lui în timpul vizitei de seară.

Deepak Jesudass, rezidentul-şef, se aşezase pe marginea patului.

— Domnule Walters, trebuie să vă operăm mâine. Ulcerul dumneavoastră încă sângerează şi nu dă semne că ar înceta.

Schiţase pe o foaie de hârtie cum urma să arate o gastrectomie parţială – îndepărtarea acelei porţiuni din stomac care producea acid în exces. Admiram atitudinea liniştită şi atentă a lui Deepak, felul în care îi aborda pe pacienţi, datorită cărora aceştia simţeau că erau ţinta întregii lui atenţii şi că acela şi numai acela era locul în care trebuia el să se afle. Mai presus de toate îi admiram excelentul accent britanic, care părea cu atât mai exotic cu cât apărea în glasul unui sud-asiatic. Era rezultatul anilor petrecuţi în Marea Britanie. Deepak le inspira încredere pacienţilor săi.

În vreme ce el vorbea, B.C. Gandhi se uitase la mine şi-şi dăduse ochii peste cap. Mi-am adus aminte de un lucru pe care mi-l spusese cu o seară înainte: „Poţi să fii un cretin, dar dacă ai accentul reginei, te şi vezi la televizor, şi lumea râde la tot ce spui".

B.C. glumise, dar la serialele de comedie din care mai prindeam câte

ceva intrând şi ieşind din saloanele pacienţilor văzusem până acum un majordom negru, dar cât se poate de britanic, servind o familie de americani de culoare, un englez excentric, vecin cu o bogată familie de negri din Upper East Side, în Manhattan, şi un înstărit văduv britanic, cu o dădacă drăguţă din Brooklyn.

Domnul Walters ascultase cu nesaţ fiece cuvânt al lui Deepak, apoi spusese:

— Am încredere în dumneavoastră. În lipsa dumneavoastră, a tuturor, n-ar mai fi niciun doctor aici, în spital. Şi mai am încredere în cineva, adăugă el, arătând cu degetul către cer.

În ziua operaţiei m-am trezit la ora patru şi jumătate, pentru a revedea toate etapele intervenţiei în exemplarul meu din *Atlasul chirurgical* de Zollinger. Deepak îmi spusese că era cazul meu şi că voi sta în dreapta, în timp ce el mă va asista. Fusesem entuziasmat şi emoţionat. Avea să fie prima dată când lucram direct cu rezidentul-şef.

Dar Popsy ne stricase planurile. Stăteam în stânga pacientului, aşteptându-l pe legendarul doctor Abramovitz, pe care încă nu-l întâlnisem. Deepak nu se vedea nicăieri.

Şi deodată, Popsy era acolo, ţinându-şi capul periculos de aproape de luminile de deasupra mesei de operaţie. Avea tenul adânc brăzdat de riduri, ochi albaştri blânzi, cu pupilele înconjurate de un inel cenuşiu, păstrându-şi un aer ciudat, de băieţel. Masca îi atârna sub nas, cu fire ca de perie iţindu-i-se din nări. Întinse mâna înmănuşată, aşteptând bisturiul. Sora Ruth ezită, aruncându-mi o privire înainte de a i-l pune în palmă.

Popsy scoase un sunet din gât. Bisturiul îi tremură între degete. Sora Ruth mă înghionti. Înainte să pot face ceva, Popsy inciză. Era o incizie îndrăzneaţă. *Foarte* îndrăzneaţă. Am tamponat şi am clampat micile vase sângerânde şi, văzând că Popsy nu le lega, am făcut-o eu. El manevră forcepsul pentru a prinde peritoneul. Nu putea apuca însă ţesutul.

Şi avea un motiv bun. Într-un loc, incizia sa în piele pătrunsese prin fascie şi prin peritoneu. O materie lichidă, arătând suspect de mult a conţinut intestinal, apăru în deschizătură. Ronaldo se uită pe deasupra paravanului de anestezie, şi sprâncenele îi dispărură sub boneta chirurgicală.

Popsy încercă din nou cu forcepsul, dar acesta îi alunecă printre degete şi zăngăni pe podea. Ridică mâna, fără forceps.

— Am atins marginea mesei… spuse uitându-se la mine, ca şi când aş fi putut să-l contrazic. M-am contaminat.

— Aşa cred că aţi făcut, replică sora Ruth repede, văzând că eu rămăsesem mut.

— V-aţi contaminat, domnule, întări Ronaldo.

Dar Popsy încă se uita la mine.

— Da, domnule, am bâiguit.

— Continuă, îmi spuse şi ieşi din sală.

— Popsy, ce-ai făcut? mormăi Deepak sub mască, scoţând la lumină ansa tăiată a intestinului subţire.

Eu rămăsesem pe partea stângă a mesei.

— Se zice că există chirurgi bătrâni şi chirurgi temerari, dar nu chirurgi bătrâni şi temerari. Însă cine a spus asta nu l-a cunoscut pe Popsy. Din fericire, este o ruptură a intestinului subţire; putem s-o coasem şi gata.

— Am încercat să… m-am bâlbâit.

— Avem însă o problemă mai mare, mă întrerupse Deepak.

Arătă spre ceea ce părea o scoică prinsă pe suprafaţa intestinului. Odată ce am zărit-o, am văzut altele peste tot, chiar şi pe stratul de grăsime care acoperea intestinul. Ficatul era deformat, cele trei umflături evidente dându-i aspectul unui cap de hipopotam.

— Bietul om, spuse Deepak. Pipăie-i stomacul.

Peretele stomacal era tare ca piatra.

— Marion, ai prelevat probe pentru biopsie când ai rezecat ulcerul, da?

— Da. Rezultatul a fost benign, am răspuns.

— Dar era un ulcer mare, pe curbura mare?

— Da.

— Şi care ulcere stomacale au cel mai mare risc de malignizare?

— Cele de pe curbura mare.

— Deci suspiciunile tale privind malignitatea au fost considerabile, aşa-i? Ai examinat frotiurile împreună cu patologul?

— Nu, domnule, am replicat, plecându-mi privirea.

— Înţeleg. Ai avut încredere în patolog, să interpreteze rezultatul în locul tău?

N-am spus nimic.

Deepak nu ridicase glasul. Parcă vorbea despre vremea de afară. Doctorul Ronaldo nu-l putea auzi.

Exploră pelvisul, trecând cu degetele peste acele zone pe care nu le putea vedea. În cele din urmă, spuse aproape în şoaptă:

— Marion, atunci când este pacientul *tău* şi îţi bazezi operaţia pe rezultatul unei biopsii, ai grijă să examinezi frotiurile împreună cu patologul. Mai cu seamă dacă rezultatul nu este cel la care te-ai fi aşteptat. Nu te baza pe raportul primit.

Îmi părea teribil de rău pentru domnul Walters. Aş fi putut să-l scutesc de operaţia asta, să-l feresc de Popsy. Privind acum în urmă, îmi dădeam seama că analizele hepatice ale pacientului fuseseră uşor

anormale, iar acest lucru ar fi trebuit să fie un indiciu.

Deepak repară perforaţia în intestin. Din fericire, era una singură. Cusu încă o dată ulcerul hemoragie din stomac; în timp avea să sângereze din nou. Spălă cavitatea abdominală cu câţiva litri de soluţie salină, turnând-o înăuntru şi apoi absorbind-o.

— Bun, vino pe partea asta, Marion. Vreau să închizi tu.

Am lucrat calm, sub privirea lui de uliu.

— Stop! spuse el şi tăie nodul pe care îl făcusem. Ştiu că ai operat, probabil, de multe ori în Africa. Dar perseverenţa nu duce la perfecţiune, atunci când perseverezi în ceva greşit. Dă-mi voie să te întreb ceva, Marion… Vrei să fii un chirurg bun?

Am încuviinţat printr-o mişcare a capului.

— Răspunsul nu este un „da" automat. Întreab-o pe sora Ruth. În timpul pe care l-am petrecut aici, am pus întrebarea asta câtorva rezidenţi, continuă el, în vreme ce eu îmi simţeam urechile înroşindu-se. Toţi au spus da, însă unii ar fi trebuit să zică nu. Nici nu se cunoşteau pe ei înşişi. Vezi tu, poţi fi un chirurg prost şi, ca regulă generală, să faci bani mai mulţi. Marion, trebuie să te mai întreb o dată: vrei cu adevărat să fii un chirurg *bun?*

Am ridicat privirea.

— Cred că ar trebui să întreb ce anume implică asta.

— Foarte bine. *Trebuie* să întrebi. Ca să fii un chirurg bun, trebuie să *te angajezi* să fii un chirurg bun. E simplu. Trebuie să fii meticulos în privinţa lucrurilor mărunte, nu numai în sala de operaţii, ci şi în afara ei. Un chirurg bun ar vrea să refacă nodul ăsta. O să legi mii de noduri în viaţă. Dacă îl faci pe fiecare atât de bine cât este omeneşte posibil, vei avea parte de mai puţine complicaţii. Vreau să văd o tensionare egală a ambelor capele. Ultimul lucru pe care ţi-l doreşti este ca domnului Walters să-i crape abdomenul când va fi balonat postoperator. Nodul acela bine legat îi va permite să se ducă acasă şi să-şi pună treburile în ordine. Prost legat însă, l-ar putea ţine în spital cu o complicaţie după alta, până la deces. În chirurgie, marile lucruri depind de cele mici.

În după-amiaza aceea ne-am dus în înghesuitul birou al patologului. Doctoriţa Ramuna găsi celule canceroase pe marginea uneia dintre cele şase biopsii pe care le prelevasem cu câteva zile în urmă. O femeie riguroasă, doctoriţa Ramuna avea un fel de a-şi ţuguia buzele care îmi amintea de Hema. Nu era afectată de faptul că nu observase cancerul de prima dată. Arătă spre teancul înalt de tăviţe cu frotiuri de lângă microscop: biopsii care aşteptau să fie examinate.

— Fac aici munca a patru patologi, dar lucrez doar cu jumătate de normă. Our Lady nu-şi poate permite mai mult de-atât, însă nu-mi dă şi jumătate din volumul de muncă. Nu pot să petrec suficient timp la fiecare probă. Sigur că l-am ratat! Nimeni nu vine aici să examineze

probele împreună cu mine, cu excepţia ta, Deepak. Dar mă sună: „Eşti gata cu proba asta? Ai examinat proba aia?" Dacă te interesează, vino încoace, le zic eu. Dă-mi nişte informaţii clinice de calitate şi o să pot interpreta mai bine ceea ce văd.

Am rămas să-l veghez pe domnul Walters. Îi introdusesem o sondă prin nas până în stomac şi o conectasem la dispozitivul de sucţiune, pentru a-i ţine aparatul digestiv gol vreme de câteva zile. Se simţea groaznic din cauza tubului şi abia vorbea.

În a treia zi după operaţie, i-am scos tubul naso-gastric. Omul se ridică şi îmi zâmbi pentru prima dată, inspirând adânc, pe nas.

— Tubul ăla e instrumentul diavolului. Chiar dacă mi-ai da toată averea lui Haile Selassie, tot aş zice „nu" tubului.

Am tras şi eu adânc aer în piept şi m-am aşezat pe marginea patului. I-am luat mâna într-a mea.

— Domnule Walters, mă tem că avem veşti rele. Am găsit ceva neaşteptat în abdomenul dumneavoastră.

Pentru prima dată de când venisem în America, trebuia să-i dau cuiva vestea că are o boală incurabilă, însă aveam impresia că era prima dată în viaţă când o făceam. De parcă în Etiopia, şi chiar în Nairobi, oamenii plecau de la premisa că o boală, până şi una banală ori imaginară, era fatală. Se aşteptau la moarte. În Africa, vestea pe care le-o dădeai era aceea că împiedicasei moartea. Lucrurile pe care nu le puteai face şi bolile pe care nu le puteai vindeca, acestea rămâneau nespuse. Era de la sine înţeles. Nu-mi amintesc să existe un echivalent pentru „prognostic" în amharică. Nu am încercat niciodată să-i vorbesc unui pacient despre speranţa de supravieţuire pe cinci ani sau ceva similar. În America, impresia mea iniţială fusese aceea că moartea sau eventualitatea ei păreau întotdeauna să vină ca o surpriză, ca şi când am fi considerat de la sine înţeles că suntem nemuritori şi că moartea era doar una dintre opţiuni.

Expresia domnului Walters se transformă dintr-una de bucurie că scăpase de tub într-una de şoc şi apoi de tristeţe. O singură lacrimă i se scurse pe obraz în jos. Privirea mi s-a înceţoşat. A început să-mi sune pagerul, dar l-am ignorat.

Nu cred că poţi fi medic fără să te vezi reflectat în boala pacientului tău. Cum aş face eu faţă unei veşti ca aceea pe care tocmai i-o dădusem domnului Walters?

După câteva minute, îşi şterse faţa cu mâneca. Un zâmbet firav îi apăru pe buze. Mă bătu uşor pe mână.

— Moartea înseamnă vindecarea tuturor bolilor, nu-i uşa? Nimeni nu este pregătit pentru o asemenea veste, oricare ar fi situaţia. Am şaizeci şi cinci de ani. Sunt un om bătrân. Am dus o viaţă bună. Vreau să-l întâlnesc pe Domnul şi Mântuitorul meu, spuse el, şi o lumină

maliţioasă îi jucă în priviri când adăugă: Dar nu încă.

Şi ridicând un deget în aer, începu să râdă cu un sunet lent, ca de metronom, *he-he-he*…

M-am pomenit zâmbind şi eu.

— Întotdeauna vrem mai mult, *he-he-he*. Nu-i aşa, domnule doctor Stone? Doamne, uite că vin. Dar nu chiar acum. Vin şi eu imediat. Tu du-te înainte, Doamne. Te prind eu din urmă.

Îl admiram pe domnul Walters. Voiam să învăţ să fiu şi eu aşa, să am ritmul lui constant, acel puls interior zvâcnind tăcut.

— Vezi dumneata, tinere doctor Marion, asta ne face să fim oameni. Întotdeauna vrem mai mult, continuă el, strângându-mi mâna acum, de parcă *el* m-ar fi consolat pe mine, de parcă *eu* aş fi venit la patul lui pentru a-mi găsi alinarea, curajul şi încrederea. Acum, du-te. Ştiu că eşti ocupat. Totul e bine. Trebuie doar să meditez puţin la vestea asta.

L-am lăsat zâmbind, ca şi cum tocmai i-aş fi oferit cel mai preţios dar pe care un om i-l poate da altuia.

CAPITOLUL 40
SARE ŞI PIPER

După ce am ieşit din salonul domnului Walters, m-am aşezat pe bancă, în faţa clădirii personalului. Cât de nedrept mi se părea faţă de pacientul meu ca această zi neagră din viaţa lui să fie atât de imposibil de frumoasă! Copacii din jur aveau culori pe care nu le văzusem niciodată în Africa. În plus, binecuvântaseră pământul de sub ei cu un covor roşu aprins, galben şi portocaliu, care foşnea sub tălpi şi răspândea un parfum sec, dar dulce.

Râsetele şi strigătele care răzbăteau din clădirea noastră şi din curtea interioară mi se păreau un sacrilegiu. B.C. Gandhi botezase aripa care găzduia apartamentele noastre „Madama Preacurviei Perpetue”{63}. Şi erau unele zile în care simţeam că trăiesc în Sodoma.

Când s-a făcut răcoare, am intrat în clădire. Am zărit în treacăt focul viu ce ardea în cazanul de fontă din patio şi am simţit miros de tutun şi de ceva mai acid. Nestor, jucătorul nostru rapid din Caraibe şi totodată colegul meu de rezidenţiat, avea o grădină de ierburi în spatele clădirii. În vara aceea cultivase acolo turmeric şi coriandru, roşii, salvie şi… canabis.

Dincolo de grădină, pajiştea cobora până la un gard din cărămizi cu sârmă ghimpată deasupra. Gardul ne despărţea de un proiect rezidenţial pe care autorităţile locale îl numiseră, cu douăzeci de ani în urmă, Prietenia. Acum toată lumea îi spunea Crucişătorul. Noaptea auzeam focuri de armă dinspre Crucişător şi vedeam dârele ca de cometă, mesaje dinspre pământ către ceruri.

Lunea ne strângeam în clădirea asistentelor, pentru o cină împreună, la invitaţia lor. Astăzi însă era rândul lor să ne viziteze. M-am alăturat şi eu celorlalţi.

— Cum a mers? m-a întrebat B.C., apropiindu-se şi punându-mi un braţ în jurul umerilor.

I-am povestit despre conversaţia cu domnul Walters. El mă ascultă în tăcere şi apoi spuse:

— Ce om bun! Cât curaj! Ştii, am avut noroc cu domnul Walters, mai ales că e un posesor de ghem de câh zero la unu. Ce-i un ghem de câh? Concrescenţa dură şi puturoasă care se formează în buric. Un pacient cu patru gheme de câh e adesea un alcoolic. A avut unul sau două infarcte. Îşi bate nevasta. A fost împuşcat de vreo două ori. Are diabet. Funcţia rinichilor e la limită. Încerci o OMT pentru un Triplu A şi, ghici ce se-ntâmplă?

„OMT” însemna Operaţie mare şi tare, iar „Triplu A” desemna anevrismul aortic abdominal. B.C. era un pasionat al acronimelor şi susţinea că a inventat o sumedenie. Un pacient în moarte clinică era

RJS – Rotindu-se în Jurul Scurgerii.

— Un posesor de patru gheme de câh?… Bănuiesc că asta dă rezultate groaznice la o operaţie amplă, am replicat.

— Nu! Exact invers. Vezi tu, el şi-a demonstrat deja capacitatea de a supravieţui. Infarcte, congestii cerebrale, înjunghieri, căderi de la înălţime – are protoplasma rezistentă. Şi o sumedenie de vase colaterale, de mecanisme de rezervă. Iese în paşi de dans de la terapie intensivă, trage vânturi din prima noapte, se uşurează pe podea încercând să ajungă la baie şi se reface de minune în ciuda alcoolului pe care i-l aduce familia pe furiş, ca să mai dea gust cuburilor de gheaţă, singurele care ar trebui să se afle în meniul lui. Posesorii de gheme de câh zero la unu sunt cei la care e bine să fii atent. Ăştia sunt predicatori sau doctori. Oameni ca Walters. Duc o viaţă curată, cuminte, rămân căsătoriţi cu aceeaşi femeie, îşi cresc copiii, se duc duminica la biserică, îşi controlează tensiunea şi nu mănâncă îngheţată. Încerci cu ei o OMT pentru un Triplu A şi te pomeneşti CRRBFV.

Coborând pe râul de rahat cu o barcă fără vâsle.

— Imediat ce anestezistul îi pune masca pe faţă, continuă B.C., omul tău face un infarct acolo, pe masă. Dacă reuşeşti să-l operezi, îi clachează rinichii sau operaţia nu i se închide. Sau mintea i-o ia razna şi, înainte s-apuci să chemi Brigada Freud, a şi sărit pe fereastră. Aşa că, vezi, domnul Walters al tău a fost norocos.

Deepak trase adânc din ţigara cu canabis cât un trabuc pe care i-o întinsese Nestor şi pe care mi-o trecu apoi mie.

— Ţine, îmi spuse, trăgând fumul în piept şi vorbind cu o voce sugrumată. Ideea e că… viaţa cuminte ajunge să te omoare, prietene.

Canabisul nu avea niciun efect asupra oboselii mele. În scurt timp am simţit cum faţa şi corpul întreg mi se înmoaie, topindu-se precum ceara. Mi-am aţintit privirea spre cer, deasupra Crucişătorului. Sunetele ce răzbăteau de acolo – urlete fireşti, ţipete, bubuitul unui casetofon portabil, zăngănitul unei mingi de baschet lovind marginea metalică a coşului, scrâşnete de pneuri – alcătuiau o simfonie. Se potriveau perfect cu clarobscurul modelelor de pe zidul de cărămidă. Aveam impresia că răzbat cu privirea prin Crucişător şi că urmăresc vieţile sutelor de americani care trăiau acolo, familii la a căror sănătate vegheam noi. Mă simţeam ca un vizionar.

— Nu-i aşa că pare ciudat, am spus după un timp îndelungat, străduindu-mă să-mi formulez întrebarea astfel încât să nu sune prosteşte, nu pare ciudat că… Iată-ne pe noi aici, medici străini…

— Vrei să zici medici *indieni,* mă întrerupse Gandhi. Tu eşti pe jumătate indian, dar, din fericire pentru tine, e jumătatea tu simpatică. Chiar şi Nestor aici de faţă are un tată indian, numai că nu ştie.

Nestor aruncă în Gandhi cu o capsulă de sticlă.

— Da, bine, am reluat eu, nu pare ciudat că suntem aici, într-un spital plin de medici indieni, iar de cealaltă parte a zidului ăluia sunt pacienţii pe care îi tratăm? Pacienţi americani, dar nu reprezentativi pentru…

— Adică pacienţi *negri,* omule, interveni Nestor cu accentul lui cântat. Şi portoricani.

— Da… dar vreau să zic… unde sunt *ceilalţi* pacienţi americani? Şi unde sunt ceilalţi medici americani?

— Vrei să spui unde sunt pacienţii albi? Unde sunt medicii albi?

— Da! Exact!

— Uite aici, Marion, exclamă Gandhi. Adică n-ai observat chestia până acum?

— Nu… Ba da, am observat-o. Nu te prosti! Dar ce vreau să întreb – toate spitalele din America sunt aşa?

— Cerule, Marion, tu nu înţelegi de ce te afli aici, şi nu la Mass General?

— Fiindcă… n-am aplicat acolo.

Nestor se ridică şi începu să alerge pe loc, cântând:

— El n-aaa aplicat acolo! El n-aaa aplicat acolo!

Pe ei, canabisul îi făcea să râdă isteric, dar mie nu-mi provoca nicio reacţie. Începusem să mă înfurii. M-am ridicat să plec. Gandhi mă prinse de braţ.

— Marion, stai jos. Aşteaptă! Sigur că n-ai aplicat acolo, spuse el pe un ton liniştitor. N-ai vrut să-ţi iroseşti timpul prin Massachusetts General Hospital.

Tot nu pricepeam.

— Uite aici, continuă el, luând un borcănel cu sare şi unul cu piper şi aşezându-le unul lângă altul. Piperul ăsta e genul *nostru* de spital. Să-i spunem…

— Să-i spunem un rahat, omule, rânji Nestor.

— Nu, nu. Să-i spunem un soi de spital de gen Insula Ellis{64}. Asemenea spitale se află întotdeauna acolo unde trăiesc săracii. Zona e una periculoasă. În general, asemenea spitale nu sunt arondate centrelor universitare. Ai priceput? Acum, să luăm solniţa asta. Ea e un spital Mayflower, un spital de elită, spitalul universitar al unei mari facultăţi de medicină. Aici toţi studenţii şi rezidenţii au superhalate albe, cu ecusoane pe care scrie SUPERDOCTOR MAYFLOWER. Chiar dacă îngrijesc săraci, pentru ei e onorabil, ca şi cum ar fi voluntari în Peace Corps{65}, ştii? Cel mai de temut coşmar al lor este să ajungă la un spital gen Insula Ellis. Asta-i problema – cine să lucreze într-un spital ca al nostru, când se află într-o zonă periculoasă, fără universitate, fără prestigiu? Oricât ar fi dispus spitalul sau guvernul să plătească, tot n-o să găsească medici care să lucreze aici cu normă

întreagă. Aşa că Medicare decide *să plătească* spitale ca al nostru pentru programe de stagiatură şi de rezidenţiat, înţelegi? Câştigă ambele tabere, zic ei: spitalul are pacienţii îngrijiţi permanent de stagiari şi de rezidenţi, cei ca noi locuiesc în incintă şi au salarii nici cât a zecea parte din cel al medicilor cu normă întreagă. Iar Medicare asigură sănătatea celor săraci. Dar când a conceput planul ăsta, Medicare s-a izbit de o nouă problemă. De unde găseşti rezidenţii care să ocupe toate posturile astea noi? Există mult mai multe posturi libere decât numărul absolvenţilor americani de medicină. Iar studenţii americani, dă-mi voie să-ţi spun, sunt pretenţioşi, nu vor să vină să-şi facă rezidenţiatul aici. Mai ales când se pot duce la un spital Mayflower. Aşa că, în fiecare an, Our Lady şi toate spitalele tip Insula Ellis caută stagiari străini. Tu eşti unul dintre sutele care au ajuns aici în cadrul migraţiei ăsteia anuale datorită căreia mai supravieţuiesc spitale ca al nostru.

B.C. se lăsă pe spate în scaunul său.

— Orice-i trebuie Americii, lumea livrează. Cocaină? Columbia iese în faţă. Lipsă de muncitori agricoli, mână de lucru insuficientă la depănuşat porumbul? Slavă Domnului pentru Mexic! Jucători de baseball? Viva Dominica! Trebuie mai mulţi stagiari? India, Filipine, *zinadabad!*

Mă simţeam prost fiindcă nu-mi dădusem seama înainte de toate astea.

— Deci spitalele la care voiam să mă duc la interviu, am spus, în Coney Island, în Queens…

— Sunt toate spitale tip Insula Ellis. Exact ca noi. *Toţi* rezidenţii lor sunt străini, la fel ca mulţi dintre medicii internişti. În unele locuri, toţi sunt indieni. Alte spitale au un iz persan. Ori pakistanez. Ori filipinez. Asta-i puterea lanţului slăbiciunilor. Tu îţi aduci vărul, care îşi aduce colegul de clasă şi aşa mai departe. Şi când ne terminăm pregătirea aici, încotro mergem, Marion?

Am clătinat din cap. Nu ştiam.

— *Oriunde.* Asta e răspunsul. Ne ducem în oraşele mici care au nevoie de noi. La Cocârlaţi, în Texas, sau la Cocoşaţi, în Alaska, locuri în care medicii americani nu s-ar duce să lucreze.

— De ce nu?

— Fiindcă, *salah,* în sătucurile alea nu au filarmonică! N-au cultură! N-au echipă de sport. Cum ar putea trăi acolo un doctor american?!

— Acolo o să te duci tu, B.C? Într-un oraş mic? am întrebat.

— Glumeşti! Te aştepţi cumva să trăiesc fără o simfonie? Fără Mets ori Yankees{66}? Nu, domnule! Gandhi rămâne aici, în New York. În Bombay m-am născut, în Bombay am crescut, şi ce e New Yorkul, dacă nu un Bombay în variantă light? O să am cabinetul meu pe Park Avenue. Înţelegi tu, pe Park Avenue e criză de medici. Cetăţenii suferă

acolo fiindcă au sânii prea mici sau nasul prea mare, ori fiindcă au colăcei pe burtă. Şi cine să le vină în ajutor?

— Tu?

— Chiar aşa, băieţi şi fete! Ţineţi-vă bine, doamnelor, ţineţi-vă bine! Soseşte Gandhi! B.C. e aici şi face totul mai mic, mai mare, mai moale, mai drăguţ, oricum doriţi, da'-n orice caz mai bine. Îşi ridică paharul cu bere în aer şi adăugă: Un toast, doamnelor şi domnilor! *Fie ca niciun american să nu plece de pe această lume fără un doctor străin la căpătâiul lui, aşa cum, sunt sigur, niciunul nu vine pe lumea asta fără unul.*

CAPITOLUL 41
CÂTE UN NOD, PE RÂND

Într-o după-amiază, la nouă luni după sosirea mea la Our Lady of Perpetual Succour, ne îndreptam spre sala de operaţii când un funcţionar se apropie şi-i întinse lui Deepak Jesudass nişte hârtii. Rezidentul-şef le luă fără niciun comentariu şi ne-am văzut amândoi de treabă mai departe. Mult după miezul nopţii, în timp ce fumam în vestiar, lângă sala de operaţii, el zâmbi şi îmi spuse:

— Oricine altcineva m-ar fi întrebat ce e cu hârtiile acelea.

— O să-mi spui tu, dacă mă priveşte pe mine.

Deepak avea în jur de treizeci şi şapte de ani când îl cunoscusem. Figura copilărească şi umerii ca de băieţel erau în contrast cu pungile de sub ochi şi firele cărunte din păr. Dacă ne-ai fi văzut pe toţi la bufet, ai fi zis că B.C. Gandhi era rezidentul-şef, fiindcă avea o înfăţişare care sugera asta. Dar dacă stau şi mă gândesc acum la anii mei de pregătire în chirurgie, îmi dau seama că îi sunt îndatorat unui tip scund şi negricios, un chirurg de o modestie rară, pe care lumea poate că nu-l va şti niciodată. În sala de operaţii, Deepak era răbdător, plin de forţă, strălucit, creativ, meticulos şi hotărât, un veritabil artizan.

— Nu te bâlbâi cu suportul acela de ac! Disciplinează-ţi mâinile, Marion. Treci prin fiecare etapă o dată, nu-ţi irosi mişcările.

Când am învăţat să-mi încrucişez mâinile aşa cum îmi sugerase el, pentru a tensiona în mod egal ambele capete ale unui nod, s-a ivit o nouă problemă.

— Ţine-ţi coatele aproape de corp, doar nu vrei să-ţi iei zborul!

Refăceam mai multe noduri decât legasem iniţial, atunci când eram cu el. Deschideam întreaga linie de sutură şi o luam de la capăt până când se declara mulţumit. Învăţasem să mă gândesc altfel la lumină şi la expunere.

— Munca pe întuneric este pentru cârtiţe. Noi suntem chirurgi.

Sfaturile sale păreau la prima vedere greu de înţeles.

— Atunci când conduci maşina, te uiţi să vezi încotro mergi, dar când faci o incizie, te uiţi să vezi pe unde ai fost.

Deepak venise din Mysore, un oraş din sudul Indiei. În noaptea aceea, în vestiar, mi-a spus ceea ce nu cred că mai spusese nimănui la Our Lady. Când terminase facultatea de medicină, părinţii lui îi aranjaseră în grabă căsătoria cu o indiancă născută în Marea Britanie, care locuia în Birmingham. Fata nu voia să se mărite, dar cedase insistenţelor părinţilor ei, care nu-i agreau deloc anturajul. Venise în India împreună cu familia ei cu câteva zile înainte de nuntă. Şi plecase a doua zi, fiindcă urma cursurile unui colegiu. Deepak avusese nevoie

de şase luni ca să obţină viza şi să ajungă acasă la părinţii ei. În scurt timp constatase că, ori de câte ori deschidea gura, ea se simţea stânjenită. Nu voia să-l ştie alături de ea nici în public, nici în intimitate. Plecase de acasă după câteva săptămâni şi găsise un post de stagiar în Scoţia. După un an avansase la gradul de medic specialist. Trecuse apoi cu brio de dificilele examene pentru a deveni membru al Colegiului Regal de Chirurgie şi pentru a-şi putea adăuga astfel, după nume, formula magică FRCS – Fellow of the Royal College of Surgeons.

— Aş fi putut să mă întorc în Mysore. Cu noul titlu pe care îl obţinusem, m-aş fi descurcat foarte bine. Dar m-am gândit la toţi cei care veniseră la nunta mea. Nu voiam să mai dau ochii cu ei… Pur şi simplu, nu puteam.

Următorul pas pentru el în Anglia ar fi fost să devină chirurg consultant repartizat la un spital.

— Nu sunt multe posturi de consultanţi; trebuie să moară cineva pentru a apărea un loc liber.

După şase ani de muncă în subordinea unui astfel de consultant, lucrând la toate cazurile urgente, Deepak hotărâse să vină în America.

— Însemna s-o iau din nou de la capăt, fiindcă aici nu îţi este echivalată pregătirea postuniversitară făcută altundeva. La vârsta mea şi după toţi anii aceia de instruire, mă întrebam dacă voi mai avea puterea s-o fac.

Sistemul american de pregătire în domeniul chirurgiei era diferit: după un an de stagiatură şi patru ani de rezidenţiat cu responsabilităţi treptat mai mari (în ultimul an ca rezident-şef), îţi era permis să susţii examenul pentru a deveni chirurg plin – consultant, cum se numea.

— Mi-am făcut stagiatura într-un prestigios spital din Philadelphia. Am muncit din greu acolo… spuse el, închizând ochii şi clătinând din cap la amintirea acelor ani. Când a murit tata, nici nu le-am spus colegilor. N-am încercat nici măcar să-mi iau o zi liberă atunci. Am fost promovat în anul doi, chiar dacă lucram la un nivel mult mai ridicat, iar ei mă foloseau de fapt aproape ca pe un rezident-şef. Dar după al treilea an, m-au înlocuit. Unul dintre medicii care m-au susţinut a fost silit să demisioneze din cauza asta. Era în culmea furiei. Aş fi putut să trec la urologie sau la chirurgie plastică. Aşa fac deseori cei care îşi pierd locul în stadiul acela. Mulţi absolvenţi străini renunţă şi ajung la psihiatrie sau într-o secţie asemănătoare. Dar mie îmi plăcea chirurgia generală. Acelaşi tip care mă susţinuse m-a ajutat să ajung la un alt spital, de data asta în Chicago, cu promisiunea că voi fi promovat dacă repetam anul trei. Am muncit cu şi mai multă îndârjire… şi am fost înlocuit din nou.

Râse văzând expresia mea neîncrezătoare, apoi reluă:

— Ăsta sunt eu, presupun. Nu am aşteptări prea mari. Iubesc

chirurgia de dragul chirurgiei. Dar am avut noroc. Unul dintre medicii din Chicago a mers până în pânzele albe pentru mine. L-a sunat pe Popsy şi a aranjat să vin aici ca rezident în anul patru. Asta-i simpatic la America, fie-i numele binecuvântat. Oricâţi ar fi cei care te trag în jos, sunt şi îngeri a căror generozitate compensează faptele celorlalţi. Iar eu am avut parte de mulţi îngeri. Popsy a fost unul dintre ei.

Popsy îl numise pe Deepak rezident-şef peste noapte, dar cu condiţia să-şi păstreze poziţia timp de doi ani. Deepak era în ultimul an de pregătire când sosisem eu.

— Deci vei termina când îmi voi încheia eu stagiatura?

Tăcerea lui mi se păru neliniştitoare.

Clătină încet din cap.

— Am fost înştiinţaţi astăzi că vom fi vizitaţi de cei care ne acreditează programul de rezidenţiat. Dacă nu le place ceea ce văd, pot să ne închidă. Avem prea puţini stagiari. Şi prea puţini rezidenţi la fiecare nivel, pentru volumul de pacienţi pe care îi deservim. Ca să nu mai spunem că şi medicii plini sunt puţini.

— Dar cum s-a ajuns aici?

— Concurenţa noastră ridică miza. Am avut noroc că v-am obţinut pe tine, pe Nestor şi pe Rahul. Avem nevoie de mai mulţi stagiari, de mai mulţi medici cu normă întreagă. Popsy nu mai este la fel de influent cum era odată, pentru a atrage specialişti buni. În prezent, numai prestanţa şi istoricul lui academic ne mai asigură acreditarea. Pe hârtie, Popsy e o comoară. Dacă el se retrage, ori dacă se află că are demenţă incipientă, întregul edificiu se prăbuşeşte.

Probabil că aveam o expresie îngrijorată, fiindcă îmi spuse:

— Nu te nelinişti. Îţi vei putea găsi un alt loc şi ţi se va lua în considerare anul ăsta.

— Despre asta a fost vorba… în hârtiile pe care le-ai primit azi?

— O, nu, aia a fost în legătură cu aşa-zisa mea soţie. Îşi închipuie că acum câştig bani mulţi, aşa că a înaintat la New York o cerere pentru pensie alimentară. Avocatul meu îmi spune că n-am de ce să mă tem. Nu-i datorez nimic.

— Dar tu, Deepak? Ce-o să faci dacă locul ăsta se va închide?

— Nu ştiu, Marion. Nu mai pot să trec încă o dată prin toate astea. Nu mai pot să tot asist pe cineva care îmi este „superior”, dar care măcelăreşte bolnavul şi n-are măcar bunul simţ să-mi ceară ajutorul. Poate că o să continui să lucrez aici. Sora Magda spune că spitalul e gata să mă angajeze. O să trăiesc aici, aşa cum trăieşte şi Popsy. O să operez. Spitalului nu-i pasă dacă sunt certificat sau nu, mai cu seamă dacă programul de rezidenţiat se închide. Our Lady are nevoie de un chirurg. Voi fi un alt Popsy. Nu ştiu dacă mă crezi, dar înainte să se îmbolnăvească, Popsy a fost un chirurg excepţional. Şi, mai mult de-atât, a fost un om extraordinar. Nu dădea nicio atenţie culorii pielii.

După operaţia domnului Walters, Deepak răspândise vestea că Popsy nu trebuia lăsat să mai opereze cu niciun chip.

— Noi putem face ceva ca să nu ne închidă? l-am întrebat.

— Să ne rugăm, răspunse el.

CAPITOLUL 42
VOCEA SÂNGELUI

M-am rugat, dar n-a ajutat. Cu două luni înainte să-mi închei eu stagiatura şi Deepak rezidenţiatul, programul nostru a fost pus sub testare. Îmi făceam griji pentru soarta mea. Era suficient de rău că puteam fi închişi, dar ar fi fost şi mai grav să nu mi se considere anul pe care îl terminam. Îmi părea foarte rău pentru Deepak, care ajunsese atât de aproape să-şi încheie anul de rezident-şef. Însă până la terminarea audierilor şi până la ordinul final de închidere nu puteam face altceva decât să mergem înainte.

Într-o seară de vineri am fost chemat în sala de traumatologie şi am ajuns odată cu ambulanţa. Echipajul scoase o targă, îi desfăcu roţile şi apoi o luă la fugă cu ea de parcă ar fi fost un berbece de atac. Uşile din sticlă se deschiseră exact la timp. Mă gândeam la lucrurile de acest gen ca la nişte mici miracole, reuşite de fiecare zi, aflate într-un contrast frapant cu ceea ce trăisem în Africa. Am alergat şi eu pe lângă targă. După aproape un an petrecut la Our Lady, făcusem asta de multe ori, însă adrenalina tot mi se revărsa în sânge.

— Necunoscut, accident rutier, de-abia respira la faţa locului, spuse unul dintre cei care împingeau targa. A trecut pe roşu şi a fost lovit de o furgonetă pe partea şoferului. Nu purta centura de siguranţă… a zburat prin parbriz… Apoi, dacă poţi să crezi, propria lui maşină, rostogolindu-se, a venit peste el. L-a aruncat ca la o lovitură directă… Vorbesc serios. Au fost martori oculari. A aterizat pe asfalt. Nu are leziuni cervicale vizibile. Glezna stângă strivită… contuzii pe piept şi pe abdomen.

Era un bărbat de culoare arătos, bine făcut, care nu avea mai mult de douăzeci de ani.

Echipajul ambulanţei conectase deja două flacoane de fluid intravenos. Îi luaseră sânge necunoscutului, iar acum îi înmânară fiolele cu dopuri roşu, albastru şi mov tehnicianului, care avea să înceapă să le analizeze înainte să apucăm noi să-i tăiem hainele.

— Şi asta nu e tot, interveni şoferul ambulanţei. De ce a trecut tipul pe roşu? Fiindcă era implicat într-un schimb de focuri cu membrii unei bande. Unul dintre ei a fost împuşcat în cap. O ambulanţă e pe drum deja, cu el. Nu-ţi face griji… nu e o urgenţă. Au fost nevoiţi să-i culeagă bucăţi de creier de pe trotuar – după cum arătau, nu părea mai mare de clasa a cincea. Tipul de aici, adăugă şoferul ambulanţei, arătând spre pacientul nostru, l-a împuşcat.

Ţeasta rănitului adus la noi era intactă, dar el era inconştient. Partea care îi dispărea sub părul tuns scurt era dreaptă, de parcă fusese trasată cu o riglă, unul dintre acele lucruri ciudate pe care le

observi în asemenea circumstanţe. Pupilele i se contractară rapid la lumina pe care i-am îndreptat-o în ochi – un indiciu simplist, dar liniştitor, că nu existau probleme la nivelul creierului. Sub degetele mele, pulsul îi era firav şi accelerat. Monitorul arăta o sută şaizeci de bătăi pe minut.

O asistentă anunţă tensiunea arterială: optzeci cu zero. După câteva secunde, vocea ei se auzi din nou: cincizeci cu zero.

Fluidele îi erau administrate, sângele se afla pe drum. În partea dreaptă a toracelui, pe coastele inferioare se vedea o contuzie. Abdomenul îi era tensionat şi părea să se umfle sub privirile mele.

— Presiune sanguină zero, anunţă asistenta în clipa în care tehnicianul radiolog intră cu aparatul portabil.

— N-avem timp pentru asta. Hemoragie masivă, am spus. Să-l ducem în sala de operaţii. E singura lui şansă.

Nimeni nu se mişcă.

— *Acum!* am strigat, împingând targa. Sună-mi ajutoarele, anunţă-le.

În sala de operaţii, m-am spălat pe mâini timp de numai treizeci de secunde. În timpul acesta, doctorul Ronaldo, anestezistul, ajustă tubul traheal. Apoi se uită la mine şi clătină din cap.

Mi-am pus mănuşile, examinând instrumentele pregătite de asistentă.

— Lasă bureţii. Mai bine folosim suporturi abdominale. Deschide-le. N-o să avem timp să le desfacem. Va curge foarte mult sânge. Vom avea nevoie de vase mari pentru colectarea cheagurilor.

Abdomenul pacientului era mai tensionat decât fusese înainte.

Ronaldo, privindu-mă ca un crocodil pe deasupra măştii, ridică din umeri când m-am uitat la el, aşteptând semnalul de începere.

— Pregăteşte-te, i-am spus; când o să deschid, tensiunea o să-i scadă drastic.

— Ce tensiune? întrebă el. Tensiunea e zero.

Deocamdată, sângele care se revărsa în abdomen servea ca o compresă, presând vasul hemoragie, oricare ar fi fost acesta. Dar în clipa în care urma să fac incizia, gheizerul avea să ţâşnească. Am aşezat tampoane peste tot în jur. Am turnat betadină pe rană, am şters surplusul, am rostit o rugăciune şi am tăiat.

Sângele a gâlgâit, revărsându-se peste marginea rănii, ca un torent. În ciuda tuturor tampoanelor şi a furtunului de sucţiune care îşi făcea treaba, sângele se împrăştie pe cearşaf, pe masă şi curse pe podea. L-am simţit îmbibându-mi halatul, şiroindu-mi pe coapse, în şosete, şi clipocindu-mi în pantofi.

Am introdus mâna în incizie, declanşând un al doilea val de sânge, şi am prins intestinul subţire. Cu ambele mâini, am tras ansele în afară şi le-am aşezat pe un prosop, în lateral de incizie. În câteva secunde, îi

scosesem măruntaiele, la modul propriu.

Deepak apăru în spatele meu, spălat şi gata de lucru. Mi-am împreunat mâinile şi am făcut un pas în spate, ca să trec de cealaltă parte a mesei, dar el a clătinat din cap.

— Rămâi acolo, îmi spuse.

După care luă un retractor şi depărtă marginile inciziei, ca să pot vedea sub diafragmă.

Am înghesuit suporturi abdominale în jurul ficatului, după care am făcut acelaşi lucru în partea stângă a corpului, în apropierea splinei. Cu degetele apropiate, am scos cheagurile mari rămase în cavitatea abdominală. Am mai îndesat alte suporturi pretutindeni în pelvis, până ce totul a fost bine imobilizat. Nu se vedea niciun vas de sânge şiroind.

Puteam deci să ne oprim şi să ne tragem sufletul.

— Reuşim să punem sângele la loc? l-am întrebat pe Ronaldo.

— Niciodată nu reuşim, răspunse el.

Iar la privirea mea întrebătoare ridică din umeri, apoi făcu semn din cap spre aparatura lui, ca pentru a-mi spune că lucrurile nu stăteau mai rău decât când începusem – sau, cel puţin, asta speram că voia să spună.

Apoi am început să îndepărtez cu atenţie suporturile, mai întâi din locurile în care era cel mai puţin probabil să se afle sursa hemoragiei. Pelvisul era curat – nimic nu curgea acolo. Am scos şi suportul din jurul splinei. Dacă abdomenul pacientului putea fi asimilat cu o încăpere, atunci mobilierul – cel mai uşor de mutat, cel din mijloc – fusese îndepărtat, ceea ce ne permitea să vedem bine până în spate. Dacă sângerarea ar fi provenit dintr-o ruptură a aortei sau a ramurilor ei, pe peretele din spate al abdomenului – pe retroperitoneu – s-ar fi văzut o umflătură mare şi urâtă, un hematom. Dar peretele era curat.

Aveam o premoniţie că voi găsi sursa hemoragiei în spatele ficatului – un loc plin de penumbre, dificil de examinat sau de reparat. Pe acolo, vena cavă, cea mai mare din organism, transporta sângele înapoi de la membrele inferioare, trecând prin şi pe după ficat, în drum spre inimă. În trecerea ei prin ficat, făcea contact cu venele hepatice scurte.

Am scos suportul din jurul ficatului. Nimic.

Am tras uşor ficatul în faţă, uitându-mă la partea de dedesubt.

O răbufnire de sânge umplu cavitatea goală a abdomenului. Am împins repede ficatul la loc şi revărsarea a încetat. Deci lucrurile erau în regulă atâta timp cât nu atingeam ficatul. Cum spusese oare Solomon atunci când operase în câmp? *La răni ca asta chirurgul îl vede pe Dumnezeu?*

— Bun, se auzi glasul lui Deepak. S-o lăsăm aşa.

— Şi acum?

— Sângerează pe la incizia în piele şi pe la toate perfuziile. Sângele nu i se coagulează, spuse el pe un ton moale, astfel încât am fost nevoit să mă aplec ca să-l aud. E inevitabil, la asemenea traume. Noi îi deschidem, turnăm fluide în ei şi temperatura corpului scade… Diluăm sistemul de coagulare, iar el nu mai funcţionează. Să strângem în jurul ficatului şi să închidem. Îl ducem la terapie intensivă, unde îl putem încălzi. Îi administrăm sânge şi plasmă proaspătă, îngheţată. După două ore, dacă mai e în viaţă şi dacă e mai stabil, revenim.

Am poziţionat ficatul şi am introdus intestinul subţire la locul lui. În loc să suturez pielea, am folosit cleme pentru a prinde marginile inciziei.

— Echipele de transplant vor veni să preleveze corneele, inima, plămânii, ficatul şi rinichii de la tipul pe care el l-a împuşcat, spuse Deepak. Sala asta e mai mare, aşa că le-o las lor.

La terapie intensivă, două ore mai târziu, sângerările la locul perfuziilor încetaseră. În îngrămădeala de cârlige şi de aparatură din jurul patului, era dificil să ajungi la Shane Johnson Jr. – aşa îl chema. Rudele lui se aflau în sala de aşteptare, încercând să accepte inacceptabilul. Plasma îngheţată, sângele cald şi fluidele îi asiguraseră Juniorului o tensiune măsurabilă şi o temperatură respectabilă. Era în viaţă, dar la limită.

— Bun, spuse Deepak după ce îl examină, privindu-şi ceasul. Hai să ne mai uităm o dată.

De data aceasta am intrat în cealaltă sală de operaţii, mai mică. Ronaldo încă avea un aer mohorât. Faţa şi membrele Juniorului erau umflate, capilarele lui fiind suprasolicitate de lichidele administrate. Dar pentru a-i menţine o tensiune arterială acceptabilă trebuia să-i administrăm în continuare altele, ca şi când am fi încercat să umplem o găleată plină de găuri.

Deepak insistă să stau şi acum tot în partea dreaptă. Am avut nevoie de numai câteva secunde ca să-i înlătur pansamentul, să-i şterg pielea şi să-i desfac clemele care ţinuseră apropiate marginile inciziei. Am îndepărtat apoi suporturile.

Deepak îmi ghidă degetele spre grupul de vase ce pătrundeau în ficat.

— Bun. Strânge aici.

Asta era manevra Pringle. Am strâns, oprind fluxul sanguin spre ficat, în vreme ce el scoase ultimul tampon şi ridică ficatul. Sângele ţâşni imediat, transformând câmpul operator curat într-o mlaştină roşie.

— Bine, poţi să-i dai drumul, îmi spuse el şi aşeză ficatul la loc. De asta mă temeam. Vena cavă e ruptă, cu siguranţă. De aceea, chiar şi cu manevra Pringle, tot sângerează.

La unii oameni, vena cavă inferioară abia pătrunde în partea posterioară a ficatului. La pacientul nostru, era înfăşurată în lobul hepatic ca un purcel într-o pătură. Când Juniorul zburase prin aer şi aterizase pe asfalt, ficatul lui îşi continuase drumul. Inerţia sfâşiase venele scurte care îl ancorau de vena cavă, provocând o ruptură urâtă.

Deepak ceru un fir de sutură într-un suport de ac lung. La semnul lui am tras ficatul în faţă, iar el a încercat să înfigă acul într-un capăt al rupturii. Înainte însă de a apuca măcar să vadă locul, sângele inundă câmpul operator.

— Dumnezeule! am exclamat, încălcând o regulă esenţială, aceea de a păstra tăcerea când asişti un chirurg. Cum o să reparăm chestia asta?

— O, replică Deepak, e uşor să repari vena cavă… numai că ficatul îţi stă în drum.

Mi-a trebuit o secundă până să-mi dau seama că, pentru el, acesta era genul de glumă pe care şi-l permitea în sala de operaţii.

Tăcu vreme îndelungată, aproape ca într-o transă, iar eu am încercat să nu scot niciun sunet. Într-un târziu, aidoma unui preot care încheie o rugăciune, se mişcă.

— Bun. Poate că ţine. Să schimbăm locurile!

Nu eram deloc pregătit pentru ceea ce urmă. N-am putut decât să mă minunez şi să-l asist cât de bine mi-a stat în puteri. Deepak şterse pieptul pacientului şi apoi tăie vertical peste stern, de sus în jos, după care lărgi incizia cu un fierăstrău electric. Mirosul de carne şi de os ars se ridică în aer. Brusc, toracele se deschise ca o valiză prea încărcată.

Nu l-am întrebat ce face. El nu mi-a explicat. Pentru mine, experienţa în chirurgia toracică se limitase în mare parte la drenarea fluidelor acumulate în afara plămânilor şi, rareori, la urmărirea lui Deepak în vreme ce rezeca un lob canceros. De trei ori în timpul stagiaturii deschisesem un torace şi cususem o rană de cuţit în inimă. Unul dintre cei trei pacienţi supravieţuise. Aceasta era una dintre deficienţele programului nostru, unul dintre motivele pentru care urma să fim închişi: trebuia să trimitem la alte spitale prea multe cazuri de chirurgie toracică, pentru a nu mai pomeni despre cele de chirurgie urologică şi plastică.

Inima Juniorului, o masă cărnoasă, vârstată cu galben şi învelită în pericard, era vizibilă, pompând aşa cum o făcuse timp de nouăsprezece ani. Niciodată nu fusese mai ameninţată ca acum. Deepak deschise pericardul.

Eram conştient de activitatea din sala de operaţii din spatele meu şi din zona comună de igienizare. La un moment dat, m-am întors şi, prin cele trei seturi de ferestre, am văzut o mulţime de feţe albe în jurul mesei de operaţii.

Deepak făcu o sutură în jurul atriului drept – cămăruţa superioară a inimii, în care venea sângele adus de vena cavă. Luă apoi un tub

toracic şi, cu o foarfecă, tăie în el câteva găuri pe lungime. Făcu apoi o adâncitură în atriu, în centrul suturii lui, şi prin ea introduse tubul găurit. Folosind apoi firul de sutură, strânse ţesutul în jurul tubului, pe care îl împinse în jos, prin orificiul venei cave inferioare, până la locul rupturii.

— Să-mi spui când ajunge la nivelul venelor renale, îmi ceru el.

Am văzut vena cavă inferioară dilatându-se, ca un furtun plin cu apă.

— Acum, am spus.

— Tubul serveşte ca un stent pentru vena cavă inferioară, îmi explică Deepak, aplecându-se pentru a se uita pe dedesubt. E totodată un bypass improvizat, pentru ca sângele din partea de sus a corpului să se poată întoarce în inimă în vreme ce facem noi reparaţia. Acum… să vedem dacă putem remedia asta.

Ajustă luminile de deasupra. Când am ridicat ficatul, am observat că sângerarea era mai slabă decât înainte şi, mai mult decât atât, marginile rupte ale venei deveniseră vizibile pe fundalul tubului. Deepak prinse o margine a rupturii cu un forceps lung şi trecu prin ea acul curbat, după care apucă cealaltă margine, o împunse cu acul şi făcu un nod. Am aşezat ficatul la locul lui. Era un proces laborios: ridică, prinde, înfige acul, şterge, scoate acul pe partea cealaltă, şterge, leagă, lasă ficatul jos.

La un moment dat, când ne apropiam de sfârşit, am sesizat o prezenţă lângă umărul meu. Deepak ridică privirea, dar nu spuse nimic.

— Fiule, ăsta e un şunt Shrock? întrebă un glas din spatele meu.

Era o voce masculină, politicoasă, conştientă de faptul că intervenea într-un moment delicat, dar având tonul autoritar al cuiva îndrituit să întrebe.

Deepak ridică din nou privirea, după care se întoarse la ceea ce făcea.

— Da, domnule, răspunse.

— Cât de mare a fost ruptura?

Deepak ridică ficatul şi potrivi luminile de deasupra, pentru ca vizitatorul să poată vedea.

— Era pe trei sferturi din circumferinţa venei cave, explică el.

Tubul pe care-l introdusese prin inimă se constituia într-o excelentă atelă interioară pentru vasul de sânge, iar transversal, ca un rid, se vedea partea de început a cusăturii pe care o făcuse. Era o imagine extraordinară, ordinea restabilită în haos.

— Impresionant, spuse glasul.

Nu fusese sarcasm în el, ci o admiraţie autentică. M-am tras înapoi, pentru ca vizitatorul să poată vedea mai bine, iar el se aplecă imediat în faţă.

— Foarte, foarte frumos. Eu aş aplica puţin gel-spumă în jurul zonei afectate a ficatului. Ai de gând să laşi ceva drenuri?

— Da, domnule.

— Presupun că eşti medicul titular.

— Nu, sunt rezidentul-şef. Mă numesc Deepak.

— Unde este medicul titular?

Deepak îl privi pe celălalt în ochi şi nu răspunse.

— Înţeleg. Nimeni nu-i dispus să se ridice din pat pentru lucruri de genul ăsta. Dar apuci să-l vezi vreodată?

Parcă pentru a-i răspunde, Ronaldo pufni şi roti de butoanele sale, prefăcându-se indiferent. Vizitatorul îl privi, părând gata să-l ia la palme, dar pe urmă îşi aminti că nu era în sala lui şi se stăpâni.

— Şi câte şunturi Shrock ai făcut până acum, Deepak?

— Acesta e al şaselea.

— Serios? În cât timp?

— În cei doi ani petrecuţi aici… Din păcate, avem de-a face cu numeroase traumatisme.

— Din păcate, da. Dar din fericire pentru noi. Nu suntem nerecunoscători… Şi totuşi, şase ai spus? Remarcabil! Şi pacienţii?

— Unul a murit, dar la o săptămână după intervenţie. Deja mergea, mânca… Probabil o embolie pulmonară.

— Aţi făcut o autopsie?

— Parţială. Familia ne-a permis să redeschidem abdomenul. Sutura venei cave arăta bine. Am făcut fotografii.

— Şi ceilalţi pacienţi?

— Al doilea, al treilea şi al cincilea sunt în viaţă, în stare bună, la şase luni după operaţie. Al patrulea a murit pe masă, înainte să ajung la stadiul la care sunt acum. Abia îi deschisesem inima.

— Îl pui la socoteală şi pe acela?

— Aşa ar trebui. „Intenţia de a trata”… asta e ceea ce contează.

— Foarte bine. Majoritatea chirurgilor nu l-ar lua în calcul. Iar al şaselea?

— Este cel de aici.

— Înţeleg. Ei bine, ai o experienţă mai mare decât a mea. Eu n-am operat decât patru. În decurs de şase ani. Toţi au murit. Doi pe masă, iar ceilalţi doi la timp atât de scurt după operaţie, încât se poate spune că au murit pe masă. Nu aveau toţi traumatisme ca acesta. Două erau rupturi cauzate de cineva care încercase să îndepărteze o masă canceroasă aderentă. Ar trebui să-ţi consemnezi experienţa în scris.

Deepak îşi drese glasul.

— Cu tot respectul, domnule, am făcut acest lucru. Dar nimeni nu publică o lucrare a cuiva de la Our Lady…

— Prostii! Care e numele dumitale întreg?

— Deepak Jesudass, domnule. El este stagiarul meu…

— Îţi spun eu, scrie despre cazul ăsta, adaugă-l la celelalte şi pe urmă dă-mi voie să mă uit eu peste lucrarea dumitale. Dacă e bună, voi avea grijă să fie publicată. O voi trimite la *American Journal of Surgery*. Te voi mai căuta, să aflu ce face pacientul de aici. Succes! Apropo, numele meu este…

— Ştiu cine sunteţi, domnule. Vă mulţumesc.

Probabil că vizitatorul se îndepărta deja, când Deepak spuse:

— Domnule… Dacă aţi vrea… Nu contează.

— Ce e, omule? Am un organ prelevat care ar fi trebuit să fie în elicopter deja. M-am oprit doar ca să-ţi admir rezultatele.

— Dacă aţi vrea să ne arătaţi cum să prelevăm ficatul… am putea începe noi în locul dumneavoastră, v-am economisi timpul.

Am încercat să mă întorc ca să-l văd, dar n-am reuşit din cauza retractorului pe care îl ţineam.

— Nu am încredere în nimeni s-o facă, replică glasul. De asta mă ocup eu însumi. Rezidenţii-şef de la mine nu au priceperea necesară… Sunt băieţi deştepţi, dar nu au volumul de cazuri pe care îl aveţi voi aici.

— Avem, dar ei ne închid.

— Poftim? Am auzit asemenea zvonuri. Am auzit de Popsy… Este adevărat?

Deepak se mărgini să încline din cap.

— Eşti în anul cinci? întrebă glasul.

— În şapte. Opt. Zece. Depinde cum numărăm, domnule.

Nu menţionă şi pregătirea sa în Anglia. Nici nu era nevoie, fiindcă necunoscutul spuse:

— Detectez un accent scoţian. Ai fost în Scoţia? Ai luat examenul FRCS?

— Da.

— La Glasgow?

— La Edinburgh. Am lucrat la Fife. Cam peste tot pe acolo.

Urmă o tăcere adâncă. Bărbatul din spatele meu stătea nemişcat. Părea să cugete la spusele lui Deepak.

— Ce vei face dacă închid spitalul?

Deepak îşi plecă privirea.

— Voi continua să lucrez. Probabil aici. Îmi place chirurgia…

După o clipă cât o veşnicie, glasul spuse:

— Deepak Jesudass, cu J? Apoi repetă pe litere şi întrebă: Am înţeles bine? Vino la mine, la Boston, doctore Jesudass. Îţi plătesc eu cheltuielile de transport. Aranjez să poţi veni la laboratorul meu. Te punem noi pe direcţia cea bună. Dacă există cineva care poate preleva organe pentru mine, probabil că dumneata eşti acela. Când vei veni, vom vorbi pe îndelete. Acum trebuie să plec. Bună treabă, Deepak!

Am auzit uşa închizându-se în urma lui.

Am continuat să lucrăm în tăcere. Într-un târziu, Deepak spuse:

— Mi-a auzit numele o singură dată… şi l-a reţinut perfect.

Terminase sutura. Închidea acum, cu aceeaşi grijă şi eficienţă cu care deschisese. Îi ceru asistentei gelul-spumă.

— În toţi anii mei aici, nimeni nu mi-a reţinut numele când m-am prezentat. Nimeni nu s-a sinchisit să încerce. De obicei, ne privesc doar ca pe nişte angajaţi, nu ca pe indivizi diferiţi.

Umerii îi erau mai drepţi acum, iar ochii îi străluceau. Niciodată nu-l mai văzusem aşa pe rezidentul-şef. Eram mândru şi fericit pentru el.

— Cine era? am întrebat eu, fără să-mi mai pot stăpâni curiozitatea.

— Poţi să mă crezi demodat, replică Deepak, dar întotdeauna am fost de părere că munca îndârjită dă roade. În ceea ce mă priveşte, astea sunt Fericirile la care s-a referit Iisus în predica de pe munte. Fă ceea ce trebuie, închide ochii la nedreptate şi la egoism, rămâi cinstit cu tine însuţi… şi, într-o zi, totul se va rezolva. Sigur, nu ştii dacă oamenii care s-au purtat rău cu tine vor suferi şi-şi vor primi dreapta răsplată. Nu cred că *aşa* funcţionează lucrurile. Dar cred că într-o zi fiecare îşi primeşte răsplata.

— Îl cunoşteai deja? l-am întrebat din nou.

Deepak îmi evită întrebarea şi se întoarse spre asistentă.

— Echipa aceea a venit pentru ficat sau pentru inimă?

— Pentru ficat. O altă echipă a luat inima şi a fugit.

Deepak zâmbi şi se răsuci spre mine.

— Marion, nu sunt sută la sută sigur, din cauza măştii. Dacă i-aş fi văzut degetele, n-aş mai fi avut nicio îndoială. Dar cred că ştiu suficient de bine. Tocmai l-ai întâlnit pe unul dintre cei mai de seamă specialişti în chirurgia hepatică, un pionier al transplantului de ficat.

— Şi cum îl cheamă?

— Thomas Stone.

CAPITOLUL 43
MARILE RUNDE

Cred că găurile negre există. Cred că, pe măsură ce universul se va goli de sine însuşi întru nimicnicie, trecutul şi viitorul se vor contopi unul în altul într-o ultimă rotire în jos, pe scurgere. Cred că aşa s-a materializat Thomas Stone în viaţa mea. Dacă nu e asta explicaţia, atunci trebuie să invoc un Dumnezeu dezinteresat, care ne lasă să ne descurcăm aşa cum ne taie capul, fără a provoca, dar şi fără a împiedica uragane sau molime, însă un Dumnezeu care îşi întinde când şi când degetul în vârtelniţă, astfel ca un tată care pune un continent întreg între el şi fiii săi să se pomenească deodată în aceeaşi încăpere cu unul dintre ei.

În copilărie visasem la Thomas Stone, sau cel puţin la ideea pe care o reprezenta el. Multe fuseseră dimineţile în care îl aşteptasem la porţile de la Missing. Acum consideram că veghea aceea a mea fusese necesară, indispensabilă pentru ca sufletul meu să se asprească şi să se maturizeze, aşa cum lemnul unei bâte de crichet trebuie să se usuce, ca pregătire pentru o viaţă de lovituri. Aceea fusese lecţia pe care o primisem în faţa porţilor de la Missing: lumea nu-ţi datorează nimic – şi nici tatăl tău.

Nu uitasem ce mă rugase Ghosh. Să spunem doar că lăsasem gândul la o parte. Nu mă simţeam vinovat fiindcă nu-i respectasem dorinţa. Nu avusesem timp să-l caut pe Thomas Stone şi, mai mult decât atât, oriunde ar fi fost el, nu simţisem niciodată că m-aş afla în America *Lui*. Eu eram pe o insulă, un protectorat, un teritoriu pe care America îl revendica doar prin numele lui. Purtându-i tratatul cu mine din Addis Abeba în Sudan, în Kenya şi apoi în SUA, dobândisem un reticent respect faţă de omul care îl scrisese. Îmi spuneam că volumul acela era jalonul meu în ceea ce o privea pe sora Mary Joseph Praise: îi recunoşteam mâna în desene şi purtam în portofel semnul de carte cu scrisul ei. Pe Thomas Stone îl descoperisem în text, aşa cum el însuşi trebuie să se fi descoperit pe sine în autodisciplina de a lua notiţe pe un tărâm al bolii şi al sărăciei, ignorându-şi oboseala pentru a umple caiete cu observaţiile sale. Nu mă îndoiam că aceste caiete fuseseră baza pe care îşi clădise tratatul. Şi, astfel, cunoaşterea lui prinsese formă, se întrupase.

Dar când cel care îl scrisese, unicul autor în viaţă al ADN-ului meu, stătuse în picioare privindu-mi peste umăr, carnea însăşi se întrupase, carne din carnea mea, cu un miros pe care ar fi trebuit să-l recunosc ca înrudit cu al meu şi cu o voce pe care de la el o moştenisem. Când se aplecase peste abdomenul pacientului să vadă rezultatul muncii noastre, îşi înclinase capul pe prima şi a doua vertebră cervicală, îşi

lipise braţele de piept, cu centura scapulară profilându-i-se, chircindu-se pentru a nu ne contamina câmpul operator – mişcările acelea fuseseră ecouri ale propriilor mele mişcări.

Cu certitudine, Thomas Stone trebuie să fi simţit o perturbare anume în univers şi de aceea îşi făcuse apariţia în sala noastră. Mărturisesc: cât timp n-am ştiut cine e, n-am simţit nimic, nicio aură, niciun freamăt, nimic altceva decât mândrie pentru miracolul pe care îl reuşise Deepak cu tubul acela de PVC şi pentru neobişnuita abilitate a mâinilor sale, una pe care necunoscutul o apreciase. Când aflasem că vizitatorul fusese Thomas Stone, nu mă simţisem nicidecum pregătit. Oare prima mea reacţie ar fi trebuit să fie una de mânie? De rectitudine? Ratasem ocazia de a reacţiona în prezenţa lui. Dar acum, pentru prima dată din copilărie, voiam să fac ceva mai mult decât să-i studiez portretul acela cu nouă degete. Voiam să-l cunosc pe chirurgul real, viu, care stătuse alături de mine.

În zilele care au urmat, l-am căutat pe Thomas Stone în *Index Medicus* în biblioteca spitalului, luând de pe raft volumele supradimensionate unul câte unul, începând cu 1954, anul naşterii mele. Voiam să aflu despre Stone cel de după *Scurt manual.* Voiam să ştiu ce realizări ştiinţifice avusese după plecarea din Africa. Biblioteca era una mică, însă Popsy îşi donase colecţiei de jurnale de chirurgie ce datau din anii cincizeci. I-am găsit majoritatea lucrărilor listate în *Index Medicus.*

În carnetul meu am rezumat cariera ştiinţifică a lui Thomas Stone, aşa cum reieşea ea din lucrările publicate. În America, principala sa preocupare fusese chirurgia hepatică, iar cariera sa se împletea cu istoria transplantului, cu îndrăzneaţa idee de a lua un organ de la X pentru a-l salva pe Y. Povestea începuse, desigur, cu mult înainte de Stone, în anii 1940, cu sir Peter Medawar şi sir Macfarlane Burnet, care explicaseră cum recunoaşte sistemul imunitar ceea ce este „al său" şi ceea ce este ţesut străin, respingându-l şi distrugându-l pe acesta din urmă. Cu două luni înainte de naşterea noastră, Thomas Stone publicase o scrisoare adresată editorului de la *British Medical Journal,* descriind extraordinara lungime a colonului la mulţi etiopieni – fapt care, credea el, explica de ce se întâmpla atât de des să se răsucească, o tulburare numită volvulus sigmoid. Până în 1967, anul în care, la spitalul Groote Schuur din Cape Town, Christiaan Barnard înlocuise inima bolnavă a lui Lewis Washkansky cu cordul tinerei Denise Darvall, ucisă într-un accident rutier, tatăl meu, ajuns în Boston, devenise interesat de rezecarea ficatului. Cercetările lui încercau să răspundă la întrebarea cât de mult puteai tăia dintr-un ficat, astfel încât partea rămasă să asigure supravieţuirea.

În America, domeniul transplantului avea în frunte un chirurg strălucit, un alt Thomas, pe numele său de familie Starzl. Într-o clinică

din Colorado, Starzl realizase primele transplanturi de ficat la om în anii 1963 şi 1964, dar niciunul dintre pacienţi nu supravieţuise. Thomas Stone din Boston încercase şi el în 1965, aşa cum arătau notele explicative, dar eşuase. În ciuda criticilor tot mai acerbe, Starzl nu renunţase. În 1967 efectuase primul transplant hepatic reuşit. În scurt timp şi alţii, printre care Thomas Stone, obţinuseră acelaşi succes. Riscurile erau încă foarte mari, dar pe măsură ce fiecare îşi publica experienţa cu mici trucuri, precum trecerea sângelui transportat de vena portă în sarcina venei cave superioare pe durata mare a operaţiei sau utilizarea „soluţiei de la Universitatea Wisconsin" – Viaspan – pentru mai buna conservare a ficatului prelevat, rezultatele începuseră să devină tot mai bune. Problema nu mai era una de ordin tehnic, deşi intervenţia era cea mai dificilă din acest punct de vedere, echivalentă cu interpretarea de către pianist a *Rapsodiei pe o temă de Paganini* de Rachmaninov, numai că în cazul chirurgilor nimeni nu îşi permitea să sară o notă sau să ia un acord fals. Operaţia în sine dura zece şi uneori chiar douăzeci de ore. Dar Starzl demonstrase că poate fi făcută. Principalele două probleme care se ridicau acum erau găsirea unui număr suficient de mare de organe pentru transplant şi, desigur, riscul ca sistemul imunitar să respingă noul organ.

În 1980, anul stagiaturii mele, Starzl îşi îndreptase tot mai mult atenţia asupra respingerii, concentrându-se pe un nou medicament descoperit de echipa de la Cambridge condusă de Sir Roy Calne, ciclosporina.

Thomas Stone urmase o abordare diferită, focalizându-se pe problema insuficienţei organelor şi adoptând o soluţie pe care mulţi o considerau sortită eşecului: extirparea *unei părţi* din ficat de la o rudă în viaţă, sănătoasă, şi transplantarea ei în organismul unui copil cu insuficienţă hepatică. La câini cel puţin, constatase că ficatul creştea pentru a compensa pierderea suferită, în vreme ce segmentul transplantat funcţiona în corpul primitorului. Dar secţionarea ficatului la donator determina apariţia unor probleme ca scurgerile de bilă şi cheagurile pe artera hepatică – cea care irigă ficatul. De asemenea, punea într-un pericol considerabil viaţa donatorului, deoarece, spre deosebire de rinichi, ficatul este unul singur. Chiar mai promiţătoare şi cu utilizări imediate erau cercetările lui Stone în privinţa celulelor hepatice animale, în cadrul cărora încerca să elimine din celulele respective antigenii de suprafaţă din cauza cărora celulele umane le recunoşteau ca fiind străine, pentru a le cultiva apoi în straturi, pe o membrană, şi a le folosi ca pe un fel de ficat artificial – o soluţie de tipul dializei.

Citeam despre transplanturi şi mi se părea o lectură incitantă. Era,

cu siguranţă, unul dintre cele mai convingătoare domenii ale medicinei.

Junior se afla în centrul atenţiei în salonul de terapie intensivă. Era profund sedat, globii oculari mişcându-i-se agitat pe sub pleoapele închise. Trauma prin care trecuse se soldase cu aşa-numitul plămân „de şoc" sau plămân Da Nung (întâlnit la soldaţii resuscitaţi pe câmpul de luptă, la care se instala această ciudată rigiditate pulmonară), şi cu un blocaj renal. În conformitate cu regulile lui B.C. Gandhi, dacă un pacient avea în corp mai mult de şapte tuburi, era ca şi mort. Junior avea nouă. Dar, pe măsură ce săptămânile treceau, tuburile îi erau îndepărtate unul câte unul, iar el îşi revenea. Necesita îngrijiri meticuloase, iar eu şi Deepak îi studiam diagramele zilnice, anticipându-i nevoile şi intervenind pentru remedierea problemelor ivite. J.R., aşa cum îl striga familia sa, fu mutat din salonul de terapie intensivă într-unul obişnuit după patruzeci şi trei de zile. O săptămână mai târziu, cu un zâmbet timid, părăsi spitalul pe propriile-i picioare, printre şirurile formate la ieşire de angajaţii de la terapie intensivă şi de la traume, veniţi pentru a-l petrece în urale. Dacă împuşcase pe cineva, martorii se evaporaseră, iar poliţia îşi pierduse interesul, aşa că J.R. pleca acasă. Cred că imaginea lui părăsind spitalul a fost cea care m-a îndreptat pe calea chirurgiei de urgenţă şi a traumatologiei. Felul în care el se recuperase nu constituia o regulă în acest domeniu chirurgical, dar se întâmpla suficient de des – mai cu seamă în cazul tinerilor care fuseseră sănătoşi înainte de accident, încât să merite eforturile eroice depuse de medici. Mintea era fragilă şi inconsecventă, dar corpul uman era rezistent.

Ca stagiari, ne era permis să participăm la o singură conferinţă naţională cu cheltuielile suportate. Eu am ales o conferinţă despre transplantul hepatic desfăşurată în mai, la Boston. Am ajuns într-o zi de primăvară surprinzător de frumoasă. Centrul oraşului era exact aşa cum îmi imaginasem eu că trebuie să fi fost America în perioada colonială. Mă simţeam înconjurat din toate părţile de istorie – era cu totul altfel decât pe străduţele mele din Bronx. Mi-am spus că era o simplă coincidenţă faptul că evenimentul avea loc la Boston, la numai câteva minute de mers pe jos de locul în care lucra Thomas Stone. Mi-am spus că nu mă dusesem acolo pentru a-l întâlni pe el, ci ca să-l ascult pe principalul conferenţiar, Thomas Starzl. Cât despre sesiunea de lucrări a lui Thomas Stone… nu mă hotărâsem încă dacă să particip sau nu.

În dimineaţa conferinţei n-am mai putut însă să mă mint. Am renunţat la prelegerea despre transplant şi am străbătut cele şase cvartale până la spitalul în care lucrase Thomas Stone în toţi aceşti

ani. După ce purtasem halatul de medic timp de aproape un an, costumul şi cravata îmi dădeau o senzaţie stranie, de parcă aş fi avut o vestimentaţie exotică.

„Trimite-i la Mecca” era o expresie pe care o foloseam atunci când expediam pacienţi la spitale care le ofereau ceea ce Our Lady of Perpetual Succour nu le putea oferi. Era o sintagmă utilizată în toate spitalele americane atunci când trimiteau bolnavi către cele mai bune instituţii medicale – o văzusem chiar şi în scrisori adresate editorilor în publicaţiile de profil. Acum, eu mă duceam la Mecca.

„Mecca” era un spital nou, într-o clădire-turn cu o formă ciudată, care strălucea de parcă ar fi fost din platină. Era genul de construcţie pentru realizarea căreia concurează arhitecţii între ei. Din perspectiva pacientului, nu părea primitoare. Turnul ascundea partea mai veche, din cărămidă, a spitalului, a cărei arhitectură avea un aer autentic, în armonie cu împrejurimile.

— Bună dimineaţa, domnule, mă întâmpină un tânăr într-o jachetă purpurie.

M-am încruntat la el, crezând că era sarcastic. Pe urmă mi-am dat seama însă că el şi alţi doi aşteptau acolo, gata să parcheze maşinile şi să-i ajute pe pacienţii în scaun cu rotile.

Uşile rotative dădeau într-un hol cu pereţii de sticlă, al cărui plafon se afla la înălţimea de cel puţin trei etaje, putând adăposti sub el chiar şi un copac. Un pian cânta singur, prin cine ştie ce mecanism misterios. În jurul lui erau dispuse fotolii elegante din piele şi lampadare. În spatele lor, o cascadă susura lin pe o lespede de granit. Mai departe se afla recepţia, unde una dintre cele trei funcţionare ridică privirea spre mine zâmbind, dornică să fie de ajutor. Am urmat linia albastră de pe pardoseală, spre ascensoarele Turnului A, am urcat şi am ajuns la Departamentul de Chirurgie de la etajul optsprezece, aşa cum îmi spusese recepţionera, dar ziua mea nu se anunţa aşa de frumoasă cum îmi urase ea. Mi se părea greu de crezut că eram într-un spital.

Când am ieşit din lift, am fost întâmpinat de cinci bărbaţi şi de o femeie de vârsta mea, toţi în costume închise la culoare şi având în piept ecusoane de vizitator, exact ca al meu.

— Trebuie să aşteptăm aici, îmi spuse femeia, amabilă.

În aceeaşi clipă se apropie un tânăr cu pantaloni şi bluză albastre, de spital, peste care purta un halat alb.

— Îmi pare rău că am întârziat, declară el, deşi nu părea deloc că ar regreta. Bine aţi venit la Departamentul de Chirurgie. Numele meu este Matthew. Doamne, exclamă el apoi, zâmbind larg, cu numai un an în urmă eram şi eu ca voi, dând interviuri pentru stagiatură. Cum zboară timpul! Îmi plac grozav costumele! Bun, avem douăzeci de

minute înainte de conferinţa despre morbiditate şi mortalitate. Vă conduc într-un tur rapid al Departamentului de Chirurgie. După conferinţa M&M veţi lua prânzul cu rezidenţii şi apoi vor începe interviurile individuale, urmate de marele tur al spitalului. Odată ce vă duc în sala de conferinţe, eu mă retrag. Unul dintre pacienţii mei este prezentat la M&M. Trebuie să mă duc să-mi pun armura!

În anul în care lucrasem la Our Lady of Perpetual Succour nu avusesem încă ocazia să fac oficiile de gazdă pentru potenţialii viitori stagiari. De fapt, nu văzusem niciunul venit la interviu. La Mecca, asta se întâmpla săptămânal. M-am alăturat şi eu grupului.

Camerele de odihnă pentru medicii de gardă, individuale, aveau televizor montat pe perete, frigider, un birou drăguţ şi o baie adiacentă. Erau foarte departe de singura încăpere similară de la Our Lady, în care erau înghesuite câteva paturi metalice şi care avea un singur telefon pentru stagiarii de la toate specializările. Eu n-o folosisem niciodată.

Matthew ne arătă apoi „mica" sală de conferinţe în care echipa de chirurgi de la Mecca îşi ţinea raportul de gardă. Părea mai degrabă sala de consiliu a unei mari corporaţii, cu scaune din piele, cu spătar înalt, aşezate în jurul unei mese lungi. Portrete în ulei ale foştilor directori de departament ne priveau de pe pereţi – un evantai de personalităţi ale chirurgiei.

— Priviţi aici, ne îndemnă Matthew, apăsând un buton. În spatele perdelelor coborâră jaluzele, în încăpere se făcu întuneric şi un proiector se ridică din ceea ce mi se păruse a fi o măsuţă de cafea. Constance, femeia din grupul nostru, îşi dădu ochii peste cap, de parcă şi-ar fi zis că aşa ceva nu se face.

Când am ajuns în aula în care urma să aibă loc conferinţa pe teme de morbiditate şi de mortalitate, Matthew se scuză:

— Trebuie să mă schimb de uniformă. Doctorul Stone este inflexibil în această privinţă. Nu-i plac uniformele nici la vizitele în saloane.

Aula era o versiune mai mică a sălii de cinema Adowa din Addis Abeba, dar cu scaune mai bune, tapiţate cu o stofă bej, gofrată, dar moale la atingere. Podeaua înclinată asigura o vizibilitate excelentă de pe locurile din spate, pe care le ocupau potenţialii stagiari. Un banc motorizat de panouri de vizualizare a radiografiilor era încastrat în peretele lateral, în spatele podiumului. Un rezident încărca filme, apăsând o pedală pentru ca panourile să înainteze.

Constance se aşeză lângă mine. Un grup de studenţi la medicină în halate albe, scurte, intră şi ni se alătură, în spatele aulei. Uitasem de existenţa studenţilor. Cât de plăcut ar fi fost la Our Lady of Perpetual Succour să mai fie cineva sub mine în lanţul trofic! Rezidenţii purtau halate mai lungi, iar expresiile de pe chipurile lor erau mai preocupate decât cele ale studenţilor. Medicii, în halate şi mai lungi, intrară

ultimii. Noi, candidaţii, ieşeam în relief ca nişte pinguini la o convenţie a urşilor polari. Niciodată, în tot timpul petrecut de mine la Our Lady, nu avusesem o astfel de reuniune. Deepak ne strângea laolaltă la intervale regulate, la şedinţe de pregătire, dar aici tradiţia era aproape palpabilă – un mod de a face lucrurile care nu se schimbase de zeci de ani.

— Deci, de la ce facultate vii? mă întrebă Constance.

O auzisem spunând că se pregătise în Boston, dar nu la acest spital.

— Am făcut şcoala în Etiopia, am răspuns.

Dacă ar fi putut să se mute cu un scaun mai departe, ar fi făcut-o.

Când intră, Thomas Stone nu privi la cei din sală. Prezenţa lor acolo era de la sine înţeleasă. Era mai înalt decât mi se păruse văzându-l în sala de operaţii, aproape la fel de înalt ca Shiva sau ca mine. În aulă se aşternu liniştea. Stone îşi ţinea mâinile în buzunarele halatului. Felul în care se aşează pe scaun, lejeritatea şi fluiditatea mişcărilor lui îmi amintiră de Shiva. Era singur pe rândul din faţă. Eu mă aflam mult mai în spate, dar spre lateral, astfel că-l vedeam din profil. Era prima dată când mă uitam cu adevărat la tatăl meu. Am simţit o căldură în corp. Îmi era imposibil să-l studiez la rece, cu o privire clinică. Mintea îmi fremăta, inima îmi bubuia şi mă temeam că îmi voi da în vileag prezenţa. Mi-am mutat privirea, în încercarea de a mă linişti. Când mi-am întors ochii din nou spre el, Stone citea o hârtie pe care o ţinea în mână. Mi-era greu să-mi dau seama, din locul în care mă aflam, că îi lipsea un deget. Părul îi încărunţise la tâmple, dar era castaniu închis în creştet. Muşchii maxilarului i se reliefau de-a lungul mandibulei, de parcă ar fi obişnuit să-şi încleşteze dinţii. Unica orbită pe care o zăream era adâncită şi întunecată. Am remarcat că îşi ţinea capul perfect nemişcat.

Nu pot spune prea multe despre cazul discutat. În timp ce şedeam lângă dispreţuitoarea Constance şi îl priveam pe Thomas Stone, un foc mocnea înlăuntrul meu, gata să izbucnească în flăcări vii. Îmi venea să azvârl cu mobilierul, să activez alarma de incendiu, să urlu obscenităţi, să întrerup întrevederea aceasta cuminte. Simţeam că nu mai aveam mult şi-mi pierdeam controlul. La un moment dat, când furia mi-a ajuns la culme, m-am văzut nevoit să strâng braţele scaunului. După aceea m-am calmat treptat.

— A fost greşeala mea, spuse Thomas Stone la un moment dat, întorcându-şi faţa către mine.

Pentru o clipă, mi-am zis că era clarvăzător. Şi că mă auzise. Mai devreme, Matthew, ghidul nostru şi cel care prezentase cazul, fusese supus unui tir de critici venite din diverse zone ale aulei. Matthew era doar mesagerul, dar cum nici rezidentul-şef şi nici medicul său supraveghetor nu-i veniseră în ajutor, încasase singur rafalele de

critici. Toate acuzele amuţiră când Thomas Stone se ridică.

— Da, a fost greşeala mea. Fără nicio îndoială, din punct de vedere chirurgical ne-am fi putut descurca mai bine. Instalez camere video în două dintre saloanele de la traumatologie. Vreau să revedem imaginile după fiecare caz de traumă majoră care ne parvine. Ne-am aflat oare exact acolo unde trebuia? Am făcut cumva trei paşi pentru a ajunge la un tub endotraheal, când ar fi trebuit să-l avem la îndemână? A fost cineva nevoit să ceară un instrument care trebuia să se afle deja acolo? Ne-am distras reciproc atenţia vorbind? Cine n-ar fi trebuit să se afle în sală? Există o modalitate mai bună de a proceda? Aceasta este, întotdeauna, provocarea care ne stă în faţă.

Scoase din buzunar o hârtie şi o despături.

— Îmi asum responsabilitatea şi pentru ceea ce scrie în această scrisoare.

Avea un uşor accent britanic, atenuat de anii petrecuţi în SUA, dar fără niciuna dintre inflexiunile stridente ale americanilor. În ziua în care vorbise cu Deepak pe deasupra umărului meu, la Our Lady, nu sesizasem un accent deosebit.

— Scrisoarea aceasta mi-a fost trimisă de mama pacientului decedat. Vreau să mă asigur că aşa ceva nu se va mai întâmpla. Iată ce spune: „Domnule doctor Stone, nu voi putea trece niciodată peste cumplita moarte a fiului meu, dar cu timpul poate că mă va durea mai puţin. Ceea ce nu pot accepta însă este o imagine, o ultimă imagine, care ar fi putut fi diferită. Trebuie să vă spun că, înainte de a mi se cere, într-o manieră foarte dură, să părăsesc încăperea, am văzut că fiul meu era îngrozit şi că nimeni nu era acolo pentru a-i alina spaima. Singura persoană care a încercat a fost o asistentă. I-a luat mâna şi i-a spus: «Nu te teme, o să fie totul bine». Toţi ceilalţi l-au ignorat. Sigur, medicii erau ocupaţi cu trupul lui. Ar fi fost mai uşor dacă el şi-ar fi pierdut cunoştinţa. Ei aveau lucruri importante de făcut. Nu se preocupau decât de pieptul şi de abdomenul lui. Nimănui nu-i păsa de băieţelul speriat. Da, era un bărbat în toată firea, dar într-un moment atât de delicat redevenise doar un băieţel vulnerabil. N-am văzut nici urmă de cea mai elementară omenie. Eu şi fiul meu eram deranjanţi. Echipa dumneavoastră ar fi preferat ca eu să plec, iar el să stea liniştit. În cele din urmă, dorinţa li s-a împlinit. Domnule doctor Stone, ca şef al departamentului de chirurgie şi poate ca părinte dumneavoastră înşivă, nu vă simţiţi deloc obligat să vă îndemnaţi personalul să aline temerile pacientului? Nu i-ar fi şi lui mai bine cu mai puţină teamă, mai puţină anxietate? Ultima amintire conştientă a fiului meu a fost aceea a unor oameni care îl ignorau. Ultima mea amintire cu el este aceea a băieţelului meu privind îngrozit cum mama lui este însoţită afară din încăpere. Imaginea aceasta o voi purta în suflet până în mormânt. Grija personalului pentru trupul lui nu suplineşte

indiferenţa cu care l-au tratat pe el ca persoană."

Thomas Stone împături scrisoarea şi o puse înapoi, în buzunarul de la piept. Din sală se auziră foşnete, murmure, mişcări stânjenite. Mi s-a părut că simt la cei din jur dorinţa de a minimaliza scrisoarea aceea, de a ridica din umeri la mesajul ei, dar atitudinea lui Stone le dicta să-şi ascundă acea pornire. Thomas Stone stătea nemişcat, tăcut, privind înainte, cugetând parcă la conţinutul scrisorii, fără a-i lua în seamă pe cei din sală. Nimeni nu vorbi. Clipa se prelungi, chiar şi cele mai slabe zgomote amuţiră, până ce nu se mai auzi decât zumzetul aerului condiţionat. Expresia de pe chipul lui Thomas Stone era meditativă, nicidecum mânioasă. Apoi, trezindu-se parcă din meditaţie, studie sala în căutarea unei reacţii, încercând să vadă dacă expeditoarea atinsese sau nu o coardă sensibilă. Cinicii îşi reconsiderară poziţia.

Când Stone vorbi, vocea lui joasă şi fermă cerea atenţie. Puse o întrebare.

Eu ştiam răspunsul, fiindcă era în cartea lui, o carte pe care o citisem cu atenţie, de mai multe ori, când plecasem din Etiopia şi apoi cât stătusem în Kenya.

— Ce tratament este administrat pe ureche în caz de urgenţă?

Nu mă îndoiam că, dintre cei cam două sute de oameni din aulă, cel puţin cincizeci cunoşteau răspunsul.

Nimeni nu spuse însă nimic.

El aşteptă. Disconfortul deveni acut. O simţeam pe Constance încordându-se lângă mine.

Thomas Stone îşi depărtă picioarele şi îşi duse mâinile la spate. Părea dispus să stea acolo toată ziua. Ridică sprâncenele. Aştepta. Studenţii aşezaţi la stânga mea erau prea speriaţi chiar şi pentru a clipi.

Stone îşi îndreptă privirea spre mine, surprins să vadă un răspuns din rândul costumelor închise la culoare. Ochii lui îi sfredeliră pe ai mei. Era doar a doua oară când conştientiza prezenţa mea pe lume. Prima fusese în clipa în care mă născusem. De data aceasta, a fost suficient să ridic mâna.

— Da? răsună glasul lui. Spune-ne, te rog, ce tratament în caz de urgenţă este administrat pe ureche?

Toţi ochii erau îndreptaţi asupra mea. Eu nu mă grăbeam. Câtuşi de puţin.

Apoi privirea mi s-a înceţoşat, amintindu-mi de Ghosh şi de sacrificiul pe care îl făcuse pentru noi. Deşi murise de leucemie, mi se părea acum că renunţase la propria-i viaţă la naşterea noastră, pentru ca eu şi Shiva să putem avea o viaţă. Când el se stinsese, fusese ca şi când un al doilea cordon ombilical se retezase. M-am gândit la Hema, rămasă văduvă şi muncind doar cu Shiva la Missing, scriindu-mi pentru a-mi spune că i se rupea inima fiindcă nu eram şi eu acolo, şi

pentru a mă întreba dacă puteam s-o iert pentru că nu mi-a dăruit atenţia şi dragostea pe care le meritam. Şi în toţi aceşti ani, Thomas Stone probabil că nu ratase nicio conferinţă M&M, nu-şi făcuse niciodată griji pentru Shiva ori pentru mine. M-am gândit la sora-şefă, cea care ţinea Missing în picioare, o naşă iubitoare şi neobosită, un punct de sprijin în vieţile noastre, şi m-am gândit la Gebrew, la Almaz şi la Rosina, care acceptaseră să umple golul lăsat de absenţa omului de aici.

Cât de nedrept era ca răsplata lui Thomas Stone pentru eşecul, pentru egoismul său, să fie faptul că prezida asupra acestei săli, impunând respectul, veneraţia şi admiraţia unora precum Constance şi a tuturor celor din jurul ei. Nu, cu siguranţă nu e posibil să fii un medic bun *şi* un om execrabil – cu siguranţă că legile omeneşti, dacă nu şi cele divine, nu pot permite aşa ceva.

I-am întâlnit privirea şi n-am clipit.

— Cuvinte de alinare, i-am spus tatălui meu.

Anii scurşi zăceau comprimaţi între noi, ca între copertele unei cărţi. Ceilalţi din sală se uitau când la mine, când la el, neliniştiţi, nesiguri că dădusem răspunsul corect. Dar nimeni altcineva nu mai exista, nici pentru mine, nici pentru el.

— Mulţumesc, îmi răspunse, cu glasul schimbat. Cuvinte de alinare.

Părăsi aula, dar întoarse capul şi se mai uită o dată la mine când ajunse la uşă.

Am aflat din întâmplare unde locuia. Bănuiam că într-un elegant complex de apartamente, pe celălalt mal al râului. Dar la baza Turnului A am văzut o uşă de sticlă ce dădea afară. Pe partea cealaltă a străzii se afla holul de acces într-o altă clădire. L-am văzut pe Thomas Stone intrând acolo, salutat de portar. Am aşteptat. Câteva minute mai târziu a ieşit, fără halatul alb, ţinând în mână o cutie galben cu negru – un proiector de diapozitive. Era în drum spre conferinţa pe teme de transplant. Am lăsat să treacă o jumătate de oră, apoi m-am dus la portar. I-am arătat ecusonul.

— Sunt Marion Stone. Doctorul Stone a uitat câteva diapozitive de care are nevoie la prelegerea pe care o susţine. M-a trimis să le iau eu.

Era pe punctul de a mă lua la întrebări, dar îşi lăsă capul pe un umăr.

— Eşti rudă cu dumnealui?

— Sunt fiul lui.

— Măi să fie, chiar eşti! exclamă el, apropiindu-se ca să se uite mai îndeaproape la ochii mei, de parcă acolo ar fi sălăşluit asemănarea.

Zâmbi larg, ca şi cum vestea i-ar fi dat într-un fel dreptate. Ca şi cum i-ar fi conferit lui Thomas Stone o dimensiune umană, o calitate salvatoare.

— Măi să fie, chiar eşti! repetă şi se plesni peste şold, încântat. Iar nouă nu ne-a zis nimic atâta vreme!

— N-a ştiut nici el, până anul ăsta, am replicat, făcându-i cu ochiul.

— Pe Iosif şi Maria! Nu mai spune!

Am zâmbit şi m-am uitat la ceas.

— Ştii unde e? mă întrebă.

— Etajul al patrulea?

— Patru-zero-nouă.

Am intrat în locuinţa lui folosindu-mă de briceag şi de acel gen de abilităţi chirurgicale auxiliare pe care numai de la unul ca B.C. Gandhi le poţi deprinde.

Era un apartament cu un singur dormitor.

Livingul, totodată şi sufragerie, nu avea nimic care să justifice acest nume. O masă de lucru imensă, ca un birou de proiectant, ocupa cea mai mare parte a încăperii, având la capete două mese mai mici, care formau un U. Pe acestea din urmă erau teancuri ordonate de hârtii. Rafturi de cărţi acopereau pereţii, încărcate cu volume şi alte documente. Nu erau aşezate frumos, ci funcţional.

Pe cafetiera din bucătărie se adunase praful. Aragazul părea să nu fi fost folosit niciodată. Un prăjitor de pâine avea câteva firimituri deasupra. În frigider nu am găsit decât o cutie cu suc de portocale, un pachet de unt şi jumătate de pâine.

În dormitor era întuneric, draperiile erau trase. Aici nu erau cărţi şi nici alte hârtii – doar un pat metalic, cu un pled împăturit ordonat la un capăt, de parcă Stone şi-ar fi făcut tabăra în el doar pentru o noapte.

O singură fotografie înrămată se afla pe poliţa de deasupra şemineului electric. Tehnica aerografului, caracteristică anilor 1920, le conferea mamei şi fiului o piele ca de alabastru. Pozaseră în chip de Madona cu pruncul. Băieţelul avea cam trei ani şi era ghemuit pe genunchii unei femei care trebuie să fi fost bunica mea – o prezenţă la care, mi-am dat seama, nu mă gândisem niciodată înainte.

Alături de fotografie se afla un cilindru din sticlă plin cu un fluid tulbure. Privindu-l îndeaproape, am observat că înăuntru plutea un deget uman.

Venisem aici voind să… să distrug.

Imaginea aceea m-a făcut să mă răzgândesc.

Am deschis toate dulapurile din bucătărie şi am lăsat uşile căscate. Am făcut acelaşi lucru cu uşa de la cuptor. Am deschis şi frigiderul. Am ridicat capacul cutiei cu suc. Am deschis dulăpioarele din baie. Am deşurubat capacul pastei de dinţi, al şamponului şi al balsamului de păr, aşezându-l pe fiecare lângă flaconul său. Am deschis tot ce avea capac sau dop. Am lăsat, de asemenea, deschise şifonierul,

sertarele comodei, sticluţa cu cerneală, flacoanele cu medicamente. Am deschis şi ferestrele.

În mijlocul biroului am aşezat semnul de carte cu scrisul sorei Mary Joseph Praise.

19 septembrie 1954

Ediţia a doua. Pachetul a venit pe adresa mea. Dar sunt sigură că editorul l-a trimis pentru tine. Felicitări! Am pus alături şi o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citeşti neîntârziat.

SMJP

Eram sigur că scrisoarea la care se referise mama se afla la el. Acum, ajuns în casa lui, m-am întrebat din nou: Unde era… şi ce scria în ea? M-am simţit tentat să răscolesc tot apartamentul pentru a o găsi, dar asta ar fi stricat tot ce creasem.

Am deşurubat capacul flaconului cu formol, am scos degetul, l-am scuturat şi l-am aşezat lângă semnul de carte. Apoi am studiat efectul. M-am răzgândit în privinţa degetului. L-am pus înapoi în flaconul cu formol, am înşurubat capacul şi l-am luat cu mine. Aşa era drept. La urma urmei, îi lăsasem şi eu ceva ce îmi aparţinea.

Am proptit uşa ca să rămână deschisă când am plecat.

CAPITOLUL 44
SĂ ÎNCEPI CU ÎNCEPUTUL

Două săptămâni mai târziu, într-o duminică, am auzit un ciocănit în uşă. Îi învinsesem pe eternii noştri adversari din Coney Island la o partidă pe terenul lor, câştigând trofeul la crichet interspitale. Nestor reuşise şase puncte la douăzeci şi cinci de alergări într-un ritm frenetic, patru dintre ele fiind prinse de mine în vreme ce stăteam mult în spatele porţii. Plecasem de la festivităţile desfăşurate în camera lui B.C. Gandhi cu degetele umflate, în ciuda mănuşilor pe care le purtasem şi cu dureri de genunchi. Voiam să mă culc devreme.

— Intră, am spus.

Se uită în jur, în camera întunecată, încercând să se orienteze. Chiar dacă văzu umbra patului meu, nu mă observă, fiindcă îşi întoarse privirea spre lumina ce ieşea pe sub uşa de la baie. Apoi spre fereastra acoperită cu draperii. Pe urmă se uită şi spre locul în care eram culcat eu. Şi tresări.

Închise uşa şi rămase locului, un om care păşise în propriu-i trecut.

Am aşteptat. Nu eu îl invitasem aici. Secundele se scurgeau, iar el nu dădea niciun semn că ar avea de gând să vorbească. Un lucru trebuia să recunosc: mă găsise, îşi dăduse seama. Poate că îmi înregistrase prezenţa în sala de operaţii, în ziua în care privise peste umărul meu. Sau poate în aulă, când răspunsesem la întrebarea lui, recunoscuse pe faţa mea trăsăturile lui, sau ale mamei. Ce straniu trebuie să fie să-ţi zăreşti fiul pe care nu l-ai văzut şi la care nu te-ai gândit niciodată, până în ziua în care îşi face apariţia la conferinţa ta despre morbiditate şi mortalitate, conferindu-i un sens cu totul nou!

— Ai putea să stai jos, am spus, fără să mă ofer să aprind lumina.

Lângă patul meu era un scaun. Se apropie de el cu paşi repezi, ca un orb care mai degrabă riscă să dea peste ceva decât să ceară ajutor sau să pară ezitant. Se aşeză, lăsându-se greu în scaun.

Nu credeam că-mi putea distinge faţa. Eu i-am studiat-o pe a lui. Pe măsură ce ochii i se obişnuiră cu întunericul, începu să cerceteze obiectele din jur. Aveam mai multe lucruri decât el – dacă nu punem la socoteală cărţile. L-am văzut zăbovind cu privirea asupra reproducerii înrămate a *Extazului Sfintei Tereza* – trebuie s-o fi recunoscut imediat. O, da, şi degetul din borcan. Ştia că a intrat în camera corectă.

Au trecut astfel zece minute. Era ora zece seara.

— Te deranjează dacă fumez? mă întrebă într-un târziu.

— Tu nu fumezi.

Nu sesizasem miros de ţigări în apartamentul lui, ci doar mirosul corpului său, pe care nările mele îl înregistrară din nou.

— Acum fumez… Tu când ai început?

Avea un nas bun. Nu m-am grăbit cu răspunsul.

— De când am venit aici. E o condiţie esenţială pentru pregătirea chirurgicală. Pofteşte!

Scotoci prin buzunarul cămăşii, de unde scoase două ţigări. Mi-am amintit de Ali şi de mica lui prăvălie, singurul loc, din câte ştiam eu, în care puteai cumpăra ţigări la bucată. În America se vindeau la cartuş sau cu camionul.

Îmi întinse o ţigară. M-am uitat la ea. Se pregătea să-şi retragă mâna, când am luat-o. Îşi aprinse bricheta şi se ridică spre mine în clipa în care mi-am coborât picioarele din pat.

Palma lui se făcu căuş în jurul flăcării – o criptă cu nouă degete. M-am aplecat spre brichetă şi am tras din ţigară până când capătul îi licări.

Mulţumesc, tată.

M-am aşezat înapoi pe pat. El găsi un vechi pahar de plastic la îndemână. Am tras în piept, meditativ, evaluându-i ţigara. Era Rothmans, un memento al vremurilor petrecute în Etiopia sau, să nu uit, al celor din Anglia. Tot Rothmans fumam şi noi la Our Lady, graţie lui B.C. Gandhi, care primea cartuşe la preţ redus de pe Canal Street.

Fumul se ridica vălătuci în conul de lumină strecurată pe sub uşa de la baie. Mi-am amintit de bucătăria noastră de la Missing şi de dansul firişoarelor de praf în razele de soare ale dimineţii, formându-şi propria lor galaxie. Când eram copil, imaginea aceea mi se părea o aluzie la minunata şi înspăimântătoarea complexitate a universului şi la faptul că, cu cât o priveai mai îndeaproape, cu atât ţi se dezvăluia mai mult din ea, limita fiind doar imaginaţia fiecăruia.

— Nu mă aştept să înţelegi, spuse şi, preţ de o clipă, am crezut că se referea la firişoarele de praf.

Sunetul vocii lui mă scoase din sărite. Cine îi dăduse voie să vorbească? În camera mea!

— Atunci, hai să nu discutăm despre asta.

Altă tăcere.

El cedă primul:

— Îţi place chirurgia?

Oare chiar voiam să-i răspund? Făcând-o, îi acordam vreun drept, ceva? Trebuia să mă gândesc la asta câteva minute. Lasă-l să asude.

— Dacă îmi place chirurgia? Hmmm… Sunt norocos că-l am pe Deepak. Îşi dă toată silinţa cu mine. Chestii elementare, deprinderi bune. Cred că e foarte important…

Am tăcut. Aveam impresia că am spus deja prea multe. Mi-am detectat în ton nevoia de a primi aprobarea lui, acceptul lui – or, ăsta era ultimul lucru pe care mi-l doream. M-am gândit la Ghosh, care

devenise chirurg fără să vrea, numai fiindcă Stone plecase. Pe el nu avusese cine să-l înveţe. A, da, Ghosh! Ultima lui dorinţă fusese să…

— Îi cunosc pe unii dintre cei cu care s-a pregătit Deepak, spuse Stone, întrerupându-mi şirul gândurilor.

Mesajul lui Ghosh pentru el mai putea aştepta. Nu era încă momentul. Iar eu nu eram în dispoziţia potrivită.

— A, serios?

— Am făcut cercetări în privinţa lui. Eşti norocos.

— Dar *Deepak* nu e norocos. El o s-o ia încă o dată pe coajă. De fapt, noi toţi o luăm.

— Poate că nu, replică el.

Am lăsat subiectul în aer. Fără favoruri, te rog! Nu voiam nimic de la el. Se foi în scaun, dar nu din vreun disconfort. Motivul era ceea ce încă nu spusese, aşteptând să-l întreb eu. Dar nu aveam să-i ofer plăcerea asta.

— Am avut şi eu un Deepak în viaţa mea, rosti el. Ajunge să întâlneşti unul. Al meu a fost doctorul Braithwaite. Un fanatic al metodelor corecte. Îl apreciez acum mai mult decât o făceam atunci. Şi totuşi, după atâţia ani, îmi este extraordinar de dificil să…

Cuvintele îi pieriră pe buze. Era un efort teribil, o încercare fizică pentru el, aceea de a face conversaţie. Nu era genul de om care să vorbească vreodată aşa, mi-am spus. Nu obişnuia să-şi împărtăşească gândurile intime nimănui. Nici măcar sieşi. I-am lăsat însă un timp îndelungat.

— Ce? Îţi este extraordinar de dificil să… ce?

Ar fi trebuit să-i cer pur şi simplu să plece. Dar iată-mă aici, *conversând* cu el, ajutându-l.

— Îmi e dificil să operez. Mai cu seamă cazurile planificate, nu cele de urgenţă. Am unele anxietăţi, răspunse el vorbind lent, tărăgănând cuvintele. Nimeni nu ştie despre ele. Chiar dacă operez o hernie sau un hidrocel… De fapt, cu cât intervenţia este mai simplă, cu atât mai probabil e să mi se întâmple asta… Trebuie să caut în tratatele de anatomie chirurgicală, să revăd toate etapele într-un manual, chiar dacă după atâţia ani nu mai am nevoie de aşa ceva. Sunt îngrozit că s-ar putea să uit. Sau cât mi se va şterge totul din minte… Uneori vomit în sala de aşteptare. Mă simt ameţit, îmi e greaţă. Situaţia asta nu a încetat niciodată. Uneori, din cauza ei m-am gândit să renunţ la chirurgie. E mai rău dacă operez o persoană pe care o cunosc, dacă un angajat al spitalului îşi aduce mama…

Mi-am amintit de atlasul de chirurgie pe care îl văzusem în apartamentul lui, un volum masiv, alături de care era un atlas de anatomie chirurgicală, ambele deschise pe birou, ca şi cum ar fi fost ultimele lucruri la care se uitase înainte de a pleca de acasă.

— Dar cum a fost în ziua în care am… în ziua conferinţei despre

morbiditate şi mortalitate?

— Exact. În dimineaţa aceea trebuia să fac o simplă excizare a unui nodul mamar şi, dacă biopsia era pozitivă, o mastectomie şi disecţia nodulilor auxiliari. Am făcut sute de asemenea intervenţii. Poate mai multe. Dar pacienta era una dintre asistentele noastre. Cineva care îşi pusese încrederea în mine.

— Şi ce s-a întâmplat?

— Am intrat în sală simţind că mai am puţin şi leşin. Nimeni nu ştie asta, fireşte. Masca e de ajutor. Dar, imediat ce fac incizia, totul dispare. Pe urmă mi se pare o prostie că am fost atât de agitat. Ridicol. N-o să se mai întâmple niciodată, îmi spun. Dar se întâmplă.

— Ţi s-a întâmplat vreodată şi în Etiopia?

Clătină din cap.

— Explicaţia, cred eu, e aceea că ştiam că eram unica alegere pe care o putea face pacientul. Alte opţiuni nu existau. Doar doi chirurgi mai erau în tot oraşul. Aici sunt foarte mulţi.

— Sau poate că vieţile celor de acolo nu erau la fel de preţioase. Băştinaşi, nu-i aşa? Cui îi păsa? Alternativa era moartea oricum, aşa că de ce să-ţi faci griji? Ca atunci când vii şi iei organele pacienţilor noştri, la Our Lady.

Se crispă. Mi-am dat seama că nimeni nu-i mai vorbise aşa. Nu conveniserăm asupra unor reguli. Dacă îl deranja, n-avea decât să plece. El venise la Our Lady. Aici nu era Mecca. Strânse din buze.

— Nu mă aştept să înţelegi, îmi spuse.

Ştiam că nu se referea la anxietăţile lui chirurgicale.

Începu să-şi pipăie buzunarele. Nu găsi ceea ce căuta, aşa că rămase locului clipind, aşteptând continuarea pedepsei. Se cocoşă în scaun. Îşi încrucişase picioarele, iar acum îşi trecu piciorul de deasupra pe sub gamba celuilalt, ca două viţe împletite.

— Vezi tu… *Mar… ion…*

Nu era obişnuit să-mi rostească numele.

— Eu… nu orice poate fi explicat în mod logic, continuă el, apoi îşi îndreptă picioarele şi se aplecă în faţă. Nu-ţi pot oferi o explicaţie clară a motivelor pentru care… am făcut ceea ce am făcut, fiindcă n-o înţeleg nici eu însumi. Nici măcar după atâţia ani…

La ce se referea? Îmi pregătisem toate pumnalele, iar lancea şi ghioaga erau şi ele aproape. Îmi treceau prin minte tot felul de lucruri isteţe pe care aş fi putut să le spun: *Nu te mai obosi.* Sau: *Înţeleg perfect. Ai urmat calea cea mai puţin bătătorită. Te-ai eschivat. Ce-ar mai fi de înţeles?* Dar poate că se referise la modalitatea prin care o lăsase pe mama însărcinată.

— Ghosh zicea că nu ştii cum anume s-a întâmplat. Că ăsta este un mister pentru tine.

— Da, exclamă el uşurat, dar imediat am avut impresia că a roşit.

Aşa a zis el? Da, a fost un mister.

— Cam ca Iosif? Care habar n-avea despre Maria şi despre copil? *Copii,* în cazul tău.

— …Da.

Îşi încrucişă iar picioarele.

— Poate nici nu crezi că eşti tatăl meu.

— Nu, nu e vorba despre asta. *Sunt* tatăl tău. Dar…

— *Nu, nu eşti!* Ghosh a fost tatăl meu. El m-a crescut. El m-a învăţat totul, de la mersul pe bicicletă la cum să înscriu cu o lovitură de pe linia de fund. El mi-a transmis dragostea pentru medicină. El ne-a crescut, pe mine şi pe Shiva. Datorită lui Ghosh mă aflu acum aici. Un om mai bun ca el n-a trăit vreodată.

Îi întinsesem o capcană şi îl ademenisem în ea. Dar tot eu îl închisesem în ea!

— A trăit…? întrebă el, aplecându-se în faţă, fără a mai legăna din picior.

— Ghosh a murit.

Faţa îi împietri, apoi deveni palidă. L-am lăsat să rumege ideea. Sunt sigur că ar fi vrut să ştie cum şi de ce, dar nu putea să întrebe. Vestea îl încremenise, îl întristase, era limpede. Bun! Eram mişcat. Dar încă mai aveam lovituri pentru el. Eram impresionat de faptul că le încasa şi mai aştepta altele.

— Aşa că ai scăpat, am spus. Am avut un tată.

El oftă.

— Nu mă aştept să înţelegi, repetă.

— Oricum, spune-mi.

— De unde să încep?

— „«Începe cu începutul şi continuă până când ajungi la sfârşit», spuse regele pe un ton foarte serios, «şi acolo opreşte-te.»” Ştii cine a zis asta?

Mă distram pe cinste. Celebrul Thomas Stone era fript la foc mic, perpelit, fusese răsplătit cu aceeaşi monedă. Sigur, putea să enumere dintr-o suflare ramurile arterei carotide externe sau limitele foramenului Winslow, dar cât de bine îl cunoştea pe Lewis Carroll? Ştia *Alice în Ţara Minunilor?*

Răspunsul lui mă luă prin surprindere. Era greşit, şi totuşi corect.

— Ghosh, spuse Thomas Stone, şi răsuflă adânc, golindu-şi plămânii de aer.

CAPITOLUL 45
O CHESTIUNE DE TIMP

Când era copil, Thomas Stone îl întrebase pe *maali* – grădinarul – de unde veneau băieţii mici. *Maali,* un bărbat tuciuriu, cu ochi mâloşi şi respiraţia cu iz acid din cauza *arrack*{67}-ului de noaptea trecută, îi răspunsese:

— Tu ai venit cu mareea de seară, fireşte! Eu te-am găsit. Erai durduliu şi roz, cu o aripioară lungă şi fără solzi. Asemenea peşti, zic ei, există numai în Ceylon, dar iată-te pe tine aici! Aproape că te-aş fi mâncat, dar nu-mi era foame. Ţi-am tăiat aripioara chiar cu secera asta şi te-am dus la mama ta.

— Nu te cred. Eu şi mama am fost aduşi de apă la mal împreună, sunt sigur. Eram un singur peşte. Eu eram în burta ei şi am ieşit de acolo, replicase băieţelul, după care se îndepărtase.

Maali putea convinge trandafirii să răsară din pământ atunci când vecinii lor dăduseră greş, dar Hilda Stone l-ar fi concediat dacă ar fi ştiut că-i spune asemenea poveşti singurului ei copil.

Casa în care locuia băieţelul se afla chiar în afara zidurilor de piatră ale Fort St. George din Madras, India. Fleşa bisericii St. Mary se zărea dincolo de meterezele neterminate. Cimitirul ei pitoresc, bine îngrijit, era terenul lui de joacă, un loc în care erau îngropate mai bine de cinci generaţii de femei, bărbaţi şi copii englezi, răpuşi de febră tifoidă, de malarie, *kala azar* şi, rareori, de bătrâneţe.

Fort St. George fusese primul sediu al Companiei Indiilor de Est, iar St. Mary, construită în 1680, era prima biserică anglicană din India (dar nu şi prima biserică în general, aceasta fiind ridicată în anul 54 d.Hr. de Sfântul Apostol Toma, venit pe mare până în Kerala). O placă în interiorul lăcaşului amintea de căsătoria lordului Clive şi o alta de cea a guvernatorului Elihu Yale, care ulterior avea să fondeze o universitate în America. Dar băieţelul nu văzuse acolo nicio placă în care să se scrie despre căsătoria Hildei Masters din Fife, învăţătoare şi guvernantă, cu Justifus Stone, funcţionar civil în cadrul guvernului colonial, mai vârstnic decât ea cu aproape două decenii.

Thomas credea că toţi copiii cresc aidoma lui – la ţărmul Oceanului Indian, în sunetul înspăimântător al valurilor ce se sparg de zidurile fortului. Şi mai credea că toţi taţii sunt la fel ca tatăl lui, care se lovea de mobile şi făcea zgomote alarmante noaptea.

Vocea lui Justifus Kaye Stone bubuia de sus, iar mustaţa lui groasă, pe oală, îi ţinea la distanţă pe băieţii mici. Perceptorii districtuali din cadrul Serviciului Civil Indian erau priviţi ca nişte semizei, secretarii şi ordonanţele roind în jurul lor ca muştele în jurul fructelor coapte de mango. Perceptorii plecau în misiuni de colectare ce durau săptămâni

întregi, oprindu-se în fiecare oraş. Când Justifus Stone *era* acasă, în ciuda prezenţei lui zgomotoase, într-un fel părea că nu este acolo. Thomas înţelesese (aşa cum înţeleg copiii, cu toate că le lipsesc cuvintele pentru a se exprima), că Justifus era un om egoist, care îşi neglija soţia. Poate că acesta era motivul pentru care Hilda se îndreptase spre religie. Imaginându-şi suferinţele prin care trecuse Iisus, o ajuta să le suporte mai uşor pe-ale ei.

Fericiţi cei săraci cu duhul.

Fericiţi făcătorii de pace.

Fericite tinerele guvernante care se mărită cu un perceptor districtual în speranţa că-i vor curăţa pielea îngălbenită de chinină şi-i vor vindeca patima pentru gin şi pentru femeile indigene, căci a lor este împărăţia cerurilor.

Pentru Hilda, fericirea luase chipul cu ochi albaştri şi păr blond deschis al băieţelului ei, pe care rareori îl lăsa să atingă pământul cu picioarele, chiar şi atunci când se făcuse suficient de mare pentru a merge singur.

Dădaca băieţelului, Sebestie, nu avea altceva de făcut decât să se alăture celor doi, dat fiind că Hilda îl lăsa să stea călare pe spinarea ei, prefăcându-se că el era Jim Corbett, marele vânător, iar ea, elefantul care îl ducea spre sălaşul tigrilor. Hilda desenase cu cretă roşie portiţe de crichet pe pereţii văruiţi şi îl învăţa să joace folosind o minge de tenis. Îi cânta imnuri şi îi făcea vânt când umezeala din aer era prea mare şi nu putea să doarmă. Limpezimea ca de clopoţel a glasului ei trezea somnolentele şopârle de pe pereţi. Părul castaniu, despărţit printr-o cărare la mijloc, îi acoperea capul ţuguiat. Oricum ar fi încercat să-l zăgăzuiască, un halo zburlit îi încadra mereu faţa.

În miez de noapte, băieţelul întindea mâna, iar ea era acolo. Dar în nopţile în care Justifus Stone venea acasă, copilul dormea agitat, temându-se pentru mama lui, fiindcă acelea erau singurele momente când ea îl lăsa singur în pat. Stătea de veghe cu bâta de crichet la îndemână, lângă uşa închisă a dormitorului părintesc, pregătit să intre dacă zgomotele dinăuntru nu se opreau. Dar întotdeauna se opreau, şi de-abia atunci se întorcea şi băieţelul în camera lui. Dimineaţa, când deschidea ochii, ea era din nou lângă el în pat, trează şi privindu-l pe sub breton.

Toţi copiii ar trebui să aibă o mamă cu un temperament atât de liniştit. Rarele ei nemulţumiri erau exprimate atât de delicat, încât efectul lor era unul de durată. Thomas trăia pentru a-i face pe plac mamei lui şi era cu adevărat fericit să trăiască aşa. Era ca şi când amândoi ar fi ştiut, deşi nu aveau cum, că viaţa e scurtă, iar clipa, trecătoare.

Avea opt ani când Hilda se văzuse nevoită să se învoiască din corul

de la St. Mary. O tuse, care la început amintea de bubuitul unei artilerii îndepărtate, se transformase curând în zgomotul cuielor zornăite într-o pungă de hârtie. Doctorul Winthrop, un bărbat care se îmbrăca prea pompos şi care mai mult dădea sentinţe decât să facă conversaţie, spusese că mama şi fiul trebuie să doarmă separat, „pentru binele copilului”.

Băieţelul auzea din cealaltă cameră, în fiecare noapte, accesele ei paroxistice de tuse şi îşi acoperea urechile cu perna.

— Fără îndoială, ftizie, îi spusese medicul într-o zi lui Thomas, folosind un cuvânt delicat în loc de „tuberculoză” şi aşezând deoparte stetoscopul şi termometrul. A devenit seacă. Forma uscată a ftiziei, ştii.

Îi vorbi copilului de parcă ar fi avut în faţă un coleg de breaslă şi îi strânse mâna cu gravitate. Când avea să se facă bine?

— Odihnă, dietă şi hidroterapie, răspunsese doctorul. Uneori… de multe ori, să zicem… devine latentă. La urma urmei, nu de noi depinde, nu-i aşa, domnişorule Stone?

Iar când Thomas întrebase: „Vă rog, domnule, de cine ar depinde?”, Winthrop ridicase ochii spre plafon. Abia mai târziu înţelesese băieţelul că medicul nu se referise la Justifus, ai cărui paşi apăsaţi zgâlţâiau lustra, ci la Dumnezeu.

Într-o dimineaţă, Thomas se trezise dintr-un vis cu căruţe trase de cai şi cu tropot de copite răsunându-i în urechi. Descoperise că în noaptea aceea mama lui scuipase mult sânge şi că fusese chemat Winthrop. O expediaseră de-acasă fără a o lăsa să-şi sărute fiul pe frunte. Hilda călătorise până la Coimbatore, iar de-acolo trenul pe şină îngustă, ca de jucărie, o dusese sus pe munte, până la o gară aflată în apropiere de Ooty. Doctorul Ross construise pe dealurile Nilgiri un sanatoriu după modelul celebrului aşezământ Saranac Lake al lui Trudeau{68}, din statul New York. Căsuţele albe din jurul spitalului erau replici fidele ale celor de la Saranac, cu aceleaşi verande aerisite şi paturi pe rotile.

Thomas plânsese până când adormise la pieptul osos al lui Sebestie. Era furios pe Hilda pentru că se îmbolnăvise, pentru că făurise o relaţie atât de strânsă între ei, încât despărţirea devenise insuportabilă. El nu era ca prietenii şi colegii lui de şcoală, care îşi iubeau dădacele mai mult decât părinţii, şi deci nu le păsa de despărţiri. Peste noapte, Sebestie se transformase într-o mamă-surogat, dar Thomas avea grijă să nu-şi îndrepte dragostea spre ea, fiindcă şi ea ar fi putut să dispară.

Înainte de a se duce la şcoală, Thomas se oprise la St. Mary şi recitase de cincizeci de ori Tatăl Nostru şi Ave Maria. La întoarcere, făcuse la fel. Stătea atât de mult în genunchi, încât sub rotule îi apăruseră umflături. În jurul gâtului îşi pusese, pe o sfoară, crucifixul

greu care fusese agăţat pe peretele din camera ei. Ascuns sub uniforma de şcoală, acesta îi rodea pielea de pe stern, iar sfoara îl tăia la gât. Cum nu avea un întâi-născut, un berbec sau o oaie, jertfise bâta lui de crichet cu autograful lui Don Bradman, izbind-o de piatra de spălat rufe. Postea până când îl lua ameţeala. Se tăiase pe antebraţ cu lama de ras, vărsându-şi sângele pe altarul închinat Fecioarei Maria, pe care îl construise în camera lui. Sebestie îl dusese la templul Mambalam şi la micul templu din beton din spatele casei lor. Însă, dacă totul depindea de Dumnezeu, El părea să nu-i asculte rugile.

Între timp, tatăl lui nu rata niciuna dintre opririle din circuitul său: Vellore, Madurai, Tuticorin, şi altele între ele. Când venea acasă, Justifus Stone abia dacă avea timp să-şi scoată casca de plută de pe cap şi să-şi despacheteze bagajul înainte de a pleca iar. Îşi poreclise fiul „arhiepiscopul din Canterbury", dar dacă aceste cuvinte erau menite să-i ostoiască durerea, ele nu-l ajutau cu nimic pe Thomas. Îi vorbea de parcă s-ar fi adresat unui public numeros. Noaptea, Thomas îi auzea paşii inegali, ca aceia ai unui uriaş într-un dormitor de dimensiuni liliputane, lovindu-se mereu de piesele de mobilă. Când Justifus pleca iar într-un circuit, pentru copil era o uşurare.

Astfel trecuse un an. Thomas trăia ca un orfan în casa aceea mare, alături de Sebestie, de Durai (bucătăreasa), de *maali,* de Sethuma (care spăla hainele şi podelele mozaicate), şi de un bărbat din casta celor de neatins, care venea o dată pe săptămână să cureţe toaletele. Ei erau familia lui.

În ziua de Crăciun, Thomas şi un Justifus în mare vervă se aşezaseră la masă împreună. Secretarul tatălui său, Andrew Fothergill, era singurul lor oaspete.

— Ei, ce mai festin! Ce bine că sunteţi toţi aici! Bună masă, excelentă! Dar mâncaţi, mâncaţi! exclama Justifus, deşi nu erau decât ei trei la masă, iar Durai aştepta în dosul uşii de la bucătărie.

— Nu-i putem lăsa să scape aşa de uşor. Se câştigă bani din fibra de cocos. Frânghie, ştiţi, sau preşuri. Noi meritǎm, noi câştigăm, zic eu, şi pe cinstea mea că ale noastre au să fie!

Şi turuia aşa neîncetat, abia întrerupându-se pentru a înghiţi, împroşcând cu firimituri. Fothergill se străduia vitejeşte să închege cât de cât gândurile superiorului său, să dea spuselor lui haotice o direcţie, un vag înţeles. Justifus începuse să-şi frece o coapsă, apoi pe cealaltă, fâţâindu-se, privind în jos cu iritare, ca şi cum câinele ar fi fost sub masă, dar fireşte că animalul nu intra niciodată în casă când era Justifus prin preajmă. Când se servise pudingul, îşi freca picioarele cu atâta frenezie, încât Thomas nu putuse să nu întrebe: „Vă rog, domnule, ce se întâmplă?"

— Am blană pe picioare, băiete. Şi de-aia nu simt, să ştii. Al naibii

necaz!

Tatăl lui se chinuise să se ridice, fiind cât pe ce să răstoarne masa cu totul. Se împleticise, sprijinindu-se de pereţi, cu picioarele lipindu-i-se ca nişte magneţi de podea. Thomas îşi amintea expresia de consolare din privirea lui Fothergill, când băiatul îl condusese la uşă, la plecare.

20 ianuarie

Fiul meu drag,

Temperatura mea a fost 36 cu 7, 37 cu 2, 37 cu 8, 37 cu 3. Am renunţat s-o mai iau la 38 cu 6, fiindcă nu-mi venea să cred. Ne scot paturile pe verandă şi le aduc înapoi seara. Afară şi înăuntru. Nu am voie nici să mă duc la baie. REPAUS TOTAL LA PAT, deşi uriaşul efort necesar pentru asta pare a contrazice ideea de repaus. Îmi vine greu să cred că pe veranda aceea, cu atâta ceaţă afară şi în aerul atât de rece, corpul unui om poate avea o temperatură mai mare de 36 de grade. Nu e de mirare că ni se spune animale cu sânge cald.

Încercuise o pată pe fila de hârtie şi scrisese alături, în chip de legendă: „Lacrimile mele, plânse pentru tine, băiatul meu iubit.” În fiecare scrisoare, Hilda îi spunea că trebuie să fie curajos şi să aibă răbdare.

Pentru Thomas, timpul nu mai era împărţit în zile şi nopţi, ori în anotimpuri. Pentru el, timpul era doar un nemărginit dor de mama lui.

Doctorii spun că nu am făcut progrese mari, dar că ar trebui să mă bucur fiindcă starea mea nu s-a înrăutăţit…

Se ducea la şcoală doar ca să-şi facă datoria. Ea îl îndemna să se roage, îi spunea că ea însăşi se ruga neîncetat, că Dumnezeu auzea şi că rugăciunile se îndeplineau mereu. El se ruga permanent, convins că rugăciunile o ţineau cel puţin în viaţă.

Ştiu că Dumnezeu n-a vrut să ne despartă, şi curând ne va aduce iar împreună.

Într-o zi, Thomas se trezise şi îşi găsise perna umedă. Când Sebestie aprinsese lampa, zăriseră amândoi semnul fiarei: o bură fină, roşie, pe faţa de pernă, formând un tipar de o frumuseţe stranie. Sebestie plânsese, dar el fusese în culmea bucuriei. Însemna că avea să-şi vadă mama din nou. De ce nu se gândise la asta mai devreme?

Doi infirmieri desculţi, în halate albe şi apretate, îl întâmpinaserăm gară la Ooty şi îl duseseră direct la căsuţa Hildei. Urcase imediat în

patul ei strâmt, în braţele ei. Avea unsprezece ani.

— Venirea ta este cel mai frumos şi cel mai oribil cadou pe care l-aş fi putut primi, îi spusese ea.

Încărunţită şi împuţinată la trup, rămăsese doar o umbră a mamei pe care o ştia el. Firea jucăuşă îi dispăruse, dar acelaşi lucru i se întâmplase şi fiului ei, băiatul acesta înalt şi slab, cu privirea hăituită şi cu ochii încreţiţi de riduri. Stăteau unul lângă altul pe veranda căsuţei lor, cu degetele împletite, ca nişte rădăcini uscate. Dimineaţa devreme îi priveau pe culegătorii de ceai trecând pe poteca alăturată, cu picioarele învăluite în ceaţă, cu coşurile de mâncare trosnind la fiecare pas. În timpul zilei, numai asistentele le tulburau singurătatea, pentru a le lua temperatura şi pentru a le aduce prânzul şi medicamentele. În amurg, când îi vedeau pe culegători îndreptându-se spre casă, era deja vremea de culcare.

Cum Hilda nu mai avea putere, îi citea el. Plângea de mândrie, ascultându-l cât de fluent citea la o vârstă aşa de fragedă. Fotoliile din trestie aveau braţe din lemn şi o paletă de scris din acelaşi material. Pe ea îşi scriau reciproc scrisori şi le puneau în plicuri pe care le lipeau. După masa de prânz, făceau schimb de misive, rupeau plicurile şi citeau scrisorile. Se rugau de cel puţin trei ori pe zi. Chiar şi pe cel mai muşcător frig, rămâneau afară, înfofoliţi.

La început, Thomas avusese ameţeli din cauza altitudinii, Dar cu timpul prinsese puteri. Începuse să tuşească mai puţin. Dar nimic, nici aerul curat, nici laptele, carnea, ouăle sau tonicele cu care era îndopată, nimic n-o ajuta pe Hilda. Tusea ei era diferită. Avea un sunet ascuţit, ca de goarnă. Thomas observase la un moment dat că ea avea o umflătură extrem de dureroasă în dreptul sternului, vizibilă sub bluză. Se jena s-o întrebe despre ea şi avea grijă să nu-şi rezeme capul de locul acela. O dată, când ea se dezbrăca, o zărise pe fugă. Era cât un ou de măcăleandru, dar mai închisă la culoare. Bănuise că era ftizia, oftica, agentul tuberculos, bacilul lui Koch, TBC-ul, micobacteria – orice nume ar fi avut, era inamicul parşiv care creştea înlăuntrul ei.

Într-o seară, pe când stăteau întinşi unul lângă altul, cu paturile lipite, iar el îi citea din cartea de rugăciuni zilnice, ea scosese o exclamaţie de uimire. Thomas se uitase din nou la fraza pe care tocmai o citise, crezând că a sărit un cuvânt. Apoi ridicase privirea şi văzuse o pată de sânge apărând pe cămaşa ei de noapte albă şi lăţindu-se de parcă cineva ar fi împuşcat-o.

Toată viaţa avea să-şi amintească faptul că în acea clipă cumplită, când îşi dăduse seama că moare, când privirea ei i-o căutase pe a lui, primul ei gând, unicul ei gând, fusese acela că-şi părăsea fiul.

Pentru un moment, Thomas rămăsese ca paralizat. Apoi sărise şi-i

smulsese bluza mustind de sânge. Un gheizer roşu ţâşnise din pieptul ei, urcând spre tavan şi coborând apoi spre pământ. În clipa următoare, ţâşnise din nou. Şi din nou. O arteziană de sânge oribilă, pulsândă, în ritm cu fiecare bătaie a inimii ei, continuase să ţintească tavanul, împroşcând totul în jur, pe el, patul şi faţa ei şi îmbibând paginile cărţii deschise.

El se trăsese înapoi în faţa acelei monstruoase imagini, a acelei erupţii din pieptul mamei lui, care colora totul în roşu. Când îi trecuse prin minte s-o stăvilească folosind aşternutul de pe pat, jetul deja scăzuse în înălţime, ca şi când rezervorul s-ar fi golit. Hilda zăcea scăldată în propriul ei sânge, cu faţa albă ca porţelanul stropită cu roşu. Se stinsese.

Thomas îi strânsese la piept capul năclăit, iar lacrimile îi curseră şiroaie pe chipul ei. Când venise doctorul Ross, cu un halat alb tras peste pijama, îi spusese copilului:

— Era inevitabil. Anevrismul se cocea în pieptul ei de peste un an. Nu era decât o chestiune de timp.

Apoi îl asigurase că sângele nu era infectat, nu-l putea contamina. Lui Thomas, gândul nici nu-i trecuse prin minte.

Rămas singur, cu adevărat singur, Thomas devenise febril şi căpătase o tuse. Refuzase să fie mutat din căsuţă la infirmerie. Căsuţa era ultimul lucru pe pământ care îl mai lega de mama lui. Îi lăsase să-l ducă la o radiografie. Mai târziu îl văzuse pe Muthukrishnan, preparatorul, sosind cu un cărucior pe care transporta masivul aparat de pneumotorax, în ambalajul său de lemn lustruit. Muthu se aşezase pe vine pe verandă şi, după ce-şi ştersese faţa cu un prosop, deschisese cutia şi începuse să despacheteze flacoane mari, manometre şi tot felul de tuburi. Doctorul Ross, şi el un fost tuberculos, venise repede.

— Radiografia nu e bună, băiete. Nu e bună deloc.

„Deci e doar o problemă de timp”, îşi spusese Thomas. Aştepta cu nerăbdare să se ducă la mama lui.

Nici nu tresărise când acul pătrunsese printre coastele sale din spate, în spaţiul pleural care învelea plămânul, un spaţiu în mod normal vid, aşa cum îi explicase medicul.

— Acum măsurăm presiunile, spusese doctorul Ross, manevrând acul în vreme ce Muthu se ocupa de două flacoane, – ridicându-le sau coborându-le la ordinul lui. Acesta e „pneumotoraxul artificial”. Un mod pretenţios de a spune că introducem aer în vacuumul acela care îţi mărgineşte pieptul, ca să colapsăm partea infectată a plămânului, băiete. Bacilii aceia ai lui Koch au nevoie de oxigen pentru a trăi, iar noi nu li-l dăm, aşa e?

Cu faţa în jos, din adâncurile suferinţei sale, Thomas îşi zisese că

raţionamentul era ilogic. „Cum rămâne cu oxigenul *meu,* doctore?”, voise să întrebe. Dar nu spusese nimic.

Timp de douăzeci şi patru de ore, Thomas fusese nevoit să stea întins, proptit cu săculeţe cu nisip. Muthu trecea de multe ori pe zi, ca să vadă ce face, şi nota puseurile de febră şi frisoanele. Pneumotoraxul artificial introdusese alte bacterii în spaţiul pleural din jurul plămânului. Copilul auzise vocea doctorului Ross ca venind din depărtare:

— Empiem, băiete. Aşa se spune când în jurul plămânului se adună puroi. Nu se întâmplă prea des la pacienţii mei, dar uneori apare. Îmi pare foarte rău. Din păcate, puroiul e prea vâscos pentru a-l extrage cu acul.

Pentru operaţie, îl duseseră într-o încăpere cu ferestre înalte şi cu faianţă pe pereţi. În ea nu părea să se afle altceva decât o masă înaltă şi îngustă în centru, deasupra căreia era suspendată o lampă rotundă, uriaşă, care semăna cu ochiul compus cil unei insecte. Încăperea îi făcuse băiatului o impresie puternică. Era parcă desprinsă din altă lume, ca un teren sacru şi totuşi pământesc.

Ross incizase pielea sub anestezie locală, imediat lângă mamelonul stâng, apoi expusese trei coaste şi tăiase câte un mic segment din ele, deschizând astfel cavitatea empiemică. Puroiul nu mai avea unde să se colecteze. În ciuda anesteziei, Thomas avusese momente de durere sfâşietoare.

Când putuse să vorbească, întrebase:

— Dar aşa o deschidere nu va distruge vacuumul din spaţiul pleural? Nu va face ca aerul să pătrundă şi tot plămânul să colapseze?

— Excelentă întrebare, băiete, replicase Ross, încântat. La oricine altcineva, ar colapsa. Dar la tine, infecţia, empiemul, a rigidizat membrana care înveleşte plămânul şi a îngroşat-o, făcând-o să semene cu o cicatrice. Deci, în cazul tău, plămânul nu va colapsa.

Timp de o săptămână, puroiul îmbibase pansamentul aplicat deasupra deschiderii. Când fluxul se redusese la un firişor, Ross îndesase fâşii de tifon în incizie, pentru a o ajuta „să se vindece prin intenţie secundară”. Când i se schimbau pansamentele, Thomas studia craterul rămas cu ajutorul unei oglinzi, simţind o mândrie perversă la vederea rezultatelor lui şi a transformărilor zilnice suferite în vreme ce organismul său repara ţesuturile.

Ross era un tip vesel, scund, cu o faţă rotundă şi comună, câtuşi de puţin memorabilă, şi cu picioarele crăcănate, ca ale unui jocheu. Întotdeauna încălzea între palme pâlnia metalică a stetoscopului înainte de-a o lipi de pielea lui Thomas.

Îl ciocănise în piept, ascultând atent. Apoi scosese tifonul şi se uitaseră amândoi în crater.

— Vezi baza aceea roşie, ca nişte pietricele, Thomas? O numim

ţesut granular. Treptat, va umple rana şi va permite ca deasupra ei să se formeze piele nouă.

Şi exact asta se întâmplase. La un moment dat, ţesutul granular crescuse excesiv, ieşind în relief ca o căpşună. „Carne mândră", o numise Ross. Ţinând în forceps un cristal de sulfat de cupru, îl trecu peste bucata aceea de carne mândră, cauterizând-o.

Într-o zi, doctorul îi adusese două cărţi: *Imunitatea în bolile infecţioase,* de Metchnikoff, şi *Principiile şi practica medicinei,* de Osler. Primul era dificil de asimilat, dar lui Thomas îi plăceau desenele care înfăţişau celulele albe înghiţind bacteriile. Tratatul lui Osler se dovedise însă surprinzător de uşor de citit.

În acea viaţă a lui care era doar un preludiu al morţii, Thomas constatase că aştepta cu nerăbdare vizitele doctorului Ross şi ritualurile zilnice ale acestuia. Şi totuşi, îşi înfrâna afecţiunea faţă de el, fiindcă pentru el dragostea era asociată cu pierderea.

— Eu nu plec nicăieri, băiete, îi spusese medicul într-o zi. Şi, cum tu rămâi aici, de ce să nu ne însoţeşti la vizite?

Ross se întorsese şi ieşise, fără să aştepte un răspuns.

Când doctorul Ross îl declarase vindecat, Thomas petrecuse în sanatoriu un an şi jumătate. În tot acel răstimp nu-şi văzuse niciodată tatăl. Fothergill venise de două ori, spunând că Justifus Stone era prea bolnav pentru a călători. Thomas îl întrebase pe Ross despre boala de care suferea tatăl lui.

— Nu e tuberculoză, ci altceva, îi răspunsese doctorul.

— Ceva la picioare?

Ross îi ciufulise părul în joacă.

— Ceva urât, băiete. Din păcate. Îl ţine la pat. O să înveţi la şcoala medicală.

Era pentru prima dată că Ross rostea cuvintele „şcoală medicală" în prezenţa lui. Thomas simţise că nu-şi mai putea stăpâni bătăile inimii, de parcă o uşă fusese întredeschisă în pivniţa lui cu cărbuni, lăsând lumina să intre şi făgăduindu-i un viitor, deşi el nu-şi imaginase niciunul.

Ross, devenit în mod oficial tutorele lui, hotărâse ca Thomas să meargă la o şcoală cu internat în Anglia. Băiatul nu se gândise nicio clipă să treacă pe la infirmeria din Madras pentru a-şi vedea tatăl înainte de a se îmbarca.

Două trimestre se scurseseră deja când Ross îi scrisese că Justifus murise. O moştenire modestă, administrată de dr. Ross, îi permitea să-şi termine şcoala şi să meargă la universitate.

Ross îl îndrumase spre medicină ca şi când direcţia ar fi fost inevitabilă, iar Thomas nu avusese niciun motiv să se opună. Viaţa lui

de până atunci îl convinsese că avea aptitudini pentru două lucruri: boala şi suferinţă.

La şcoala medicală din Edinburgh se adâncise în învăţătură, găsind în ea o stabilitate şi o sacralitate care îi lipsiseră până atunci. Nu simţea nevoia să-şi ridice privirea din manuale, nu-şi dorea să se ducă nicăieri altundeva decât la ore sau la demonstraţii. Când ochii îi oboseau, intra încrezător în infirmerie, sperând că nimeni nu-l va da afară. Ajunsese să cunoască aici un medic, acolo un student în an terminal şi, în scurt timp, mult înainte ca studenţii din clasa lui să ajungă la studiile clinice, era deja îndrumat spre cazurile mai interesante.

Portarul spitalului îl poreclise „Pândacul", dar pe el nu-l deranja. În haosul organizat al instituţiei medicale, în labirintul coridoarelor, în mirosul şi în îngrădirea zidurilor sale, Thomas găsise deopotrivă ordine şi refugiu; îşi găsise o casă. Durerea şi suferinţa îi erau cele mai apropiate rude.

Un beţiv pe nume Jones semăna în mod uimitor cu tatăl lui. Thomas îşi dăduse seama că paloarea lui ca de ceară, parotidele umflate, sprâncenele din care lipsea treimea exterioară şi pleoapele puhave de alcoolism erau trăsăturile care le confereau ambilor un aspect leonin. Acum, că ştia să interpreteze ce anume vedea, îmbină toate indiciile pe care şi le amintea: palme roşii, reţeaua de capilare de pe obraji şi de pe gât, sânii ca de femeie şi absenţa părului axilar. Tatăl lui avusese ciroză. Poate că acesta fusese lucrul „urât" pe care doctorul Ross fusese prea delicat pentru a-l menţiona.

Era o seară friguroasă, cu zloată, când găsise în Biblioteca Founders ultima piesă care completase puzzle-ul, iar în acel moment Thomas închisese cartea cu zgomot, alarmându-l pe domnul Pincus, bibliotecarul. Tânărul, care aproape că locuia în nişa cea mai îndepărtată de sobă, ieşise ca o vijelie în lapoviţa deasă, cu capul gol, înnebunit.

Thomas străbătuse coridorul lung care ducea la camera lui într-un întuneric ca de smoală. Să meargă astfel prin beznă era un lucru pe care tatăl lui n-ar fi putut să-l facă. Semnalele care îi parveneau de la degetele de la picioare, de la gleznă şi de la genunchi îi spuneau că se află în spaţiul fizic, dar la Justifus Stone aceste mesaje fuseseră blocate în măduva spinării. Tropăitul şi bătutul din picior al tatălui său, mersul lui poticnit, întotdeauna mai rău noaptea, când nu vedea pe unde păşeşte, toate astea erau cauzate de sifilisul măduvei spinării, *tabes dorsalis*. Niciun copil nu ar fi trebuit să afle aşa ceva despre părintele lui.

Conversaţiile dezlânate, poveştile lăudăroase de la masă, iluziile de grandoare fuseseră semne de sifilis al creierului, nu numai al măduvei

spinării.

Ajuns în camera lui, Thomas se dezbrăcase în faţa oglinzii de la şifonier. Cu o a doua oglindă, de mână de data aceasta, îşi examinase fiecare centimetru de piele. Nicio sifilidă. Nicio leziune pe piele. Îşi auscultase inima, dar nu auzise nimic anormal. Fusese cruţat de sifilisul congenital. Apoi îşi dăduse seama că temerile îi fuseseră absurde, fiindcă sifilisul nu ar fi putut fi moştenit decât prin intermediul placentei, adică de la mamă. Absurd să-şi facă griji. Mama lui avusese tuberculoză. Pură ca Fecioara însăşi, mama lui n-ar fi putut…

Scosese brusc un strigăt, în care se concentrau durerea şi neputinţa unui copil care îşi vede şi ultima iluzie spulberată. În sfârşit, înţelesese.

Fusese evident de la început. Tuberculoza nu cauza anevrisme ca acela care o ucisese; sifilisul, da.

— Mamă! Biata mea mamă! strigase, jelind-o din nou.

Tatăl lui o ucisese, cu poftele lui nestăvilite. Poate că s-ar fi vindecat de tuberculoză, dar probabil că nu ştiuse nicio clipă că are sifilis, până când îi apăruse anevrismul acela, care îi rosese dureros sternul, în timpul şederii la sanatoriu. Ross probabil că îi spusese ce are. Hilda ştiuse. Iar în stadiul acela, nici salvarsanul şi nici penicilina – dacă ar fi fost disponibilă – n-ar mai fi putut s-o ajute.

Când Thomas Stone îşi cumpărase propriul său cadavru, în ultimul an de medicină, nimeni nu se mirase, deşi era ceva nemaiauzit. Avea de gând să facă o a doua disecţie completă, în încercarea de a cunoaşte perfect organismul uman.

„Stone e prin zonă?” era o întrebare des auzită în sala de urgenţe, fiindcă el se afla acolo mai des chiar decât Hogan sau ceilalţi brancardieri, mereu dispus să coasă o laceraţie, să introducă un endoscop sau să dea fuga la banca de sânge. Era cel mai fericit student când i se cerea să se spele şi să ţină un retractor în timpul unei intervenţii de urgenţă.

Într-o seară, doctorul Braithwaite, chirurg consultant şi examinator-şef al Colegiului Regal de Chirurgie, venise să vadă un pacient cu o plagă înjunghiată în partea superioară a abdomenului. Braithwaite era o legendă vie. Fusese primul care realizase un nou tip de intervenţie în caz de cancer esofagian – o afecţiune foarte greu de tratat. Pacientul, beat, era îngrozit, agresiv şi profera injurii. Braithwaite, un ins masiv cu părul argintiu, purta un costum la trei rânduri în aceeaşi nuanţă cu albastrul ochilor săi. Le ceruse brancardierilor care imobilizaseră pacientul să plece, pusese blând o mână pe umărul acestuia şi îi spusese:

— Nu-ţi fie teamă. Totul va fi bine.

Continuase să-şi ţină mâna pe umărul lui, iar pacientul, privind fix la medicul elegant, se liniştise şi rămăsese calm în cursul scurtei serii de întrebări care urmase. Apoi Braithwaite îl examinase rapid şi eficient. Când terminase, i se adresase omului de parcă i-ar fi fost egal, un domn pe care avea să-l întâlnească mai târziu, la clubul său.

— Mă bucur să spun că lovitura de cuţit ţi-a ocolit vasele de sânge importante. Am încredere că te vei reface foarte bine, aşa că aş vrea să nu-ţi faci griji. Te voi opera pentru a repara ceea ce a fost afectat. Te vom duce chiar acum în sala de operaţie. Totul va fi bine.

Docil, pacientul îi întinsese mâna murdară, în semn de mulţumire.

Când se îndepărtaseră suficient ca omul să nu-i mai audă, Braithwaite îi întrebase pe medicii şi asistenţii din jur:

— Ce tratament este administrat pe ureche în caz de urgenţă?

Era o zicală veche, mai cu seamă în Edinburgh. Şi totuşi, vechea zicală nu mai era bine cunoscută, iar acest lucru îl mâhnea profund pe Braithwaite. I se părea emblematic pentru superficialitatea noii generaţii de învăţăcei şi considera trist că o singură persoană cunoştea răspunsul – mai ales că persoana respectivă era doar un student.

— Cuvintele de alinare, domnule.

— Foarte bine. Poţi veni să mă asişti la operaţie, dacă doreşti, domnule…

— Stone, domnule. Thomas Stone.

În timpul intervenţiei, Braithwaite constatase că Thomas ştia cum să nu-i stea în drum. Când îi ceruse să taie o ligatură, studentul strecurase foarfeca mai jos de nod şi apoi o întorsese la patruzeci şi cinci de grade şi tăiase, astfel încât să nu afecteze nodul. Stone demonstrase atât de limpede că îşi înţelegea perfect rolul, încât atunci când medicul specialist venise să asiste, Braithwaite îi făcuse semn să plece.

Chirurgul arătase spre o venă ce trecea prin orificiul piloric şi îl întrebase pe Thomas ce anume era.

— Vena pilorică Mayo, domnule… răspunsese el, părând că ar vrea să mai adauge ceva.

Braithwaite aşteptase, dar studentul nu mai spusese nimic.

— Da, aşa se numeşte, deşi cred că vena în cauză exista în locul respectiv cu mult înainte ca Mayo s-o fi observat, nu eşti de aceeaşi părere? De ce crezi că s-a simţit obligat să-i dea un nume?

— Cred că este un jalon important în diferenţierea zonei *pre*pilorice de cea pilorică la operarea unui sugar cu stenoză pilorică.

— Aşa este. Deci ar trebui să se numească de fapt venă prepilorică.

— Ar fi mai bine, domnule. Fiindcă în unele cărţi şi vena gastrică dreaptă este desemnată tot ca „venă pilorică”. Iar acest lucru este foarte derutant.

— Într-adevăr, Stone, declarase Braithwaite, surprins că acest

student remarcase un amănunt pe care chiar şi unii chirurgi specializaţi în zona stomacală îl treceau cu vederea. Dacă trebuie s-o numim în vreun fel, mai bine să-i spunem vena Mayo, sau chiar vena Laterjet – ceea ce mi se pare acelaşi lucru. Numai să nu-i spunem venă pilorică.

Apoi întrebările lui Braithwaite deveniseră mai dificile, iar el constatase că tânărul avea cunoştinţe de anatomie chirurgicală uimitor de extinse.

Îl lăsase pe Thomas să închidă pielea şi fusese încântat să vadă că acesta îşi folosea ambele mâini şi că nu se grăbea. Mai era loc de îmbunătăţiri, însă, fără îndoială, avea în faţă un tânăr care petrecuse multe ore făcând noduri cu o mână şi cu ambele. Dar demonstrase o înclinaţie sănătoasă pentru nodurile cu două mâini, le lega bine şi cu grijă, fără a încerca să se dea mare în faţa lui, făcându-le cu o singură mână.

A doua zi dimineaţă, când Braithwaite se întorsese, îl găsise pe Stone adormit într-un scaun lângă patul pacientului, la recuperare, după ce îl veghease toată noaptea. Nu-l trezise.

La finele anului, când, după ultimele examene, Thomas primise râvnitul post de intern al lui Braithwaite, Shawn Grogan, un student strălucit şi cu relaţii solide, îşi adunase curajul şi-l întrebase pe Braithwaite ce-ar fi putut face pentru a fi ales el în locul lui Stone.

— E foarte simplu, Grogan. N-ar fi trebuit decât să ştii anatomia pe de rost, să nu ieşi niciodată din spital şi să preferi chirurgia somnului, femeilor şi băuturii.

Grogan devenise la rândul lui profesor, un mare patolog, renumit totodată şi pentru circumferinţa ieşită din comun a pântecelui său.

În timpul războiului, Thomas fusese recrutat şi plecase împreună cu Braithwaite la un spital de teren din Europa. În 1946 se întorsese în Scoţia, devenise medic specialist şi apoi medic primar. Sărise peste o copilărie adevărată şi devenise direct doctor.

Ross venise în Scoţia, într-una dintre rarele lui vizite, şi îi spusese lui Thomas cât de mândru era de el.

— Tu eşti consolarea mea pentru că nu m-am căsătorit niciodată. Şi, apropo, asta nu a fost alegerea mea, să nu mă căsătoresc. „Perfect în viaţă sau în muncă” – nu puteam avea decât ori una, ori alta. Sper ca tu să nu faci aceeaşi greşeală.

Ross plănuise să se retragă la pensie în apropiere de sanatoriu, ca să joace rummy în fiecare seară la clubul Ooty, să citească tot ce amânase o viaţă întreagă şi să înveţe să joace golf cu ofiţerii pensionaţi care trăiau acolo. Dar imediat ce se pensionase, un cancer îi cuprinsese plămânul sănătos. Thomas se întorsese imediat în India. Rămăsese alături de Ross în următoarele şase luni, timp în care cancerul acestuia se răspândise şi la creier. Ross murise împăcat,

avându-l de o parte pe Thomas, iar de cealaltă pe credinciosul Muthu, bătrân şi încărunţit, şi vegheat de numeroasele asistente şi de personalul care lucrase cu el.

La înmormântare veniseră europeni şi indieni chiar şi din Bombay şi din Calcutta. Ross fusese îngropat în acelaşi cimitir în care odihneau mulţi dintre pacienţii săi. „Eroi sunt toţi cei care-şi dorm somnul veşnic în acest cimitir", spusese reverendul Duncan în faţa mormântului deschis. „Dar nu există un erou mai mare, un om mai modest şi un slujitor al lui Dumnezeu mai credincios decât George Edwin Ross."

Thomas acceptase un post de chirurg consultant la Spitalul General Guvernamental din Madras. Dar, după obţinerea independenţei, în 1947, lucrurile se schimbaseră. Indienii administrau acum Serviciile Medicale Indiene şi nu erau deloc încântaţi de englezii care voiau să rămână în ţara lor, cu toate că mulţi dintre ei rămâneau. Thomas înţelesese că trebuia să plece. Dacă India fusese vreodată ţara lui, acum nu mai era. Şi astfel, ca răspuns la un anunţ publicat de sora-şefă în revista *Lancet,* se îmbarcase pe *Calangute* spre Aden. Pe vasul acela sora Mary Joseph Praise intrase în viaţa lui, căzându-i în braţe, în sensul propriu al cuvântului.

Thomas Stone credea că existau în fiinţa lui sâmburii durităţii, ai trădării, ai egoismului şi ai violenţei – la urma urmei, era fiul tatălui său. Credea de asemenea că singurele trăsături pozitive pe care le moştenise de la el erau virtuţile profesionale, iar acestea se conturaseră graţie cărţilor şi uceniciei. Unica suferinţă care îl interesa era aceea a trupului. Pentru chinurile inimii şi pentru durerea pierderilor suferite, găsise leacul – şi îl găsise singur. Ross se înşelase, sau aşa credea Thomas: perfecţiunea în viaţă nu putea veni *decât* prin perfecţiunea în muncă. La un moment dat găsise o prelegere pe care Sir William Osler{69} o susţinuse în faţa absolvenţilor facultăţii de medicină şi în care afirma exact acelaşi lucru:

> *Cuvântul de ordine este* munca, *un cuvânt scurt, aşa cum am spus, dar încărcat de semnificaţii importante, dacă ţi-l înscrii în inimă şi ţi-l fixezi în minte.*

„Cuvântul de ordine este *munca."* Stone îşi fixase acest lucru în minte şi şi-l înscrisese în inimă. Se trezea dimineaţa pentru muncă şi îşi alunga somnul pentru ea. Munca era hrana lui, soţia, copilul, politica şi religia lui. Credea că munca îi era singura salvare şi crezuse acest lucru până în ziua în care ajunsese la Our Lady of Perpetual Succour, în camera unui copil pe care îl părăsise. De-abia atunci recunoscuse, în faţa fiului său, că munca îl trădase cu desăvârşire.

CAPITOLUL 46
O CAMERĂ CU VEDERE

Ajuns în acest punct, se opri. În tăcerea care urmă, am avut impresia că medita la ce anume să-mi spună mai departe. Când reîncepu să vorbească, am crezut iniţial că sărise peste anii petrecuţi la Missing, peste existenţa mamei, şi am fost pe punctul de a-i spune ceva grosolan, dar mă bucur că n-am făcut-o, fiindcă mai departe mi-a povestit numai despre ea…

Stejarii şi arţarii care se văd pe fereastra camerei lui sunt oameni sălbatici cu capetele în flăcări. Închide ochii, dar îndărătul pleoapelor i se derulează acelaşi coşmar. Sub piele, nervii lui sunt sârme tăioase, care îi trimit şocuri electrice în muşchi. Tremură atât de tare, încât, atunci când îşi duce un pahar cu apă la buze, îl varsă aproape complet înainte de a apuca să ia o înghiţitură. Îşi vomită măruntaiele, până când îşi imaginează că interiorul stomacului său e neted şi lustruit ca un vas de aramă. Dar impulsul de a fugi a dispărut. A pus deja un ocean sau poate două între el şi locul de care fuge.

Eli Harris şi un alt bărbat, un medic poate, judecând după atitudinea lui detaşată, îi lasă lângă pat o sticluţă cu tinctură camforată de opiu. La început, Thomas n-o vede, închipuindu-şi că izul acela de anason şi de camfor este o halucinaţie. Dar, îndată ce o zăreşte, îi bea conţinutul de parcă în el i-ar fi stat mântuirea. Mirosul de antiseptic umple încăperea şi apoi i se răspândeşte din răsuflare. Cantitatea infimă de opiu din tinctură este cea care îi aduce o anume uşurare – sau aşa îşi spune el. Fără îndoială, nu e baza alcoolică a tincturii. Fiindcă a terminat-o cu alcoolul.

Singurele două femei pe care le-a iubit vreodată sunt moarte, şi, cu toate că un deces a survenit la ani mulţi după celălalt, în creierul lui cele două momente s-au suprapus. L-au făcut să-şi piardă minţile. Şi a fugit. Fără să ştie de ce şi încotro. Acum a fugit destul. Nu-şi aminteşte cum a ajuns din Kenya în New Jersey. Tot ce ştie este că are un binefăcător, pe Eli Harris.

O săptămână se scurge astfel, măsurată nu în zile, ci în sudori reci şi în terori nocturne. Trec două săptămâni înainte ca agitaţia şi tremurăturile să înceteze şi înainte ca micile nevertebrate hidoase să înceapă să se retragă. De prea mult timp se târăsc pe pielea lui şi la marginea aşternutului, fugind spre periferia câmpului său vizual când întoarce privirea să se uite la ele. Acum revin în subteranele chitinoase din care au venit.

Lângă patul lui, pe un ziar vechi de două zile, se află puţină pâine şi brânză. Sticla cu tinctură de opiu e goală. Cana de apă a fost umplută

din nou. Când în sfârşit se simte în stare să-şi mute scaunul lângă fereastră, frunzele nu mai sunt morcovii, ci au trecut la cărămiziu, la purpuriu şi la toate celelalte nuanţe dintre ele – o paletă ce depăşeşte imaginaţia oricărui pictor. Stă pe scaun ca o statuie, mulţumit că se poate ridica în capul oaselor şi că poate percepe lucrurile aşa cum sunt ele. Frunzele cad în spirală, fiecare coborâre fiind unică şi irepetabilă. Un milion de călători îşi lasă în aer urmele invizibile.

Într-o dimineaţă e suficient de întremat pentru a coborî la parter. O vrabie ţopăie pe lemnul scâlciat al verandei, iar vopseaua i se fărâmiţează sub picioare. Stone vede pisoiul roşcat ieşind încet de sub tufa de glicină, cu omoplaţii mişcându-i-se ca nişte pistoane sub blană. Se întreabă dacă are cumva halucinaţii. Ochii pisoiului sunt fixaţi asupra prăzii, fără a clipi. Pasărea îşi înclină capul într-o parte, ca o femeie cochetă în faţa bărbatului şi a fiarei.

Şi exact atunci când Thomas crede că tensiunea a devenit insuportabilă, pisoiul ţâşneşte, dar vrabia sare uşor pe balustradă, acolo unde el nu o poate ajunge. Thomas simte cum ceva se crapă în el, eliberându-l din torpoarea care-i sufoca mişcările şi-i încetinea gândurile. A păşit într-o lume în care soarta unei vrăbii şi aceea a unui om pot fi decise într-o frântură de timp cât durează clipirea din ochii unei pisici, aceasta fiind adevărata măsură a timpului.

Cunoaşte tavanul dormitorului mai bine decât îşi ştie propriul trup. I-a studiat modelul. Cutele decorative sunt egale ca adâncime şi lăţime. Vede în ele munca manuală a unui meseriaş. Un amator neîndemânatic a împărţit ulterior casa folosind partiţii din placaj şi uşi prefabricate. Dar amprenta maestrului este acolo, vizibilă.

La început pune fenomenul ciudat pe seama tincturii de opiu, dar el persistă şi după ce tinctura s-a terminat de mult: ca un proiecţionist la cinema, îşi vede viaţa derulându-se pe ecranul tavanului gol, sau uneori în lumina ce-i joacă în fereastră. Nu poate controla nici conţinutul, nici ordinea rolelor. Tot ce poate face este să privească detaşat, să separe emoţiile de eveniment şi să judece actorul care îi interpretează rolul.

O furtună timpurie de iarnă se abate peste Ocean City şi, până după-amiază, ajunge mult dincolo de ţărm, mai întâi cu o ploaie rece ca gheaţa, răpăind în ferestre, şi apoi cu o ninsoare atât de grea, încât atunci când iese afară îi apasă genele în jos. Acoperă nordul statului New Jersey cu un strat de doisprezece centimetri în doar şase ore. Se închid autostrăzi, aeroporturi, şcoli şi toate magazinele, dar el nu ştie nimic despre asta, aşa că se întoarce în camera lui. Gheaţa se întinde pe conturul ferestrei, lăsând doar un dreptunghi îngust prin care să poată privi la lumea nemişcată şi fantomatică de afară. Aceasta e seara

în care va fi martorul unei scene din propria-i viaţă care-l va face să-şi dorească să se sinucidă. E aşezat pe patul lui, privind prin fanta îngustă din geamul îngheţat. Mintea îi este la fel de neclintită şi de tăcută ca peisajul de afară. Freamătă numai fluxul şi refluxul răsuflării lui, însă chiar şi acesta pare pe punctul de a înceta.

Apoi, deodată, simte o accelerare, ca şi cum prefirarea neuronilor săi ar fi descoperit o lacună a memoriei.

Ceea ce prinde contur în noaptea aceea de iarnă este o amintire vie, plină de culoare şi aparte, despre sora Mary Joseph Praise.

El este doar observatorul, un om care priveşte o pasăre, inconştient de pisica sălbatică stând la pândă în tufa de glicină. Şi iată ce vede, ce îşi aminteşte:

Addis Abeba.

Spitalul Missing.

Muncă.

Se vede prins în ritmul operaţiilor, al consultaţiilor, al scrisului, forţându-se să doarmă, cu zilele pline şi mulţumitoare. Săptămânile şi lunile trec. Cuvântul de ordine: munca. Şi, deodată, maşinăria porneşte…

(Pentru el, aceasta este „Perioada Missing”{70}. Preferă s-o numească aşa, decât „prăbuşire psihică”.)

Întotdeauna începe la fel. Se trezeşte din somn în apartamentul său de la Missing, se trezeşte pradă terorii, neputând să respire, ca şi cum ar fi pe punctul de a muri, ca şi cum următoarea sa răsuflare va declanşa explozia. Deşi este treaz, tentaculele visului, ale coşmarului, nu-i dau drumul. O distorsiune spaţială înfiorătoare este caracteristica acestei stări. Dormitorul din apartamentul lui începe să se micşoreze. Stiloul său, clanţa, perna – obiectele banale care, în general, nu merită o a doua privire – cresc în volum. Devin colosale şi ameninţă să-l înjunghie, să-l sufoce. El nu are niciun control asupra acestei stări. Nu o poate anula, ridicându-se ori mişcându-se de colo-colo. Devine nici bărbat, nici copil, nu ştie unde se află sau ce scenă retrăieşte, însă este îngrozit.

Alcoolul nu e un antidot. Nu rupe vraja, dar amorţeşte teroarea. Şi are un preţ: în loc să rămână la graniţa dintre trezie şi coşmar, trece dincolo. Bântuie într-o lume de obiecte familiare transformate în simboluri. Rătăceşte printre scene din copilărie şi trece de poarta iadului. Aude un dialog neîncetat, precum comentariul meciurilor de crichet de la radio. Acesta este fundalul nopţilor sale de teroare în Etiopia. Vocea comentatorului abia se distinge – uneori pare a fi propria lui voce. Când bea, frica dispare, dar nu şi durerea. El, care nu are lacrimi când e treaz, plânge acum ca un copil. Îl vede pe Ghosh – probabil pe Ghosh cel real, nu un personaj de vis – stând în faţa lui, îngrijorat, cu buzele mişcându-i-se, dar cu sunetul acoperit de glasul

comentatorului.

Apoi, *ea* este acolo. El nu-i poate auzi cuvintele, dar prezenţa ei este liniştitoare, iar până la urmă numai ea rămâne, numai ea îl veghează. Probabil că dormea când a fost chemată, fiindcă poartă un capot şi un batic pe cap. Îl strânge lângă ea când un nou val de lacrimi îl podideşte şi plânge împreună cu el, încercând să-l salveze din coşmarul lui, numai că este şi ea absorbită în el. (De câte ori îşi aminteşte asta, ceva freamătă în interiorul lui.) În munca lor unul alături de celălalt, împărtăşesc o intimitate în care trupul altuia se află între ei, inconştient, gol şi expus. Dar plânsul acesta la pieptul ei este şocant de diferit de atingerea braţelor lor în mânecile halatelor, ori de uşoara ciocnire a capetelor lor în timpul operaţiei. Îşi petrec multe ore pe zi separaţi de o masă de operaţii, dar acum, când îl ţine la pieptul ei, absenţa mesei, a măştii ori a mănuşilor i se pare uimitoare. Se simte ca un nou-născut aşezat pe pântecul gol al mamei lui. Ea îi şopteşte la ureche. Oare ce-i spune? Cât ar vrea să-şi amintească! Pare ceva improvizat, nu o rugăciune obişnuită. Dar reuşeşte să acopere vocea comentatorului.

Îşi aminteşte de bluza ei, umedă de lacrimile lui – ba nu, de lacrimile amândurora.

Îşi aminteşte că se agaţă de ea, îşi apasă faţa la pieptul ei, dormind, trezindu-se, agăţându-se, plângând, adormind la loc. Ea îl întreabă mereu: *Ce e? Ce ţi s-a întâmplat?* Ore, zile întregi, cine ştie cât, ea îi rămâne alături, în vreme ce el se agaţă de viaţă, luptând împotriva furtunii care urlă, îl loveşte şi încearcă să-l smulgă din îmbrăţişarea ei.

Îşi aminteşte de un respiro, de o linişte surprinzătoare – o schimbare în tiparul cunoscut. Bluza ei e descheiată.

Ca un chirurg străduindu-se să creeze un plan tisular sub incizie, el obligă bluza să se deschidă mai mult, şi poate că nasul şi obrajii îl ajută şi ei. Sfârcurile ei se ridică de pe monedele pe care se odihneau, iar acum sânii îi evadează din bluză, pentru a întâlni buzele lui. Faţa ei este, probabil, o oglindă a feţei lui, fiindcă ceea ce vede la ea este spaimă amestecată cu dorinţă.

Se apleacă asupra lui, goală, cu sânii plini şi liniştitori, lacrimi de uşurare le scaldă feţele, cu sărutări flămânde, pentru a recupera timpul pierdut. Apoi el este deasupra, iar ea îl priveşte de parcă ar fi însuşi Mântuitorul… Când o pătrunde, se ancorează în bunătatea ei, o bunătate şi o inocenţă pe care el le-a pierdut pe când era atât de mic, de care s-a îndepărtat şi pe care îşi jură să nu le mai lase niciodată să-i scape…

Întins pe patul lui în exilul din New Jersey, în vreme ce lumea de-afară e învelită într-o pătură de zăpadă, inima îi aleargă în piept, o tahicardie periculoasă, iar cămaşa îi e leoarcă de transpiraţie, în ciuda frigului. Simte o durere surdă în spatele sternului. Cât îşi doreşte să-şi

poată aminti senzaţia exactă a buzelor şi a sânilor ei!

Dar îşi aminteşte *asta* (şi se roagă să fie o imagine adevărată):

Îşi aminteşte cum se pierde în ea, trăgând-o deasupra lui ca pe o blăniţă moale de miel. Ea se aşază, îl acoperă ca amurgul coborât asupra unei pajişti. În împreunarea lor, îşi alungă demonii, ai lui şi ai ei deopotrivă, iar când strigătul lui de eliberare se aude, îi punctează ei uşoarele exclamaţii. Ordinea este reinstaurată. Proporţiile revin. Somnul coboară ca o binecuvântare.

Iată blestemul lui (şi plânge în New Jersey amintindu-şi, şi se loveşte cu pumnii în cap): când se trezeşte din Perioada Missing, sesizează doar o perturbare în spaţiu, un gol în timp, o profundă stânjeneală şi o ruşine ale căror motive nu şi le poate aminti, dar pe care le poate ostoi doar cufundându-se iar în muncă. A blocat ceea ce s-a întâmplat înainte.

Cât de crud e că amintirea aceasta îi revine în timpul unui viscol de iarnă, la atâta timp după moartea ei. Cât de crud e să aibă această viziune fugară, fragmentată, ca zărită printr-o fereastră îngheţată, pentru ca apoi să se întrebe dacă e reală sau e doar o perturbare a unui creier distrus de alcool. A reasamblat amintirea ca pe o relicvă spartă, iar acum este, în sfârşit, întreagă. Dar el are încă îndoieli. Niciodată n-o va vedea mai limpede decât în noaptea aceea, pe strada Maple, la numărul 529. Când îşi va aminti de asta, peste ani, se va întreba dacă nu cumva o distorsionează el, dacă nu o înfrumuseţează, fiindcă de fiecare dată când şi-o readuce în memorie conştient, exerciţiul acesta formează o nouă amintire, o nouă imprimare de suprapus peste cea anterioară. Şi se teme că, dacă va umbla prea mult cu ea, se va fărâmiţa.

— Tu mi-ai salvat viaţa, îi spune el cu glas tare sorei Mary Joseph Praise, aşezat pe patul lui, în New Jersey. Iar din cauza prostiei, a nehotărârii şi a panicii mele, ţi-ai pierdut-o pe a ta.

Deşi este mult prea târziu pentru a i-l spune ei, ştie că e un lucru care trebuie spus şi, cu toate că nu e credincios, speră că, într-un fel sau altul, ea îl aude.

— Nu pot iubi nicio fiinţă omenească mai mult decât te iubesc pe tine.

Despre un singur lucru nu reuşeşte să-şi facă curaj să vorbească: despre copii. Simte că pentru ei ar putea face chiar mai puţin decât pentru sora Mary Joseph Praise. Ei există, doi băieţi, gemeni, ştie asta, într-un univers chiar mai îndepărtat decât cel în care se află acum Sora.

Dar e prea târziu pentru a-i spune toate acestea sorei Mary Joseph Praise. Nici chiar această amintire, minunată şi erotică, nu-l poate excita sau bucura. Când vede goliciunea ei, congestionarea lui şi

contopirea trupurilor lor, ceea ce simte este o gelozie violentă, de parcă o altă persoană ar ocupa trupul lui gol şi ar poseda-o pe femeia pe care el o iubeşte, o *illusion des sosies*{71} – *Eu sunt, dar nu sunt eu.* Corpul lui în mişcare, triunghiurile întunecate ale omoplaţilor, gropiţele şi adânciturile de pe şale nu fac decât să prevestească moartea şi distrugerea. Sunt semnul unui sfârşit tragic, Fiindcă această plăcere carnală va însemna condamnarea lui Mary, deşi ea încă n-o ştie, dar el, privind acum scena, ştie. Iar pedeapsa lui e şi mai grea: el trebuie să trăiască.

CAPITOLUL 47
SCRISORI DISPĂRUTE

Thomas Stone a rămas în camera mea până după miezul nopţii. La un moment dat, a devenit una cu umbrele întunecate, vocea lui umplându-mi spaţiul ca şi când niciun alt cuvânt n-ar mai fi fost rostit vreodată în el. Nu l-am întrerupt. De fapt, uitasem că se află acolo. Trăiam în povestea lui, aprinzând o lumânare în biserica St. Mary de la Fort St. George, în Madras, învăţând într-o şcoală cu internat din Anglia, văzând cum descoperirea unei amintiri poate duce la o viziune marianică. Iar dacă apariţii ale Mariei avuseseră loc la Fatima, Lourdes sau Guadalupe, cine eram eu să mă îndoiesc că o viziune laică a mamei mele îi apăruse lui în fereastra aceea îngheţată a unei camere închiriate, aşa cum şi eu o văzusem şi o simţisem, copil fiind, în cămăruţa autoclavei? Glasul lui mă condusese într-un trecut ce precedase naşterea mea, care îmi aparţinea la fel de mult ca lungimea degetului arătător sau culoarea ochilor.

Am redevenit conştient de Thomas Stone de-abia când el a terminat. Am văzut un om prins în vraja propriei lui poveşti, un îmblânzitor de şerpi a cărui cobră se preschimbase în propriu-i turban. Liniştea care s-a lăsat după aceea avea în ea ceva teribil.

Thomas Stone ne-a salvat programul de rezidenţiat chirurgical.

A făcut-o transformând Our Lady of Perpetual Succour într-o filială a spitalului Mecca din Boston. N-a fost nevoie decât să-şi pună semnătura pe o scrisoare în care se specifica acest lucru. Dar Our Lady of Perpetual Succour nu era o filială doar cu numele. În fiecare lună, patru studenţi la medicină şi doi rezidenţi la chirurgie veneau de la Mecca pentru a face un stagiu de pregătire cu noi. „Un safari în care să-i vadă pe băştinaşi omorându-se între ei şi să prindă câteva spectacole pe Broadway” – aşa a caracterizat B.C. Gandhi planul, când a auzit de el. Dar, pe de altă parte, fiecare dintre noi avea posibilitatea să facă stagii de specializare la Boston.

Mi-am terminat stagiatura şi am început al doilea an de rezidenţiat. Cea mai importantă consecinţă a afilierii noastre la Mecca a fost aceea că i-a permis lui Deepak, „evreul rătăcitor” de la chirurgie (aşa cum îl numea B.C.), să-şi încheie rezidenţiatul. Acum era un chirurg în toată puterea cuvântului, oficial, şi se putea duce să lucreze oriunde. El rămase însă la Our Lady cu titlul de director pentru perfecţionarea chirurgicală. Fusese numit totodată profesor asistent clinician la Mecca. Niciodată nu-l văzusem pe Deepak mai fericit. Respectându-şi cuvântul, Thomas Stone netezise calea pentru publicarea studiului său referitor la leziunile venei cave. Articolul, apărut în *American Journal*

of Surgery, a devenit un clasic al domeniului, citat de toţi cei care discutau despre vătămările ficatului. Deşi primea salariu de consultant, Deepak continua să locuiască în aripa destinată personalului. Datorită rezidenţilor care veneau de la Mecca pentru stagii în Bronx, dispuneam de mână de lucru mai numeroasă, iar Deepak izbutea să doarmă mai mult. Într-un spaţiu nefolosit din subsol, cerceta acum efectele diferitelor tipuri de întreruperi ale fluxului sanguin hepatic la porci şi vaci.

Demenţa lui Popsy nu mai trebuia ascunsă. Străbătea liniştit culoarele de la Our Lady, în halat şi cu o mască chirurgicală agăţată de gât. Era întors din drum de fiecare dată când intra în sala de operaţii sau când încerca să părăsească incinta spitalului, dar asta nu părea să-l deranjeze. Uneori îi oprea pe cei pe care îi întâlnea şi le declara: „M-am contaminat singur".

Într-o seară de vineri, târziu, la câteva luni după prima vizită a lui Thomas Stone în camera mea, am auzit o bătaie în uşă. El era, cu o expresie ezitantă, stânjenită, nesigur de primirea pe care aveam să i-o fac.

Lunga mărturisire a tatălui meu schimbase multe lucruri pentru mine. Îmi fusese mult mai uşor să fiu furios pe el, să-i răscolesc apartamentul şi să-i încalc spaţiul înainte de a-i afla povestea. Acum, prezenţa lui mi se părea inconfortabilă şi nu l-am invitat să intre.

— Nu pot să stau, dar mă întrebam… voiam să te întreb dacă… ai vrea să iei cina cu mine la un restaurant etiopian din Manhattan mâine, sâmbătă… Uite adresa… Pe la şapte?

Ăsta era ultimul lucru la care m-aş fi aşteptat din partea lui. Dacă m-ar fi invitat la Metropolitan Opera sau să luăm masa la Waldorf Astoria, aş fi refuzat fără să stau pe gânduri. Dar când rostise „restaurant etiopian", gândul îmi zburase la gustul acru de *injera* şi la cel picant de *wot,* gura mi se umpluse de apă, iar limba îmi amorţise. Am încuviinţat cu un semn din cap, deşi, de fapt, nu voiam să mă aflu în preajma lui. Dar rămăseseră încă lucruri nespuse între noi.

Sâmbătă, când am ieşit de la metrou, l-am văzut pe Thomas Stone la o oarecare depărtare, stând în faţă la Meskerem, în Greenwich Village. Deşi venise în America de mai bine de douăzeci de ani, nu părea de-al locului. Nu acordă niciun interes meniului afişat afară şi nu-i observă pe studenţii care ieşeau dintr-o clădire a Universităţii, cu genţile de instrumente în mâini, cu pieptănături, haine şi multe piercinguri în ureche, care îi diferenţiau de ceilalţi trecători. Când m-a văzut, a fost vizibil uşurat.

Meskerem era un local mic, cu draperii de un roşu-închis care aminteau de interiorul unei colibe *chikka.* Aroma boabelor de cafea prăjite pe cărbuni şi mirosul piperat de *berbere* îţi dădea senzaţia că te

afli la ani-lumină de Manhattan. Ne-am aşezat pe nişte taburete cu trei picioare, scunde, cioplite în lemn, având între noi o masă din nuiele împletite. O oglindă mare, aflată în spatele lui Thomas Stone îmi permitea să văd atât ceafa lui, cât şi pe cei care intrau sau ieşeau din restaurant. Posterele prinse cu piuneze pe pereţi înfăţişau castelele din Gondar, un portret al unei femei zâmbitoare de etnie Tigre, cu dinţi puternici, perfecţi, un prim-plan cu chipul ridat al unui preot etiopian şi o vedere aeriană cu Churchill Road. Toate aveau aceeaşi legendă explicativă: TREISPREZECE LUNI DE VREME ÎNSORITĂ. Toate restaurantele etiopiene în care am intrat de atunci în America foloseau acelaşi calendar al Liniilor Aeriene Etiopiene, ca să-şi decoreze pereţii.

Chelneriţa, o femeie amhara scundă, cu ochi strălucitori, ne aduse meniurile. O chema Anna. Aproape că scăpă pixul din mână când, în amharică, i-am spus că mi-am adus propriul cuţit şi că, dacă-mi arată unde e priponită vaca, încep singur. Ne aduse mâncarea pe o tavă rotundă, iar Thomas Stone se arătă surprins, ca şi când ar fi uitat că urma să mâncăm cu degetele, de pe un platou comun. Spre consternarea lui, Anna (care provenea din cartierul Kebena din Addis Abeba, nu departe de Missing) îmi dădu *gursha* – rupse o bucată de *injera, o* înmuie în sosul curry şi mi-o duse la gură cu mâna ei. Thomas Stone se ridică în grabă şi întrebă unde e toaleta, de teamă că fata se va întoarce apoi spre el.

— Sfinte binecuvântat Gavril! exclamă Anna, văzându-l cum se îndepărtează. Ţi-am speriat prietenul cu obiceiurile noastre *habesha.*

— Ar fi trebuit să ştie. A trăit şapte ani în Addis.

— Nu! Serios?

— Te rog să nu te simţi jignită.

— Nu-i nimic, replică ea, zâmbind. Ştiu eu genul ăsta de *ferengi.* Petrec ani mulţi acolo şi pe urmă se uită prin noi, fără să ne vadă. Dar nu-ţi face griji. Compensezi tu situaţia şi arăţi mai bine ca el.

I-aş fi putut lua apărarea. Aş fi putut să-i spun că era tatăl meu. Dar am surâs. Şi sunt sigur că am roşit. Am rămas tăcut.

Când se întoarse, Thomas Stone făcu un efort neconvingător să mănânce. Inevitabil, una dintre melodiile care erau reluate la difuzoarele din plafon era *Tizita.* I-am studiat faţa, ca să văd dacă însemna ceva pentru el. Nu însemna.

Semnul distinctiv al indigenului este acela că degetele nu-i sunt niciodată pătate de curry, fiindcă foloseşte *injera* pe post de furculiţă, ca o barieră atunci când ia o bucată de pui sau de vită înmuiată în sos. Unghiile lui Thomas Stone erau roşii.

Vocea lui Tilahoun cântând *Tizita,* atmosfera intimă, ca de cocon, şi parfumul de tămâie îmi treziră valuri de amintiri. M-am gândit la dimineţile de la Missing şi la ceaţa care avea trup şi greutate, ca şi când ar fi fost un al treilea element între pământ şi cer, dar care

dispărea când soarele se ridica pe boltă. Mi-au revenit în minte cântecele Rosinei, incantaţiile lui Gebrew şi sfârcul magic al lui Almaz. Mi-am amintit imaginea unor Hema şi Ghosh mai tineri plecând la muncă, în vreme ce noi le făceam semne de rămas-bun prin fereastra de la bucătărie. Revedeam în gând toate acele zile fericite, strălucind ca o monedă nouă şi scânteind în lumina soarelui.

— Intenţionezi să-ţi faci următorii patru ani de rezidenţiat la Our Lady? mă întrebă Thomas Stone brusc, destrămându-mi reveria. Dacă ai fi interesat să te muţi la Boston…

Asta spunea tot despre puterea lui de pătrundere. Tocmai când eu eram gata să vorbesc despre trecut, el voia să ştie despre viitorul meu.

— Nu vreau să plec de la Our Lady. Pentru mine, spitalul ăsta e echivalentul celui de la Missing. Niciodată n-am vrut să plec de-acolo sau din Addis, dar am fost nevoit. Acum nu vreau să plec de la Our Lady.

Oricine altcineva m-ar fi întrebat de ce am fost nevoit să plec de la Missing. Asta era greşeala mea – dacă el ar fi pus întrebarea, poate că eu n-aş fi răspuns. Şi poate că el ştia acest lucru.

În vreme ce strângea farfuriile, Anna îl întrebă pe Thomas Stone în engleză:

— Cum v-a plăcut mâncarea?

— A fost bună, răspunse el, abia aruncându-i o privire. Se înroşi sub privirile mele şi ale ei. Mulţumesc, adăugă, parcă sperând că astfel va scăpa mai repede de ea.

Chelneriţa luă din buzunarul şorţului două şerveţele împachetate şi le puse pe masă.

— Sincer, a fost bună, m-am adresat eu Annei, dar aţi putea să faceţi *wot*-ul mai picant.

— Sigur că am putea, replică ea în amharică, puţin surprinsă de critica mea voalată, dar oamenii ca el nu s-ar mai atinge de mâncare. În plus, folosim unt local, şi, chiar dacă l-am face mai picant, tot n-ar avea gustul celui de-acasă. Numai cineva ca tine îşi dă seama de diferenţă.

— Adică aici nu poţi să mănânci nicăieri mâncare *habesha?* Adevărată? Cu atâţia etiopieni în New York?

Ea clătină din cap.

— Aici nu. Dacă te duci vreodată în Boston, să intri la Regina din Saba. E în Roxbury. Şi e celebră. Clădirea seamănă cu ambasada noastră. La etaj, într-o încăpere, se vând produse de băcănie, iar jos se serveşte mâncare de casă. Gătită cu unt etiopian adevărat. Angajaţii Liniilor Aeriene Etiopiene îl aduc numai pentru ea. Toţi şoferii de taxi etiopieni mănâncă acolo. N-o să vezi la ea decât etiopieni.

Thomas Stone urmărise dialogul, cu faţa lipsită de orice expresie.

Când Anna se retrase, duse mâna la buzunar. Am crezut că îşi caută portofelul, însă el scoase semnul de carte pe care îl lăsasem acasă la el, cel pe care sora Mary Joseph Praise îi scrisese un mesaj.

M-am şters pe mâini cu grijă şi l-am luat. Mi-am dat seama că îmi lipsise. Aveam senzaţia că n-ar fi trebuit să se afle acolo, pe o masă din nuiele împletite, ci în seiful unei bănci. Fusese talismanul meu în cursul unei călătorii dificile – fuga din Etiopia, despre care el nu ştia nimic. Am citit ultimele rânduri: „Am pus alături şi o scrisoare din partea mea pentru tine. Te rog s-o citeşti neîntârziat. SMJP" şi apoi am ridicat privirea.

Thomas Stone se mişcă pe scaun. Înghiţi greu, sprijinindu-se de masă.

— Marion, semnul de carte… era în tratat, bănuiesc.

— Da, era. Tratatul e la mine.

Am văzut cum devine rigid, cu mâinile prinse sub coapse, de parcă trupul i-ar fi fost străbătut de un curent electric.

— Ai vrea…? Pot să întreb dacă…? Ai cumva…? Era acolo şi o scrisoare?

Părea neajutorat, şezând aşa, atât de aproape de podea, ca un părinte venit la grădiniţă, cu genunchii ridicaţi sub bărbie.

— Credeam că scrisoarea e la *tine*

— Nu! exclamă el, cu atâta patos, încât Anna se uită spre noi.

— Îmi pare rău, am spus, deşi nu eram sigur pentru ce anume îmi părea rău. Am presupus că ai luat scrisoarea cu tine când ai plecat. Şi că ai lăsat tratatul cu semnul de carte în el.

Trăsăturile lui, exprimând atâta speranţă cu o clipă în urmă, se prăbuşiră.

— N-am luat cu mine aproape nimic, spuse în cele din urmă. Am plecat de la Missing cu hainele de pe mine şi cu unul sau două lucruri de la birou. Nu m-am întors niciodată.

— Ştiu.

Se crispă auzind replica mea. Nu era de mirare că ezita să vorbească despre trecutul meu. Niciun tăiş nu poate spinteca inima umană mai rău decât cuvintele bine alese ale unui fiu ranchiunos. Însă oare chiar aşa mă considera? Un fiu?

— Dar ai luat cu tine degetul, am continuat eu.

— Da… E tot ce-am luat. Era în camera ei. M-am dus acolo.

Ridică privirea, iar eu am spus:

— Îmi pare rău. Aş fi vrut să am scrisoarea.

— Iar semnul de carte? Cum a ajuns la tine?

Am oftat. Anna ne-a adus cafea. Ceaşca mică, fără toartă, părea nepotrivită pentru misiunea care mă aştepta, aceea de a încerca să rezum o viaţă întreagă pentru omul din faţa mea.

— Am fost nevoit să părăsesc Etiopia în grabă. Autorităţile mă

căutau… E o poveste lungă. Credeau că sunt implicat în deturnarea unui avion etiopian şi că simpatizez cu cauza Eritreei. Ridicol, nu? Îţi aminteşti de menajera ta, Rosina? Printre teroriştii care au deturnat avionul era fiica ei, Genet. Apropo, Rosina a murit. S-a spânzurat.

Era mai mult decât putea suporta.

— Rosina şi Genet… am început eu, dar m-am răzgândit. E suficient să-ţi spun că am avut la dispoziţie doar o oră pentru a pleca din oraş. Când am plecat, sărind zidul de la Missing, mi-am luat rămas-bun de la Hema, de la sora-şefă, de la Gebrew, Almaz şi Shiva…

M-am oprit. Ajunsesem la un obstacol.

— Shiva, celălalt fiu al tău… am reluat apoi.

Stone îşi înghiţi nodul din gât. Misiunea mea se dovedea imposibilă. Şi totuşi, el trebuia să afle, mai cu seamă dacă era ceva dureros.

— Fiul meu… bâigui el, încercând cuvântul.

— Fiul tău. Vrei să vezi cum arată? am întrebat, iar când el încuviinţă, sperând că voi scoate portofelul, am adăugat: Uită-te în oglinda din spatele tău.

Ezită un moment, ca şi când ar fi putut fi o glumă, un truc. Dar se întoarse şi ochii ni se întâlniră în oglindă, surprinzându-mă, fiindcă deodată situaţia devenise mai intimă decât mă aşteptasem să fie.

— Eu şi Shiva suntem imagini în oglindă.

— Cum e el? întrebă, fără să se întoarcă.

Am oftat. Am clătinat din cap şi am plecat privirea. Se răsuci din nou spre mine.

— Shiva e… foarte diferit. Un geniu, aş spune. Dar nu în sensul obişnuit al cuvântului. N-a avut răbdare cu şcoala. Nu răspundea niciodată la o întrebare de examen în aşa fel încât să-i permită să treacă, nu fiindcă nu ştia… N-a înţeles niciodată necesitatea de a respecta convenţiile. Dar ştie mai multă medicină şi, cu siguranţă, mai multă ginecologie decât mine. Lucrează cu Hema, reparând fistule. E un chirurg strălucit. Educat, dar de Hema. Nu a făcut nicio şcoală medicală.

Nu i-ar fi fost greu lui Stone să afle toate astea, cu condiţia să fi fost interesat. Acum era.

— Am fost foarte apropiat de Shiva în copilărie.

Ochii lui mă priveau fără a clipi. Nu-i puteam povesti în detaliu ce se întâmplase de-atunci. Nu povestisem nimănui. Numai Genet şi Shiva cunoşteau adevărul.

— El şi Genet au făcut un lucru care m-a rănit atât de rău, încât nu-l pot ierta…

— Ceva legat de deturnarea aceea?

— Nu, nu. S-a întâmplat cu mult timp înainte. Oricum, am fost şi încă sunt foarte furios pe el. Dar e fratele meu – geamănul meu – şi deci, când am avut la dispoziţie doar o oră pentru a părăsi oraşul,

când a venit timpul să-mi iau la revedere de la el… a fost foarte dureros pentru amândoi.

Deodată, mi-am dat seama că-mi era dificil să-mi păstrez controlul. Era extrem de important să nu plâng în faţa lui Thomas Stone. M-am ciupit de interiorul coapsei.

— Când mi-am luat rămas-bun de la Shiva, el mi-a dat două cărţi. Una era *Anatomia lui Gray;* era cel mai de preţ bun al lui. Purta volumul cu el peste tot. Iar a doua era tratatul tău, cu semnul acela de carte înăuntru. Nu ştiam de unde-l are şi nici de cât timp. Nu ştiam nici măcar că ai scris o carte. Tratatul abia dacă fusese deschis. Nu cred că Shiva l-a citit vreodată, în mod cert nu aşa cum a devorat *Anatomia.* Probabil că a văzut semnul de carte şi a citit ce scria pe el. Dar trebuie să-l cunoşti pe Shiva – el n-ar fi curios nici în privinţa semnului, nici a scrisorii la care se referă mesajul. Shiva trăieşte în prezent. Nu ştiu cum a intrat în posesia cărţii sau de ce a vrut să mi-o dea mie.

Stone rămase tăcut, cu privirea aţintită la masa dintre noi, ca şi cum ea ar fi reprezentat tot ce era neştiut despre trecutul lui – al nostru. Privirea sa chinuită era atât de intensă, încât m-a durut.

— Pot să-l întreb, m-am oferit, dat fiind că şi eu voiam la fol de mult să ştiu. Îl voi întreba.

Thomas Stone se afla la mii de kilometri distanţă. Când ridică privirea, am înţeles cât de puternică îi era durerea; am văzut-o în felul în care irisurile i s-au întunecat, cu toate că această structură delicată n-ar fi trebuit să-şi schimbe nuanţa. Mi-am dat seama că aura aproape mistică a acestui chirurg legendar – fermitatea, dedicarea, abilităţile sale – era doar de suprafaţă. Eul profesional era doar ceva creat de el însuşi pentru a se proteja. Dar ceea ce crease era, de fapt, o închisoare. Şi, ori de câte ori devia de la profesional la personal, ştia la ce trebuia să se aştepte: la suferinţă.

Când vorbi, glasul îi era obosit, îmbătrânit.

— Eu am crezut că e la tine, iar tu ai crezut că eu…

— Ce-ţi închipui că scrie în scrisoare?

— Cât mi-aş dori să ştiu! replică el brusc. Mi-aş da şi mâna dreaptă…

Trecuseră câteva luni de când îl întâlnisem pe Thomas Stone. Mânia pe care mă simţisem obligat s-o nutresc faţă de el se mai domolise. Povestea pe care mi-o spusese, despre copilărie, despre moartea mamei lui… ar fi trebuit să fie suficientă pentru a-l ierta, însă nu mă simţeam pregătit pentru aşa ceva. Nu-l iertasem pe Shiva, aşa că, de ce l-aş fi iertat pe Thomas Stone? Şi, chiar dacă *îl iertasem,* o anumită doză de perversitate din mine refuza să-i arate lui asta. Însă mai aveam o chestiune nerezolvată cu el.

— Trebuie să-ţi spun ceva, am rostit. Niciodată nu-mi trecuse prin minte că m-aş putea simţi ruşinat în faţa lui. Ceva ce Ghosh m-a rugat să-ţi spun.

La momentul respectiv, dorinţa lui Ghosh mi se păruse iraţională. Acum însă, privindu-i faţa aspră, cutată, am înţeles de ce voise Ghosh să iau legătura cu el. Ghosh îl ştiuse pe Thomas, însă mie îmi supraestimase maturitatea.

— Ghosh a avut o ultimă dorinţă pe care eu am promis că i-o voi îndeplini. Dar n-am făcut-o. Am ignorat-o. Sper ca tu… şi el… să mă iertaţi. Mi-a spus că simte că viaţa i-ar fi incompletă dacă eu n-aş face asta… Dorinţa lui a fost să vin şi să te caut. Şi să-ţi spun că te-a considerat un frate.

Mi-a fost greu, atât fiindcă îmi aminteam respiraţia chinuită a lui Ghosh, îmi aminteam fiecare cuvânt pe care îl rostise, cât şi fiindcă acum vedeam ce efect aveau cuvintele acelea asupra lui Thomas Stone. Cine altcineva, în afară de mama lui şi de doctorul Ross de la sanatoriu, îşi mai exprimase dragostea pentru el? Sora Mary Joseph Praise, poate, dar i-o spusese ea vreodată, iar dacă i-o spusese, el o auzise oare?

— Ghosh a fost dezamăgit că nu ai luat niciodată legătura cu el. Dar a vrut să ştii că, oricare ar fi fost motivul tăcerii tale atâţia ani, el nu s-a supărat.

Ghosh crezuse că ruşinea îl împiedicase pe Thomas să mai privească înapoi. Şi avusese dreptate, fiindcă acum pe faţa lui se citea ruşinea.

— Îmi pare atât de rău! spuse el.

Nu ştiu dacă mi se adresase mie, lui Ghosh sau universului. Nu era suficient, dar era şi timpul să-i pară rău.

Dacă mai erau alţi oameni în restaurant, eu ignoram prezenţa lor. Dacă mai cânta muzica, eu n-o mai auzeam.

I-am studiat chipul aşa cum aş fi studiat un specimen aflat în faţa mea: i-am văzut zâmbetul chinuindu-se să i se aştearnă pe buze, fără a reuşi, apoi am văzut expresia bântuită şi hăituită care i-a luat locul. Dumnezeu ştie ce s-ar fi întâmplat dacă un asemenea om ar fi încercat să ne crească, dacă ne-ar fi luat cu el din Etiopia. Cu toate pierderile şi suferinţele prin care trecusem, nu mi-aş fi dat niciodată trecutul la Missing pentru viaţa în Boston împreună cu el. Ar fi trebuit să-i mulţumesc lui Thomas Stone pentru că plecase din Etiopia. Dragostea pe care o simţise pentru sora Mary Joseph Praise venise prea târziu. Ea era misterul, marele regret pe care avea să-l ia cu el în mormânt – şi nimic nu va regreta mai mult decât că nu ştia ce era scris în scrisoarea aceea.

— Îi voi scrie lui Shiva, am spus. Ca să-l întreb despre scrisoare.

Cred că înţelesesem de ce îi respingea Thomas Stone pe cei din jurul lui. După trădarea lui Genet, nu voiam să mai nutresc niciodată

sentimente atât de puternice pentru o femeie – poate doar dacă aş fi avut o garanţie în scris. Întâlnisem o studentă la medicină de la Mecca, o sfântă în comparaţie cu prima mea iubire. Era blândă, generoasă, frumoasă şi părea că-şi transcende propria fiinţă, ca şi când existenţa ei s-ar fi aflat pe un plan secund faţă de interesul ei pentru lume şi pentru tot ce exista în ea, inclusiv eu. Reacţia mea întârziată şi firavă probabil că o îndepărtase, aşa că ratasem orice şansă la un viitor împreună cu ea. Mă simţeam oare trist? Da. Şi prost? Da, dar eram şi uşurat. Pierzând-o, eram protejat de ea, şi ea de mine. Aveam această trăsătură în comun cu omul care stătea aici, în faţa mea. M-am gândit la un ceas care s-a stricat, iar acum arată ora exactă de două ori pe zi.

Stone plăti. M-am ridicat odată cu el. La uşa restaurantului, amândoi cu mâinile în buzunare, am aşteptat.

— „Să nu zici despre un om că e fericit până când nu a murit”, spuse el.

Înainte să-mi pot da seama dacă ceea ce se citea pe faţa lui era zâmbet sau tristeţe, înclină scurt din cap şi plecă.

CAPITOLUL 48
CINCI DEGETE

Imediat după miezul nopţii, în prima duminică a fiecărei luni, îi telefonam Hemei în bungalow-ul ei. La Addis era ora şapte a dimineţii de luni. Atunci erau cele mai convenabile tarife, dar, cum uneori Almaz, Gebrew sau sora-şefă ridicau receptorul înaintea Hemei, convorbirea tot putea fi lungă şi costisitoare. De când Hema îl adusese pe lume pe copilul lui Mengistu – scuzaţi, al *tovarăşului* Mengistu – nu ne mai temeam că apelurile ne sunt ascultate de poliţie. În plus, acum autorităţile erau preocupate de inamicii adevăraţi. Mengistu Haile Mariam, Forţa Mariei, Secretar General al Consiliului Ţăranilor şi Muncitorilor, Preşedinte al Consiliului Militar al Etiopiei Socialiste, Preşedinte pe Viaţă al Popoarelor Democratice din Etiopia, Comandant General al Biroului pentru Lupta Armată împotriva Agresiunilor Imperialiste în Tigre şi Eritreea, adoptase un stil de marxism albanez. Casele şi pământurile celor din clasa de mijloc şi din cea superioară, şi chiar ale muncitorilor, fuseseră confiscate. Dar serviciile pe care spitalul i le făcuse lui Mengistu şi mai ales soţiei lui nu erau uitate: medicamentele şi celelalte provizii pentru Missing nu mai erau reţinute în depozitele vămii şi nicio palmă nu mai trebuia unsă.

În timp ce formam numărul Hemei în acea duminică, mi-am văzut cu ochii minţii familia de la Missing privind ceasul, cu câte o ceaşcă de cafea în mână, aşteptând în faţa telefonului un apel de pe un continent pe care niciunul dintre ei nu-l văzuse. Almaz ridică receptorul, iar Gebrew se aplecă lângă urechea ei, amândoi dintr-odată timizi şi stânjeniţi. Din partea lor, conversaţia se limită la: *Endemenneh? Dehna-ne-woy?* – „Ce mai faci? Eşti bine, deci?" – repetate de câteva ori, până ce naşii mei se declarară satisfăcuţi că *lij* al lor, copilul lor, era bine, sănătos. Îmi spuseră apoi că mă pomeneau în rugăciunile lor şi că posteau pentru mine.

— Rugaţi-vă să vă văd curând şi fie ca Domnul să aibă grijă de voi şi de sănătatea voastră, am răspuns.

Sora-şefă era exact opusul lor, vorbăreaţă şi spontană, de parcă tocmai ne întâlniserăm pe coridorul din faţa biroului ei.

Îi povestisem Hemei despre prima mea întâlnire cu Thomas Stone. Ascultase fără niciun comentariu şi probabil că zâmbise auzind cum fiul ei intrase pe ascuns în apartamentul lui. Nu-mi cenzurasem informaţiile de dragul ei. Fără îndoială, Thomas Stone nu mai constituia o ameninţare, aşa cum fusese când eram noi mici. Când îi spusesem că am lăsat semnul de carte pe biroul lui Stone, ca pe o carte de vizită, din tăcerea ei dedusesem că nu ştiuse că volumul *Chirurgul*

eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală se aflase în posesia lui Shiva. Înţelesesem de aici, iar sora-şefă îmi confirmase ulterior, că Hema făcuse tot ce-i stătuse în puteri să nu rămână la Missing niciun exemplar din tratatul respectiv. Nu voise ca eu şi Shiva să vedem cartea, şi cu atât mai puţin vreo fotografie a lui Stone.

— Am luat cina cu Thomas Stone, mamă, i-am spus când a venit la telefon. Am mâncat *injera* pentru prima dată de mai bine de un an.

Era iritată să afle că Ghosh avusese un mesaj pentru Stone; mi-am dat seama de asta din faptul că nu spuse nimic. Dar când i-am explicat ce voise Ghosh să-i transmit, am auzit un pufăit viguros în batistă. Mesajul spunea mai multe despre Ghosh şi despre altruismul lui decât despre Thomas Stone. Am întrebat-o dacă ştia ceva despre semnul de carte sau despre o scrisoare care l-ar fi însoţit. Nu ştia.

— Poate că ştie Shiva, am replicat. Pot să vorbesc cu el?

Îl strigă – o chemare pe care o auzisem de atâtea ori, din copilărie. Am auzit răspunsul lui Shiva şi, din ecoul care l-a însoţit, am dedus că răsunase din vechea noastră cameră. În vreme ce aşteptam, am auzit-o pe Hema întrebând-o pe sora-şefă despre semnul de carte. Nici ea nu auzise despre el.

Telefonul nu fusese niciodată un instrument confortabil în mâinile lui Shiva. El era bine, operaţiile de fistulă decurgeau perfect şi nu, nu ştia nimic despre vreo scrisoare dispărută.

— Îţi aminteşti de semnul de carte, Shiva, şi de faptul că făcea referire la o scrisoare? am întrebat.

— Da.

— Dar spui că nu era nicio scrisoare în carte?

— Nicio scrisoare.

— De unde ai avut cartea, Shiva?

— Ghosh mi-a dat-o.

— Când?

— Când era pe moarte. Voia să vorbească cu mine despre multe lucruri. Ăsta era unul dintre ele. A zis că a luat cartea din apartamentul lui Stone în ziua în care ne-am născut noi. Şi că a păstrat-o. A vrut să mi-o dea mie.

— Atunci ai văzut prima dată tratatul şi fotografia lui Thomas Stone?

— Da.

— Ghosh a pomenit ceva despre o scrisoare de la sora Mary – mama noastră – pentru Stone?

— Nu.

— Ţi-a spus de ce a vrut să-ţi dea ţie cartea?

— Nu.

— Când ai văzut semnul de carte şi cuvintele despre scrisoare, te-ai întors să-l întrebi despre ele?

— Nu.

Am oftat. Aş fi putut să mă opresc acolo, dar, dacă tot ajunsesem până aici…

— De ce nu? am întrebat.

— Dacă ar fi vrut să am scrisoarea, mi-ar fi dat-o.

— De ce mi-ai dat mie cartea, Shiva?

— Am vrut s-o ai tu.

Nu exista nici urmă de enervare în glasul lui. Avea acelaşi ton ca atunci când venise la telefon şi m-am întrebat dacă sesizase cumva iritarea mea. Dar Shiva avea dreptate: ori nu exista nicio scrisoare, ori fusese la Ghosh, iar el avusese motivele lui pentru a o distruge.

Eram pe punctul de a-mi lua rămas-bun. Îl cunoşteam suficient de bine pe fratele meu ca să nu mă aştept să mă întrebe de sănătate sau despre cum îmi merge. Dar mă luă prin surprindere când spuse:

— Cum sunt sălile de operaţie la voi?

Voia să ştie cum erau dispuse, cât de departe erau autoclava şi vestiarele, dacă exista câte o chiuvetă în afara fiecărei săli sau o încăpere comună pentru toţi medicii. I-am zugrăvit o imagine detaliată. Când am terminat, am aşteptat. Încă o dată, mă surprinse:

— Când vii acasă, Marion?

— Păi, Shiva… mai am patru ani de rezidenţiat.

Era oare acesta felul lui de a-mi spune că regreta tot ce se întâmplase? Că-i era dor de mine? Dar eu voiam să aud asta din partea lui? Nu eram sigur, aşa că am adăugat doar:

— Nu ştiu dacă e sigur pentru mine să mă întorc, dar dacă e, mi-ar plăcea să vin cam peste un an… De ce nu vii tu în vizită aici?

— Voi putea să văd sălile voastre de operaţie?

— Sigur. Pot să aranjez să le vezi.

— Bine. O să vin.

Hema luă din nou receptorul. Era într-o dispoziţie volubilă şi nu-i venea să închidă. Ascultându-i vocea melodioasă, m-am simţit transportat în Era Missing, de parcă aş fi stat lângă telefonul de sub fotografia lui Nehru privind vizavi, la portretul lui Ghosh, care consfinţea locul în care îşi petrecuse el atâtea ore ascultând la Grundig.

Când am închis, m-am simţit cuprins de disperare: eram din nou înapoi în Bronx, între pereţii mei goi, decoraţi doar cu *Extazul Sfintei Tereza.* Tăcut până atunci, pagerul începu să-mi sune. Răspunzând la chemarea lui, mi-am pus iarăşi jugul pe umeri. De fapt, îmi acceptam cu bucurie robia ca rezident la chirurgie, munca fără de sfârşit, situaţiile de urgenţă care mă ţineau ancorat în prezent, imersia în sânge, puroi şi lacrimi – fluide în care se dizolva orice urmă a sinelui. Muncind până la istovire, mă simţeam integrat, mă simţeam *american* şi rareori aveam timp să mă gândesc la cei de-acasă. Apoi, după alte

patru săptămâni, venea iarăşi vremea să sun acasă. Oare telefoanele acestea erau la fel de dificile şi pentru Hema? Poate că da, şi totuşi…

Într-o misivă sosită după convorbirea noastră, Hema îmi scria că îi întrebase pe Bachelli, pe Almaz şi chiar pe W. W. Gonad dacă auziseră cumva de vreo scrisoare lăsată de Ghosh sau de Soră, dar niciunul dintre ei nu auzise. Îmi spunea de asemenea că cererea de viză a lui Shiva, pentru a veni să mă vadă, fusese reţinută de autorităţile guvernamentale. I se solicita să prezinte documente prin care să demonstreze că nu avea nicio datorie de plătit în Etiopia şi, mai mult decât atât, că *eu* nu aveam nicio datorie pentru care să poată fi făcut el responsabil. Adăuga că îi va reaminti lui Shiva să insiste pentru viză. Citind printre rânduri, am înţeles ce înţelesese şi ea: că Shiva îşi pierduse deja interesul.

I-am scris lui Thomas Stone pentru a-i spune că scrisoarea sorei Mary Joseph Praise rămânea învăluită în mister. N-am primit niciun răspuns de la el, în care să-mi mulţumească pentru osteneală.

În următorii patru ani, l-am văzut uneori pe Thomas Stone, atunci când venea să susţină conferinţe sau lecţii la patul bolnavilor. Era impresionant, aşa cum mă aşteptam să fie, serios, desăvârşit, cu o perfectă stăpânire a subiectului. Avea acel gen de perspectivă pe care nu ţi-o pot da decât studiul atent al literaturii chirurgicale şi numeroşii ani de practică. Preferam să-i fiu aproape în acest mod, decât să iau masa împreună cu el. Poate că şi el simţea la fel, fiindcă nu m-a mai sunat niciodată şi nici nu m-a mai vizitat.

M-am dus la Boston pentru trei stagii cu durata de câte o lună, în chirurgie plastică, urologie şi transplant, iar munca era captivantă, provocatoare, astfel că, de fiecare dată, anxietatea mea, determinată de faptul că mă aflam în spitalul acela şi aproape de el, era uitată. Am lucrat cu el în acel ultim stagiu, care s-a dovedit mai încărcat decât mi-aş fi imaginat. A sugerat o dată, în cursul lui, să mâncăm împreună, dar l-am rugat să mă scuze fiindcă activitatea în unitatea de terapie intensivă după transplant pur şi simplu nu-mi permitea să ies înainte de ora nouă seara, nici măcar atunci când aveam noaptea liberă. Cred că s-a simţit uşurat.

În 1986, îmi terminasem deja anul de rezident-şef, al cincilea de pregătire, şi am rămas să lucrez ca asistent al lui Deepak în vreme ce învăţam pentru examenul de specializare. Împotriva voinţei mele, ajunsesem să admir îndelungatul şi solicitantul sistem american de pregătire chirurgicală: era mai uşor să-l admiri odată ce terminai cu el. Mă simţeam competent din punct de vedere tehnic să fac toate intervenţiile majore de chirurgie generală şi îmi cunoşteam limitele. Puţine erau lucrurile pe care nu le văzusem la Our Lady. Şi, mai important, eram încrezător în privinţa îngrijirii pacienţilor înainte şi

după operaţie, dar şi în unităţile de terapie intensivă.

Tot în 1986, fratele meu a devenit celebru. Deepak a fost cel care mi-a arătat articolul din *New York Times.* Când am văzut fotografia lui Shiva, am fost şocat să-mi văd chipul reflectat în ea, dar cu părul mai scurt, tuns aproape milităreşte, şi fără firele cărunte care mie aproape că îmi acoperiseră tâmplele şi perciunii. Imaginea mi-a stârnit imediat amărăciune, amintindu-mi de durerea trădării. Şi, da, invidie. Shiva mi-o luase pe prima şi singura fată pe care o iubisem, pângărind-o. Acum, făcea senzaţie pe terenul meu, în ziarul meu. Eu urmasem toate regulile şi încercasem să fac totul ca la carte, în vreme ce el le ignorase pe toate – şi uite unde ajunsesem! Cum putea un Dumnezeu echitabil să permită aşa ceva? Mărturisesc că a trecut o vreme înainte să pot citi articolul.

Conform jurnaliştilor de la *Times,* Shiva era cel mai de seamă expert şi susţinător al femeilor cu fistulă vaginală la nivel mondial. El se afla în spatele campaniei Organizaţiei Mondiale a Sănătăţii pentru prevenirea fistulelor, care avea „o abordare cu totul diferită faţă de cea occidentală obişnuită în astfel de probleme". În ziar apărea şi o reproducere a posterului color intitulat „Cinci deficienţe care facilitează fistula". Acesta înfăţişa o mână cu degetele depărtate. Uitându-mă bine la fotografie, mi-am dat seama că era mâna lui Shiva. În palmă era aşezată o femeie în poziţie de defecare – să fi fost oare stagiara angajată?

Posterul fusese distribuit în toate ţările Asiei şi Africii, în patruzeci de limbi. Femeile din sate erau învăţate să numere pe degetele de la mână cele cinci deficienţe. Prima era măritişul la o vârstă prea mică – miresele-copil; a doua era îngrijirea prenatală inexistentă; a treia era reprezentată de prea îndelungatele ezitări de a recunoaşte că travaliul se oprise (când deja capul copilului era înţepenit la jumătatea canalului de naştere) şi că era nevoie de o cezariană; a patra era numărul prea mic de spitale în care se puteau face cezariene şi distanţa prea mare între aceste spitale. Presupunând că mama trăia până în acel moment (copilul murea de fiecare dată), ultima deficienţă era reprezentată de soţul şi de socrii care o alungau pe femeia respectivă, din cauza fistulei şiroinde şi mirositoare, care se întindea de la vezica urinară la vagin sau de la rect la vagin, ori ambele. Sinuciderea era sfârşitul obişnuit al unei asemenea poveşti.

„Într-un fel sau altul, femeile cu fistulă îşi găsesc drumul spre Shiva Praise Stone", scria în articol. „Vin cu autobuzul atât cât pot, până când ceilalţi pasageri le dau jos. Vin pe jos sau pe măgari. Vin de multe ori ţinând în mână o bucată de hârtie pe care scrie doar, în amharică: «MISSING» sau «SPITALUL DE FISTULE» ori «DE TĂIAT PENTRU STONE»."

Shiva Stone, adăuga ziarul, nu era medic, „ci un amator talentat,

iniţiat în acest domeniu de activitate de mama lui, ginecolog de profesie”.

Când am vorbit cu Hema data următoare, am rugat-o să-l felicite din partea mea.

— Mamă, ar fi trebuit să primeşti mai multă recunoaştere în povestea asta. Fără tine, Shiva n-ar fi putut să facă ce face acum.

— Nu, Marion. Meritul e cu adevărat al lui în întregime. Mie nu mi-a plăcut niciodată chirurgia fistulelor. I se potriveşte cuiva cu dedicarea şi consecvenţa lui Shiva. Necesită o atenţie constantă, înainte, în timpul şi după intervenţie. Ar trebui să vezi câte ore petrece gândind fiecare caz, anticipând fiecare problemă. El vede fistulele tridimensional.

În atelierul lui, Shiva inventase noi instrumente şi tehnici novatoare. Articolul amintea şi de eforturile de strângere de fonduri depuse de sora-şefă, dar şi de nevoile disperate ale spitalului. În urma articolului, donaţiile începuseră să curgă. Sora-şefă intenţiona să construiască o nouă clădire la Missing, destinată femeilor cu fistulă.

— Shiva a trasat planurile de ani buni. Va fi în forma literei V, cu cele două aripi întâlnindu-se în sala de operaţii nr. 3.

Aceasta din urmă avea să fie renovată şi remodelată, fiind împărţită în două săli de operaţii, cu zona de spălare şi de igienizare în mijloc.

Am recitit articolul din *Times* târziu în seara aceea. De data asta, am simţit un gol în stomac, aşa că l-am reluat iar. Admiraţia nemărginită a autoarei pentru Shiva era evidentă şi îţi puteai da seama că femeia renunţase la obişnuitul ei ton reţinut, detaşat, fiindcă, mai mult decât subiectul în sine, omul era cel care o emoţionase. Încheiase articolul citând cuvintele fratelui meu: „Ce fac eu e simplu. Astup găuri”, spusese Shiva Praise Stone.

Da, dar le şi faci, Shiva.

Am avut şi eu propriul meu succes, deşi unul mai puţin zgomotos: am luat examenul scris pentru admiterea în American Board of Surgery{72}. Câteva luni mai târziu, am fost repartizat pentru a-mi susţine examenele orale în Boston, la Copley Plaza Hotel. După o istovitoare oră şi jumătate în faţa a doi examinatori, am terminat. Ştiam că m-am descurcat bine.

Afară, ziua era splendidă. Monolitul cenuşiu al Bisericii Creştinismului Ştiinţific se înălţa netulburat la capătul unui bazin lung, cu o oglindă de apă, încadrat de albastrul cerului. Timp de cinci ani îmi petrecusem zilele şi nopţile în spital, fără să văd cerul, fără să simt razele soarelui pe faţă. Am simţit impulsul de a intra în apa aceea cu hainele pe mine, sau de a chiui de bucuria victoriei. M-am mulţumit însă doar cu o îngheţată, pe care am savurat-o aşezat pe marginea bazinului.

Avusesem de gând să mă duc la aeroport, să prind cursa înapoi spre New York. Dar, văzând că şoferul taxiului era, evident, un etiopian şi cum îl salutasem în limba noastră comună, mi-a venit o altă idee. Da, sigur că ştia unde e Regina din Saba în Roxbury şi va fi o onoare pentru el să mă ducă acolo.

— Meslin e numele meu, îmi spuse şi îmi zâmbi larg în oglinda retrovizoare. Tu cine eşti? Cu ce te ocupi?

— Mă cheamă Stone, am răspuns, prinzându-mi centura de siguranţă, deşi nu eram deloc îngrijorat. Nimic rău nu mi se putea întâmpla într-o asemenea zi. Sunt chirurg.

CAPITOLUL 49
MUTAREA REGINEI

În colţul străzii se vedea o curte cu vechituri, împrejmuită cu ziduri înalte, cu sârmă ghimpată, care aminteau foarte bine de închisoarea Kerchele. Prin poartă se vedea un câine mare, legat sau adormit. Dincolo de curte se întindea un şir de terenuri virane, pe care cenuşa şi funinginea le acopereau, împreună cu tot ce se afla pe ele. Taxiul părea să se îndrepte spre singura casă aflată în capătul străzii, care supravieţuise destinului nefericit ce le doborâse pe celelalte. Aleea care ducea la ea începea din mijlocul străzii, ca şi când maşina de asfaltat rămăsese fără bitum când ajunsese acolo, aşa că proprietara se ocupase singură de rest. Casa, cu etajul uşor asimetric, era acoperită cu ţiglă galbenă. Treptele, balustradele, stâlpii, uşile, terasele şi chiar burlanele erau vopsite în acelaşi galben canar. O stivă de osii de roată (nevopsite) susţinea un colţ al verandei care era lăsat. În faţa casei se aflau patru taxiuri, toate galbene.

Mirosul de miere fermentată stârni papilelor mele gustative o reacţie pavloviană. Un somalez încruntat ne întâmpină la uşă şi ne conduse, pe şase trepte în jos, într-o sală de mese. Erau acolo şase bărbaţi care mâncau la mese de picnic, aşezaţi pe bănci. În sală ar mai fi încăput încă doisprezece. Pe podeaua din lemn era presărată iarbă proaspăt tăiată, la fel ca în casele ori în restaurantele din Addis.

Ne-am spălat pe mâini şi ne-am aşezat. Imediat îşi făcu apariţia o femeie cu pieptul plin, care schiţă o plecăciune, urându-ne sănătate şi aşezând pe masă apa şi două sticle mici cu *tej* galben auriu. Corneea ochiului ei stâng era albă ca laptele. Mesfin îmi spuse că o cheamă Tayitu. În urma ei, o tânără aduse o tavă cu *injera* şi porţii generoase de miel, linte şi pui.

— Vezi? spuse Mesfin, uitându-se la ceas. Pot să mănânc aici în mai puţin timp decât îmi ia să pun benzină la maşină. În plus, e şi mai ieftin.

Am mâncat de parcă tocmai scăpaserăm de foamete. Chelneriţa din New York care îmi spusese despre Regina din Saba avusese dreptate. Era ca acasă.

Mai târziu, printr-o fereastră care dădea într-o curte în pantă, am văzut sosind o Corvette albă. Din ea apăru un picior bine făcut, în pantof cu toc înalt, cu pielea de nuanţa cafelei cu lapte şi unghiile vopsite într-o culoare pe care B.C. Gandhi ar fi numit-o „roşu să-mă-tai”. Un ied apăru parcă de nicăieri şi începu să ţopăie în jurul picioarelor acelora elegante.

În scurt timp, o etiopiană încântătoare începu să coboare treptele cu grijă, atentă să nu-şi strâmbe tocurile. Peste umăr, îl întrebă pe

somalez:

— De ce lasă zevzecul acela de băiat iedul afară la ora asta? Într-o zi o să dau cu maşina peste el.

Părul ei castaniu-auriu avea şuviţe roşcate şi era tuns într-un stil asimetric, îndrăzneţ, care îi lăsa ceafa goală. Femeia purta un blazer maro cu dunguliţe subţiri peste o bluză şi o fustă albe.

Regina, căci fără îndoială ea era, făcu o mică plecăciune în direcţia noastră, continuându-şi drumul spre un birou aflat lângă bucătărie. Apoi se opri brusc. Se întoarse de parcă ar fi văzut o fantomă şi se uită fix. Eu eram în costum, cu nodul cravatei lărgit – păream oare nelalocul meu? La Our Lady of Perpetual Succour erau prezente toate triburile lui Avraam şi nu mă simţisem niciodată mai străin decât se simţeau pacienţii sau ceilalţi membri ai personalului. Acum, că atrăsesem atât atenţia ei, cât şi pe a celorlalţi clienţi, aveam iarăşi impresia că sunt un *ferengi*.

— Lăudat fie Domnul şi Fiul Său! exclamă Regina, cuprinzându-şi obrajii cu palmele.

Îşi ridică ochelarii pe frunte, dezvăluind ochii măriţi de uimire. M-am uitat în spatele meu. Vorbea oare cu altcineva? Expresia ei, iniţial întrebătoare, deveni plină de bucurie, dând la iveală un şir de dinţi perfecţi, albi şi strălucitori.

— Copile, nu mă mai cunoşti? întrebă ea, apropiindu-se, precedată de parfumul ei de trandafiri.

M-am ridicat în picioare, încă nedumerit.

— Mă rog pentru tine în fiecare zi, îmi spuse în amharică. Doar nu vrei să zici că m-am schimbat chiar atât de mult!?

Era mult mai scundă decât mine. Nu puteam rosti niciun cuvânt. Când o întâlnisem prima dată, ea era mamă, iar eu, doar un copil.

— Tsige? am exclamat în cele din urmă.

Se repezi la mine, mă sărută pe obraji, mă măsură din cap până-n picioare, apoi mă trase lângă ea, lipindu-şi obrazul de al meu, din nou şi din nou.

— Dumnezeule, Binecuvântată Marie şi toţi sfinţii, ce mai faci? Tu eşti oare? *Endemenneh? Dehna ne woy?* Ce mai faci? Chiar tu să fii? Slavă Domnului că eşti aici…

După şase ani petrecuţi în America, de-abia în clipa aceea, stând în clădirea galbenă, în braţele ei, cu iarbă cosită sub tălpi, m-am simţit confortabil în ţara asta, de-abia atunci am simţit că pot coborî garda, iar muşchii cefei şi ai abdomenului mi s-au relaxat. Era cineva din trecutul meu, chiar de pe aceeaşi stradă cu mine, o persoană la care ţinusem şi cu care întotdeauna simţisem că am o legătură strânsă. I-am sărutat obrajii la fel de viguros cum mi-i săruta ea pe-ai mei. Cine avea de gând să se oprească primul? Nu eu.

Din bucătărie, Tayitu aruncă o privire în sala de mese. Alte două

femei priveau pe după balustrada de la etaj. Ceilalţi meseni lăsaseră tacâmurile jos şi se uitau. Erau oameni dezrădăcinaţi, la fel ca noi, şi înţelegeau foarte bine aceste reîntâlniri, aceste momente în care o frântură din vechiul tău cămin vine la vale, adusă de ape.

— Ce faci aici? mă întrebă Tsige. Adică, n-ai venit să mă vezi pe mine?

— Am venit să mănânc. Habar nu aveam! Locuiesc în New York de şase ani. Aici am venit abia azi. Sunt medic acum. Chirurg.

— Chirurg! icni ea, trăgându-se un pas înapoi şi încleştându-şi mâinile la piept, după care îmi sărută dosul încheieturilor, întâi pe una, apoi pe cealaltă. Chirurg! Copil bun, minunat!

Apoi se întoarse spre cei din jur şi, pe tonul unui cantor, continuă tot în amharică:

— Ascultaţi voi, necredincioşilor, pe când el era doar un băieţel, iar copilul meu se stingea, cine m-a dus la locul potrivit în spital? El. Cine a chemat doctorul, care era chiar tatăl lui, ca să-mi consulte copilul? Tot el. Şi cine a stat cu mine în vreme ce copilul meu lupta pentru viaţă? Nimeni altul decât el. El singur mi-a fost alături când copilaşul meu s-a stins. Nimeni altcineva nu mai era lângă mine, dacă mă credeţi…

Lacrimile îi şiroiau pe faţă şi, într-o clipă, atmosfera din sală se schimbă, trecând de la bucuria revederii la o tristeţe profundă, ca şi cum aceste două emoţii ar fi fost indisolubil legate. Am auzit ţâţâituri de compasiune din partea bărbaţilor, iar Tayitu îşi suflă nasul şi îşi şterse ochiul sănătos, în vreme ce celelalte două femei plângeau fără reţinere. Tsige nu mai putea vorbi. Stătea cu capul plecat, era copleşită. Într-un târziu îşi îndreptă umerii, îşi ridică fruntea, buzele i se întinseră într-un zâmbet curajos, iar ea declară:

— N-am uitat niciodată bunătatea pe care mi-a arătat-o. Chiar şi astăzi, când mă culc seara, mă rog pentru sufletul bebeluşului meu şi apoi mă rog pentru băiatul acesta. Am locuit vizavi de el. L-am văzut crescând, devenind bărbat, mergând la şcoala de medicină. Acum e chirurg. Tayitu, înapoiază banii tuturor clienţilor, căci astăzi este zi de sărbătoare. Fratele nostru a venit acasă. Spuneţi-mi voi, cei cu credinţă puţină, are vreunul dintre voi nevoie de o altă dovadă că Dumnezeu există?

Ochii îi scânteiau ca diamantele. Mâinile ei, cu palmele în sus, se înălţară spre cer.

În minutele care au urmat, am strâns ceremonios mâinile tuturor celor din restaurant.

Mai târziu, m-am aşezat împreună cu Tsige pe o canapea, în salonul de la etaj. Îşi scosese pantofii cu toc şi îşi ridicase picioarele sub ea. Încă ţinându-mă de mână, îmi atingea des obrajii, spunându-mi cât de

fericită era să mă vadă.

Plănuisem să mă întorc în New York în după-amiaza aceea, dar Tsige insistă să-l lăsăm pe Mesfin să plece.

— Poţi să iei un zbor mai târziu, îmi spuse ea.

— Eşti sigură că o să pot găsi un taxi aici? am întrebat, prefăcându-mă că vorbesc serios.

După o clipă, îşi dădu capul pe spate şi râse.

— Vezi, te-ai schimbat! Înainte erai tare timid!

Pe fereastră vedeam şase sau şapte iezi într-un ţarc mare, îngrădit cu sârmă. Dincolo de el se afla o ogradă cu găini. Un băiat cu capul lung şi îngust şi cu o expresie visătoare şedea mângâind un ied.

— El e vărul meu, îmi explică Tsige. I se văd pe frunte urmele forcepsului. Are unele probleme. Dar îi place să aibă grijă de animale. Ar trebui să vii aici de Meskel, în Ziua Meskerem{73}. Tăiem capre şi gătim afară. Atunci poţi vedea aici nu doar taxiuri, ci şi maşini de poliţie. Vin de la secţiile din Roxbury şi din South End.

Tsige îmi povesti că plecase din Addis la numai câteva luni după mine. Un client al barului, caporal în armată, o ceruse în căsătorie.

— Era un nimeni. Dar la revoluţie, chiar şi simplii soldaţi au devenit puternici.

Când îi refuzase avansurile, fusese acuzată pe nedrept de activităţi imperialiste şi trimisă la închisoare.

— Mi-am cumpărat eliberarea după două săptămâni, dar în timp ce eram la Kerchele, îmi confiscaseră casa. El a venit să mă vadă, pretinzând că nu avusese nicio legătură cu arestarea mea. Dacă m-aş fi măritat cu el, mi-a spus, am fi recăpătat tot. Ţara era condusă de câini la fel ca el. Aveam nişte bani ascunşi. Nu m-am mai uitat înapoi. Am plecat. În Khartoum, am aşteptat o lună să primesc drept de azil de la Ambasada Americană. Am lucrat ca servitoare la o familie britanică, Hankin. Erau oameni drăguţi. Am învăţat engleza având grijă de copiii lor. Ăsta a fost singurul lucru bun din şederea mea în Khartoum. Nu mă deranjează frigul din Boston, fiindcă fiecare zi rece îmi reaminteşte cât e de bine să fiu departe de Khartoum. Am muncit din greu aici, Marion. Mai întâi la un magazin Quick-Mart, unde deseori făceam câte două ture. Pe urmă, cinci nopţi am lucrat la un garaj. Am pus bani deoparte. Am devenit prima femeie din Etiopia care a condus un taxi în Boston. Am învăţat oraşul. Le-am găsit etiopienilor de lucru. Băiat de prăvălie, angajat la parcare, şofer de taxi sau vânzătoare în magazinul de suvenire din hotel. Le-am împrumutat bani cu dobândă etiopienilor. Tayitu a lucrat pentru mine la bar când eram în Addis Abeba, aşa că, atunci când a venit aici, am închiriat casa asta. Ea gătea. Pe urmă am cumpărat casa. Acum, Doamne, sunt atâtea de făcut! Să macini *tef,* să prepari *injera,* să cureţi puii, să faci *wot,* să mături localul. E nevoie de trei sau patru oameni. Etiopienii vin la uşa

mea ca mieii proaspăt fătaţi, cu tot ce au într-o boccea, cu radiografiile încă în mână. Încerc să-i ajut.

— Înseamnă că eşti cu adevărat Regina din Saba.

Pe faţă i se lăţi un zâmbet şmecheresc. Trecu apoi pe engleză, o limbă pe care n-o auzisem niciodată vorbind-o.

— Marion, tu ştii ce am fost nevoită să fac în Addis, pentru a-mi putea hrăni copilaşul. Apoi, în Sudan, am ajuns chiar mai jos de-atât… n-am fost deloc mai bună decât o *bariya,* preciză ea, folosind termenul argotic pentru „sclavă". Se zice că în America poţi fi tot ce vrei. Eu am crezut asta. Am muncit pe brânci. Aşa că azi, când îi aud spunându-mi „Regina din Saba", mă gândesc că da, am ajuns din *bariya,* regină.

I-am povestit apoi că o văzusem în ziua în care am părăsit în fugă Addis Abeba, o zărisem coborând din Fiatul ei 850.

— Iar azi, pe ce mi-a căzut privirea înainte de a-ţi vedea faţa? Pe piciorul tău frumos coborând dintr-o maşină. Ultima mea imagine cu tine în Addis a fost tot aceea a piciorului tău coborând din maşină. Am vrut atunci să-mi iau rămas-bun de la tine, dar n-am putut.

Ea râse şi, stânjenită, îşi trase fusta peste genunchi.

— Ştiu că ai dispărut imediat după Genet. Nimeni nu ştia sigur dacă ai luat şi tu parte la deturnare.

— Serios? Oamenii au crezut că sunt luptător în gherilele eritreene?

Ea ridică din umeri.

— *Eu* n-am crezut că ai avut vreo legătură cu asta. Dar când am revăzut-o pe Genet, ea nu mi-a spus nimic, nici că da, nici că nu.

Eram derutat.

— Dar cum de-ai revăzut-o pe Genet? A plecat în aceeaşi zi cu mine. De-asta a trebuit să părăsesc Etiopia… Ai văzut-o în Khartoum?

— Nu, Marion. Am văzut-o aici.

— Ai văzut-o pe Genet *în America*?

— Am văzut-o *aici.* În casa asta… O, Doamne! N-ai ştiut?

Am simţit că rămân fără aer. Un hău s-a căscat sub mine.

— Genet? Dar nu luptă încă alături de eritreeni?

— Nu, nu, nu. Fata asta a venit aici ca refugiată, la fel ca noi toţi. A adus-o cineva. Îşi ţinea copilul în braţe. La început, s-a prefăcut că nu mă recunoaşte. A trebuit să-i amintesc eu. Ştii, Marion, continuă Tsige, şi faţa ei căpătă o expresie dură, odată ce venim aici, toţi suntem la fel. Eritreeni, Amhara, Oromo, mare mahăr, *bariya* – orice statut ai avut în Addis, aici nu mai contează. În America reîncepi de la zero. Cei care o duc cel mai bine aici sunt cei care acolo erau nişte nimeni. Dar Genet a venit crezând că ea e specială, altfel decât noi toţi…

— Când s-a întâmplat asta?

— Acum doi, poate trei ani. A zis că n-a mai ţinut legătura cu tine. Nu ştia unde te-ai dus. Se purta de parcă habar n-ar fi avut că ai fugit

din Addis.

— Poftim? Minţea, am replicat. Eritreenii m-au ajutat pe mine să fug. Iar ea era steaua lor… marea lor eroină. Trebuie să fi ştiut.

— Poate că nu avea încredere în mine, Marion. Eu n-am cunoscut-o aşa cum ai cunoscut-o tu, n-am schimbat nici două vorbe cu ea, niciodată. Oamenii se schimbă, ştii tu. Când îţi părăseşti ţara, eşti ca o plantă smulsă din solul ei. Unii oameni se aspresc, nu mai pot înflori din nou. Îmi amintesc că mi-a spus că s-a îmbolnăvit în tabără. Eu cred că se şi săturase de lupte. A născut. Nişte femei pe care le cunoştea în New York aveau ceva de lucru pentru ea şi s-au oferit s-o ajute să-şi crească băieţelul. Deci eu n-a mai trebuit să fac nimic pentru ea.

— Doamne, am exclamat, lăsându-mă greu pe spătarul canapelei.

Mă bucuram că nu ştiusem despre asta mai înainte, că nu avusesem habar că ea era în New York.

— Mai e şi acum aici?

— Nu, răspunse Tsige, apoi ezită, ca şi când n-ar fi ştiut dacă să-mi mai spună şi restul. Au circulat multe zvonuri. Am auzit că… a întâlnit un bărbat şi s-a căsătorit cu el. Dar s-a întâmplat ceva. Aproape că l-a omorât. Nu ştiu exact nici cum, nici de ce. Ştiu doar că e în închisoare. Copilul a fost dat spre adopţie… Văzând şocul oglindit pe faţa mea, Tsige continuă: Îmi pare rău. Credeam că ştii toate astea… Aş putea afla dacă mai e şi acum în închisoare.

— Nu! am exclamat, clătinând din cap. Nu înţelegi. Nu vreau s-o mai văd niciodată.

„Nu vreau s-o mai văd decât ca s-o scuip în faţă”, mi-am zis în sinea mea.

— Dar e sora ta!

— Nu! Să nu spui asta! i-am răspuns răstit.

Am rămas câteva clipe în tăcere. Dacă reacţia mea i s-a părut neaşteptată, nu pot s-o învinovăţesc. Am fost nevoit să aştept câteva minute pentru ca tumultul din mine să se domolească.

— Tsige, am zis în cele din urmă, luându-i mâna. Îmi pare rău. Trebuie să-ţi explic ceva. Vezi tu, Genet nu e sora mea. A fost iubirea vieţii mele.

Mă privi şocată.

— Ai fost îndrăgostit de propria ta soră?

— *Nu* e sora mea!

— Îmi pare rău. Sigur că nu.

— Ce contează, Tsige? Dacă e sau nu sora mea, eu am fost îndrăgostit de ea. Nu pot schimba ceea ce-am simţit pentru ea. Ar fi trebuit să ne căsătorim după ce terminam şcoala medicală…

— Şi ce s-a întâmplat?

— Propriul meu frate m-a trădat. Ea m-a trădat, am răspuns, deşi

vorbele erau atât de greu de rostit. Şi-au fost pernă unul altuia, am adăugat, folosind o expresie din amharica.

Mi-am dat seama că îi spusesem lui Tsige un lucru pe care nu-l mai destăinuisem nimănui, nici măcar Hemei. Fusesem cât pe ce să i-l spun lui Thomas Stone la restaurant, dar n-o făcusem. Acum, că rostisem cuvintele, mă simţeam extrem de uşurat. Şi n-am lăsat nimic nespus: faptul că am fost acuzat pe nedrept, mutilarea genitală a lui Genet, moartea Rosinei, suspiciunile Hemei că eu aş fi fost de vină. În cei şase ani pe care îi petrecusem la Our Lady of Perpetual Succour, cu toţi prietenii apropiaţi pe care mi-i făcusem – Deepak, B.C., diverşi studenţi – nu spusesem nimănui această poveste.

Tsige şedea cu mâna la gură, privirea ei oglindindu-i uimirea şi înţelegerea. După o vreme, lăsă mâna jos şi clătină din cap cu tristeţe.

— Fratele tău a vrut să se culce cu mine, îmi spuse apoi şi zâmbi când văzu că rămăsesem cu gura căscată. O, da! Eraţi amândoi mici atunci, aveaţi paisprezece sau cincisprezece ani. Totuşi, nu foarte mici. Shiva a fost atât de direct! „Cât mă costă să mă culc cu tine?" m-a întrebat.

Râse amintindu-şi de îndrăzneala lui. Privi pe fereastră, gândindu-se la acele vremuri trecute.

— Şi a făcut-o? am întrebat în cele din urmă, cu gâtul atât de uscat, încât cuvintele mi-ar fi putut aprinde *tej*-ul din stomac.

Nu avea idee cât de important era răspunsul ei pentru mine.

— Ce să facă?

— S-a culcat cu tine?

— O, dragul de tine! Nu! Mă ciupi de obraz şi adăugă: Ar trebui să vezi ce expresie ai! Nu, nu.

Am răsuflat adânc.

— Ştii doar că, dacă ai fi fost tu, lucrurile ar fi stat altfel. Dacă mi-ai fi cerut… Îţi sunt datoare, Marion. Încă îţi sunt datoare.

Eram sigur că roşisem. La fel de repede cum îmi apăruse în minte, Genet dispăruse acum.

— Nu-mi eşti datoare cu nimic, Tsige. Şi îmi pare rău, n-ar fi trebuit să te întreb aşa ceva… Sunt lucruri personale, e treaba ta.

— Marion, sunt sigură că ai o mulţime de prietene. Un chirurg în New York! Câte asistente împart perna cu tine, ei? Unde te duci? De ce te-ai ridicat? Ce s-a întâmplat?

— Tsige, e târziu, ar trebui să…

Mă trase în jos cu o mână hotărâtă, astfel că aproape am căzut peste ea. M-a susţinut. Mirosul ei şi al parfumului pe care îl purta mi-a gâdilat nările. Îi vedeam gâtul, bărbia şi pieptul. Mă gândisem la ea în multe dintre nopţile petrecute în aripa personalului de la Our Lady of Perpetual Succour, fără a-mi închipui vreodată că aş putea s-o ating cu adevărat. Eram eu un chirurg cu toate examenele luate, însă acum mă

simţeam ca un adolescent plin de coşuri.

— Ce roşu te-ai făcut! Te simţi bine? Oh, Marie binecuvântată, arhanghele Gavril şi voi sfinţilor… Eşti încă virgin, nu-i aşa?

Am încuviinţat, plin de jenă.

— De ce plângi? am întrebat-o.

Dar ea se mulţumi să clatine din cap, studiindu-mi faţa în timp ce-şi ştergea ochii. În cele din urmă, ţinându-mi obrajii în palme, îmi spuse:

— Plâng fiindcă este atât de frumos.

— Nu e frumos, Tsige. E stupid.

— Ba nu.

— M-am păstrat pentru Genet. Da, ştiu… e ridicol. Dar atunci când ea şi Shiva… M-am refugiat în învăţătură. Cel mai rău lucru este că încă o iubeam. Shiva, nu. Eu am iubit-o. M-am simţit responsabil când ea a fost în pragul morţii. Shiva s-a culcat cu ea, iar *eu* m-am simţit responsabil! Pe urmă, când ea şi prietenii ei au deturnat avionul acela, m-a trădat din nou. Niciodată nu şi-a făcut griji pentru ce ni s-ar fi putut întâmpla – mie, Hemei sau lui Shiva. Dar, cel puţin atunci, în ziua în care am părăsit Etiopia, m-am eliberat de ea. Când am ajuns aici, am încercat s-o uit. Speram că a murit în războiul acela prostesc. Nenorocitul ei de război! Iar acum aflu că e aici. Poale că ar trebui să plec din ţară, Tsige. Să mă duc în Brazilia. Sau în India. Nu vreau să fiu pe acelaşi continent cu femeia asta.

— Opreşte-te, Marion! Nu vorbi prostii. Cât *tej* ai băut? Asta e o ţară mare, iar tu eşti un bărbat în toată firea. Uit-o! Priveşte unde eşti tu şi unde este ea. Ea e în *închisoare,* pentru numele lui Dumnezeu!

Îmi atinse uşor părul şi apoi mă trase la pieptul ei.

— Tu eşti genul de bărbat la care visează femeile.

Eram excitat. Nu exista nimic în viaţa mea, niciun amănunt pe care să-l pot ascunde de ea, nici dac-aş fi vrut. Nici ruşinea pe care o resimţeam, nici secretele, nici stânjeneala.

Mă sărută pe buze, o scurtă explorare la început, apoi un sărut de încercare, fără grabă. Simţeam adrenalina năvălindu-mi în corp, rezervele de testosteron neutilizate, acumulate, anunţându-şi existenţa. Deci aşa o să se întâmple, mi-am spus. În ziua în care mi-am luat ultimele examene. Cât de potrivit! Mâinile mele se întinseră după trupul ei.

Suspină şi se lăsă pe spate, împingându-mă în picioare, şi apoi îşi aranjă părul. Avea o expresie serioasă, ca aceea a unui clinician care pune diagnosticul după o examinare amănunţită.

— Aşteaptă, dragul meu Marion. Te-ai păstrat atâţia ani. Ăsta nu-i un lucru neînsemnat. Vreau să te duci acasă. După ce-o să te gândeşti bine, dacă o să mă mai vrei, aici voi fi. Te poţi întoarce aici sau putem pleca undeva, într-o călătorie împreună. Sau voi veni eu la New York şi ne vom lua o cameră la un hotel minunat.

Observă dezamăgirea de pe chipul meu, sentimentul de respingere, şi continuă:

— Nu fi trist. Fac asta din dragoste pentru tine. Atunci când ai ceva atât de preţios, trebuie să te gândeşti bine cui anume i-l dăruieşti. Dacă nu mi-l vei dărui mie, o să înţeleg. Dar dacă mă vei alege, voi fi onorată şi te voi onora la rândul meu. Acum, îţi chem un taxi. Du-te, dragul meu. Du-te cu Dumnezeu! Nu mai e nimeni ca tine.

Asta e viaţa mea, mi-am zis, în vreme ce taxiul se târâia prin traficul aglomerat, înaintând cu greu prin tunelul care ducea la aeroportul Logan. Rezecasem cancerul din trecutul meu, îl eliminasem. Străbătusem câmpiile vaste, coborâsem în deşert, traversasem oceane şi îmi înfipsesem picioarele într-un pământ nou. Îmi făcusem ucenicia, îmi plătisem datoriile şi devenisem căpitanul propriei mele corăbii. Dar acum, când mă uitam în jos, de ce vedeam papucii vechi, murdari şi jerpeliţi, pe care îi îngropasem la începutul călătoriei, de ce îi vedeam încă în picioarele mele?

CAPITOLUL 50
BEREGATA TĂIATĂ

Acum, că aveam venitul unui chirurg practician, mi-am cumpărat un duplex la capătul unui şir de astfel de locuinţe în Queens. Marginea acoperişului de deasupra lucarnei, pe o latură a casei, era arcuită ca o sprânceană şi îşi arunca privirea stăpânitoare peste un petic de pământ năpădit de verdeaţă, cu un desiş de arţari. Vara îmi aşezam ghivecele cu iasomie în micuţa curte interioară şi cultivam tot ce-mi trebuia pentru salată într-o grădină şi mai mică. Iarna aduceam iasomia înăuntru, în vreme ce lăzile goale din sârmă rămâneau afară ca un memento al roşiilor suculente pe care mi le dăruise pământul. Am zugrăvit pereţii, am reparat ţigla de pe acoperiş şi am instalat rafturi pentru cărţi. Dezrădăcinat din Africa, îmi satisfăceam astfel impulsul cuibăritului. Mi-am găsit în America propria-mi variantă a fericirii. Şase ani s-au scurs şi, cu toate că ar fi trebuit să fac o vizită în Etiopia, n-am reuşit să-mi fac timp ca să plec.

Într-o zi, când ieşeam dintr-un magazin de îngheţată, o femeie de culoare, înaltă şi îmbrăcată elegant, cu o haină de piele ce-i dansa în jurul gleznelor, a trecut pe lângă mine. I-am ţinut uşa şi, în vreme ce intra, o senzaţie de intensă nelinişte a pus stăpânire pe mine. Femeia s-a întors şi m-a privit, zâmbind. Într-o altă seară, în timp ce rulam prin Manhattan, întorcându-mă de la o conferinţă de traumatologie organizată în New Jersey, o trecătoare mi-a atras privirea când a ieşit de sub o tendă de lângă Tunelul Holland. Farurile maşinilor şi lumina reflectată în băltoacele de pe stradă o învăluiau într-o aură fantomatică. Pentru o frântură de clipă, îşi dezgoli sânii către mine, în ploaie. Sau aşa mi-am imaginat eu. Am simţit din nou acea nelinişte, ca o prevestire a unui foc despre care ştiam că a izbucnit, însă nu ştiam unde. Am dat o tură prin zonă, dar n-am mai văzut-o.

Ajuns acasă, m-am pregătit pentru ziua următoare. Aş fi putut să intru în practica privată când am terminat cei cinci ani de rezidenţiat sau să încep o carieră didactică la un alt centru de pregătire, dar un puternic sentiment de loialitate mă lega de Our Lady. În plus, Centrul Medical Brooke al Armatei din San Antonio şi Spitalul Militar Walter Reed din Washington ne trimiteau câţiva dintre rezidenţii lor în chirurgie. Pe timp de pace, noi eram cel mai apropiat echivalent al unei zone de război – un loc în care chirurgii militari îşi puteau desăvârşi pregătirea. Eu eram şeful departamentului de traumatologie de la Our Lady. Dispuneam acum de mai mult personal şi de resurse noi. Nu aveam niciun motiv să fiu nefericit. Dar în seara aceea, cu un foc viu în şemineu, eram agitat, ca şi când o paralizie ameninţa să se instaleze curând dacă nu luam anumite măsuri.

La acel sfârşit de săptămână am decis că viaţa mea avea nevoie de o nouă dimensiune, fără legătură cu munca. M-am uitat în *Times în* căutarea unor spectacole, conferinţe, vernisaje, piese de teatru, seri de lectură şi alte subiecte de interes. M-am forţat să ies din casă sâmbătă şi, din nou, duminică.

În vinerea următoare, m-am întors de la muncă şi mi-am lăsat în bibliotecă servieta şi corespondenţa primită. Am intrat în bucătărie, am aprins lumânarea, am aşezat masa şi am încălzit ultima porţie din mâncarea de pui pe care o gătisem duminică, după o reţetă din *Times*.

S-a auzit o bătaie în uşă.

Am intrat în panică.

Invitasem oare pe cineva la masă şi uitasem? Cu excepţia lui Deepak, care trecuse o dată pe la mine, nimeni altcineva nu mai venise aici. Sau cumva Tsige, de la Boston, hotărâse să preia frâiele, văzând că eu nu mai dau niciun semn? Ori poate că era Thomas Stone? Nu-i spusesem unde locuiesc, dar ar fi putut să afle uşor, de la Deepak.

M-am uitat pe vizor.

În imaginea aceea convexă, ca de ochi de peşte, am văzut un nas, ochi, pometi, buze… Creierul meu jongla cu ele, încercând să le rearanjeze pentru a obţine o figură şi un nume.

Nu era nici Stone, nici Deepak şi nici Tsige.

Identitatea vizitatorului era limpede dincolo de orice bănuială.

Se întoarse să plece şi coborî două trepte.

Aş fi putut să mă uit cum pleacă.

Am deschis uşa. Ea încremeni, cu faţa spre stradă şi cu spatele spre uşă. Era mai înaltă decât mi-o aminteam – sau poate, de fapt, era mai subţire. Se uită să vadă dacă eram eu, apoi îşi lăsă privirea în jos, până într-un punct de lângă cotul meu stâng. Gestul ei mi-a îngăduit s-o studiez pe îndelete şi să decid dacă să-i trântesc sau nu uşa în nas.

Părul îi era întins, moale, fără avantajul oferit de panglici sau de clame, ba chiar nepieptănat. Pometii erau aşa cum îi ştiam, mai proeminenţi ca oricând, ca pentru a-i susţine mai bine ochii aceia piezişi, cea mai frumoasă trăsătură a ei. Chiar şi fără farduri, avea un chip minunat. Deşi era vară, purta o jachetă lungă din lână, legată fix pe talie, şi se strângea singură în braţe, de parcă i-ar fi fost frig. Stătea acolo nemişcată, ca un animal mic prins pe teritoriul unui prădător, paralizat şi incapabil să facă o mişcare.

Am coborât treptele de la intrare. Am întins mâna şi i-am ridicat faţa. Ochii şi pleoapele îi coborâră, ca acelea ale păpuşilor cu care obişnuia să se joace. Pielea îi era rece la atingere. Cicatricele verticale de la colţurile exterioare ale ochilor erau acum linii bine definite. Mi-am adus aminte de ziua în care Rosina i le făcuse, de pielea crestată şi

de sângele închegat. I-am ridicat brusc bărbia mai mult. Ea refuza în continuare să mă privească. Voiam să vadă cicatricile de pe trupul meu, una de când mă trădase împreună cu Shiva, iar cealaltă de când devenise mai eritreeană decât oricare eritreean, deturnând avionul acela şi obligându-mă astfel să fug din ţara *mea*. Voiam să-mi vadă furia în spatele calmului exterior. Voiam să simtă afluxul de sânge în muşchii mei, să vadă felul în care degetele mi se strângeau şi se încovrigau, tentaţia de a-i cuprinde gâtul cu ele. Era bine că nu se uita, fiindcă, dacă ar fi schiţat cel mai mărunt gest, chiar şi dacă ar fi clipit, aş fi sărit cu dinţii la jugulara ei, aş fi devorat-o cu totul, cu oase, cu dinţi şi cu piele, nemailăsând nimic din ea în stradă.

Am luat-o de cot şi am condus-o în casă. Intră ca o femeie care înaintează spre eşafod. În hol, în vreme ce încuiam uşa, rămase locului, pe covor. Am dus-o în bibliotecă – de fapt, o sufragerie transformată – şi am împins-o pe sofa. Se aşeză pe margine. M-am uitat la ea, de sus în jos. Nu se mişcă. Apoi tuşi, un spasm care trecu după cincisprezece secunde. Îşi duse la buze o batistă mototolită. Am privit-o timp îndelungat. Mă pregăteam să vorbesc, când tusea izbucni din nou.

M-am dus în bucătărie. Am pus apă la fiert pentru ceai şi, în timp ce aşteptam, mi-am rezemat capul de frigider. De ce făceam asta? Într-o clipă mă gândeam la omor, în următoarea, la ceai?

Nu-şi schimbase poziţia. Când luă ceaşca din mâinile mele, i-am văzut unghiile tăiate strâmb, nevopsite, şi pielea ridată, ca de spălătoreasă. Încercă să-şi ascundă mâinile în mânecile jachetei. Lacrimile începură să-i şiroiască pe faţă, iar buzele i se traseră în lateral, într-o grimasă.

Sperasem că inima avea să-mi fie împietrită în faţa unor astfel de manifestări.

— Îmi pare rău. Muncesc într-o bucătărie, şopti ea.

— După tot ce mi-ai făcut mie, îţi pare rău pentru starea mâinilor tale?

Clipi fără a spune nimic.

— Cum m-ai găsit?

— Tsige m-a trimis.

— De ce?

— Am sunat-o când am ieşit din închisoare. Aveam nevoie de… ajutor.

— Şi nu ţi-a spus că nu vreau să te văd?

— Ba da. Dar a insistat să trec pe la tine înainte să mă ajute ea, răspunse ea şi apoi, pentru prima dată, mă privi în faţă, adăugând: Şi eu voiam să te văd.

— De ce?

— Ca să-ţi spun că-mi pare rău.

Îşi mută privirea timp de câteva secunde.

— Asta ai învăţat-o în închisoare? Să eviţi contactul vizual?

Râse. În clipa aceea m-am întrebat dacă, după tot ce văzuse şi făcuse, nu ajunsese cumva dincolo de punctul în care mânia o mai putea atinge.

— Am fost înjunghiată o dată fiindcă m-am uitat, spuse şi arătă cu bărbia spre talie, în stânga. Mi-au scos splina.

— Unde-ai fost la închisoare?

— În Albany.

— Şi acum?

— Am fost eliberată condiţionat. Trebuie să trec pe la ofiţerul supraveghetor în fiecare săptămână.

Puse ceaşca jos.

— Şi ce altceva ţi-a mai zis Tsige?

— Că eşti chirurg. Se uită în jur, la rafturile pline de cărţi, şi continuă: Şi că o duci bine.

— Mă aflu aici numai fiindcă am fost nevoit să fug. Nevoit să plec în toiul nopţii, ca un hoţ. Ştii cine mi-a făcut asta? Şi Hemei? Cineva care a fost pentru familia noastră… ca o fiică.

Se legăna înainte şi înapoi.

— Continuă, replică ea. O merit.

— Încă mai joci rolul martirului? Am auzit că ţi-ai ascuns o armă în păr când ai urcat în avionul acela. Într-o pieptănătură afro! Erai o Angela Davis{74} a cauzei eritreene, nu?

Clătină din cap. După o lungă tăcere, spuse:

— Nu ştiu cine eram. Persoana care eram simţea că trebuie să facă ceva *măreţ,* adăugă, aproape scuipând ultimul cuvânt. Ceva spectaculos. Pentru Zemui. Pentru mine. Ei mi-au promis că tu şi familia ta nu veţi avea de suferit. Imediat după deturnare, mi-am dat seama că fusese o prostie. Nimic în legătură cu ceea ce făcusem nu era măreţ. Eu fusesem o mare proastă, asta-i tot.

Bău din ceai. Apoi se ridică.

— Iartă-mă, dacă poţi. Nu meritai aşa ceva.

— Taci şi stai jos, i-am spus, iar ea se supuse. Crezi că aşa rezolvi totul? Zici că-ţi pare rău şi pe urmă pleci?

Ea clătină din cap.

— Ai avut un copil? Un copil în tabără?

— Contraceptivele pe care ni le-au dat nu şi-au făcut efectul.

— De ce-ai fost închisă?

— Chiar trebuie să-ţi spun totul?

Începu iar să tuşească. După ce criza încetă, am văzut că tremura, deşi în cameră era cald, iar eu transpiram.

— Ce s-a întâmplat cu copilul?

Faţa i se boţi. Buzele i se întinseră. Umerii i se scuturară.

— Mi l-au luat. L-au dat spre adopţie. L-am blestemat pe cel care m-a pus într-o asemenea situaţie. L-am blestemat, repetă ea şi ridică privirea spre mine. Am fost o mamă bună, Marion…

Am izbucnit în râs.

— O mamă bună! Dacă ai fi fost o mamă bună, ai fi purtat copilul *meu.*

Zâmbi printre lacrimi, ca şi cum aş fi spus ceva amuzant, ca şi cum tocmai şi-ar fi amintit de fantezia mea, în care ne căsătoream şi populam Missingul cu copiii noştri. Apoi începu să tremure violent şi am crezut iniţial că râde sau plânge, dar i-am auzit dinţii clănţănind. Îmi repetasem replicile în minte când plecasem din Asmara, pe drumul spre Sudan, şi le repetasem iar, de nenumărate ori de-atunci. Îmi imaginasem fiece scuză pe care ar fi putut să mi-o ofere dacă ne-am fi întâlnit. Aşa că aveam tăişul gata pregătit. Dar acest adversar tăcut, scuturat de frisoane, nu era cel la care mă aşteptasem. Am întins mâna şi i-am luat pulsul. O sută patruzeci de bătăi pe minut. Pielea ei, rece cu câteva minute în urmă, ardea acum.

— Trebuie… să… plec, spuse şi se ridică, clătinându-se.

— Nu, stai aici.

Era limpede că nu se simţea bine. I-am dat trei aspirine. Am dus-o în baia principală şi am pregătit duşul. Când apa s-a încălzit, am ajutat-o să-şi scoată hainele. Dacă mai devreme o percepusem ca pe un animal în bârlogul unui prădător, acum mă simţeam ca un tată ce-şi ajută copilul să se dezbrace. Când ea intră la duş, i-am pus lenjeria de corp şi bluza în maşina de spălat şi i-am dat drumul. Am ajutat-o apoi să iasă de la duş. De-abia se ţinea pe picioare. Am şters-o şi am aşezat-o pe marginea patului. I-am dat una dintre pijamalele mele de flanel şi am învelit-o. Am convins-o să mănânce câteva linguri din tocana de pui şi să mai bea ceai. Am frecţionat-o cu Vicks pe gât, pe piept şi pe tălpi, aşa cum făcea Hema cu noi. Dormea deja înainte de-a apuca eu să-i pun în picioare nişte şosete de lână.

Ce simţeam? Era o victorie *à la* Pirus. O victorie *piretică,* mai degrabă. Termometrul pe care i-l pusesem sub braţ arăta treizeci şi nouă de grade. În vreme ce dormea, i-am scos hainele din maşină, le-am trecut în uscător şi i-am pus blugii la spălat. Mâncarea de pui am lăsat-o deoparte, apoi m-am aşezai în bibliotecă singur, încercând să citesc. Poate că am aţipit. Câteva ore mai târziu, am auzit apa trasă la baie. Ea şedea pe pat, cu păturile trase într-o parte, fără pijama şi şosete, înfăşurată într-un prosop şi ştergându-şi faţa cu o bucată de pânză. Febra îi cedase. Se dădu puţin mai încolo, ca să-mi facă loc.

— Vrei să plec acum? mă întrebă.

Am simţit că prin această întrebare prelua ea controlul, fiindcă nu exista decât un singur răspuns posibil:

— Dormi aici.

— Ard toată, spuse ea.

M-am dus în baie şi m-am schimbat în boxeri şi în tricou, am luat o pătură din dulap şi m-am îndreptat spre bibliotecă.

— Vrei să stai cu mine? Te rog!

La asta nu aveam niciun răspuns pregătit.

M-am urcat în pat. Când am întins mâna să sting lumina, ea îmi ceru:

— Te rog, las-o aprinsă.

În clipa în care m-am întins, se strânse lângă mine, mirosind a deodorantul meu, a şamponul meu şi a Vicks. Îmi ridică braţul şi mi se cuibări în curbura umărului, cu trupul ud lipit de al meu. Degetele ei îmi atinseră faţa, delicat, de parcă i-ar fi fost teamă să n-o muşc. Mi-am amintit de noaptea aceea, cu atâţia ani în urmă, când o găsisem goală în cămară.

— Ce e sunetul ăsta? întrebă, neliniştită.

— Alarma uscătorului. Ţi-am spălat hainele.

Am auzit-o trăgându-şi nasul. Şi apoi plângând.

— Meritai ceva mai bun, spuse, ridicând privirea.

— Da, meritam.

M-am uitat la ochii ei, amintindu-mi de punctişorul din irisul drept şi de pata cenuşie din jurul lui, acolo unde pătrunsese o scânteie. Da, era tot acolo, mai întunecat acum, părând un semn din naştere. I-am mângâiat buzele cu un deget. Şi nasul. Închise ochii la atingerea mea. Sub pleoape i se iviră lacrimi. Zâmbi, un zâmbet din vremea inocenţei noastre. Mi-am retras mâna. Ea ridică pleoapele. Ochii îi luceau. Ezitând, îmi sărută buzele.

Nu, nu uitasem. În clipa aceea, nu mai eram furios atât pe ea, cât pe trecerea timpului. Timpul îmi răpise nişte iluzii atât de frumoase, mi le luase mult prea devreme. Dar atunci, în acel moment, voiam iluzia că ea este a mea.

Mă sărută din nou şi am simţit gust de lacrimi. Îi părea rău pentru mine, oare? N-aş fi putut suporta aşa ceva, în niciun caz. Deodată m-am pomenit peste ea, smulgând cearşaful, smulgându-i prosopul, neîndemânatic, dar hotărât. Era surprinsă, muşchii gâtului îi erau încordaţi ca nişte cabluri. I-am înşfăcat capul şi am sărutat-o.

— Aşteaptă, îmi şopti, n-ar trebui să…?

Dar eram deja în ea.

Se crispă.

— N-ar trebui să ce, Genet? am întrebat, în vreme ce zvâcneam, pelvisul meu deţinând o anume cunoaştere intrinsecă a mişcărilor necesare. Asta e prima dată pentru mine… am izbutit să spun. N-am de unde să ştiu ce ar trebui sau n-ar trebui să fac.

Pupilele i se dilatară. Oare era mulţumită aflând asta despre mine?

Acum ştia.

Acum ştia că există pe lume oameni care îşi respectă promisiunile. Ghosh, pe la căpătâiul căruia nu avusese vreme să treacă, fusese o astfel de persoană. Voiam ca această conştientizare s-o umple de ruşine, s-o îngrozească. Când am terminat, am rămas deasupra ei.

— Prima mea oară, Genet, am şoptit. Să nu crezi că motivul e că te-am aşteptat pe tine. E fiindcă ţi-ai bătut joc de viaţa mea. Te-ai fi putut bizui pe mine. Banii erau în bancă, aşa cum se zice aici. Iar tu ce-ai făcut? Ai transformat totul într-un rahat. Voiam să-ţi fac viaţa frumoasă. Chiar nu înţeleg, Genet. I-ai avut pe Hema şi pe Ghosh. Ai avut Missingul. M-ai avut pe mine, care te-am iubit mai mult decât te-ai putea iubi tu însăţi vreodată.

Plângea sub mine. După un timp îndelungat, mă mângâie pe păr şi încercă să mă sărute. Apoi spuse:

— Trebuie să mă duc la baie.

Am ignorat-o. Eram din nou excitat. Am început încă o dată să mă mişc înăuntrul ei.

— Te rog, Marion!

Fără a mă retrage din ea, m-am rostogolit pe spate, ţinând-o bine, răsucind-o şi aşezând-o deasupra mea, cu sânii atârnându-i peste pieptul meu.

— Ai nevoie să faci pipi? Dă-i drumul, am îndemnat-o, răsuflând din ce în ce mai repede. Ai mai făcut asta şi înainte.

Am prins-o de umeri şi am tras-o spre mine, tare. I-am adulmecat izul de febră, de sânge, sex şi urină. Am avut iarăşi orgasm.

Pe urmă i-am dat drumul. Am lăsat-o să alunece într-o parte.

M-am trezit târziu sâmbătă dimineaţă şi am găsit-o iar în căuşul braţului meu, privindu-mă. Am posedat-o încă o dată. Nu-mi puteam imagina cum de-mi refuzasem această plăcere atât de mult timp.

Când am deschis din nou ochii, era ora două după-amiaza. O auzeam în bucătărie. M-am dus la baie. Abia când m-am întors în pat am văzut sângele de pe aşternuturi. Am strâns cearşafurile şi le-am dus în maşina de spălat.

A venit cu două ceşti de cafea, o porţie de tocană de pui şi două linguri. Avea iar febră, halatul de casă nu-i ţinea de cald suficient, dinţii îi clănţăneau şi era zguduită de accese de tuse seacă. I-am luat cafeaua din mână. Halatul i s-a desfăcut. M-a urmărit în timp ce aşterneam patul.

— Îmi pare rău, spuse. Sângerez din cauza cicatricilor… întotdeauna sângerez la… raporturi. Cadoul Rosinei pentru mine. Pentru ca întotdeauna să mă gândesc la ea când…

— E dureros?

— La început. Şi dacă a trecut mult timp.

— Dar febra? De când eşti aşa? Ţi-ai făcut o radiografie?

— O să-mi revin. E doar o răceală urâtă. Sper să nu ţi-o dau şi ţie. Am luat nişte pastile de Advil pe care le-am găsit în dulapul din baie.

— Genet, ar trebui…

— Serios, o să-mi revin, doctore.

— Spune-mi de ce-ai fost închisă.

Zâmbetul îi dispăru. Clătină din cap.

— Te rog, Marion. Nu întreba.

Am înţeles atunci că era o poveste care nu avea să-mi facă deloc bine. Şi am ştiut că trebuie s-o aflu. Mai târziu, când stăteam amândoi în bibliotecă, am insistat.

El era un intelectual, un agitator, un eritreean care, la fel ca ea, abandonase cauza. Îi voi păstra anonimatul – e destul de dureros şi aşa. Este suficient să spun că îi câştigase inima copilului ei. (Tatăl băieţelului murise în luptă.) Apoi îi câştigase şi ei inima – toate acestea se petrecuseră după sosirea ei în New York. Avea impresia că viaţa ei de-abia începuse. Se căsătoriseră. În mai puţin de un an rămăsese însărcinată cu copilul lui. Bănuia însă că el o înşală. Aflase câte ceva despre o femeie şi găsise apartamentul în care cei doi îşi făceau de cap. Intrase pe furiş, se ascunsese în şifonierul femeii şi aşteptase acolo o jumătate de zi, până când veniseră ei, după-amiaza târziu. Când soţul ei şi amanta lui albă erau în pat, angajaţi în cunoaşterea carnală reciprocă, icnind şi agitându-se, Genet se întrebase dacă să-şi facă sau nu cunoscută prezenţa.

— Marion, în timp ce stăteam în şifonierul acela, având la picioare coşul cu curele al femeii ăleia, ca nişte şerpi, mi-a revenit totul în minte. Toate întâmplările vieţii mele, de la moartea lui Zemui până în momentul acela. Ajunsesem în America, şi ce făcusem? Pentru prima dată în viaţă, unei persoane care merita cel mai puţin, îi dăruisem toată dragostea. Îl iubeam… cum ai spus tu mai devreme? Mai mult decât mă iubeam pe mine însămi. Renunţasem la tot pentru omul acela de nimic. Stând acolo, în dulap, mi-am dat seama că, dacă voiam să mă răzbun, trebuia să fiu dispusă să-mi pierd viaţa. Existase în trecutul meu un singur om demn de un asemenea sacrificiu, iar acela erai tu, Marion. Fusesem prea proastă în tinereţe pentru a înţelege asta. Fusesem prea proastă. El nu merita aşa ceva, dar deja nu mă mai puteam opri. Vezi tu, iubindu-l pe el, se întâmplase din nou acelaşi lucru, Marion: voiam să fiu măreaţă. Credeam că destinul lui era să-şi afle măreţia în ştiinţă, ca un intelectual, şi că eu aveam s-o găsesc pe a mea alături de el. Pentru prima dată am înţeles cine era proletariatul. Eu eram proletariatul, eu fusesem întotdeauna proletariatul, iar acum trebuia să acţionez în numele acestui proletariat. Aveam în mână briciul. Am început să cânt, încet de tot. Ei nu mă puteau vedea, dar eu îi vedeam. Am deschis uşa şifonierului cu o singură intenţie în

privinţa lui: să-i tai beregata, să i-o retez ca pe o tulpină de henna. Nu poţi face asta decât atunci când ai iubit pe cineva cu atâta dăruire, încât n-ai precupeţit nimic, pentru tine n-a mai rămas nimic, totul s-a dus. Înţelegi?

Înţelegeam prea bine.

— Altfel, i-aş fi spus femeii: „Ia-l şi păstrează-l! Cale bătută!” În loc de asta, m-am năpustit asupra lor. I-am tăiat pe amândoi, dar nu atât de rău cât aş fi vrut. Au reuşit să fugă. Eu am aşteptat poliţia. Mă simţeam de parcă mi-aş fi scos nişte cătuşe care îmi legaseră încheieturile tot timpul. Căutasem măreţia şi o găsisem. Eram liberă în acele clipe în care libertatea mea avea să se sfârşească.

Îmi observă expresia de pe chip şi zâmbi.

— Genet a murit în închisoare, Marion. Genet nu mai există. Când îţi iau copilul din braţe, mori, iar copilul care creşte în tine moare şi el. Toate lucrurile care contează au pierit, aşa că şi eu sunt moartă.

O părticică din mine ar fi vrut să spună: „Mă ai pe mine, Genet”. Dar o dată în viaţă m-am oprit să mă gândesc la mine însumi, să mă salvez.

Simţeam pentru ea o compasiune diferită de tot ce mai simţisem înainte: un sentiment mai bun ca dragostea, fiindcă mă elibera, mă scotea de sub stăpânirea ei. „Marion”, mi-am apus, „ea şi-a găsit în sfârşit măreţia, şi-a găsit-o în propria-i suferinţă. Şi, odată ce ai măreţie, la ce-ţi mai trebuie altceva?”

CAPITOLUL 51
ALEGEREA DIAVOLULUI

Privind acum înapoi în timp, pot spune că boala mea a început în acea dimineaţă de duminică, în acel moment limpede precum cristalul, când m-am trezit într-o casă tăcută, în care am ştiut că sunt singur, iar ea a plecat. Patruzeci şi trei de zile mai târziu a apărut prima senzaţie de greaţă, un val mareic, de parcă un Vezuviu aflat undeva departe s-ar fi prăbuşit în mare. Apoi o pâclă străveche, o ceaţă din Munţii Entoto, plină de forme schimbătoare şi de sunete de animale a coborât asupra mea, iar în a patruzeci şi noua zi mi-am pierdut cunoştinţa.

Cât este de remarcabil faptul că o viaţă poate depinde de lucruri atât de mărunte precum decizia de a deschide sau nu o uşă. Am primit-o pe Genet în casă vineri. Ea a plecat singură, două zile mai târziu, fără un rămas-bun, şi de atunci nimic nu a fost şi nu va mai fi ca înainte. Aşezase o cruciuliţă în mijlocul mesei – un dar pentru mine, mi-am închipuit. Medalionul acela al Sfintei Brigita pe care obişnuia să-l poarte la gât fusese al tatălui ei şi, mai înainte de asta, îi aparţinuse unui soldat canadian pe nume Darwin.

Povestea fostului ei soţ îmi rămăsese în minte ca o gripă urâtă. Eu insistasem s-o aud. Şi descoperisem că Genet era capabilă de o iubire totală, dar nu pentru mine. Dar acolo, în casa mea, găsisem un echilibru momentan cu ea, sau iluzia lui, ca şi când am fi fost din nou copii, jucându-ne de-a mama şi de a tata sau de-a doctorul.

Mă grăbeam să mă întorc acasă în fiecare seară după muncă, sperând s-o găsesc aşteptându-mă în prag. Inima mi se strângea când vedeam bileţelul pe care i-l lăsasem dincolo de uşa de plasă, în care îi scriam că găseşte cheile la bunul meu vecin, Holmes, şi o îndemnam să se simtă ca acasă. Înăuntru, simţeam nevoia să iau hârtia şi să mai verific o dată că, într-adevăr, scrisesem acel mesaj pe ea. Mărturisesc chiar că pusesem lângă uşă un capăt de creion, pentru eventualitatea că ar fi vrut să-mi lase un răspuns.

Vineri, la o săptămână după ce o adusesem la mine în casă, pătratul acela de hârtie galbenă urla deja la mine: *PROSTULE!* Iar capătul de creion îi ţinea isonul: *PROSTUL PROŞTILOR*. Am rupt biletul şi am azvârlit creionul în stradă.

Nu eram mânios pe Genet. Ea măcar era consecventă. Pe mine mă înfuriasem, fiindcă încă o mai iubeam – sau iubeam visul acela de a fi împreună cu ea. Sentimentele mele erau iraţionale, ilogice, şi nu le puteam schimba. Iar asta durea.

Stând în bibliotecă în noaptea aceea, cu o sticlă de whisky de care

m-am folosit în patru ore mai mult decât o făcusem în cele douăsprezece luni de când o cumpărasem, am revăzut în minte ultimul nostru schimb de replici. Şedea ghemuită în scaunul în care stăteam eu acum, îmbrăcată în acelaşi halat de casă pe care îl purtam eu acum. Îi adusesem ceai – gestul acela clasic al proştilor, unul dintre stigmatele după care putem fi recunoscuţi oriunde.

— Marion, îmi spusese în vreme ce se uita la cărţile din biblioteca mea mică şi eclectică, apartamentul din Boston al tatălui tău, din felul în care l-ai descris… pare că seamănă bine cu al tău.

— Nu fi ridicolă! Am construit rafturile astea cu mâna mea. Iar jumătate dintre cărţi nu au nicio legătură cu chirurgia. Viaţa mea nu se limitează la chirurgie.

Ea nu răspunsese. Şedeam amândoi în tăcere. La un moment dat, i-am văzut privirea coborând la covorul care acoperea podeaua, între noi – un intrus stătea dezbrăcat pe ţesătura aceea sintetică, un bărbat de culoare, tăcut, cu o rană de brici pe corp. Prezenţa lui era o frână în calea conversaţiei noastre.

Când îi spusesem că mă duc să mă culc, răspunsese că vine şi ea imediat. Zâmbise. N-o crezusem. Mă gândisem că nu aveam s-o mai văd niciodată. Dar mă înşelasem. Mi se alăturase sub pătură. Făcuserăm apoi dragoste. Fără grabă, cu tandreţe. În acel moment îmi spusesem: „În sfârşit, va rămâne”, dar, în realitate, era felul ei de a-şi lua rămas-bun.

La două săptămâni după plecarea ei, aveam gânduri confuze în legătură cu casa mea. Biblioteca mi se părea sufocantă. În bucătărie, mi-am scos din frigider mâncarea, un pachet învelit în folie, cu o etichetă pe care scrisesem eu însumi VINERI. Era ultima porţie din ceea ce gătisem, congelasem şi pusesem la păstrare în pachete separate cu multe weekenduri în urmă. Acum, această categorisire a mâncării din congelator mi se părea o reflectare a haosului din mintea mea.

Slavă Domnului pentru vecinul meu, Sonny Holmes. El m-a auzit agitându-mă, lovindu-mă cu capul de frigider. Sonny avea o curiozitate înnăscută, o tendinţă de a-şi vârî nasul în treburile altora cât se poate de onestă şi de tipic americană, care se manifesta după împlinirea vârstei de şaptezeci de ani şi nu făcea nicio încercare de a se disimula. Sonny Holmes aflase despre vizita pe care o primisem – un eveniment atât de rar – şi auzise „muzica” de la frigider şi apoi tăcerea îndelungată care se lăsase.

— Trebuie să angajezi o firmă de securitate, îmi spuse, stabilind rapid diagnosticul, înainte ca eu să apuc să-mi termin povestea.

Sonny credea în eneagrame – acest sistem de clasificare a oamenilor în tipuri de personalitate, inventat de iezuiţi. El era un Unu, hotărât,

încrezător şi sigur pe el însuşi. Pe mine mă identificase ca pe un Trei sau Patru, ori poate Doi. Oricum, era un număr care nu discuta în contradictoriu cu Unu.

— Ce anume trebuie să fac? am întrebat.

— Să angajezi un detectiv particular.

— Sonny, dar pentru ce? Nu vreau s-o mai văd niciodată.

— Poate. Dar ai nevoie de un final. Dacă fata e cumva în închisoare sau în spital? Dacă încearcă disperată să ia din nou legătura cu tine, dar nu poate?

Un motiv nobil, asta e tot ce-i trebuia unui Doi pentru a merge mai departe în obsesia sa. Am înghiţit şi eu hapul.

Firma East Coast Investigations din Flushing s-a dovedit a fi de fapt un tânăr blond şi inimos pe nume Appleby, fiul răposatei cumnate a lui Holmes. Appleby a aflat curând că Genet nu se întorsese la domiciliul ei obligatoriu. Nu se dusese nici la restaurantul Nathan, unde spăla vase. Nu mai trecuse pe la ofiţerul supraveghetor şi nici nu-i telefonase lui Tsige. Detectivul aflase toate acestea cât ai bate din palme. Ştia deja şi că, în închisoare fiind, Genet fusese diagnosticată cu tuberculoză. Începuse să ia medicamente, dar ulterior, după ce fusese eliberată, nu se mai prezentase la şedinţele de tratament. Tusea şi febra aceea erau, foarte probabil, cauzate de revenirea tuberculozei. Vestea deconcertantă era aceea că, dacă Genet avea să mai apară vreodată, eu eram abia pe locul al treilea, după Departamentul pentru Sănătate şi ofiţerul supraveghetor. Iar ea urma să fie trimisă din nou la închisoare. Omul din închisoare al lui Appleby putea obţine fişa ei medicală completă, dacă doream asta, iar detectivul îmi spuse că-şi luase libertatea de a-i da aprobarea în acest sens. Pe mine mă preocupa faptul că-i încălcasem confidenţialitatea. „Cunoaşterea înseamnă putere în situaţii de acest gen”, declarase Appleby, şi cu asta îmi învinsese toate temerile. Orice om care folosea un citat îndrăgit de Ghosh merita încrederea mea. „Plăteşti ca să afli”, adăugase el, „şi cred că trebuie să aflăm mai multe”.

— Şi acum ce facem? l-am întrebat.

Nu mă refeream la expunerea mea la germenii tuberculozei, de asta mă puteam ocupa singur.

Appleby îmi ocoli privirea. Vârful nasului şi obrajii îi erau acoperiţi de o reţea de vinişoare, gata să se înroşească la cea mai mică provocare. Tulburarea se numea *acnee rozacee,* fără nicio legătură cu banala *acnee juvenilă* care îi chinuie pe mulţi adolescenţi. Într-o zi, nasul lui avea să devină umflat şi violaceu, obrajii căpătându-i o nuanţă ca de carne crudă. Fiind deja timid, problemele lui se vor agrava, deoarece necunoscuţii vor considera, în mod eronat, că de vină pentru înfăţişarea lui este băutura. Iată deci că eu ştiam câte ceva despre viitorul lui şi îl plăteam pe el ca să facă previziuni despre al

meu.

— Păi, doctore Stone, spuse el dregându-şi glasul, în vreme ce nasul începu să i se înroşească – un indiciu clar al faptului că nu avea să-mi placă ceea ce urma să aud. Cu respect v-aş sugera să vă număraţi argintăria. Să vă verificaţi bunurile din casă. Să vă asiguraţi că nu lipseşte nimic.

L-am privit fix o vreme.

— Dar, domnule Appleby, singurul lucru care mă interesează este tocmai acela care *lipseşte!*

— Da, desigur.

Compasiunea din vocea lui îmi sugera că trecuse şi el prin suferinţe similare. Suntem mulţi.

Din ceea ce s-a petrecut în săptămânile următoare îmi amintesc că m-am trezit într-o noapte în ţârâitul telefonului. Cu receptorul în mână, eram confuz, nesigur dacă mă aflu la Our Lady sau înapoi la Missing. Eram consultantul de rezervă pentru cazurile de traumă, dar nu reuşeam să înţeleg ce anume doreşte rezidentul de la celălalt capăt al firului. Nu e ceva neobişnuit în primele zece secunde ale unei convorbiri telefonice în miez de noapte. Apelantul înţelege. Dar, în vreme ce vorbeam, ceaţa de pe creierul meu refuza să se ridice. Am închis. Am smuls telefonul din priză. A doua zi dimineaţă, mintea mi se limpezise, dar trupul nu voia să se ridice din pat. Eram slăbit. Gândul la mâncare îmi întorcea stomacul pe dos. M-am răsucit pe o parte şi m-am culcat la loc.

Poate în aceeaşi zi, poate câteva zile mai târziu, un bărbat se aşează pe marginea patului meu. Îmi luă pulsul şi mă strigă pe nume. Era fostul meu rezident-şef şi actualul meu coleg de la Our Lady, Deepak Jesudass. Cuprins de disperare, l-am luat de mână şi l-am rugat să nu plece – probabil, recunoscusem pericolul situaţiei în care mă aflam.

— Nu plec, îmi spuse el. Trag doar draperia într-o parte.

Îmi amintesc că i-am povestit tot ce se întâmplase. El mă examină în vreme ce vorbeam. Îmi trase pleoapele în jos, întrerupându-mă doar pentru a-mi cere să mă uit la propriile-mi picioare sau să spun „Aaa”. La un moment dat, mă întrebă dacă am un stetoscop în casă.

— Glumeşti? am replicat. Sunt chirurg!

Am râs amândoi – un sunet straniu, care lipsise până atunci din casa mea. Am făcut „Au” când mă împunse imediat sub coaste, în dreapta. Mi s-a părut ceva caraghios. L-am auzit murmurând ceva la telefon. Şi, în tot acest răstimp, nu am dat drumul mâinii lui.

Trei bărbaţi cu chipuri cunoscute sosiră cu o targă. Mă înfăşurară într-un cocon din flanel, mă duseră în stradă şi mă urcară în ambulanţă. Îmi amintesc că am vrut să spun ceva despre frumuseţea mişcărilor pe care le făceau, despre graţia lor inerentă şi despre

senzaţia incredibilă pe care o aveam. Mă simţeam ca un pui de cangur în marsupiu. Mi-am cerut scuze pentru că atâţia ani nu le apreciasem abilităţile.

Deepak veni cu mine în ambulanţă. La Our Lady mă însoţi pe lângă targă, sub privirile şocate ale angajaţilor pe care îi întâlneam pe culoare şi în lift. Mă duse în unitatea de terapie intensivă de la Our Lady of Perpetual Succour. Ochii mei aveau o lucire gălbuie sub lumina aspră a lămpilor fluorescente, însă eu nu ştiam asta. La fel şi pielea. Sângeram violent de la fiecare înţepătură de ac. Asistentele încercară să ascundă de mine urina de culoarea ceaiului acumulată în săculeţul cateterului. Prea târziu, o văzusem deja. Pentru prima dată, eram foarte, foarte speriat.

Inflamaţia tot mai mare de la nivelul creierului îmi dădea o somnolenţă extremă. Mi-am păstrat conştienţa suficient timp cât să-l rog pe Deepak să se apropie.

— Orice s-ar întâmpla, am şoptit, să nu mă luaţi de la Our Lady. Dacă e să mor şi nu pot să fiu la Missing, vreau să mor aici.

La un moment dat am devenit conştient că Thomas Stone venise la patul meu şi mă studia, dar nu cu preocuparea unui clinician. Avea privirea aceea încremenită pe care o cunoşteam atât de bine, privirea unui părinte al cărui copil a păţit un necaz. Cam atunci mi-am pierdut conştienţa.

Aşa cum am aflat mai târziu, în telegrama trimisă Hemei scria: VINO IMEDIAT STOP MARION GRAV BOLNAV STOP THOMAS STONE STOP P.S. NU AMÂNA STOP. Iar ea nu amânase. Hema apelase la ajutorul soţiei preşedintelui pe viaţă, care îi înţelesese foarte bine nevoia de a se afla la căpătâiul fiului ei bolnav. Ambasada SUA eliberase rapid vizele şi, până la sfârşitul zilei, Hema şi Shiva se aflau deja în drum spre Frankfurt, via Cairo. Apoi, tot cu Lufthansa, traversaseră Atlanticul. Hema scosese de multe ori telegrama, studiind literele, căutând o anagramă ajutătoare. Când se aflau deasupra Groenlandei, îi spusese lui Shiva: „Poate asta înseamnă că Thomas Stone e pe moarte, nu Marion”. Iar el replicase cu o certitudine absolută: „Nu, mamă. Marion e. Simt asta”.

La zece seara, ora New Yorkului, intrară în salonul de terapie intensivă. O femeie căruntă, într-un sari maroniu, cu trăsături încă izbitoare, în ciuda cearcănelor de sub ochi, era însoţită de un tânăr înalt, evident fiul ei şi geamănul meu identic.

Se opriră în faţa peretelui din sticlă al nişei mele, doi călători osteniţi din Lumea Veche, privind în lumina vie a unui salon de spital din Lumea Nouă. Şi iată-mă acolo pe mine, fiul care plecase în State pentru a studia şi care devenise practicant al acelei iscusite, copioase, risipitoare, profitabile şi incredibil de eficiente ramuri a medicinei

americane fără preţuri afişate în meniu, atât de diferită, ca stil şi substanţă deopotrivă, de ceea ce făceau ei la Missing. Numai că acum li se părea probabil că medicina americană se întorsese împotriva mea, ca un tigru care se repede la dresorul său, astfel că zăceam conectat la un respirator de un albastru care bătea în cenuşiu, legat de monitoare aşezate pe console în spatele patului, comatos şi invadat de tuburi de plastic, catetere şi fire. Exista chiar şi un fir rigid, ca un cui, care îmi ieşea din cap.

Îl văzură pe Thomas Stone aşezat într-o parte a salonului, cu capul rezemat strâmb de grilajul de protecţie al patului, cu ochii închişi, ca şi când ar fi dormit. În cele şaptezeci şi două de ore care trecuseră de când trimisese telegrama, starea mea se înrăutăţise. Thomas Stone deschise ochii, conştient dintr-odată de prezenţa lor. Se ridică, înţepenit, ciufulit, parcă micşorat în pantalonii şi bluza de spital împrumutate, uşurat, dar şi neliniştit. Riduri de îngrijorare îi înconjurau ochii, iar faţa îi era palidă şi trasă, sub coama de păr alb.

Cei doi foşti colegi şi combatanţi se văzuseră ultima dată într-o sală de naşteri, la câteva momente după naşterea mea. Şi moartea mamei. Tot atunci îl văzuse Stone ultima dată pe Shiva în sala de naşteri nr. 3, ţinut strâns de braţele Hemei.

Măsuţa de la capul patului şi respiratorul o împiedicau pe Hema să se apropie de mine pe partea aceea, aşa că ocoli patul şi veni lângă Stone, fără a mă scăpa din priviri.

— E „grav bolnav” de ce anume, Thomas? întrebă ea, referindu-se la cuvintele din telegramă care îi cauzaseră cele mai mari frustrări.

Vorbise pe un ton profesional, de parcă l-ar fi întrebat pe un coleg de breaslă despre un pacient. Astfel putea da impresia de calm, când în sinea ei tremura.

— Comă hepatică, răspunse Thomas Stone în acelaşi fel, recunoscător pentru faptul că ea alesese să poarte discuţia în limbaj medical – o stratagemă care făcea posibil ca până şi fiul lor să fie redus la un diagnostic. Are o hepatită fulminantă. Nivelul de amoniac e foarte ridicat şi ficatul abia dacă îi mai funcţionează.

— De la ce?

— Hepatită virală. Hepatită B.

Stone coborî grilajul de protecţie al patului şi amândoi se aplecară asupra mea. Hema îşi duse mâna la spate după poalele sariului, partea aceea care era trecută peste umăr. O ridică la gură.

— Pare anemic, nu doar icteric, izbuti în cele din urmă să spună, apelând tot la jargonul medical pentru a-mi descrie paloarea şi gălbeneala. Cât are hemoglobina?

— Nouă, după patru unităţi de sânge. Are hemoragie intestinală. Trombocitele sunt scăzute, iar factorii de coagulare aproape inexistenţi. Bilirubina e doisprezece, iar creatinina abia azi a ajuns la

patru, de la trei cât era ieri…

— Ce-i asta, te rog? întrebă Shiva arătând spre capul meu.

Stătea vizavi de Thomas Stone, de cealaltă parte a patului.

— E un monitor de presiune intracraniană. Pătrunde în ventricul. Are edem cerebral. I se administrează manitol, iar respiratorul este astfel reglat încât să menţină presiunea la un nivel redus.

Shiva părea sceptic.

— Îi intră prin craniu şi creier în ventricul doar pentru a măsura? Nu-l şi tratează?

Thomas Stone confirmă că aşa era.

— Cum a început totul? întrebă Hema.

În vreme ce Thomas Stone îi prezenta şirul evenimentelor, Shiva eliberă noptiera şi îşi făcu loc printre pat şi respirator. Coborî apoi grilajul de protecţie în partea lui. Mişcându-se cu eficienţa lentă a unui contorsionist, se strecură pe sub tuburi şi fire. Deepak intră în salon la timp pentru a-l vedea întinzându-se pe o parte alături de mine, cu capul lipit de al meu. Prezenţa lui acolo părea deopotrivă precară şi perfect firească. Deepak putu doar să privească, remarcând totuşi că linia ce reprezenta presiunea mea intracraniană, care timp de trei zile nu făcuse decât să urce, începuse să coboare.

Abia apucă Deepak să se prezinte, că Vinu Mehta, gastroenterologul, umplu cadrul uşii, gâfâind după ce urcase scările. Vinu fusese rezident în medicină internă la Our Lady în perioada în care îmi făceam şi eu rezidenţiatul în chirurgie. După ce se specializase în gastroenterologie, plecase la o clinică privată în Westchester, dar nu fusese mulţumit, se întorsese şi se angajase la Our Lady.

— Vinu Mehta, doamnă doctor, se prezentă el, unindu-şi palmele într-un salut *namaste* înainte de a prinde mâna Hemei cu amândouă mâinile sale. Iar el trebuie să fie Shiva, continuă, deloc descumpănit la vederea lui în patul meu. Îmi pot da seama de asta numai fiindcă sunt sigur că celălalt domn este Marion. Ce şocant trebuie să fie, doamnă! Pentru toată lumea de aici. Lumea noastră întreagă s-a întors cu susul în jos! Marion e unul dintre noi.

Această trecere bruscă la limbajul popular al sentimentelor îi aduse Hemei un tremur pe buze.

O privire către Vinu era suficientă pentru a-ţi da seama că poveştile care circulau pe seama lui, cum că le-ar cumpăra alimente pacienţilor pe care îi externa, erau probabil adevărate. Îl văzusem prelungind internarea unei paciente pentru a o feri de o nebunie oarecare acasă. Era cel mai bun prieten al tuturor angajaţilor şi pregătea în mod regulat fursecuri şi prăjituri pentru mine. Întotdeauna îi trimiteam o felicitare de Ziua Mamei, lucru care îl încânta nespus.

— Am fost chemat în clipa în care Marion a fost adus aici, doamnă doctor, continuă Vinu. Hepatologia e domeniul meu, ficatul. Hepatita

B colcăie aici. Sunt mulţi purtători, dependenţi care se droghează intravenos şi copii care o moştenesc de la mamă la naştere – situaţie foarte des întâlnită la imigranţii din Orientul Îndepărtat. Doamnă, avem o sumedenie de cazuri de ciroză asimptomatică şi chiar de cancer hepatic provocat de virus. Dar hepatită B *acută* fulminantă?! În întreaga mea carieră am văzut doar două cazuri atât de severe.

— Vinu, spune-mi adevărul, interveni Hema, vorbind pe un ton practic, de Mama India, cu acest medic tânăr, prea dispus să joace rolul nepoţelului. Fiul meu obişnuieşte să bea?

Bănuiesc că era o întrebare firească. N-o mai văzusem de peste şapte ani, iar ea ştia că predispoziţia pentru băutură îmi era înscrisă în gene. Cum ar fi putut să ştie cât şi cum mă schimbasem?

— Doamnă, categoric, nu! replică Vinu. Nu, nu. Aveţi o bijuterie de fiu.

Expresia severă a Hemei se mai îndulci.

— Deşi, doamnă, continuă Vinu, în ultimele săptămâni – să nu mi-o luaţi în nume de rău – după spusele vecinului său, Marion a fost tulburat şi a băut.

Deepak găsise acasă la mine o reţetă nouă pentru izoniazidă, un medicament utilizat la prevenirea tuberculozei şi recunoscut pentru inflamaţia severă a ficatului pe care o cauza. Verificarea nivelului enzimelor hepatice la două săptămâni după începerea tratamentului era o procedură de rutină, pentru ca administrarea lui să fie sistată în caz de afectare hepatică.

— Ipoteza mea, doamnă, este că Marion-*bhaiya*{75} a început să ia izoniazidă cu de la sine putere. Reţeta e veche de o lună. Probabil că nu şi-a luat sânge pentru a-şi verifica funcţiile hepatice, aşa cum ar fi trebuit. La urma urmelor, el e chirurg, bietul băiat. Ce ştie el despre chestiunile acestea de detaliu? Dacă m-ar fi consultat pe mine! Aş fi fost onorat să am grijă de el. Dacă stau să mă gândesc, Marion-*bhaiya* mi-a tratat hernia cu atâta atenţie! În orice caz, doamnă, eu, personal, m-am dus în Manhattan, la Mount Sinai{76}, şi l-am adus aici pe cel mai bun specialist în hepatologie, profesorul care m-a pregătit pe mine în această specializare. I-am spus: „Domnule profesor, nu ne confruntăm cu un caz de hepatită, ci cu însuşi cazul fratelui meu”. Este şi el de părere că alcoolul şi izoniazida ar fi putut avea un efect, dar nu există niciun dubiu că avem de-a face în primul rând cu o hepatită B.

— Care e prognosticul? întrebă Hema. Îmi spune cineva? Se va face bine?

Era lucrul fundamental, pe care orice mamă ar fi vrut să-l ştie.

Vinu se uită spre Deepak şi spre Thomas Stone, dar niciunul dintre ei nu răspunse. Boala se încadra, la urma urmelor, în domeniul de specializare al lui Vinu.

— Spuneţi-mi sincer! Va trăi?

— Este, fără îndoială, foarte grav, replică Vinu, iar faptul că încerca să-şi reţină lacrimile era suficient de sugestiv.

— Haide! exclamă Hema, enervată de această reacţie şi întorcându-se pe rând spre Thomas Stone şi spre Deepak. E *hepatită!* Ştiu şi eu ce e hepatita. Văd ravagiile pe care le face în Africa. Dar… aici, în America! În ţara asta prosperă, în spitalul ăsta *bogat,* spuse ea făcând un gest larg cu mâna spre toată aparatura din salon. Nu mă îndoiesc că în America puteţi face mai multe într-un caz de *hepatită* decât să vă frângeţi mâinile şi să declaraţi că „e foarte grav”!

Probabil că tresăriseră când o auziseră rostind cuvântul „bogat”. Comparativ cu unităţile de terapie intensivă din spitalele cu fonduri mari, precum era cel al lui Thomas Stone din Boston, al nostru era sărac lipit.

— Am încercat totul, doamnă, interveni Deepak, pe un ton mai supus. Transfuzie de plasmă. Tot ce ar putea să facă cineva oriunde în lume în situaţia asta, facem şi noi aici.

Hema avea o privire sceptică.

— Şi ne rugăm, doamnă, adăugă Vinu. Surorile au început de două zile un ciclu de rugăciuni care continuă neîntrerupt. Sincer, avem nevoie de un astfel de miracol.

Aşezat lângă mine, în pat, Shiva ascultase tăcut tot ce se vorbise.

Hema rămase nemişcată, privindu-mi trupul inconştient, mângâindu-mi mâna şi clătinând din cap.

Vinu îi convinse pe amândoi să se retragă într-o cameră pregătită pentru ei în clădirea personalului. Aranjase chiar şi o cină uşoară, cu *chapatti* şi *dal*{77}. Hema era prea obosită pentru a mai protesta.

A doua zi dimineaţă, Hema îşi făcu apariţia într-un sari portocaliu, cu un aer odihnit, şi totuşi parcă îmbătrânită cu câţiva ani peste noapte.

Thomas Stone stătea exact acolo unde îl lăsase. Privi pe lângă ea, spre uşă, ca şi când l-ar fi aşteptat pe Shiva, însă el nu venise.

Hema rămase în picioare, lângă patul meu, nerăbdătoare să mă vadă la lumina zilei. Cu o noapte înainte i se păruse totul ireal, ca şi când nu eu aş fi zăcut în patul acela, ci un soi de extensie a maşinăriilor zgomotoase din jur, care luaseră forma unui trup omenesc. Acum însă mă putea vedea bine, putea vedea ridicarea şi coborârea pieptului, ochii umflaţi, buzele deformate de tubul respiratorului. Era real. Nemaiputându-se stăpâni, începu să plângă încet, uitând că Thomas Stone era acolo sau nepăsându-i de prezenţa lui. Deveni conştientă de el de-abia când, cu un gest ezitant, Stone îi întinse o batistă. I-o smulse din mână, ca şi cum gestul lui venise cam târziu.

— Mi se pare că totul s-a întâmplat din cauza mea, spuse Hema şi îşi suflă nasul. Ştiu că pare egoist ce spun, dar să-l pierd pe Ghosh şi pe urmă să-l văd pe Marion aşa… Tu nu înţelegi, am impresia că i-am dezamăgit pe toţi, că eu am lăsat să i se întâmple asta lui Marion.

Dacă ar fi întors capul, l-ar fi văzut pe Thomas Stone mişcându-se, frecându-şi tâmplele cu vârfurile degetelor, de parcă ar fi încercat să se şteargă, să se elimine pe sine însuşi. Când vorbi, vocea îi era răguşită.

— Tu… tu şi Ghosh nu i-aţi dezamăgit niciodată. *Eu* am făcut-o. Eu v-am dezamăgit pe toţi.

„Asta e", îşi spuse probabil Hema. Cuvintele lui erau regrete şi totodată mulţumiri deja tardive, şi partea cea mai ciudată era că, în clipa aceasta, ei nu-i păsa. Nu-i mai păsa. Nici măcar nu privi spre el.

Shiva intră în salon şi, dacă-l văzu pe Stone, nu arătă în niciun fel că-l observase. Nu avea ochi decât pentru mine, fratele lui.

— Unde ai fost? îl întrebă Hema. Ai reuşit să dormi?

— În biblioteca de la etaj. Am aţipit acolo.

Shiva mă privi, apoi studie parametrii respiratorului şi etichetele pungilor cu fluide care atârnau deasupra patului meu.

— Un singur lucru nu l-am întrebat pe Vinu, i se adresă Hema lui Stone. Cum a contractat Marion hepatita B?

Thomas clătină din cap, ca pentru a spune că nu ştia. Dar, cum ea nu se uita spre el, se văzu nevoit să vorbească.

— A fost… probabil în timpul unei operaţii. S-o fi zgâriat. E un risc profesional al chirurgilor.

— Poate fi, de asemenea, contractată în cursul unui raport sexual, interveni Shiva.

Stone bâigui ceva în sens aprobator. Hema se încruntă la fratele meu, punându-şi o mână în şold. Nu apucă să spună însă nimic, fiindcă Shiva nu terminase:

— Genet a fost acasă la Marion, mamă. S-a dus la el acum şase săptămâni. Era bolnavă. A stat acolo două nopţi şi pe urmă a dispărut.

— Genet…? întrebă Hema.

— În sala de aşteptare sunt două persoane pe care ar trebui să le cunoşti. Prima este o doamnă din Etiopia, pe nume Tsige. Locuia vizavi de Missing. Ghosh i-a tratat bebeluşul cu ani în urmă. Marion s-a întâlnit cu ea în Boston. Cealaltă persoană este domnul Holmes, vecinul lui Marion. Amândoi ar vrea să-ţi vorbească.

Până spre mijlocul dimineţii, Hema aflase toată povestea. Genet avea TBC. Dar Appleby obţinuse fişele ei medicale de la închisoare, care arătau ceea ce noi nu ştiusem înainte: că Genet era, de asemenea, purtătoare a virusului hepatitei B. Contractase boala prin intermediul

unui ac sterilizat necorespunzător, al unei transfuzii sau al unui tatuaj făcut în tabăra din Eritreea (sau cel puţin aşa considera medicul închisorii). La fel de bine ar fi putut să ia virusul pe cale sexuală. Genet sângerase considerabil când mă culcasem cu ea, astfel că fusesem expus din plin la sângele ei infectat. Perioada de incubaţie a hepatitei B corespundea cu ipoteza lui Shiva: trecuseră şase săptămâni între vizita ei şi îmbolnăvirea mea.

Hema păşea de colo-colo în sala de aşteptare, blestemând-o pe Genet şi deplângând prostia pe care o făcusem lăsând-o să se apropie iar de mine, după tot ce ne făcuse. Dacă i-ar fi apărut atunci în faţă, m-aş fi temut pentru viaţa ei.

Când veniră în salon împreună în după-amiaza aceea, Deepak şi Vinu le împărtăşiră celorlalţi ultimele rezultate de laborator: rinichii mei erau în pragul insuficienţei, iar ficatul, în mod normal sursa factorilor de coagulare, nu-i mai producea deloc. Dacă mai existau celule hepatice viabile, nu dădeau niciun semn de recuperare. Nu aveau, deci, nicio veste bună. Când se retraseră, Shiva îi urmă. Thomas Stone şi Hema rămaseră în salon, stând tăcuţi lângă trupul meu nemişcat. Acum, totul se transformase într-o veghe în aşteptarea sfârşitului. Speranţe nu mai existau. Medici fiind, o ştiau amândoi, dar acest lucru făcea ca totul să fie şi mai greu de îndurat.

La amiază, o asistentă de la Terapie Intensivă îi chemă pe Deepak şi pe Vinu la o consfătuire de familie. Când ajunseră în mica sală de şedinţe, cei doi îi găsiră pe Hema şi pe Shiva aşezaţi vizavi de Thomas Stone.

Istovită, cu capul în mâini şi cu coatele sprijinite pe masă, Hema ridică privirea spre cei doi tineri medici în halate albe, colegii fiului ei.

— Aţi vrut să vorbiţi cu noi? îi întrebă ea cu nerăbdare în glas.

Deepak o privi mirat.

— Nu eu am solicitat întrunirea asta, replică el şi se întoarse spre Vinu, care clătină din cap la rândul lui.

— Eu am solicitat-o, spuse Shiva.

În faţa lui era un teanc de pagini fotocopiate. Alături, prima filă a unui carneţel galben era acoperită cu scrisul lui îngrijit. Hema remarcă un ton de autoritate în glasul lui, o inflexiune fermă, plină de energie şi de iniţiativă, pe care nimeni altcineva nu părea capabil s-o demonstreze în faţa prognosticului meu sumbru.

— Am solicitat această întâlnire fiindcă vreau să discutăm despre un transplant de ficat.

Deepak, care constatase că-i era greu să stea în faţa lui Shiva fără să aibă impresia că vorbeşte cu mine, interveni:

— Ne-am gândit şi noi de la început la ideea unui transplant, Shiva. De fapt, am discutat cu doctorul Stone despre transferarea lui la Mecc… la Boston General, spitalul doctorului Stone. Echipa pe care o conduce Domnia Sa realizează mai multe transplanturi decât oricine pe Coasta de Est. Dar am renunţat la idee, din două motive. În primul rând, rata de reuşită a transplantului este foarte scăzută atunci când ficatul e distrus de o hepatită B fulminantă. Chiar dacă am găsi un ficat prelevat de la un cadavru cu dimensiunile şi cu grupa sanguină corecte, iar transplantul ar reuşi, ar trebui să folosim doze masive de steroizi şi alte substanţe imunosupresoare, pentru a împiedica respingerea noului ficat. Acest lucru i-ar oferi virusului o gură de oxigen, noul ficat ar fi şi el distrus şi ne-am întoarce de unde am plecat.

— Da, ştiu, replică Shiva. Dar dacă ficatul transplantat ar fi perfect compatibil? Nu numai grupa sanguină, ci şi toţi cei şase antigeni HLA şi ceilalţi care nici măcar nu sunt măsuraţi… Dacă *totul* s-ar potrivi? Atunci n-ar mai fi nevoie de imunosupresoare, aşa-i? Deloc. Nici de steroizi, nici de ciclosporină, de nimic. Nu sunteţi de acord cu mine?

— Teoretic, da, dar… răspunse Deepak.

— O compatibilitate perfectă am obţine dacă am preleva ficatul de la mine, continuă Shiva. Organismul lui l-ar recunoaşte ca aparţinându-i, nu ca pe un corp străin.

În sală părea că tot aerul a dispărut brusc. Timp de câteva secunde, nimeni nu vorbi. Văzând expresia Hemei, Shiva se grăbi să explice:

— Vreau să zic să prelevaţi *o parte* a ficatului meu, mamă. Lăsaţi suficient pentru mine şi luaţi un lob pentru a i-l da lui Marion.

— Shiva…

Era pe punctul de a-şi cere scuze pentru el – fără îndoială, nu era domeniul lui de activitate, şi nici al ei, de fapt. Dar pe urmă se răzgândi. Ştia cât de tenace putea fi în privinţa situaţiilor medicale pe care alţii le considerau imposibile.

— Dar, Shiva, reluă ea apoi, s-a mai făcut asta vreodată… transplantarea unui fragment de ficat?

Shiva împinse spre ea unul dintre articolele fotocopiate.

— Asta e de anul trecut. O trecere în revistă realizată de Deepak Jesudass şi Thomas Stone privind perspectivele transplantului de ficat de la un *donator în viaţă.* Nu s-a făcut încă la oameni, dar, înainte de a obiecta, mamă, citeşte ce am subliniat, pe pagina trei. Zice că: „Din punct de vedere tehnic, succesul obţinut la cei aproape o sută de câini şi posibilitatea de a susţine viaţa primitorului fără a pune în pericol supravieţuirea donatorului sugerează că suntem gata pentru a realiza această intervenţie la om. Riscurile pentru un donator sănătos se constituie într-un obstacol etic semnificativ, dar noi suntem de părere că disponibilitatea redusă a organelor prelevate de la cadavre ne

obligă să mergem înainte. Acum este momentul. Transplantul de ficat prelevat de la donatori în viaţă va rezolva atât problema deficitului de organe, cât şi pe aceea a ficatului prelevat de la un cadavru şi alterat din cauza duratei prea mari implicate de obţinerea consimţământului, de prelevarea organului şi de transportarea acestuia până la locul intervenţiei. Transplantul de ficat de la un donator viu constituie un pas înainte necesar şi inevitabil."

Shiva nu citea, ci reda cuvânt cu cuvânt, din memorie. Pe Hema acest lucru n-o mira, însă stârni uimirea celorlalţi medici din sală. Simţi un val de mândrie pentru el, amintindu-şi cât de des privea acest dar eidetic al lui ca pe ceva de la sine înţeles şi firesc. Ştia că Shiva putea reproduce ca atare pagina respectivă, o putea scrie de la un capăt la altul pe o foaie de hârtie, începând şi sfârşind fiecare rând exact aşa cum era în original, până la semnele de punctuaţie, numărul paginii, semnele rămase de la legare şi petele de la fotocopiere.

Dându-şi seama că pe Hema o redusese momentan la tăiere, Shiva li se adresă lui Deepak şi lui Thomas Stone, cei doi chirurgi:

— Pot să vă reamintesc că primul transplant renal reuşit a fost realizat de Joseph Murray pe un muribund care a primit un rinichi sănătos de la geamănul său identic?

— Shiva, replică Deepak, dat fiind că Thomas Stone părea să fi intrat în stare de şoc, în articolul acela am scris şi că există anumite implicaţii etice şi legale…

— Da, ştiu, îl întrerupse fratele meu. Dar spuneaţi şi că „cel mai probabil, primii donatori vor fi părinţii sau fraţii bolnavului, fiindcă ei au cele mai curate motivaţii şi sunt dispuşi să-şi asume voluntar riscurile implicate".

Deepak şi Thomas Stone arătau ca nişte învinuiţi al căror alibi tocmai fusese desfiinţat de un martor-surpriză, iar acum procurorul strângea laţul. Atacul veni însă din altă direcţie.

— Thomas, începu Hema, spune-mi adevărul: în aceste ultime patru zile, dat fiind că asta e aria ta de specializare – şi bătu cu degetele strânse hârtia fotocopiată –, văzându-l pe Shiva întins în pat lângă fratele lui, nu ţi-a trecut prin minte ideea transplantului de la un donator viu?

Dacă se aşteptase să-l vadă stânjenit, înghiţind cu greu, avu parte de o surpriză. Stone o privi în faţă şi, după o clipă, încuviinţă printr-o mişcare aproape imperceptibilă a capului.

— M-am gândit la fraţii Murray, da. M-am gândit la asta. Dar ţinând seama de toate riscurile… am alungat ideea. Operaţia asta e mult, mult mai dificilă decât extirparea unui rinichi. N-a mai fost făcută niciodată.

— *Eu* niciodată nu m-am gândit la asta, spuse Vinu Mehta pe un ton scăzut. Doamnă, *ar fi trebuit* să mă gândesc. Shiva, îţi mulţumesc. La

orice alt pacient cu hepatită B acută, un transplant de ficat n-ar face decât să hrănească virusul. Dar cu o compatibilitate perfectă… Desigur, Shiva, adevărata problemă este riscul pentru tine.

Fratele meu era pregătit şi pentru acest răspuns şi vorbi fără a-şi privi notiţele, adresându-se în principal lui Thomas Stone, deşi replica îi fusese dată de Vinu.

— Estimarea dumneavoastră, doctore Stone, în cazul rezecării unuia sau a mai multor lobi la pacienţii cu traume hepatice, sugerează că riscul de deces pentru mine, ca donator, ar trebui să fie mai mic de cinci la sută. Despre riscul unor complicaţii grave, precum hemoragia sau scurgerile de bilă, spuneaţi că nu ar trebui să depăşească douăzeci de procente la un donator sănătos. Mi-am făcut analize de sânge noaptea trecută, adăugă Shiva şi împinse spre Deepak şi spre Thomas Stone o foaie de hârtie. Toate funcţiile hepatice sunt în regulă. Aşa cum puteţi vedea, nu sunt purtător de hepatită B sau al vreunui morb similar. Nu beau şi nu iau medicamente care ar putea afecta ficatul. N-am luat niciodată.

Termină de vorbit şi aşteptă răspunsul lui Stone.

— Ştii articolul nostru mai bine decât mine, fiule. Din păcate, cifrele sunt doar estimative, o simplă supoziţie, spuse Thomas Stone şi îşi aşeză braţele pe masă. Nu ştim cum ar putea funcţiona la om.

— Iar dacă dăm greş, adăugă Deepak încet, văzând că Stone terminase, îl pierdem pe Marion şi te pierdem *deopotrivă* şi pe tine, care ai intrat aici sănătos. Ca să nu mai spunem că nu am mai avea nicio justificare sau că viaţa şi cariera noastră profesională s-ar sfârşi. Şi chiar dacă am reuşi, am fi sever criticaţi.

Dacă credeau cumva că Shiva a rămas fără argumente, nu-l cunoşteau deloc. Hema începu să-l perceapă într-o nouă lumină.

— Vă înţeleg reticenţa. N-aş avea o părere prea bună despre voi, ca profesionişti, dacă aţi accepta imediat. Dar *dacă puteţi* face operaţia şi dacă există şanse rezonabile de reuşită, chiar şi zece la sută şanse de a-i salva viaţa lui Marion şi un risc de sub zece la sută de a mi-o pierde eu pe a mea, şi dacă aţi alege să *nu* faceţi intervenţia, atunci, după părerea mea, aţi eşua în faţa lui Marion, în faţa Hemei şi a mea, aţi eşua în profesia medicală şi faţă de voi înşivă. Şi îl veţi fi trădat pe fratele meu nu doar ca simpli medici, ci şi în calitate de prieten şi de tată. Dacă *faceţi* operaţia şi reuşiţi, pe lângă faptul că îl veţi salva pe Marion, veţi duce ştiinţa medicală mai departe cu un deceniu. *Acum este momentul,* sublinie Shiva şi, privindu-i în ochi pe tatăl lui şi apoi pe Deepak, continuă: S-ar putea să nu mai aveţi niciodată o asemenea şansă. Dacă rivalii voştri din Pittsburg ar avea în faţă o astfel de alegere, ei ce-ar face? Nu s-ar arăta îndrăzneţi?

Avocatul îşi încheiase pledoaria. Venise timpul ca partea adversă să ia cuvântul.

— Îndrăzneţi, da, spuse Stone, spărgând lungul moment de tăcere care se lăsase, cu o voce joasă, ca şi cum ar fi vorbit pentru sine însuşi. Dar ei nu şi-ar opera propriul fiu. Îmi pare rău, Shiva, nu-mi pot închipui aşa ceva.

Se îndepărtă de masă şi puse mâinile pe braţele scaunului, pregătindu-se parcă să plece.

— Thomas Stone! răsună glasul Hemei, tăios ca o lamă Bard-Parker, ţintuindu-l în scaun. Odată, demult, te-am rugat ceva, Thomas. Ceva în legătură cu băieţii ăştia. Atunci ai plecat. Dar dacă pleci şi acum, nici eu, nici Ghosh nu-i vom mai putea ajuta.

Stone păli şi se lăsă greu pe spătarul scaunului. Glasul Hemei începu să tremure.

— Thomas, crezi că eu aş vreţi să-l supun pe Shiva unui risc pe care nu l-ar putea depăşi? Crezi că vreau să-mi pierd fiii?

Când îşi redobândi controlul, după ce-şi suflă cu zgomot nasul în batistă, reluă:

— Thomas, te rog să-ţi scoţi din cap ideea că băieţii aceştia sunt fiii tăi. Avem în faţă o problemă *de chirurgie,* iar tu te afli în cea mai bună poziţie pentru a-i ajuta, tocmai pentru faptul că nu au fost niciodată copiii *tăi.* Niciodată nu te-au reţinut, niciodată nu au stat în calea cercetărilor şi a carierei tale. Doctore Stone, continuă ea, fără pic de ranchiună în glas, băieţii sunt fiii *mei.* Sunt un dar care mi-a fost făcut mie. Durerea, inima frântă – dacă vor fi să fie – sunt ale mele, vin odată cu darul. Eu sunt mama lor. Te rog să asculţi bine ce-ţi spun. Ia decizia judecând ce anume trebuie să faci pentru pacientul tău.

După o veşnicie, Deepak trase spre el carnetul galben din faţa lui Shiva şi îl deschise la o pagină goală. Deşurubă capacul pixului şi îl întrebă pe fratele meu:

— Spune-mi, de ce vrei să-ţi asumi un asemenea risc?

De data asta, Shiva nu avea un răspuns pregătit. Închise ochii şi îşi puse degetele paravan, ca pentru a le bloca feţele. Hema era îngrijorată văzându-l astfel. Când deschise ochii, pentru prima dată de când sosise, păru trist.

— Marion întotdeauna credea că eu nu mă uit înapoi. Mereu considera că îmi urmăresc doar propriul interes. Şi avea dreptate. Ar fi surprins dacă ar şti că vreau să-mi risc viaţa pentru a-i dona o parte din ficatul meu. Nu e un gest raţional. Dar… văzând că fratele meu ar putea muri, m-am uitat înapoi. Am anumite regrete. Dacă eu aş fi pe moarte şi ar exista o şansă ca el să mă poată salva, Marion ar insista să operaţi. Aşa e felul lui. Eu nu l-am înţeles până acum, fiindcă e iraţional. Dar acum îl înţeleg. Aruncând o privire spre Hema, Shiva continuă: N-am avut niciun motiv să mă gândesc la toate astea până când am venit aici. Dar la căpătâiul lui… mi-am dat seama că, dacă lui i se întâmplă ceva, mi se întâmplă totodată şi mie. Dacă mă iubesc

pe mine însumi, îl iubesc şi pe el, fiindcă noi doi suntem unul. De aceea mi se pare că e un risc pe care merită să mi-l asum – nimeni altcineva n-ar face-o, decât dacă l-ar iubi. Eu sunt singurul perfect compatibil cu el. Vreau s-o fac. Nu m-aş mai putea suporta dacă n-aş face-o, şi cred că nici voi nu v-aţi mai putea suporta dacă n-aţi încerca. Acesta este destinul meu. Privilegiul meu. Şi al vostru.

Hema, stăpână pe sine însăşi până atunci, îl trase spre ea şi-l sărută pe frunte.

Cu pixul în mână, Deepak încă nu scrisese nimic. Acum lăsă pixul jos.

În acel moment înţeleseră toţi că aveau să facă ceea ce nimeni nu mai făcuse înaintea lor. Shiva se întoarse spre Deepak.

— Spuneai că există două motive pentru care aţi renunţat la ideea transplantului. Care este cel de-al doilea?

— Înainte de a-şi pierde conştienţa, Marion m-a rugat să-i promit că nu-l vom transfera de aici. A ţinut mult la spitalul ăsta. Pentru noi a fost mai mult decât un loc în care noi, tinerii medici străini, ne-am putut perfecţiona. Ne-a primit cu braţele deschise atunci când nimeni altcineva nu ne-a vrut. E casa noastră.

Hema oftă şi îşi luă capul în palme. Tocmai când ajunseseră atât de departe, se ivea un nou obstacol.

— O putem face aici, spuse Thomas Stone încet.

Ascultase cuvintele lui Shiva fără a se clinti, iar ochii lui albaştri şi calmi erau acum strălucitori. Îşi împinse scaunul în spate şi se ridică în picioare, cu gesturi hotărâte.

— Chirurgia e chirurgie, adăugă el. O putem face aici la fel de bine ca oriunde, dacă avem instrumentele şi oamenii necesari. Din fericire, expertul mondial în secţionarea ficatului se află chiar aici, lângă mine, spuse el şi puse o mână pe umărul lui Deepak. Iar instrumentele, multe concepute chiar de el, sunt tot aici şi trebuie sterilizate imediat. Avem multe de pregătit. Hema, dacă tu sau Shiva vă răzgândiţi, în orice moment, trebuie doar să spuneţi. Shiva, te rog ca începând din acest moment să nu mai mănânci şi să nu mai bei nimic.

Trecând pe lângă scaunul fratelui meu, îşi puse mâna pe umărul lui, strânse tare şi apoi ieşi din sală.

CAPITOLUL 52
O PERECHE DE ORGANE FĂRĂ PERECHE

Un elicopter de la Boston General coborî pe helipadul de la Our Lady of Perpetual Succour în cursul nopţii, aducând un instrumentar special şi personalul necesar din programul de transplant bine pus la punct al spitalului. Culoarul de lângă sălile de operaţii de la Our Lady, care era de obicei doar un hol pustiu, în care se putea vedea uneori câte o targă sau un aparat portabil de radiografie lăsat acolo în vreme ce operatorul era la o pauză de ţigară, semăna acum cu un cartier general al armatei la începutul unei campanii militare. Două table de scris mari fuseseră aduse. Pe una scria: DONATOR, pe cealaltă: PRIMITOR, şi pe fiecare erau notate etapele de parcurs, cu câte o căsuţă de bifat alături. Echipa de chirurgi de la Our Lady of Perpetual Succour, condusă de Deepak, avea să se ocupe de operarea donatorului (Shiva), iar cea de la Boston General, cu Thomas Stone ca prim-chirurg, urma să preia intervenţia asupra primitorului (eu). Personalul de la Our Lady purta uniforme albastre, în vreme ce medicii şi asistentele de la Boston General erau îmbrăcaţi în alb, iar pentru mai multă siguranţă, bonetele şi bluzele primei echipe fuseseră marcate cu un D mare, cu marker negru (de la „donator”). Echipa a doua avea echipamentul marcat cu litera P (de la „primitor”). Adrenalina menţinea cele două echipe într-o stare de spirit bună. Doar Thomas Stone şi Deepak Jesudass aveau să facă parte din ambele echipe, fiecare asistându-l pe celălalt.

O repetiţie generală cu păpuşi pe post de pacienţi în ambele săli de operaţie scosese la iveală câteva probleme critice: echipamentele de anestezie de la Boston necesitau o orientare mai bună faţă de topografia de la Our Lady şi trebuia desemnat un „maestru de ceremonii” care să ţină socoteala timpului şi să coordoneze activităţile ambelor echipe, fiind singura persoană autorizată să transmită şi – mai important – să consemneze toate mesajele de la echipa D la echipa P şi invers. Alte două table de scris au fost aduse şi aşezate în interiorul fiecărei săli de operaţie, pe ele fiind notate activităţile necesare, pentru a fi bifate după realizare. La Our Lady of Perpetual Succour s-a instituit starea de urgenţă, cazurile de traumă fiind redirecţionate spre spitalele din apropiere. La ora patru a dimineţii sosise timpul pentru intervenţia în sine.

Thomas Stone vomită în vestiarul chirurgilor. Pentru echipa de la Our Lady, acesta era un semn rău, însă cei de la Boston îi asigurară pe colegii lor că un Stone palid şi transpirat prevestea un rezultat pozitiv (deşi, în realitate, nici ei nu-l văzuseră vreodată atât de palid şi de slăbit, zăcând lat pe o banchetă, cu un lighean alături).

Fiind implicaţi atâţia oameni de la două spitale, ar fi fost dificil să se păstreze secretul asupra operaţiei. Două echipe de televiziune îşi ridicaseră tabăra lângă Our Lady. Redactorii de la ziare nu mai prinseseră ediţia de dimineaţă, dar se pregăteau să dezbată implicaţiile etice ale acestui transplant istoric, iar acum aşteptau să vadă cum decurgea operaţia, înainte de a adopta o poziţie sau alta.

Faptul că făceau istorie sau preocuparea de a păstra secretul erau ultimele lucruri la care se gândeau chirurgii implicaţi. Deepak, aşezat pe o banchetă în faţa unui şir de vestiare aflat între el şi locul în care se chinuia Stone, încerca să blocheze sunetele oribile ale acceselor de vomă ale colegului său, răsfoind un atlas al ficatului.

La ora 4:22 dimineaţa, lui Shiva i-a fost administrat diazepam, apoi pentothal, după care i-a fost introdus un tub traheal. Intervenţia asupra donatorului începuse. Thomas Stone şi Deepak se aşteptau să dureze între patru şi şase ore.

Dacă inima care pulsează este un veritabil spectacol de teatru, un organ jucăuş, capricios, extrovertit, pulsând în piept, ficatul, aşezat sub diafragmă, e un tablou figurativ, tăcut şi impasibil. Ficatul secretă bila, fără de care grăsimile nu pot fi digerate, şi tot el stochează excesul de glucoză sub forma glicogenului. În tăcere şi fără semne exterioare, detoxifiază organismul, curăţându-l de medicamentele şi de substanţele chimice ingerate, fabrică proteine pentru coagulare şi pentru transport şi elimină din corp amoniacul – un produs rezidual al metabolismului.

Suprafaţa exterioară netedă şi lucioasă a ficatului este monotonă, neinteresantă şi, cu excepţia unui şanţ median care îl împarte într-un lob drept mare şi unul stâng mai mic, nu are planuri vizibile de secţionare. Este deci surprinzător să-i auzi pe chirurgi vorbind despre cele opt „segmente” anatomice ale ficatului, ca şi când acestea ar fi distincte, precum feliile unei portocale. Încearcă să le desparţi unele de altele şi vei obţine imediat un organ din care se scurge bilă şi sânge şi un pacient cât se poate de mort. Şi totuşi, ideea segmentelor îi permite chirurgului să definească acele zone ale ficatului care au o reţea completă de canale biliare şi vase sanguine şi sunt deci unităţi semiautonomo, ateliere în cadrul unei fabrici.

Patru familii de vase sanguine pătrund sau ies din ficat. În primul rând, vena portă, care transportă tot sângele venos ce părăseşte sistemul digestiv inferior, ducându-l spre ficat. După o masă, acest sânge este bogat în grăsimi şi alte elemente nutritive ce urmează a fi procesate în „fabrica” ficatului. Artera hepatică aduce sânge oxigenat de la inimă la ficat, prin intermediul aortei. Venele hepatice au misiunea de a prelua tot sângele care a fost filtrat de ficat şi a-l transporta spre inimă prin vena cavă. Bila formată de fiecare celulă

hepatică se acumulează în mici canalicule biliare care se unesc treptat, formând duetul biliar ce-şi varsă conţinutul în duoden. Excesul de bilă este stocat în colecist sau vezica biliară. Aceasta nu este altceva decât o prelungire bulboasă a duetului biliar. În ton cu aerul modest al ficatului, colecistul se află sub ficat, ascuns vederii.

Deepak, care stătea pe partea dreaptă, făcu incizia. Primul pas era îndepărtarea vezicii biliare a lui Shiva. Apoi, îndreptându-şi atenţia spre mănunchiul de vase care pătrund în ficat (aşa-numita *porta hepatis),* disecă artera hepatică dreaptă şi apoi ramura dreaptă a venei porte şi duetul biliar drept. Pentru a elibera lobul drept, trebuia, de asemenea, să taie ţesutul hepatic şi să deconecteze venele hepatice aflate în spate, unde se uneau cu vena cavă – partea întunecată a ficatului, locul în care chirurgul „îl putea vedea pe Dumnezeu" dacă apărea o sângerare. Atunci când îndepărtezi un lob hepatic din cauza cancerului, poţi controla sângerarea pensând trunchiul de vase sanguine din *porta hepatis* – manevra Pringle. Dar Deepak nu putea proceda astfel, fiindcă ar fi compromis funcţionarea lobului prelevat, privându-l de sânge înainte de a mi-l transplanta mie. Astăzi există „disectoare" cu ultrasunete şi chiar cu frecvenţe radio, care facilitează tăierea ţesutului hepatic, limitând sângerarea. Dar Deepak, asistat de Thomas Stone, era nevoit să recurgă la pense şi la „fracturarea degetelor" pentru a pătrunde prin ţesutul ficatului, evitând să atingă vasele sanguine şi canalele biliare majore. În plus, Deepak îşi făcea griji în privinţa colegului său: mintea lui Thomas Stone părea să rătăcească – o situaţie cu care Deepak nu se mai confruntase niciodată. Ceea ce nu ştia el era faptul că Stone se străduia să-şi alunge din gând imaginea şi amintirea zadarnicelor lui eforturi de a o salva pe sora Mary Joseph Praise şi ale periculoasei tentative de a zdrobi ţeasta unui copil încă nenăscut.

Operaţia de prelevare decurse fără nicio problemă. La ora 9:00 am fost dus în sala de operaţie, iar la 9:30, în momentul în care lobul drept al ficatului lui Shiva era prelevat, echipa de la Boston General – fără Thomas Stone – practică o incizie lungă pe mijlocul abdomenului meu, de sub cutia toracică până deasupra ombilicului. Apoi începu să-mi elibereze ficatul, tăindu-i ligamentele.

Thomas Stone aşeză pe o masă alăturată lobul drept al lui Shiva şi, cu mâini mai sigure decât îi era sufletul, spălă vena portă cu soluţie Viaspan. Între timp, Deepak avea grijă să nu existe scurgeri de bilă în extremităţile tăiate ale ficatului care îi rămăsese lui Shiva, în principal în lobul stâng. Căută un eventual vas sanguin care să sângereze, rămas neobservat, numără de două ori bureţeii şi instrumentele şi apoi închise la loc abdomenul lui Shiva. În decurs de o lună, ficatul fratelui meu avea să se regenereze şi să revină la dimensiunile iniţiale.

Apoi Thomas Stone şi Deepak îşi puseră halate şi mănuşi noi şi veniră la mine pentru a completa rezecarea ficatului meu. Din cauza coagulării deficitare a sângelui meu, erau o sumedenie de capilare care sângerau, mai cu seamă în partea din spate a ficatului, când îl îndepărtară de diafragmă. Aveam nevoie de multe unităţi de sânge şi de trombocite. Apoi, identificară cu atenţie duetul biliar, artera hepatică şi vena portă. Era ora unu după-amiaza când companionul meu de două kilograme, adăpostit atâţia ani sub coastele mele, mă părăsi. În locul lui rămase un loc gol sub partea dreaptă a diafragmei, un spaţiu nefiresc.

Conectarea ficatului lui Shiva, sau mai bine zis a lobului său drept, constituia un proces laborios. Sângerarea trebuia meticulos controlată, pentru o bună vizibilitate şi pentru ca Thomas Stone, ajutat de Deepak, să sutureze arteră cu arteră, duet biliar cu duet biliar şi venă cu venă. Foloseau foarfeci şi suporturi de ac special concepute pentru microchirurgie. Amândoi purtau pe frunte lămpi şi lupe, dat fiind că foloseau fire de sutură mai subţiri decât firul de păr. Un avantaj al deciziei lui Deepak de a-mi transplanta lobul drept al ficatului lui Shiva era acela că se potrivea mai firesc sub diafragmă, iar hilul său – locul prin care intrau vasele sangvine – era orientat mai natural spre vena cavă. Astfel, misiunea chirurgului era puţin mai uşoară.

Cei care nu mai aveau de lucru în echipa D îl duseră pe Shiva la reanimare şi apoi rămaseră să aştepte în vestiar. Dispoziţia lor luă pe neaşteptate o turnură sumbră. Acum nimic nu mai depindea de ei, iar acest lucru făcea ca tensiunea să fie aproape insuportabilă.

Îngrijorată, Hema stătea lângă Vinu în sala de aşteptare şi se uita la ceas. La început fusese recunoscătoare pentru prezenţa volubilului ei însoţitor, însă nici măcar el nu reuşea să-i distragă atenţia. Se tot gândea la Ghosh şi se întreba dacă el ar fi mustrat-o fiindcă îl lăsase pe Shiva să-şi asume un asemenea risc. „Nu da piatra din mână”… sau era „pasărea”? „Iarba e mai verde dincolo…” El ar fi avut o maximă şi pentru situaţia asta.

Apoi primi o nouă veste din sala de operaţie, prin intermediul „maestrului de ceremonii” – sunase în fiecare stadiu al intervenţiei, dar acum Hema îşi dorea să n-o mai facă, fiindcă de fiecare dată tresărea la ţârâitul telefonului, închipuindu-şi tot ce era mai rău, însă el îi spunea doar „Au început” sau „Venele porte au fost izolate”, când ea ar fi vrut să audă că terminaseră operaţia lui Shiva. În sfârşit auzi şi aceste cuvinte şi în scurt timp îl şi văzu pe Shiva. Era la reanimare, treaz, dar ameţit şi slăbit, crispându-se de durere. Ea fremăta de bucurie, mângâindu-i părul şi ştiind că oriunde s-ar fi aflat, indiferent sub ce formă se reîncarnase, Ghosh răsufla şi el uşurat.

Privirea lui Shiva, focalizată în sfârşit, rostea o întrebare mută.

— Da, îi răspunse Hema. Chiar acum îi transplantează lui Marion

lobul ficatului tău. Deepak zicea că partea pe care ai donat-o arăta excelent.

Nu i se permise să rămână prea mult alături de el şi, în loc să se întoarcă în sala de aşteptare, decise să se ducă până la capelă. O singură fereastră cu vitralii lăsa să intre foarte puţină lumină. Când uşa masivă se închise în urma ei, se văzu nevoită să pipăie cu mâna în căutarea stranei şi pentru a se aşeza pe banca acoperită cu velur. Cu un gest pios, îşi acoperi capul cu poalele sariului. Când ochii i se obişnuiră cu semiîntunericul, trase o sperietură zdravănă văzând o siluetă îngenuncheată lângă altar. „O fantomă", îşi spuse. Dar apoi îşi aminti de ciclul de rugăciuni pentru Marion şi de veghea permanentă instituită în capelă. Pulsul îi reveni la normal, iar ea se aşeză la loc pe bancă, studiind capul acoperit cu un văl şi omoplaţii traşi spre spate, ţepeni şi depărtaţi de bluza plisată. Hema îşi dădu brusc seama că, rugându-se la fiecare divinitate care-i venise în minte, uitase să apeleze şi la sora Mary Joseph Praise. Această neglijenţă îi provocă un acces de panică teribil şi ridicol, iar sângele îi năvăli în gât. „O, te rog, nu-l pedepsi din cauza asta pe fiul meu!" Îşi frânse mâinile, mustrându-se pentru uitarea ei. „Iartă-mă, Soră, dar dacă ai şti cât de stresant a fost totul în ultima vreme! Te rog, dacă nu e prea târziu, veghează asupra lui Marion, te rog, ajută-l să-şi revină!"

Şi simţi răspunsul la fel de clar ca şi când ar fi fost o voce sau o atingere: o senzaţie de uşurare în frunte, apoi una de calm în piept, care îi adeveriră că ruga i-a fost ascultată. „Mulţumesc, mulţumesc", rosti ea. „Promit să te ţin la curent."

Se întoarse în sala de aşteptare. Era atât de obosită, încât nu putea să nu se mire că Stone şi Deepak mai izbuteau să se ţină pe picioare. De la fereastra sălii de aşteptare, pământul părea constituit în mare parte din cer şi beton – fără un pământ în adevăratul sens al cuvântului, fără o manifestare a naturii pe sol, alta decât soarele apunând în direcţia aceea. Era ciudat, şi totuşi aceasta fusese priveliştea pe care o văzuse fiul ei în ultimii şase ani.

La ora şapte seara, Thomas Stone apăru lângă ea. Înclină din cap şi apoi zâmbi – un gest atât de rar la el, încât Hema îşi dădu seama că totul decursese bine. El nu spuse nimic, iar ea rămase la rândul ei tăcută, cu lacrimile curgându-i pe obraji. Privindu-i chipul brăzdat de cute acolo unde i se sprijiniseră ochelarii şi lampa, dar şi de riduri cauzate de muncă şi de griji, îşi dădu seama cât de mult îmbătrânise, cât de mult îmbătrâniseră amândoi, şi înţelese că, dacă nu exista nimic altceva care să-i unească, aveau în comun măcar asta: amândoi erau încă în picioare după atâţia ani, iar fiii ei (şi ai lui, la un anumit nivel, trebuia să recunoască acest lucru) trăiau.

Thomas Stone se aşeză, sau mai degrabă se prăbuşi pe canapea, şi nu protestă când ea îl sili să ia un suc şi un sendviş din cutia cu

bunătăţi a lui Vinu. Stone bău sucul, o sticlă de apă şi trecu la a doua înainte ca viaţa să pară că se naşte din nou în el. Faţa lui suptă se destinse.

— Din punct de vedere tehnic, totul a decurs bine, spuse el. Noul ficat al lui Marion – fostul lob al lui Shiva – secreta deja bilă înainte chiar de a a termina noi anastomoza. Zâmbi iar, cu o răsucire timidă a colţurilor gurii, cu mândrie în glas. Bila, preciză el apoi, e un semn excelent. Ne-am speriat la un moment dat, când tensiunea arterială a lui Marion a scăzut brusc. Fără nicio explicaţie. Asiguraserăm deja sângele şi fluidele, dar pulsul lui tot a ajuns la o sută optzeci de bătăi pe minut. I-am administrat fluide, am încercat una, alta şi… la fel de brusc, tensiunea a crescut la loc.

Hema dădu să-l întrebe la ce oră se întâmplase, mai exact, dar apoi renunţă, fiindcă ştia răspunsul. Închise ochii şi-i mulţumi Sorei pentru ajutor. Când îi deschise, Thomas Stone se uita la ea, de parcă ar fi înţeles. Se simţi apropiată de el, recunoscătoare. Nu putea merge chiar până acolo încât să-l îmbrăţişeze, dar întinse mâna şi i-o luă pe a lui.

— Aşa, eu trebuie să plec acum, îi spuse el după câteva momente. O vreme, pentru Marion totul va fi în balanţă, ţinând seama de starea gravă în care era când am început. Dar cel puţin are un ficat funcţional. Rinichii tot nu-i lucrează, astfel că va avea nevoie de dializă, însă cred că de vină e doar sindromul hepato-renal, iar noul ficat va rezolva problema asta.

Însă unele detalii le păstră pentru el. Nu-i spuse că, atunci când lucrurile păruseră atât de sumbre în sala de operaţii, ridicase privirile spre tavan şi se rugase nu lui Dumnezeu şi nici păianjenilor, ci sorei Mary Joseph Praise, implorând să fie iertat pentru o viaţă plină de greşeli.

În spital domnea o atmosferă de bucurie, în primul rând pentru că unul de-ai lor ajuns în pragul morţii era încă în viaţă, şi, în al doilea rând, fiindcă Our Lady intrase în istorie. La slujba de mulţumire, capela era plină ochi, cu Hema şi Vinu în primul rând de scaune, iar mulţimea întinzându-se până în curte.

Dincolo de zidurile spitalului se înşirau camionetele posturilor de ştiri, naţionale şi internaţionale deopotrivă. Toate operaţiile anterioare de transplant, din lumea întreagă, porniseră de la un viitor cadavru, de la o persoană aflată în moarte cerebrală. De aceea, un donator *viu,* un geamăn identic care îşi dăduse o jumătate de ficat fratelui său, constituia o ştire extraordinară. Presa nu înţelesese că această reuşită de senzaţie avea să fie importantă mai cu seamă pentru nou-născuţii cu atrezie biliară congenitală – lipsa duetelor biliare. Organele adulte, de la oameni ucişi în accidente, erau rare, dar donatorii din rândul copiilor erau rarisimi. Stone şi Deepak deschiseseră astfel o nouă cale,

oferindu-i unui părinte posibilitatea de a-şi dona o parte a ficatului pentru a-şi salva copilul.

A doua zi deja, ziariştii mai iscoditori făcuseră legătura între Shiva şi celebrul chirurg al fistulelor – „Asta fac eu, astup găuri". A treia, îl supranumiseră pe Thomas Stone „tatăl înstrăinat". Probabil că nu mai era decât o chestiune de timp până să afle povestea sorei Mary Joseph Praise, deşi descoperirea ei ar fi necesitat deplasarea unui reporter la Addis Abeba.

Mi-am venit în simţiri în ziua a cincea. Prima mea amintire este aceea a ridicării de pe fundul oceanului, cu ochii încă împăienjeniţi de apă şi cu ceea ce mi se părea a fi echipamentul de scufundări îndesat în gură şi pe gât – nu puteam vorbi. Când am ajuns la suprafaţă, am înţeles că mă aflam încă la Terapie Intensivă, la Our Lady, fără să aud însă nimic din ceea ce spuneau ceilalţi. I-am văzut pe Hema şi pe Stone şi l-am căutat din priviri pe Shiva. Îmi amintesc că mi-am zis atunci că decisese să nu vină în America şi m-am simţit dezamăgit.

Douăsprezece ore mai târziu, în seara celei de-a cincea zile (deşi la Terapie Intensivă era un crepuscul permanent), am ieşit la suprafaţă de-a binelea, uşurat să văd că Hema era acolo şi că prezenţa ei nu fusese numai o închipuire.

Stătea lângă mine, ţinându-mă de mână. Jinduiam la atingerea ei, temător că m-aş putea scufunda iar în abisul acela în care totul era negru şi din care calea de întoarcere era incertă. Dar continuam să cad în scurte perioade de somn uşor. Noaptea se transforma însă în zi, aducând cu ea o nouă agitaţie şi un trafic mai intens în salonul nostru.

În a şaptea zi, am rămas treaz suficient cât să-mi dea Hema uluitoarea veste că jumătate din ficatul lui Shiva era acum în corpul meu. Pacienţilor aflaţi într-o stare ca a mea trebuie să li se explice lucrurile cel puţin de câte două ori, fiindcă este de aşteptat să nu audă decât jumătate din ceea ce li se spune. Hema îşi repetă spusele de mai bine de zece ori, şi abia când mi-a arătat revista *Times* şi fotografia cu mine şi cu Shiva, abia atunci am crezut-o.

— Shiva se recuperează, adăugă ea. Se simte bine. Dar tu ai făcut pneumonie şi în jurul plămânului drept se acumulează fluid. De aceea eşti conectat încă la ventilator. Dar starea ţi se îmbunătăţeşte şi Deepak spune că mâine te vor deconecta de la el. Noul ficat funcţionează bine, iar rinichii şi-au revenit.

Nu era tocmai întâlnirea pe care mi-o imaginasem cu Hema, însă expresia de pe chipul ei, bucuria şi uşurarea pe care le oglindea erau nepreţuite. Rareori pleca de lângă mine.

Pe Deepak şi pe Stone i-am văzut pentru prima dată în aceeaşi zi, ceva mai târziu. Mă străduiam să-mi stăpânesc emoţiile. Ştiu că ar fi trebuit să simt recunoştinţă. Uneori mi se pare că noi, chirurgii,

purtăm măşti pentru a ne ascunde dorinţele, pentru a ne disimula impulsul de a abuza de trupul altuia. Numai garanţia amneziei, faptul că pacientul nu-şi va aminti altceva decât urarea de „vise plăcute” a anestezistului, numai ele ne permit să fim chirurgi. Stăteau în faţa mea aceşti făptuitori ai unui act de violenţă organizată asupra corpului meu. Faptul că amândoi erau timizi şi modeşti părea aproape înşelător, date fiind ambiţia şi aroganţa care le permiseseră să rişte viaţa lui Shiva pentru a o salva pe a mea. Acela a fost singurul moment în care m-am simţit bucuros pentru tubul care îmi cobora pe gât, între coardele vocale, fiindcă ceea ce le-aş fi spus ar fi părut lipsit de recunoştinţă: „E bine că Shiva şi-a revenit, altfel v-aş fi luat pielea”.

Când m-am trezit, puţin mai târziu, uitasem de tub şi am încercat să vorbesc, ceea ce mi-a dat impresia că mă sufoc şi am intrat în panică. Zbaterile mele au declanşat alarma ventilatorului, drept care m-am speriat că asistenta va crede că „respingeam ventilatorul” şi că mi se va administra intravenos curara. Medicamentul, derivat din otrava în care îşi înmoaie săgeţile unele triburi amazoniene, îţi paralizează toţi muşchii, lăsându-te inert ca un mort, pentru ca ventilatorul să poată lucra nestingherit. Dar Dumnezeu să-i ajute pe cei care nu primesc odată cu ea un sedativ puternic, fiindcă rămân conştienţi, treji, neputând mişca însă niciun muşchi, nici măcar să clipească. Ideea acestei stări de paralizie m-a îngrozit întotdeauna, cu toate că prescriam şi eu lejer curara (dar şi sedative) pentru sute de pacienţi.

Cu ajutorul Hemei, la auzul vocii ei alinătoare, m-am străduit să mă liniştesc, să las aparatul să-mi insufle aer în plămâni, iar asistenta s-a retras. Când m-am simţit mai bine, am scris: „Cum se simte Shiva?” N-a mai fost nevoie de răspunsul ei, fiindcă în aceeaşi clipă în salon a intrat cealaltă jumătate a mea, susţinută de Thomas Stone.

Fratele meu, pe care nu-l mai văzusem de şapte ani, părea istovit, împuţinat, şi nu semăna deloc cu fotografia din *Times*. Am avut un vertij văzându-mi reflexia în oglindă mişcându-se independent de mine. Shiva purta un halat de spital, îşi ţinea cu precauţie o palmă pe abdomen, iar cu cealaltă împingea în faţă suportul de care îi era prinsă perfuzia şi pe care îl folosea ca pe un baston. Fratele meu nu râdea des şi majoritatea glumelor îl lăsau rece, dar când mă văzu, zâmbi larg, ca un cimpanzeu care tocmai şi-a închis paznicul în cuşcă.

„Maimuţă ce eşti”, aş fi vrut să-i spun, şi am întins cu nesaţ mâna după a lui, iar degetele ni s-au împletit. „Ar trebui să râzi mai mult, fiindcă îţi stă bine: vezi cum îţi dispar cutele acelea de pe frunte, iar urechile ţi se relaxează?” Am simţit un lichid curgându-mi în jos pe tâmple. Ochii lui erau de asemenea înlăcrimaţi. I-am strâns degetele – un cod Morse menit să transmită ceea ce-mi stătea pe inimă. El încuviinţă. „Nu trebuie să-mi spui nimic”, asta îmi spunea. Se aplecă în faţă încet, iar eu m-am întrebat oare ce avea de gând, cu siguranţă

nu un sărut… îşi lipi fruntea de a mea. Era un act atât de neaşteptat, de tulburător şi de surprinzător, un memento al zilelor din copilărie, cea mai delicată *testa,* încât îmi veni să râd, iar tubul acela oribil mă zgârie pe gât, aşa că am fost nevoit să încetez.

Am arătat spre stomacul lui. Şi-a tras halatul într-o parte şi am văzut o porţiune a inciziei, restul fiind acoperit de un pansament prin care trecea drenul. Am ridicat din sprâncene, întrebându-l astfel dacă îl doare. El mi-a răspuns: „Doar când respir" şi am râs amândoi, dar tot amândoi am încetat rapid, din cauza durerii. Stone stătea alături, urmărind acest dialog tăcut şi ne privea uimit, cu o expresie stranie pe chip.

Nu aveam de unde să ştiu că recuperarea lui Shiva fusese marcată de o infecţie biliară, care necesitase antibiotice, şi nici că făcuse un cheag de sânge în vena braţului drept, prin care era alimentat cu fluide. I se administra acum un anticoagulant, iar cheagul se resorbea.

I-am ţinut mâna mult timp, fericit să-l privesc, să-i mulţumesc prin intermediul degetelor, dar el continua să-mi transmită că nu aveam pentru ce s-o fac. M-am întins după pix, Hema îmi puse carneţelul în faţă, şi am scris: „Mai mare dragoste omul nu are…"

Nu mă lăsă să termin. Puse mâna pe pixul meu şi spuse: „La fel ai fi făcut şi tu". Aveam anumite îndoieli în privinţa asta, dar el dădu din cap afirmativ: „Ba da, ai fi făcut".

În seara aceea, Deepak a drenat fluidul din jurul plămânului meu drept, iar capacitatea respiratorie mi s-a mărit. Apoi mi-a scos de pe gât tubul acela scârbos. Primul meu cuvânt a fost „Mulţumesc", iar când maşinăria aceea albastră şi urâtă a ieşit din salonul meu, am căzut într-un somn adânc.

Dimineaţa care a urmat a fost marcată de numeroase mici miracole – faptul că mă puteam întoarce şi privi pe fereastră, spre cer, sau că puteam exclama „Au!" când mişcarea îmi întindea incizia. Hema nu era în salonul meu. La Terapie Intensivă era linişte. Asistenta mea, Amelia, părea nefiresc de veselă. Am presupus că era încă devreme.

— Trebuie să facem o radiografie, la parter, îmi spuse ea, decuplându-mă de la maşinării şi pregătindu-mi patul pentru a fi transportat.

La radiologie am fost introdus în tubul tomografului, dar ciudat mi s-a părut că nu la abdomen urma să fac tomografia, ci la cap. Fără îndoială, era o greşeală. Şi totuşi, nu, ordinul venise de la Deepak şi pe el scria: „Examen tomograf al capului, cu şi fără substanţă de contrast".

La amiază mă întorsesem deja în salonul meu, însă în continuare nu era nici urmă de Hema, Stone sau Shiva. Amelia îmi spuse că vor veni cât de curând.

Specialistul în fizioterapie mă ajută să stau lângă pat timp de câteva

secunde. Picioarele îmi erau parcă din gelatină. Am făcut câţiva paşi ajutat, după care m-am aşezat pe scaun extenuat, ameţit, de parcă aş fi alergat la maraton. Am aţipit acolo şi am mâncat puţinul pe care îl puteam înghiţi. După prânz am mai mers câţiva paşi şi chiar am urinat din picioare. Asistentele m-au ajutat să mă întorc în pat. Dacă stau să mă gândesc acum, păreau bucuroase să iasă din salonul meu.

Era ora 14:00 când Thomas Stone apăru la uşa mea. Avea ochii încercănaţi. Se aşeză pe marginea patului, aproape fără să ştie ce face, şi îmi atinse mâna. Deschise gura.

— Stai! am exclamat. Nu spune nimic deocamdată.

M-am uitat pe fereastră la nori, la coşurile de fum din depărtare. Lumea era intactă acum, dar ştiam că, odată ce el va vorbi, nu va mai fi aşa.

— Bine, am zis în cele din urmă. Ce s-a întâmplat cu Shiva?

— A avut o hemoragie cerebrală masivă, răspunse el, cu vocea răguşită. S-a întâmplat azi-noapte, cam la o oră după ce am plecat din salonul tău. Hema era cu el. Şi-a prins deodată capul în mâini de durere… Şi apoi, după numai câteva secunde era… inconştient.

— A murit?

Thomas Stone clătină din cap.

— A sângerat dintr-o malformaţie arterio-venoasă, o încrengătură de vase sanguine în cortex. Probabil că a avut-o dintotdeauna… I se administrau anticoagulante pentru cheagul de sânge din braţ… Într-o săptămână am fi oprit administrarea.

— Unde e?

— Aici. La Terapie Intensivă. Pe un ventilator. L-au văzut doi neurochirurgi, adăugă Stone şi apoi clătină din cap. Sângele nu poate fi evacuat. Ei cred că e prea târziu. Că e deja în moarte cerebrală.

N-am mai înţeles prea multe din ce mi-a spus pe urmă. Îmi amintesc că a zis la un moment dat că tomografia mea revelase un nod similar de vase de sânge, dar mai mic, iar al meu nu sângera – ceea ce era un fel de miracol, presupun, dat fiind că înainte să primesc ficatul lui Shiva sângerasem peste tot.

Câteva minute mai târziu, în salon intrară Hema, Deepak şi Vinu. Mi-am dat seama că Stone fusese delegat de ei să-mi dea vestea.

Biata Hema! Ar fi trebuit să încerc s-o mângâi, însă eram eu însumi copleşit de durere şi de vinovăţie. Şedeau în jurul patului meu, Hema plângând, îndoită de mijloc, cu capul sprijinit de coapsa mea. Voiam să plece toţi. Am închis ochii pentru o clipă. M-am trezit când o asistentă intră să oprească una dintre perfuzii. Nu mai era nimeni altcineva în salon. Am rugat-o să mă ducă la baie şi apoi m-am aşezat pe fotoliu. Voiam să-mi recuperez forţele.

Când m-am trezit iar, Thomas Stone era aşezat lângă fotoliul meu.

— Nu poate respira singur şi nu mai are reflexe pupilare sau de alt tip, rosti ca răspuns la întrebarea mea tăcută. E în moarte cerebrală.

I-am spus că vreau să-l văd.

Tata îmi împinse fotoliul rulant pe culoar, spre salonul în care se afla Shiva. Hema era cu el. Avea ochii umflaţi şi roşii, iar când se întoarse spre mine, m-am simţit ruşinat că trăiesc, ruşinat să fiu cauza durerii ei.

Shiva părea că doarme. Era rândul lui să poarte firul acela care-i ieşea din cap – monitorul de presiune intracraniană. Tubul endotraheal îi strâmba buzele şi-i împingea bărbia într-o poziţie nefirească. Pieptul său urca şi cobora împins de ventilator, şi îmi oferea un loc asupra căruia să-mi opresc privirea, iar regretele mă loveau în acelaşi ritm: Dacă n-aş fi venit în America! Dacă n-aş fi văzut-o pe Tsige! Dacă nu i-aş fi deschis uşa lui Genet!…

Hema mă duse înapoi în salonul meu şi mă ajută să urc în pat.

— Ar fi fost mai bine dacă tu şi Shiva m-aţi fi îngropat, i-am spus. Acum ai fi fost pe drum înapoi spre Missing, împreună cu fiul tău preferat.

Era un lucru prostesc şi crud, un impuls primitiv şi subconştient de a o răni pe ea pentru a-mi domoli mie însumi durerea şi sentimentul de vinovăţie. Dar dacă mă aşteptasem cumva să riposteze, mă înşelasem. Există un punct în care suferinţa sufletească depăşeşte capacitatea umană de exprimare a emoţiilor, astfel că persoana respectivă pare surprinzător de stăpână pe sine. Ea ajunsese în acel punct.

— Marion, ştiu că tu crezi că am ţinut mai mult la Shiva… Şi poate că aşa a fost. Ce pot să spun, decât că-mi pare rău? O mamă îşi iubeşte copiii în mod egal… dar uneori unul dintre copii are nevoie de mai mult ajutor, de mai multă atenţie pentru a se descurca în lume. Shiva a fost un astfel de copil. Marion, trebuie să-ţi cer iertare pentru încă un lucru. Am crezut că tu ai fost responsabil pentru mutilarea lui Genet şi pentru tot ce a urmat. Ţi-am reproşat toate astea. Când am venit aici, Shiva mi-a povestit totul. Copilul meu, sper că mă poţi ierta. Sunt o mamă proastă.

Rămăsesem fără cuvinte. Oare ce altceva se mai întâmplase cât fusesem eu inconştient?

Afară, o sirenă suna din ce în ce mai aproape. O ambulanţă venea spre Our Lady.

— Vor să-l decupleze pe Shiva de la ventilator, spuse Hema în continuare. Eu nu pot să suport ideea. Atâta timp cât respiră, chiar dacă aparatul este cel care o face în locul lui, pentru mine, Shiva este încă viu.

A doua zi dimineaţă, după ce asistenta mă aşează la duş şi mă ajută să fac prima baie, mi-am pus un halat curat şi am cerut să fiu dus în salonul lui Shiva.

— Opreşte aici, am spus cu mult înainte de a ajunge, fiindcă prin uşa întredeschisă l-am văzut pe Thomas Stone aşezat lângă patul lui Shiva, aşa cum – mi se spusese – stătuse şi lângă al meu. Avea degetele lipite de încheietura mâinii lui, ca şi cum i-ar fi luat pulsul, dar ar fi zăbovit acolo mult timp după ce înregistraseră ritmul cardiac. M-am întrebat ce-o fi în mintea lui. L-am privit timp de zece minute întregi, până ce se ridică şi ieşi, cu ochii roşii şi privirea hăituită. Nu mă văzu şi plecă în direcţia opusă.

Mi-am împins scaunul după el.

— Doctore Stone! l-am strigat. Fără îndoială că o operaţie… e singura lui şansă. Neurochirurgii nu pot să-l deschidă, să lege vasele de sânge şi să-i elimine cheagul din creier? Ce dacă şansele sunt mici? Sunt singurele lui şanse.

Se gândi o vreme la cuvintele mele.

— Fiule, ei zic că ţesutul are acolo – îmi pare rău să-ţi spun asta – consistenţa hârtiei igienice ude. Sânge amestecat cu creier. Presiunea e atât de ridicată, încât fie şi numai dacă îl ating, hemoragia va fi şi mai mare – aşa mi-au spus.

Nu voiam să accept asta.

— Dar n-o puteţi face *voi?* Tu şi Deepak. Aţi mai făcut trepanaţii. Ce aveţi de pierdut? Te rog! Hai să-i dăm şansa asta!

Întârzie cu răspunsul atât de mult, ca până şi eu să înţeleg inutilitatea sugestiei mele. Tata îmi puse o mână pe umăr şi îmi vorbi blând, ca unui coleg mai tânăr, nu ca propriului său fiu.

— Marion, aminteşte-ţi de a unsprezecea poruncă. Să nu operezi în ziua în care pacientul moare.

Când m-am întors în salonul meu, Thomas Stone îmi aduse tomografia lui Shiva. Am fost şocat să văd uriaşa pată albă – aşa apare sângele pe filmele tomografice – care invadase ambele emisfere cerebrale şi se întindea până în ventricule. Comprima creierul în locaşul rigid al craniului. Am ştiut atunci că nu mai exista nicio speranţă.

Din cauza anevrismului sau a malformaţiei vasculare din creierul lui, Shiva nu era un donator potenţial de inimă sau de rinichi, de teamă că ar putea exista modificări similare şi în aceste organe.

Hema nu voia să fie prezentă la deconectarea ventilatorului. Am spus că voi sta eu cu el şi am cerut să fiu lăsat singur cu Shiva în clipa morţii.

Hema şi-a luat prima rămas-bun.

Eram pe culoar când Vinu o conduse afară din salon. Mi se frângea

inima să-mi văd mama cu umerii căzuţi, cu capul învelit în poalele sariului, părăsindu-şi copilul încă în viaţă. În sufletul ei simţea probabil că-l abandonează. Ochii tuturor celor din jur o priveau şi toţi erau înlăcrimaţi la vederea siluetei ei în sari străbătând coridorul spre Camera Tăcerii.

Cu ajutorul lui Deepak, m-am aşezat în pat, lângă Shiva. Era ora opt seara. M-am întins alături de el. Toată aparatura fusese îndepărtată, mai puţin tubul respiratorului şi perfuzia. Deepak desprinse de pe obrajii lui Shiva banda adezivă care ţinea tubul traheal. Apoi, la semnul meu, injectă morfină în perfuzie. Dacă mai exista o parte vie a creierului fratelui meu, nu voiam să simtă durere, teamă sau senzaţia de sufocare. Deepak opri apoi ventilatorul, îi amuţi zbârnâitul de alarmă, scoase tubul endotraheal din gura lui Shiva şi ieşi din încăpere.

Am rămas întins lângă el, cu capul lipit de al lui, cu un deget pe carotidă, simţindu-i pulsul. Trupul îi era cald. Nu a mai respirat nici măcar o dată după îndepărtarea tubului. Expresia facială nu i s-a schimbat. Pulsul s-a menţinut regulat timp de aproape un minut, după care s-a întrerupt, de parcă tocmai îşi dăduse seama că partenerii lui de o viaţă, plămânii, renunţaseră la luptă. Bătăile inimii accelerară, deveniră mai slabe şi apoi, cu un ultim zvâcnet sub degetele mele, încetară. M-am gândit la Ghosh. Dintre toate tipurile de puls, acesta era cel mai rar şi totuşi cel mai obişnuit, o caracteristică à la Ianus pe care o posedă fiece puls: potenţialul de a fi absent.

Am închis ochii şi m-am agăţat de Shiva. L-am strâns în braţe, i-am lipit capul de al meu, acum ud de lacrimi. Mă simţeam vulnerabil fizic aşa cum nu mă simţisem niciodată, nici măcar când eram despărţiţi de un continent, ca şi când, odată cu moartea lui, însăşi biologia mea ar fi fost afectată. Căldura îi părăsea rapid trupul.

L-am legănat, presându-mi capul pe al lui, amintindu-mi că atâta vreme n-am putut dormi decât aşa. Disperarea m-a copleşit. Nu voiam să mă îndepărtez de patul lui. Chang şi Eng muriseră la interval de numai câteva ore unul de altul, fiindcă atunci când i se oferise posibilitatea de a fi separat de geamănul mort, cel sănătos refuzase. Iar eu îl înţelegeam perfect. Să-mi dea Deepak o doză de morfină şi să-mi sfârşesc viaţa aşa, să-mi înceteze respiraţia, să-mi slăbească pulsul şi apoi să dispară. Iar eu şi fratele meu să părăsim lumea în aceeaşi îmbrăţişare cu care ne-am început viaţa, în pântec.

Mi l-am imaginat pe Shiva primind telegrama, venind la mine şi apoi riscându-şi propria existenţă pentru a mă salva. Aş fi făcut eu oare acelaşi lucru pentru el? Poate că atunci când m-a văzut, a simţit ceea ce simţeam eu acum: că indiferent ce se petrecuse între noi, viaţa

n-ar mai fi meritat trăită şi s-ar fi sfârşit curând dacă unuia dintre noi i s-ar fi întâmplat ceva.

Corpul lui continua să piardă căldură în braţele mele, ca şi când eu i-aş fi absorbit-o. Mi-am amintit cum alergam amândoi în sus pe deal, cu schimbul, ducând la Urgenţe un copil rece şi lipsit de viaţă, şi cum părinţii lui se ţinuseră după noi. El era acum copilul acela fără viaţă.

Minutele treceau.

În cele din urmă, răceala pielii lui, teribila separare pe care ea o marca între cei vii şi cei morţi, dezarticularea trupurilor noastre unite – ele îmi sădiră în minte o nouă înţelegere, un nou mod de a ne percepe în faţa acestei rapide împuţinări, şi iată ce am înţeles:

Eu şi Shiva am fost o singură fiinţă: ShivaMarion.

Chiar şi atunci când un ocean ne despărţea, chiar şi atunci când credeam că suntem doi, eram de fapt ShivaMarion.

El fusese libertinul, iar eu, până mai ieri, virginul, el fusese geniul care învăţa fără efort, în vreme ce eu munceam până noaptea pentru a ajunge la acelaşi nivel. El fusese celebrul chirurg al fistulelor, iar eu doar un chirurg oarecare, la secţia de traumatologie. Dacă am fi inversat rolurile, mersul universului nu s-ar fi schimbat nici cu o iotă.

Soarta şi Genet conspiraseră pentru a-mi distruge ficatul, dar Shiva deţinuse un rol în destinul lui Genet, şi deci în soarta mea. Fiecare acţiune a noastră s-a dovedit a fi dependentă de celălalt. Acum însă, printr-o curajoasă şi strălucită rearanjare a organelor interne, ShivaMarion se reajustase. Patru braţe, patru picioare, patru rinichi şi aşa mai departe, dar în loc de doi ficaţi, ne reduseserăm la unul singur. Apoi karma şi nenorocul ne duseseră şi mai departe, ne obligaseră la alte concesii: am pierdut teren pe partea lui, câteva organe au murit. Bine, cam toate organele de pe partea lui muriseră, dar eu aveam jumătate din ficatul lui, şi jumătatea aceea prospera. Acum nu trebuia decât să ne restrângem şi mai mult, să trecem din nou la jumătăţi de măsură – soluţii grele pentru timpuri grele: două picioare erau suficiente, şi la fel stăteau lucrurile în privinţa ochilor, a rinichilor şi aşa mai departe. Aveam să ne mulţumim cu o jumătate de ficat, o inimă, un pancreas, două braţe… dar eram tot ShivaMarion.

Shiva trăieşte în mine.

Puteţi spune că era un scenariu exagerat, pe care îl concepusem pentru a putea merge mai departe… Ei bine, m-a ajutat să merg mai departe. Mi-a dat alinare. Mi-a şters lacrimile, m-a ajutat să-mi desprind braţele şi picioarele de trupul de care ne debarasam. În tăcerea nefirească a acelui salon plin de aparate, de data aceasta amuţite, cu jaluzelele coborâte, cu un cadavru îngheţat lângă mine, am simţit că Shiva mă instruia. Vâslise departe de corabia care se scufunda şi îmi spunea că aşa trebuie să gândesc, iar exact asta era logica lui Shiva. *O singură fiinţă la naştere, brutal separaţi apoi, acum*

suntem din nou una.

Erau strânşi cu toţii afară, un macabru comitet de primire – aşa mi-am spus iniţial. Dar ei nu ştiau ce se întâmplase cu câteva clipe în urmă, aşa că nu i-am învinovăţit. Intenţiile lor erau bune. Thomas Stone, Deepak, Vinu şi foarte mulţi dintre asistenţii şi asistentele mele – prietenii mei, familia mea de la Our Lady înainte de a deveni îngrijitorii mei. Am strâns fiecare mână şi le-am mulţumit în numele amândurora. Cred că v-ar spune că aveam un aer liniştit, calm, cu totul altfel decât se aşteptaseră ei. L-am lăsat pe Thomas Stone ultimul. După ce i-am strâns mâna, mi-am urmat un instinct iraţional – cred că al lui Shiva, în niciun caz al meu – care m-a îndemnat să-l îmbrăţişez, nu pentru a primi, ci pentru a da. Pentru a-i spune astfel că făcuse ceea ce trebuia să facă în calitate de tată. Continua să trăiască în noi, iar noi trăiam datorită priceperii sale. Felul în care se agăţă de mine, strângându-mă de parcă s-ar fi înecat, îmi dovedi că făcusem alegerea corectă, sau Shiva o făcuse, oricât de stângace ar fi fost.

Am mers încet de-a lungul culoarului spre Camera Tăcerii – un eufemism ce desemna locul ales pentru a transmite veştile rele, o încăpere cu scaune, o masă, o canapea, o fereastră mare, un crucifix pe perete, dar fără televizor, fără ziare, doar cu o uşă solidă şi antifonată. De câte ori nu făcusem drumul acesta în calitatea mea de chirurg?! Adesea mă opream în faţa uşii, conştient de suferinţa pe care avea s-o aducă vestea mea. Oare cinstisem sentimentele şi demnitatea celor care aşteptau în camera aceea, părinţi, fraţi, soţi, soţii şi copii, chiar dacă ceea ce aveam să le spun le zădărnicea toate rugăciunile? Îmi aminteam fiece astfel de întâlnire; vedeam în faţa ochilor fiece chip întors spre mine cu speranţă şi teamă la deschiderea uşii.

Am găsit-o acolo pe Hema, cu mâinile încrucişate în faţa pieptului, privind pe fereastră, la luminile zonei rezidenţiale din Crucişător, care se întindea până la clădirea personalului de la Our Lady, şi la silueta îndepărtată a podului, din zare. Stătea cu spatele la mine. Îmi văzu reflexia în sticlă înainte de a mă observa pe mine, dar, spre deosebire de toate persoanele pe care le întâlnisem în încăperea aceasta, ea nu se răsuci la intrarea mea. Rămase nemişcată ca o statuie, privind la imaginea mea proiectată pe luciul ferestrei. M-am oprit în loc, ţinând uşa deschisă. În sticla ferestrei i-am văzut ochii mărindu-se, sprâncenele ridicându-se. Rămase cu ochii aţintiţi la ai mei un timp parcă nesfârşit. Figura ei oglindea surprindere… de parcă persoana pe care o vedea nu era cea pe care se aşteptase s-o zărească.

— Iată-ne deci aici, mamă, am spus.

La auzul glasului meu, îşi înclină capul pe un umăr. Îşi aduse o

mână la bărbie, cu degetele aliniate şi apropiate, lipite contemplativ de obraz, cu mişcări exagerate. Îmi studie faţa, reflexia, ca o ţărăncuţă surprinsă scoţând apă din puţ, nevoită acum să ghicească intenţiile avatarului înalt şi zâmbitor pe care îl vede în picioare în spatele ei.

Apoi, cu mişcări lente, ca într-un dans, noi doi fiind dansatorii, se întoarse spre mine.

M-am apropiat de ea.

— Iată-ne deci aici, am repetat, întinzând braţele către ea. Acum putem merge acasă, mamă.

Trebuie să i se fi părut că am spus ceva foarte ciudat, ba chiar greşit. A trăi exclusiv în clipa prezentă, aici şi acum, a privi înainte şi niciodată în trecut – acesta era Shiva pur, în întregime.

— Iată-ne deci aici, am repetat.

Veni în braţele mele.

Am ţinut-o strâns, lângă noi.

CAPITOLUL 53
CEA CARE VINE

Într-o dimineaţă frumoasă, la numai trei săptămâni după plecarea lui Shiva, eu şi Hema ne-am luat la revedere de la Our Lady of Perpetual Succour. Thomas Stone insistase să ne conducă. Am ieşit în aerul atât de rece şi de proaspăt, încât mi-am zis că o tuse sau un strănut l-ar face ţăndări, ca pe o sticlă. Faţada din cărămidă a clădirii sclipea, plină de rouă, când ne-am luat rămas-bun. Recenta apariţie mediatică adusese spitalului noi fonduri municipale şi facilitase începerea unor reparaţii de urgenţă. Ca urmare, monseniorul din fântână nu mai stătea înclinat, iar drugul pe post de baston dispăruse, ca şi crusta de găinaţ care-l acoperea. Lustruit şi roşcovan, părea emasculat şi străin de locul în care îmi petrecusem eu ultimii şapte ani din viaţă.

Taxiul nostru galben traversă în viteză Podul Whitestone, spre aeroportul Kennedy. Soarele abia dacă răsărise, dar autostrada era plină de maşini, şoferii solitari mergeau izolaţi unii de ceilalţi, în capsulele lor de foaie subţire de metal, care la aceste viteze le ofereau iluzia de protecţie. Ne-am alăturat şi noi fluxului, ca nişte recruţi intrând în formaţie. Hema privea meditativ afară, aşa cum făcusem şi eu când sosisem, cu aproape şapte ani în urmă. M-am întrebat dacă ea putea auzi zumzetul superorganismului care împiedica prăbuşirea întregului în haos.

Anul 1986 fusese un dezastru pentru familia noastră. Hema credea că totul avea o legătură oarecare cu numărul, fiindcă cifra naşterii era unu, iar cea a destinului, opt. Anul începuse în mod catastrofic, cu explozia navetei spaţiale *Challenger* pe 28 ianuarie (adică luna întâi, dar şi cifra opt). Apoi, tragedia de la Cernobîl survenise la exact optzeci şi opt de zile după nenorocirea navetei. La scara acelor evenimente, moartea unui frate geamăn – pe data de optsprezece ale lunii – trecuse aproape neobservată.

Dar a mai urmat un deces, opt zile mai târziu, care a avut importanţă pentru noi: vecinul meu, Holmes, venise însoţit de Appleby de la agenţia de detectivi pentru a mă înştiinţa că Genet murise în spitalul închisorii din Galveston în timpul convalescenţei mele. Fiul ei fusese adoptat de o familie din Texas, iar ea plecase în căutarea lui. Când fusese arestată, trăia de azi pe mâine într-o cutie de carton, la câteva străzi de dig. Era doar un schelet şi mai supravieţuise doar două zile la infirmeria închisorii. Oficial, murise de insuficienţă suprarenală cauzată de tuberculoză. Eu însă ştiam mai bine. Murise gonind în căutarea măreţiei, şi niciodată n-o recunoscuse atunci când o avusese în palmă, aşa că o tot vânase în altă parte, fără a înţelege

vreodată efortul necesar pentru a o dobândi sau a o păstra. Mi-e ruşine să spun că m-am simţit uşurat când am aflat. Doar moartea ei era garanţia că nu ne vom mai sfâşia reciproc tot restul vieţii.

În sala de plecări internaţionale auzeam frânturi de conversaţie în bengali, arabă şi tagalog. Un bărbat care pleca spre Laos protesta într-o engleză stâlcită şi ţipătoare faţă de purtarea nedreaptă a celor de la British Airways, fiindcă în niciun caz bagajele lui nu aveau cum să cântărească cu două kilograme mai mult. În acest decor şi fără halatul lui alb, Thomas Stone părea un străin recent sosit.

— Te vei întoarce, Marion? mă întrebă când veni vremea să ne luăm rămas-bun.

Tot ce ştiam era că vreau să fiu alături de Hema când avea să îngroape cenuşa lui Shiva, între mormântul lui Ghosh şi cel al sorei Mary Joseph Praise. Grota de lângă zidul de la Missing, la câţiva paşi de susurul pârâului, devenea rapid cimitirul familiei. Ştiam că prezenţa mea îi va alina. Nu mă gândisem la ce aveam să fac după aceea.

— Fireşte că mă voi întoarce, am replicat. Am casa încă, maşina, locul de muncă…

— Ai grijă ce mănânci, ce bei… mă sfătui el.

Era modul lui de a-mi spune să-i protejez opera.

Mă simţeam mai mult decât bine. Alţi pacienţi cu transplant erau nevoiţi să lupte pentru a-şi împiedica organismul să respingă organul salvator. Cortizonul care le era administrat ducea la cataractă, diabet, fracturi de şold şi alte efecte secundare. Eu aveam noroc că nu trebuia să iau nici măcar o pastilă. Nu mă durea nimic, dacă nu puneam la socoteală înţepăturile de sub coaste, pe care le consideram promiţătoare şi deloc deranjante. Constituiau un semn că jumătatea de ficat a lui Shiva creştea pentru a-şi ocupa pe deplin noul domiciliu.

— Dar tu? am întrebat.

Încă nu găsisem o modalitate mulţumitoare de a mă adresa tatălui meu; foloseam „doctore Stone” în spital şi nimic în situaţii ca aceasta.

— Mai ai o slujbă la care să te întorci? am glumit.

Nu mai fusese la Boston de când mă îmbolnăvisem eu.

Zâmbetul lui lent nu reuşi decât să-i accentueze tristeţea de pe chip. Lua moartea lui Shiva cu titlu personal, ca şi când destinul n-ar fi uitat nicio clipă că odinioară încercase să-l distrugă, şi astfel, când operase pentru a salva, intenţia lui originală îl trădase.

Tata nu făcu nicio încercare de a-mi strânge mâna. Unica noastră îmbrăţişare după moartea lui Shiva era suficientă pentru viaţa întreagă. Ne-am despărţit cu un semn scurt din cap.

Hema îi luă însă mâna în palmele ei. Ratasem întâlnirea lor, la patul meu. Acum mă uitam ca un copil băgăcios.

— Thomas, încetează imediat! exclamă ea, mustrându-l pentru melancolia din privirea lui. Ai făcut tot ce ţi-a stat în puteri, înţelegi? Ai făcut tot ce-ai putut pentru fiii tăi. Nimeni altcineva în lume nu ar fi putut să facă ce-ai făcut tu. Thomas, dacă Ghosh ar fi aici, ţi-ar spune acelaşi lucru. Ar fi mândru de tine şi-ar zice: „Continuă-ţi munca, fiindcă este atât de importantă!”

Dădu drumul mâinii lui, după ce o mai bătu uşurel o dată, se întoarse şi plecă.

Mai târziu, în vreme ce avionul se ridica peste Queens, îndreptându-se spre ocean, m-am gândit la ultimele cuvinte ale Hemei către Stone. În ele erau ascunse şi scuze fiindcă atâţia ani, în mintea ei, îl transformase într-un monstru. Bătându-l pe mână şi apoi plecând, se eliberase pe sine însăşi.

Zborul Alitalia ne duse la Roma. Din cauza unor probleme de ordin mecanic ale zborului de legătură, agentul sugeră o întrerupere de paisprezece ore a călătoriei, iar acest lucru îmi dădu o idee. În câteva minute, eu şi Hema eram din nou într-un taxi, pe o autostradă, dar de această dată ne îndreptam spre centrul Romei. Eram ca doi copii care chiulesc de la şcoală.

N-am avut nevoie de multe eforturi pentru a o convinge pe Hema. Ne-am cazat la un hotel de primă clasă, Hasler, cel mai bun din Roma, aşa cum mi se spusese odată. Era o clădire monumentală, care dădea spre treptele din Piazza di Spagna. De pe acoperiş, în amurg, pe cerul roşiatic se profila în depărtare cupola bazilicii San Pietro.

În fiecare dimineaţă plecam într-un foarte scurt tur prin împrejurimi. Ne întorceam la hotel pentru masa de prânz şi pentru un somn lung de după-amiază. Seara rătăceam pe străzile şi aleile din jurul Pieţei, până ce ne hotărâm asupra unei cafenele cu mese afară, unde să luăm cina.

— Pare atât de familiar, nu-i aşa? întrebă Hema. Meniurile tipărite şi mimeografiate, *minestrone* şi *pasta fagioli,* chelnerii cu cămăşi albe, pantaloni negri şi şorţuri albe…

Ştiam ce vrea să spună. Italienii aduseseră toate acestea în Etiopia, chiar şi umbrelele de deasupra meselor rotunde, acoperite cu formica. La cină, chipul Hemei era mai liniştit decât îl văzusem vreodată de când deschisesem ochii şi o zărisem lângă patul meu, la Our Lady.

— Mi-aş fi dorit să fie şi Ghosh cu noi, spuse ea, zâmbind. I-ar fi plăcut atât de mult!

În cea de-a patra dimineaţă, ne-am lăsat convinşi de portar să mergem într-un mic tur cu un ghid din partea hotelului. Ce anume voiam să vedem? „Vrem să ne faci o surpriză”, am răspuns. „Du-ne pe căi mai puţin bătătorite. În locuri în care nu trebuie să mergem prea mult pe jos sau să stăm la rând.”

Începu cu biserica Santa Maria della Vittoria, la zece minute de mers cu maşina de hotel. Era o biserică frumoasă, bine amplasată pe o stradă circulată, faţada ei elaborată părând că a fost lipită pe peretele unei simple cutii din piatră. Ghidul ne spuse că a fost construită în jurul anului 1624, fiind dedicată iniţial Sfântului Pavel şi apoi Fecioarei Maria. Interiorul era mic – minuscul, dacă îl comparai cu cel de la San Pietro – având o navă scurtă, cu o boltă joasă. În lateral, pilaştri corintici aplatizaţi pe zid demarcau trei „capele", de fapt nimic mai mult decât nişte nişe, fiecare cu o balustradă pentru rugăciune şi un loc în care să poţi aprinde lumânări. Când am ajuns la capătul navei, ghidul se întoarse spre stânga şi ne arătă cu mâna.

— Aceasta este Capela Coronaro. V-am adus special ca s-o vedeţi.

Câteva secunde le-au fost necesare ochilor pentru a transmite imaginea la creier, şi mai multe pentru ca mintea să poată crede ceea ce vedea. Sculptura din marmură albăstrie aflată în faţa mea era *Extazul Sfintei Tereza,* de Bernini. Voiam să-i cer ghidului să tacă şi să-i spun: „Opreşte-te, eu cunosc această sculptură." Dar, în realitate, tot ce ştiam era doar o reproducere dintr-un calendar, pe care mama o prinsese cu piuneze pe perete, în cămăruţa autoclavei. Stătuse acolo poate vreme de treizeci de ani înainte ca Ghosh să desprindă bucata aceea veche de hârtie şi s-o înrămeze pentru mine, pentru a o proteja de alte deteriorări. Reproducerea aceea era nepreţuită pentru mine, şi totuşi niciodată nu păruse în largul ei pe pereţii camerelor mele din America, unde semăna mai degrabă cu cele mai ieftine kitsch-uri pentru turişti. O luasem cu mine în această călătorie, cu gândul s-o înapoiez în singurul loc în care ştiam că va fi acasă: în cămăruţa autoclavei.

M-am uitat la Hema. Faţa îi strălucea. Înţelesese. Ce mână a providenţei ne adusese în acest loc? Fără îndoială, aşa îşi anunţa Ghosh prezenţa, fiindcă Ghosh fusese genul de om despre care puteai fi sigur că ar fi ştiut că *Extazul Sfintei Tereza* se afla la numai câteva minute de hotelul nostru, chiar dacă el nu fusese niciodată la Roma. Ghosh ne adusese aici şi ne îndrumase până în acest loc, nu ca s-o vedem pe Sfânta Tereza imortalizată în marmură, ci ca s-o vedem pe sora Mary Joseph Praise în carne şi oase, căci asta reprezenta statuia aceea pentru mine. *Am venit la tine, mamă.*

Am aprins lumânări. Hema îngenunche, flăcările aruncând o lumină tremurândă pe faţa ei. Buzele i se mişcau. Hema credea în cele mai diverse divinităţi, în reîncarnare şi în înviere, fără a percepe vreo contradicţie între ele. Cât îi admiram credinţa, lipsa de reţinere – o hindusă aprinzând lumânări pentru o călugăriţă carmelită într-o biserică romano-catolică!

Am îngenuncheat şi eu. M-am adresat lui Dumnezeu şi sorei Mary

Joseph Praise, lui Shiva şi lui Ghosh – toate fiinţele pe care le purtam în mine însumi, în trup şi în spirit. „Vă mulţumesc pentru că m-aţi ajutat să trăiesc şi să văd acest vis în marmură.” Simţeam o pace desăvârşită, aveam convingerea că venirea noastră aici închisese cercul, iar acum fluxul anterior blocat putea curge şi eu mă puteam odihni. Dacă „extazul” presupunea incursiunea neaşteptată a sacrului în profan, atunci asta mi se întâmplase mie aici.

Mama vorbise.

Ceea ce nu ştiam era că ea încă mai avea ceva să-mi spună.

CAPITOLUL 54
ÎNTÂMPLĂRI DE ACASĂ

Se lăsase seara când am aterizat. Şapte ani lipsisem din Addis Abeba. Clădirile albe de la Missing păreau rotunjite pe la colţuri, tocite, excavate parcă dintr-un şantier arheologic, dar încă nerestaurate.

Când taxiul ajunse la şopronul lui Shiva, i-am cerut şoferului să mă lase să cobor. I-am spus Hemei să se ducă înainte, fiindcă eu voiam să fac restul drumului pe jos.

Am rămas locului ascultând taxiul care a demarat. Foşnetul sec al frunzelor amintea de mâna unui copil prefirând monedele într-o cutie. Sunetul nu mai avea nimic ameninţător pentru mine. Am găsit bordura ştirbită care oprise o motocicletă, dar nu şi pe cel care o conducea. M-am uitat în jos, printre copaci şi în umbrele între care căzuse. Locul nu-mi mai stârnea nicio spaimă. Toate fantomele pieriseră. Răzbunarea pe care o căutaseră se împlinise. Nu mai aveam nimic de dat, nimic de temut. Am privit pe deasupra copacilor, spre oraş. Cerul era pânza unui pictor nebun, de parcă undeva, la jumătatea ei, artistul s-ar fi hotărât să renunţe la azuriu, împroşcând în loc stacojiu, ocru şi negru. Oraşul era plin de lumină, strălucitor, dar ici şi colo imaginea lui era obturată de fuioare mari de pâclă care îmi înceţoşau vederea, ca fumul iscat de numeroase mici bătălii.

Am urcat dealul către casă, asaltat de o mie de amintiri – Shiva şi cu mine alergând în cursa noastră în trei picioare pentru a ajunge la timp la masa de seară, noi doi şi Genet întorcându-ne de la şcoală cu cărţile şi caietele în braţe, Zemui venind cu motocicleta şi rulând cu motorul oprit pe ultima sută de metri. Sus, în faţă, se vedeau trei siluete strânse în jurul taxiului şi al Hemei. Apoi sora-şefă, Gebrew şi Almaz se depărtară de maşină, contururile lor profilându-se pe ultimele tuşe chihlimbarii ale cerului, în aşteptarea mea.

Eram acasă de trei zile când sora-şefă mă chemă la Urgenţe. O fetiţă cu o rană urâtă de glonţ în abdomen sângera de moarte în faţa noastră. Ar fi murit dacă am fi încercat s-o trimitem în altă parte. Am dus-o imediat în sala de operaţii nr. 3 şi am găsit sursa hemoragiei. Ce a urmat după asta – rezecarea intestinului afectat, spălarea cavităţii peritoneale, colostomia – a fost activitate de rutină, însă efectul asupra mea a fost cu totul altul. Simţeam că mă aflu pe un teren sfânt, stând în acelaşi loc în care stătuseră Thomas Stone, Ghosh şi Shiva, fiecare cu scalpelul în mână. La finele intervenţiei, când m-am întors să plec, şerpuind printre găleţile şi firele de pe podea, am ridicat privirea şi l-am văzut pe Shiva în noul panou de sticlă care separa sala de operaţii nr. 3 de recenta ei soră, sala de operaţii nr. 4. Imaginea mi-a tăiat

răsuflarea. Mi-am amintit primele cuvinte rostite de Shiva când uciderea puilor lui Koochooloo l-a determinat să întrerupă anii de tăcere: „Tu ai uita dacă cineva ne-ar ucide, pe mine sau pe Marion?" Nu, Shiva, niciodată nu te vom uita, i-am spus reflexiei mele din geam. Şi cu aceste cuvinte cred că mi-am hotărât viitorul.

Printre lucrurile din camera lui Shiva am găsit o cheie pe un breloc în forma statului Congo. În şopron era o motocicletă ciudată, cu apărătoare de roţi groase, de un roşu strălucitor, cu rezervorul în formă de lacrimă, roşu şi el, cu ghidonul care în America ar fi fost poreclit „creangă de maimuţă", şi cu splendide roţi cromate. Hema spuse că Shiva o cumpărase la mâna a doua cu câţiva ani în urmă şi tot meşterise la ea, şi că mergea cu ea doar seara târziu, când nu era trafic intens. Motorul ca un uger îmi părea foarte cunoscut, iar huruitul lui scăzut când l-am pornit i-a deconspirat adevărata identitate.

Operam trei zile pe săptămână, iar când s-a apropiat termenul la care îmi expira biletul de întoarcere în New York, n-am făcut nimic.

Ficatul lui Shiva funcţiona perfect în corpul meu, an după an. Injecţiile cu imunoglobulină împotriva hepatitei B s-au dovedit de ajutor. Virusul a devenit latent, iar analizele de sânge au arătat că nu eram purtător şi deci că nu puteam infecta pe nimeni. Sora-şefă insista că era un miracol, iar eu nu puteam decât să fiu de acord.

În 1991, la cinci ani după revenirea în Etiopia, stăteam lângă porţile de la Missing, exact ca atunci când eram copil, şi priveam trupele Frontului de Eliberare a Populaţiei Tigre şi pe ceilalţi luptători pentru libertate intrând în oraş. Purtau aceleaşi haine funcţionale – cămăşi, pantaloni scurţi şi sandale – pe care le văzusem la gherilele din Eritreea, cu banduliere în diagonală pe piept, şi erau înarmaţi cu carabine. Nu mărşăluiau în formaţie, dar pe feţele lor se citea disciplina şi determinarea unor oameni care credeau în cauza lor. Nu erau jafuri, nu era haos. Unicul jaf fusese cel al tovarăşului preşedinte pe viaţă, care golise Trezoreria şi fugise cu prada în Zimbabwe, unde acolitul său, Mugabe, îi acordase azil. Mengistu era un personaj dispreţuit, un blestem căzut asupra ţării, un om despre care nimeni, nici astăzi, nu găseşte un cuvânt bun de spus. Almaz era de părere că sufletele tuturor celor pe care îi ucisese se strânseseră la un loc, aşteptând să-l întâmpine pe drumul spre iad.

În fiecare seară treceam pe la sora-şefă înainte să mă duc la culcare. Tremura rău, iar vârsta o cocârjase, însă bucuria cu care îşi trăia viaţa rămăsese neschimbată. Beam împreună câte o ceaşcă de cacao. Unicul ei disc – Bach – răsuna în fundal, la un mic gramofon pe care eu i-l cumpărasem. Niciodată nu se sătura de *Gloria in excelsis* – acorduri pe care întotdeauna le voi asocia cu persoana ei. În vreme ce şedeam

alături de ea, mă privea zâmbind, de parcă ar fi ştiut mereu că mă voi întoarce pe pământul de care m-am dezis la un moment dat. Îşi dorise ca Domnul s-o ia la El ori în timpul rugăciunii, ori în somn, iar El îi ascultă ruga. Era în 1991, la câteva luni după fuga preşedintelui pe viaţă. Am găsit-o în scaunul ei, cu discul încă rotindu-se la gramofon. Cu numai o dimineaţă în urmă supraveghease plantarea unui soi nou de trandafir, *Rosa rubiginosa Shiva,* pe care îl înregistrase în mod oficial în scriptele Societăţii Regale. Mie mi s-a părut că tot oraşul venise la înmormântarea ei, bogaţi şi săraci deopotrivă. Almaz spusese că aleile spre rai erau pline de sufletele celor recunoscători şi că tronul ei o aştepta chiar lângă cel al Mariei.

Almaz şi Gebrew se pensionaseră şi locuiau în apartamente noi şi confortabile, construite pentru ei la Missing, liberi fiind să-şi petreacă timpul după bunul lor plac. Nu cred că ar fi trebuit să mă surprindă faptul că aleseseră s-o facă în rugăciune şi post.

Institutul „Shiva Stone" pentru Chirurgia Fistulelor, condus de Hema, se extinsese, la fel ca finanţarea lui. Hema lucra zi de zi, iar tineri ginecologi zeloşi din ţară, dar şi din alte state africane veneau să se pregătească acolo şi să ducă mai departe cauza lui. Stagiara angajată, a cărei cameră o vizitasem cu atât de mulţi ani în urmă, devenise o asistentă priceputâ sub îndrumarea lui Shiva, iar acum, încurajată de Hema, era ea însăşi un chirurg încrezător, cum nu se poate mai potrivită pentru dificila misiune de a-i pregăti pe tinerii medici care veneau la institut pentru a învăţa cum să trateze această problemă specială. Insistasem să-i aflu numele real şi, cu reticenţă, îmi spusese că o chema Naeema. Dar nu folosea niciodată acest nume. Chiar şi pentru ea însăşi, devenise doar Stagiara Angajată.

Răsfoind hârtiile sorei-şefe, am descoperit că donatorul anonim care cu modestie finanţase munca lui Shiva atâţia ani nu fusese altul decât Thomas Stone. Acum îşi concentrase eforturile pentru a convinge alţi donatori şi alte organizaţii să susţină spitalul Missing.

Abia în anul 2004, mesajul sorei Mary Joseph Praise a ajuns la mine. S-a întâmplat imediat după Anul Nou, conform calendarului occidental, o vreme în care frunzişul mimozelor ce înconjurau clădirea ambulatoriului era înspicat cu flori galbene şi violet, iar întregul Missing era învăluit în parfum de vanilie.

Trecusem printre pacienţi şi mă dusesem în cămăruţa autoclavei. Reproducerea înrămată cu *Extazul Sfintei Tereza* stătea puţin strâmb pe perete. Îndreptând-o, am constatat că agăţătoarea i se desprinsese. Când am luat-o pentru a-i fixa cârligul, am văzut că hârtia groasă, maro, de pe spate, se dezlipise la o margine. În încăpere era mereu umezeală din cauza autoclavei, iar asta părea să fi afectat lipiciul. Încercând să prind hârtia la loc, am observat o foaie subţire ca

borangicul, împăturită şi strecurată în spatele hârtiei maro, pe care se zăreau rânduri scrise cu cerneală albastră.

Am scos-o la lumină.

M-am lăsat greu pe spătarul scaunului. Mie nu-mi tremură niciodată mâinile, dar, din cine ştie ce motiv, fila aceea delicată fremăta acum.

Scrisoarea părea decolorată de vreme, aproape transparentă, riscând să se prefacă în mici fărâmiţe. La fel ca Ghosh, m-am gândit o clipă dacă să citesc o misivă adresată altcuiva. Eram sigur că aceasta era scrisoarea pe care o scrisese mama chiar înainte de naşterea mea. Deci la Ghosh se aflase. Iar când împlinisem douăzeci şi cinci de ani, îmi parvenise mie. O dusesem cu mine în America şi o adusesem înapoi. Timp de douăzeci şi cinci de ani, nu ştiusem că scrisoarea era la mine. Până în ziua aceea. „Când o să vii, mamă?" obişnuiam să întreb când eram mic, privind la fotografia de pe perete. În sfârşit, venise.

CAPITOLUL 55
PLĂCINTA REŢINUTĂ

19 septembrie

Dragă Thomas,

Noaptea trecută Dumnezeu mi-a spus că trebuie să-ţi mărturisesc ţie ce n-am mărturisit nimănui niciodată, nici măcar lui Dumnezeu însuşi. Cu ani în urmă, în Aden, mi-am întors faţa de la Domnul, aşa cum şi El şi-a întors-o de la mine. Mi s-a întâmplat acolo un lucru care n-ar trebui să i se întâmple nici unei femei. Nu l-am putut ierta pe cel care mi-a făcut rău. Nu l-am putut ierta pe Dumnezeu. Moartea ar fi fost mai bună decât ce am îndurat eu. Dar am ajuns aici, la Missing. Am venit în veşmânt de călugăriţă pentru a-mi ascunde amărăciunea şi ruşinea.

În Ieremia 17 stă scris: „Inima omului este mai vicleană decât orice şi foarte stricată! Cine o va cunoaşte?" Eu am venit în Etiopia cu viclenie şi stricăciune.

Dar munca noastră împreună m-a schimbat. Aş fi putut să-ţi fiu asistentă până la ultima mea suflare. Acum, lucrurile s-au schimbat din nou.

Cu câteva luni în urmă, erai ca posedat, iar eu am încercat să te liniştesc. Acum sunt însărcinată. Să nu te învinovăţeşti.

Mi-a fost greu să-mi ascund trupul de sora-şefă şi de ceilalţi. De multe ori m-am gândit să-ţi spun. Niciodată n-am ştiut cum s-o fac. Dar acum mă tem. Nu mai am mult timp. Noaptea trecută, mişcările au devenit mai puternice. Şi m-am întrebat: „Dacă Thomas va vrea să rămân? N-ar trebui să plec aşa cum am venit la Missing şi la tine, pe ascuns şi cu viclenie." De aceea îţi scriu.

Trebuie să fug de la Missing pentru a-l cruţa de ruşinea mea, aşa cum am venit odinioară la el pentru a-mi ascunde mie ruşinea. Dacă vei veni la mine când vei primi această scrisoare, voi şti că vrei să rămân cu tine. Dar orice ai alege să faci, dragostea mea va rămâne mereu aceeaşi.

Mary

Am avut nevoie de o extraordinară putere de concentrare ca să duc la bun sfârşit ultima operaţie – o vagotomie cu gastro-jejunostomie de rutină, pentru un ulcer duodenal – şi ca să nu-mi las mintea să zboare aiurea. În sfârşit, cu scrisoarea aceea în mână, m-am întors în apartamentul meu, simţindu-mă ca şi cum niciodată nu aş mai fi străbătut drumul acela.

Îl iubise. Îl iubise atât de mult, încât fugise din Aden la el. Petele de sânge cu care venise la Missing îmi spuneau ceea ce ea nu putuse să spună. Izbutise să ajungă la doctorul – la bărbatul – pe care îl întâlnise

pe vasul acela când plecase din India. Şi apoi, ani mai târziu, îl iubise atât de mult, încât fusese gata să-l părăsească. În al unsprezecelea ceas se hotărâse totuşi să-i scrie şi să-i spună. Apoi aşteptase ca el să vină sau nu.

Dar Thomas Stone venise. Fără îndoială că ea fusese conştientă de sosirea lui. Când o ridicase, o purtase în braţe, alergase cu ea, fiece lacrimă căzută din ochii lui pe chipul ei trebuie să fi fost pentru ea o declaraţie de dragoste. Venise nu ca urmare a scrisorii, fiindcă n-o primise. Venise fiindcă o parte din el însuşi ştia ce făcuse şi ce avea de făcut. O parte din el ştia ce anume simţea.

Mi l-am imaginat pe Ghosh intrând în camera lui Thomas Stone după moartea mamei, căutându-l. Observase, probabil, pe birou noul tratat şi semnul de carte, iar deasupra lor, probabil la vedere, scrisoarea aceasta. Thomas Stone nu văzuse nici cartea, nici scrisoarea, fiindcă dormise cu o noapte înainte pe şezlongul din biroul lui de la Missing, aşa cum obişnuia deseori, iar după moartea mamei nu se mai întorsese în apartamentul lui. De ce nu-i expediase Ghosh scrisoarea ulterior? Fiindcă Thomas Stone nu scrisese şi nu luase niciodată legătura cu ei, iar la început, Ghosh nu avusese adresa lui. Dar odată cu trecerea anilor, probabil că ar fi putut să dea de el. La urma urmei, Eli Harris ştiuse mereu unde să-l găsească. Dar poate că deja Ghosh se simţise lezat de tăcerea lui Stone, de dorinţa lui de a-şi uita vechiul prieten şi de a-l lăsa pe el să aibă grijă de copiii lui, în fuga sa de trecut. Şi pe măsură ce tot mai mulţi ani se scurseseră, probabil că Ghosh se gândise la efectul scrisorii asupra lui Stone – poate că i-ar fi făcut un deserviciu expediindu-i-o. Ar fi riscat să-i provoace o nouă cădere psihică sau, aşa cum se temuse Hema totdeauna, Stone ar fi putut veni să-şi revendice copiii. Sau poate că n-ar fi înţeles – ori n-ar fi crezut – nimic din scrisoarea aceea.

Apoi, la apropierea morţii, faptul că scrisoarea se afla la el îi dăduse unele mustrări de conştiinţă. Dacă mesajul ei l-ar fi putut salva pe Stone, i-ar fi ridicat o piatră de pe inimă? Dacă l-ar fi determinat, chiar şi cu întârziere, să facă ceea ce trebuia pentru fiii săi? Orice resentimente faţă de Stone – dacă Ghosh avusese unele – probabil că deja pieriseră.

Aşa că, în cele din urmă, Ghosh îi dăduse tratatul şi semnul de carte lui Shiva, iar scrisoarea, mie, ascunzând-o însă de mine. M-am minunat de perspicacitatea unui om aflat pe moarte, care disimulase o scrisoare într-o fotografie înrămată. Lăsase astfel totul la mâna destinului – tipic pentru Ghosh! Când aveam să-l găsesc pe Thomas Stone? Când aveam să găsesc scrisoarea? Iar atunci când aş fi găsit-o, i-aş fi dat-o eu destinatarului ei iniţial? Ghosh avusese încredere în mine, mă lăsa să procedez aşa cum credeam de cuviinţă. Şi asta este o formă de dragoste. Murise de mai bine de un sfert de secol şi încă îmi

mai dădea lecţii despre încrederea care vine numai din iubirea adevărată.

— Shiva, am spus ridicând privirea spre cer, unde stelele îşi făceau încălzirea pentru spectacolul lor nocturn, şi mi-am amintit noaptea în care am fugit de la Missing, iar Shiva mi-a pus în braţe tratatul tatălui nostru, *Scurt manual,* cu semnul de carte înăuntru.

Cele câteva cuvinte scrise de mama pe semnul de carte fuseseră unica noastră modalitate de a şti că existase într-adevăr o scrisoare. Cu ani în urmă, la telefon, îl întrebasem: „Shiva, de ce mi-ai dat mie tratatul?" Nu ştiuse să-mi spună. „Am vrut să-l ai tu", atât îmi putuse răspunde.

Lumea întreagă depinde de fiecare acţiune a noastră, de fiecare omisiune, indiferent dacă noi ştim sau nu acest lucru.

Când am ajuns în apartamentul meu, m-am aşezat şi mi-am întins scrisoarea pe genunchi, după care am format numărul lui Thomas Stone. Tata trecuse deja de optzeci de ani şi era profesor emerit. Deepak spunea că vederea îl lăsase, dar mâinile îi erau atât de pricepute, încât ar fi putut opera şi pe întuneric. Totuşi, rareori mai opera, însă asista des. Thomas Stone fusese renumit odinioară pentru *Chirurgul eficient: Scurt manual de chirurgie tropicală.* Acum devenise celebru pentru o nouă procedură revoluţionară de transplant. Eu eram dovada că intervenţia reuşise, dar decesul lui Shiva atesta riscurile implicate. Chirurgii din lumea întreagă învăţaseră să facă operaţia, şi astfel mulţi nou-născuţi veniţi pe lume fără un sistem funcţional de drenare a bilei fuseseră salvaţi, transplantându-li-se o parte din ficatul unui părinte.

În receptor am auzit liniştea neantului care pluteşte deasupra pământului, şi apoi, din eter, zbârnâitul unui telefon care sună în depărtare. Ţârâitul lui ascuţit avea o rapiditate şi o eficienţă atât de diferite de apaticele clicuri analogice şi de sunetul hârâit atunci când formam un număr din Addis Abeba. Mi-am imaginat telefonul stârnind ecou în apartamentul pe care îl vizitasem şi eu o dată şi pe care îl lăsasem deschis ca pe o conservă de peşte, pentru ca Thomas Stone să ştie că fiul lui sosise în lumea în care trăia el.

M-am gândit la mama scriind scrisoarea aceea: întreaga ei viaţă rezumată pe o singură faţă a filei de pergament. Probabil că ea însăşi o dusese la destinaţie (odată cu tratatul şi cu semnul de carte) după-amiază târziu, când începuseră durerile. Situaţia i se înrăutăţise peste noapte şi, încet, intrase în stare de şoc, iar a doua zi murise. Dar nu înainte ca Thomas Stone să vină la ea. Era semnul pe care îl aşteptase. El făcuse ceea ce trebuia, şi totuşi, vreme de jumătate de secol, nu ştiuse asta.

Thomas Stone răspunse de la primul ţârâit. M-am întrebat dacă era treaz, deşi în Boston trecuse de miezul nopţii.

— Da?

Vocea tatălui meu era fermă şi limpede, de parcă s-ar fi aşteptat la această intruziune, de parcă ar fi fost gata pentru povestea unei traume sau a unei masive hemoragii cerebrale care asigura un organ disponibil, ori gata să afle despre un copil, unul din zece mii, născut cu atrezie biliară, care ar fi murit fără un transplant de ficat. Vocea pe care o auzisem era vocea unui om dispus să-şi ofere întreaga experienţă şi priceperea celor nouă degete ale sale pentru salvarea unei fiinţe umane, dornic să transmită această moştenire încă unei generaţii de stagiari şi rezidenţi acesta era rostul lui pe lume. Altceva nu ştia să facă.

— Stone la telefon, spuse, iar glasul îi sună foarte aproape, de parcă s-ar fi aflat în aceeaşi încăpere cu mine, de parcă nimic nu ar fi separat cele două lumi ale noastre.

MULŢUMIRI

Aceasta este o lucrare de ficţiune şi toate personajele sunt imaginare, aşa cum este şi spitalul Missing. Unele personalităţi istorice, precum împăratul Haile Selassie şi dictatorul Mengistu, sunt reale. O tentativă de lovitură de stat s-a produs într-adevăr în Etiopia, dar cu cinci ani înaintea celei pe care am descris-o eu. Personajul colonelului şi cel al fratelui său au la bază doi dintre liderii reali ai puciului. Detaliile capturării lor şi cuvintele rostite la procesul colonelului şi înaintea executării lui au fost extrase din rapoartele date publicităţii, îndeosebi din: *Ethiopia: A New Politicul History,* de Richard Greenfield, *Ethiopia at Bay: A Personal Account of the Haile Selassie Years,* de John S. Spencer, *Revolutionary Ethiopia: From Empire to People's Republic,* de Edmond J. Keller, şi din lucrările publicate de Richard Pankhurst pentru contextul istoric. Un remarcabil medic pe nume John Melly a murit după ce a fost împuşcat de un jefuitor, dar dialogul său cu sora-şefă este imaginar. Ibis şi celelalte baruri sunt de asemenea imaginare, la fel ca Şcoala Urbană şi Rurală Loomis; orice asemănare cu excelenta mea şcoală (la care domnii Robbs şi Thames mi-au încurajat dorinţa de a scrie) este neintenţionată.

Următoarele surse, cărţi şi persoane au fost pentru mine de nepreţuit. Scena naşterii şi sintagmele „asfixie albă" şi „în obscuritate în pântecul mamei noastre" au fost inspirate din memoriile regretatului obstetrician şi chirurg al fistulelor, egipteanul Naguib Mahfouz, *The Life of an Egyptian Doctor* – la fel ca ideea lighenaşului de aramă. Eseurile în care Nergesh Tejani îşi descria experienţele africane în privinţa clinicilor de repoziţionare şi a fistulelor, dar şi corespondenţa mea cu ea s-au dovedit extrem de utile. Am consultat operele publicate ale doctorilor Reginald Hamlin şi Catherine Hamlin, pionieri ai chirurgiei fistulelor. Student la medicină fiind, i-am putut vedea şi m-am familiarizat cu activitatea lor. Recent am avut ocazia de a vizita „Spitalul de lângă râu", care şi-a împrumutat numele lucrării memorialistice semnate de Catherine Hamlin. Chirurgii fistulelor din cartea mea nu au nicidecum la bază personalităţile celor doi Hamlin. Regretatul Sir Ian Hill a fost decan al Facultăţii de Medicină, şi dacă i-am folosit numele în carte, ca şi pe cel al lui Braithwaite, am făcut-o ca un tribut adus acestor două persoane care şi-au investit încrederea în mine. Tentativele de deturnare a unor zboruri ale Liniilor Aeriene Etiopiene din anii 1960 şi 1970 sunt realităţi istorice. Printre cei implicaţi s-a aflat şi o colegă a mea din

şcoala medicală, mai mare decât mine; ea şi camarazii ei au pierit în respectiva tentativă. Actualul prim-ministru al Etiopiei, Meles Zenawi, mi-a fost de asemenea coleg de şcoală medicală, cu un an mai mic. Luptător de gherilă, el s-a aflat în fruntea forţelor care l-au alungat de la putere pe Mengistu. Eroismul echipei de securitate şi incredibila abilitate demonstrată de piloţi sunt cât se poate de reale. Liniile Aeriene Etiopiene rămân, după părerea mea, cea mai sigură şi mai eficientă companie aeriană internaţională cu care am zburat eu, având cei mai ospitalieri şi mai amabili însoţitori de zbor. Febra recurentă cauzată de păduchi a fost studiată de regretaţii Peret Perine şi Charles Leithead; în studenţie am avut plăcerea să consult pacienţi alături de amândoi.

Pentru informaţiile referitoare la Tereza din Avila şi pentru descrierea statuii lui Bernini m-am inspirat din *Teresa of Avila: The Progress of a Soul,* de Cathleen Medwick. Chiar şi după ce am văzut originalul din Roma, descrierile ei mi s-au părul extrem de sugestive. Toate cuvintele Sfintei Tereza pe care le citez, ideile despre credinţă şi îndurarea divină, ideea sorei Mary Joseph Praise recitând *Miserere* pe patul de moarte şi cea a inexplicabilului parfum dulce au la bază lucrarea lui Medwick despre viaţa Sfintei Tereza. Cuvintele „idile celeste" îi aparţin lui H.M. Stutfield, aşa cum au fost citate în cartea lui Medwick.

Fraza „Ţie-ţi datorez privelişte dimineţii" este preluată din poezia *To the Surgeon Kevin Lin* de W.S. Mervin, publicată iniţial în *The New Yorker*. O ediţie limitată a acestei poezii, pregătită pentru tipar de Carolee Campbell de la Ninja Press şi autografiată de William Merwin, este aşezată la loc de cinste în biroul meu. Îi rămân profund îndatorat medicului, scriitorului şi prietenului meu Ethan Canin, pentru că mi-a adresat prima invitaţie la Festivalul Scriitorilor de la Sun Valley şi astfel mi-a făcut cunoştinţă cu Reva Tooley şi cu remarcabilii participanţi la această manifestare.

Fraza „nasul ascuţit ca un vârf de creion" este împrumutată din piesa *Henric al V-lea,* partea a II-a, şi oglindeşte convingerea mea că reprezintă finul spirit de observaţie clinică demonstrat de Shakespeare, pe care l-am descris în articolul „The Typhoid State Revisited", publicat în *The American Journal of Medicine* (79:370; 1985).

Impresiile mele din Aden şi propriile-mi amintiri despre khat au fost suplinite de superbele descrieri din cartea lui Eric Hansen, *Motoring with Mohammed: Journeys to Yemen and the Red Sea,* şi din volumul *Eating the Flowers of Paradise: One Man's Journey Through Ethiopia and Yemen,* de Kevin Rushby.

Pentru ocupaţia italiană, descrierea oraşului Aweyde şi numeroase aspecte ale conflictului italiano-etiopian, inclusiv dorinţa de a învinge

prin orice mijloace – *qualsiasi mezzo* – m-am documentat din excelenta lucrare a lui Paul Theroux, *Dark Star Safari: Overland from Cairo to Capetown,* şi din multe alte surse.

Fraza „Îşi sumeţi umerii, şocată de oroarea" este o parafrazare a unui vers din poemul lui James Merrill *Charles on Fire*: „Nimeni altul nu-şi sumeţi/Umerii ororii lui".

Bliss Carnochan mi-a prezentat una dintre primele ediţii ale lucrării lui, *Golden Legends: Images of Abyssinia, Samuel Johnson to Bob Marley,* şi m-a ajutat să înţeleg cum s-au conturat ideile occidentale despre Etiopia.

La fel ca numeroşi alţi studenţi la medicină din Commonwealth, am admirat lucrarea *Bailey and Love's Short Practice of Surgery*. Tratatul imaginar al lui Stone are la bază acest manual, iar povestea cu wombatul şi apendicele este preluată din el. Ca student, am fost impresionat de fotografia lui Bailey şi a celor nouă degete ale sale. Dincolo de acest detaliu însă, personajul Thomas Stone nu are nicio legătură cu Hamilton Bailey, care a profesat doar în Anglia înainte de a se pensiona.

Frazele „Era nevoie de o decizie înţeleaptă, pentru a nu mai greşi din nou. Fiindcă de multe ori *a doua* greşeală, făcută în graba de a o corecta pe prima, era cea care pecetluia soarta pacientului" şi „Greşelile bogaţilor sunt acoperite cu bani, dar ale chirurgilor, cu pământ" sunt preluate din *Aphorisms and Quotations for the Surgeon,* de Moshe Schein. Pentru ele şi pentru numeroase noţiuni de chirurgie îi sunt îndatorat lui Moshe, chirurg desăvârşit, profesor strălucit şi autor al mai multor lucrări de chirurgie, eseist şi prieten. Pe lângă faptul că a citit primele variante preliminare ale acestei cărţi, el m-a introdus în comunitatea chirurgilor de pe SURGINET. Din discuţiile lor am învăţat şi am împrumutat idei, mai cu seamă detaliile despre vasectomie, care mi-au prilejuit o serie de dialoguri memorabile. Karen Kwong mi-a împărtăşit experienţele ei (şi pe cele ale soţului ei, Marţy) în calitate de chirurg traumatolog. De asemenea, a citit cu atenţie manuscrisul cărţii de faţă, atât în stadiile incipiente, cât şi la final. Lungile şi amabilele ei mesaje electronice mi-au fost de un nepreţuit ajutor, astfel că nu-mi pot exprima suficient recunoştinţa şi admiraţia pe care i le port. Le mulţumesc deopotrivă următorilor: Ed Salztein, Jack Peacock, Stuarl Levis şi Franz Theard. L-am întâlnit pe Thomas Starzl când eram rezident-şef în Tennessee şi am păstrat de atunci legătura cu el. Este cu adevărat un chirurg prin excelenţă, munca sa de pionierat în domeniul transplantului hepatic nefiind câtuşi de puţin o ficţiune. Prezenţa numelui său în carte se constituie într-un tribut pe care i-l aduc. Thomas Stone este contemporanul său fictiv.

Francisco Cigarroa, preşedinte al Centrului pentru Ştiinţe ale Sănătăţii de la Universitatea Texas din San Antonio (CSSUTSA), a avut

amabilitatea de a-mi permite să-l urmăresc în timpul unei operaţii de transplant hepatic la un copil. Remarcabilul grup care, condus de Glenn Halff, face ca transplantul de ficat să pară aproape o intervenţie de rutină, este o parte a moştenirii lăsate de Starzl. Până de curând se putea spune fără a exagera că, la nivel mondial, fiecare chirurg specializat în transplantul hepatic a fost pregătit în acest sens de Starzl sau de cineva care s-a pregătit cu Starzl.

„Naşterea şi copulaţia, şi moartea/Astea sunt datele elementare, dacă stai să judeci bine… M-am născut, şi o dată e de-ajuns" este un citat parţial din *Sweeney Agonistes,* de T.S. Eliot.

„Într-adevăr, să te gândeşti la viaţă ca fiind tragică este o dovadă de greşeală, căci viaţa pretutindeni e mai mult decât tragică" este o frază extrasă din *The King and the Corpse,* de Heinrich Zimmer, editat de Joseph Campbell – la fel ca „Nu doar acţiunile, ci şi omisiunile noastre ne devin destin".

Fraza „Pentru ei, ciuma este o cale certă, venită de la Dumnezeu, de a dobândi viaţa veşnică şi mântuirea" a fost extrasă din romanul *Ciuma,* de Albert Camus.

Îi sunt profund îndatorat regretatului Ryszard Kapuscinski pentru perspectiva sa asupra unei ţări şi a unui oraş pe care credeam că le cunosc bine. Detaliile privind curtea imperială, palatul, finanţarea departamentelor de sănătate, chelneriţa amhara, escorta de motociclişti, ministrul scrisului şi intrigile de la palat erau lucruri cunoscute de majoritatea rezidenţilor etiopieni şi la care unii dintre ei chiar fuseseră martori, dar, străin fiind, Kapuscinski s-a remarcat îndeosebi prin talentul său de a conferi acestor elemente un caracter mai vizibil pentru noi, talent reliefat în extraordinara sa carte, *Împăratul.*

„Strâmbătatea şarpelui e încă suficient de dreaptă ca el să se poată strecura prin gaura de şarpe" este o parafrazare a unuia dintre poemele Bakhti din volumul *Vorbind despre Shiva,* editat de regretatul A.K. Ramanujam.

Pentru informaţiile despre carmelite le mulţumesc lui Fred de Sam Lazaro şi Eliam Rao, dar şi incomparabilei sore Maude. Din câte ştiu eu, în Egmore nu există nicio mănăstire a carmelitelor.

Detaliile despre Rock din Africa de Est, postul de radio al Forţelor Armate, Asmara, au fost preluate de la adresa http://www.kagnewstation.com.

Pentru scenele fugii din Asmara îi mulţumesc lui Naynesh Kamani, colegul meu de la şcoala medicală, care a refăcut drumul acela eroic; a citit manuscrisul şi mi-a propus numeroase corecturi şi sugestii. Am fost puternic influenţat de excelentul roman *To Asmara* al lui Thomas Kennealy, cu observaţiile sale privind taberele gherilelor eritreene, pe care autorul pare să le fi vizitat. El rămâne şi astăzi un susţinător

fervent al populaţiei din Eritreea. Trebuie să precizez că ţin la fel de mult la Etiopia şi la Eritreea, având prieteni buni în ambele regiuni.

„Ca şi cum tocmai i-aş fi oferit cel mai preţios dar pe care un om i-l poate da altuia" este parafrazarea unui vers din poemul „What the Doctor Said" din culegerea *New Path to Waterfall,* de Raymond Carver.

Pentru scenele de la sanatoriul de tuberculoşi m-am inspirat din prelegerea „The Discourse of Disease: Patient Writing at the «University of Tuberculosis»", de Jean Mason, pe care am avut privilegiul de a o asculta la Conferinţa pe teme de Psihanaliză şi Medicină Narativă de la Universitatea Florida din Gainesville, în 2002.

„Fie ca niciun nobil englez să nu plece de pe această lume fără un doctor scoţian la căpătâiul lui, aşa cum, sunt sigur, niciunul nu vine pe lumea asta fără unul" – se spune că acesta ar fi fost un toast rostit deseori de William Hunter, doctor în medicină, cel mai vârstnic dintre fraţii Hunter. Eu l-am parafrazat şi i l-am atribuit lui B.C. Gandhi.

„Să nu zici despre un om că e fericit până când nu a murit" îi spune Solon Atenianul lui Cressus, bogatul rege al Lidiei, în conformitate cu Herodot. Acestea sunt totodată cuvintele rostite de Sir William Osler la auzul veştii că iubitul său fiu, Revere, a murit în Flandra. Imaginarul manual în care este descris solidul simţ clinic este o reinterpretare a unuia dintre aforismele lui Osler.

Pentru datele despre afecţiunile psihosomatice în rândul etiopienilor îi sunt recunoscător prietenului meu Rick Hodes, doctor în medicină, internist şi scriitor. Viaţa pe care a dus-o în Etiopia este un roman în sine. Îi mulţumesc lui Thomas „Appu" Oommen pentru incredibilele sale rememorări ale perioadei petrecute în Addis Abeba, ca elev şi apoi ca jurnalist, dar şi ale loviturii de stat. Un mesaj electronic pe care l-a primit de la Yohannes Kifle şi pe care mi l-a împărtăşit şi mie m-a familiarizat cu închisoarea Kerchele. Părinţii mei, George şi Mariam Verghese, mi-au povestit amintirile lor, iar mama a reunit consemnări detaliate, special pentru mine. Lor le-am dedicat această carte.

În perioada în care am scris romanul de faţă am consultat numeroase alte lucrări. Sper că pe cele mai multe dintre ele le-am inclus în bibliografie, iar orice omisiune a unei persoane sau a unei surse constituie o greşeală pe care aş vrea s-o corectez. Scena „cadoului" lichid pe care Genet i-l face lui Marion este inspirată dintr-una similară pe care am întâlnit-o într-un roman sau într-o nuvelă. Nu-mi pot aminti numele autorului. În mod similar, metafora Adenului ca oraş mort şi totodată viu, ca viermii pe un cadavru (sau o formulare cu acelaşi sens) este una a cărei sursă nu am reţinut-o.

Recunoştinţa mea se îndreaptă către extraordinarul Comitet Consultativ din San Antonio, care ne-a permis să construim un Centru pentru Umanism Medical, şi cu atât mai mult sunt recunoscător pentru

prietenia strânsă pe care am legat-o cu membrii săi. Steve Wartman, prieten şi partener de tenis, m-a atras la San Antonio când era decan acolo. Edith McAllister mi-a fost profesor, instructor, sursă de inspiraţie, înţelegându-mi mai bine decât oricine nevoia unei perioade netulburate de nimeni, chiar dacă acest lucru a presupus plecarea mea. Îmi doresc ca în viaţa următoare să revin pe pământ în persoana ei. Cuvintele nu pot exprima îndeajuns dragostea şi sprijinul pe care mi l-au oferit Marvin şi Ellie Forland şi Judy McCarter; a fost o mare onoare pentru mine să deţin un post de profesor numit în cinstea lui Marvin şi o catedră ce poartă numele lui Joaquin Cigarroa Jr. (ambii, internişti desăvârşiţi). Judy este consiliera mea şi o întruchipare a conştiinţei pentru mine. Cu fiecare an ce trece, îi admir tot mai mult înţelepciunea. Mulţumesc, de asemenea, următorilor: CSSUTSA, familia Cigarroa, Bill Henrich, Robert Clark, Jan Patterson, Ray Faber, Tom Mayes, Somayaji Ramamurthy, Deborah Kaercher, regretatului David Sherman, şi tuturor celor graţie cărora munca mea a devenit o plăcere. Mulţumesc de asemenea Colectivului de la Texas Tech, El Paso, unde a început această activitate. Dr. Erika Brady de la departamentul de studii populare al Universităţii Western Kentucky s-a dovedit un veritabil expert în domenii variate, de la Alpha Omega Alpha şi Religio Medici la detalii privind vestimentaţia şi rugăciunile. Ştiu că întotdeauna mă pot baza pe cercetările ei. Michele Stanush m-a ajutat deopotrivă la documentare, iar pentru acest lucru îi sunt recunoscător.

„Fraţii" mei de miercurea dimineaţa (Randy Townsend, Baker Duncan, Olivier Nadal, Drew Cauthorn, Guy Bodine şi mai cu seamă Jack Willome) şi soţiile lor (îndeosebi tu, Dee!) mi-au oferit dragoste şi încredere şi m-au responsabilizat. „Dragoste mai mare nu există…"

Tom Rozanski, vecin, coleg şi urolog, mi-a oferit sfaturile sale cu privire la scena vasectomiei şi la alte chestiuni de natură chirurgicală, iar pentru acest lucru îi port recunoştinţă. Rajender Reddy şi Gabe Garcia m-au ajutat să-mi ordonez ideile privind hepatita B.

Anand şi Madhu Karnad, cei mai buni şi mai vechi prieteni ai mei, au citit şi au ascultat în decursul anilor fragmente din această carte şi din toate lucrările mele anterioare. Ei mi-au oferit şi continuă să-mi ofere dragoste şi susţinere, împreună cu convingerea că voi avea totdeauna un cămin acolo unde vor fi ei.

Îi sunt recunoscător lui John Irving pentru prietenia lui. Am învăţat multe de la el, atât graţie corespondenţei noastre, cât şi din lucrările pe care le-a publicat.

Ralph Horrowitz, doctor în medicină şi preşedintele catedrei de medicină de la Stanford, m-a ajutat să mă simt acolo ca acasă; sunt recunoscător pentru viziunea pe care mi-a oferit-o, dar şi pentru prietenia sa şi a lui Sally. Le mulţumesc fratelui meu, George, soţiei

lui, Ann, familiei Kailath şi lui Helen Bing, pentru că m-au familiarizat cu farmecul Universităţii Stanfod cu mult înainte de a visa eu să ajung acolo.

Minunata mea soţie, Sylvia, a petrecut ore întregi operând modificările pe care le scriam pe marginile manuscrisului, şi a făcut acest lucru de mai multe ori în decursul anilor. Ea mai mult decât oricine, dar şi Tristan, Jacob şi Steven, mi-au acceptat absenţele din societate şi m-au susţinut la bine şi la rău în perioada în care am scris această carte. *Gracias mi amor; con los anos que me quedan…*

Mary Evans, agenta mea, mi-a vândut prima povestire către *The New Yorker* înainte de a ne întâlni faţă în faţă şi şi-a păstrat încrederea în mine încă din acele prime zile din Iowa, în 1991. Privirea ei vigilentă şi sfaturile înţelepte au făcut din mine un scriitor, iar prietenia ei m-a ajutat să devin un om mai bun.

Robin Dresser a deţinut un rol în scrierea primei mele cărţi şi a fost un privilegiu să colaborez cu ea şi la aceasta. Robin a citit nenumăratele variante ale romanului şi a petrecut ore nenumărate cu el şi cu mine, iar pentru aceasta îi rămân îndatorat. Mi-am spus de multe ori că eleganţa, pasiunea, modestia şi extraordinarele abilităţi pe care le oglindeşte în profesia ei sunt atribute care se regăsesc la medicii pe care îi admir cel mai mult. Mulţumirile mele se îndreaptă de asemenea spre Sarah Rothbard, eficienta asistentă a lui Robin. Îi sunt profund recunoscător lui Sonny Mehta pentru entuziasmul cu care a susţinut cartea de faţă şi pentru sprijinul constant pe care mi l-a oferit în scrierea ei.

Medicina este o parteneră solicitantă, însă generoasă, fidelă şi sinceră. Ea îmi oferă privilegiul de a trata pacienţi şi de a le preda studenţilor la patul bolnavilor, conferind astfel un sens întregii mele activităţi. La fel ca Ghosh, la începutul fiecărui an îmi reînnoiesc jurămintele faţă de ea: *Jur pe Apolo, medicul, pe Esculap, pe Hygeia şi Panacea că îi voi rămâne credincios, fiindcă ea este sursa tuturor… Nu voi opera piatra din băşică.*

Abraham Verghese
Stanford, California, iunie 2008

Bibliografie

Anderson, R. şi R. Rom di, *Technique in Use of surgical Tools.* New York: Appleton-Century-Crofts, 1980.

Ayele, N., *Witand Wisdom of Ethiopia.* Hollywood, Calif.: Tsehai Publishers and Distributors, 1998.

Bailey, H., *Pye's Surgical Handicraft.* Ediţia a 17-a, Bristol, Anglia: John Wright & Sons, 1956.

Bierman, J. şi C. Smith., *Fire in the Night: Wingate of Burma, Ethiopia, andzion.* New York: Random House, 1999.

Coleman, D., *The Scent of Eucalyptus: A Missionary Childhood in Ethiopia.* Fredericton, New Brunswick, Canada: Goose Lane Editions, 2003.

Cook, H., *Fifty Years a Country Doctor.* Lincoln: Universiţy of Nebraska Press, 1998.

Cope, Z., *The Diagnosis of the Acute Abdomen in Rhyme.* Londra: H. K. Lewis & Co., Ltd., 1962.

Dreger, A.D., *One of Us: Conjoined Twins and the Future of Normal.* Cambridge, Mass.: Harvard Universiţy Press, 2004.

Gould, G.M. şi W. E. Pyle, *Anomalies and Curiosities of Medicine.* New York: W. B. Saunders, 1896. *F*

Habte-Mariam, M. şi C. Price, *The Rich Man and the Sanger: Folktales from Ethiopia.* New York: E. P. Dutton, 1971.

Hertzler, A.E., *The Horse and Buggy Doctor.* Lincoln: Universiţy of Nebraska Press, 1938.

Humphries, S.V., *The Life of Hamilton Bailey.* Beckenham, Anglia: Ravenswood Publications, 1973.

Keller, E. J., *Revoluţionary Ethiopia: From Empire to People's Republic.* Bloomington: Indiana University Press, 1991.

Lambie, T.A., *Boot and Saddle în Africa.* New York: Fleming H. Redell Co., 1943.

A Doctor Without a Country. New York: Fleming H. Redell Co., 1939.

Marcus H.G., *The Politics of Empire: Ethiopia, Great Britain and the United States, 1941–1974.* Lawrenceville, N.J.: Red Sea Press, 1983.

Marston A., *Hamilton Bailey: A Surgeon's Life.* Londra: Greenwich Medical Media Ltd., 1999.

Melly, A.J.M., *John Melly of Ethiopia.* Ed. K. Nelson and A. Sullivan. Londra: Faber & Faber, 1937.

Speert, H., *Iconographia Gyniatrica: A Pictorial History of Gynecology and Obstetrics.* Philadelphia: F. A. Davis Co., 1973.

Smith, I., *Wish I Might.* New York: Harper & Brothers, 1955.

Waugh E. *Waugh in Abyssinia.* Harlow, Essex, Anglia: Longman, 1936.

Abraham Verghese (n. 1955) este profesor de teoria și practica medicinei la Stanford University. Născut din părinți indieni, profesori în Etiopia, a crescut în apropiere de Addis Abeba, unde și-a început pregătirea medicală, definitivată ulterior la Madras Medical College. Asemenea multor absolvenți, și-a efectuat rezidențiatul în Statele Unite, unde a continuat să-și consolideze cariera medicală. Prima sa carte, *My Own Country: A Doctor's Story*, o lucrare dedicată impactului epidemiei de SIDA într-o mică localitate din Tennessee, a apărut în 1995, a intrat în topul revistei *Time* al celor mai bune cinci cărți ale anului și a fost ecranizată în 1998. A doua lucrare, *A Tennis Partner*, a fost publicată în 1998 și a devenit repede bestseller. Eseurile și povestirile sale au apărut cu regularitate în *The New Yorker*, *The New York Times*, *Esquire*, *Story*, *The Wall Street Journal* și în alte publicații. *Să tai în piatră vie* (*Cutting for Stone*, 2008), primul său roman, s-a bucurat de una dintre cele mai longevive prezențe în topul *New York Times* al celor mai bine vândute cărți (86 de săptămâni).

Shiva și Marion, gemeni identici, vin pe lume din relația secretă a unei călugărițe indiene cu un chirurg englez, într-un spital al unei misiuni din Etiopia. Uniți la nivelul capului, cei doi sunt separați în ultimul moment. Rămași orfani de mamă în ziua în care se nasc și părăsiți de tată în aceeași zi, cei doi copii împărtășesc o legătură supranaturală și aceeași pasiune pentru medicină și se maturizează pe fondul tulburărilor politice care zguduie Etiopia în anii 1960–1970. Dragostea pentru Genet, fiica doicii lor, și implicarea acesteia în lupta pentru eliberarea Eritreei îi despart în cele din urmă, iar Marion, proaspăt absolvent al școlii de medicină, este nevoit să fugă în America. Destinul, prin intermediul aceleiași Genet, îi readuce împreună pe cei doi frați în împrejurări dramatice, care refac într-un mod special legătura cu tatăl dispărut.

Saga gemenilor Shiva și Marion Stone traversează continente și generații, desfășurându-se în Africa și în America de-a lungul a cinci decenii, și conturează o poveste despre dragoste și trădare, despre compasiune și vindecare, despre exil și apartenență.

Bestseller *New York Times*
***Indies Choice Book Awards, Adult Fiction*, 2010**

Roman publicat în 25 de țări

Află mai mult pe:
www.litera.ro
ISBN 978-606-600-612-5
9 786066 006125

LITERA

{1} Flori galbene care cresc în zonele rurale de pe Platoul Etiopian la terminarea sezonului ploilor musonice. (n. red.)
{2} În engleză, în original, „Mission”. (n. red.)
{3} Veşmânt liturgic purtat pe umeri de preoţii catolici. (n. red.)
{4} Nuca de betel, denumire improprie pentru sămânţa palmierului areca amestecată cu suc de citră şi înfăşurată într-o frunză de betel, este consumată ca drog recreativ. (n. red.)
{5} Populaţia malayali are o identitate preponderent lingvistică, fiind vorbitoare de malayalam, o limbă dravidiană întâlnită în statul indian Kerala şi în alte teritorii din sudul Indiei. (n.tr.)
{6} Arbust asemănător arborelui de ceai, ale cărui frunze suni consumate datorită proprietăţilor stimulante şi euforice. (n. red.)
{7} În Etiopia există două sezoane ploioase, cel al ploilor scurte (*belg*), între februarie şi aprilie, şi cel al ploilor mari (*meher*), din iunie până în septembrie. (n. red.)
{8} Joc de cuvinte; în limba engleză, numele medicului, Blessing, înseamnă „binecuvântare”. (n.tr.).
{9} Haile Selassie I al Etiopiei (1892–1975), pe numele său adevărat Ras Tafari Makonen, a fost împăratul Etiopiei în perioadele 1930–1935 şi 1941–1947. Mişcarea Rastafari îl consideră un Mesia de culoare, încarnarea lui Dumnezeu. (n. red.)
{10} Lipie etiopiană, preparată dintr-o cereală (*teff)* care create numai în Africa de Est. (n. red.)
{11} Veşmânt tradiţional etiopian, asemănător cu o togă romană, purtat atât de bărbaţi, cât şi de femei. (n. red.)
{12} David Livingstone, medic şi explorator scoţian, precum şi misionar în Africa (1813–1837); plecat în căutarea izvoarelor Nilului, a descoperit printre altele Cascada Victoria. (n.tr.).
{13} Termen folosit în limbile malayalam şi tamil pentru a desemna punctul roşu purtat în frunte de femeile din India (numit şi „bindi”). (n. red.)
{14} *Sturm und Drang,* în traducere „Furtună şi avânt”, a fost o mişcare literară în Germania secolului al XVIII-lea, care promova cultul libertăţii, subiectivismul şi afirmarea forţelor afective. (n.tr.)
{15} Pronunţie alterată a numelui directoarei, *Mistress Hood*. (n.tr.)
{16} Parodiere a unui cântec francez pentru copii, *Frère Jacques*. (n.tr.)
{17} Publicaţie lunară a Colegiului American de Chirurgie, fondată în anul 1905. În prezent, apare cu titlul *Journal of the American College of Surgeons.* (n. red.)
{18} În limba engleză, *horn* înseamnă „corn” – aici, cu referire la „cornul” Africii. (n.tr.).
{19} „Dumnezeu s-o apere pe regină”, imnul naţional al Marii Britanii şi al multor state din Commonwealth. (n.tr.)
{20} John Martin Munro Kerr (1868–1960), obstetrician şi ginecolog scoţian, autorul tratatului *Operative Obstetrics.* (n. red.)
{21} Aparţinând castei „bania”, casta negustorilor şi a bancherilor din India. (n. red.)
{22} Termen folosit în Eritreea, Etiopia, Kenia şi Somalia cu sensul de „infractor”, „rebel” sau „bandit”. (n. red.)
{23} Scriitor şi jurnalist englez (1903–1966), autor de romane, biografii şi cărţi de călătorie. (n.tr.)
{24} Pieţe comerciale în oraşele musulmane. (n.tr.)
{25} Joc de cuvinte; în limba engleză, *missing* înseamnă „dispărut”, „care lipseşte”. (n.tr.)
{26} Hidromel (vin de miere) aromatizat cu frunze de *gesho, o* varietate de cruşin. De obicei se produce în casă. (n. red.)
{27} Bere etiopiană produsă în casă. (n. red.)
{28} Apelativ folosit pentru a-i desemna pe lucrătorii manuali sau pe sclavii din Asia, în special din China şi din India. A ieşit din uz la începutul secolului XX. (n. red.)
{29} Presbiterul (sau Părintele) Ioan a fost un personaj legendar în Evul Mediu. În Europa se credea că este conducătorul unui regat creştin aliat în India sau în Etiopia. (n. red.)
{30} Titlu nobiliar militar etiopian rezervat unui important demnitar sau căpeteniei unei provincii istorice. (n. red.)
{31} Titlu militar etiopian acordat comandantului unui corp de armată. (n. red.)
{32} Nume dat în unele denominaţii creştine căii prin care se pătrunde în împărăţia cerului. Expresia este inspirată din descrierea Noului Ierusalim din Apocalipsa. (n. red.)
{33} Monument din Addis Abeba, în memoria victimelor masacrului fascist de la 19 februarie

1937 (Masacrul „Graziani”). Se află în piaţa cu acelaşi nume, în apropierea Grădinii Zoologice Imperiale. (n. red.)
{34} Termen generic pentru „etiopian” şi „eritreean”, care elimină distincţia dintre diferitele triburi şi proclamă unitatea lor ca popor al aceleiaşi regiuni. (n. red.)
{35} Gonadă, glandă sexuală. (n.tr.)
{36} În ordine, în limba engleză: Puternic, Muncitor, Cap, Dulgher, Zidar, Bogat. (n.tr.)
{37} Lustragiu. (n. red.)
{38} Academii militare de elită din Marea Britanie, SUA şi, respectiv, India. (n.tr.)
{39} Arbust decorativ, cu frunze lanceolate şi flori roşii grupate în inflorescenţe, care au aspectul unui pămătuf tabular (de unde şi denumirea populară de „spălător de sticle”). (n. red.)
{40} Dirijabil german de mari dimensiuni, destinat transportului de pasageri, construit de compania Zeppelin. (n. red.)
{41} Sărbătorită, pe 6 ianuarie, la catolici, Epifania celebrează în principal venirea magilor la pruncul Iisus, şi astfel revelarea lui Hristos ca fiinţă fizică în faţa neevreilor; la creştinii de rit ortodox, Boboteaza, sărbătorită la aceeaşi dată, celebrează botezul lui Iisus în Iordan şi revelarea sa lumii întregi ca fiu al lui Dumnezeu. (n.tr.)
{42} Membru al castei spălătorilor de rufe, în India. (n. red.)
{43} *Lingam* (sau *linga)* este o piatră, adesea în formă de falus, folosită ca obiect de cult în templele hinduse închinate zeului Shiva. (n. red.)
{44} Lanţ de magazine în care se comercializează articole cu preţ unic. (n. red.)
{45} Grădină zoologică din Addis Abeba. (n. red.)
{46} Sărbătoare care comemorează complotul lui Guy Fawkes şi al unui grup de restauraţionişti catolici din Anglia împotriva guvernării protestante din ţară. În ziua de 5 noiembrie, în Marea Britanie se sărbătoreşte dejucarea complotului, printr-un ritual însoţit de focuri de artificii. (n. red.)
{47} Examene GCE (General Certificate of Education) pentru elevii cu vârsta între 14 şi 16 ani, care le permit acestora să urmeze cursurile unui liceu. (n. red.)
{48} Instrument de percuţie indian, alcătuit din două tobe mici, *daya* (din lemn) şi *dagga* (din metal). (n. red.)
{49} Salut indian, însoţit de împreunarea palmelor şi de o uşoară înclinare a corpului. (n. red.)
{50} Eroul unei serii de romane scrise de C.S. Forester, ofiţer în Marina Regală britanică. (n.tr.)
{51} *Un vas de linie,* al doilea roman din seria căpitanului Hornblower. (n.tr.)
{52} Frunze pisate ale unei plante care creşte în Etiopia *(Hagenia abyssinica),* folosite ca tratament antihelmintic. (n. red.)
{53} Stâlcire copilărească a sintagmei „placentă reţinută”. (n.tr.)
{54} *Harrison’s Principles of Internal Medicine,* manual de medicină internă, a cărui primă ediţie a apărut în 1950, sub îngrijirea doctorului Tinsley Randolph Harrison. (n. red.)
{55} *Chaat masala* este un amestec indian de condimente, folosit în bucătăria din Gujarat pentru asezonarea preparatelor de tip „chaat” (gustări din aluat prăjit, cu diferite umpluturi, servite în mod tradiţional pe stradă, la tarabe). Este alcătuit de obicei din pudră de mango uscat, chimen, coriandru, ghimbir, piper, sare neagră şi ardei iute. (n. red.)
{56} *Benga* – gen de muzică populară kenyană care a prins contur între anii 1940 şi 1960 în Nairobi; *soukous* – gen de muzică de dans apărut în anii 1930 în Congo şi răspândit rapid pe întregul continent african. (n.tr.)
{57} Rol interpretat de Clint Eastwood într-o serie de filme hollywoodiene al căror personaj principal este inspectorul Harry Callahan. (n.tr.)
{58} Ritual religios practicat de adepţii hinduismului, atât în templu, cât şi acasă. (n. red.)
{59} Prost, cretin, idiot. (n. red.)
{60} *Mayflower* se numea corabia cu care au sosit separatiştii englezi, cunoscuţi în istorie ca Părinţii pelerini, pe ţărmul actualului stat american Massachusetts, în 1620, formând una dintre primele colonii pe pământ american. (n.tr.)
{61} Medicaid, program guvernamental american de sănătate pentru persoanele şi familiile cu venituri mici; Medicare, program guvernamental american de asigurări sociale pentru vârstnici şi pentru persoanele cu dizabilităţi ori aflate într-o situaţie specială. (n.tr.)
{62} Aluzie la filmul muzical *Chitty Chitty Bang Bang,* realizat în 1968 după cartea *Chitty Chitty Bang Bang: The Magical Car,* de Ian Fleming. (n.tr.)
{63} Joc de cuvinte în limba engleză, pornind de la numele spitalului, Our Lady of Perpetual

Succour – Madona Alinării Perpetue. (n.tr.)
{64} Între 1892 şi 1954, Insula Ellis a fost punctul de intrare în SUA pentru milioane de imigranţi, aici funcţionând cel mai activ serviciu de inspecţie a celor care voiau să intre pe teritoriul american. (n.tr.)
{65} Program de voluntariat administrat de guvernul SUA. (n.tr.)
{66} New York Mets şi New York Yankees, echipe de baseball profesionist din New York City. (n.tr.)
{67} Arrack – băutură alcoolică preparată, în general, în regiunile de sud-est ale Asiei, din fructe, trestie de zahăr, nucă de cocos sau cereale. (n.tr.)
{68} Dr. Edward Livingston Trudeau a fost creatorul faimosului Adirondack Cottage Sanatorium, un aşezământ medical pentru tratarea tuberculozei, din Saranac Lake, statul New York. (n. red.)
{69} Medic canadian, 1849–1919, unul dintre fondatorii spitalului Johns Hopkins din Baltimore, SUA, creatorul primului program de rezidenţiat pe specializări medicale; este considerat părintele medicinei moderne. (n.tr.)
{70} Joc de cuvinte intraductibil, *missing* având în limba engleză şi sensul de „dispărut”, „lipsă”. (n.tr.)
{71} „Iluzia sosiilor” (în franceză, în orig.) sau „sindromul lui Capgras” este un sindrom al dementei, al stărilor maniacale şi al delirurilor. Pacientul nu recunoaşte o persoană apropiată, considerând-o o sosie a acesteia. A fost descrisă de Joseph Capgras în 1924. (n. red.)
{72} Organizaţie independentă, nonprofit, fondată cu scopul de a-i certifica pe chirurgii care au atins un nivel standard de educaţie, pregătire şi cunoaştere în domeniu. (n.tr.)
{73} 27 septembrie, zi în care se celebrează sărbătoarea Meskel Găsirea Adevăratei Cruci. (n. red.)
{74} Angela Yvonne Davis (n. 1944), activistă comunistă americană de culoare, militantă pentru drepturile omului, a fost urmărită de FBI şi de justiţie în urma asocierii cu Partidul Pantera Neagră (Black Panther Party). A fost arestată, dar după eliberare a urmat o carieră universitară în domeniul filosofiei. (n. red.)
{75} Termen hindus care înseamnă „frate mai mare”. (n.tr.)
{76} Celebru spital universitar din New York, fondat în 1852, unul dintre cel mai bine cotate spitale din Statele Unite. (n. red.)
{77} Specialităţi indiene. *Chapatti* este o lipie, pâinea tradiţională a indienilor, iar *dal* este numele unui fel de mâncare preparat din leguminoase (linte, mazăre, fasole etc.) bătute sau fierte. (n. red.)